

**TEXT FLY WITHIN
THE BOOK ONLY**

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_176551

UNIVERSAL
LIBRARY

KALIANAS RĀJATARANGINĪ

OSMANIA UNIVERSITY LIBRARY

Call No

Accession No

Title

This book should be returned on or before the date last marked below

2	11	11
11	11	11
11	11	11

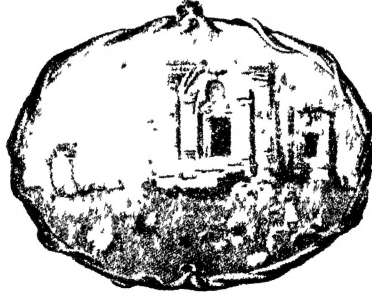

KALHANA'S RĀJATARANGINĪ OR CHRONICLE OF THE KINGS OF KASHMIR

EDITED BY
M. A. STEIN PH D
IN ASSISTANCE OLIVER LANE

VOL I
SANSKRIT TEXT WITH CRITICAL NOTES

सोलिण्डितासमप्राकार प्रासादान्तव्यधत्त च ।
मार्तण्डस्याद्भुत वाता द्राक्षास्फीत च पत्तनम् ॥

Rajatarangini Vol I

MUNSHI RAM MANOHAR LAL
ORIENTAL BOOKSELLERS & PUBLISHERS
Nai Sarak, DELHI 6

First Edition 1892
Second Reprint Edition 1960

PAGES 1 TO 296 PRINTED AT JAYYED PRESS DELHI & PAGES 1 TO XX AT RAMA KRISHNA PRESS
DELHI & PUBLISHED BY SHRI MANOHARLAL JAIN PROP. M/S MUNSHIRAM MANOHARLAL,
PUBLISHERS. NAI SARAK, DELHI-6 (INDIA)

TO

HIS HIGHNESS

MAHARAJA PARTAB SINGH, G. C. S. I.

MAHARAJA OF KASHMIR AND JAMMU,

THIS EDITION OF THE EARLIEST EXTANT NARRATIVE

OF THE HISTORY OF KASHMIR

IS RESPECTFULLY

DEDICATED

BY

M. A. STEIN.

भुजवनतदच्छायां येषां निषेव्य महीजसां जलधिरशाना मेदिन्यासीवसावकुतोभया ।
स्मृतिमपि न ते यान्ति क्षमाया विना यदनुग्रहं प्रकृतिमहते कुर्मस्तस्मै नमः कविकर्मणे ॥

PREFACE

THE plan of the present Edition of *Kaṭha's Rājatarāṅginī* first suggested itself to me in the summer of 1888 when a visit to Kashmir had directed my interest towards the antiquities and the history of the Valley.

The *Rājatarāṅginī* is our oldest written authority for the history of the various dynasties which ruled Kashmir from the earliest period down to the time of the author who began to write his Chronicle in the Śaka year 1070 (A. D. 1148). Although it has for this reason been the object of much attention and research on the part of Sanskritists, an elaborate statement is scarcely needed to justify the present enterprise to those who have had occasion to consult the *Rājatarāṅginī* in its published Editions for the purposes of historical or philological research.

When Professor Wilson published in 1825 the first account of Kaṭha's work and an abstract of its first six cantos, he had to rely for his text on three incomplete *Devanāgarī* MSS. which were so deficient that "a close translation, even if desirable, would have been impracticable."¹ The *editio princeps*, which appeared ten years later at Calcutta under the auspices of the Bengal Asiatic Society,² was based principally, as Mr. Troyer states, on a *Devanāgarī* transcript from a Kashmirian MS. which had been prepared for Mr. Moorcroft during that traveller's stay at Srinagar in 1823. The fact that this copy, as we now can prove, was prepared from the *codex* which must be considered as the *archetypus* of all existing Kashmirian MSS., reflects no little credit on the care and judgment with which that energetic but ill-fated traveller endeavoured to serve on this occasion the cause of Sanskrit philology. But the numerous corruptions which have rendered the text of the Calcutta Edition unintelligible in many passages, and which can be shown to have originated mostly from mistakes in the transcription, prove that this copy shared all the defects which are inherent to *Devanāgarī* transcripts made in Kashmir from *Sarada* MSS. Frequently, too, the difficulties which the Calcutta Paṇḍits evidently encountered in interpreting the text in consequence of their want of familiarity with the details of Kashmir topography and traditions, seem to have induced them to alter the text in an unscrupulous manner.

Mr. Troyer's edition, which, together with a translation, was published by the *Société Asiatique* at Paris in 1840, was avowedly prepared from the same materials as the *editio princeps*,³ and has not been carried beyond the first six cantos. Besides correcting numerous misprints of the Calcutta Edition, Mr. Troyer's text shows an improvement by taking more carefully into account, in a certain number of passages, the reading of Mr. Moorcroft's

1. "Essay on the Hindu History of Cashmir," Asiatic Researches, Vol. XV., p. 5.

2. Published in 1835, together with the *Rājatarāṅginī*s of *Jonarāja* and *Srīvara* and the *Rājāvalīpatākā* of *Prājyabhaṭṭa* which bring down the narrative to the time of Akbar, under the title : *The Rājatarāṅginī; a History of Cashmir*".

3. The two Colebrooke MSS., which Mr. Troyer consulted at the East India House (see *Preface*, p. v.), are described by him as very inferior to Mr. Moorcroft's copy, and are apparently identical with those which Professor Wilson had at his disposal.

copy. Of Mr. Troyer's translation of the *Rājatarāṅgiṇī* which was completed in 1852, it may, perhaps, be said without injustice that it has proved useful chiefly by bringing conspicuously before the eyes of Sanskritists the great defects of the text upon which it was based, and the insufficiency of the materials then available to European scholars for the interpretation of the work.

These defects did not escape the notice of scholars like Professor Lassen and General Cunningham who endeavoured to use Kalhaṇa's work for the purposes of historical and chronological research; no effort, however, seems to have been made to obtain better materials till Professor Bühler's tour in search for Sanskrit MSS. in Kashmir in 1875. Amongst the many results which rewarded Professor Bühler's brilliant researches in Kashmir, not the least important was that he established the absolute superiority of the Kashmir MSS. of the *Rājatarāṅgiṇī* written in the *Śāradā* character, over those in *Devanāgarī*. The acquaintance gained with the genuine text of the *Rājatarāṅgiṇī* by the collation of a good, though modern, *Śāradā* copy, and the discovery of valuable fresh material for its explanation in other Kashmirian works like the *Nīlamatapūrāṇa*, and the various *Māhātmyas*, enabled Professor Bühler to trace out with admirable lucidity the work yet to be done for the *Rājatarāṅgiṇī*.¹ Professor Bühler had clearly recognized the fact that all *Śāradā* MSS. known to exist at present in Kashmir are derived from a single Manuscript called by him the *codex archetypus*. But he had not been able to obtain more than a glimpse of this ancient MS. from the owner, *Paṇḍit Keśavarām*, in whose family it had come down as an heirloom.

It had been my chief aim since my first visit to Kashmir to utilize the opportunities offered by a prolonged stay in the Valley for the acquisition of such materials as might enable me to undertake the task of preparing a critical Edition of the *Rājatarāṅgiṇī*, and to contribute towards the interpretation of the work. As regards the text of the *Rājatarāṅgiṇī* I had to content myself in 1888 with obtaining for collation a *Śāradā* paper MS. in possession of *Paṇḍit Rāzidūn Balabhadra*, copied in the first quarter of this century, which had already served Professor Bühler for the same purpose, and another MS., copied about the same time from the *codex archetypus* and now the property of *Paṇḍit Govind Kaul*. The careful collation of the above-named two MSS., which was completed in the Cold Season of 1888-89, revealed, in numerous passages; considerable discrepancies between them, notwithstanding their evidently common origin. This convinced me still more of the necessity of securing the *codex archetypus* itself for the purpose of my Edition.

On *Paṇḍit Keśavarām*'s death which took place after Professor Bühler's visit, the *codex archetypus* had been divided among three of the *Paṇḍit*'s heirs, and this circumstance had made access to the MS. still more difficult than in 1875. It was, therefore, not till I had made repeated endeavours during my second visit to *Śrīnagar* in 1889 that the whole of the MS. was entrusted to me by the owners for the purposes of the present Edition. My success was chiefly due to the kind interest shown in the matter by *Paṇḍit Sūraj Kaul*, C.I.E., Member of the Kashmir State Council, and his son *Paṇḍit Hari Krishna Kaul*, M.A., then my pupil, and now a promising young officer in the Statutory Civil

---

1. Detailed Report on a Tour in search of Sanskrit MSS. in Kashmir (Extra Number of the Journal of the Bombay Branch of the Royal Asiatic Society, 1877), p. 52 seqq.

Service of the Punjab. Their timely aid has made it possible to secure the contents of this venerable codex against the risks to which its worn decaying leaves have so long been exposed. Both gentlemen have thus well deserved the thanks of all interested in the ancient history of Kashmir.

The codex *archetypus* contains all the eight cantos of Kalhaṇa's poem, and consisted originally of 328 folia of age-worn country paper. One leaf in the middle (fol. 167) and unfortunately also the leaf at the end (fol. 328) have been lost, probably when the above-mentioned partition between Pt. Keśavarām's heirs was made. The leaves, which vary in their dimensions, measure on the average about $9\frac{1}{2}$ " by $6\frac{1}{2}$ "; they are written, as is the case in most Kashmir MSS., whether of birch-bark or paper, in lines running parallel to the narrower side. The number of lines to the page varies from 15 to 20. The leaves, of which two always form one sheet, are placed in forms or "*sañichayas*" of different thickness, containing from 2 to 6 sheets. These forms are found in the first half of the work, up to fol. 166, bound up after the fashion of European books. The second part appears never to have been bound, and most of the sheets are now cut up into loose leaves.

No date is given in the colophons attached to the end of the several *taraṅgas*; but fortunately the writer of the codex, *Paṇḍit Rājānaka Ratnakaṇṭha*, has recorded his name in the colophons of *taraṅgas* iii., vi. and vii.,¹ and from this entry the age of the MS. can be ascertained with a fair degree of precision. A birch-backed MS. of the *Kāvya-prakāśa-saṅketa*, written by the same Rājānaka, Ratnakaṇṭha, is dated Śaka 1570, corresponding to A.D. 1648.² Other MSS. from his hand, which I purchased in Kashmir, show later dates; a MS. of *Rāyamukha's* Commentary on the *Anarakośa*³ and a MS. of *Trilochanadī's* *Kātantrapāñchikā*⁴ were written by Rājānaka Ratnakaṇṭha Śaka 1577 (A. D. 1655) and Śaka 1595 (A. D. 1673), respectively. Rājānaka Ratnakaṇṭha has, however, taken care to let us know about his person and time not only in the MSS. he copied, but also in such works as he composed. In a commentary to the *Haraviṇyākāvya*, named the *Laghupāñchikā*, of which a copy written by his own hand and extending to the end of the 1st Sarga is now in my possession, he calls himself the son of *Rājānaka Śaṅkarakaṇṭha*, of the *Dhūmyāyana gotra*, and states the year of composition as Śaka 1603 (A. D. 1681).⁵

The details here given enable us to identify our Rājānaka Ratnakaṇṭha with the author of the well-known commentary on *Jagaddhara's* *Kusumāñjali*, called likewise *Laghupāñchikā*, which has been printed in the *Kāvyamālā*, and of the commentary, called *Śiṣyahita*, on the *Yudhisṭhira-aviṇyākāvya* which has been noticed in Professor Bühler's

1. See colophon of *taraṅgas* iii. and vii.: लिखितश्चैव मया राजानकरत्नकण्ठेन; and colophon of *taraṅga* vii.: लिखितश्चैव राजानकरत्नकण्ठेन.
2. The MS. then in possession of *Paṇḍit Damodar*, Head *Paṇḍit* of H. H. the *Mahārāja's* School, *Srinagar*. The colophon of the 1st *ullāsa* runs: काव्यप्रकाशसेतो ग्रन्थाकारकृतो मया । धर्मेतिरत्नकण्ठेन शाके सापहसम्भते (१५७०).
3. See colophon of *kaṇḍa* ii.: लिखितश्चैव मया राजानकरत्नकण्ठेन सं ३१ (i. e. *Laukika Sarmat* 4731) शाकः १५७७ आशुति ५ कण्ठवाटविषये (*Kiṣtvār*) लिखितोयं ग्रन्थः.
4. See colophon to *Nāmaprakaraṇa*, Pada ii.: लिखितश्चैव मया राजानकरत्नकण्ठेन सं ५६ (*Laukika Sarmat* 4749) शाके १५६५.
5. See the introduction to the *Laghupāñchikā*: त्रिनमोऽस्मि १६०३ मिते शाके धोम्यायनकुलोद्भवः । काश्मीरदेशवास्तव्यो रत्नकण्ठविषयः सुधीः ॥ विपश्चिन्मण्डलीरत्नरत्नाकरमहाकवेः । गभीरवित्ते काव्ये करोति लघुपञ्चिकां ॥; and the colophon at the end of the first *sarga*: इति श्रीमहाकवे राजानकरत्नकण्ठस्य कृतो हरविजयाख्ये महाकाव्ये श्रीगार्वाक्षराजः पवित्रस्थलवास्तव्यराजानकश्रीसंकरकण्ठात्मजराजानकरत्नकण्ठकृतयां लघुपञ्चिकायां प्रथमः सर्गः । लिखितश्चैव मया राजानकरत्नकण्ठेन सं ५७ शाके १६०३.

Kashmir Report.¹ In the introduction to the first named commentary² which was composed in Saka 1602 (A. D. 1680), the same statements are made regarding the author's descent and residence as those given in the above note from the commentary to the *Haraviṣṭayakāvya*. The commentary to the *Yudhishṭhiraviṣṭayakāvya*, as will be seen from the extracts given below,³ can also be ascribed with certainty to our Rājānaka Ratnakāṇṭha. He wrote this work Saka 1593 (A. D. 1671), "when Aurangzeb (*Avaraṅgaśāhi*) ruled the Earth." The dates recorded above of works composed on MSS. written by Rājānaka Ratnakāṇṭha, range from A. D. 1648 to A. D. 1681, and we are, therefore, justified in assuming that the codex of the Rājātaraṅgiṇī was also written by him some time about this period.

From the evidence of the numerous MSS. by his hand which are still extant in Kashmir and which are on account of the marked peculiarity of the writing well known to the Paṇḍits, it appears that Rājānaka Ratnakāṇṭha, although an accurate copyist, must have been a very fast writer. He evidently copied MSS. chiefly for his own use and took little care about the legibility of his copies. His hand-writing with its cursive and peculiar characters, therefore, presents unusual difficulties even to the practised reader of Śāradā MSS. A reference to the facsimile of two pages from Rājānaka Ratnakāṇṭha's codex, prefixed to this Edition, will fully illustrate this remark. Taking into account the difficulties which even intelligent copyists must have frequently encountered in making out this puzzling hand-writing in passages where the meaning was obscured by the unfamiliar character of the subject or the redundant rhetoric of Kalhaṇa's style, we need not be astonished at the large number of corruptions and blunders evidently committed by the scribes who prepared Mr. Moorcroft's Devanāgarī copy, which also occur, though to a smaller extent, in all Śāradā transcripts of the *archetypus* I have examined.

The deficient form of the text presented by the previous editions must thus, to a considerable extent, be attributed to the peculiar hand-writing of Rājānaka Ratnakāṇṭha. But for this we are more than compensated by the fact that the writer of this codex was not a mere copyist, but a scholar of considerable attainments who, we have every reason to believe, has copied his original MS. with great care and accuracy. The text of Rājānaka Ratnakāṇṭha in the first six cantos and in the greater portion of the seventh is remarkably free from corruptions and mistakes. And a closer examination of the MS. itself proves that its immunity from defects of this kind is not the result of unscrupulous restoring on the part of its learned writer as might otherwise be suspected.⁴ Rājānaka Ratnakāṇṭha

1. My attention was first called to these two works by the entries in Professor Aufrecht's excellent *Catalogus Catalogorum*, s. v. रत्नकण्ठः.

2. See introductory verses to the *Stutikusumāñjaliṇī* in *Kavyamālā* Edition, p. 1.

3. See introduction to the *Yudhishṭhiraviṣṭayakāvya*, in Dr. Rājendralāl Mitra's "*Notices of Sanskrit MSS.*," No. 2441 : रामनेत्रु घातार्कः १५६३ प्रमिते वर्षे शकेन्द्राणां । अवराङ्गशाहिपुत्रे शासति सति मेदिनीचक्र ॥ खण्डितवज्रव्याघ्रे सुवर्णीरे निबन्धेऽस्मिन् । टीका विषयहितैषा विधीयते रत्नकण्ठेन ॥ In a MS. of the *Yudhishṭhiraviṣṭayakāvya* which I inspected in the Library once belonging to *Pandit Rādhākṛishṇa* of Lahore, the *jika* of Rājānaka Ratnakāṇṭha closes as follows—सर्वज्ञः सविभूतिः सर्वध्वंः सर्वमङ्गलोपेतः । तस्याजनि तनुजन्मा शंकर इति भूतले द्यातः ॥ यस्मिन् मद्गुरुकुमारस्यार्च रत्नकण्ठ इति तस्य तनुजाः । भास्करस्तुतिरहस्यसमेतं येन रत्नगतं निरमायि ॥ गङ्गाधरस्य पाठार्थं हर्षसिध्दस्योपयोगिनी । टीकायां विहिता सज्जनानन्दार्थिनी ॥ The *Ratnasataka* which Ratnakāṇṭha in the above colophon claims to have written, is still known in Kashmir, and is a composition showing considerable skill, the MS. I possess of it, has lost the last leaf and does not, therefore, furnish any data regarding the author.

4. Compare the remark made by Professor Buhler on the notions still recently prevailing on this subject among Kashmirian Pandit Kashmir Report, p. 33.

has indicated carefully in the above-named portion of the text, by dots and by leaving empty spaces, the *lacunae* which he must have found in his original. They vary in extent from one *akshara* to several verses, and can all easily be explained by the peeling or breaking off of the birchbark leaves on which the original MS. of Rājāṇaka Ratnakapṛṣṭha was, in all probability, written. These *lacunae* are now filled up by a later hand, evidently from collation of another MS. independent of Ratnakapṛṣṭha's original. The fact that Ratnakapṛṣṭha had allowed the *lacunae* to remain in his copy even where, from the nature of the context, it would have been easy to supplement the missing letters, is sufficient to set at rest any doubts as to the manner in which he has reproduced the text of his original.

Unfortunately, the text Ratnakapṛṣṭha copied, must have been in a far less satisfactory condition in the remaining part of the work, which comprises roughly the last third of canto vii. and the whole of canto viii. Not only do we meet here much more frequently with *lacunae*, now rarely supplemented by the later hand previously mentioned, but misspellings or wrong forms, and undoubtedly corrupt passages are found here in increasing numbers, as we proceed towards the conclusion of the work. As we have no MS. older than Rājāṇaka Ratnakapṛṣṭha's codex to refer to, it would be unsafe to make any assertions regarding this difference in the preservation of the several cantos. But it may be useful to point out that the diminished interest with which the last portions of the poem seem to have been read and which probably caused them to be copied less frequently, the greater obscurity of Kalhaṇa's relation where it deals with events of contemporary history, and the greater risk of injury to which the leaves at the end of birch-bark volumes have always been exposed, are all circumstances which could well account for the deficiencies of the text in this part.

The MS from which Ratnakapṛṣṭha copied his text, and which for the sake of convenience may here be marked as O, appears to have been an old one. The numerous *lacunae*, which Ratnakapṛṣṭha was obliged to leave in his text, were, as stated above, in all probability due to portions of the birch-bark having peeled off in O. But a more conclusive proof is furnished by the following observation. Among the numerous various readings which, as will be shown below have been recorded in the *codex archetypus* (to be designated thereafter as A) there are only five in Ratnakapṛṣṭha's own handwriting (marked A₁ in the Edition); they are found Rājatar. iii. 122; viii. 777; viii. 794; viii. 3139 and viii. 1084. In the first four cases it is evident from the nature of the *variae lectiones*, that they are due only to the indistinctness with which the respective Śāradā letters and ligatures had been written in Ratnakapṛṣṭha's original, and which had induced him to record in each case the two possible readings. In the fifth case, however, Rājatar. viii. 1084, where A₁ has given the name of one of King Sussala's companions in arms as तेजे in the text and as तेजे in the margin, this explanation holds good only if we assume that the original MS. was written in an older form of Śāradā writing than we meet with in any existing MSS.; in the latter the *aksharas* ते and ते are quite different and not to be mistaken for each other. In that older form of Śāradā writing, however, which is known to me only from inscriptions,¹ vowel *e* is designated by a short vertical stroke before the consonant, not by a horizontal stroke above, and there ते and ते show almost identical forms. This explanation would

1. The latest among the Śāradā inscriptions known to me which show the form of the vowel sign *e* described above, and which can be dated, belongs to the time of king Rājadeva (A. D. 1213—1236). It was found by me, in 1889, at Bījābrūr (the ancient Vijayapura), in possession of Lakshman Bhōya, a Purohita of that place.

Kashmir Report.¹ In the introduction to the first named commentary² which was composed in Saka 1602 (A. D. 1680), the same statements are made regarding the author's descent and residence as those given in the above note from the commentary to the *Haravijaya-kāvya*. The commentary to the *Yudhishthiravijayakāvya*, as will be seen from the extracts given below,³ can also be ascribed with certainty to our Rājānaka Ratnakarṇṭha. He wrote this work Saka 1593 (A. D. 1671), "when Aurangzeb (*Avaraṅgaśāhi*) ruled the Earth." The dates recorded above of works composed on MSS. written by Rājānaka Ratnakarṇṭha, range from A. D. 1648 to A. D. 1681, and we are, therefore, justified in assuming that the codex of the Rājatarāṅgiṇī was also written by him some time about this period.

From the evidence of the numerous MSS. by his hand which are still extant in Kashmir and which are on account of the marked peculiarity of the writing well known to the Paṇḍits, it appears that Rājānaka Ratnakarṇṭha, although an accurate copyist, must have been a very fast writer. He evidently copied MSS. chiefly for his own use and took little care about the legibility of his copies. His hand-writing with its cursive and peculiar characters, therefore, presents unusual difficulties even to the practised reader of Śāradā MSS. A reference to the facsimile of two pages from Rājānaka Ratnakarṇṭha's codex, prefixed to this Edition, will fully illustrate this remark. Taking into account the difficulties which even intelligent copyists must have frequently encountered in making out this puzzling hand-writing in passages where the meaning was obscured by the unfamiliar character of the subject or the redundant rhetoric of Kalhaṇa's style, we need not be astonished at the large number of corruptions and blunders evidently committed by the scribes who prepared Mr. Moorcroft's Devanāgarī copy, which also occur, though to a smaller extent, in all Śāradā transcripts of the *archetypus* I have examined.

The deficient form of the text presented by the previous editions must thus, to a considerable extent, be attributed to the peculiar hand-writing of Rājānaka Ratnakarṇṭha. But for this we are more than compensated by the fact that the writer of this codex was not a mere copyist, but a scholar of considerable attainments who, we have every reason to believe, has copied his original MS. with great care and accuracy. The text of Rājānaka Ratnakarṇṭha in the first six cantos and in the greater portion of the seventh is remarkably free from corruptions and mistakes. And a closer examination of the MS. itself proves that its immunity from defects of this kind is not the result of unscrupulous restoring on the part of its learned writer as might otherwise be suspected.⁴ Rājānaka Ratnakarṇṭha

1. My attention was first called to these two works by the entries in Professor Aufrecht's excellent *Catalogus Catalogorum*, s. v. रत्नकण्ठः.

2. See introductory verses to the *Stutikusumāñjaliṇī* in *Kavyamālā* Edition, p. 1.

3. See introduction to the *Yudhishthiravijayakāvyaśikṣā*, in Dr. Rājendralāl Mitra's "Notices of Sanskrit MSS.," No. 2441 : रामाक्षेष्वाशानकैः १५६३ प्रमिते वर्षे वाकेन्द्रानां । अवरङ्गशाहद्वये शासति सति मेदिनीश्वर ॥ स्वर्णमयविजयाक्षये सुगभीरे निबन्धेऽस्मिन् । टीका शिष्यहितेन विधीयते रत्नकण्ठेन ॥ In a MS. of the *Yudhishthiravijayakāvya* which I inspected in the Library once belonging to *Pandit Rādhākṛishṇa* of Lahore, the *śika* of Rājānaka Ratnakarṇṭha closes as follows—सर्वज्ञः सविभूतिः सर्वभयः सर्वमङ्गलोपेतः । तस्याजनि तनुजन्मा शंकर इति भूतले क्वयतः ॥ अस्ति मधुसूदपारसवान् रत्नकण्ठ इति तस्य तन्त्रज्ञाः । वास्करस्तुतिरहस्यसमेतं येन रत्नवतकं निरमायि ॥ गङ्गाधरस्य पाठादर्थस्थायस्योपयोगिनी । टीकायां विहिता सञ्ज्ञानानन्ददायिनी ॥ The *Ratnāśataka* which Ratnakarṇṭha in the above colophon claims to have written, is still known in Kashmir, and is a composition showing considerable skill, the MS. I possess of it, has lost the last leaf and does not, therefore, furnish any data regarding the author.

4. Compare the remark made by Professor Buhler on the notions still recently prevailing on this subject among Kashmirian Pandit Kashmir Report, p. 33.

has indicated carefully in the above-named portion of the text, by dots and by leaving empty spaces, the *lacunae* which he must have found in his original. They vary in extent from one *akshara* to several verses, and can all easily be explained by the peeling or breaking off of the birchbark leaves on which the original MS. of Rājāṅka Ratnakarṇṭha was, in all probability, written. These *lacunae* are now filled up by a later hand, evidently from collation of another MS. independent of Ratnakarṇṭha's original. The fact that Ratnakarṇṭha had allowed the *lacunae* to remain in his copy even where, from the nature of the context, it would have been easy to supplement the missing letters, is sufficient to set at rest any doubts as to the manner in which he has reproduced the text of his original.

Unfortunately, the text Ratnakarṇṭha copied, must have been in a far less satisfactory condition in the remaining part of the work, which comprises roughly the last third of canto vii. and the whole of canto viii. Not only do we meet here much more frequently with *lacunae*, now rarely supplemented by the later hand previously mentioned, but misspellings or wrong forms, and undoubtedly corrupt passages are found here in increasing numbers, as we proceed towards the conclusion of the work. As we have no MS. older than Rājāṅka Ratnakarṇṭha's codex to refer to, it would be unsafe to make any assertions regarding this difference in the preservation of the several cantos. But it may be useful to point out that the diminished interest with which the last portions of the poem seem to have been read and which probably caused them to be copied less frequently, the greater obscurity of Kalhaṇa's relation where it deals with events of contemporary history, and the greater risk of injury to which the leaves at the end of birch-bark volumes have always been exposed, are all circumstances which could well account for the deficiencies of the text in this part.

The MS from which Ratnakarṇṭha copied his text, and which for the sake of convenience may here be marked as O, appears to have been an old one. The numerous *lacunae*, which Ratnakarṇṭha was obliged to leave in his text, were, as stated above, in all probability due to portions of the birch-bark having peeled off in O. But a more conclusive proof is furnished by the following observation. Among the numerous various readings which, as will be shown below have been recorded in the *codex archetypus* (to be designated thereafter as A) there are only five in Ratnakarṇṭha's own handwriting (marked A₁ in the Edition); they are found Rājatar. iii. 122; viii. 777; viii. 794; viii. 3139 and viii. 1084. In the first four cases it is evident from the nature of the *variae lectiones*, that they are due only to the indistinctness with which the respective Sāradā letters and ligatures had been written in Ratnakarṇṭha's original, and which had induced him to record in each case the two possible readings. In the fifth case, however, Rājatar. viii. 1084, where A₁ has given the name of one of King Sussala's companions in arms as तेरो in the text and as षोरो in the margin, this explanation holds good only if we assume that the original MS. was written in an older form of Sāradā writing than we meet with in any existing MSS.; in the latter the *aksharas* ते and षो are quite different and not to be mistaken for each other. In that older form of Sāradā writing, however, which is known to me only from inscriptions,¹ vowel *e* is designated by a short vertical stroke before the consonant, not by a horizontal stroke above, and there ते and षो show almost identical forms. This explanation would

1. The latest among the Sāradā inscriptions known to me which show the form of the vowel sign *e* described above, and which can be dated, belongs to the time of king Rājadeva (A. D. 1213—1236). It was found by me, in 1889, at Bijabrūr (the ancient Vijayapura), in possession of Lakshman Bhōya, a Purohita of that place.

also account for the wrong form पात्र written by A₁ in viii. 2695 instead of हेतो.¹ It would of course, be possible to argue that Ratnakaṇṭha found the above *variae lectiones* already in O or copied them from another MS. But certain features of the codex archetypus, to be noticed thereafter, render both these suppositions improbable.

Through the whole of Ratnakaṇṭha's MS., but especially in taraṅgas i.—vi. and in the first half of the seventh, we find very numerous glosses, various readings and corrections marked by different hands which add, in no small degree, to the critical value of the codex. Leaving aside certain explanatory notes written in the margin by hands which are not met with elsewhere (i. 56; iv. 103), the bulk of these later additions and corrections in Ratnakaṇṭha's codex can be traced back to four different hands. Two of these designated in the Edition A₁ and A₂, respectively, are of particular importance for the criticism of the text.

To A₂ we owe, apart from a series of important corrections and various readings in the text, a considerable number of valuable glosses which have proved most useful in ascertaining the details of the historical topography of Kashmir and which also throw a welcome light on many other obscure points in Kalhaṇa's narrative. There is good reason to assume that A₂ is the oldest among the annotators of the codex archetypus and probably a contemporary of Rājānaka Ratnakaṇṭha himself. A gloss on the word नीरि, v. 145, which Ratnakaṇṭha had left unfinished in the middle of a word, has been completed by A₂. The conclusion to be drawn from this circumstance is made more certain by a reference to the readings recorded in iv. 503, which prove that A₂ must have made its revision of the codex before the other old annotator marked A₃. Here A₁ had written originally बहुर्वन्निदुना-
बात; this had been corrected into बाहुर्वन्नि^० by A₂ who explained his own reading by a marginal gloss. A₃ who restores the original reading of A₁ and explains it by an interlinear note, must necessarily have had the correction of A₂ before his eyes.* The same relation exists between the readings of A₁ and the two annotators in iv. 688. The faded appearance which the writing of A₂ shows in many places, tallies with the above conclusion as to the priority of this annotator.

Although A₂ refers in several notes expressly to separate MS. authority[†] it still appears to me very doubtful whether A₂ had actually used for his revision any MS. apart from Ratnakaṇṭha's original. The numerous lacunae throughout the whole work, which Ratnakaṇṭha had indicated by dots or empty space, have either been filled in by A₂ (not by A₃) or have remained as before. It seems scarcely possible that A₂, who had bestowed so much trouble on the correction of the text of the codex and on the explanation of its contents, should have been unable to supplement any Ratnakaṇṭha's lacunae in taraṅgas i.—vii. if he could have referred to another independent MS. We are thus led to assume, as the easiest explanation, that the above quoted reference to another MS., as well as the corrections made by A₂ in the text, resulted from a careful collation of Ratnakaṇṭha's copy with its original O. While Ratnakaṇṭha was copying the text of O A₂ appears to have revised what the former had written, and to have added from the original the marginal notes and various readings which Ratnakaṇṭha had omitted to copy.[‡] No direct evidence is available

1. Compare the note to viii. 2695 in the Edition.

2. See i. 287 ह्रस्वि पाठः; ii. 103 ह्रस्वपाठि; iv. 501 ह्रस्वि पाठो रम्यः.

3. Notes by the hand of Ratnakaṇṭha are found only in very few places (see iii. 180, 198, 226 276; iv. 18; viii. 2628); they refer exclusively to points of grammar and construction, and their peculiar wording shows that they are Ratnakaṇṭha's own memoranda jotted down in the course of copying, not notes reproduced from O.

regarding the origin of the glosses and explanatory notes written by A_1 . But if we take into account that many of the glosses contain information on Kashmir antiquities which it would have been very difficult for any Pandit of the 17th century to obtain directly,¹ we shall be inclined to look to O as the probable source of these notes and glosses.

Reference has already been made to the annotator A_3 who has filled up most of the lacunae, which A_1 had left in the text of cantos i.—vii., and who has, besides, recorded in the codex a considerable number of various readings and explanatory notes. In several instances his hand has also supplied words and whole verses which A_1 had omitted without indicating a lacuna. A careful examination of the text thus supplied by A_3 in lacunae and elsewhere will show that the additions of A_3 are derived from a genuine recension of Kalhana's text, and cannot be due to conjecture. To exclude the latter assumption it is sufficient to point to passages like iii 332; v. 153; vii. 125, 299, where the matter supplemented by A_3 contains historical data which were certainly beyond the reach of any modern emendator. We are thus fully justified in assuming that A_3 has used, for the purpose of revising Ratnakanṭha's text, a manuscript which was independent of O. To this MS. we must also trace back the very numerous *variae lectiones* which A_3 has indicated either by writing them in the margin or by correcting the text of A_1 .

Besides the various readings we find in several notes written by A_3 particular reference made to readings of another MS.² It is probable that in these instances A_3 had found the various readings marked as such in the MS. which he collated. The numerous notes written by A_3 between the lines or in the margin of Ratnakanṭha's text, are frequently very useful for the interpretation of Rājatarāṅgiṇī, and appear, for reasons similar to those adduced above regarding the glosses of A_3 , to have been obtained from an older source. Whereas the glosses of A_1 deal pre-eminently with topographical and historical points, those of A_3 relate more to the general explanation of the text. I have not been able to obtain any information as to the existence of the MS. which A_3 collated, or to discover any traces of its use in other Kashmirian copies, and I am afraid, it must, therefore, be considered as lost. Under these circumstances it is difficult to form a definite opinion as to the relative value of the text recension which this MS. represented, especially as we cannot test the accuracy and extent of the collation made by A_3 . Readings of A_3 , which set right evident defects of Ratnakanṭha's text, are frequent enough, but on the other hand, in numerous cases, they appear to be *lectiones leviores* of no consequence.

We derive much less help for the reconstruction of the text of the Rājatarāṅgiṇī from the annotations and additions of A_3 in the last two cantos than in the preceding part of the work. The corrections and various readings of A_3 are not as numerous in the seventh taraṅga, as before, and become of distinctly rare occurrence in the eight. On the other hand, lacunae of A_1 which A_3 has omitted to fill in, make their first appearance in the seventh canto and increase in an aggravating fashion towards the end of the work.

Why the revision of A_3 should have been so much less thorough in this part of the text than in the preceding one, cannot in the absence of the original MS. from which A_3 obtained its corrections, be stated with certainty. As we meet with occasional supplements

1. Compare, e. g., the glosses of a A_3 on topographical points : i. 96, 168, 302; v. 39, 144; on details of the ancient Hindu administration : iv, 691 : v. 389, on obsolete customs : iv. 710.

2. See iv. 498, 646; vii. 248, 264, इत्यन्वारस; v. 478. इत्यावर्णिते पाठः.

by A_3 as far down as vii.3153, it cannot be assumed that in the original of A_3 the eighth canto was entirely missing.

Besides the two old annotators A_2 and A_3 who on account of the materials they used, possess independent critical value, we find in the codex archetypus additions from two other hands which cannot claim such importance. A_4 who writes in a small and modern hand (see the note at the foot of fol. 103 *reverse*, reproduced in the facsimile) has added a number of notes and glosses which assist us but little in the interpretation. Glosses like the one to v. 150, in which *Tabkadaṣa*,¹ the country neighbouring on *Gūjara* (*Gujrāt* in the Punjab) is identified with *Skardo*, or Little Tibet, cannot inspire with confidence in the judgement of the glossator or the reliability of his information. There is nothing to show that A_4 copied any of his glosses from an older MS., nor have any of them been reproduced in the *Sāradā* MS. R described below which was copied from the archetypus in *Laukika Saṃvat* 99, i. e., A.D. 1823. As this MS. gives all the other notes and glosses to be found in A we may safely conclude that the additions of A_4 have been made subsequent to that date, probably by some member of Paṇḍit Keśavarām's family.

Another modern hand, marked A_5 in the Edition, has re-written certain portion of the last seven folia of the codex archetypus which had become difficult to read on account of the worn state of the original leaves. As these supplements of A_5 show in several instances mistakes which are not found in the *Sāradā* transcripts described below, it is evident that they are of a very recent date.

A diligent search has been made on my behalf by my Kashmirian friends since 1888 with a view of discovering if possible an old MS. of the *Rājatarāṅgiṇī* which might prove independent of A; but these endeavours have produced no better result than Professor Bühler's efforts in 1875. The remaining critical materials referred to in the present Edition require, therefore, but a short notice.

All Kashmir MSS. of the *Rājatarāṅgiṇī* which I have seen or of which I have been able to obtain information, are known to be recent transcripts from Ratnakaṇṭha's codex prepared either directly or with the help of another copy.

Among these copies of two MSS. mentioned above as belonging to Paṇḍit Rāzdān Balabhadra and Paṇḍit Govind Kaul of Śrīnagar, may be considered the earliest as well as the most reliable; and accordingly only these two MSS. have been consulted wherever a reference to later copies was necessary on account of the present defective state of the archetypus.

The MS. of Paṇḍit Rāzdān Balabhadra, marked R in the Edition, forms a Volume of 353 folia, carefully written on modern paper. The colophon² states that it was written by one Bhaṭṭa Govardhana, of the *Yaksha* family, in the *Laukika* year 99, the figures for the century being omitted as usual in dates of that Era. Sons of a copyist of this name are still living in Śrīnagar, and as the paper and writing is certainly not more than a 100 years old, there can be no doubt that the year meant is *Laukika Saṃvat* 4899 or A. D. 1823. Bhaṭṭa Govardhanas's copy is well written but by no means free from misreadings and blunders. In copying the scribe has followed indifferently either the text of Ratnakaṇṭha or the

1. See Cunningham *Ancient Geography*, p. 149; Siyuki (transl. by Beal) i. 165 *seqq.*

2. लिखिता षष्ठा मया यक्षबायसितकट्टोवर्धनाभिसेन द्विजालिना काष्कूलवासिना लामागनविषये *Kāthul* and *Tāshāvan* are names of parts of Srinagar सवत् ९९ का बलि न परे ९ एषा सप्ततिसप्ततम् ॥

various readings of A₂ and A₃. This has been the case also in the other copies made from A, and hence the frequent discrepancies between these transcripts to which allusion has already been made. *Bhaṭṭa Govardhana* has copied also the glosses and notes of A₂ and A₃. A later hand has revised the MS from A correcting mistakes and adding in many places the *variae lectiones* indicated in A. The lacunae of the last two cantos have been filled in by a different hand in accordance with the emendations of the Calcutta Edition.

The other MS. copied from the archetypus and now in possession of Paṇḍit Govind Kaul (marked G) closely resembles in its appearance the copy R. The name of the copyist is not given nor the date when it was written. But the similarity of the writing makes it probable that it was copied by the same scribe early in the present century. None of the glosses and notes found in the archetypus are copied in G; but in many instances the various readings of A₂ or A₃ have been followed by the scribe or marked by him in the margin. The MS. has been revised by several later hands which have entered other *variae lectiones* from A and have marked besides numerous corrections in cantos vii. and viii. Most of the corrections are taken from the Calcutta Edition; others are of different origin and of greater value for conjectural criticism. Many of the happiest emendations marked *secunda manu* in G are from the hand of the present owner of the MS., Paṇḍit Govind Kaul, to whose learning and critical acumen they amply testify.

We know from Mr. Troyer's statement¹ that the editio princeps of the *Rājatarāṅginī* was printed with the help of a copy which Mr. Moorcroft had forwarded from Kashmir to the Asiatic Society of Bengal. Professor Bühler has already pointed out that according to the tradition of the Kashmir Paṇḍits Mr. Moorcroft's copy was transcribed from the codex archetypus. This tradition is fully confirmed by the versified colophon found at the end of the Calcutta Edition after the *Rājatarāṅginī-saṅgraha*²

Here we read that "*Śrīmurkaraṭhaka Sāhibha*" obtained the Annals of the Kings of Kashmir including Kalhana's *Rājatarāṅginī*, from the learned *Śivarāma*, who is praised for having preserved in his house the only copy of the work in Kashmir. Paṇḍit *Śivarāma*, commonly called *Śivopadhyāya*, was the grandfather of Paṇḍit *Keśavarāma* in whose possession our codex archetypus was found by Professor Bühler.

I have not had an opportunity of inspecting Mr. Moorcroft's copy, but an examination of the Calcutta Edition shows clearly that most of the corruptions in the first six cantos are caused by faulty transcriptions of the *Sāradā* characters in A, for which Ratnakantḥa's peculiar handwriting must be held largely responsible.

Other deviations from A are due to corrections which the editors have wrongly introduced in their text. This has been frequently the case in passages in which Kalhaṇa

1. Troyer, *Rajatarangini*, Tom I., iv.

2. श्रीमत्कोष्ठाभिप्रायस्य त्रियः श्रीमुर्कराकः । साहिबनामा मन्त्री यो जीयारसंवरसरं ज्ञातम् ॥ श्री मुर्कराकको मन्त्री प्राप्तकवची-
रमण्डले । राज्ये श्रीरणाजिनिहमूयनेः त्रियदशनः ॥ श्रीमन्त्रिकेश्वरप्रसेया प्राप्ता राजतरङ्गिणी । मुर्कराककोरेण गुहाच्छी-
शिवस्वामिनः ॥ श्रीमच्छीशिवरामस्य गृहे राजावली श्रमा । कश्मीरमण्डले नित्यं वर्तते नाम्य सद्मनि ॥ श्रीमद्विबुधेश्वरशिरोपाध्याय
नमो नमः ॥ येनोपाध्यायेन पञ्चवह्न्यवर्णा महाप्रभावसहिता राजावली स्वगृहे पालिता प्रयत्नेन श्रीविमोहयया त्रेति भद्रम् ॥
वर्तते च गृहे यस्य शुभा राजतरङ्गिणी । स जीवन्मृत एव स्वानुगतः स्वर्गमवाप्नुयात् ॥ संवत् १८८० ॥ for श्रीमन्त्रिकेश्वरः
above read श्रीमन्त्रिकेश्वरः ; Mr. Moorcroft obtained his copy through the intercession of some member
of the Trika family to which *Śivarāma* and his descendants to the present day have been attached as
hereditary "gurus" and which has held for several generations past an influential position in
Kashmir.

refers to details of Kashmir topography and similar topics, which the Calcutta Paṇḍits naturally found it difficult to explain.¹

For such corrections the last two cantos with their frequently defective text afforded a large scope. The editors have invariably filled up the lacunae of A even where they extended to several *pādas*, and have frequently altered the text near such lacunae in an unscrupulous manner so as to suit the supposed context. No critical value can, therefore, be attached to the readings of the editio princeps apart from that which they may claim as conjectural emendations.

In now remains for me to indicate shortly the lines which I have followed in preparing the text of the present Edition from the materials furnished by the codex archetypus. I have endeavoured to show above that besides the text which Ratnakarṭha copied from some now lost codex, only the readings of one other independent MS. (similarly lost) have been preserved for us in the corrections and additions of A₃. Under these circumstances Ratnakarṭha's copy, as revised by A₃ from the same original, was the only possible basis of the present Edition. From this I have departed in favor of A₃ only where the readings of the latter hand appeared to me distinctly preferable and to represent a closer approach to Kalhaṇa's original. In every such case the text of A₁ has been carefully indicated in the footnotes. This has also been done in every instance where the text of A₁ had been corrected by A₂. Whenever the readings of A₁ appeared to me superior or equal to the variations of A₃, and accordingly were retained in the text, the readings of A₂ have been recorded in the notes. All words or letters which A₃ has supplied either where A₁ had marked a lacuna, or elsewhere, have been distinctly noted. Wherever the relative value of the readings cannot be settled by reference to grammar or dictionary, I must reserve a statement of the reasons which guided me in the selection, for the exegetical notes of the second Volume. I am aware that in such case I may have frequently erred; but I trust that the care which has been taken to record in all cases both the readings of A₁ and of the later annotators, will render such errors of less consequence.

I have naturally felt much more serious doubts and apprehensions in dealing with passages where the text actually found in A left me only the choice of accepting readings which were undoubtedly corrupt, or of deviating from the authority of our only MS. Attention has already been called to the fact that blunders of copying and evident corruptions which are of very rare occurrence in the first six cantos, make their appearance more frequently in the seventh canto. These corruptions increase in number and extent in the eight taraṅga, especially towards its end, where they create serious obstacles to the interpretation of the work. The majority of the mistakes found in A is of such a nature that if we are allowed to take it for granted that Kalhaṇa was as careful to conform to the rules of grammar and prosody in the last two as in the preceding six cantos, we can indicate with perfect certainty the needed corrections. But in other passages the obscurity of the context and the defective state of whole verses make emendations much more hazardous.

I have considered it part of my duty as an editor to aid towards the interpretation of the work by indicating such emendations as appeared to me indispensable. Wherever this was done by placing the corrected reading in the text, attention has been called to the

1. See for local names thus metamorphosed in the Calcutta Edition, e.g., i. 102, 173; iii. 10; v. 232; vii. 1081.

emendation and a reference given to the reading of A which was carefully noted below. In other more doubtful cases where I was unable to find a satisfactory emendation, I had to content myself with marking the passage as corrupt in the notes and showing the corrections, if any, to be found in the Editions or later MSS. Wherever an emendation was based upon the evidence of parallel passages in Kalhana's *Rājataranginī*, the latter have been quoted in the critical notes. Where the reasons for an emendation could not be given in this concise form, they will be set forth in the second Volume. It is scarcely necessary, perhaps, to mention that in all cases where corrupt passages had to be restored, close attention has been paid to the palaeographical features of the *Śāradā* characters, as the text of A must be traced back through MSS. which, including Kalhana's original copy, have all been written in these characters.

I have endeavoured to keep constantly before my eyes the dangers with which any attempt at emendation is beset in the case of so difficult a text as the *Rājataranginī* and have accordingly tried to exercise the greatest caution. This may have led me sometimes to accept the text of A as correct where a closer examination may prove it to be defective; but I hope that those who are competent to judge will more readily pardon such shortcomings than errors in the opposite direction. For the same reasons I have abstained from suggesting emendations for passages in which the *lacunae* of A₁ have not been filled up by A₂, except where only a few *aksharas* are missing and can be restored from the nature of the context or by reference to related passages with a reasonable degree of certainty.

I am too well aware of the many and serious difficulties which the eight *tarāṅga* presents, not to feel that its text, as printed in the present Edition, stands still in need of further searching revision. I should have willingly undertaken the labor involved in this, but for the delay in publication which, from the limited amount of leisure at my disposal, would have been in that case inevitable. As most of what is of interest in Kalhana's work is contained in the preceding cantos the text of which is on the whole in a fair state of preservation, I did not feel justified in postponing the issue of the present Edition.

The complete restoration of Kalhana's text in the eight *tarāṅga* is an end which if at all attainable with our present materials, would require continued application for many years. I have spared no trouble in recording as carefully as I could, the readings actually found in our only MS., and I hope that the materials thus furnished will enable others, specially qualified for the task, to free the text from its present blemishes more thoroughly than I have been able to do.

While endeavouring to acquaint the reader with the exact state of the text as found in A, I have not considered it necessary to reproduce all purely orthographical peculiarities of that codex. The orthography of A agrees on the whole with that followed in the old *Śāradā* MSS., but *Ratnakarṭha* is by no means so consistent in certain particulars as the writers of many birch-bark MSS of an earlier date.

Thus the two spirants *Jihvāmūliya* and *Upadhmanīya*¹ (*kh* and *ph*) are only occasionally used in place of the *visarga*, and instead of the final *s* being assimilated before an initial sibilant which is the rule in old *Śāradā* MSS., we find it in A often written as

1. See Professor Bühlers *Kashmir Report*, p. 32,

visarga. In view of such inconsistencies I have thought it best to follow in regard to details of *saṁdhi* the uniform practice adopted in European Editions. But whenever a reading of A had to be shown for critical purposes in the notes I have printed there the form actually found in the MS. The sign of *avagraha* (ऽ) is employed by Ratnakarṇṭha not in the manner of the printed texts, but in order to mark in doubtful cases the division of parts of compounds. I have for this reason, in accordance with the system followed, e. g., in the Bombay Sanskrit Series, refrained from using in the Edition the *avagraha* as a sign to mark the elision of an initial *a*. A uses the *anusvāra* sign to indicate assimilated final *m* in external combination, but does not employ it regularly. I have adhered also in this respect to the uniform rule followed in the Editions of the Bombay Sanskrit Series.

As regards the orthography of individual words I had occasion to depart from A only in a small number of cases. We find the letters *b* and *v* used in A as in other Kashmirian MSS., in words which are more correctly spelt with *v* and *b*, respectively. A list of such words is given below.¹ Several words show almost regularly a duplication of consonants which is not justified by their etymology.² I have followed in all the above cases the spelling adopted in the St. Petersburg Dictionaries. This I have done also with regard to a few other words in which the spelling of A differs from that adopted by European Editors³; in such isolated cases, however, the discrepancies of spelling have been marked in the footnotes.

It will be clear from the remarks made above that it would have served no useful critical purpose if I had burdened the footnotes with a list of all the variations and mistakes which occur in the printed Editions of the *Rājatarāṅgini*. Their readings have, therefore, been referred to only where the text of A is defective or doubtful. On the other hand I have thought it necessary to record in the notes on glosses and explanatory notes written by A₂ or A₃. Many of the glosses are of importance for the interpretation of the *Rājatarāṅgini* and careful reference to them will bear good results in the interesting work of indentifying the ancient sites mentioned in Kalhaṇa's narrative. They enable us to check and verify the present oral tradition of the Kashmirian Pandits on this and kindred subjects, and their duplication in a complete form has, therefore, been considered essential. These glosses and notes go back evidently to different sources, and I have, therefore, not thought it advisable to correct the occasional mistakes of grammar and spelling which are found in them. Of the annotations by A₁ which have been shown to be of recent origin, I have reproduced only the few which appeared to me to contribute to the interpretation of the text.

The system of distinguishing the names of persons, tribes, localities, &c., by heavier type will, I hope, facilitate reference to the text and occasionally prove useful also for its interpretation. That it has not always been easy to carry out this plan will be readily understood by those who know the difficulties which arise in the explanation of the *Rājatarāṅgini* from Kalhaṇa's references to obscure details of the ancient topography and ethnography of Kashmir. In showing certain words like *Mahāsarit*, *Dhākka*, *Dāmara*,

1. A writes द्ररविन्द, तीव्र, बीडा, ब्रीहि and again उल्लव, वलीव, निबहुँण, पिबन्त, बलक, बालिख, बाह्य, शबन.

2. Thus we find in A क्षेत्र, वृद्ध, विन्न, वद्धयता, व्यावृत्त्य instead of क्षेत्र, वृध्, विन्न, बध्यता, व्यावृत्त्य of our Editions.

3. Thus A always writes जरड, काहणुण, रुय, वदन्य, विमर्ष, रुक्व, for जरठ, काहणुण, रुय्य, वदान्य, विमर्श, रुक्व—Here it may also be noted that in Ratnakantha's handwriting the ligatures ङ and ए which are very much alike all Śāradā MSS., cannot be distinguished.

Divira, as proper names, it was necessary to assume what has yet to be proved in the second Volume.¹

A visit which I paid to Europe during the Summer of 1890, enabled me to submit the materials I had collected, to Prof Bühler who granted me his valuable advice in all questions connected with the proposed Edition. It was chiefly due to the continued help and encouragement of this scholar who has done, perhaps, more than any living Sanskritist to lay open the true sources of ancient Indian History, that I was able on my return to India in the Autumn of 1890 to take up without further delay the preparation of the text for the present Edition.

Among those who have assisted me in carrying out this task, I must mention in the first place *Paṇḍit Govind Kaul* of Srinagar, whose help in connection with the *Rājatarāṅgiṇī* I was fortunate enough to secure during my first visit to Kashmir. *Paṇḍit Govind Kaul* accompanied me to Lahore in 1888, and has since rendered me very valuable assistance by communicating the oral traditions of the Kashmirian *Paṇḍits* as well as the results of his own researches on many points connected with Kalhana's narrative and with the ancient topography of the country. *Paṇḍit Govind Kaul's* spirit of scientific enquiry and his thorough acquaintance with the history and geography of his country which attracted already in 1875 the notice of Professor Bühler², have enabled him to find new explanations for many difficult passages of the *Rājatarāṅgiṇī*. These explanations which will be duly noticed in the second Volume, have frequently influenced me in the selection of readings for my text. I owe to *Paṇḍit Govind Kaul* a careful collation of the MSS. R G, which was made before I obtained the use of the archetypus. *Paṇḍit Govind Kaul's* aid has also facilitated my collating the archetypus for the first half of the text, and when his subsequent absence from Lahore prevented him from assisting me further in this task, he still continued to render valuable help in connection with the reading of proofs. I have received equally useful assistance for the second half of the text from a younger Kashmirian scholar, *Paṇḍit Mukundarām*, who also prepared under my directions provisional indices to the *Rājatarāṅgiṇī* of which I have availed myself with advantage when revising the text of cantos vii. and viii. I am indebted to both scholars for much information on Kashmirian topics without which a correct comprehension of Kalhaṇa's text is unattainable, and I gladly take this opportunity to thank them publicly for the unflagging zeal and industry which they have shown in collecting it. I trust that the services they have thus rendered to all students of the Chronicle of Kashmir will meet with due recognition in their own country.

If I have left it to the last to mention my friend *Paṇḍit Dāmodar*, Head *Paṇḍit* of His Highness the *Mahārāja's Pāṭhaśālā* at Srinagar, it is merely because the distance at which we were placed from each other, did not allow me to appeal as frequently as I wished, to his wide learning in matters relating to the text of Kalhaṇa. *Paṇḍit Dāmodar* possesses a very intimate acquaintance with all that the Sanskrit poets of Kashmir have produced, and is thus, perhaps, better qualified than anybody else to expound the intricacies

1. Here I may mention that for convenience of reference the terms नगर and ग्र where they stand for श्रीनगर and प्रवरगृह, and a few other abbreviations of this kind have been treated as proper names.

2. See Professor Bühler's *Kashmir Report*, p. 27.

cies of Kalhaṇa's style. He has always been most ready to help me in collecting MSS. of texts bearing on the Rājatarāṅgini.¹

Ever since I first visited the Vale of Kashmir and formed the plan of editing the Chronicle of its earliest rulers, I have enjoyed every facility and help for my work which its present Government could afford me. It has therefore, been a source of sincere satisfaction to me to be permitted to dedicate this Edition to His Highness MAHARAJA PARTAB SINGH, G.C.S.I., as a slight mark of my deep gratitude and respect.

I must record my sincere thanks to His Highness RAJA AMAR SINGH K.C.S.I., Prime Minister of the State, who has helped me on all occasions and who by encouraging every effort directed towards the preservation of the monuments of the ancient culture and literature of Kashmir, worthily continues the best traditions of the rule of His Highness the late Mahārāja Ranbir Singh. Under the presidency of His Highness Rāja Amar Singh, the Kashmir State Council sanctioned a liberal grant towards the publication of the Rājatarāṅgini. This has made it possible for me to bring out the present Edition in a form which, I hope, will not be found unworthy of the distinguished patronage it has received. By a further grant which the State Council was pleased to sanction at the proposal of His Highness Rāja Amar Singh, I was enabled to undertake during the Summer vacation of 1891 an archaeological tour in the Eastern part of the valley of the Kashmir and in the adjoining alpine districts, and to collect, partly by means of excavations, fresh materials for the study of the antiquities of the country. These I hope to utilize in the second Volume of the present work.

My thanks are due to Colonel W. F. Prideaux, B.O.S.C., Resident in Kashmir, for having recommended my work for the patronage of the State Council. Himself a scholar deeply interested in the History and Geography of the East, he has never failed to accord me his generous support and aid in all matters affecting the progress of my researches in Kashmir.

The late Lieutenant-Governor of the Punjab, Sir James Lyall, G.C.I.E., K.C.S.I., at the recommendation of the Director of Public Instruction, J. Sime, Esq., LL.D., was pleased to aid this publication by a liberal subscription for which I offer my grateful acknowledgment.

For the drawing reproduced in the *Vignette* of the title page, I am indebted to my friend Fred H. Andrews, Esq., Vice-Principal of the Lahore School of Arts, who gave me his valuable help during part of last year's archaeological tour in Kashmir. Mr. Andrews' drawing shows the temple of *Mārtaṇḍ*, famous in the Annals of Kashmir, as we saw it in its present state of ruin.

I must lastly thank the Superintendent of the Education Society's Press for his ready assistance in all matters relating to the typography of the Volume. It will be due largely to his care if the number of misprints is not found so large as might have been anticipated from the difficulties under which the reading of the proofs had sometimes to be carried on.

1. At the time that these pages are passing through the press news reaches me that this most learned and amiable of all Kashmirian scholars has fallen a victim to the epidemic now raging in the Valley. By the death of Pandit Damodar who is scholarly acquirements and poetic gifts was facile princeps among the Pandits of Srinagar, Sanskrit learning in Kashmir has suffered a service loss. My lamented friend had set himself the task of continuing the Rājatarāṅgini from the time of Akbar to the present date, and from what I had seen of the parts composed I may say that had he been spared to complete it, his work would have shown that Kalhana could have found for generations past no worthier successor.

I hope to give in the second Volume of this Edition exegetical notes on the text of the Rājatarāṅgiṇi with a running commentary on those points of Kalhaṇa's narrative which are of interest for the history, archaeology and topography of Kashmir. It will also contain an introduction to the work, complete indices and, if possible, a map showing the ancient geography of the country as ascertained from the Rājatarāṅgiṇi and other Kashmirian texts. The second Volume will be published as soon as the scanty leisure I can spare from teaching and office duties will permit me to complete the arrangement of the materials which I have collected during the last four year.

M. A. STEIN

SENATE HALL,
LAHORE :
June 7th, 1892.

LIST OF ABBREVIATIONS

A = *Rājānaka Ratnakaṇṭha's codex.*

A₁ = *Rājānaka Ratnakaṇṭha's own handwriting.*

A₂, A₃, A₄, A₅ = *Later annotators of Rājānaka Ratnakaṇṭha's codex (see Preface, pp.x.—xii.).*

R = *MS. of P. Rāzdān Balabhadra.*

G = *MS. of P. Govind Kaul.*

C = *Calcutta Edition, 1835.*

P = *Paris Edition, 1840.*

Edd. = *Calcutta and Paris Editions.*

corr. = *corrected.*

cf. = *compare.*

N.B.—*The figures preceded by C., shown at the foot of the pages, refer to the verse numbers as marked on the margin of the Calcutta Edition.*

राजतरङ्गिणी ।

॥ प्रथमस्तरङ्गः ॥

ॐ स्वस्ति ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

भूषाभोग्रिणारत्नरोचिःसिचयंवारवे । नमः प्रलीनमुक्ताय हरकल्पमहीदरे ॥१॥
 भालं वक्षिषिष्याङ्गितं दधदधिभोत्रं बहन्संभृतक्रीडस्कुण्डलिणुम्भितं जलधिर्जम्बावाचकण्डकचविः ।
 वक्षो विभ्रदहीनकञ्चुर्कथितं बद्धाङ्गनार्पस्य यो भागः पुंगवलक्ष्मणोस्तु यदासे वामोय वा दक्षिणः ॥२॥
 बन्धाः कोपि द्वाहास्यन्दास्कन्दी स सुकयेर्गुणः । येनायांति यदाःकायः स्वैर्यै स्वस्य परस्य च ॥३॥
 कोन्यः कालमतिक्रान्तं नेतुं प्रत्यक्षतां क्षमः । कविप्रजापतींस्त्वय्यक्ता रम्यनिर्माणशालिनः ॥४॥
 न पर्येत्सर्वसंवेद्यान्भावाप्रतिभया यदि । तदन्यदिव्यदृष्टिस्थे किमिव ज्ञापकं कवेः ॥५॥ 5
 कथादैर्घ्यानुरोपेन वैविध्येष्वप्रपञ्चिते । तद्वच्च किंचिदस्येव वस्तु यस्मिन्तये सताम् ॥६॥
 ज्ञाप्यः स एव गुणवाजागदिवद्विष्कृता । भूतार्थकथने यस्य स्थेयस्येव सरस्वती ॥७॥
 पूर्वैर्बद्धं कथावस्तु मयि भूयो निबध्ति । प्रयोजनमनाकर्ण्य वैमुख्यं नोचितं सताम् ॥८॥
 दृष्टं दृष्टं नृपोदन्तं बद्धा प्रमयमीयुषाम् । अर्वाकालभवेर्वातो यत्प्रबन्धेषु पूर्यते ॥९॥
 दाक्ष्यं कियदिदं तस्मादस्मिन्भूतार्थवर्णने । सर्वप्रकारं स्खलिते योजनाय समोद्यमः ॥१०॥ युगलकम् ॥ 10
 विस्तीर्णाः प्रथमे भन्धाः स्मृत्यै संक्षिप्तो वचः । सुव्रतस्य प्रबन्धेन विज्ञा राजकथाभयाः ॥११॥
 या प्रथमगमनैति नापि बाष्पप्रकाशने । पाटवं दुष्टवैदुष्यमीमां सुव्रतभारती ॥१२॥
 केनाप्यनबधानेन कविकर्मणि सत्यपि । अंशोपि नास्ति निर्दोषः क्षेमिन्द्रस्य नृपावलौ ॥१३॥
 दृग्गोचरं पूर्वस्वरूपिण्या राजकथाभयाः । मम स्वेकादश गता ऋतं नीलमुनेरपि ॥१४॥
 दृष्टैश्च पूर्वभूमनृपतिष्ठावस्तुशासनैः । प्रशस्तिपदैः शास्त्रैश्च शान्तोरोधप्रभङ्गमः ॥१५॥ 15
 शास्त्रज्ञाशयमाज्ञायधंशायाच्चास्मरभृषुषान् । तेभ्यो नीलमतादृष्टं गोनन्दादिचतुष्टयम् ॥१६॥
 बद्धा द्वादशभिर्मन्थसद्वैः पार्थिवारलिः । प्राकृष्टाप्रतिगा येन हेलाराजविजयमना ॥१७॥

१. १) The aksharas मिक written at the end of the first line in A₁ have been destroyed in binding; G and Edd. read as above; R भूषाहीनकणाः, afterwards corrected as above.— २) A₁ gloss वक्ष. — ३) हर being effaced at the end of the second line, has been supplemented by A₁. २. १) A₁ gloss अभिव्यास्य सुकये च.— २) These three aksharas being faintly visible in the handwriting of A₁ have been repeated by A₁.— ३) A₁ gloss सर्वः कुण्डलं च.— ४) A₁ gloss विषं; A₁ gloss विषं वक्षुष.— ५) A₁ कञ्चुकिः; F smeared over. ३. १) Thus corrected by A₁ or later hand from वेग; G and R येना. ४. १) The aksharas ज्ञाप्य effaced in A. ५. १) A₁ gloss दृष्ट. १६. १) A₁ gloss कथय. १७. १) Thus corrected by A₁ from A₁ जैर्वा सुपावलिः; पार्थिवारलिः also in G R.— २) To this word, marked by brackets in A, seems to refer a much effaced gloss or *varia lectio* written by A₁ or A₂ in the margin, looking like कञ्चु (?). ३) The akshara ल्य written at the beginning of a line has become unreadable; हेलााराजवि repeated in margin by A₁.

- तन्मतं पूर्वमिहोरो वृद्धाशोकादिपूर्वगान् । अष्टौ लवादीवृपतीन्स्वस्मिन्मन्ये न्यदर्शयत् ॥१८॥ युगलकम् ॥
 येप्यशोकादयः पञ्च श्रीच्छविह्लाकरोब्रवीत् । तान्नापञ्चाशतो मध्याच्छोकेस्तस्य तथा सयम् ॥१९॥
 20 आशोकादभिमन्योर्ये प्रोक्ताः पञ्च महीभुजः । ते ह्यापञ्चाशतौ मध्यादेव लम्बाः पुरातनैः ॥२०॥
 इयं नृपाणामुक्तासे हस्ते वा देशकालयोः । मैषज्यभूतसंवादिकया युक्तोपयुज्यते ॥२१॥
 संक्रान्तप्राक्तनानन्तव्यवहारः सूचेतसः । कस्येदृशो न संदर्भो यदि वा हृदयंगमः ॥२२॥
 क्षणभङ्गिनि जन्तूनां स्फुरिते परिचिन्तिते । मूर्धोभिर्वेकः शान्तस्य हसस्यात्र विचार्यताम् ॥२३॥
 तदमन्दरसस्यन्दसुन्दरेयं निषीयताम् । भोत्रशुक्तिपुष्टेः स्पष्टमङ्ग राजतरङ्गिणी ॥२४॥
 25, पुरा सतीसरः कल्पारम्भात्प्रभृति भूरभूत् । कुक्षौ हिमाद्रेरगौभिः पूर्णा मन्वन्तराणि पद ॥२५॥
 अथ वैत्रस्वतीयेस्मिन्प्राप्ते मन्वन्तरे सुरान् । बुहिणोपेन्द्रब्रह्मादीनवतार्य प्रजासृज्वा ॥२६॥
 कथ्येन तदन्तःस्थं घातयित्वा जलोद्भवम् । निर्ममे तत्सतो भूमौ कदमीरा इति मण्डलम् ॥२७॥ युगलकम् ॥
 उग्रद्वैतस्तनिःस्थन्ददण्डकुण्डातपत्रिणा । यत्सर्वनागाधीशेन नीलिनं परिपालयते ॥२८॥
 गुहोन्मुखी नागमुखाधीतभूरिपया रुचिम् । गौरी यत्र वितस्तात्वं यातापुञ्जानि नोचिताम् ॥२९॥
 30 शङ्खपद्ममुखैर्नगैर्नारत्नावभासिभिः । नगरं धनदस्येव निधिभिर्वक्षिष्यते ॥३०॥
 यत्तार्क्ष्यभीत्या प्राप्तानां नागानां गुप्ते ध्रुवम् । प्रसारितभुजं पृष्ठे शैलप्राकारलीलाया ॥३१॥
 भुक्तिमुक्तिफलप्राप्तिः काष्ठरूपमुपातिम् । पापसूदनतीर्थान्तर्गत्र संस्पृशतां भवेत् ॥३२॥
 संध्यादेवी जलं यस्मिन्ध्वं नः सलिले गिरौ । दर्शनं पुण्यपापानामन्वयव्यतिरेकयोः ॥३३॥
 स्वयंभूर्भुवः हुनभुर्भुवो गर्भात्समुन्मिषन् । जुद्धतां प्रतिगृह्णाति ज्वालाभुजवज्रैर्हविः ॥३४॥
 35 देवी भेङ्गिरेः गुह्ये गङ्गोद्भेदशुचौ स्वयम् । सरोन्तर्द्दश्यते यत्र हंसरुपां सरस्वती ॥३५॥
 नन्दिक्षेत्रं हरावासप्रसादे बुधरार्पितः । अयापि यत्र व्यज्यन्ते पूजाचन्दनविन्दवः ॥३६॥
 आलोक्य शारदां देवीं यत्र संप्राप्यते क्षणात् । तरङ्गिणी मधुमती वाणी च कविसेवित ॥३७॥

१८. ¹) पूर्व of A₁ has been struck out and पद written above by A₂; पद also in G R.—²) Thus A₁ some of the letters having become faint, A₂ (?) has written in margin पूर्वमान् ; A₄ adds the gloss असोकादीनां पूर्वमान्. १९. ¹) छु corrected by A₁; original reading, smeared over, perhaps श. २०. ¹) A₂ marginal gloss स्वस्मिन्मन्ये. सकारात् असोकात् आ असोकात्प्रभृतिष्वे पञ्च राजानः उक्ताः.—²) Thus A₁; G R Edd. read 'यतः'. २२. ¹) सु of A₁ corrected by a later hand into स; G R read सु. २६. ¹) A₁ 'निच्यन्त'—²) A₂ gloss in margin विरविप्रवर्धितेन नीलनागेन विरिनाग इति प्रसिद्धे; A₄ interlinear gloss विरनागस्यितेन. २९. ¹) The following gloss has been written in margin by A₂ in red ink and partly retraced by the same hand in black ink. Words shown in brackets, having now become illegible in A₁, have been restored from copy in R: गुहोन्मुखी कु[मारसमुखी कनराणि]मुखी च नागमुखाधीनभूरिपया: [नागमुखेन यत्र-हमेन आपर्णं भूरि]पयः पुण्ये यस्याः सा । नागानां मुखेन आपर्णं भूरि पयो यस्याः यथा वा गौरी पावती विन[स्तात्वं] यातापि उचितां रुचिम् इच्छा मोञ्जानि न स्वजति स्वक[श्चि ते. .] त्रिकां नात्य[जति]र्ययः गौरीस्कोषितां रुचिं गुहोन्मुखी[स्वा]तिकां विन[स्तात्वं] वि न स्वजति त[त्रा]पि तत्कल्प.... ३२. ¹) A₂ adds between the lines the gloss कपदेन्द्रे and in margin कौटिलिप्रामे कौटिला-क्यादिष्वे. ३३. ¹) A₂ gloss युद्धनामविषये हेतुप्राप्तसमीपस्थले.—²) Thus A₁; corrected by A₁ into हुत्ते which has been copied in G and R.—³) A₂ gloss (smeared over) नीलगिर इति प्रसिद्धे. ३४. ¹) A₂ gloss कनरा[ज्ये] लैम् दति प्रसिद्धः. A₄ adds कनराज कनराज्याख्ये विषये.—²) सु supplied between the lines by A₂. ३५. ¹) A₂ marginal gloss र्वा आदु इति प्रसिद्धः.—²) A₂ gloss हंसवागीश्वरी. ३६. ¹) A₂ gloss नत्तामपाने. ३७. ¹) A₂ marginal gloss श्रीलैले हरेत् इति प्रसिद्धे स्थाने इरहोपायर्णवतिनः.

चक्रभृद्विजयेशादिकेशवेशानभूषिते । तिलांशोपि न यथास्ति पृथ्वास्तीर्थैर्बहिष्कृतः ॥ ३८ ॥
 विजीयते पुण्यं बलैर्बलैर्यत् न शस्त्रिणाम् । परलोकात्ततो भीतिर्यस्मिन्निवसतां परम् ॥ ३९ ॥
 सोष्मकानगृहाः शीते स्वस्थतीरास्पदा रये । यादोविरहिता यत्र निम्नगा निरुपद्रवाः ॥ ४० ॥
 असन्तापार्हतां जानन्नयत्र चित्रां विनिर्मिते । गौरवादेव तिग्मांशुर्धस्ते दीप्तेष्वतीव्रताम् ॥ ४१ ॥
 विद्यावेशमानि तुङ्गानि कुडुमं सहिमं पयः । ब्राह्मेति यत्र सामान्यमस्ति विदिवदुल्लभम् ॥ ४२ ॥
 त्रिलोक्यां रत्नसूः श्रग्या तस्यां धनपतेर्हरित् । तत्र गौरीगुरुः शैलो यत्तस्मिन्नपि मण्डलम् ॥ ४३ ॥
 तत्र कौरवकौन्तेयसमकालभवान्कलौ । आ गोनन्दात्स्मरन्ति स्म न ह्यपञ्चाशत् नृपान् ॥ ४४ ॥
 तस्मिन्काले ध्रुवं तेषां कुकृतैः काश्यपीभुजाम् । कर्तारः कीर्तिकायस्य नाभूवन्कविवेशसः ॥ ४५ ॥
 भुजवनंतच्छायां येषां निपेद्य महौजसां जलधिरशना मेदिन्यासीदसायकुतोभया ।
 स्मृतिमपि न ते यान्ति दमापा विना यदनुपहं प्रकृतिमहते कुमंस्तस्मै नमः कविकर्मणे ॥ ४६ ॥
 येन्यासावेभकुम्भशायितपदां येषि भिर्यं लेभिरे येषामप्यवसन्पुरा युवतयो गेहेष्वहधन्विकाः ।
 तांल्लोकोयमनैति लोकतिलकान्स्वेष्यजातानिव भ्रातः सत्कविकृत्य किं स्तुतिशतैरन्धं जगच्चां विना ॥ ४७ ॥
 अष्टषष्ठ्यधिकामष्टदशतद्वाविंशति नृपाः । अपीपलंस्ते कश्मीरान्गोनन्दाद्याः कलौ युगे ॥ ४८ ॥
 भारतं ह्यारान्तेभूवार्तयेति विमोहिताः । केचिदेता मृषा तेषां कालसंख्यां प्रचक्रिरे ॥ ४९ ॥ युगम् ॥
 लब्धापिपत्यसंख्यानां वर्षासंख्याय भुभुजाम् । भुक्तात्कालात्कलेः शेषो नास्त्येवं तद्विर्वाजितान् ॥ ५० ॥
 शतेषु षट्सु सार्धेषु व्यधिकेषु च भूतले । कलेर्गतेषु वर्षाणामभूवन्कुरापण्डवाः ॥ ५१ ॥
 लौकिकेन्द्रे वतुं वशे शक्यकालस्य संप्रतम् । समत्याभ्यधिकं यातं सहस्रं परिवत्सराः ॥ ५२ ॥
 प्रायस्तृतीयगोनन्दादारभ्य शरदां तदा । द्वे सहस्रे गते विशदधिकं च शतत्रयम् ॥ ५३ ॥
 वर्षाणां ह्यदशशती षष्टिः पङ्क्तिश्च संयुता । भुभुजां कालसंख्यायां तद्वापञ्चाशतो मना ॥ ५४ ॥
 कक्षादृशं शतेनाद्यैराष्ट्रं चित्रशिलण्डिषु । तद्यारे' संहिताकारैरेवं दत्तोत्र निर्णयः ॥ ५५ ॥

३८ ¹) A₂ gloss चक्रभृत्केशव चक्रधर इति प्रसिद्ध विजयेसा ईशान विश्वभद्रो इति प्रसिद्ध ३९ ¹) Thus corrected by A₂ from A₁ मुख, G and R read पुण्य, the latter with the *z* मोक्ष' ४० ¹) Thus emended in G, A R सुप्य' ४१ ¹) A₁ असन्तापहता corrected in-margin by A₂ as above —' A₂ gloss कश्यपेन ४२ ¹) A₂ adds n gloss in margin which has partially become effaced; words in brackets supplemented from copy in R [विद्या]विक ब्रा[ह्म]पत्येन इत्येत[द्]व्यजातं विविधेषु कुलं [त]त् यत्र कश्मीरगृहे सागन्य साधारणमस्ति सर्वज्ञानोपयोग्य सुलभमिति यावत् विद्याधिकं अनुपम अष्टषष्ठ्यधिकं यत्रवार्ति विविधेषु कुलं तस्या[ऽ]न्यत्र साधारणं नास्तीति व्याख्याकरेण । यथासामान्य मिति पाठान्तरं यद्यपि सङ्गच्छत इव तथापि नैतस्मिन्मानम् । छन्दोमन्त्रापाताह अनुशुने हि सर्वेषां पञ्चमा[क्षरस्य] लघुनयैश्च सर्वत्र बर्हता । यदुक्तं पञ्च[म]लघु सर्वत्र इत्यादि ४३ ¹) G has the reading *z* in margin. ४४ ¹) A₁ had आनन्दात्, जो supplemented by A₂, A₂ adds a gloss in margin which has become partially effaced (words in brackets from R) आ गोनन्दात् दत्तविगोनन्दात् आ नृप[वि]गोनन्दात् ब[र्ज]विस्था आसिगोनन्दा[र]ण्ड्य [अन्ये] क[वि]को न स्मरन्ति स्म अस्मादि . . . ४५ ¹) Thus A₁, corrected by a later hand into कुकृतैः which reading is found also into G and R —' A₂ gloss राता ४६ ¹) A₁ has युजतवन, with figures indicating transposition, written by an old hand, G and R read as above ४७ ¹) A₁ writes छार above पवा छार smeared over by later hand —' A₂ in margin सर्वोप्य', R सर्वो by another hand. ४८ ¹) A₂ gloss अन्यतम युगमेवाह —' A₂ gloss ह्यपञ्चाशतिसंख्याय ४९ ¹) A₂ gloss युद्ध —' A₂ wrote first 'वा' but altered thereafter as above ५१ ¹) A₂ marginal gloss विपञ्चाशतधिकं वर्षातपुद्ग कलियुगस्य गते इत्यर्थ ५२ ¹) A₂ marginal gloss अथ त्रयसिंहसन्ने ५३ ¹) A₂ तथा ५४ ¹) A₂ तद्यारे, corrected by A₂ into तद्यारे and explained by marginal gloss तेषां त्रिरे. (The mistake of A₁ is due to the resemblance of Śāradā t and ḍ)

तस्यावन्त्यप्रसाद्वत् रक्षन्तः पितृमन्त्रिणः । पार्श्वेभ्यो द्दुर्वृत्तमनिमित्तस्मिन्नेष्वपि ॥७८॥

अनुद्धूतनुतिष्ठन्तस्तस्याव्यक्तं शिशोर्वचः । कृतागसमिवरमानममन्यन्ताधिकारिणः ॥७९॥

पितुः सिंहासनं तेन क्रामता बालभूभुजा । नोत्कण्ठा पादपीठस्य लम्बमानाङ्गिणा हता ॥८०॥

80

तं चामरमरुहलालकाकपक्षं नृपासने । विधाय मन्त्रिणोऽगृह्यन्प्रजानां धर्मसंशयम् ॥८१॥

इति काटमीरिका राजा वनेमानः स शैशवे । साहायकाय समरे न निन्ये कुरुपाण्डवैः ॥८२॥

आज्ञायभङ्गाचिरेटनामकृत्यास्ततः परम् । पञ्चत्रिंशन्महीपाला मग्ना विस्मृतिसागरे ॥८३॥

अयामभवद्वह्नां नाम भूपालो भूमिभूषणम् । वेल्लघशोदुगुलायाः प्रीतिपात्रं जयधियः ॥८४॥

यस्य सेनानिनादेन जगदौचिग्रहायिना । निन्यरे वैरिणधिवं दीधेन्द्रिविधेयनाम् ॥८५॥

85

तेन षोडशभिल्लैर्षीहीनामश्मवेश्मनाम् । कोटिं निष्पाद्य नगरं लोलैर्निरमीयत ॥८६॥

दत्त्वापहारं लेदय्यां लेवारं ह्रजपर्वदे । स ग्रामनिन्यशौर्यश्रीराहरोह महाभुजः ॥८७॥

कुशेशयाक्षस्तत्पुत्रः प्रतापकुशलः कुशः । कुरुहारपहारस्य दाताभूतवनन्तरम् ॥८८॥

ततस्तस्य सुतः प्राप रिपुनागकुलान्तकः । धुर्यः शौर्याश्रयः श्रीमान्खगेन्द्रः पार्थिवेन्द्रताम् ॥८९॥

स खागिखेनमुषयोः कर्ता मुख्यापहारयोः । हरहाससितैः कृत्यैः क्रीतांक्षोकाक्रमणयौ ॥९०॥

90

अनर्धमहिमा दीर्घमपवत्तावहिष्कृतः । अथ सार्धचर्योभूत्सुंरन्त्रस्तत्सुतो नृपः ॥९१॥

शतमन्युः शान्तमन्योर्गोत्रभिज्ञोऽरक्षिणः । लेभे यस्य सुरेन्द्रस्य सुरेन्द्रो नोपमानतार्त् ॥९२॥

दर्दंशान्तिके कृत्वा सौरकाख्यं स पत्नभू । श्रीमान्विहारं विदधे नरेन्द्रभवनाभिधम् ॥९३॥

तेन स्वमण्डलेखण्डयशसा पुण्यकर्मणा । विहारः स्रुजोदारो निर्मितः सौरसाभिधः ॥९४॥

तस्मिन्निःसंतनौ राक्षि पशान्तेन्यकुलोद्भवः । बभार गोधरी नाम सप्पचरका धराम् ॥९५॥

95

गोधराहस्तिशालाख्यमपहारमुदारधीः । स पदाय हिजन्मभ्यः पुण्यकर्मा दिवं ययौ ॥९६॥

तस्य स्रुतः सुवर्णाख्यस्ततोभूत्स्वर्णशोधिनाम् । सुवर्णमणिकुन्द्यायाः करालं यः पवनेकः ॥९७॥

तत्स्रुजर्जुनको नाम प्रजानां जनकोपमः । विहारमपहारं च जालीराख्यं च निमेषे ॥९८॥

शचीनरस्तस्य स्रुतः क्षिति क्षितिशचीपतिः । ततः श्रीमान्भामाशीलो ररक्षश्नशाननः ॥९९॥

राजामपहारयोः कर्ता शमाङ्गासाशनारयोः । सोभूदपुत्रः सुत्रामविष्टराधसमाध्रयी ॥१००॥

100

७९. ¹) A₃ अनुद्धूतम्. —²) A₃ gloss मन्त्रिणः. ८१. ¹) A₃ adds the following notes in the margin: हापश्चात्तावन्त्याल अस्माकं पश्चात्तावन्त्या विस्तृता अन्येषां तु हापश्चात्तावन्त्या नृपा अस्मानिर्निर्गताः । पश्चात्तावन्त्यास्तु इत्यन्विषयः न प्राप्तः । नच आरिगोमन्त्रावयः बालगो- नन्धान्ताः पश्चात्तावन्त्याः पूर्वे वर्णिताः । लघुनृपास्तस्य शचीनरान्ता अष्टौ वर्णिता । ततः अपावहशोकाख्य इत्यादिना अशोकाहार-स्य अस्मिन्पुत्रेभ्यः पश्चात्तावन्त्या वर्णयित्येते (sic) । एवं समावृत्तं नृपा ग्रन्थान्तराद्विज्ञेय वर्णिता । अशोकाह हापश्चात्तावन्त्या एव ॥ एवं सर्वे हापश्चात्तावन्त्या नृपाः ॥ ८१. ¹) A₃ marginal gloss पश्चात्तावन्त्यास्तु नमस्तस्मिन्. —²) A₃ gloss below this word has been smeared over with yellow paint; it appears to be लो-ब (Lolab). ८८. ¹) Thus corrected by A₃ from A₁. ८९. ¹) A₃ gloss in G and R. —²) An old gloss, apparently गह्वर (?), has been smeared over with yellow paint; A₃ adds कुल्ल. ९२. ¹) Thus corrected by A₃ from A₁, तस्य. —²) A₃ in margin न सुरेन्द्रः समानताय. ९३. ¹) A₃ reads सौर. ९४. ¹) A₃ has the glosses गोधरं and अस्तीहन्. ९५. ¹) A₃ gloss in margin स्वचरका नाशो, smeared over and repeated between the lines by A₃. —²) A₃ gloss आर्धवने. १००. ¹) This word has been left out by A₁ and supplied by A₃. —²) A₃ writes the glosses शमाङ्गस्य and शारं over older glosses, apparently by A₁, which have been smeared over with yellow paint; the older glosses which can be traced only in single letters, seem to have been identical with those written above them by A₃. R has the glosses शमाङ्गस्य and शारं (sic). A₃ puts a small *danḍa* after शमाङ्गस्य, indicating the division of words.

- प्रयौवः शकुनेस्तस्य भूपतेः प्रपितृव्यजः । अथावहदशोकाख्यः सत्यसंधो वसुंधराम् ॥१०१॥
 यः शान्तवृजिनो राजा प्रपन्नो जिनशासनम् । शुष्कलेत्रवितस्तात्री तस्तार स्फुपमण्डलैः ॥१०२॥
 धर्मारण्यविहारान्तर्गितस्तात्रपुरेभवत् । यत्कृतं चैत्यमुस्तेषावधिप्राप्त्यक्षमेक्षणम् ॥१०३॥
 स षण्णवत्या गेहानां लक्षैर्लक्ष्मीसमृज्ज्वलैः । गरीयसीं पुरीं श्रीमांश्चक्रे श्रीनगरीं नृपः ॥१०४॥
 105 जीर्णं श्रीविजयेशस्य विनिवार्यं वृधामयम् । निष्कल्मषेणाहममयः प्राकारो^१ येन कारितः ॥१०५॥
 सभायां विजयेशस्य समीपे च विनिर्ममे । शान्तावसावः प्रासादावशोकेश्वरसंज्ञितौ ॥१०६॥
 म्लेच्छैः स च्छादिते देशे स तनुच्छित्तये नृपः । तपःसंनोषिताक्षेभे भूतेशास्त्रकृती हृतम् ॥१०७॥
 सोय भूज्जलौकोभूद्भूलोकहृत्नायकः । यो यशःसुधयां गुह्यं व्यधाद्ब्रह्माण्डमण्डलम् ॥१०८॥
 यस्य दिव्यप्रभावस्य कथाः श्रुतिपथं गताः । आश्चर्याचार्यतां^२ यान्ति नियतं^३ सुवदामपि ॥१०९॥
 110 कोटिविधिनि^४ सिद्धे हि स रसे हाटकार्पणैः । आसीत्सुखिरतां^५ हतुं^६ हेमण्डल्यं पुत्रं क्षमः ॥११०॥
 संस्तभ्याम्यः प्रविष्टेन तेन नागसरोन्तरम् । तारुण्यं फणिकन्यानां निन्ये संभोगमव्ययताम् ॥१११॥
 तत्कालप्रबलप्रेक्ष्यद्वौद्धवादिसमूहजित् । अवधूतोभवत्सिद्धस्तस्य ज्ञानोपदेशकृत् ॥११२॥
 विजयेश्वरनन्दीशक्षेत्रज्येष्ठेशापूजने । तस्य सत्यगिरो राज्ञः प्रतिज्ञा सर्वदाभवत् ॥११३॥
 मामे मामे स्थितैरर्थैर्धानं प्रतिषिद्धवान् । स्वेनावहत् सततं नागः कोपि हृदयतया ॥११४॥
 115 स हृदयशुभान्तेष्वाधिरास्यार्थविक्रमः । जिगाय जैत्रयात्राभिर्महीमर्णवमेखलाम् ॥११५॥
 ते यत्रोज्ज्वलितस्तान् म्लेच्छाश्चादितमण्डलाः । स्थानमुज्झाटडिम्बं तज्जनैरद्यापि गद्यते ॥११६॥
 जित्वोर्वीं कन्यकुञ्जायां तत्रत्यं संन्यदेशयत् । यातुर्वर्ण्यं निजे देशे धर्म्यीध व्यवहारिणः ॥११७॥
 यथावद्बुद्धिमप्राप्तं व्यवहारधनाविधिः । सामान्यदेशवद्राज्यं तावदस्मिन् हि मण्डले ॥११८॥
 धर्माध्यक्षो धनाध्यक्षः कोशाध्यक्षश्चमूपतिः । दूतः पुरोधा वैवतः सप्त प्रकृतयोभवन् ॥११९॥ युगलकम् ॥
 120 कर्मस्थानानि धर्म्याणि तेनाष्टादश कुर्वता । ततः प्रभृति भूपेन कृता यौधिष्ठिरी स्थितिः ॥१२०॥
 स विक्रमप्रभावाभ्यां समुपार्जितया भिया । विदधे वारवालादीनपशरानुवधमीः ॥१२१॥
 दारादिषु प्रदेशेषु प्रभावोमाण्युदप्रया । ईशानदेव्या तत्पत्न्या मातृचक्राणि चक्रिरे ॥१२२॥

१०२. ^१) A₂ writes the gloss इत्यलेत्रो between the lines and adds in margin: शुष्कलेत्रवितस्तात्री. स्तात्री । द्वितीया विपचनमेतत्. G adds to the gloss इत्यलेत्र another: उत्तराहिल.—^२) A₂ gloss वीधविहारी. १०३. ^१) A₂ gloss विधवको. another gloss in margin smeared over with yellow paint and illegible. १०६. ^१) A₂ gloss सोधय.—^२) A₂ reads प्रासादो.—^३) A₁ had first written निर्मितः (?) and then erased it. १०६. ^१) A₂ gloss आलस्यं. १०८. ^१) G gloss इन्द्रः.—^२) Thus corrected by A₂ from A₁ अज्या. १०९. ^१) A₂ reads आश्चर्यचर्यतां.—^२) Thus corrected by A₂ from A₁ निश्चयः.—^३) Emended, A R G युसः. ११०. ^१) A₂ adds a marginal note, the last line of which has become faded; this has been copied by a different hand below and is shown in brackets: सिद्धे रसे कोटिविधिनि सति । हाटकार्पणैः स्वर्णशने-कृत्या स राजा ब्रह्माण्डस्य सुखिरतां शून्यतां दत्तुं दूरीकृतुं अत्र निश्चयेन क्षमः समर्पयितुं । कोटिविधिसिद्धिरसमाविष्यतात्स्यं सुवर्णं हातुं [शक्तोभूयेन ब्रह्माण्डस्यापि पुरणं संनोषितं नाव].—^२) A₂ reads 'वेसिनि.—^३) A₂ reads सुखिरतां.—^४) Thus corrected by A₂ from A₁ कर्तुं; thus also in R and G.—^५) A₂ reads in margin ब्रह्माण्डव. ११६. ^१) The akshara ५ has been effaced in A at the beginning of a line and supplied by A₂ at the end of the preceding one; G and R also यत्रो.—^२) A₂ gloss निकर्षिता. ११०. ^१) A₂ reads 'कुञ्जायां.—^२) A₁ had सः; corrected into स which is found also G and R. ११८. ^१) Thus corrected by later hand from A₁ प्राप्ते; G and R read as above.—^२) A₂ reads 'यतां. १२१. ^१) A₂ reads यववाला. R has the gloss बारवलो. १२२. ^१) The faded gloss of A₂, [५]स्विद्यालविषु has been repeated in margin by A₂.

भुतनन्दिपुराणः स व्यासान्तेवासिनो नृपः । सेवनं सोदरासीनां नन्दीशस्पर्धया व्यधात् ॥१२३॥

प्रतिष्ठां ज्येष्ठरुद्रस्य श्रीनगयौ वितन्वता । तेन नन्दीशस्पर्धां न मेने सोदरं विना ॥१२४॥

विस्मारितो नित्यकृत्यं कार्यव्यपन्नयैकदा । विदुरसोदरजलाप्राबनालाभदुर्मनाः ॥१२५॥

125

अपश्यद्विजलास्थानादकस्मानुत्थितं पयः । स सोदराविसर्वादिं वर्णास्थादादिभिर्गुणैः ॥१२६॥ युगलकम् ॥

पादुर्भूते ततस्तर्हिर्मस्तीर्थे कृतनिमज्जनः । स नन्दिहस्तस्पर्धायां मानी पर्याप्तिमासदत् ॥१२७॥

तेन जातुं परीक्षार्थं निक्षिप्रः सोदरान्तरे । सपिधानाननः स्वर्णभृङ्गारः द्यवैरोदरः ॥१२८॥

दिनद्वयेन सार्धेन श्रीनगर्गुङ्गधाम्भसः । उन्मत्तः स महीभर्तुस्तस्य चिच्छेद संशयम् ॥१२९॥

नूनं नन्दीश एवासी भोक्तुं भोगानवातरत् । वृष्टावृष्टक्रियासिद्धिर्न भवेत्तादृगन्यथा ॥१३०॥

130

राक्षसस्य कदाचित्तु व्रजजो विजयेश्वरम् । यथाचे काचिद्वला भोजनं मागमध्वजा ॥१३१॥

यथेष्टमंशानं दातुं ततोनेन प्रतिभुते । व्यवृणोदिकृता भूत्वा सा नृमासाभ्यां स्पृहाम् ॥१३२॥

स सख्यर्हिसाविरतस्तस्यै मांसं स्वधिपहात् । अनुज्ञां प्रददौ भोक्तुं यदा सैवं तदावकीन् ॥१३३॥

बोधिसत्त्वोऽसि भूपाल कोपि सख्योर्जितव्रतः । कारुण्यं प्राणिषु वृढं यस्येदुक्ते महात्मनः ॥१३४॥

बौद्धभाषामजानानो माहेश्वरतया नृपः । को बोधिसत्त्वो यं भद्रे मां वेत्सीति जगाद ताम् ॥१३५॥

135

पुनर्वैभाषे सा भूपं श्रोतव्यं मत्प्रयोजनम् । जहं पुरुषापिता बौद्धैः कोधादिप्रकृतैस्त्वया ॥१३६॥

लोकालोकाद्रिपार्थस्यास्तामस्यः कृत्तिका वयम् । बोधिसत्त्वैकशरणाः काङ्क्षन्त्यस्तमसः क्षयम् ॥१३७॥

लोके भगवतो लोकनाथादारभ्य केचन । ये जन्तवो गतक्लेशा बोधिसत्त्वानयेहि तान् ॥१३८॥

सागसेपि न कुप्यन्ति क्षमयां चोपकुर्वते । बोधिं स्वस्यैव नेष्यन्ति ते विप्रपरिणोद्यताः ॥१३९॥

विहारतूर्यनिर्घोषैरुज्जितः प्रेरितः खलैः । पुरा भवान्त्रधात्कोपाहिहारोहलनं यदा ॥१४०॥

140

महाशाक्यः स नृपतिर्न शक्यो बाधितुं त्वया । तस्मिन्वृद्धे तु कल्याणि भविता ते तमःक्षयः ॥१४१॥

अस्मद्भिन्ना मेरणीयो विहारकरणाय संः । इत्वा स्वहंमसंभारं त्वया मलिनितः खलैः ॥१४२॥

तस्मिन्कृते न श्लायेत विहारच्छेदवैशसम् । तस्यं तयोरकाणां च प्रायश्चित्तं कृतं भवेत् ॥१४३॥

कुद्देर्बौद्धैरनुध्याता त्वहं प्रायश्चित्तं । अनुशिष्टा समाहूय बोधिसत्त्वैस्तवेत्यहम् ॥१४४॥ कुलकम् ॥

तस्मात्सत्त्वातिरेकस्ते' मिषादेवं परीक्षितः । क्षीणपापाद्य संवृत्तां स्वस्ति ते साधयाम्यहम् ॥१४५॥

145

कृतप्रतिभ्रवे रास्ति विहारकृतये पुनः । प्रहर्षोत्प्लुक्षनयना कृत्यादेवी तिरोदधे ॥१४६॥

अथ कृत्याभ्रमे कृत्वा विहारं वस्तुपाधिपः । तथैव क्षीणतमसं कृत्यादेवीमसंभयन् ॥१४७॥

विधाय सोऽहंमसं नन्दिक्षेले क्षमापतिः । भूतेशाय क्षमां कोशैः पूजां रत्नमयीं ददौ ॥१४८॥

१२६. ¹) A₂ gloss सदृष्ट. G has the marginal gloss सोदरपक्ष गगतिवत्. १२८. ¹) A₂ reads तव. This various reading is not found in G and R.—²) A₂ gloss रिक्त. १३२. ¹) Thus A₁; also G and R. In A the various reading यथेष्टम् is indicated between the lines, perhaps by A₁. १३३.—¹) Thus corrected by A₂ from A₁ रामं. G and R read मांसं. १३०. ¹) A₂ reads तपसः. १३१. ¹) A₂ कृपया.—²) A₂ हितं.—³) A₂ नेच्छन्ति.—⁴) A₂ विप्रोद्धरं. १४०. ¹) A₂ marginal gloss तथा बोधिसत्त्वैरहित्यनुशिष्टा इत्यनेन वक्ष्यमाणेन संबन्धः. १४१. ¹) Thus corr. by later hand from A₁ शक्यः; A₂ सख्यः. G and R have both 'शक्य' and 'सख्य'. १४२. ¹) A₂ gloss राजा.—²) A₂ gloss मलिनः कृतः. १४३. ¹) A₂ gloss रातः. १४४. ¹) A₂ बोधाय (!) in margin; struck out. १४५. ¹) A₂ gloss सत्याधिक्यं.—²) A₂ जाता G reads 'तापोपासकम्'.—³) A₂ gloss यिषु गत्याय. १४६. ¹) A₂ ततः. १४७. ¹) A₂ 'बन्धयन्. G has both readings, R only that of A₂. १४८. ¹) A₂ as above; A, सख्यं.—²) Thus A₁; A₂ समं.

चौरमोचनतीर्थान्तर्गतगरात्रं तपस्यता । श्रद्धासननिविष्टेन ध्यानिभिःस्पन्दमूर्तिना ॥१४९॥

150 राजा कनकवाहिण्याः क्षुचिरात्पुण्यकर्मणा । नन्दीशस्पर्शमोक्षकां तस्मात्सीयत कुण्डलार्थम् ॥१५०॥

ह्रादोदयानृचगीतक्षणे नर्तितमुत्थितम् । प्रवैर ज्येष्ठरुद्राय स्वांवरपवधुशतम् ॥१५१॥

भुक्त्वैश्वर्यं स पर्यन्ते प्रविष्टश्चौरमोचनम् । पत्न्या समं ययौ राजा सायुज्यं गिरिजापतेः ॥१५२॥

अथाशोककुलोत्पन्नो यशान्याभिजनेर्जयः । भूमिं दामोदरो नाम जुगोप जगतीपतिः ॥१५३॥

कदाचन जाज्वलितस्योद्यमोद्वेगशिरालामजेः । भग्यापि भूयते यस्य प्रभावो भुवनजुतः ॥१५४॥

155 हरप्रसादवात्रेण सखरिचानुरागिणा । बबन्ध सुखिना सख्यं येन वैभवेणः स्त्रयम् ॥१५५॥

कुचेर इव यो राज्ञामभ्यः स्वाहाविधायिनः । आदिश्य गुह्यकान्द्विधं गुह्यसेतुमबन्धयत् ॥१५६॥

खदे दामोदरीये यत्तस्यासीत्स्वकृतं पुरम् । सेतुना तेन तत्रैवस्कृतं सोम्यःप्रतारणम् ॥१५७॥

हितं लोकोत्तरं किञ्चिच्छिकीर्षोदक्षतात्मनः । रोहन्ति हा भिक्खत्सूहाः मितपुण्यतया नृणाम् ॥१५८॥

स हि कारयितुं यक्षैर्वतते स्म स्वमण्डले । दीर्घान्दममयान्सेतून्स्तोयविप्रवशान्तये ॥१५९॥

160 तपोविभूतयोचिन्त्यां द्विजानामुपतेजसाम् । तावृक्षार्मपि ये कुशुः प्रभावस्य विपर्ययम् ॥१६०॥

दायादाविबर्जैर्दृष्टां दृष्टा भूयः समुत्थिता । श्रीर्षिप्रावक्ष्या राज्ञामपुनःसंभवा पुनः ॥१६१॥

आश्चर्यमुत्थितः स्नातुं द्विजैः कैथिद्विमुखितैः । प्राक्स्नानाङ्गोजनं राजा स कदाचिद्व्याच्यत ॥१६२॥

यियासुना व्रितस्तान्तयैदा तेनावधीरितम् । तदा प्रभावात् तस्य तां पुनीमपतो व्यधुः ॥१६३॥

सेयं व्रितस्ता वृद्धैर्नां भोजयास्मान्स तैरिति । उक्तोपि मार्याविहितामहासीत्सरिराद्वितम् ॥१६४॥

165 भोज्यं दयामि नाक्तातो विप्राः सर्पत संप्रतम । तेनेत्युक्तास्तमशपस्ततः सर्वे भवेति ते ॥१६५॥

अशेषमेकैवाह्नां भुत्वा रामायणं तव । शापस्य शान्तिर्भवितेत्युचिरे ते प्रसादिताः ॥१६६॥

स दामोदरसूदान्तर्धात्रन्तूरमुदयया । शापोष्णं धासधूमेन जनैरद्यापि लक्ष्यते ॥१६७॥

अथाभवन्स्वनामाङ्कपुरत्रयविधायिनः । हुष्कजुष्ककनिष्काङ्क्यास्त्रयसंज्ञैव पाधिवाः ॥१६८॥

स विहारस्य निर्माता जुष्को जुष्कपुरस्यं यः । जयस्वामिपुरस्वपि शुद्धीः संविधायकः ॥१६९॥

170 ते तुल्यकाङ्क्षयोद्भूता अपि पुण्याभयां नृपाः । शुष्कलेखादिदेशेषु मङ्गैर्यार्दि चक्रिरे ॥१७०॥

प्राज्ये राज्यक्षणे तेषां प्रायः कर्माभिरमण्डलम् । भोज्यमास्ते स्म बोद्धानां प्रज्ज्योतिजतेजसाम् ॥१७१॥

तदा भगवतः शाक्यसंहस्य परविधृतेः । अस्मिन्महीलोकधातौ साधं वर्षशतं दयात् ॥१७२॥

बोधिसत्त्वश्च देशस्मिन्नेको भूमीश्वरोभवत् । स च नागार्जुनः श्रीमान्बडहर्द्वर्नसंभवी ॥१७३॥

अथ निष्कण्टको राजा कण्टकोत्सांवाहारदः । अभीर्बभूवाभिमन्स्युः शतमन्युरिवापरः ॥१७४॥

१५०. ¹) G has the v. l. स्पर्शमोक्ष in margin. — ²) Thus A₃; A₁ कुण्डलार्थम्. १५१. ¹) A₂ सोवरोध. १५३. ¹) A₂ gloss कुलं १५४. ¹) Thus A₃; A₁ अस्यापि. १५५. ¹) Thus A₃; A₁ प्रासादवात्रेण १५६. ¹) A₂ gloss गुह्यसुयो इति भाष्यम्. १५७. ¹) A₂ gloss हान्तुर् ओदरः. १५८. ¹) Thus corr. by A₂ from A₁ तस्मात्सिन्ध्या. — ²) A₂ gloss दामोदरपुत्रसदृशतां. १५९. ¹) A₂ बलाज्जटा. १६१. ¹) ²) A₂ glosses माक्षान्, नर्षी, चक्रः. १६४. ¹) A₂ स्पृष्ट. — ²) A₂ gloss राजा — ³) A₂ gloss भाष्यम्. १६५. ¹) A₂ gloss माक्षान्. १६६. ¹) Thus A₃; A₂ च in margin. G and H follow A₂. १६७. ¹) A₂ gloss वृषणम्. — ²) A₂ बोधोष्णम्. १६८. ¹) A₂ glosses above these names द्यकोरौ, ओकोरौ, कायेस्पृष्ट. १६९. ¹) A₂ gloss औकोरस्य. — ²) A₂ gloss विहारपुर १७०. ¹) A₂ पुण्याभया. — ²) A₂ gloss इल्ललेको. — ³) A₂ वैरस्यापि. १७१. ¹) A₂ gloss प्रतं नाम. १७३. ¹) Thus corr. by A₃ from A₂ मूयेश्वरी. — ²) A₂ वसन्त. — ³) Thus corr. by A₃ from A₁ हंस्यम्; A₂ gloss हंसं नाम. १७४. ¹) A₂ gloss कण्टको.

स्वनामाङ्कं^१ शशाङ्काङ्कं^२ शेखरं विरचय्य सः । परार्धविभवं भीमानभिर्मन्युपुरं व्यधात् ॥१७५॥ 175
 चन्द्राचार्यादिभिर्लब्ध्वा देशार्चस्मात्तदागमम् । प्रवर्तितं महाभाष्यं स्वं च व्याकरणं^३ कृतम् ॥१७६॥
 तस्मिन्नवसरे बौद्धा देशे प्रबलतां ययुः । नागार्जुनेन ह्यधिया बोधिसत्त्वेन पालिताः ॥१७७॥
 ते वादिनः पराजित्य वादेन निखिलान्बुधान् । क्रिवां नीलपुराणोक्तामच्छिन्दन्नागमहिषः ॥१७८॥
 मण्डले विप्रताचारे विच्छिन्नबालिकर्मभिः । नागैर्जनक्षवधके प्रभूतहिमवर्षभिः ॥१७९॥
 हिमान्यां बौद्धाध्याय पतन्त्यां प्रतिवत्सरम् । शीते दार्वाभिसारादौ^४ वण्मासाभ्यर्थाव्यवसत् ॥१८०॥ 180
 तदा प्रभावः कोष्पासीकूलिहोमविधायिनः । नानरयन्यहशहिषा बौद्धाश्च निधनं गताः ॥१८१॥
 नीलमुद्रित्य देशस्य रक्षितारमहीश्वरम् । काश्यपश्चन्द्रदेवाख्यस्तपस्तेषां ततो हिजः ॥१८२॥
 तस्य प्रत्यक्षतां यातो नीलस्तुहिनविश्रवम् । न्यवारयज्जगदापि स्वपुराणविधिं पुनः ॥१८३॥
 आद्येन चन्द्रदेवेन शमितो वक्षविश्रवः । द्वितीयेन तु देशेस्मिन्दुः सहो भिक्षुविश्रवः ॥१८४॥
 राजा तृतीयो गोनन्दः प्राप्नो राज्ये^५ तदन्तरे । यात्रायागादिं^६ नागानां प्रावर्तयत् पूर्ववत् ॥१८५॥ 185
 राज्ञा प्रवर्तिते तेन पुनर्नीलोदिते विधौ । भिक्षवो हिमदोषाश्च सर्वतः प्रशमं ययुः ॥१८६॥
 काले काले प्रजापुण्यैः संभवन्ति महीभुजः । यैर्मण्डलस्य क्रियते दूरोत्सवस्य योजनम् ॥१८७॥
 ये प्रजापीडनपरास्ते विनश्यन्ति सान्त्वयताः । नष्टं तु ये योजयेयुस्तेषां वंशानुगाः भ्रियः ॥१८८॥
 इत्येतत्पतिवृत्तान्तं देशोस्मिन्वीक्ष्य लक्षणम् । भाविनां भूमिपालानां प्राज्ञैर्ज्ञेयं शुभाशुभम् ॥१८९॥
 नवीकृतवतो देशं तस्यं वंदयैरियं मही । सिद्धैः प्रवरसेनाद्यैश्चिरं भुक्त्वा शुक्रमभिः ॥१९०॥ 190
 गोनन्दान्वयिनामाद्यः स रघूणां रघुर्यया । नपतिः काश्यपीं वर्षाण्यपञ्चविंशतिमन्वशात् ॥१९१॥
 वर्षवष्टिं सपणमासैः षड्विंशतिर्विजिताम् । विभीषणाभिधोरक्षत्किंति गोनन्दनन्दनः ॥१९२॥
 इन्द्रजिह्वावणावास्तां पितापुत्री नृपौ क्रमात् । पञ्चविंशत्सहार्धं वर्षास्त्रिंशद्ययोर्ययुः ॥१९३॥
 विन्दुरेखाच्छविर्व्यस्य दृष्टा भाव्यर्थशंसिनी । स रावणस्य पूजार्थं^७ लिङ्गं भाति वटेश्वरः ॥१९४॥
 चतुःशालामवस्थान्तःकृतायादायि भुभुजा । वटेश्वराय निखिलं तेन करमरीरमण्डलम् ॥१९५॥ 195
 पञ्चविंशत्सहार्धानां क्षमां बुभोज महाभुजः । रावणक्षोणिभृत्सूनुः सार्धमन्यो विभीषणः ॥१९६॥
 किंनरापरनामाद्य किंनरैर्गीतविक्रमः । विभीषणस्य पुत्रोभृन्नरनामा नराधिपः ॥१९७॥
 सदाचारोपि स नृपः प्रजाभाष्यविपर्ययैः । व्यधाद्विषयदोषेण महानर्थपरंपराम् ॥१९८॥
 विहारे निवसत्सेकः किंनरप्रामर्शतिनि । तस्य योगबलात्कोपि श्रमणोपाहरस्त्रियाम् ॥१९९॥
 विहारानां सहस्राणि तत्कोपाविर्ददाह सः । अजियहस्य तन्नामान्द्विजैर्मध्यमठाभ्यैः ॥२००॥ 200
 ऋद्धावर्णं राजपथैर्नैयानोच्चबलनिघ्नम् । एकीनपुष्पफलोद्यानं स्वर्गस्वेवाविधान्तरम् ॥२०१॥

१७५. ^१) A, seems to have read 'ङ्क'; corr. as above by A₂.—^२) A₂ reads 'शशाङ्कार्ध'. १७६. ^१) A₁ originally as above; A₂ or a later hand has altered this to 'देशं तस्मात्', but A₂ has restored the first reading. G and B have 'देशं' in text and 'देशात्' in margin. —^२) A₂ gloss चन्द्राचार्य. १८०. ^१) A₂ gloss अश्वमेध हानयते देशे. १८१. ^१) A₂ 'धात्रियाम्'. १८२. ^१) A₂ ततस्तेषु; corr. by A₂ as above. १८४. ^१) A₂ बौद्धादि. १८५. ^१) A₂ as above; a later hand corr. तुर्गियगोनन्ध प्राप्तारण्यत्वरः.—^२) A₂ gloss तीर्थेषु. १८६. ^१) A₂ नयेयुः सहान्वयः. १८९. ^१) Thus A₂; A₁ देवे. १९०. ^१) A₂ gloss गोनन्धस्य. १९४. ^१) A₂ gloss रातः.—^२) A₂ पूजाहे. १९९. ^१) A₂ gloss कानीय पायः प्रसिद्धः.—^३) A₂ gloss बौद्धः.

- विजयोपार्जितेर्विजितविनेष्टापचनम् । वितस्तापुतिने तेन नगरं विरमीयत ॥२०९॥ युगलकम् ॥
 तत्रैकरिमिकलोद्याने स्वच्छस्वावुजलाश्रितम् । आसीत्सुश्रवणो नामो नागस्य वसतिः सरः ॥२०९॥
 कदाचित्तस्य दुराधकाण्डो मध्वरिने' बुवा । आचार्यो तत्सरः कथं विशाखाक्येविशजिजः ॥२०५॥
 205 सञ्चायपादपते समीरैः शमितरुमः । शनैर्जलमुपसृष्टव मोक्तुं सक्तृन्पञ्चमे ॥२०६॥
 तान्पाणौ गृह्णतैषा तेन तीरविहारिभिः । पूर्वमाकर्णितो हंसैः ध्रुधुवे नूपुरध्वनिः ॥२०६॥
 निर्गते' मञ्जरीकुञ्जादपश्यत्पुरतस्तनः । कन्ये नीलनिकोतिन्यौ स केचिषातलोचने ॥२०७॥
 कर्णिकापद्मरागाग्जनाललीलावितसृष्टा । मनोहपवलापाङ्गे तनीयोञ्जनरेखया ॥२०८॥
 हारिनेत्राञ्चलैर्मन्दमादतान्दोलनाकुलैः । सनाथांसवुगे रूपताकापलनैरिव ॥२०९॥ तिलकम् ॥
 210 ते शशाङ्कानने वृद्धा शनैर्भरणमागते । विररामाशानारम्भान्मुहूर्त्तजाजकीकृतः ॥२१०॥
 भुञ्जाने कच्छगुच्छानां' शिम्बीरंभुजलोचने । ते पुनर्वृष्टवानथे किञ्चिद्यापारितेक्षणः ॥२११॥
 आकृतेर्ही भिगीवृष्टा भोज्यमेतदिति हिजः । ध्यावन्कृपाईः संमान्य सं ते सक्तृन्भोजयत् ॥२१२॥
 उपनिष्वे च संगृह्य पुटकैश्चटसीकृतैः । तयोः पानाय पानीयं सरसः स्वच्छशीतलम् ॥२१३॥
 आचान्तै' ध्रुचितं प्राप्ते कृतासवपरिषदे । ततश्च कीजवर्णतालवृत्तैरमाषत ॥२१४॥
 215 भवत्यौ पूर्वसुकृतैः कैथिस्संप्राप्तदर्शनः । आपलाहिषल्लभाल्लुधुमिच्छस्वर्थं जनः ॥२१५॥
 कल्याणिनीभ्यां कृतमा पुण्या जातिः परिष्कृता । कुत्र वा ह्यान्मनेतादृष्टिर्वरसं वेन भुञ्जते ॥२१६॥
 एंका तन्नेचे विजृघायास्य सुश्रवसः सुते । स्वादुभोक्तस्वममामं किमीदृशोभयुज्यते ॥२१७॥
 पित्रा विद्याधरेभ्यामव प्रादात् परिकल्पिता । इरावत्यहमेषा च चन्द्रलेखा यवीयसी ॥२१८॥
 पुनर्हिजोभ्यधादेवं मैथिल्यचन्वं किमस्ति वः । ताभ्यामवादि तातोत्र हेतुं वेति स वृच्छताम् ॥२१९॥
 220 ज्येष्ठैश्च कृष्णाहादस्यां यात्राये तक्षकस्य तम् । आगतं बूढयां तोयत्यन्विद्या शास्त्रसि ध्रुवम् ॥२२०॥
 ब्रह्मस्यावामपि तदा तदभ्यर्णकृतस्थिति । इत्युक्त्वा फणिकन्ये ते क्षणादास्तां निरोहिने ॥२२१॥
 क्रमात्पवत्रुते सोय नटचारणसंकुलः । प्रेसिलोकसमाकीर्णस्तत्र यात्रामहोत्सवः ॥२२२॥
 हिजोपि कौतुकाकुष्टः पर्वततङ्गमञ्जसा । कन्योक्तविज्ञातस्य नागस्यान्तिकमायवौ ॥२२३॥
 पार्श्वस्थिताभ्यां कन्याभ्यां पूर्वमावेदितोर्थं सः । हिजन्मने व्याजहार स्वागतं नागमायकः ॥२२४॥
 225 ततः कथान्तरे क्वापि पृष्टः कारणमापदाम् । जगद तं हिजन्मानं निःश्वस्य श्वसनाश्रुणः ॥२२५॥
 अभिमानवतां ब्रह्मन्युक्तयुक्तविधेकिनाम् । युज्यतेवहयभोग्यानां दुःखानामप्रकाशनम् ॥२२६॥
 परदुःखं समाकर्ण्य स्वमावसुजने जनः । उपकारासमर्थत्वात्प्रोति इदयव्ययाम् ॥२२७॥

२०२. ¹) A₂ gloss कुवेर. २०५. ¹) A₂ gloss मज्जाहे. २०६. ¹) A₂ सरीजल. २०७. ¹) A₂ gloss हिषचपन. २०८. ¹) A₂ gloss कर्णिकायां कर्णानरूपे. २०९. ¹) A₂ gloss अंशुक. २११. ¹) A₂ glosses कच्छपाथ्ये, हिम इति माषवा. २१२. ¹) A₂ gloss पित्रः २१३. ¹) Thus corr. from A₁, 'श्वरसीकृतैः' by A₂, which adds the note 'श्वरसीकृतैः क्षमाहरणमाप्यतया विरचितैः पुटकैः पञ्च-पुटेः सज्जुष्टा सम्बन्धगृहीत्वा पानीयं पोषित्वे । पदसं क्रुन्माद्यनाथे कृष्णिममुपकोत्तोपनभाप्यम् । इति विवरणकाराः । श्वरसीकृतपञ्चपुटे-जलानयनवर्णनाऽन्वयापि कृता । यया कीलपत्तं प्राप्तिं सुमं चो रामवगमनपथां आपयति । विहितपाथनोके कन्यासैरनोकपदप्रैः कलितक-लसीकायैः क्रुन्मीरैश्चटसीकृतैः । अथ विरचितः किञ्चिद्व्यस्तममोहिं सुमेन ते परिसरसदृशम्वकुञ्जो निकेतपरिमह इति ॥.—') Thus corr. by A₂ from A₁ 'शीलकृतम्. २१५. ¹) A₂ gloss चतु बधने. २१७. ¹) This verse is supplied in margin by a hand resembling A₂; found in G R Edd.—') A₂ gloss किञ्चित्. २२०. ¹) Emended; A R G उज्जे. —') Thus corr. by A₁ from 'बुला. २२२. ¹) A₂ gloss प्रेसिलः. २२५. ¹) A₂ शेषिताव. २२६. ¹) A₂ gloss नागः. २२७. ¹) A₂ वहा.

वृत्तिं स्वां बहु मन्वते इदि शुचं धनैर्मुक्त्योक्तिभिर्बन्धं निन्दति योग्यतां नित्यार्थः। कुर्वन्सुतीरात्मनः।
 गर्वापावनिषेवणं कचयति स्यात्सुं बहन्वापदं भुत्वा दुःखमहंनुदां वितनुते पीडां जर्मः प्राकृतः ॥२९८॥
 अत एव विवेकुणां यावदायुः स्वभावे। जीर्णानि हृत्तदुःखानि दृष्ट्वन्ते चित्तानलः ॥२९९॥
 कः स्वभावगभीरानां लक्ष्येद्विदिरापदम्। बालापत्येन भृत्वेन यदि सा न प्रकाश्यते ॥३००॥ 230
 तस्मिन्नेतयोर्बोल्याहस्तुनि व्यक्तिमागते। तथापि गोपनं साधो न भ्रमाप्युपपद्यते ॥३०१॥
 स्वभावान्वयितार्थार्थं मिश्रणसरलात्मना। ईषत्यवासः कल्याणिग्निक्रयतां यदि शम्भते ॥३०२॥
 बोधं तदवले मुण्डभूजालो दृश्यते प्रती। अनुमा सत्यपालेन कान्दिशीकाः कृता वयम् ॥३०३॥
 अभुक्ते मान्त्रिकैरजे जवे' नारीर्न भुज्यते। अयं नाति च तसेन समयेन हता वयम् ॥३०४॥
 क्षेत्राणि रक्षत्येतस्मिन्बृद्धाणि फलसंपदम्। भोक्तुं नैव समर्थाः स्मः प्रेता इव सरिज्जलम् ॥३०५॥ 235
 तथा कुद यथा अदयेस्समयादेव नैष्ठिकः। योग्यां प्रतिक्रियां विप्रो वयमनुपकर्तृषु ॥३०६॥
 स तथेति ततो नागमुक्त्वा यजपरो हिजः। अचिन्तयद्विचारार्थं सत्यपालस्य बन्धनम् ॥३०७॥
 गूढं तस्य बहिःक्षेत्रकुटीरार्थकृतस्थितेः। पच्यमानासमापञ्चान्तर्नवाचं म्यंसिपत्तनः ॥३०८॥
 भुञ्जान एव तत्तस्मिन्नागदेव जहार सः। अरीम्नः करकासारचर्षी स्तीता फलभियम् ॥३०९॥
 तं च व्युत्क्रान्तद्वारिद्र्यः सरसोभ्यर्णमागतम्। कृतोपकारमन्वेष्टुर्भिजोर्धर्ममनवाहजम् ॥३१०॥ 240
 स तत्र पितुरादेवाकस्म्याभ्यां विहितार्हणः। अमर्त्यद्वलभैर्मैर्गैरतोष्यत दिने दिने ॥३११॥
 कालेन सर्वानामन्य स्वां भुवं गन्तुमुद्यतः। प्रतिभुतवरं नायं चन्द्रलेखामयावत ॥३१२॥
 संवम्भायोग्यमपि तं कृतज्ञत्ववशावदः। संविभेजे स भुजगः कन्यया च धनेन च ॥३१३॥
 एवं नागवरात्रामभियस्तस्य हिजन्मनः। महाभरपुरे कालस्तैस्तैरिह्योरसैर्वैद्यैः ॥३१४॥
 भुजगेभ्रतनुजापि तं पतिं पतिदेवता। अतोवयस्परार्धधीः क्षीलाचारादिभिर्गुणैः ॥३१५॥ 245
 तस्यां कदाचित्सौधाग्रस्थितायां प्राङ्गनाद्वहिः। आतपायोभिन्नं धाम्यं कुमुदे विहरन्दवः ॥३१६॥
 नं वारयितुमाहूता भृत्या नासंगृहे वदा। शिञ्जानमस्तुमञ्जीरा सा तदावातरस्त्वयम् ॥३१७॥
 एकहस्तधृतावेगवस्तशीर्षाशुकान्तया। तथा पाणिसरोजेन धाविस्वा सोय ताडितः ॥३१८॥
 भोज्यमुच्छ्रज्य यातस्य फणिस्त्रीस्पर्शनस्ततः। सौवर्णी पाणिमुद्राङ्गे तुरगस्योदपद्यत ॥३१९॥
 तस्मिन्काले नरो राजा चारैस्तां चारलोचनाम्। भुत्वा हिजबधूं तस्यै प्रगेबाकुरितस्मरः ॥३२०॥ 250
 तस्य भावन्तमुत्तममन्तःकरणवारणम्। बलाभियमितं नासीदपबाहवयकुशः ॥३२१॥
 तस्मिन्नुत्तरागामिविप्रवे भूपतेः पुनः। उवाह हयवृत्ताम्नो ह्रस्वागानुकारिताम् ॥३२२॥
 चक्रे पर्वतसर्पादः सरलाकुलिशोभिना। स काश्चनकराङ्केन द्वाशाङ्केनेव वारिधिः ॥३२३॥
 श्रीजानिगदमिर्मुक्तो द्वैतैराकृतशंसिभिः। तामुपपञ्चदशन्तोष हन्त्रीमुदवेजयन् ॥३२४॥
 सर्वोपादेरसाध्यां च विमस्तस्यतिरप्यसौ। तेनाप्यत लुप्थेन रागाग्धानां कुतस्त्रया ॥३२५॥ 255

२२८. ') Thus corr. by A₂ from A₁, 'भित्ति'—') Thus corr. by A₂ from A₁, 'स्तुति'—') A₂, पुनः; A₁, gloss
 नीचो जयः. २३२. ') A₂, 'हिज्जाले'. २३४. ') A₂, अभुक्ते मान्त्रिकैरजे जवे. २३९. ') Thus A₂, A₁, 'राजो'. २४६. ') Thus
 A₂; a later hand alters this into गवागान्वावित्तप, found also in G and R. २४९. ') Thus A₂, A₁, 'द्विषाङ्क'.

- अथ निर्मेत्सनां तस्मादपि प्राप्तवतासकृत् । इतेन हर्तुं तां राज्ञा समादिश्यन्त सैनिकाः ॥२५६॥
 तैर्गृहाये कृतास्कन्दो निर्गत्यान्वेन वर्त्मना । नृणां नागभवनं सजानिः प्राविशद्विजः ॥२५७॥
 ताभ्यामभ्येत्य वृत्तान्ते ततस्तस्मिन्निषेदिते । क्रोधान्धः सरसस्तस्मादुज्जगाम कणीश्वरः ॥२५८॥
 उहर्जज्जिह्वाजीमूतजनितभ्रान्तसंततिः । स घोराशनवर्षेण दहाह सपुं नृपम् ॥२५९॥
 260 दग्धप्राण्यङ्गविगलहस्तासुखोद्वाहिनी । मयूरचन्द्रकाङ्केष्वितस्ता समपद्यत ॥२६०॥
 शरणाय प्रविष्टानां भयाच्चक्रधरान्तिकम् । मुहूर्तोन्निरदद्यान्त सहकाणि शरीरेणाम् ॥२६१॥
 मयुकैटभयोर्मैदः प्रागुर्वोरिव चक्रिणम् । दग्धानां प्राणिनां तत्तत्तदां सर्वान्क्रमस्पृशत् ॥२६२॥
 स्वसां सुश्रवसो नागी रमण्याख्यात्रिगङ्गात् । साहायकायाश्मराशीन्समादाय तदाययौ ॥२६३॥
 सा योजनाधिके शेषे मार्गस्यारास्तहोदरम् । कृतकार्यं निशम्याश्मरर्षे मामेषु तज्जहौ ॥२६४॥
 265 योजनानि ततः पञ्च जाता ग्रामधरा खिला । सा रमण्याटवीत्येषाप्यस्तं स्पूलशिलाबिला ॥२६५॥
 घोरं जनक्षयं कृत्वा प्रातः सानुशयोप्यहिः । लोकापवादनिर्धिणः स्थानमुच्छ्रज्य तदायौ ॥२६६॥
 दुग्धभिधवलं तेन सरो दूरगिरौ कृतम् । अंमरेश्वरयात्रायां जनैरद्यापि दृश्यते ॥२६७॥
 अशुरानुग्रहाप्राणीभूतस्यापि द्विजमनः । जामातृसर इत्यन्यत्र च प्रथितं सरः ॥२६८॥
 प्रजानां पालनध्याजाभिः शङ्कक्षयकारिणः । अकस्मादन्तकाः केचित्संभवन्ति तयाविधाः ॥२६९॥
 270 अद्यापि तत्पुंरं दग्धं श्मश्रूभूतं च तत्सरः । उपचक्रधरं दृष्ट्वा कथयं सम्यगे जनैः ॥२७०॥
 राज्ञां रागः कियान्नामं दोषः स्वल्पवृशां मते । तत्तस्य तेन संवृत्तं यन्माभूत्कापि कस्यचित् ॥२७१॥
 सतीदैवतविप्राणामप्येकस्य प्रकोपतः । श्रुतो हि प्रतियुक्तान्ते त्रैलोक्यस्यापि विप्रवः ॥२७२॥
 चत्वारिंशतमन्वान् मासैश्चोनां विभिः समाम् । भुवं भुक्त्वा क्षितिवृषां दुर्मयेन क्षयं ययौ ॥२७३॥
 अप्यल्पकालसंघट्टप्राकाराद्वालमण्डलम् । तत्किन्नरपुरं लेभे गन्धर्वनगरोपमाम् ॥२७४॥
 275 एकस्मिन् तनयस्तस्य वैचित्र्यात्मकेर्णां गतेः । स्वधाभ्या विजयक्षेत्रं गतः प्राणैर्न ह्ययजे ॥२७५॥
 राजा सिद्धाभिषिः सोष तथा निःशेषितं जनम् । नवीचकार जलदो दावदग्धमिषाचलम् ॥२७६॥
 इति वृत्तं महार्थं तस्य पित्र्यं महामतेः । संसारासारताज्ञाने प्राप पुण्योपदेशताम् ॥२७७॥
 भोगयोगेन मालिन्यं नेतुं मध्यग्नौपि सः । न शक्यते स्म पङ्केन प्रतिमेन्दुरिवामलः ॥२७८॥
 दर्पज्यरोष्णभूषालमध्ये निर्धार्यतोनिशम् । द्युधास्तिकलामौलिं तस्यैवोलापनोद्ययौ ॥२७९॥
 280 गणितं गुणिना तेन मर्णीस्तुणभिवोज्झता । खण्डेन्दुमण्डनाचीयां मण्डनत्वमखण्डितम् ॥२८०॥
 राजस्तस्यैव राजप्रीः परलोकानुगाभवत् । यस्तामयोजयदूर्तो धर्मेणाव्यभिचारिणा ॥२८१॥
 षष्टिमद्वान्धशास्त्रैर्वीमासञ्चानुवराजितः । आरुह सदेहोसौ लोकाञ्छशिशिखामणेः ॥२८२॥

२५६. ¹) A₂ gloss तदाः गर्तः—²) A₂ gloss चन्द्रलेखा. २५७. ¹) A₂ तं पुं तथा. २५८. ¹) A₂ gloss रमण्या नागी. २५९. ¹) Thus A₂; A₁ "राम्नाहोवरम्. २६०. ¹) A₂ gloss रमण्यादधी रमेभारू इति प्रसिद्धः—²) A₁ originally "प्यस्थि, altered by later hand as above. G and R "प्यस्थि. २६१. ¹) A₁ adds the note अनरेष्वयात्रायां प्रागुषिदोषं नागः सुश्रव इत्याख्यः सुश्रव नाग इति भाषया प्रसिद्धः. तस्यैवोपति [निक] इत्यनेन जामा[तृ]नाग इति भाषया प्रसिद्धः स विशालनामा ब्राह्मण एव निजभृशु-रानुग्रहेण नागीभूतो नाग इत्यर्थः. The aksharas in brackets are effaced in A and have been supplied here from R. २६२. ¹) A G R निषाङ्गु.—²) ³) A₂ glosses राजानः, नरनामसदृशाः. २६३. ¹) A₂ राहो.—²) Emended; A G R कियानाम. २६४. ¹) A₂ gloss इन्द्रः. २६५. ¹) A₂ अत्यल्प. २६६. ¹) Thus A₁; A₂ धर्मेण इव.

भूत्वा नरं समाभित्य प्रययुः शोचनीयताम् । तस्मै तु समात्म्य प्रभुं भुवनवन्दताम् ॥२८३॥
 यास्याभितः किल समाभयणीयलभ्यां निष्ठां गतिं जगति सर्वजनाक्षितां वा ।
 गच्छत्यधस्तृणगुणः भितकूपयन्त्रः पुष्पाभयी सुरशिरोभुवि कृत्रिमेति ॥२८४॥
 सिद्धः सिद्धः सदेहोयमिति शब्दं सुरा विवि । प्रावोषयंस्ताडयन्तः पटई सप्त बासरान् ॥२८५॥ २८५
 उत्पलाक्ष इति ख्यातिं पेशलाक्षतायां गतः । तत्सूनुस्त्रिशतं सार्धं वर्षाणामन्वशांश्महीम् ॥२८६॥
 तस्य सूनुहिरण्याक्षः स्वनामाङ्कं पुरं व्यधात् । रमां समक्षिशतिं वर्षास्सप्त मासांश्च भुक्तवान् ॥२८७॥
 हिरण्यकुल इत्यस्य हिरण्योत्सुकदात्मजः । षष्टिं षष्टिं वसुकुलस्तत्सूनुरभवत्समाः ॥२८८॥
 अथ म्लेच्छगणाकीर्णैः मण्डले षण्डवेष्टितः । तस्यात्मजोभूमिहिरकुलः कालोपमो नृपः ॥२८९॥
 दक्षिणां सान्तकामायां स्पर्धया जेतुमुद्यता । यन्मिषादुत्तरहरिद्रभारान्यमिवान्तकम् ॥२९०॥ २९०
 सानिध्वं यस्य सैन्यान्तर्हैन्यमानाशोस्तुकात् । भजानन्गुधकादीन्वृद्धाये धावतो जनाः ॥२९१॥
 दिवारात्रं हतप्राणिसहस्रपरिवारितः । योभूद्रूपालवेतालो विलासमवनेष्वपि ॥२९२॥
 बालेषु कदगा स्त्रीषु घृणा वृद्धेषु गौरवम् । न बभूव नृशंसस्य यस्य घोराकृतेर्घ्नतः ॥२९३॥
 स जानु देवीं संघीतसिंहलांशुककम्बुकाम् । हैमपादाङ्कितकुचां वृद्धा जन्वाल मन्थुना ॥२९४॥
 सिंहलेषु नरेन्द्राङ्गिभृशङ्काः क्रियते पटः । इति कम्बुकिना वृष्टेनोक्तो यात्रामदाततः ॥२९५॥ २९५
 तस्तेनाकुम्भिरानाम्भोनिवगाकृतसंगमः । यमुनालिङ्गनमीति प्रपेदे दक्षिणार्णवः ॥२९६॥
 स सिंहलेन्द्रेण समं संरम्भादुदपाटयत् । विरेण चरणस्पृष्टमियालोकनजां रक्षम् ॥२९७॥
 दूरात्सैन्यमालोक्य लङ्कासौधैर्निशाचराः । भूयोपि राघवोद्योगमाशङ्क्य प्रचकम्पिरे ॥२९८॥
 स तत्रान्यं नृपं दृष्ट्वा तीव्रशक्तिर्दंषाहरत् । पटं यमुपदेवाख्यं मार्तण्डप्रतिमाङ्कितम् ॥२९९॥
 व्यावृत्त्य चोलकर्णाटलाटार्थं नरेश्वरान् । सिन्धुरानिबन्ध गन्धेभ्यो गन्धेनैव व्यदारयत् ॥३००॥ ३००
 तस्मिन्प्रयाते प्राप्तेभ्यः शशंस्तुल्यराभयम् । नगद्यौ नरनायेभ्यस्तुट्यग्रद्वालमेखलाः ॥३०१॥
 कादमीरं शरमासाद्य श्वभ्रष्टस्य दन्तिनः । भुत्वा स त्रासजं घोषं तोषरोमाञ्जितोभवत् ॥३०२॥
 तदाकर्णनसंरम्भे सहस्रैश्च विरुद्धधीः । शतमन्यत्रजेन्द्राणां हतेन निरलोडयत् ॥३०३॥
 स्पृशोङ्गानि यथा वाचं कीर्तनं पाणिनां तथा । संप्रपेदेतो नोक्ता तस्यान्यापि नृशंसता ॥३०४॥
 को वेत्यद्भुतं चेष्टानां कृत्यं प्राकृतचेतसाम् । धर्मं सुकृतसंप्रामिहेतोः सोपि यदाददे ॥३०५॥ ३०५
 श्रीनगर्यां हि दुर्मुखिर्विदधे मिहिरेश्वरम् । होलडायां स मिहिरपुराख्यं प्रमुपतनम् ॥३०६॥
 भयहाराञ्जगृहिरे गान्धारा ब्राह्मणास्ततः । समानशीलास्तस्यैव भुवं तेपि हिजाधमाः ॥३०७॥

२८३. ^१) Thus corr. by A₁ from A₁ 'वन्द्यताम्. २८५. ^१) Thus A₁; A₁ मोदोषवन्दताम्. २८६. ^१) Thus corr. by later hand from A₁ पेशलाक्षिताया. २८७. ^१) A₁ gloss रण्येभ्य, with note स्वनामाङ्कपुरमणीरिष्वपि पाठः.—^२) A सप्तभिः. २९१. ^१) A₁ gloss हन्यमानानां लोकानां यययानं. अययानं. ततोऽस्तुकाः. २९४. ^१) A₁ gloss सिङ्गालधीय. २९७. ^१) Thus corr. by A₁ from हजम्. २९९. ^१) Thus corr. by A₁ from A₁ 'शक्तिरपा'. ३०२. ^१) A₁ gloss तत्रान्य गन्धिष्वपि इति प्रसिद्धः प्रपेदेभ्यः येन आयातो मिहिरकुलः. ३०५. ^१) A₁ वेत्युत्त. ३०६. ^१) Emended; A होलाक्रायां. Cf. vii. 1228. viii. 738. 1432 (C). 2909 (C). 3216 (C).

- मेधागमः फणिभुजं पथितान्धकारः प्रीणाति हंसममलो जलदास्यवध ।
 प्रीतेः समानरुचिर्नैव भवेन्नितान्नीं हातुः प्रतिग्रहकृतार्थं परस्परस्य ॥३०८॥
 स वर्षसंप्रति भुक्त्वा भुवं भूलोकभैरवः । भूरिरोगार्दितवपुः प्राविशज्जातवेदसम् ॥३०९॥
 310 सोयं त्रिकोटिहा मुक्तो यः स्वात्मन्यपि निर्वृणः । देहस्याग्रेष्व गगनादुच्चचारेति भारती ॥३१०॥
 हय्युच्ये मते तेषां स एव परिहारदः । खण्डयन्वीतपुण्यतामपहारादिकर्मभिः ॥३११॥
 आक्रान्ते दारदैर्भौह्मैर्लच्छैरभुचिकर्मभिः । विनष्टधर्मे देशेस्मिन्पुण्याचारप्रवर्तनम् ॥३१२॥
 आर्यदेव्यान्ध संस्थाप्य व्यतनोद्धारणं तपः । संकल्प्य स्ववपुर्दोहं प्रायश्चित्तक्रियां व्यधात् ॥३१३॥
 अत एवापहाराणां सहस्रं प्रत्यपादयन् । गान्धारदेशान्तेभ्यो हिजेभ्यो विजयेभ्यश्चरे ॥३१४॥
 315 क्षुरखद्वासिधेन्वादिपुर्णेयःफलके तदा । वक्षिप्रदीपे सहसा पर्यन्ते स्वां तनुं जहौ ॥३१५॥
 हस्येतस्मिन्मन्त्राद्याये केचिदव्यभिचारिणि । प्राहः पुरुषसिंहस्य क्रौंयि तस्याविगर्हितम् ॥३१६॥ कुलकम् ॥
 ये नागेन रुषा भुष्टे नगरे प्राभवन्खशाः । तेषां नाशाय वृत्तान्तं पूर्वोक्तं जगदुः परे ॥३१७॥
 अवतारयतस्तस्य चन्द्रकुल्याभिषां नदीम् । अशक्योन्मूलना मध्ये शिलामूर्ध्वगिरिणा ॥३१८॥
 ततः कृततपाः स्वप्रे देवैरुक्तः स भूपतिः । यक्षः शिलायां बलवान्ब्रह्मचार्यश्च तिष्ठति ॥३१९॥
 320 साध्वी सृष्टाति चेदेनां निरोदुं न शं शङ्कयात् । ततोपरेषुः स्वभोक्तं शिलायां तेन कारितम् ॥३२०॥
 तासु तासु कुलस्त्रीषु व्यययत्नास्वधाचलत् । चन्द्रवत्याख्यया सृष्टा कुलाख्या सा महाशिला ॥३२१॥
 कोटिचयं नरपतिः कुङ्कुतेनागसा ततः । सपतिभ्रातृपुत्राणामवधीकुलयोगिताम् ॥३२२॥
 इवं चान्यमते ख्यातिः प्रथते तथ्यतः पुनः । अभव्या सन्निमिषापि प्राणिर्हिंसा गरीयसी ॥३२३॥
 एवं क्षुद्रोपि यद्राजा संभूय न हतो जैवैः । तत्कर्म कारयन्नितैर्हवैरेव रक्षितः ॥३२४॥
 325 प्रजापुण्योदयैस्तीक्ष्णैश्चिरात्तस्मिन्स्थयं गते । बकुलस्तत्प्रभवः पौरैः सदाचारोभ्यविच्यत ॥३२५॥
 तत्रापि पूर्वसंस्कारावुक्तंवासं दधे जनः । दमशानविहिते लीलावेदमनीष नृपास्पदे ॥३२६॥
 अतिसंतापदाज्जातः स जनाह्लादकोभवत् । जलौषो जलदश्यामात्तपात्ययदिनादिच ॥३२७॥
 लोकान्तरादिवायतां मेने धर्मे तदा जनः । अभयं च परावृत्तं प्रभासाद्गहनादिच ॥३२८॥
 स बकेर्दो बकश्चभे बकत्रयपागं तथा । कृत्वा पुरं परार्धश्रीर्लवणोत्साभिषं व्यधात् ॥३२९॥
 330 तत्र विषष्टिर्वर्षाणां सत्रयोदशवासरा । अत्यवाद्यत भूयेन तेन पृथ्वीं प्रशसता ॥३३०॥
 अयं योगेश्वरी काचिद्ग्राह्या रजनीमुखे । कृत्वा कान्ताकृतिं काय्यामुपतस्थे विश्वां पतिम् ॥३३१॥
 तथा मनोहरैस्तैर्वचनैर्लपितमृतिः । स यागोत्सवमाहात्म्यं ब्रह्मं ब्रह्मो न्यमन्यत ॥३३२॥
 पुत्रपौत्रशतोपेतः प्रातस्तत्र ततो गतः । चक्रवर्ती तथा विन्ये देवीचक्रोपहारताम् ॥३३३॥
 कर्मणा तेन सिद्धाया व्योमाक्रमणसूचकम् । जानुमुद्रादयं तस्या दशयथापि दृश्यते ॥३३४॥

३०८ ¹) Edd. add before this verse the following verses, not found in A G R: अग्निमीश्वर्यसम्भोगमिलेज्जातलेख्यवत्त-
 जाः । स्तुपासकृतिसंज्ञाया शरणाः सन्ति पापिनः ॥ वस्तुभासैतस्या भावा भावार्थविकल्पादिभिः । परोपयोगितास्तेषां विरलेज्जास्तर्हि
 योयितः ॥—²) A₂ 'निमित्तं'—³) Thus A₂; A₁ 'महद्वत्त' ३२०. ¹) Thus corr. by A₂ from A₁ न च. ३२५. ¹) Emended;
 A R G एकस्तं. ३२६. ¹) G उक्तायासं. ३३२. ¹) Thus corr. by A₂ from A₁ 'हेरैस्तैरेव'.

देवः शतकपालेशो मानृचक्रं शिला च सा । खेरीमठेषु तद्वर्तमानमृतिमयापि यच्छति ॥३३६॥ 835
 देव्या कुलतरोः कन्दः क्षितिनन्दोवशेषितः । ततस्तस्य सुतस्त्रिंशद्वत्सरानन्वशान्महीम् ॥३३६॥
 हापञ्चाशतमन्धान् रक्षां ही च मातौ तदात्मजः । अपासीद्वसुनन्दारुखः प्रकृपातस्मरशास्त्रकृत् ॥३३७॥
 नरः शठे तस्य सुनुस्तावतोक्षश्च तत्सुतः । वर्षानभूदिभुर्धामं योक्षत्वालमकारयत् ॥३३८॥
 जुगोप गोपादित्योष रक्षां सहीपां तदात्मजः । वर्णाभ्रमप्रत्यवेक्षांकीर्तितादियुगोदयः ॥३३९॥
 सखोलखागिकाद्वाडिग्रामस्कन्दपुराभिधान् । शमाङ्गासंमुखांधामहाराण्यः प्रत्यपादयत् ॥३४०॥ 340
 ज्येष्ठेश्वरं प्रतिष्ठाप्य गोपात्राचार्यदेवाजाः । गोपासहाराङ्कृतिना येन स्वीकारिता द्विजाः ॥३४१॥
 भूक्षीरवाटिकायां यो निर्वास्य लघुनाशिनः । खासटायां^१ व्यधाद्रिभ्राञ्जिजाचारविधिनात्न ॥३४२॥
 अन्यांधानीय देशेभ्यः पुण्येभ्यो वधिकादिषु । पावनानमहारेषु ब्राह्मणान्स न्यरोपयत् ॥३४३॥
 उक्तयो लोकपालोयमिति लक्ष्म प्रशस्तिषु । यः प्राप्तवान्विना यमं चक्ष्मे न पशुक्षयम् ॥३४४॥
 सप्तद्विंशं वर्षवर्षं पालयित्वा स भेदिनीम् । भोक्तुं पुण्यपरीपाकं लोकान्मुक्तुनिनामगात् ॥३४५॥ 345
 गोकर्णस्तत्सुतः क्षीणं गोकर्णेश्वररूढये । अष्टपञ्चाशत् वर्षास्त्रिंशत्याह्नां विवर्जितान् ॥३४६॥
 सुनुर्नरेन्द्रादित्योस्य खिड्डिलान्याभिधोभवत् । भूतेश्वरप्रतिष्ठानामक्षयिण्याश्च कारकः ॥३४७॥
 दिव्यानुग्रहमागुप्राभिधो यस्य गुरुर्व्यधात् । उपदेशं मानृचक्रं च प्रभाषोदयविमहः ॥३४८॥
 भूत्वा षट्त्रिंशत् वर्षांश्चाशं चाह्नां विभुर्भुवः । स दीर्घिरनपांसोकाण्डमद्वस्तुकृतेः कृती ॥३४९॥
 युधिष्ठिराभिधानोभूदय राजा तदात्मजः । यः सूक्ष्माक्षतयो लोकैः कथितोन्धयुधिष्ठिरः ॥३५०॥ 350
 तेन क्रमागतं राज्यं सावधानेन शासता । अनुजग्मे मितं कालं पूर्वभूपालपद्वतिः ॥३५१॥
 काले कियत्पति ततो यात्यभार्यवशादसौ । सिधेवे भीमवक्षीवो यत्किञ्चनविधायाताम् ॥३५२॥
 नान्वग्रहीदनुपाद्याच्च संजग्राह भीमतः । न प्रवृत्तोपचाराणां प्रागिवासीत्यर्थकरः ॥३५३॥
 दुर्बिषयपर्वदा साकं निर्विशेषं सभाजितैः । परिजह्रे स दुर्जातो जातनेजोवैकुण्ठैः ॥३५४॥
 सर्वत्र समवृष्टिर्व गुणोयं खलु योगिनः । अकीर्तिहेतुः स महान्दोषस्तु पृथिवीपतेः ॥३५५॥ 355
 नयज्ञिगुणतां बोधान्दोषतां च गुणान्वितैः । स तुमन्तिमधक्के शनकैः स्त्रीजितोपमः ॥३५६॥
 वाङ्मर्मच्छेदिनी दीपे नर्म शशत्कथा विटैः । अनीश्वरोजिता तस्य क्रीडापि भयदाभवत् ॥३५७॥
 पुरो मिथ्या गुणमासी परोक्षं बोधदर्शकः । असुस्थिरादरो भूभूतोभूत्रेण्योनुजीविनाम् ॥३५८॥
 मनगनवधानेन हल्लतस्तस्य भूपतेः । इत्थं राज्यस्थितिरगादचिरेण विद्वज्जनाम् ॥३५९॥
 उपेक्षितस्य निर्दोहेत्यतन्ताजितात्मनः । अथ लम्बबलस्तस्य नाश्याय द्रोहिमन्त्रिणः ॥३६०॥ 360

३३९. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁ प्रत्यवेक्षा. ३४०. ^१) A₂ gloss भावेमात्र. —^२) A₂ gloss खन्वोर. —^३) A₂ रामायासा, with gloss विमन् जासत्. ३४१. ^१) A₂ gloss गोपकार इति प्रसिद्धस्यने. ३४२. ^१) A₂ gloss भूच्छेवाद् इति भाषया प्रसिद्धस्यने. —^२) A₂ gloss सोरबले. —^३) Emended; A R द्वाधात्रि; G द्वाधात्रि. ३४३. ^१) A₂ gloss वधिकादिषु. ३४५. ^१) A₂ सपञ्चाशत्. ३४७. ^१) Thus corr. from A₂ न्याय्य by A₂ which adds the glosses अविच्छिन्नमन्त्रशासनमयिणी धर्ममन्त्रिणि च प्रसिद्धा, and अक्षयिण्या इति पार्षसीयवेद्यासौ कर्षणीरोपकण्डवर्तिणि अष्टवीण्या इति प्रसिद्धा; वासु (A₂ यस्यां) सवर्णिमं भूरिब्राह्मण-भोजनं विनीयते. Of a third gloss by A₂ which has been smeared over with ink, only the following can be read: उद्यापनं यतमित्यर्थः. —^२) Thus corr. by A₂ from A₁ कारसः. ३५०. ^१) Thus A₂; A₁ सूक्ष्माक्षितया. ३५४. ^१) Thus A₂; A₁ जिह्रे. ३५०. ^१) A₂ gloss मन्त्रिणि.

- प्रभोः संकोचिताशैलैश्चरित्रिर्निरवग्रहम् । राज्यं गिरीर्विश्वो भूपाधकिरे भूम्यन्तराः ॥३६१॥
 तदनुपाणिताः सर्वे ते ते' नानादिगाभयाः । आसन्नाज्यामिषं प्राप्तुं हयेना इव ससंभ्रमाः ॥३६२॥
 अयोत्पन्नभयो राजा न शशाक निजस्थितिम् । व्यवस्थापयितुं यन्त्रंयुतां कावः शिलामिव ॥३६३॥
 चिरं क्षुण्णो क्षमाभर्तुस्तस्मिन्नाज्ये विस्संयुले । उपायोस्य स्थितेर्हेतुर्नैकः कथनं पप्रथे ॥३६४॥
 365. दृष्टदोषानिस्थितिं प्राप्ते' हन्यादस्मानसंशयम् । विविन्त्येति न सामास्य जगृहर्निजमन्त्रिणः ॥३६५॥
 अथ निरुधुस्ते संनद्धा बलैर्नृपमान्दिरं व्यवहितजनाक्रन्दं भेरीरचैरतिभेरैः ।
 मदकरिषटाकेतुष्ण्यायानिद्वारविप्रभा भवनवलभीः संतन्वन्तो दिवापि तमोवृताः ॥३६६॥
 तैर्गन्तुं स्वभुवो निवारितरणैर्दत्तेवकाशे' ततस्स्यक्तभीर्नगरान्तरास्व नृपतिस्तात्पर्यतो निर्ययी ।
 आजानेयरोङ्कुराजलतनप्रस्थानसंदर्शनक्षुभ्यत्पौरजनासुलाजकणिकाकीर्णेन राजाध्वना ॥३६७॥
 राज्याकृतस्य बहुशः परिवाररामांकोशादि तस्य रिपयो व्रजतोपजहुः ।
 उर्वीदशो विगलितस्यं नगेन्द्रभृङ्गाहलीकलादि रभसादिव गण्डशैलाः ॥३६८॥
 रन्यैः शैलपथैर्गजभ्रमवशाच्छायां भितः शाखिनामासीनप्रचलायितेनं सुमहदुःखं विसस्मार सः ।
 दूरात्पामरपूतकैः भुतिपथप्राप्तैः प्रबुद्धस्त्वभूदृष्टो निक्षरवारिभिः सह मर्नःश्वे निमज्जसिख ॥३६९॥
 नानावीरुत्तृणपरिमलैरुपगन्धा वनोर्वीररम्भःक्षोभप्रतिहतशिलाः पिच्छिलाधाप्रिकुल्याः ।
 370. क्रान्त्वा भ्रातृविसकिसलयच्छायमुखाङ्गलेखैरभ्युत्सङ्गं' निहिततनुभिर्मूर्छित तस्य दारैः ॥३७०॥
 पर्यन्तांश्रितटारिलोक्य सुचिरं दूरीभवन्मण्डलं द्रागामन्त्रयितुं जहस्तु' नृपतेर्दारेषु पुष्पाञ्जलीन् ।
 क्षोणीपृष्ठविकीर्णपक्षतिनमत्तुण्डं स्वनीडस्थितैः सावेगं गिरिकन्द्ररासु पततां वृन्दैरपि क्रन्दितम् ॥३७१॥
 स्तनयुगतलनद्वजस्तमूर्धभुक्तानां विकवलनविलोलं वीक्ष्य दूरास्त्वदेशम् ।
 अवहन रुदतीनां मौलिविन्ध्यस्तहस्तं पथि नृपवनितानामकुभिर्मिर्क्षराम्यः ॥३७२॥
 प्रीतिस्थैर्यैरचितवचनासिमाया शोकशान्त्या निर्व्याजाज्ञापमहणगुरुमिस्तैश्च तैश्चोपवारैः ।
 तस्य खेहादुपगतवक्तो राज्ञवभिर्शश्रुःखं मन्दीचक्रुः स्वभुवि सुजना भूपतेर्भूमिपालाः ॥३७३॥
 इति कादमीरिकमहामात्यश्रीचण्णकप्रभुसूनोः कृष्णस्य कृतौ राजतरङ्गिण्यां प्रथमस्तरङ्गः ॥
 चतुर्दशाधिकं वर्षसहस्रं नव वासराः । मासाश्च विगता ह्यस्मिन्नेकविंशतिराजसु ॥

३६२. ') A, had written च after ते ते; struck out. A₂ सवमुपायिता वैरिपुत्रा नामा. ३६३. ') A₂ gloss यन्त्रयद् हति
 सेनायां युद्धाय प्रसिद्धम्. ३६४. ') Thus corr. by A₂ from A₁ कस्य न. ३६५. ') Thus corr. by A₂ from A₁ प्राप्ताम्.
 ३६७. ') A₂ gloss धर्मदारे. ३६८. ') Thus corr. by A₂; A₁ 'रामांको.—') Thus corr. by A₂ from A₁ 'विजहुः—
 ') A₂ विगलितस्य. ३६९. ') G has sec. manu the v. l. आसीन प्रलयायितेन.—') Thus A₂; A₁ gives the v. l. महत् for
 मनः between the lines and another v. l. पुनः in margin. ३७०. ') A₂ अभ्युत्सङ्गः. ३७१. ') Thus A₂; A₁ पर्वस्तम्.—
 ') A₂ सिपयु. ३७२. ') A₂ बलमबलानां, with gloss अबलानां बलं कथं.—') A₂ gloss कर्म. Colophon. ') A₂ adds before
 this the note रा ३८ ॥ पं ॥ ३७२ ॥.—') A₂ चतुर्विंशति.—') Thus A₂; A₁ 'जटाविधिति रा'.

॥ द्वितीयस्तरः ॥

विहितमजगोदुःखाभ्याभ्यां धनुर्घटितं तथा नरकरटितोर्देहाभ्यां गणं परिगृह्यतः ।
त्रिविधघटनावाङ्मयानां निधेरुचितं विभोर्जयति ललनापुभागाभ्यां शरीरविनिर्मितिः ॥१॥
भूयोराज्यार्जोनेषोगस्तेनात्यज्यत भूभुजा । जरसा शर्मिवाण्या च कर्णमूलमवाप्रया ॥२॥
अनयाहिनयोदासः समं स्वविषयेण तान् । विषयान्यशिनामप्यः स तान्पञ्चापि विस्मृतिम् ॥३॥
भावत्राज्येच्छया दुर्मागलिकायां स्वमन्त्रिभिः । कालेन स्थापितो बह्वैत्यभ्यधाधि तु कैरपि ॥४॥
अथ प्रतापादिन्याख्यस्तेरानीय दिगन्तरात् । विक्रमादिन्यभूमनुर्शातिरत्राभ्यविध्यत ॥५॥
शकारिर्विक्रमादित्य इति स भ्रममाश्रितः । अन्यैरत्रान्यथातेषि विसंवादि कर्षयितम् ॥६॥
इदं स्वमेदविपुर्न हर्षादीनां धराभुजाम् । कंचित्कालमभूजोऽयं ततः प्रभृति मण्डलम् ॥७॥
असपूर्वापि तेनोर्वी सपूर्वैव महीभुजा । लालिता इदयज्ञेन पत्या नववयूरिव ॥८॥
भुक्त्वा शत्र्वंशतं वर्षान्मुत्रं तस्मिन्दिवं गते । जलौकास्तस्वतो भूमेर्भूषणं समपद्यत ॥९॥
पितुरेव समं कालं वृद्धिहेतोः स दिद्युते । विषुवत्पुणंशीतांशुरिव शीतेनराधिषः ॥१०॥
अथ वाक्पुष्टया सार्धं देव्या दिव्यप्रभावया । भुवं तत्प्रभवो भुञ्जंस्तु स्त्रीनोरञ्जयत्यजाः ॥११॥
रंपतिभ्यामियं ताभ्यामभूष्यत वक्षं धरा । गङ्गातृणाङ्गखण्डाभ्यां जटाभृतिव धूर्जटे ॥१२॥
मण्डलं साध्वधत्तां तौ नानावर्णमनोरमम् । शतहरापयोवाहौ माहेन्द्रमिव ऊर्ध्वकम् ॥१३॥
चक्राते च महाभागौ विश्रमामरणं भुवः । तुङ्गेश्वरं हरावासं कतिकांक्ष्यं च पत्नम् ॥१४॥
कचिन्मण्डवराज्यान्तःस्थाने चण्डातपोज्ज्वले । तत्प्रभावेण फलितं वृक्षैस्तत्पणरोपितैः ॥१५॥
नाट्यं सर्वजनप्रेक्ष्यं यथक्री स महाकविः । द्वैपायनमुनेरंशस्तत्काले चन्दकोभवत् ॥१६॥
तयोः प्रभावमाहात्म्यजिज्ञासार्धंमिषोद्यत । प्रजासु दुःसहा जातु व्यापयौर्वी व्यज्जमत ॥१७॥
पाकोन्मुखशरच्छालिच्छन्नकेशरमण्डले । मासि भाद्रपदेकस्मात्प्राप्त तुहिर्न महत् ॥१८॥
तस्मिन्विश्वक्षयोयुक्तकालाद्दृष्टितोपमे । न्यमज्जन्शालयः साकं प्रजानां जीविताशया ॥१९॥
अथासीत्सुपरिक्लामजनयतकुलंकुलः । प्राकारो निरवस्थेव घोरो दुर्मिक्षविग्रहः ॥२०॥
पत्नीप्राप्तिं क्षतज्जेह पितृशासिण्यामातुरः । कुक्षिभरिः सुदुत्तमो विसस्माराखिलो जनः ॥२१॥

१. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁, 'जो-भुज्ज'—^२) Thus corr. by A₂ from A₁, 'पतिवृद्धतः'—^३) A₂ gloss अ-वस्त.
 २. ^१) A₂ gloss विनिर्दिष्टानां. ^४) A₂ gloss दुग्धवत्. ^५) A₂ सह वि भयमः; R G follow this reading and write
 'सिखः'—^६) A₂ विनाशकारं. ^७) A₂ gloss केष. ^८) A₂ 'पञ्चोत्तर'. ^९) Thus A₂, also R G; A₁ 'कवेः'.
 १०. ^१) A₂ gloss वेदेः कृतत्वादेवानां संवाचिनी वैदी. ^२) Thus A₁; altered by A₂ into प्रकाशे

- भुत्तापाद्यस्मरलज्जामभिमानं कुलोच्चतिम् । अशनाहंक्रियाप्राप्तो लोको^१ लक्ष्मीकटाक्षितः ॥२२॥
 क्षामं कण्ठगणायणं याचमानं ह्यतः पिता । पुत्रो वा वितरं त्यक्त्वा चकार स्वस्य पोषणम् ॥२३॥
 आर्यस्थिशेषे वीभत्से स्वदेहेहंक्रियावताम् । अभुञ्जेज्यार्थिनां युद्धं प्रेतानामिव देहिनाम् ॥२४॥
 25 स्त्र्याभिभाषी क्षुत्सामो घोरो दिक्वक्षिणी क्षिपन् । एक एको जगज्जीवैरियेष स्वात्मपोषणम् ॥२५॥
 तस्मिन्महाभये घोरो प्राणिनामतिदुःसहः । दृष्टो लोकनाथस्य तस्यैव कर्णव्रता ॥२६॥
 निवारितप्रतीहारः स रत्नौषधिशोभिना । दर्शनैव दीनानामलक्ष्मीकृममच्छिनत् ॥२७॥
 सपत्नीको निजैः कोटैः संवयैर्मन्त्रिणामपि । क्रीताब्जः स दिवारात्रं प्राणिनः समजीवयत् ॥२८॥
 अटवीषु दमशानेषु रथ्यास्त्ववस्येषु च । क्षुत्सामः क्षामुजा तेन नहि कश्चिदुपैक्ष्यत^२ ॥२९॥
 30 ततो निःशेषितधनः क्षीणाक्षां वीक्ष्य मेदिनीम् । क्षपायामेकदा देवीमेवमूच सं दुःखितः ॥३०॥
 देव्यस्मदपचारेण धुवं केनापि दुस्तरा । जाता निरपराधानां जनानां व्यापरीक्षशी ॥३१॥
 पिङ्गामधन्यं यस्यामे लोकोयं शोकपीडितः । पश्यन्नशरणासुखीमनुप्राप्तो विपद्यते ॥३२॥
 प्रजा निःशरणा एता अन्योन्यं बान्धवोऽस्मिताः । अरक्षतो भयेमुष्मिन्किं कार्यं जीवितेन मे ॥३३॥
 यथा कथंश्लोकोयं दिनान्येवानि यवतः । मयातिबाहितः सर्वो न च कोपि व्यपद्यत ॥३४॥
 35 अतिक्रान्तप्रभावेयं कालहौरात्म्यपीडिता । निर्धिक्षनाथ सञ्जाता पृथिवी गतगौरवा ॥३५॥
 नदिमाः सर्वतो ममा दारुणे व्यसनार्णवे । उपायः कतमस्तावत्समुद्धतुं क्षमः प्रजाः ॥३६॥
 निरालोको हि लोकोयं दुर्दिनपस्तभास्करः । काररात्रिकुलैर्निश्चकपरीत इव वर्तते ॥३७॥
 हिमसंघातदुर्लङ्घ्यं क्षितिभृद्बुद्धनिर्गमाः । बद्धशरकुलार्यस्थखगबह्विजशा जनाः ॥३८॥
 भूराक्ष मतिमन्तश्च विद्यावन्तश्च जन्तवः । कालहौरात्म्यतः पश्य जाता निहतन्योयताः ॥३९॥
 आशाः काञ्चनपुष्पकुटुम्बकुलच्छन्ना न काः । क्षमातले सौजन्याप्तवर्षिभिस्तिलकितं सेव्यैर्न किं मण्डलम् ।
 40 पन्थानः स्रविरोपचारचरिवैर्य्याप्ता न कैः संस्तुतैस्तेषामैव वसन्ति निहुतगुणाः कालेन ये^३ मोहिताः ॥४०॥
 तदेष गलितोपायो जुहोमि ज्वलने तनुम् । ननु द्रष्टुं समर्थोऽस्मि प्रजानां नाशमीदृशम् ॥४१॥
 धन्यास्ते पृथिवीपालाः स्रुवं ये निशि शेरते । पौरान्पुत्रानिव पुरः सर्वतो वीक्ष्य निर्वृतान् ॥४२॥
 इत्युक्त्वा कर्णान्विष्टो मुखमाच्छाद्य वाससा । निपत्य तल्पे निःशब्दं हरोद पृथिवीपतिः ॥४३॥
 निवानस्तिमितैर्दीपैरुद्दीपैः कौतुकादिव । वीक्षमाणाद्य तं देवी जगाद जगतीभुजम् ॥४४॥
 45 राजन्प्रजानां कुकृतैः कोयं मतिविपर्ययः । येनेतर इव स्वैरमपीरोचितमीहसे ॥४५॥
 यद्यसत्प्राणि दुःखानि छेतुं न प्रभविष्णुता । तन्महीपाल महतां महस्वस्य किमङ्कनम् ॥४६॥
 कः शक्रः प्रतमः जष्टा वराकः कतमो यमः । सत्यप्रतानां भूपानां कर्तुं शासनलङ्घनम् ॥४७॥
 पत्यौ भक्तिर्व्रतं स्त्रीणामब्रह्मो मन्त्रिणां व्रतम् । प्रजानुपालनेनन्यकर्मता भूभूतां व्रतम् ॥४८॥

२२. ^१) A, लोकोऽलक्ष्मी^२. २१. ^१) Thus corr. by A₂ from A, उपैक्ष्यते. ३०. ^१) Thus corr. by A₂ from A, सु^३.
 ३८. ^२) A, हिमसंघातदुर्लक्षित^३.—^२) A₂ gloss नीडं. ४०. ^१) A, प्रयुते^२.—^३) A, संस्तुतैरेषां, with gloss एषां भूयस्मिन्महावीनाम्
 निहुतगुणा ये भूराक्षा अब भस्मिन्नेव शेषे वसन्ति हेतान्तरं न मण्डलम् ते कालेन मोहिताः.—^३) A₂, ते. ४३. ^१) Thus corr. by
 A, from A, एषां.

उत्तिष्ठ त्रिनामम्य क विपर्येति मद्रचः । प्रजापाल प्रजानां ते नास्त्येव शुक्लं भयम् ॥४९॥

इति संरम्भतः मेक्ते तथानुध्याय देवताः । प्रतिगेहं गतप्राणः कपोतनिवहापतत् ॥५०॥

50

पातस्तत्पुनर्विष्य व्यरंसीन्मरणोद्यमात् । प्रजाध्वं प्रत्यहं प्राप्तिः कपोतैर्जीयितं बभूव ॥५१॥

वस्त्वन्तर्गं किमपि तस्मात्स्वी नूनं ससर्ज सा । जनताजीवितात्राद्यै न कपोतास्तु तेभवन् ॥५२॥

तादृशां नहि निर्व्यजपाणिकारुण्यशालिनाम् । हिंसया धर्मचर्यायाः शक्यं ह्यपि कलङ्कनम् ॥५३॥

अभवन्निर्मलं व्योम देवीकृत्यैः सह क्रमात् । साकं भूपालशोकेन दुर्मिक्षं च शमं ययौ ॥५४॥

सा भूनिविभवोदप्रमप्रहारं द्विजन्मनाम् । सती कृतीमुखं चक्रे रामुषं चापकल्मषा ॥५५॥

55

वर्षैः षट्त्रिंशता श्रान्ते पत्यौ विरहजो ज्वरः । तस्यजे ज्वलनज्वालागलिनपच्छदे तया ॥५६॥

सा यत्र भुविचारिता विपन्नं पतिमन्वगात् । स्थानं जलैस्तद्वाक्पुष्टादवीत्यथापि गम्यते ॥५७॥

चाक्षुचारित्रया तत्र तया सत्तेजवतारिते । नानापथागतानाथसार्धैरघापि भुज्यते ॥५८॥

आभ्यामभ्यधिकं कर्तुं शक्तिः कस्येति निश्चितम् । विचिन्त्यारोचकी धाता नापत्यं निर्ममे तयोः ॥५९॥

वेधाः परां धुरमुपैति परीक्षकाणामिक्षोः कलप्रजननेन कृतश्रमो यः ।

विस्मागितोदुरसुपारसयोग्यतां तत्तस्मादुदेर्यै किमिवाभ्यधिकं विदध्यात् ॥६०॥

60

दीर्घबुद्धिजनशार्कं राष्ट्रमात्मापचारतः । ज्ञात्वा राज्यमिसाज्ञैह सा चकारेति केचन ॥६१॥

ततोऽन्यकुलजो राजा त्रिजयोऽष्टावभृत्समाः । पत्तनेन परीतं यथकारं विजयेभ्रम् ॥६२॥

सुतो महीमेन्द्रस्य जयेन्द्रस्तस्य भूपतेः । ह्यमाजानुभुजो राजा बुभोजध्वं पृथुप्रथः ॥६३॥

अतोऽर्ककीर्तिकसोलदुगूलवलनोज्ज्वलाम् । बभार यद्भुजस्तस्मै जयश्रीसातभञ्जिकाम् ॥६४॥

तस्याभुदद्भुतोदन्तंभवभक्तिविभूषितः । राज्ञः संधिमतिर्नाम मन्वी मतिमतां वरः ॥६५॥

65

नास्त्युपायः स संसारे कोपि योपोहितुं क्षमः । भूपालमत्तकारिणामेपं चपलकणैताम् ॥६६॥

अत्यद्भुतमतिः शङ्क्यः सोयमुक्तेति यद्विष्टेः । तस्मिन्धीसचिवे द्वेषस्तेनापाद्यत भूभुजा ॥६७॥ युग्मम् ॥

निवारितप्रवेशोऽथ सकोपस्तमहेनुकम् । निनाय हतसर्वस्वं यावदायुर्द्विद्विताम् ॥६८॥

तस्य भूपतिविशेषधीष्मोष्मपरिशोषिणः । आप्याय राजपुरुषा वार्तयापि न चक्रिरे ॥६९॥

गिरं गभीरो गृह्णाति क्षमाभ्यावत्तदपगाः । उक्तानुवादिनस्तावद्व्यक्तं प्रतिरवा इव ॥७०॥

70

स तु राजवितद्वत्तद्विद्वान्धायां न विव्यथे । गतप्रत्यूहया प्रीतः प्रापया हर्षसंबया ॥७१॥

अथ भावार्थमाहात्म्यात्पमथे प्रतिमन्दिर्म् । राज्यं संधिमतेर्भावीत्यभुतापि सरस्वती ॥७२॥

नाचोदिता वाक्चरनीत्यादिभ्यः भुतवाञ्छपः । ततः संभूतसंज्ञासः कारावेदमनि तं न्यधात् ॥७३॥

५०. ') A₂ देवा ५२. ') A₁ पतन. ५५. ') A₂ gloss कैमात्र.—') A₂ gloss रामाह. ६०. ') Thus A₁, A₂ योग्यतासत्त; G योग्यतासत्त, explained by योग्यतयान्तो गृहीत and subsequently corrected into योग्यता तु.—') A₂ gloss उत्पादयिष्य. ६४. ') G अश्लोक.—') Thus corr. by A₁ from A₂ 'अश्लो'.—') A₂ gloss पुत्तलिकाय. ६५. ') A₂ 'हासो ६८. ') A₂ कोपात्तय. ७२. ') Thus corr. by A₂ from A₁ नवव; A₂ had explained in margin the original reading by a note which has been struck out राजसं संधिमतां (sic) भावीत्यभुतापि सरस्वती एव नवमन्दिर् पमथे सन्धिमतेर्भावीत्यभुतापि सरस्वती विपमपुत्रैश्चरणीयैश्च कुरुपराजपुत्रमन्दिर्कुरु तस्मात्तद्व्यवस्था अथमभुविद्वथे येन च तदुपरि राजानीय कुरुष्वेष्टोभुति आवः. ७३. ') Thus corr 5y A₂ from A₁ सद्भुत.—') Thus corr by A₂ from A₁ व्यधात.

- तत्र तस्योपनिगडैः पीडिताङ्गैर्विशुष्यतः । पूर्णोभूद्दशमो वर्षो भूपतेषामुपोदधिः ॥७४॥
- 75 निष्पुत्रः स महीपालो मुमुर्षुर्दोहमादधे । रोगोत्थया पीडया च विन्तया च तदीयया ॥७५॥
 ऊष्मायमाणो विद्वेषवह्निना ज्वलतानिदाम् । न विना तद्वधं मेने भवितव्यप्रतिक्रियाम् ॥७६॥
 भाव्यर्थस्याबुधाः कुर्युर्गुणाय स्थगनाय यम् । स एवापावृत्तं हारं श्रेयं दैवेन कल्पितम् ॥७७॥
 दग्धाङ्गारकदम्बके विलुठतः स्तोकोन्मिषत्तेजसो वेधा वह्निकणस्य शक्तिमनुलामाधातुकामो हवात् ।
 तस्मिन्निषण्णमिच्छतः प्रतनुते पुंसः समीपस्थिते^१ संतापद्रुतभूरिर्सापि वटे पानीयकुम्भभ्रमम् ॥७८॥
 अथ राजाज्ञया क्रूरैर्वधकर्माधिकारिभिः । निशि संधिमतिः भूले समारोप्य विपादितः ॥७९॥
- 80 प्रोतभूले भुते तस्मिन्शोकशङ्कुर्महीपतेः । निरपारोगभ्रमस्य पुत्रं पश्चात्तु जीवितम् ॥८०॥
 सप्तविंशतिवर्षेषु यातेष्वप्यसिन्धिरन्वये । प्रशान्तभूमिपालाभूत्कठिनिविषसनि भूः ॥८१॥
 अथ संधिमतिं बुद्ध्या तया व्यापादितं गुरोः । ईशानाख्यस्य हृदयं विवशं वशिरोप्यभूत् ॥८२॥
 शिरीष इव संसारे ह्रस्वोच्छेये मनीषिणाम् । हन्तानृशंस्यं तद्वृन्तमिवैकमवशिष्यते ॥८३॥
 स इमंशानभुयं प्रायादनायस्येव शुष्यतः । कर्तुं विनायिनस्तस्य स्त्रोचितामन्तसत्क्रियाम् ॥८४॥
- 85 तं चास्थिशेषप्रमादशीत्कृष्यमाणं बलादृक्कैः । भूलमूलावबद्धास्थिखण्डावष्टम्भनिधलम् ॥८५॥
 समीरणसमाकीर्णमुण्डरन्ध्रानिर्गतैः । ध्वनितैरनुशोचन्तमिवावस्थां तथाविधाम् ॥८६॥
 हा वत्स द्रष्टुमीदृक्ते जीवाभ्यधेति वादिना । तस्याकृष्यत भूलान्तःप्रोतं तेनाथ कीकसम् ॥८७॥
 वेष्टिताङ्गुः शिरःशीर्षस्तल्कचैर्धृतिधूसरैः । अनैषीत् स कङ्कालं वारयन्भवतो वृकान् ॥८८॥
 उचितां सत्क्रियां कर्तुं ततस्तस्य समुद्यतः । भाले विधातुलिखितं श्लोकमेतमवाचयत् ॥८९॥
- 90 यावज्जीवं वरिब्रह्मं दश वर्षाणि बन्धनम् । भूलस्य वृद्धे मरणं पुनः राज्यं भविष्यति ॥९०॥
 पादत्रयस्य दृष्टार्थः श्लोकस्यासीत्स योगवित् । द्रष्टव्ये तुर्यपारार्थप्रत्यये कौतुकान्वितः ॥९१॥
 अचिन्तयद्य संश्रान्तः कथमेतद्भविष्यति । उवाच च विधेः शक्तिमविन्त्यां कलयंश्चिरम् ॥९२॥
 तत्सत्कर्मव्यतिकरकृतः पारतन्त्र्यानुरोधात्सज्जाः सर्वे व्यवसितहृदोन्मूलनाय प्रयत्नान् ।
 चित्रं तवाप्युदयति विधेः शक्तिरत्यजुतेयं यन्माहात्म्याद्विबिधवटनासिद्धयो निर्निरेषाः ॥९३॥
 मणिपूरपूरं पार्थ निहतं समजीवयत् । फणिकन्याप्रभावेण सर्वाध्वनिधिधिधिः ॥९४॥
- 95 द्रोणपुत्रस्त्रनिर्देवं मातुर्गर्भं परीक्षितम् । जीवयन्कृष्णमाहात्म्याज्ञाता धुर्यधिकारिणाम् ॥९५॥
 कच्चं भस्मीकृतं दैत्यैर्नागांस्तार्येण भक्षितान् । पुनर्जीवयितुं को वा दैवादन्यः प्रगल्भते ॥९६॥
 इत्युक्त्वा भाविनोर्यस्य द्रष्टुं सिद्धिं समुद्यतः । तत्रैव बद्धवसतिः कङ्कालं स ररक्ष तम् ॥९७॥
 अथार्धरात्रे निर्निद्रस्तथैवाद्भुतचिन्तया । धृपाधिवासमीशानो प्रातर्वान्दिव्येकदा ॥९८॥
 उच्चण्डलाडनादंघ्रिद्वष्टघण्टीघटाङ्कतैः । चण्डैर्दमरुभिर्घोरैर्वैधैर्भुतवान्ध्वनिम् ॥९९॥

७७. ^१) Thus corr. by later hand from A, ^२) यत्स्य बुधाः. ७८. ^१) Another hand alters this to 'स्थितः'. ८६. ^१) A, 'समा-
 पुनर्धृ' with gloss शिरः over मुष्ट. ९०. ^१) Thus A, ^२) पुनरायत्. ९१. ^१) Thus corr. by later hand from A, 'दृष्टार्थः'.
^१) A, gloss 'युष्ट' — ^२) Thus corr. by later hand from A, 'पारार्थः'. ९२. ^१) Thus corr. by A, from A, काव्ये. ९९. ^१) A,
 gloss लाटना अन्तर्गता घालाका आगुद् इति भाषया. — ^२) A, 'इतरूपोद्देशः'.

उद्धाटितमोर्तिः स ततः विवृण्वानवौ । ददर्श योगिनीस्तेजःपरिवेषान्तरस्थिताः ॥१००॥
 तासां संभ्रममालक्ष्य कङ्कालं चापवाहितम् । ईशानस्तां दमशानोर्वी धृतासिचकितो ययौ ॥१०१॥
 अधापद्यत्तच्छब्दः शायितं मण्डलान्तरे । संधीयमानसर्वाङ्गः कङ्कालं योगिनीगणैः ॥१०२॥
 उल्लसद्दरसंभोगवाञ्छा मधपदेवताः । वीरालभास्समन्विष्य कङ्कालं तमवाहरन् ॥१०३॥
 एकमेकं स्वमङ्गलं च विनिधाय क्षणादथ । कुतोप्यानीय पुलकं पूर्णाङ्गं तं प्रचक्रिरे ॥१०४॥
 अथ पुर्यष्टकं ध्याम्यर्चनाक्रान्तान्यविप्रहम् । योगेनाकृष्य योगेह्यस्तत्र संधिमतेत्येषुः ॥१०५॥
 ततः सुतोस्थितं ह्य प्रसन्नचित्तेनः । समभुज्यत तामिः स यथेच्छं चक्रनायकः ॥१०६॥
 ईशानस्तस्य देवीनां वितीर्णाङ्गादिति पुनः । क्षपायां क्षीयमाणायां चकितः पर्यशङ्कत ॥१०७॥
 नदंस्तद्रक्षया धीरः स च तत्स्थानमाययौ । तत्र योगेश्वरीचक्रं क्षिप्रमन्तरधीयत ॥१०८॥
 अधाभूयत वाक्तासां माभूदीशान भीतव । नास्त्यङ्गहानिरस्माकं वृते चास्मिन् वञ्चना ॥१०९॥
 अस्मद्वराद्विषयः संधितः संधिमानसौ । आर्यत्वादार्यराजश्च ख्यातो भुवि भविष्यति ॥११०॥
 ततो दिव्याम्बरः सखी विषयभूषणभूषितः । ववग्दे संधिमानप्रदः प्राग्पूर्वस्मृतिर्गुहम् ॥१११॥
 ईशानेति तमालिङ्गं स्वप्रेष्यपि द्युर्लभम् । भूमिकामाललम्बे कामिति को वक्तुमर्हति ॥११२॥
 असारं च विविचं च संसारं ध्यायतोर्मथः । विवेकविशदा तत्र प्रावर्तत तयोः कथा ॥११३॥
 अथ वार्तां विदित्वेमां कुतोपि नगरीकसः । सवालवृद्धाः सामात्यास्तमे शैशमाययुः ॥११४॥
 पूर्वोक्तुतिविस्वादाद्भौ नायं स इत्यथ । तेनाच्छिद्यत संवादनिखिलास्पृच्छता वचः ॥११५॥
 अर्थनां शासितुं राट् पौराणामपराजकम् । सोन्वमन्यत कृच्छ्रेण निःस्पृहः शासनादुरोः ॥११६॥
 प्रापद्योवचनोपान्तं तं दिव्याकृतिशोभिनम् । सतुर्व्यं स्नापयामाद्वरभिषेकास्तुभिर्ईजाः ॥११७॥
 नवराजोविताचारे न स शिक्षामपैक्षत । वृष्टकर्मा समस्तास्तु निस्तुपाः प्रक्रिया व्यधात् ॥११८॥
 स राजोचितनेपथ्यः पौरासीर्षोषशोभिनीम् । सौधोन्मिषप्लाजवयां ससैर्यः प्राविशत्पुरीम् ॥११९॥
 तस्मिन्निवर्जसि प्राड्यमाक्रामति नृपासनम् । आचक्राम प्रजा व्यापद्य देवी न च मानुषी ॥१२०॥
 अहरन्हृदयं तस्य शृङ्गारहितविभ्रमाः । नितम्बिन्यो वनभुवः शमिनो न तु योषितः ॥१२१॥
 वनप्रखनसंपर्कपुण्यगन्धैस्तपस्विनाम् । कर्पूरधूपस्ररभिः करैः स्पृष्टः स पिप्रिये ॥१२२॥
 भूतेशवर्धमानेशविजयेशानपदयतः । नियमो राजकार्येषु तस्याभूत्यतिबासरम् ॥१२३॥
 हरायतनसोपानक्षालनाभ्यः कणाञ्जितैः । संस्पृष्टः पवनैः सोभूदानन्दास्पन्दविप्रहः ॥१२४॥
 पूर्वपूजापनयने निरादम्बरसुन्दरः । तेनैव द्रष्टुमद्यायि क्षपितो विजयेश्वरः ॥१२५॥
 लिङ्गपीठलुप्तस्नानकुम्भाभ्यः शोभभूर्ध्वनिः । शयानस्याप्यभूत्तस्य वल्लभो वल्लकीहियः ॥१२६॥

१००. ^१) A₂ gloss तमोर्तिः वाक् इति भाषयः. १०३. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁ सप्यमये; A₂ in margin सधमयेन ताः ह्यव-
 न्मदर्थः.—^२) Thus corr. by A₂ from A₁ तनुवाहरव. १०४. ^१) Thus corr. by later hand from A₁ ततो.—^२) Thus corr.
 by A₂ from A₁ पुलिङ्गः. १०५. ^१) Thus corr. by A₂ from ध्याम्यन्मना.—^२) A₂ योधिन्मः. १०६. ^१) त supplied by A₂.
 १०७. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁ ईशानतस्य. ११०. ^१) A₂ राजा. १११. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁ सतेन्या.
 १२२. ^१) A₂ gloss वृष्टिः अरहितः न त्यक्तः शीनां वस्त्रिणां वचः वनने जायिः ताः.—^२) A₂ gloss साम्नास्व. १२५. ^१) Thus corr. by
 A₂ from A₁ निवद.

- तापसैर्मस्मद्राक्षजटाजूटाङ्कितैर्बभौ । तस्य माहेश्वरी पर्वदिव भूमिपतेः सभा ॥१२७॥
 शिवलिङ्गसहस्रस्य प्रतिष्ठाकर्मणि प्रभोः । प्रतिष्ठा प्रत्यहं तस्य भाभूदिषदिता क्वचित् ॥१२८॥
 प्रमदात्तदनिष्पत्तौ शिलामुत्कीर्य कल्पिता । सहस्रलिङ्गी तद्वत्सैः सर्वतोऽद्यापि दृश्यते ॥१२९॥
 130 ताद्य ताद्य स वापीषु लिङ्गस्याजादरोपयत् । स्वपुण्यपुण्डरीकाणां जन्मनक्षरंपराम् ॥१३०॥
 स्थाने स्थाने जलान्तश्च बहुसंख्यैर्निवेशितैः । अनयन्नर्मदामाङ्गि शिवलिङ्गैस्तरङ्गिणीः ॥१३१॥
 भनिलिङ्गं महाप्रामाः प्रत्यपाद्यन्त तेन ये । पर्वदामय तद्भोगः कालेनान्तर्धामपतः ॥१३२॥
 भकरोत्स महाहर्म्यैर्महालिङ्गैर्महावृषैः । महात्रिभुलैर्महतीं महामाहेश्वरो महीम् ॥१३३॥
 कृत्वा संधीश्वरं देहसंभानपितृकान्ते । ईद्वानस्य गुरोर्नासा व्धधाहीशेश्वरं हरम् ॥१३४॥
 135 येदां च भीमादेवीं च देशाध्याम्यान्पदेपदे । स मउप्रतिमालिङ्गैर्हर्म्यैर्निन्वे महर्षिताम् ॥१३५॥
 स्वयंभूमिध तीर्थेध पूतं भक्तिविभूषितं । स एव भोक्तुमज्ञासांस्पातः कश्मीरमण्डलम् ॥१३६॥
 ज्ञातस्य निश्चराम्भोभिः पुष्पलिङ्गार्चनोत्सवैः । राजस्तस्य वनोर्षीषु मासः पष्पाकुरो ययौ ॥१३७॥
 स चातिरम्यः काश्मीरो ग्रीष्मस्त्रिदिवदुर्लभः । हिमलिङ्गार्चनैः प्रायाह्नान्तेषु कृतायताम् ॥१३८॥
 फुल्लाम्रपण्डरुदाशाः प्राप्य पुष्कारिणीतटीः । लक्ष्मीसखः स खण्डेन्दुबुद्ध्यान्परोभवत् ॥१३९॥
 140 नीलोत्पलवतीवर्षीरगस्त्योदयनिर्धियाः । अवगाद्य हरार्चोभिः शरदं निर्विवेश सः ॥१४०॥
 सार्धं तपोधनैस्तैस्तैर्मजतो जागरोत्सवान् । तस्याभुवन्भुवो भर्तुरमोषा माधराचयः ॥१४१॥
 अव्यङ्ग्यं राज्यलाभमित्थं सफलयन्कृती । पञ्चाशतं त्रिवर्षोनामत्यक्रामस वत्सरान् ॥१४२॥
 शमव्यसनिमस्तस्य राज्यकार्याण्यपश्यतः । तस्मिन्काले प्रकृतयो विरागं प्रतिपेदिरे ॥१४३॥
 अन्वैष्यन्त नृपस्ताभिः कश्चिद्राज्याय भुभुवे । राजपुत्रो जिगीषुश्च भीमान्योधिष्ठिरे कुले ॥१४४॥
 145 जुगोप गोपादित्याख्यं कश्मीरेन्द्रजिगीषया । युधिष्ठिरप्रपौत्रं हि गान्धाराधिपतिस्तदा ॥१४५॥
 वससंप्राप्तसाक्षाज्यः स तत्र तनयं क्रमात् । अवाप लक्ष्णैर्विज्यैरमोघं मेघवाहनम् ॥१४६॥
 स तत्र पितुरादेशाद्वैष्णवान्वयजन्मनः । राष्ट्र प्राग्ज्योतिषेन्द्रस्व ययौ कन्यास्वयंवरे ॥१४७॥
 तत्र तं वारुणं छत्रं धायया राजसंविधौ । मेजे वरुणजा राजकन्यका चामृतप्रभा ॥१४८॥
 तेन तस्य निमित्तेन वृद्धिमागामिमीं जनाः । अजानसम्बुवाहस्य पाश्चात्येनेव वायुना ॥१४९॥
 150 राज्ञा हि नरकैणेतद्वहणादुष्णवारणम् । आनीतमकरोष्ण्यायां न विना चक्रवर्तिनम् ॥१५०॥
 तमन्तिकं पितुः प्राप्तं पठ्या लक्ष्म्या च संश्रितम् । भुवा निमन्त्रयामासुर्मन्त्रिणो बंशयोग्यया ॥१५१॥
 अयार्थराजो विश्वाय स्वराज्यं भेदजर्जरम् । प्रतिनके न शक्तोऽपि तस्यौ तु व्यक्तुमुच्छ्रक्तः ॥१५२॥
 अविन्त्ययश्च सत्यं मे संपीतो भूतभावनः । सिद्धिप्रिग्नानमूदीर्घानपाकर्तुं समुद्यतः ॥१५३॥
 कृत्ये वसुनि निष्पाद्ये भ्रमात्कौसीद्यमाभयन् । प्रावृषीवाध्वगो दिष्ट्या मोहितोऽस्मि न निद्रया ॥१५४॥
 155 स्वकाले त्यजता लक्ष्मीं विरक्तां बन्धकीमिव । इतिर्वीरसन्तप्रीडा दिष्ट्या नासादिता मया ॥१५५॥

१२७. ¹) Thus corr. by A₁ from A₁, 'पुण्डरीकाक्षज'. १२७. ¹) The aksharas 'श्व' supplied by A₁ in space left by A₁.—
²) A₁ gloss ईशभादू इति प्रसिद्धस्थले. १२९. ¹) A₁ 'विशेषतः.—' Thus A₁; A₁ राज्ञा.—²) Thus corr. by later hand from A₁, काश्मीर'. १२९. ¹) Thus corr. by later hand from A₁, बुद्ध्या'. १२५. ¹) Thus corr. by A₁ from 'व्याख्य'.
 १२५. ¹) Thus A₁; A₁, वससंप्राप्तसा'. १२५. ¹) A₁, युवा. १२५. ¹) A₁ glosses आनस्यवत् and—न कर्म कौसीद्य.—²) Thus
 corr. by A₁ from A₁, 'अवध'. १२५. ¹) Thus A₁; A₁, स्वकुले.—²) Thus corr. by A₁ from A₁, सरक्ता.

चौलूषत्वेन मे राज्यरङ्गस्मिन्वल्गतधिरम् । निर्व्यूढमपि वैरस्यं । इदं दद्या न प्रेक्षका गताः ॥१९६॥

द्विष्टया सदैव वैमुख्यमुद्यैरुद्दोषयच्छिभयः । त्यागक्षणे न भीतोस्मि विकल्बन इवाहने ॥१९७॥

इति संविन्तवच्चतः सर्वत्यागोन्मुखो नृपः । मनोराज्यानि कुर्वाणो हरिश्च इव विमिये ॥१९८॥

अन्धेषुः प्रकृतीः सर्वाः संनिपस्य सभाम्बरे । ताभ्यः प्रत्यर्पयिष्यासमित्र राज्यं क्षरक्षितम् ॥१९९॥

उन्मिन्नं स्वेच्छया तद्धं प्रयत्नेनापि नाशकत् । न स्वीकारयितुं कश्चित्कृष्णान्मित्रिभ्यः कञ्चुकम् ॥२००॥

अर्वालिङ्गमुपादाह सोऽथ प्रायादुदुङ्खलः । भीतवासा निरुष्णीपः पञ्चामेव प्रजेभ्यः ॥२०१॥

तस्य पादापितदुष्टो व्रजतो मौनिनः प्रभोः । पन्थानं जगुहुः पौरा निःशब्दजवदस्यः ॥२०२॥

स विलङ्घितगव्यविरुपविषय तरोरधः । जनमेकैकमुद्राप्यं न्यवर्तयत सान्त्वयन् ॥२०३॥

पथि शिखरिणां मूले मूले विलम्प्य जहज्जनान्मित्रपरिकरो गच्छन्पृथ्वीं कमास्त्वमवुद्बधत् ।

बहनवसुधाः संपूर्णैश्चैत्रजन्तस निजात्पदाक्षद इव विनिर्यातः स्तोकैः कृतानुगमो जलैः ॥२०४॥

विशेषं निकटास्त लोकमतवीमध्ये निरुधन्पदं शोकावेशसवाप्यगद्वदपदं संमान्य चोत्सार्थं च ।

भूर्भुल्लक्ष्मणपरिरोधमर्मरमक्षिण्णशिखाध्वगभेणीमीलमिणिप्रभोज्ज्वलगुहागेहं जगाह वनम् ॥२०५॥

अथ वनसरसीतटजुमापः पुटकघटोदरसंभृताम्बुपुराम् ।

वसतिमकृत वासरावसाने शुचितरुपलवकल्पितोद्यतन्पाम् ॥२०६॥

शृङ्गासक्तसातितापाः शवलितच्छायाभुवः शाहलैरुत्पुल्लामलमक्षिकातलमितल्लुभप्रजस्त्रीगनाः ।

सध्वाना वनपालवेर्गुरगितोन्मिषैः प्रपाताम्बुभिः आननं वृक्षपयमागतास्त्वमनयश्चिन्नामदूराद्वयः ॥२०७॥

वनकरिंरसितैः पदे पदे स प्रतिभटतां पटदध्वजेर्धधामैः ।

अमनुज रटितैश्च कर्करेटोः परिगलितां गमनोन्मुखस्त्रियामाम् ॥२०८॥

अन्धेषुर्विधिवदुपास्य पूर्वस्थामासन्ने नलिनसरस्यपास्तनिभः ।

ॐमापालः परिचितसोदरास्त्वुतीर्थं नन्दीशाधुपितमयापं भृतभर्तुः ॥२०९॥

नन्दिक्षेत्रे त्रिभुवनगुरोः सोपतस्तत्र यावत्तस्थौ तावत्स्वयमांभमतावप्ये जायते स्म ।

भस्मस्मेरः सुघटितजटाजुटबन्धोक्षस्त्री वर्राशाङ्गो जटवमुनिभिः सख्यं वीक्ष्यमाणः ॥२१०॥

आम्यङ्गीकृतद्वत्तत्रजनितमहासक्तियो भैक्षहेतोर्मिक्षादानोद्यतास्तु प्रविमुनिनिलयं संभ्रमात्तापसीपु ।

वृक्षैर्मिक्षाकपाले शुचिफलकुक्षमभेणिभिः पुर्यमाणे मान्यो देराग्ययोगेयुनपनत्रपरार्थनालघबोभूत् ॥२११॥

६ ॥ १७१ ॥ भावितः ४३ ॥ प्रं ५४३ ॥

इति श्रीकादमीरिकायमहामात्यश्रीचण्णकप्रभुसूतोः कल्हणस्य क्रुनौ राजतरङ्गिण्या द्वितीयस्तरङ्गः ॥

रातये वत्सराणमष्टभिः परिवर्तिने । अस्मिन्निर्दिष्टे व्याख्याताः षट्प्रख्यातगुणा नृपाः ॥

१९६. ¹) Thus A₁; the v. l. of A₂ निर्व्यूढमपि has been struck out again; G R निर्व्यूढमपि. १९७. ¹) Thus corr. by later hand from A₁ सं. १९८. ¹) Thus corr. by A₂ from A₁ स्तोकानुगमो. १९९. ¹) Thus A₁; A₂ निरुद्धवत्. २००. ¹) Thus corr. by later hand from A₁ भूर्भुल्लक्ष्मण. २०१. ¹) The gloss मोनजीयो, written by A₁ at the foot of the page, probably refers to this word. २०२. ¹) Thus corr. by A₂ from A₁ शाहलैरुत्पुल्लामल; the latter reading repeated in margin by A₂. २०३. ¹) Thus G sec mssu and P; A R C पालेयु. २०४. ¹) A₂ gloss पर्वताः. १९६. ¹) A₂ वनहारि. २०५. ¹) Thus corr. by later hand from A₁ चोत्सार्थं. २०६. ¹) A₂ व्यपनयन; supplemented as above by A₂. २०७. ¹) A₂ आम्यङ्गी. २०८. ¹) Thus corr. by A₂ from A₁ चोत्सार्थं. २०९. ¹) A₂ व्यपनयन, with figures indicating transposition.

॥ तृतीयस्तरङ्गः ॥

- मुन्नेभामिनमस्य कुम्भकुहरे मुक्ताः कुचायोचिताः किं भालज्वलनेन कज्जलमतः स्त्रीकार्षमश्लोः कृते ।
संधाने वपुर्धयोः प्रतिवदसेवं निवेधेप्यदेः कर्तव्ये प्रिययोत्तरानुसरणोद्युक्ता हरः पातु वः ॥१॥
अथोल्लसत्प्रभुभावमनिन्युर्मेयवाहनम् । गान्धारविषयं गत्वा सविषाधिष्ठिताः प्रजाः ॥२॥
रक्तपत्रज्य भूभर्तुः पश्चात्तोकापुरञ्जनम् । तस्याज्ञायि जनैर्धौतसौमभालनसंनिभम् ॥३॥
स पुनर्बोधिस्तत्त्वानामपि सत्त्वानुकम्पिनाम् । चर्यामुदात्तचरितैरस्यशेन महाशयः ॥४॥
5 तस्याभिषेक एवाज्ञां धारयन्तोधिकारिणः । सर्वतोमार्गमर्यादापटहानुद्घोषयन् ॥५॥
कल्याणिना प्राणिवधे तेन राष्ट्रान्निवारिते । निष्पापां प्राणिना वृत्तिं स्वकोशास्तौनिकादयः ॥६॥
तस्य राज्ये जिनस्येव मारविज्ञेयिणः प्रभोः । क्रतौ धृतपशुः पिष्टपशुर्मृतबलावभूत् ॥७॥
स मेघवननामानमपशरं विनिर्ममे । मयुष्टग्रामकृत्युष्वज्येष्ठं मेघमठं तदां ॥८॥
भोगाय देवयंभिषूणां वल्लाभास्यामृतप्रभा । विहारमनुस्रैरमृतभवनाख्यमकारयत् ॥९॥
10 देशैकदेशाल्लोर्नासः प्राप्तस्तस्याः पितुर्गुरुः । स्तुत्यां तज्ज्ञाया शोक्तो लोस्तोन्यास्तूपकार्यकृत् ॥१०॥
चक्रे नडवने राक्षो यूकंदेव्यभिधा बभूवः । विहारमनुताकारं सपत्नीस्पर्धयोद्यता ॥११॥
अर्धे यद्विश्वः शिखाचारास्तत्रार्पितास्तया । अर्धे गार्हस्थ्यगर्वाथ सस्त्रीपुत्रपशुस्त्रियः ॥१२॥
अधेन्द्रदेवीभवनामिन्द्रदेव्यभिधा व्यधात् । विहारं संचतुःशालं स्तुपं भूयविद्यापरा ॥१३॥
अन्याभिः स्वादनासम्प्राप्तमुखाभिर्निजाख्यया । देवीमिस्तस्य महिता विहारा बहवः कृताः ॥१४॥
16 अर्वाकालोद्भवस्यापि राज्यकालोस्य भूपतेः । न्यकृतादिन्योदन्तैर्वृत्तान्तरद्भुतोभवत् ॥१५॥
स बहिर्विहरञ्जानु भूमृत्तीतैरद्वीरितम् । वीरधौरोयमित्यारादशुणोत्कन्धितध्वनिम् ॥१६॥
कः कोव बध्मतां वीर इत्युक्ते तेन सङ्गुधा । शशामाकन्धितध्वानो नव वीरो व्यभाव्यत ॥१७॥
पुनर्हिर्निर्दिष्टस्तस्य निर्यतस्याप्रतस्ततः । अभवत्प्रभवार्थिन्यो द्वित्रा दिव्यप्रभाः स्त्रियः ॥१८॥
ताः संभुतेप्सितास्तेन दद्वधेन कृपालुना । अभ्यभापन्त सीमन्तपुञ्जिताञ्जलयो वषः ॥१९॥
20 देव दिव्यप्रभावेण भुवने भवता धृते । अपरस्माद्भवं जानु कस्य स्वात्कृष्णानिधे ॥२०॥
तदानीं तोयदा भूत्वा छादयन्तो नमस्तलम् । अकाण्डकण्ठापापनशङ्किभिः कार्यकैर्मृषा ॥२१॥
पक्षशालिवनस्कीर्तिरसाक्षुभिर्मानवैः । नागास्त्वल्कापर्वरम्भभूमिता गमिताः प्रभो ॥२२॥

२. '1) A, gloss इनस्व. ५. '1) A, gloss अमारः अर्हिता. ६. '1) A, 'वधेयो.—' A, तया. १. '1) Thus A₂; A₁ 'वधे'.
२०. '1) Thus A₁; corr. by later hand into 'इत्येक'—' A, इत्येक. ११. '1) A, 'तुल्य'. १२. '1) A, gloss वपुर्धयोः.
२२. '1) A 'स्फाति'—'2) A, भूमि ते.

तेस्माकं पतयधौरधौर इत्यार्तभाषितम् । भुत्वा हेवेन बन्धन्तामिद्वयवादि यदा क्रुधा ॥२३॥
 तदा स्वदाक्षामात्रेण न्यपतन्वाशवेष्टिताः । प्रसादः क्लिबतां तेषामस्मत्कणयाधुना ॥२४॥ चकलकम् ॥
 तदाकर्ण्यवद्वह्राजा प्रसादविशदाननः । सर्वे ते बन्धनास्मागास्त्यज्यन्तामिति सस्मितः ॥२५॥ 25
 तथा तस्याज्ञया राक्षो नागा विधुतबन्धनाः । पणम्य चरणौ तूर्णं प्रययुः सपरिवहाः ॥२६॥
 अथ माहयितुं भूपानां हिंसानिवृत्तये । स दिग्जयाय निर्व्याजधर्मचर्यो विनिर्घयौ ॥२७॥
 अभूरभीतजनतावेक्षणस्त्रायविक्रमः । स्पृहणीयो जनस्यापि तदीयविजयोद्यमः ॥२८॥
 प्रभावविजितान्कृत्वा सोहिंसादीक्षितामृषान् । अर्णसां पत्युरभ्यर्णमवापावर्णवर्जितः ॥२९॥
 तत्र तालीवनश्यायास्तुखविभ्रान्तसैनिकः । युक्तिं हीपान्तराक्रान्तौ क्षणमन्तर्व्यचिन्तयत् ॥३०॥ 30
 अथ वेलावनोपान्तासेनार्ताक्रन्दतध्वनिः । मेघबाहुरराज्येपि हनोहमिति शुभ्रुवे ॥३१॥
 तत्रायःशङ्कुनेवान्तर्गणितः स द्रुतं ततः । संचारिणातपत्रेण सत्रा तां वद्धधामगात् ॥३२॥
 अपरुद्धद्वय केनापि चण्डिकायतनामतः । नरं शबरसेनान्या हन्यमानमधोमुखम् ॥३३॥
 अनात्मज्ञ धिगेतते कुकर्मेति महीभुजा । तर्जितः स भयादेवं शबरस्तं व्यजिह्वपत् ॥३४॥
 शिशुमुर्मूर्धुं राजन्नयं रोगार्दितः स्तनः । कर्मतैवैवतैरुक्तमस्य भयोऽलवावहम् ॥३५॥ 35
 उपहारनिरोधेन सद्य एव विपद्यते । बन्धुवर्गमशेषं च विदधेत्तज्जीवजीवितम् ॥३६॥
 अरण्यगहनान्धमनाथं देव रक्षसि । बहुलोकाभयं बालं कथमेतमुपेक्षसे ॥३७॥
 अथाभ्यधानमदात्मा स वनोभिः शबरस्य तैः । बध्यस्य दृष्टिपातैश्च विह्वलैर्विवशीकृतः ॥३८॥
 किरात कातरो मा भूः स्वयं संरक्ष्यते मया । बहुबन्धुस्तव स्तुतो बध्योप्ययमबान्धवः ॥३९॥
 उपहारीकरोऽप्येव चण्डिकायै स्वविग्रहम् । मयि प्रहर निःशङ्कं जीवस्वेतज्जनह्वयम् ॥४०॥ 40
 तदद्रुतमहासत्त्वचिपोदात्तत्वविस्मितः । उन्मिषन्नोमहर्षस्तं ततः स शबररोभ्यधात् ॥४१॥
 अतिकारुण्यमिवतस्तवायं पृथिवीपते । कश्चिन्मतिविपर्यासप्रकारो हृदि रोहति ॥४२॥
 त्रैलोक्यजीवितेनापि यो रक्ष्यो हेलत्रैव तम् । पृथिवीमोगच्छभगं कथं कायमुपेक्षसे ॥४३॥
 न मानं न यशो नार्यान्न दाराश्च च बान्धवान् । न धर्मं न सुतान्भूपा रक्षन्ति प्राणतृण्या ॥४४॥
 तत्प्रसीद प्रजानाथ मा बध्योस्मिन्कृपां कृष्याः । शिशुक्षेप प्रजाशैता जीवन्तु त्वयि जीवति ॥४५॥ 45
 उपाजिहीर्षुरात्मानं दन्तद्योतार्षेण्डम्बरैः । अर्चयन्निव वामुण्डमयोवाच स पार्थिवः ॥४६॥
 सदाचारद्वष्टास्त्रादे के भवन्तो वनौकसः । जाह्नवीमज्जनयीति न जानन्ति मरुस्थिताः ॥४७॥
 भुवापायेन कायेन क्रीणतः कीर्तिमव्ययाम् । ममामीष्टं प्रमादुं ते मूढ कडोयमामहः ॥४८॥
 मा बोधः किञ्चिदपरं प्रहर्तुं चेद्गता तव । न किं विजः कृपाणो मे शक्तः प्रक्रान्तसिद्धये ॥४९॥
 इत्युक्त्वा स स्वयं देहमुपहर्तुं समुद्यतः । खण्डनाय स्वमुण्डस्य विकोशं शस्त्रमादधे ॥५०॥ 50
 ततः प्रहर्तुकामस्य तस्य युक्तुसुमैः शिरः । करध दिव्यवपुषा रुद्धः केनाप्यजायत ॥५१॥

३० ') Thus corr. by later hand from A, 'कै. ३३. ') A R G here and elsewhere शबरः ३६. ') A, एष ४८ ') Thus corr. by later hand from A, 'जीह'.

ततः प्रभृति तस्याश्वा सार्वभौमस्य भूपतेः । हिंसाविरतिरूपा सा न कैश्चिदुदङ्कृत ॥८०॥ 80
 क्षुब्धैरभ्रादिभिर्निष्पु सिंहासैर्गहने न च । न ह्येनप्रमुखिर्व्योसि तद्वाज्ये जन्तवो हताः ॥८१॥
 भतिक्रामति कालेय कोपि शोकाकुलो द्विजः । पुत्रं गवार्तमादाय हारि चक्रन्द भूपतेः ॥८२॥
 दुर्गया प्रार्थितं राजन्पश्चात्तं विनैष मे । अनन्यसंततेः क्षुत्तर्ज्वरेणाय विपद्यते ॥८३॥
 यथाहिंसाप्रहेमेनं क्षितिपाल न रक्षसि । एतद्विपसौ तत्कोन्यो निमित्तं प्रतिभाति मे ॥८४॥
 निर्णयो वर्णयुरुणा स्वयैवैष प्रदीयताम् । ब्राह्मणस्य पशोर्वा स्यात्पाणानां किञ्चिदन्तरम् ॥८५॥ 85
 तपःस्थानपि ये जघुर्ब्राह्मणप्राणलब्धये । हा मातस्तेषुना भूमे प्रजापालास्तिरोहिताः ॥८६॥
 इति ब्रुवति साक्षेपं शोककृशाक्षरं द्विजे । आपन्नार्तिहरो राजा विरमेवं व्यवचिन्तयत् ॥८७॥
 न बध्याः प्राणिन इति प्राङ्गया समयः कृतः । विप्रार्थमपि किं कुर्यां स प्रतिज्ञातविश्रवम् ॥८८॥
 निमित्तीकृत्य मामद्य विपद्येत् द्विजो यदि । तत्राप्यत्यन्तपापीयानर्थः संकल्पविश्रवः ॥८९॥
 नैति मे संशयभ्रान्तमेकपक्षावलम्बनम् । संभेदावर्तपतितं प्रसूतमिव मानसम् ॥ ९०॥ 90
 तत्संबेदोपहारेण दुर्गा तोषयता मया । प्रतिज्ञया समं न्याय्यं रक्षितुं जीवितं ह्ययोः ॥९१॥
 इति संचिन्त्य द्युचिरं देहदानोद्यतो नृपः । श्वः प्रियं तव कर्तास्मीत्युक्त्वा विप्रं व्यसर्जयत् ॥९२॥
 क्षपायां क्षमापतिमथ स्वमुपाहर्तुमुद्यतम् । निषिध्य दुर्गा व्यधित प्रकृतित्यर्थं द्विजन्मजम् ॥९३॥
 इत्याद्यद्यतनस्यापि चरितं तस्य भूपतेः । पृथग्जनेष्वसंभाव्यं वर्णयन्तस्त्रपामहे ॥९४॥
 अथवा रचनानिर्विशेषमार्गेण वर्त्मना । प्रस्रियतां नानुरुन्धन्ति श्रोतुचित्तानुवर्तनम् ॥९५॥ 95
 तस्मिन्मस्तंगते भुक्त्वा क्षमां चतुस्त्रिंशतं समाः । अनादित्यमिबाशेषं निरालोक्तमभूज्जगत् ॥९६॥
 अथ क्षमाभूद्वरक्ष क्षमां श्रेष्ठसेनस्तदात्मजः । आहूः प्रवरसेनं यं तुस्त्रीनं चास्त्रसा जनाः ॥९७॥
 सेःस्तम्भसंभूतासन्नौ कृपागमणिद्वये । संक्रान्तेबोन्मुखी यस्य भुवनश्रीर्व्यभाष्यत ॥९८॥
 समानुबन्ध निर्माय यः पूर्वं प्रवरेश्वरम् । पुण्याः पुराणाधिष्ठाने प्रतिष्ठा विविधा व्यधात् ॥९९॥
 गृहाङ्गनमिव क्षोणीं गणयन्मृगशवर्तिनीम् । त्रिगतौर्वी गाममध्ये प्रवरेशाय यो बरी ॥१००॥ 100
 ईशो नृपाणां निःशेषक्षमाकेदारकुटुम्बिनाम् । स समास्त्रिंशतं भूभृदनिस्त्रिंशशाशोभयत् ॥१०१॥
 हिरण्यतोरमाणास्त्वैव व्यधत्तामथ तत्सुतौ । साम्राज्ययुवराजत्वभाजने रञ्जने क्षितेः ॥१०२॥
 बलाहतां प्राचुर्यं विनिवार्यासमञ्जसम् । तोरमाणेन दीप्त्वारः स्वाहताः संप्रवर्तिताः ॥१०३॥
 मामवज्ञाय राज्ञेय कस्मोदेतेनं बलिहम् । इति तं पूर्वजो राजा कोपनो बन्धने व्यधात् ॥१०४॥
 विररिस्थितित्यक्तपुत्रस्तत्र तस्यास्त्रनाभिषा । ऐक्ष्वाकस्यात्मजा राक्षी वज्रेन्द्रस्यास्त गुर्विणी ॥१०५॥ 105
 आसन्नप्रसवा भर्त्रा सा त्रपातेनं बोधिता । सुतं प्रविष्टा शशोष्ट कुलानिलये कचिन् ॥१०६॥
 स कुम्भकारोहिण्या काक्येव पिकशावकः । पुत्रीकृतो राजपुत्रः पर्योमं पर्यवर्धत ॥१०७॥

८०-८१. १)-१) These two verses have been supplied in margin by A₂. ८३. १) A₂ राजपुत्रहर्त. ८८. १) A₂ प्राञ्चो-
 स्तिन समकल्पयत्. ९६. १) This verse is supplied by A₂ in margin.— १) A₂ gloss जनाः. १००. १) Thus A₂; A₁ 'सद्ये
 १०३. १) Thus A₂; G R Edd. नामा.— १) A₂ gloss स्वर्गमया रजतनामकाध.— १) A₂ gloss स्वाहताः स्वनामाक्षरमुपाङ्कयानेन
 आहताः संप्रवर्तिताः व्यवहारविषयाः कुला. १०४. १) A₂ gloss तोरमाणेन. १०५. १) A₂ gloss वपातेन सलक्षणेन.

- जनविश्याः कुलाल्याध रक्षित्या विदितोभवत् । रत्नसूतेर्भुजंग्याध प्रच्छन्न इव शेवधिः ॥१०८॥
 गोत्रः प्रवर्त्तसेनस्य गिरा मानुर्वृणात्मजः । पैतामहेन नाक्षैव कुलाल्या खयापितोभवत् ॥१०९॥
 110 वर्षमानः स संपर्के न सेहे सहवासिनाम् । तेजस्विमैत्रीरसिकः शिशुः पद्म इवाम्भसाम् ॥११०॥
 नं कुलीनैश्च भूरीध विद्याविद्विध दारकैः । भव्यतीमेव ददृशुः क्रीडन्तं विस्मयाज्जनाः ॥१११॥
 स्ववृन्दस्यात्युदारौजा राजा चक्रे स दारकैः । मृगेन्द्रशावः क्रीडन्निर्वेने बालमृगैरिव ॥११२॥
 संविभेजेनुजपाह वशीचक्रे च सोर्भकान् । अराजोचितमाचारैश्च कंचिदंसेवत ॥११३॥
 भाण्डादि कर्तुं मृत्पिण्डं कुम्भकारैः समर्पितम् । स्वीकृत्य चक्रिरे तेन शिवलिङ्गपरंपराः ॥११४॥
 116 तथा साधर्वचर्यः स क्रीडन्नातु व्यलोक्यत । मातुलेन जयेन्नेत्रेण सादरं चाभ्यनन्यत ॥११५॥
 आवेद्यमानं शिशुभिस्तं जयेन्मोयमित्यसौ । भूपालवत्सावहेलं पश्यन्नन्वपहीदिव ॥११६॥
 संभाष्य सत्त्वावष्टम्भात्तमान्यवंशजम् । सावृहयाद्गगिनीभर्तुर्भगिनेयमस्तुत ॥११७॥
 सत्वरस्तत्त्वज्ञासासरेनानुससार तम् । पात्रस्तद्गृहमौत्सुक्यात्स्वसारं च व्यलोकयत् ॥११८॥
 सा स चान्योन्यमुन्मन्यू पश्यन्ती भ्रातरौ चिरात् । निःश्वासिगुणोष्माणि मुहुरखूण्यमुन्मताम् ॥११९॥
 120 कुलाल्या दारको मातः कावेताविति पृष्ठवान् । अकथ्यतेत्यं वर्त्तसा मातायं मातुल्य ते ॥१२०॥
 पितुर्बन्धेन सक्रोधं तं कालापेक्षयाक्षमम् । शिक्षयित्वा जयेन्मोय कार्यशेवाय निर्वयौ ॥१२१॥
 उत्पिञ्जोत्पादनासज्जे तस्मिन्भ्रात्रा यदृच्छया । बन्धास्यक्तो नृतरणिस्तोरमाणोस्तमाययौ ॥१२२॥
 निर्वार्य मरणयोगं मातुर्निर्वेदलेखितः । ययौ प्रवर्त्तसेनोप तीर्थौत्सुक्यादिगन्तरम् ॥१२३॥
 रक्षित्वा दशमासोनाः क्षमाभेकविंशतिं समाः । तस्मिन्क्षणे हिरण्योपि शान्तिं निःसंततिर्वयौ ॥१२४॥
 125 तत्रानेहस्युज्जयिन्यां श्रीमान्दर्पापराभिधः । एकच्छन्नक्षकवर्ती विक्रमादित्य इत्यभूत् ॥१२५॥
 भूपमद्भुतसौभाग्यं श्रीवर्द्धरभसामजत् । विहाय हरिबाहून्ध चतुरः सागरांश्च यम् ॥१२६॥
 लक्ष्मीं कृतोपकरणं गुणे येन प्रवर्धितं । श्रीमत्सु गुणिनोद्यापि तिष्ठन्त्युदुरकन्धराः ॥१२७॥
 मन्त्रद्व्योच्छेदया वसुधां हरेरेवतरिष्यतः । दाकान्विनाश्य येनादौ कार्यभारो लघूकृतः ॥१२८॥
 नानाविगन्तराख्यातं गुणवत्सुलभं नृपम् । तं कविर्मातृगुमाख्यः सर्वोत्थानस्थमासदत् ॥१२९॥
 30 स गम्भीरस्य भूमर्तुर्नुभावं महाद्भुतम् । विविधास्थानसंबुद्धस्तस्याभ्यूह व्यचिन्तयत् ॥१३०॥
 सोयमासादितः पुण्यैः क्षोणिपातो गुणिप्रियः । परभागोपलम्भाय पूर्वमुच्य महीभुजः ॥१३१॥
 यस्मिन्नाजनि तत्त्वज्ञैः स्वरिभिः संभृतभुजैः । नाञ्जलिर्दीयते जातु मानाय च गुणाय च ॥१३२॥
 भङ्गघामुष्मिन्निवदधती स्वाभिप्रायप्रकाशानम् । वैदग्ध्यवन्त्यतां नैति बुद्धिः कुलवधूरिव ॥१३३॥
 खिलीकृतखलालापे युक्तायुक्तविवेकति । नायाति सेव्यमानेस्मिन्स्वगुणोनर्थकारिताम् ॥१३४॥
 35 अनाप्रवृद्धिः सावद्यदुर्विद्यसमशीर्षिकाम् । जीवन्मरणमस्यापे गुणिभिर्नानुभूयते ॥१३५॥

२०८. ¹⁾ A₁ gloss भूये ११२. ²⁾ A₂ gloss अतिशयेन उदारं श्रीज वस्य. ११३. ³⁾ Thus corr. by later hand from A किञ्चिद्. ११६. ⁴⁾ A₁ gloss प्रवर्त्तसेन. १२२. ⁵⁾ Thus A₁. A₂ has given a *varia lecte* in margin of which only उत्पिञ्जो-
 हास is legible (उत्पिञ्जोहासनासज्जे) A₂ उत्पिञ्जोत्पादने सज्जे, with gloss दुष्पदुद्भय कोमलाने सज्जे सति. १२७. ⁶⁾ G Edd.
 गुणो येन प्रवर्धितः १२८. ⁷⁾ A₂ gloss कतिनाम् १२९. ⁸⁾ G sec. manu and Edd. सवात्पा. १३२. ⁹⁾ A₂ अस्मिन्ना.

संभावनानुसारेण प्रवृत्तौ समाहितैः किनः । शोच्यते नास्ति तोष्णसं प्रीतिदायो महाशयैः ॥१३६॥
 गृह्यन्थागुणं स्वान्तमुचितप्रतिपत्तिभिः । अन्तरङ्गः स्वस्तानामयमुस्ताहवर्धनः ॥१३७॥
 सेवया वृष्टकृष्टस्य दासिण्योत्पादने भ्रमः । अस्य यो न स भृत्यानां हिमाद्रौ हिमविक्रयः ॥१३८॥
 मिथ्याख्यातगुणो नातो नामात्म्यः कलहप्रियः । अंसत्यसंधः स्थेयो वा नास्थानेस्व महीपते ॥१३९॥
 अक्षीलालापिनोऽन्योन्यं नर्मोक्त्या नर्मभेदिनः । अन्यप्रवेशासहनाः संहता नास्य सेवकाः ॥१४०॥ 140
 छन्दावुर्वानिनामेव निजविज्ञानवन्दिनाम् । सर्वशंमन्यताम्यानां मुखपेशी न पार्थिवः ॥१४१॥
 अनेन सह संजातः संलापो विपुलोदयः । लभ्यते नान्तराष्ट्रेषु दुर्जितैर्जातु दुर्जनैः ॥१४२॥
 सर्वदेवोद्भिर्ज्ञातं सेव्यं नृपमेवमिमं मम । समासादवतः पुण्यैरदूरे स्वार्थसिद्धयः ॥१४३॥
 गम्भीरश्च गुणशब्धस्थिरबुद्धिश्च पार्थिवः । एष क्रेशभवं स्वक्ता निषेव्यः प्रतिभाति मे ॥१४४॥
 न चास्माद्धनमादाय रञ्जितादव्यराजवत् । भ्राम्यतोऽभूतलेमुष्मिन्सेव्योऽन्यः प्रतिभाति मे ॥१४५॥ 145
 इति संचिन्त्य छटुहंसं न वामिष तां सभाम् । नारद्वयचं चास्ते स्म गुणिगोष्ठीषु मध्यगः ॥१४६॥
 मृदुपूर्वं गुणानेवं हर्षयन्तं विशांपतिः । विशिष्टयोग्यताज्ञान्यै विवेदाराधनोऽमुखम् ॥१४७॥
 अचिन्त्ययश्च नायं स्याद्गुणमात्रं महाशयः । उदात्तं सत्क्रियाहर्षं वदस्वस्य गभीरता ॥१४८॥
 इति संचिन्त्य रात्रापि ज्ञातुं तस्यान्तरं मतेः । नाक्रियन्त परीक्षार्थं यथावत्प्रभसत्क्रियाः ॥१४९॥
 स तेनानुपचारेण तमुदात्ताशयं नृपम् । स्वीकर्तारं विदन्धीमान्सिद्धेये प्रीतिमाश्रितः ॥१५०॥ 150
 क्रमोपवीच्यमानेन सेवाभ्यासेन धीमतः । तस्य नोद्देशमगमस्वकाव हव पार्थिवः ॥१५१॥
 नातीव स्वल्पया स्थित्वा नातीवाप्यथ दीर्घया । शरविशासणेनेव राजां निर्येयं प्रसन्नताम् ॥१५२॥
 नर्मभिर्यर्मभेददानां हास्यानां विक्रियाक्रभैः । मिथ्यास्तवैर्घिटानां च न स क्षोभमनीयत ॥१५३॥
 मसज्जालापसंप्राप्तौ छायाय हवाचलः । प्रतिस्पर्धी च क्रुध्यन्नावज्ञायामभूत्यभोः ॥१५४॥
 वीक्षणं राजदासीनां राजद्वैतैः सहासनम् । राजाने च कथां नीचैः कालविज्ञाचचार सः ॥१५५॥ 155
 स्वभावाद्वागपुरुषैः सजने राजनिन्दकैः । नास्मादंशभोरुपात्मो लेभे पैशुन्यजीविभिः ॥१५६॥
 बदञ्जिरादरास्त्वैवं वैफल्यद्यन्वहं प्रभोः । निर्येयो नोस्साहसैर्धिन्यं सेवोस्साहासहिष्णुभिः ॥१५७॥
 अन्योत्कर्षानपि वदन्प्रसङ्गेन निराग्रहः । स्वविद्याद्योतकः सोभूस्त्वभ्यानां हृदयंगमः ॥१५८॥
 एवं स सेवमानस्तमुद्योगेन बलीयसा । अनिर्विण्णो मानुगुप्तः षडनुनस्यवाहवत् ॥१५९॥
 अथ तं कृपासर्वाभूः भुसंतं जीर्णवाससम् । बहिर्जातुं निनिर्यातो राजा वीक्ष्य व्यचिन्तवत् ॥१६०॥ 160
 वैदेशिको निःशरणो गुणवान्छान्धवोऽजिह्वतः । दास्यं जिज्ञासुना कष्टं सोऽभयायासितो मया ॥१६१॥
 कोऽस्याभवः किमज्ञानं कानि प्रावरणानि वा । इत्यैश्वर्यविमुदेन मया हन्त न चिन्तितम् ॥१६२॥
 वसन्तेनेव न मया शोभवाद्यापि योजितः । शीतवातातपैः भुप्यन्तोऽयं पुष्टपादपः ॥१६३॥

१३६. ^१) संभावनामुस supplied by A₂ in space left by A₁. १३७. ^१) A₂ gloss प्रतिपत्तिः सत्क्रियाः सत्क्रिया पूजनं मानमिति वाच्यं. १३८. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁ ग्राम्यते. १३९. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁ नारद्वयं. १४०. ^१) A₂ gloss राज्या चर्मापि.—^२) A₂ gloss नृपमुदेन. १४१. ^१) A₂ gloss राजसदृशि. १४२. ^१) A₂ gloss मादगुप्तान्. १४३. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁ अनिर्विण्णः.

- अस्य ग्लानस्य मैवज्जं निर्दिष्टस्य विनोदन्म् । आन्तस्य वा ह्रमण्येहो को विधवावसपदः ॥१६५॥
- 185 नास्मै चिन्वामणिं हृष्यां मामृतं वा निवेदितः । मया यदयमेतावद्यामूत्रेण परीक्ष्यते ॥१६६॥
तदमुष्य गुणित्वस्य तीव्रसेवाभमस्य च । प्रतिपत्त्यां कतमया तावदानुष्यमानुष्याम् ॥१६६॥
इति चिन्तयतस्तस्य राज्ञस्तं सेवकं प्रति । स्वपसादोषिता काचिष्यस्यभाषैव सत्क्रिया ॥१६७॥
ततः प्रावर्तत स्फारनीहारलववाहिभिः । दहन्निवाङ्गं प्रात्येयपवमानैर्हिमागमः ॥१६८॥
संनतध्वान्तमिषतस्तीव्रशीतवशीकृताः । आशाशकाशिरे मीलनिचोलाच्छादिता इव ॥१६९॥
- 170 शीतार्थ्यां शुभणावैवदहनोष्माभिलाषतः । हुतं यातीव जलधिं दिनानि लघुतां वनुः ॥१७०॥
अथ दीपोज्ज्वले धासि तसरीप्रहसन्तिके । कदाचिच्चृपतिर्देवार्धरात्रे व्यबुध्वत ॥१७१॥
स हेमन्तानिर्भूरिभांकारपरुषैः पुरः । वीपान्यकम्पितानीषत्पविष्टैर्धासि दृष्टवान् ॥१७२॥
तानुज्ज्वलयितुं भृत्यान्निवृत्तभ्यधासतः । यामिकेषु बहिः सज्जः को वर्तत इति स्फुटम् ॥१७३॥
खल्वद्येषु सर्वेषु बाष्पकस्यान्तरासतः । राजन्नयमहं मानुगुम् इत्यभृणोह्वः ॥१७४॥
- 175 प्रविशेति स्वयं राज्ञा दत्तानुज्ञस्ततो गृहम् । तस्मीसांनिध्यरम्यं तदपृष्टोन्मैविवेश सः ॥१७५॥
दीपानुज्ज्वलनेत्युक्तो निष्पाद्य चतुरैः पदैः । बहिर्धियासुक्चेयं क्षणं तिष्ठते भूभुजा ॥१७६॥
स भयहिगुणीभूतशीतकम्पः प्रभोः पुरः । किं स्थिहकीति विमृषन्नातिदूरेभ्युपाविशत् ॥१७७॥
अथ पमच्छ भूपालः कियत्यस्त निशेति तम् । सोभ्यधावैव यामिन्या यामः सार्धोवशिष्यते ॥१७८॥
ततो भूभुदुमात्रेण कथं सम्यग्निशाक्षणः । त्वयावधारितो निश्चा कथं नाभूच्छ ते निशि ॥१७९॥
- 180 अथ कृत्वा क्षणाच्छोकमेतं तं स व्यजिह्वपत् । अवस्थावेदनादांशां दैन्यं वा त्यक्तमुद्यतः ॥१८०॥
शीतेनोद्धितस्य माषशिमिवचिन्तागर्भे मज्जतः शान्ताधिं स्फुटिताधरस्य धमनः क्षुत्क्षामकण्ठस्य मे ।
निद्रा क्वाप्यवमानितेव दयिता संत्यज्य दूरं गता सत्पात्रप्रतिपादितेव वसुधा न क्षीयते शर्धरी ॥१८१॥
नदाकर्ण्य महीपालः साधुवादैः परिभ्रमम् । अभिनन्ध कवीन्द्रं तं पूर्वस्थानं व्यसर्जयत् ॥१८२॥
अचिन्तयद्य धिङ्गुं यः सगुणास्त्रिज्वेतसः । दुःखोत्तमं यचः भृण्वेषवमेवाधुना स्थितः ॥१८३॥
निरर्थकान्साधुयादानन्यस्येव विदन्मम । अयमज्ञातद्वयो दुःखमास्ते भुवं बहिः ॥१८४॥
- 185 चिरं चिन्तयतो यत्नात्सहशीमस्य सत्क्रियाम् । देयं महार्हमद्यापि न किंचित्यतिभाति मे ॥१८५॥
अथ वास्त्यैव सूक्तेन स्मारितोऽस्म्यधुना यथा । वर्तते राजरहितं काम्यं कर्मरमण्डलम् ॥१८६॥
पात्रायास्मै मही तस्मात्सा मया प्रतिपाद्यते । अवधीर्य महीपालान्महतोप्यर्थनापरान् ॥१८७॥
इति निश्चित्य चतुरं क्षपायामेव पार्थिवः । गृहं व्यसर्जयद्दत्तान्काश्चमीरीः प्रकृतीः प्रति ॥१८८॥
आदिदेश च तान्यो वो दर्शयेच्छासनं मम । मानुगुमाभिधो राज्ये निःशङ्कः सोभिषिच्यताम् ॥१८९॥
- 190 अथ दुतेषु यातेषु लेखित्वा स्वशासनम् । श्मापतिस्तं क्षपाशेषं कृतकृत्योऽववाहयत् ॥१९०॥

१६५. 'A₂ gloss अनेन इत्यर्थः. १६६. 'A₂ gloss सत्क्रियया. १६७. 'A₂ gloss चित्तविषयं न गता इत्यर्थः. १७१. 'A₂ gloss इत्यस्मिन्ना मन्त्राधिकारः. १७३. 'A₂ gloss रात्रिप्रागरेण पुरुषेण. १७५. 'A₂ gloss तद्वद्वत्. १७६. 'A₂ gloss Thus corr. by A₂ from A₁ 'कृच्छ्र' च. १८०. 'A₂ gloss अवस्थायाः आवेषणं सत्पात्रं. १८१. 'A₂ gloss सत्पात्रेणावधिना. १८८. 'A₂ gloss सत्क्रियाम् प्रति.

मातृगुप्तु नृपतेः संतापमपि निष्कलम् । ध्यायन्गृहीतनैराहस्वक्कभार इवाभयम् ॥१९१॥
 अन्तर्देशौ च कर्तव्यं कृतं शान्तोद्य संशयः । आशापिशाचिकात्यक्तभरिध्याम्यधुना ह्यहम् ॥१९२॥
 गतानुगतिकत्वेन कोयमासीन्मम भ्रमः । जनप्रवादास्सेव्यस्व येनास्य ज्ञातवानहम् ॥१९३॥
 भुञ्जामाः पवनं सरीसृपगणाः प्रख्यापिता भोगिनो गायद्भृङ्गनिवारका निगदिता विस्तीर्णकर्णा गजाः ।
 यथाभ्यन्तरसंभूतोष्मविकृतिः प्रोक्तः शमी स द्रुमो लोकेनेति निरर्गलं प्रलपता सर्वं विपर्यासितम् ॥१९४॥
 अथ वा विद्यतेमुप्य न काप्यनभिगम्यता । लक्ष्मीपणयिनो वेन कृताः प्रणयिनौ गृहाः ॥१९५॥ 195
 त्यागिनो निष्कलङ्कस्य को दोषोऽस्य महीपतेः । ममापुण्यं तु तन्निन्द्यं यच्छेष्टः प्रतिबन्धकम् ॥१९६॥
 रत्नोज्ज्वलाः प्रविकिरंलहरीः समीरैरम्भिः क्लिप्ते यदि रुद्रतटाभिमुख्यः ।
 दोषोर्धिनः स खलु भाग्यविपर्ययाणां दातुर्मनापि न तस्य तुं दातृतायाः ॥१९७॥
 उत्तानफलतुम्भानां वरं राजोपजीविनः । न तु तस्त्वामिनंस्तीव्रपरिक्लेशैः फलन्ति ये ॥१९८॥
 तिष्ठन्ति ये पशुपतेः किल पादमुले संप्राप्यते झटिति तैर्हि भस्मनोऽन्यत् ।
 ये तद्दृष्यन्तु तु समुज्ज्वलजातरूपप्राप्त्या न कानि सुदिनानि सदैव तेषाम् ॥१९९॥
 चिन्त्यन्नपि पद्यामि न कंचिद्विषयमारमनः । यातो विरक्तिं यं शास्त्रा सेव्यमानोऽप्ययं नृपः ॥२००॥ 200
 अथ वानावृत्तान्येन संप्राप्नोन्तिकमायुष्यात् । कः फलेनाभिसंबन्धे गतानुगतिकास्पृशोः ॥२०१॥
 अन्तर्ये सनतं लुप्तम्यङ्गगणितास्मानेव पायोधरैरात्मानापतनस्तरङ्गवलयैरातिङ्गधं गृह्णन्तौ ।
 व्यक्तं मौक्तिकरत्नतां जलकुणान्शंप्रपयस्यम्बुधिः प्रायोऽन्येन कृतादरो लघुरपि प्राप्नोष्यते स्थाभिभिः ॥२०२॥
 इदं संबिन्त्यन्सोभूरसेव्ये तस्मिन्निरादरः । खिन्नस्य हि विपर्येति तस्वज्ञस्यापि शेमुषी ॥२०३॥
 प्रभातायां विभावर्धोमथास्थानस्थितो नृपः । आकार्यतां मातृगुप्तं हति क्षत्तारमादिशत् ॥२०४॥
 ततः प्रधावितानेकपत्नीहारप्रवेशितः । प्रविशेश महीभर्तुस्त्यक्ताश इव सोन्तिकम् ॥२०५॥ 201
 तस्मै कृतप्रणामाय मुहूर्तं विव धार्मिकः । भूसंज्ञितेन व्यतस्तेल्लं लेखाधिकारिणा ॥२०६॥
 स्वयं च तमुवाचाङ्ग कडमीरान्वेष्टि किं भवान् । गत्वा तत्राधिकारिभ्य एतच्छासनमर्पयताम् ॥२०७॥
 स शापिनोस्महेहेन यो लेखं वाचयेत्पपि । संबिदेवा प्रयत्नेन विस्मर्तव्या न जातु चित् ॥२०८॥
 अविज्ञाताशयो राज्ञस्त्माज्ज्ञां क्लेशशङ्कितः । सोबुद्ध दहनज्वालां न तु रत्नाङ्कुरशुतिम् ॥२०९॥
 यथादेशस्तथेत्युक्त्वा मातृगुप्ते विनिर्गते । निर्गतेः पूर्ववद्राजा तस्यात्वाभिः सहानपन् ॥२१०॥ 210
 अथाक्लेशोचितं क्षाममपायेयमबाम्बधम् । रट्वा यान्ते मातृगुप्तं निनिन्देति नृपं जनः ॥२११॥
 अहो नरेभ्यस्तस्यै यत्किंचनविधायिता । पृथग्जनोचिते कर्मण्यहंते निदधाति यः ॥२१२॥
 दुराशया धृतक्लेशे सेवमानमहर्निशम् । धुवं क्लेशार्हमेवैनं ज्ञातवाननुषो नृपः ॥२१३॥
 उपायं यं पुरस्कृत्य सेवते सेवकः प्रभुम् । अनन्तरज्ञस्तत्रैव योग्यं तं किल मन्यते ॥२१४॥

१९० १) A₂ 'वर्षयेत्'. १९८. १) A₂ glosses राजोपजीविनः गृहाः, तस्त्वामिनं तेषां स्थाभिभिः कर्तारः न वरं. २०२. १) Thus
 corr. by later hand from A₁ लुप्तमि न. — १) Thus A₂; A₁ 'लक्ष्मी'. २०४. १) A₂ gloss हास्य. २०८. १) A₂ gloss शिष्या.
 २११. १) Thus corr. by later hand from A₁ अथ ज्ञे. २१२. १) A₂ gloss पृथक्. २१४. १) Doubtful emendation; on
 account of an ink blot only the following is legible in the handwriting of A₁. उपायं— दृष्टव्य. A₂ reads उपायं
 दृष्टव्य; this reading is found also in R. G and Edd. read उपायं न.

- सुखार्थं नागरिप्रतिभयशमात्यस्युत सुखं जहौ शेषस्तल्पीकृततनु निवेद्यासुरारिपुम् ।
 215 यत्तेनामुष्मिन्नधिगतवता ह्येवमहतां भ्रमादायि न्यस्तं निरवधि धराभारवहनम् ॥२१५॥
 भयमेतद्गृहीतेषु गुणवत्सु गुणाधिकम् । आत्मानं गुणवान्पश्यन्नास्वयैवमाश्रियत् ॥२१६॥
 अनन्तरज्ञः कोन्योस्माद्गुणान्दर्शयतेथिकान् । अस्मै गुणवते पूजां यश्चकार किलेदृशीम् ॥२१७॥
 यो नानाद्युतिमत्पदार्थरसिकोसरोपि शक्रायुधे सपेमा स विलोक्य वर्हमिह मे किं किं न कुर्यात्प्रियम् ।
 इत्याविष्कृतवर्हराजि नटने यो वर्हिणोम्भोलवासान्यन्मुञ्चति तं विहाय जलदं कोन्योस्ति भूत्याशयः ॥२१८॥
 गच्छतो मातृगुप्तस्य निर्वैद्यस्यैव वत्सेष्ट । नाभुञ्जाव्यर्थमाहास्याहिकल्पः कोपि चेतसि ॥२१९॥
 220 अहंपूर्विकयोद्यद्भिर्निमित्तैः शुभशंसिभिः । स वितीर्णकरालम्भ इव न भ्रममाददे ॥२२०॥
 अपश्यत्स फणाकोटौ खञ्जरीटमहेः पथि । स्वमे प्रासादमारुह्य स्वं वोद्धकृतसागरम् ॥२२१॥
 अचिन्तयद्य शास्त्रज्ञो निमित्तैः शुभशंसिभिः । एतैर्भूमर्तुरादेशो धुवं मे स्याच्छुभावहः ॥२२२॥
 फलं मम तनीयोपि कश्चमीरेषु भवेद्यादि । अनर्धदेशमाहास्याहिकल्पः किं नातिशयेन तत् ॥२२३॥
 अकृच्छ्रलङ्घ्योः पन्थातो वल्लभातिथयो गृहाः । उपानमन्गच्छतोऽस्य सत्किंवाथ पदे पदे ॥२२४॥
 225 इत्थं विरक्तित्वाद्या स लोलानोकहंशाहलम् । मङ्गल्यदधिपान्नाभं ददर्शये हिमाचलम् ॥२२५॥
 सरतस्यन्वद्यभगा-गङ्गाशीकरवाहिनः । पत्युष्युस्तं महतः पाल्यायाः संस्तुता भुवः ॥२२६॥
 क्रमवर्ताभिधाने स प्रदेशे प्रापश्चास्ततः । ढक्कं काम्बुवनामानं योद्य शूरपुरे स्थितः ॥२२७॥
 नानाजनपदाकीर्णे स्थाने तत्राय शुभुमान् । काश्मीरिकांस्महासात्यान्धिताम्केनापि हेतुना ॥२२८॥
 ततोपनीतप्राग्नेषः प्रावृत्तो धवलंभुकैः । स जगामान्तिकं तेषां दातुं नृपतिशासनम् ॥२२९॥
 230 तं प्रयान्तं समुद्यद्भिः शकुनैः स्रितोदयम् । पान्याः केप्यन्वयुर्द्वेष्टुं निमित्तानां फलोद्गमम् ॥२३०॥
 भुत्वाथ विक्रमादित्यदूतः प्राप इति हुतम् । हास्याः काश्मीरमन्त्रिभ्यस्तमासधं न्यवेदयन् ॥२३१॥
 आगच्छत प्रविशतेत्युच्यमानोऽथ सर्वतः । से तान्समस्तसामन्तानाससादानिधारितः ॥२३२॥
 यथाप्रधानं सचिवैर्विहितोचितसत्क्रियः । ततः परार्धमभ्यास्त तस्मिन्निर्वातमासवम् ॥२३३॥
 कृतार्हगौरयामाचैराज्ञां पृष्टो महीभुजः । शनैस्तच्छासनं तेभ्यो लज्जमान इवापिपत् ॥२३४॥
 235 तेभिरन्यत्र प्रमोलेखमुपायुं मिलितास्ततः । उन्मुच्य वाचयित्वैतमवोचन्विनयास्वितः ॥२३५॥
 मातृगुप्त इति आर्यं भवतामेव नाम किम् । एवमेवैतदित्यूचे सोपि तान्निहितस्मितः ॥२३६॥
 कः कोत्र संनिधानुत्तमिष्यभूयत वाक्ततः । राज्याभिषेकसंभारो दृश्यते स्म च संभूतः ॥२३७॥
 नतः कलकलोत्तालभूरिलोकसमाकुलः । प्रदेशः क्षणमात्रेण सोभूत्सुभ्यसिचार्णवः ॥२३८॥
 अथ माहुस्त्वसौवर्णमद्रपीठपतिष्ठितः । संनिपत्य प्रकृतिभिर्मातृगुप्तोभ्यविच्यत ॥२३९॥
 240 तस्य विन्ध्यतटव्यूढबक्षसः परिनिर्जुडत् । सशब्दमभिषेकाम्बु रेवालोतं इवावधौ ॥२४०॥
 अथ आतानुलिपार्ङ्गं सर्वाङ्गामुक्तंभूषणम् । व्यजिह्वप्लं राजानं क्रान्तराजासनं प्रजाः ॥२४१॥

२१०. १) A, gloss मूर्त्युदयः. २१८. १) A, निर्लेख जलप्रतिस्फास्यते. २२५. १) Thus A₁; corr. by A₂ into "मीकह", as also in G R. २२५. १) A₁ gloss पाण्डवाद्या इति प्रयुज्यविष्णुता तेभिरुच्यते. २३५. १) A, gloss परमं भूयते यत्तत्पुत्रं परिकीर्तय A₂ adds मन्त्रकथनं. २४०. १) Thus A₂; A₁ वेव, corr. by later hand into "वव".

अर्थितेन स्वयं बातु विक्रमादित्यभूभुजा । निर्दिष्टः स्वसमानस्त्वं शाधि नः प्रथिवीमिमाम् ॥ २४२ ॥
मण्डलानि विलभ्यन्ते येनानेन प्रतिक्रमम् । मा संस्था मण्डलं राजन्विलम्बं तद्विषं परैः ॥ २४३ ॥
कर्माभिः स्वैरवाप्तस्य जन्मनः पितरौ यथा । राज्ञां तथान्ये राज्यस्य प्रवृत्तावेव कारणम् ॥ २४४ ॥
इत्थं स्थितेपरं कीचिद्वरीयोऽस्मीति शंसता । न नेया भवता राजन्वयमात्मा च लाघवम् ॥ २४५ ॥ 245
इति तैस्तथ्यमुक्तोपि संस्मरन्स्वामिसत्क्रियाम् । मातृगुप्तौ महीपालः क्षणमासीकृतमितः ॥ २४६ ॥
दानेन छद्मिन् कुर्वन्नवराज्याजितेन सः । तत्रैव मङ्गलोदयं तद्दहो निरवर्तयत् ॥ २४७ ॥
पुरप्रवेशायान्येयुरार्थमानोष मन्त्रिभिः । अद्भुतपाभृतं दूतं राज्यशान्त्यर्थसर्जयत् ॥ २४८ ॥
देशौन्नत्यानुसारेण स्पर्धामिव च तां विदन् । स्वामिनो मनसि श्रितः सागतं स्वममन्यत ॥ २४९ ॥
अथाह्वायारान्भूत्यान्वक्तुं सेवास्मृतिं प्रभोः । अल्पाक्षीण्यपि सारम्भानि प्राहिणोस्वामुत्तानि सः ॥ २५० ॥ 250
असामान्यान्गुणांस्तस्य स्मरन्पर्यकुलोचनः । स्वयं लिखित्वा श्लोकं च स्वकमेकं व्यसर्जयत् ॥ २५१ ॥
नाकारमुद्दहसि नैव विकल्पसे त्वं विस्वां न छद्यसि मुञ्चसि सत्फलानि ।
निःशब्दवर्षणमिवाम्बुधरास्य राजन्संलक्ष्यते फलत एव तव प्रसादः ॥ २५२ ॥
ततः प्रविश्य नगरं सैन्यैः पिहितविक्रान्तेः । क्रमागतामिव महीं यथावत्पर्यपालयत् ॥ २५३ ॥
रथागे वा पौरुषे बापि तस्यैवित्योज्ञतारमनः । क्षमाभुजस्तर्कुलकस्येवं नामभूषरिमितेऽभ्यता ॥ २५४ ॥
यदुं यज्ञान्धुतेयोगस्त्यागी जिततदक्षिणान् । पशुबन्धमनुष्वाय करुणाकृणोतेभवंत् ॥ २५५ ॥ 255
अमारमादेशेऽशाश यावद्वाज्यं स्वमण्डले । चूर्णाकृत्य छवर्णादि प्रददौ च करम्भकम् ॥ २५६ ॥
करम्भके कीर्यमाणे मातृगुप्तेन भूभुजा । वैतृण्यमुन्मिषत्तोषो न को नाम न्यवेवत ॥ २५७ ॥
गुणी च वृष्टकृत्स्न बद्वान्यर्थं स पार्थिवः । विक्रमादित्यतोऽप्यासीदभिगम्यः शुभाधिनाम् ॥ २५८ ॥
विशेषकतया तस्य आस्थया छरभीक्ष्णः । लक्ष्मीविलासाः क्षमाभर्तुरशोभन्त मनीषिषु ॥ २५९ ॥
हयग्रीववर्धं मेण्डस्तदमे दर्शयन्नवम् । आसमाति ततो नापत्साध्वसाध्विति वा वचः ॥ २६० ॥ 260
अथ मधयितुं तस्मिन्पुस्तकं प्रस्तुते न्यधात् । लाघव्यनिर्वाणमिया तदर्थः स्वर्णभाजनम् ॥ २६१ ॥
अन्तरङ्गतया तस्य तादृश्या कृतसत्कृतिः । भर्तृमेण्डः कविर्मेने पुनरुक्तं अयोर्षणम् ॥ २६२ ॥
स मातृगुप्तस्त्राभ्याख्यं निर्ममे मधुसूदनम् । कालेनादृश यद्गामान्मम्मः स्वछरसन्धेः ॥ २६३ ॥
इत्यासादितराज्यस्य शासनः क्षमां क्षमापतेः । विमालोना ययुस्तस्य सैकाहाः पञ्च वसराः ॥ २६४ ॥
कृतार्थतां तीर्थतोषैरास्त्रनेयोऽनयन्पितृन् । जातं तादृशमश्रीषीत्स्वस्मिन्देशे पराक्रमम् ॥ २६५ ॥ 265
पितृशोकाद्र्वाता तस्य कोधेनान्तरधीयत । तरोरिबार्कतापेन नैशाम्बुलव्यक्षिता ॥ २६६ ॥
श्रीपर्वते पाशुपतव्रतिवेषस्तोगतम् । आचख्यावन्धपादाख्यः सिद्धः कन्दाशनं ददत् ॥ २६७ ॥

२४३. ^१) ^२) A, indicates the sv. // विलिखन्ते and विवर्ण. २४४. ^१) Thus A₁; A, रागा. २४६. ^१) Thus corr. by later hand from A, 'गुप्तम्'; G R as above. २४७. ^१) A, gloss अस्वशाहवत्. २५०. ^१) Thus A₁; A, स्वास्त्रानि, also G R, Edd. साध्यानि. २५२. ^१) लघु supplied by A₁. २५४. ^१) Thus corr. by later hand from A, 'विश्वीयम्'. —) A, gloss याचकस्येव. २५५. ^१) Thus A; G R °कृत्रितो; Edd. °कृत्रितो. २५६. ^१) Emended: A R G वान्वध. २६०. ^१) A, gloss कार्प. २६१. ^१) A, रागाध. २६३. ^१) A, gloss स्वदेवगुहाय. २६५. ^१) A, gloss प्रवरसेन: —) A, पराभयम्. २६७. ^१) A, gloss प्रवरसेन.

- जन्मान्तरे लम्बसिद्धिस्त्वामस्त्युपरि साधकम् । वाञ्छामपृच्छं राज्यार्थमभिलाषस्तु तमवत् ॥२६८॥
 सद्यस्तं तव कर्तुं तन्मनोरथमनन्यथा । अथ मामित्यमादिस्तत्स्वगारमणशेखरः ॥२६९॥
- 270 गणोयं मामकः सिद्धो यस्तत्रोपरि साधकः । जन्मान्तरेऽस्य राज्येच्छां कुर्यामहमनन्यथा ॥२७०॥
 भावं भवस्तत्त्वतो भगवान्दत्तदर्शनः । साफल्यं नेष्यतीत्येवमभिधाय तितोदधेः ॥२७१॥
 साम्राज्येच्छोः समामेकां तव तस्यं तपस्वतः । लम्बस्मृतिः सिद्धगिरा प्रददीं दर्शनं दिवः ॥२७२॥
 व्रतिवेषं तमादिष्टवाञ्छितार्थसमर्पणम् । स जगज्जिर्जयोसिद्धं नरेन्द्रस्त्वमयावत् ॥२७३॥
 उपेक्ष्य मोक्षं किं क्षमाभृजोगानिच्छसि भक्तुरात् । इति जिज्ञासुना भावं शंभुना सोम्यधीयत ॥२७४॥
- 275 स तं वभाषे शंभुं त्वां बुद्ध्वा व्याजतपोधनम् । अभ्यधामिदमस्मा स्वं न स देवो जगद्गुरुः ॥२७५॥
 महान्तो धार्मिताः स्वल्पं फलमन्यल्पेतरस्त्वयम् । उदन्वयां वराभ्यांदातुग्वाधिं सं पयोर्धने ॥२७६॥
 अस्य वैकल्यकैवल्यलामनिधत्तयेतसः । नो वेत्स्यमिजनस्याभिभूतिं सम्यग्यथावहाम् ॥२७७॥
 जगत्परिवृष्टः प्रौढप्रीतिस्तं सफलार्थनम् । कृत्वा शातुष्कृतवपुस्ततो भूयोभ्यभाषत ॥२७८॥
 मज्जतो राज्यसौख्येषु सायुज्यां धामिदुक्तिकाम् । मदाज्ञयाश्च पादस्ते संज्ञां काले करिष्यति ॥२७९॥
- 280 इत्युक्त्वा नार्हते देवे स कृतव्रतपारणः । आगच्छदश्च पादे तमापृच्छयामिमतां भुवम् ॥२८०॥
 ततो विदितवृत्तान्तो मातृगुप्ताभिषेणनात् । निषिध्य सविधायानामास्यानब्रवीद्विहः ॥२८१॥
 विक्रमादित्यमुस्तिष्कमुच्छेत्तुं यतते मनः । मातृगुप्तं प्रति न नो रोषेणाकृषितं मनः ॥२८२॥
 अप्रियैरपि निषिष्टैः किं स्वात्केशासहिष्णुभिः । ये तदुन्मूलने शक्ता जिगीषा तेषु शोभते ॥२८३॥
 वाय्वज्जान्युदयं द्विषन्ति शाशिनः क्रोध्यस्ततोऽसमतस्तन्निर्मथिकरीन्द्रदन्तदलनं वज्रम कोयं नयः ।
 सामर्थ्यप्रथनाय विव्रमसमैः स्वर्षा विधूयोचना ये तेषु प्रभवन्ति तत्र जहति व्यक्तं प्रकटा रुषः ॥२८४॥
- 285 त्रिगर्तानां भुवं जित्वा स व्रजवध भूपतिः । विक्रमादित्यमभृणौऽन्कितधर्ममुपागतम् ॥२८५॥
 तस्मिन्नहनि भूभर्त्रा शोकाग्निः श्वस्तानिगमः । नास्त्रापि नाशि नास्त्रापि स्थितेनावनताननम् ॥२८६॥
 अन्येषुर्भुवमुस्त्वस्य कश्मीरिभ्यो विनिर्गतम् । शुभाव मातृगुप्तं स नातिदूरे कृतस्थितिम् ॥२८७॥
 कैश्चिन्नासितो मा स्वम्वरीयैरिति शङ्कितः । ययौ प्रवरसेनोऽस्य पार्थ मितपरिच्छदः ॥२८८॥
 कृतार्हणं सुखासीनं ततः पप्रच्छ तं शनैः । विनयावनतो राजा राज्यस्यागस्य कारणम् ॥२८९॥
- 290 वभाषे तं भग्नं स्थित्वा सं निःश्वस्य विहस्य च । गतः स सुकृती राजन्येन भूमिभुजो वयम् ॥२९०॥
 यावन्मूर्ध्नि रवेः पादास्तावद्योतयते विशः । द्योतते नाम्नया किञ्चिद्वाचैव तपोपलः ॥२९१॥

. २६८. ') मस्त्यु supplied by A₂ in space left by A₁. २६९. ') ') A₂ glosses आदिरेव and ईश्वरः. २७१. ') A₂ gloss अप्रियैः. २७२. ') A₂ gloss प्रवरसेनस्य.—') Thus A₁ corr. by later hand into 'स्वते'; as found also in R. २७६. ') A₂ gloss स्वल्पमन्यथा बहु फलन्ति महास्तः.—') A₂ gloss उदन्वया विपासवा.—') Emended : A R G वदन्वो.—') A₂ gloss सिद्धः. २७७. ') A₂ gloss पराभवः. २७८. ') A₂ gloss प्रयुः.—') Thus corr. by A₂ from A₁ स फलार्थवत्. २७९. ') Thus A₁ corr. by later hand into सांख्यिकम्. २८०. ') A₂ अगच्छः. २८१. ') स supplied by A₂ in space left by A₁.—') A₂ gloss निवर्त. २८४. ') A₂ gloss केचः.—') A₂ gloss नीचेः. २८६. ') Emended : A निवर्त. २८९. ') A₂ gloss प्रवरसेनः. २९०. ') A₂ gloss नाम्नयः.—') Thus corr. by later hand from A₁ निवर्त.—') A₂ gloss विक्रमादित्यः. २९१. ') Thus A₁ corr. by A₂ into द्योतयेतावद्यथा किं न which reading is found also in G R Edd.—') A₂ gloss सूर्यकान्तः.

अथ राजाभ्यधात्केन राजक्षपकृतं तव । यत्पत्यपचिकीर्षयै तमीदमनुशोचति ॥२९२॥
 मातृगुप्तस्तोवादीत्कोपस्मिन्सिताधरः । अस्मानुस्सहते कश्चिन्नापकर्तुं बलाधिकः ॥२९३॥
 नयता गण्यतामस्मानन्तरेण तेन हि । न भस्मनि हुतं सर्पिर्नाम वा सस्वमुखरे ॥२९४॥
 उपकारं स्मरन्तस्तु कृतज्ञत्ववशाद्वादाः । पदवीमुपकर्तृणां यान्ति निधेतना अपि ॥२९५॥
 निर्वीजमनुनिर्वाति तपनं तपनोपलः । इन्दुमिन्दुमणिः किं च भुष्यन्तमनुभुष्यति ॥२९६॥
 पुण्यां वाराणसीं गत्वा तस्माच्छमस्तुलोन्मुखः । इच्छामि सर्वसंन्यासं कर्तुं हिजजनोचितम् ॥२९७॥
 मणिर्दीपमित्रेशं तमन्तरेणान्धकारिताम् । विभेमि ब्रह्ममुर्खी भोगयोगे कथेष का ॥२९८॥
 इयौचित्यनिधेतस्य वाणीमाकर्ण्य विस्मितः । धीरः प्रवरसेनोपि व्याजहारोचितं वचः ॥२९९॥
 सत्यं विश्वभरा देवी भूपते रत्नसूरियम् । उत्पत्त्या द्योतते धर्मैः कृतज्ञैर्यै भवाद्देशैः ॥३००॥
 अन्तरज्ञतया ध्यायः कोन्यस्तस्मान्महीभुजः । इत्थं जडे जगत्येकस्त्वं यथावाहिवेद यः ॥३०१॥
 चिरं खलु खिलीभूताः कृतज्ञत्वस्य वीथयः । धीर स्वयैव न स्थास्तु संचारो यदि दृश्यते ॥३०२॥
 पाकधेन भुभस्य मेघ तदसौ प्रागेव नादात्किमु स्वार्थधेन मयास्य किं न भजते दीनान्स्वबन्धूनयम् ।
 मत्तो रन्ध्रद्वयोस्त्ये भीर्यदि न तलुब्धः किमेव त्येजदित्यन्तः पुरुषाधमः कलयति प्रायः कृतोपक्रियः ॥३०३॥
 अत्युदात्तगुणेष्वेषा कृतपुण्यैः प्रोपिता । शतशास्त्रीभक्त्येव यावन्मात्राणि सक्तिया ॥३०४॥
 तत्त्वं गुणवतामप्यस्तस्वज्ञैश्चाभिमानिदितः । परीक्षितो मणिरिव ध्यक्तं बहुमतः सताम् ॥३०५॥
 तस्मादनुगृह्णाणस्मान्मा स्म त्याक्षिमेरेन्द्रताम् । ममापि ख्यातिमायातु गुणवत्प्रभगतिता ॥३०६॥
 पूर्वैरेताश्च चरमं मयापि प्रतिपादिताम् । भवान्प्रतिप्रणयिनीं विदधातु पुनर्भुवम् ॥३०७॥
 अत्र्याजौदार्यचर्यस्य भुत्वेति नृपतेर्वचः । कृतस्मिनो मानुगुप्तः शरीर्वचनमवब्रवीत् ॥३०८॥
 यान्यक्षराण्यन्तरेण वाच्यं वक्तुं न पार्थते । का गतिस्तदुपादाने मर्यादोलङ्घनं विना ॥३०९॥
 अतः परुषमप्यथ किंचिदेव मयोद्यते । अत्र्याजार्जवमप्येतदार्यत्वमवधीयते ॥३१०॥
 सर्वः स्मरति सर्वस्य प्रागवस्थास्तु लाघवम् । आत्मैव वेत्ति माहात्म्यं वर्तमाने क्षणे पुनः ॥३११॥
 पूर्वावस्था मदीया ते स्वकीया या च मे हृदि । ताभ्यां विमोहितावावां न विज्ञेयोन्यमाशयम् ॥३१२॥
 राजा भुत्वा कथं मातृकप्रतिगृह्णातु संपदः । कथमेकपदे सर्वमौचित्यं परिमार्जतु ॥३१३॥
 असाधारणमौदार्यमाहात्म्यं तस्य भूपतेः । भोगमात्रकृते मातृकिं साधारणतां वयेत् ॥३१४॥
 अपि च स्पृहयालुः स्यां भोगेभ्यो यदि भूपते । प्रियमाणेभिमाने मे केन ते विनिवारिताः ॥३१५॥
 यन्ममोपकृतं तेन तद्विना प्रत्युपक्रियाम् । जीर्णमेवाह्वानाङ्गेषु प्रभवस्त्वेव निश्चयः ॥३१६॥
 या गतिर्भुजः सुख मया तामनुगृह्णता । पात्रावात्रविवेकृत्वख्यातिर्नया प्रकाश्यताम् ॥३१७॥
 एतावत्त्वेव कर्तव्ये यानिस्मिन्कृतं शौचताम् । भोगमात्रपरित्यागाद्विद्वत् सत्यसंधताम् ॥३१८॥

२९२. ^१) Thus corr. by later hand from A, बस्यस्युप. २९४. ^१) A, gloss मम हर्षदेवेन. २९५. ^१) A, °वशीकृताः. २९६. ^१) A, gloss विष्णुमादित्ये. ३०१. ^१) A, gloss हर्षदेवात्. ३०२. ^१) A, gloss वीथीयु.—) हर्षदेवे supplied by A, in space left by A, ३०३. ^१) Thus A, A, °न्यापिम्. ३०९. ^१) Thus corr. by A, from A, यान्यक्षरा. ३१०. ^१) This verse has been omitted by A, and supplied in margin by A, found in R G. ३१५. ^१) A, gloss ते भोगा इत्यर्थः. ३१६. ^१) A, gloss विष्णुमादित्ये.

- इत्युक्त्वा विरते तस्मिञ्जगाद जगतीपतिः । स्थरीया न मया स्पृश्यास्त्वयि जीवति संपदः ॥३१९॥
 320 अङ्गु वाराणसीं गत्वा कृतकापायसंपदः । सर्वे सन्यस्य दृक्कृती मातृगुप्तेभ्यश्चरतिः ॥३२०॥
 राजा प्रवरसेनोपि कादमीरोत्पत्तिमञ्जसा । निखिलां मातृगुप्ताय प्राणिगोवृद्धनिश्चयः ॥३२१॥
 स हठापतितां लक्ष्मीं भिक्षाभुक्प्रतिपादयन् । सर्वाधिभ्यः कृती वर्षाब्दशः प्राणानधारयत् ॥३२२॥
 अन्योन्यं साभिमानानामन्योन्यौचित्यशालिनाम् । त्रयाणामपि वृत्तान्त एव त्रिपथगाययः ॥३२३॥
 राजा प्रवरसेनोपि नमयन्नवनीधरान् । अकृच्छ्रलङ्कृष्याः ककुभो वृद्धस्य यशसो व्यधात् ॥३२४॥
 325 पीताम्बिलेङ्कितोर्वाम्बुक्कुम्भयोनिरिवानयत् । तस्य प्रतापः प्रभवन्भुवनानि प्रसन्नताम् ॥३२५॥
 भुव्यक्तमालपन्नाणि शीर्णताडीदलानि च । तत्सेनार्णवतीराणि चक्रेरिस्त्रीमुखानि च ॥३२६॥
 स गङ्गातिङ्गिताङ्गस्य पूर्ववारिनिधेर्व्यधात् । सैन्यभ्रमदनिष्पन्नैः कालिन्दीसंगमभियम् ॥३२७॥
 रोधस्यपरपाथेधेः कटकैः स्पृष्टदिकटैः । चकारोत्पाट्य सौराष्ट्रानसौ राष्ट्रविपाटनम् ॥३२८॥
 यशोधिनः पार्थिवेषु द्वेयरागबहिष्कृतः । ववृधे धर्मविजयस्तस्य सितिशतक्रतोः ॥३२९॥
 330 वैरिनिर्वासितं पित्र्ये विक्रमादित्यजं न्यधात् । राज्ये प्रतापशीलं स शीलान्दित्यापराभिभम् ॥३३०॥
 सिंहासनं स्वव्रंश्यानां तेनाहितदत्तं ततः । विक्रमादित्यवसतेरानीतं स्वपुरं पुनः ॥३३१॥
 हेतुनुरीर्यं विविधानमन्वानं पराजयम् । सप्त वारान्सं तत्याज जित्वा मुमुर्निर्भूभुजम् ॥३३२॥
 पाट्याद्याष्टमे वारे हेतुमाख्यातमुद्यतम् । धिक्प्रभून्वन्ध्यातां सोयमित्युक्ते नृपतिः कुधा ॥३३३॥
 अत्रयोगं पशुत्वेन वीरेत्युक्त्वाभयोत्सुकः । मध्येसमं ननतोस्य सेनोर्कुर्वन्कलापिनम् ॥३३४॥
 335 नृत्वं केकां च शिखिर्नो बुद्ध्यास्मै ब्रविणं नृपः । अभयेन समं प्राज्ञाकालावचरणोचितम् ॥३३५॥
 वसतोस्य दिशो जित्वा नपुः पैतामहे पुरे । कर्तुं पुरं स्वनामाङ्कं प्रथते स्म मनोरथः ॥३३६॥
 राजौ क्षेत्रं च लभं य दिव्यं शतुमथैकदा । स वीरो वीरचर्यायां विधेयौ पार्थिवार्यमा ॥३३७॥
 गच्छतः क्षमापतेस्तस्य मौलिरत्नामविम्बितः । बभार तारापकरो रक्षासर्पविभ्रमम् ॥३३८॥
 अधानन्ताचितालोकस्पष्टभीमवतद्भुजाम् । दमशानपान्ततटिर्नी पथेदन्नाससाह सः ॥३३९॥
 340 ततस्तस्य सरित्पारे मुक्तसंसारवमपतः । ऊर्ध्वबाह्व महद्भूतं प्रादुरासीन्महौजसः ॥३४०॥
 नृपतिस्तस्य वृक्पातैर्ज्वलद्भिः कपिशिकृतः । उत्काज्योतिःकृताश्वैः कुलाद्रिवि दिव्यते ॥३४१॥
 * तमश्च प्रतिशब्देन घोरेणापूरयन्दिशः । अजासं विहसन्नुषैश्च वाच क्षणाद्वारः ॥३४२॥
 संत्यज्य विक्रमादित्यं सत्त्वोन्निकं च भृङ्गकम् । स्वां च भूपाल पर्याप्तं धैर्यमन्यत्र दुर्लभम् ॥३४३॥
 वसुधाधिपते वाङ्मालसिद्धिस्तव विधीयते । सेतुमेतं सैमुषीर्यं पार्थैमागम्यतां मम ॥३४४॥
 345 इत्युदीर्य निजं जानुं रक्षः पारात्पसारयत् । तन्महासरितो वारि सेतुसीमन्तितं व्यधात् ॥३४५॥
 अङ्गेन रक्षःकायस्य ज्ञात्वा सेतुं प्रकल्पितम् । वीरः प्रवरसेनोपि विकीर्णो क्षुरिकां वधे ॥३४६॥

३२३. *) A₁ gloss अजापानं विक्रमादित्यमाहगुप्तप्रवरसेनानाम्. ३२५. *) A₂ gloss अजापानम्. ३३२. *) A₂ gloss प्रवर-
 सेन. —*) Doubtful emendation: मुमु has been supplied by A₂ in space left by A₁; A₂ has marked a different
 division of the words, जिस्वाऽनु । मुनिर्भुजम्, which is also indicated by the interlinear gloss of A₂ प्रतापशीलः; C reads
 मुमुनि. For the name मुमुनि see iv. 167; v. 516; viii. 2180 (C.).—३३५. *) A₂ gloss शिखिवृद्धा.—*) Thus
 A₁, A₂ तालाधैचर्यो. ३३८. *) Thus A₂; A₁ आत्र. ३४५. *) Thus apparently A₁; A₂ अन्.

स तयोक्तस्य तन्मांसं कृतसोपापपद्धतिः । अतरथात्र तत्स्थानं धुरिकावलं उच्यते ॥३४७॥
 पार्श्वस्थं तं लघुमुक्त्वा प्रातर्मत्स्यत्रपातनम् । इद्धा पुरं विधेहीति वदद्भूतं तिरोदधे ॥३४८॥
 देव्या शारिकयात्रेन यक्षेणाधिष्ठितं च सः । यमि शारिडकेपदयस्त्वं वेतालपातितम् ॥३४९॥
 भक्त्या प्रतिष्ठां प्राक्तस्मिन्निनीषी प्रवरेश्वरम् । जयस्वामी स्वयं पीठे भिक्वा बन्धमुपाविशत् ॥३५०॥
 वेतालावेदिनं लयं जाननो जगतीभुजा । स्थपतेः स जयाख्यस्य नाम्ना प्रख्यापितोभवत् ॥३५१॥
 नगराप्रतिलोभ्याय भक्त्या तस्य विनायकः । प्रत्यङ्मुखः प्राङ्मुखतां भीमस्वामी स्वयं ययौ ॥३५२॥
 सङ्गात्रध्यादिका देव्यस्तेन श्रीशङ्खलाङ्किताः । पञ्च पञ्चजनेन्द्रेण पुरे तस्मिन्निवेशिताः ॥३५३॥
 वितस्तायां स भूपालो बृहत्सेनुमकारयत् । खयाता ततः प्रभृत्येव तादृमौसेनुकल्पना ॥३५४॥
 श्राजयेन्द्रविहारस्य बृहद्बुद्धस्य च व्यधात् । मातुलः स नरेन्द्रस्य जयेन्द्रो विनिवेशनम् ॥३५५॥ 365
 बुभोज सिंहलादीन्यो द्वीपान्स सचिवो करोत् । मोराकनामा मोराकभवनं भुवनाद्भुतम् ॥३५६॥
 षट्त्रिंशद्बृहत्क्षणि पुरं तत्पथे पुरा । यस्यास्तां वर्धनस्वामी विश्वकर्मा च सौमयोः ॥३५७॥
 दक्षिणस्मिन्नेव पारे वितस्तायाः पुरा किल । निर्मितं तेन नगरं विभक्तैर्युक्तमापणैः ॥३५८॥
 ते तत्राभ्रलिहाः सौधा यानध्यास्य बृहयते । वृष्टिस्त्रिंशं निदाघान्ते चैत्रे चोत्कुल्युम जगत् ॥३५९॥
 तद्विना नगरं कुत्र पवित्राः सुलभा भुवि । सुभगाः सिन्धुसंभेदाः क्रीडावसथवीथिषु ॥३६०॥ 360
 वृष्टः क्रीडानगोन्यत्र न मथेनगरं क्वचित् । यतः सर्वैकसां लक्ष्मीः संलक्ष्या बुपथादिब ॥३६१॥
 वैतस्तं वारि वास्तव्यैर्बृहत्तुलिनशर्करम् । दीप्नोमेहि स्ववेदमापात्क तनोन्यत्र लभ्यते ॥३६२॥
 प्रतिदेवगृहं कोशास्ते तस्मिन्प्रतिता नृपेः । सहस्रशः शक्यते यैः केतुं भूः सागराम्बरा ॥३६३॥
 पुरे निवसतस्तस्मिन्स्य राजप्रजासृजः । दानैः साम्राज्यलाभस्य वरिः संवत्सरा ययुः ॥३६४॥
 ललाटे भूलमुद्राङ्गे जराभुक्ताः शिरोरुहाः । तस्य शंभुभ्रमासङ्गिगङ्गाभोविभ्रमं बधुः ॥३६५॥ 365
 अधाश्वपादिनेशाननिदेशात्तत्क्षणगतः । काश्मरिर्को जयन्ताख्यो द्विजन्मायोजि पार्श्वगः ॥३६६॥
 भ्रान्तोस्वध्वन्य नान्यस्माद्विशालेभिमत् भवेत् । रात्रे प्रवरसेनाय लेख एव प्रदर्शयताम् ॥३६७॥
 इत्युक्त्वापितलेखोसावसमर्थः पथः पृथून् । गन्तुं प्रस्थानलिखोस्मि सद्यस्तेनेत्यगयत् ॥३६८॥
 ज्ञास्यथ तावच्चरं स्पृष्टो द्विजः कापालिना मया । उक्तेति तेन क्षिप्रोसावासने दीर्घिकाजले ॥३६९॥
 उन्मीलितेक्ष्णोद्ग्राक्षीस्त्वं स्वदेवादयोऽस्थितम् । तस्युपधावेन रात्रो भृत्यान्वयपाञ्चलाह्वयौ ॥३७०॥ 370
 स्वमवेदयितुं नद्या नीयमाने नृपान्तिकम् । अद्याक्षिप्रोक्षिपल्लेखं स ज्ञानकलशे ततः ॥३७१॥
 प्रवदेशो व्यापयता लस्तं तत्कलशास्पुनः । राज्ञा लेखं वाचयित्वा जयन्तः प्रापितोन्तिकम् ॥३७२॥
 कृतं कृत्यं महत्तत् भोगा भुक्ता वयो गतम् । किमन्यत्करणीयं ते एहि गच्छ शिवालये ॥३७३॥
 तदस्तं वृत्तसंकेतः संतोष्याभिमतर्पणात् । भिक्वा तमदमप्रासादं जगाहे विमलं नभः ॥३७४॥
 जनैः स ददुशे गच्छन्कैलासतिलकां दिशम् । विशदे षट्यन्वयोस्त्रि द्वितीयतपनोदयम् ॥३७५॥ 375

३४७. ¹) Thus corr. by A, from A, आन्य; G °वाल. ३४९. ¹) Thus corr. by later hand from A, °दितं.—²) A, gloss भारद. ३५१. ¹) स्व supplied by A, ३५४. ¹) Thus corr. by A, from A, तत्. ३५५. ¹) A gloss स्यापयन्. ३६२. ¹) A, °हनु. ३६६. ¹) Thus corr. by A, from A, निर्दि.

- जयन्तेनाद्भुतोदन्तरेतुनावप्य संपदः । स्वनामाङ्गायहाराविकर्मभिर्निर्मलाः कृताः ॥३७६॥
 एवं स भुवनैश्वर्यं भुक्तां भूमिभृतां वरः । अनेनैव शरीरेण भेजे भूतपतेः सभाम् ॥३७७॥
 प्रासादे प्रवरेशस्य सिद्धिलेखे क्षमापतेः । स्वर्गहारप्रतिभटं हारमंथापि लक्ष्यते ॥३७८॥
 तस्य रत्नप्रभादिव्यां जातो राजा युधिष्ठिरः । अपासीन्नवमासोनाः क्षमां वक्ष्यति शक्तिं समा ॥३७९॥
 380 सर्वरत्नजयस्कन्दगुप्तशशाङ्कितामिथाः । आसन्निवहारचैत्यादिकृत्यैस्तत्सचिवा वराः ॥३८०॥
 भवच्छेदाभिषं धामं स्तुत्यं चैत्यादिसिद्धिभिः । यो व्यधात्सोस्य वज्रेन्द्रोऽप्यासीन्मन्त्री जयेन्द्रजः ॥३८१॥
 दिक्कामिनीमुखोत्कीर्णकीर्तिचन्दनचित्रकाः । आसन्कुमारसेनाद्यास्तस्यान्येष्वप्यमन्त्रिणः ॥३८२॥
 पद्मावत्यां सुतस्तस्य नरेन्द्रादित्य इत्यभूत् । लःखणांपरनाम् यो नरेन्द्रस्वामिनं व्यधात् ॥३८३॥
 वज्रेन्द्रतनयौ वज्रकनकौ यस्य मन्त्रिणौ । अभूतां खकुतोदन्तौ राक्षी च विमलप्रभा ॥३८४॥
 385 स विधायधिकरणं लिखितस्थितये निजम् । द्यां त्रयोदशभिर्वर्षैराहरोह महाभुजः ॥३८५॥
 तस्यानुजो धरणिभृद्वणादित्यस्ततोभवत् । तुञ्जीनापरनामानं यं जनाः प्राहुरञ्जसा ॥३८६॥
 जगद्भिलक्षणं यस्य शङ्खमुद्राङ्कितं शिरः । अपूर्वशर्वरीशान्तर्लानभानुभिर्ग दधे ॥३८७॥
 रिपुकण्ठाटवीष्वासीशस्य धाराधरः पतन् । तद्वधूनेत्रकुण्डैस्तु जलाधिक्यमधायत ॥३८८॥
 अपूर्वो यत्पतापामिः प्रविशयोर्वी द्विषां न्यधात् । नारीनेत्रेषु नीरोर्ध्वान्मन्त्रिरेषु तृणाङ्कुरान् ॥३८९॥
 390 यस्य पाणिपणयितां कृपाणे समुपागते । कबन्धेभ्यः परो नृत्तं न व्यपन्न हिषद्वले ॥३९०॥
 तस्याव्यपोषामहात्म्या देवी दिव्याकृतेः प्रिया । विष्णुशक्तिः शक्तिं प्राप्ता रणारम्भमभिधामवत् ॥३९१॥
 स हि जन्मान्तरे पूर्वं धृतकारोभवत्किल । कदापि प्राप निर्वेदं सर्वस्वं कितवैजितः ॥३९२॥
 देहत्यागोद्यतोऽप्यासीत्पाप्यं किञ्चिद्विचिन्तयन् । न पर्यन्तेषुपेक्षन्ते कितवाः स्वार्थसाधनम् ॥३९३॥
 अवन्त्यदर्शनां विन्ध्ये देवीं भ्रमरवासिनीम् । द्रष्टुमैच्छद्भ्राताङ्गी निर्व्यपेक्षः स्वजीविते ॥३९४॥
 395 भ्रमरेः शङ्खपुच्छाद्यैः खण्ड्यमानस्य देहिनः । तदास्पदं हि विशतो दुर्लङ्घ्या पञ्चयोजनी ॥३९५॥
 स वज्रशङ्खपुच्छानां धीमांस्तेषां प्रतिक्रियाम् । देहेवद्वयपरित्याज्ये मन्वानोभूदुष्कराम् ॥३९६॥
 प्राग्योषधमेणा देहं ततो महिषचर्मणा । तेन छायता दत्तो मृक्षेपोय सगोमयः ॥३९७॥
 अथ भानुकरोच्छुष्कमृक्षेपाम्रेडिताङ्गकः । स लोष्ट इव संचारी प्रतस्थे क्रूरनिधयः ॥३९८॥
 सरलां सरणिं त्यक्त्वा जीवितस्पृहया समम् । गृहा तेन ततः सान्द्रतमोभीमा व्यग्राद्यत ॥३९९॥
 400 अथोदतिष्ठन्तर्भ्यो घोरा भ्रमरमण्डलाः । पक्षशब्दैः श्रुतिं प्रन्तो मृत्युनृत्तवैरिषि ॥४००॥
 ते तमुच्छुष्कमृक्षेपरेणुव्रणितलोचनाः । सहसा नाक्रमन्ते स्म प्रहरन्तोपि बाधितुम् ॥४०१॥
 रेणुभिर्न्यन्तदृशस्ते न्यवर्तन्त षट्पदाः । तेखण्डयन्तु मृक्षेपं न्यपतन्ये नवा नवाः ॥४०२॥
 तैः खण्ड्यमानमुच्छुण्डैर्नृजतो योजनत्रयीम् । क्रमान्मृत्कवचं तस्य पथि संक्षयमाययौ ॥४०३॥
 ततो मुहुः प्रहरतां तेषां महिषचर्मणि । घोरधटचटाघोषः प्रादुरासीज्जयंकरः ॥४०४॥

३७७. '1) Thus A₃; A₁ स्वक्ता. ३७८. '1) A₃ चिह्नं. ३७९. '1) Thus corr. by A₃ from A₁, चतुर्विंशति. ३८१. '1) A₃, gloss भीष्ट. ३८४. '1) A₃, ल'खणा'. ३९०. '1) A₃ indicates a *varia lectio* in the marginal note अन्यत्र कबन्धेभ्यः परं नृत्तं न व्यपन्न हिषद्वलम्; over the last word the gloss कर्तुं by the same hand.

चतुर्थयोजनस्याधर्मतिक्रम्य विवेद सः । रणत्कारैर्हिरेकास्तानयोधर्मनिपातिनः ॥४०६॥
 भावंस्तनोतिवेगेन खण्डमानेन पट्पदैः । स शास्त्रवर्मणाभोचि चिन्तं धैर्येण नो पुनः ॥४०७॥
 गम्युतिमात्रमासने देवीधामनि धैर्यवान् । पुष्कन्कराभ्यां मधुपान्धावति स्म स धीरधीः ॥४०७॥
 अथ क्षात्रस्थिशेषाङ्गो लूनमांसः पङ्क्तिभिः । कराभ्यानसिणी रक्षन्देश्यायतनमासवत् ॥४०८॥
 प्रशान्ते भृङ्गसंपत्ते प्रकाशमवलोकयन् । स देव्याः पादयोरग्रे पपातोद्भ्रान्तजीवितः ॥४०९॥
 स्तोकावशेषपाठं न देश्याथासयितुं ततः । अभिरामं वपुः कृत्वा पश्यशङ्कपु पाणिना ॥४१०॥
 दिव्येन पाणिस्पृशेन तेन वीर्यवर्षिणा । स क्षिप्रसाहितस्वास्थ्यो विभु विक्षेप वसुधी ॥४११॥
 प्रविष्टमात्रः प्रैक्षिष्ट सिंहविष्टरसीक्षि याम् । घोराकारां स तां देवीं तद्वाराक्षीञ्च तां पुनः ॥४१२॥
 तदंशं पुनरुद्यानलतावासं विलासिनीम् । स्थितां पुष्करिणीतीरे इयामां पुष्करलोचनाम् ॥४१३॥
 गृहीतहारमुक्तायां बद्धां पीनस्तनाञ्जलिम् । महर्हिः कान्तिकुसुमैर्यौवननारिणाङ्गकाम् ॥४१४॥
 यावत्काहारिणी पादौ दधती कृच्छ्रचारिणी । स्तनच्छन्नमुखं ब्रह्मं तपस्यन्ताविशान्वहम् ॥४१५॥
 भस्त्रद्विष्माधरां कृष्णकेशीं सितकराननाम् । हरिमभ्यां शिवाकारां सर्वदेवमयीमिव ॥४१६॥
 तां विभाष्यानववाङ्मां निर्जेन यौवनोर्जिताम् । निन्द्येवोरितवाग्मेन स कामेन विधेयताम् ॥४१७॥
 दधती रूपमाधुर्यपुरच्छन्नामधृष्यताम् । अस्तराः प्रत्यभासस्य सा हि चित्ते न देवता ॥४१८॥
 कृपासुदुरवादीक्षं व्यथितोक्षि चिरं पथि । मुहुः सोम्य समाश्रय्य प्रार्थयतामुचितो वरः ॥४१९॥
 स तां बभाषे शान्तो मे भवत्या दर्शनाच्छ्रमः । अदेवी किं तु भवती वरं दातुं कथं क्षमा ॥४२०॥
 देवी जगाद तं भद्र कोर्यं ते मनसि भ्रमः । देवी वा स्यामदेवी वा वरीतुं त्वां तु शक्नुयाम् ॥४२१॥
 इति लोभीष्टसंप्राप्ती कारयित्वा प्रतिभ्रवम् । दुरमुक्त्वान्तमर्यादः संगमं तामयाचत ॥४२२॥
 तमभ्यधात्सा दुर्बुधे कोर्यं तेनुचितो विधिः । प्रार्थयस्वेतरयस्मात्साहं भ्रमरवासिनी ॥४२३॥
 देवीं तां जानतोप्यस्य नाभुद्वहितं मनः । निरुद्धा वासनाः केन जन्मान्तरनिबन्धनाः ॥४२४॥
 स तामुवाच सत्यां चैवेति स्वां गिरमिच्छसि । प्रमाणीकुरु मन्त्राणिमहमन्यत्र कामये ॥४२५॥
 पूर्वमेव हि जन्तूनां योधिवासो निजीयते । तिलानामिव तेषां स पर्यन्तेषि न शीर्यते ॥४२६॥
 देवी वा भव कान्ता वा भीमा वा शोभनापि वा । यादृशीं पूर्वमन्त्राक्षं तादृश्येवावभासि मे ॥४२७॥
 तमित्थं कथयन्तं सा ज्ञात्वा निश्चलनिश्चयम् । एवं जन्मान्तरे भावीत्यभ्यधादनुरोधतः ॥४२८॥
 उत्सहन्ते हि संस्पृष्टं न दिव्यां मर्त्यधर्मिणः । तद्वच्छ कूरसंकल्पेत्युक्त्वा सान्न्वदेधे ततः ॥४२९॥
 अधून्यजन्मा भूयांसं तया देव्येति चिन्तयन् । प्रयागवटशालामादहासीत्स वपुस्ततः ॥४३०॥
 लोआयत रणादित्यो रणारम्भा न सा भुवि । मर्त्यभावेपि या नैव जहौ जन्मान्तरस्मृतिम् ॥४३१॥
 रतिसेनाभिषेधालराजः सज्जोऽधिपूजने । तां तरङ्गान्तरालेभे रवराजिमिथोज्ज्वलाम् ॥४३२॥

४०६. ') A₂ चिन्तं. ४१२. ') Thus A₁; A₂ G पुरं, R and Edd read पुनः. ४१५. ') Thus A₁; altered by A₂ to 'मुक्तायां' (A₂ reads in margin गृहीतहारमुक्तायां वसुधीनस्तनाञ्जलिम्, with gloss मुक्ता एवापि). G and R follow A₁. ४१७. ') A₁ writes ६ after निन्द्ये. ४१८. ') This division of the words is indicated by A₁. ४२५. ') Thus corr. by later hand from A₁ सत्यं; सत्यां also in G and R. ४२९. ') A₂ इत्येव.

- आ बाल्याद्यन्तादिव्योक्तिं तामलंकृतयौवनाम् । दिव्याही पृथिवीशोभ्यो नार्थभ्योपि ददौ नृपः ॥४३३॥
 रणादित्यनृपामत्ये दूरयायाते तथैव तम् । प्रत्याख्यानैच्छुमाचख्यौ सैव तद्वरणं वरम् ॥४३४॥
 435 तदर्थमेव कथितस्त्वोत्पत्तिं तां ततः पिता । हुतं कुलूतभूमनुः छद्वः प्राणिणोद्भूतान् ॥४३५॥
 प्रहृष्टो विप्रकृष्टं तं देशं गत्वा व्यधत्त ताम् । परिणीय रणादित्यः शुद्धान्तस्याधिदेवताम् ॥४३६॥
 मर्त्यसंस्पर्शभीरुः सा महादेवी भवन्त्यपि । तं मायया मोहयन्ती न पत्पशौ कदाचन ॥४३७॥
 व्यधान्मायामयीं राज्ञस्तल्पे स्वसदृशीं स्त्रियम् । स्वयं सा भ्रमरीरूपा निर्जगाम बहिर्निशि ॥४३८॥
 स नाम्ना स्वस्य देव्याश्च कृत्वा छरगृह्णयम् । माहेश्वरः शैललिङ्गे कारयामास कारुभिः ॥४३९॥
 440 श्वः प्रतिष्ठाप्रसङ्गेय सज्जे तस्मिन्-योर्द्वयम् । देशान्तरागतः कथिहूषयामास दैववित् ॥४४०॥
 स वृष्टप्रत्ययः शश्वत्तयोर्षटितलिङ्गयोः । अदमखण्डैः समण्डूकैर्बभाषे गर्भमावृतम् ॥४४१॥
 किंकर्तव्यतया मूढं प्रतिष्ठाविघ्नविह्वलम् । दिव्यदृष्टिः स्वयं देवी ततो राजानमब्रवीत् ॥४४२॥
 राजन्गिरिछतोद्गारे पौरोहित्यं पुरा भजन् । स्वमर्चादेवमादत्तं पूजाभाण्डात्प्रजापतिः ॥४४३॥
 तां विष्णोः प्रतिमां वीक्ष्य पूजितं तेन पूज्यति । भूयामिव तदा मेने शक्तिरूपां विना शिवम् ॥४४४॥
 445 निमन्त्रितैर्दैनिकानि रत्नान्यथ द्युरादुरैः । पिण्डीकृत्य स्वयं चक्रे लिङ्गं भुवनवन्दितम् ॥४४५॥
 तां विष्णुप्रतिमां तथ लिङ्गमीशानपूजितम् । स्वयं प्रजासृजः पूज्यं कालेनादत्त रावणः ॥४४६॥
 तेनाप्यभ्यर्च्यमानं तल्लङ्कयामभवधिरम् । देवद्वयं रावणान्ते नीतमासीच्च वानरैः ॥४४७॥
 तिर्यक्तया ते कपयो मुग्धा हिमनगैकसः । शान्तौत्सुक्याः शनैर्देवौ न्यपुरुत्तरमानसे ॥४४८॥
 प्रागेव सरस्तस्मात्कुशलैः शिल्पिभिर्मया । तावुद्धृतौ प्रातरत्र प्राप्ते द्रव्यस्यसंशयम् ॥४४९॥
 450 तयोः प्रतिष्ठा क्रियतामित्युक्त्वा पृथिवीभुजम् । देवी प्रयाता शुद्धान्तं सिद्धान्तस्मार खेचरान् ॥४५०॥
 ते' ध्यातमात्रा' संश्रान्ता देव्यादेशेन पाथसः । उद्धृत्य नृपतेर्धासि देवौ हरिहरौ न्यपुः ॥४५१॥
 दिव्यैः प्रसूतैः संवीतौ हरनारायणौ जनः । प्रातर्नृपगृहे वृष्ट्वा परं विस्मयमाययौ ॥४५२॥
 सज्जे प्रतिष्ठालभेयं माहेश्वरतया नृपः । रणेश्वरप्रतिष्ठायां पूर्वे यावत्समुद्यतः ॥४५३॥
 रणारम्भानुभावेन तावदेवाद्भुतबहः । स्वयं पीठे रणस्वामी भिक्षा यन्त्रमुपाविशत् ॥४५४॥
 455 कर्तुं प्रभावजिज्ञासां राक्ष्यां दत्तधनस्ततः । स स्वयंभूः स्वयं भक्तांस्तान्मानमानदापयत् ॥४५५॥
 कुम्भदासतया छद्वः सिद्धो ब्रह्माभिधो वसन् । परिज्ञाय तयोर्देव्या प्रतिष्ठाकर्म कारितः ॥४५६॥
 स वृत्तप्रत्यभिज्ञः सन्प्रतिष्ठाप्य रणेश्वरम् । व्योम्ना व्रजजन्मस्वामिप्रतिष्ठां गृहमादधे ॥४५७॥
 जनास्त्वलक्षयन्यस्व स्वयं पीठमवातरत् । इति केधामपि हवि प्रषादोद्यापि वसते ॥४५८॥
 सां ब्रह्मप्रतिमं सिद्धं देवी ब्रह्मविदां वरम् । अकारयत्तमुद्दिश्य परार्थ' ब्रह्मण्यम् ॥४५९॥
 460 रणारम्भास्वामिदेवौ रूपाभिर्भ्यां व्यधीयत । मठः पाशुपतानां च ताभ्यां प्रद्युम्नमूर्धनि ॥४६०॥

४५०. ') A₂ gloss शिवलिङ्गहयम्. ४५३. ') Thus A₂; A₁ 'यत्त' ४५९. ')') Thus corr. by later hand from A₁ 'स'. 'मात्र', पाथस.—') Thus A₂; A₁ व्यपुः. ४५६. ') Thus A₁; A₂ 'लिङ्ग'. ४५९. ') Thus corr. by A₂ from A₁ 'राक्ष'.—') Thus A₂; A₁ 'नैकस्त'. ४५६. ') A₂ gloss हरिहरयोः. ४५८. ') Thus A₂; A₁ 'प्रषाद'. ४५९. ') Thus corr. by later hand from A₁ 'स'.—') Thus corr. by A₂ from A₁ 'परावह'.—') Thus A₂; A₁ 'सत्तमम्'. ४६०. ') A₂ gloss प्रद्युम्नमूर्धनि शारिकागिरी.

आरोग्यशाला निरवाप्युल्लावत्याय रोगिणाम् । तेन सेवामुखीदेवीभवशान्त्यै च कारिता ॥४६१॥
 ख्यातिं रणपुरस्वामिसंज्ञया सर्वतो गतम् । स सिंहरोस्सिकाग्रामे मार्तण्डं प्रत्यपादयत् ॥४६२॥
 अमृतप्रभया तस्य राज्ञः पलायन्यया कृतः । दक्षिणेस्मिन्नज्येष्ठस्य पार्श्वे देवोर्मृतेश्वरः ॥४६३॥
 मेघवाहनभूमर्तुपथ्या भिन्नाख्यया कृते । विहारोपि तया नुबुद्धिर्बन्धु साधु निवेशितम् ॥४६४॥
 राशे देव्यनुरक्त्या सानुकुशलयैकदा । पातालसिद्धिर्दमन् प्रहरी हाटकेश्वरम् ॥४६५॥ 465
 मा भूमोपास्य मत्प्राप्तिरिति मत्वा तथापितम् । असाधयत्स तं प्राप्य वशान्तं वस्त्रान्महून् ॥४६६॥
 कुत्सेष्टिकापथे कष्टं तपो नन्दिशिलां गतः । भुरिभिर्ध्वस्तैर्मन्त्रसिद्धेः प्रणयिता ययौ ॥४६७॥
 स्वप्रेष्ठ सिद्धिर्निप्रेष्ठ आतामङ्कुरनिधयः । चन्द्रभागाजलं भिरवा नमुनेः प्राविशद्विलम् ॥४६८॥
 बिलेपावृततां याते विवसान्येकविंशतिम् । प्रविश्य पौराण्यप्रिग्न्ये दैव्यलीभोगभोगिताम् ॥४६९॥
 एवं स भूपतिर्भुक्ता भुवं वर्षशतत्रयम् । निर्वाणश्लाघ्यनिर्व्यूढि पातालैर्ध्वयमासदत् ॥४७०॥ 470
 सानुगे नृपतौ याते दैत्यदयितान्तिकम् । देवी सा वैष्णवी शक्तिः श्वेतद्वीपमगाहत् ॥४७१॥
 राजवंशेश्वनेकेषु राज्ञोर्वंशद्वये परम् । हयोरेवात्र निर्व्यूढि प्रजावात्सल्यमागतम् ॥४७२॥
 रणादित्यस्य गोमन्दवंशे रामस्य राघवे । लोकान्तरद्वयस्यापि ययौरेशभुजः प्रजाः ॥४७३॥
 विक्रमाक्रान्तविश्वस्य विक्रमेश्वरकृत्स्नतः । तस्यासीद्विक्रमादित्यस्त्रिविक्रमपराक्रमः ॥४७४॥
 राजा ब्रह्मगलूनर्भ्यां सचिवाभ्यां समं महीम् । सोपासीद्वासवसमो द्वाहत्वारिंशतिं समाः ॥४७५॥ 475
 चक्रे ब्रह्ममठं ब्रह्मा गलूनो लूनदुष्कृतः । रत्नावल्याख्यया यथा विहारं निरमापयत् ॥४७६॥
 राजोनन्तरजन्तस्य राजाभूक्तदन्तरम् । तापितारानिभृपालो बालादित्यो बलोर्जितः ॥४७७॥
 लवणार्णवपानेन तथोत्कर्षमिवोद्बहन् । यत्प्रतापो रिपुस्त्रीणां सनेत्राम्भोभजन्मुखम् ॥४७८॥
 आसन्धेरिमनेगाधकोधदण्डा इवाहताः । यस्यापि जयस्तम्भाः सन्ति ते पूर्ववारिणौ ॥४७९॥
 प्रभावाङ्केन वङ्कालाश्रित्वा येन व्यधीयत । कारमीरिकनिवासाय कालम्याख्यो जनाभयः ॥४८०॥ 480
 कश्मीरेषु धनोदयमयहारं विजन्मनाम् । राजा मडवराज्ये यो भेडराख्यमकारयत् ॥४८१॥
 त्रिंशं विपाटितारिष्टमरिष्टोत्सादनं व्यधात् । बलभा यस्य मिश्रकोष्ठी बिम्बा बिम्बेश्वरं हरम् ॥४८२॥
 भ्रातरो मन्त्रिणस्तस्य त्रयो मत्सुरीकसोः । सेतोद्य कारकां आसन्खड्गद्वानुप्रमालवाः ॥४८३॥
 बभूव तस्य भूर्भुवनाद्भुवनविभ्रमा । तनवानङ्गलेखाख्या भृङ्गारोदधिक्कौमुदी ॥४८४॥
 तां वीक्ष्य लक्षणेपितां मृगाक्षीं पितुरन्तिके । अमोघप्रत्ययो व्यक्तं व्याजहारेति दैववित् ॥४८५॥ 485
 भविता तत्र जामाता जगतीभोगभाजनम् । स्वदन्तमेव साक्षाज्यं गोमन्दाव्ययजन्मनाम् ॥४८६॥
 सुतान्तानसाक्षाज्यमनिच्छन्नय पार्थिवः । दैवं पुत्रचकारेण जेतुमासीत्कृतोद्यमः ॥४८७॥

४६६. ¹) Thus A; R G वंशान्तं; Edd. वस्तन्त. ४६७. ¹) Thus A₂; A₁ मयो. ४६८. ¹) Thus corr. by later hand from A, बाम्भ. ४७०. ¹) Thus corr. by A₂ from A₁ दृष्ट्वा.—²) Thus A₂; A₁ लेख्य. ४७१. ¹) A₁ gloss वंशे.—²) A₂ gloss ययोः रामप्राविशयोः. ४७५. ¹) Emended; A R G नमूरा. ४८०. ¹) The words from कालम्याख्यो to कारका in verse 483 have been supplied by A₂ at a later date and in a smaller handwriting, partly in space left for this purpose, partly in margin. ४८१. ¹) Thus corr. by A₂ from A₁ भेडरा. ४८२. ¹) A₂ gloss रतोसने. ४८३. ¹) See note to verse 480 above.

- अराजान्वयिने' दत्ता नेयं साम्राज्यहारिणी । मत्वेति प्रददी कन्यां न कस्मैचन भुभुजे ॥४८८॥
हेतुं स रूपतामात्रं कृत्वा जामातरं नृपः । अथाध्यासकायस्यं चक्रे दुर्लभवर्धनम् ॥४८९॥
490 मातुः कार्कोटनागेन सुज्ञातायाः समीयुषां । राज्याथैव हि संजातो राज्ञा नाशायि तेन संः ॥४९०॥
निधिन्यते हि शंमन्या यमेवायोग्यमाग्रहात् । जिगीषयेव तत्रैव निदधति विधिः भुभुज ॥४९१॥
मात्स्येण जहङ्गहान्विसवृद्धो धूमध्वजे योग्यतां शाल्वा स्वां निदधत्स्वचं दिनपतिर्हास्यः प्रशान्त्युन्मुखः ।
दैवं वेत्ति न यः शिखी तुं परतो नामास्तु तत्संभवाः स्युर्दीपा अपि यद्दशन जगतस्तिग्मांशुविस्मारकाः ॥४९२॥
धिया भाग्यानुगामिन्या चेतमानो नयोचितम् । अभूत्सर्वस्य चक्षुष्यः स तु दुर्लभवर्धनः ॥४९३॥
प्रज्ञया द्योतमानं तं प्रज्ञादिदृश्य इति प्रथाम् । कौशिरभाग्यस्वाम्यं च शनकैः श्वभुरोनयत् ॥४९४॥
495 पित्रोः प्रेयस्तयोद्भूतां तदृषयादिमदेन च । राजपुत्री यथावत्तु गणयामास नैव तम् ॥४९५॥
स्वैरिणीसंगमो भोगा युवानोपे पितुर्गृहम् । पत्युर्मदुस्त्वमित्यस्याः किं नाभूच्छीलविप्रकृत् ॥४९६॥
सा नित्यदर्शनाभ्यासाच्छनकैर्विशता मनः । अनङ्गलेखा खड्गेन संग्रायुज्यत मन्त्रिणा ॥४९७॥
ब्रह्मप्रेमसुखाभ्यासनष्टहीमीतिसंभ्रमा । धार्ष्ट्यं दिनादिनं याप्ती ततस्तन्मयतां ययौ ॥४९८॥
स मन्वी दानमानाभ्यां वशीकृतपरिच्छदः । अन्तःपुरे यथाकामं विजहार तथा सह ॥४९९॥
500 उपलेभे च शनकैस्तस्यास्तं शीलविप्रवम् । विरागलिङ्गैश्चार्थिर्भामन्दुर्लभवर्धनः ॥५००॥
सखीमध्ये ररुः स्मेरा विवर्णा भर्तृदक्षिणे । अकाण्ड एव प्रोत्थाय पश्यन्ती सस्मितं पथः ॥५०१॥
पत्युः कोपे कृतावज्ञा भूनेचविबुकाश्वनैः । तदप्रियं भाषमाणे सस्मितं न्यस्तलोचना ॥५०२॥
तत्सुल्यगुणनिर्विण्णा तद्विपक्षस्तुतौ रता । रिरंसां तस्य संलक्ष्य सखीमिर्बद्धसंकथा ॥५०३॥
तद्युम्बने भुमकण्ठी तदाश्लेषेसहाङ्गका । तत्संभोगे त्यक्तहर्षा तत्सल्ये ध्याजनित्रितां ॥५०४॥
505 भवेत्ति प्रायशो योषित्वेमविक्रीतचेतना । निवेदयन्ती रौःशील्यपिशाचावेशवैकृतम् ॥५०५॥ कुलकम् ॥
निगूढदारवैरात्म्यचिन्ताकुशवपुस्ततः । भुद्धान्तमविशज्जातु निशि दुर्लभवर्धनः ॥५०६॥
सोपश्यत्स्वरतःकान्तिस्त्रलभस्वापनिःसहाम् । दुर्गारभर्तुरङ्गेभ्यु प्रत्युपामिष वल्लभाम् ॥५०७॥
आसैरगलितान्वेगैः कम्पयद्भिः कुचाङ्कुरौ । निवेदयन्तीं तत्कालमेव निर्वहणं रते ॥५०८॥
अन्यस्यापि कुपो हेतुं पुनरप्यक्षमावहाम् । तां तथावस्थितां वीक्ष्य स प्रजज्ज्वाल मन्थुना ॥५०९॥
510 प्रजिहीर्षुः स रेधिण विमर्शेन निवारितः । प्रहस्येव प्रहस्येव निवृत्तं स्वमन्यत ॥५१०॥
ततस्तथाविधः क्षुब्धत्यक्रोपावेशसागरः । विचारवेलया तस्य बलाच्छममनीयत ॥५११॥
नमस्तस्मै ततः कोन्यो गण्यते वशिनां धुरि । जीर्यन्ते येन पर्याप्ता ईर्ष्याविषविषूचिकाः ॥५१२॥
सोचिन्त्यददो कष्टाधेर्दारागानुगा इमाः । विचारवन्ध्याः क्षिप्यन्ते क्षिपं याभिरपो नराः ॥५१३॥

४८८. ') A₂ gloss च्चुनकुलोद्भवव दत्ता. ४८९. ') कृत्वा ज्ञाया supplied by A₂ in space left by A₁. ४९०. ') Thus corr. by A₂ from A₁ सवेद्युषा.—') Thus corr. by A₂ from A₁ सार. ४९२. ') Emended; A R G जहङ्ग.—') Thus A₂; A₁ स.—') A₂ gloss दुरे इत्यर्थः. ४९५. ') A₂ gloss उक्तचित्तमर्षा. ४९७. ') Emended; A संग्राय. ४९९. ') A₂ सनय. ५००. ') The text from मान्दुर्लभवर्धनः to the end of verse 507 below has been supplied by A₂, partly in space left by A₁, partly in margin. ५०४. ') Emended with Edd.; A निवृत्ता. ५०७. ') A₂ दुर्गारभ, with v. l. as above.—') See note to verse 500 above. ५०८. ') Thus corr. by A₂ from A₁ वन्ती. ५११. ') Thus corrected by A₂ from A₁ कदाः श्रेष्ठः.

स्वीति नामेन्द्रियार्थमिन्द्रियार्थं यथा परे । तथैव सर्वसामान्या वशिनामत्र काः कुपः ॥५१४॥

निसर्गतरला नारीः को नियन्त्रयितुं क्षमः । नियन्त्रणेन किं वा स्याद्यत्सतां स्मरणोचितम् ॥५१५॥

515

यः श्रुतेरिव संवर्षं एकार्थमिनिविष्टयोः । रागिणोर्यदि मानः स कोवमानस्ततः परः ॥५१६॥

ममकारो मुगाक्षीयु क इवार्यं सचेतसाम् । स्वदेहेनुपपन्नोपि यः सोन्यत्र कथं मतः ॥५१७॥

उद्देशोत्पादनादेशा बन्धा चेत्पतिभाति मे । रागस्तद्विस्मृतः कस्मान्मूलमुद्देशगशाखिनः ॥५१८॥

सप्तपातालनिक्षिप्तमूलो रागमहीरुहः । भूमिभूतमनुत्पाद्य द्वेषमुन्मूल्यते कथम् ॥५१९॥

द्वयो नामैव तुषर्थो जितो येन विवेकिना । क्षणार्धेनैव रागस्य तेन नामापि नाशितम् ॥५२०॥

520

वीक्ष्यैतद्विषया दृष्ट्वा रागिणां वाच्यमौषधम् । ईर्ष्यां जित्वा ततो रागः स्वयमाशाः पलायते ॥५२१॥

इति ध्यात्वालिखद्दर्शनं खलुः संभुक्पल्लवे । बध्योपि न हतो यत्वं स्मर्तव्यं तत्तवेत्यसौ ॥५२२॥

जनैरलक्ष्यमाणेयं याने दुर्लभवर्धने । त्यक्तनिद्रः स मन्त्री तद्दृष्ट्वा वर्णानवाचयत् ॥५२३॥

राक्षिण्यात्पाणदस्यास्य खलुः स मनसा तदा । विसस्मारानङ्गलेखां दध्यौ तु प्रत्युपक्रियाम् ॥५२४॥

तस्योपकर्तुं रुचितं प्रतिकारमिच्छोधिन्नाविशन्न तु मनः स्मरबाणपंक्तिः ।

दृग्गोचरे परिचयप्रणयं प्रपेदे निर्निद्रता न तु कदाचन राजपुत्री ॥५२५॥

525

भूत्वा सप्तत्रिंशतिमण्डान्स चतुर्भिर्मसैर्वन्धयौ मूर्धनि रत्नं नृपतीनाम् ।

तस्मिन्काले लोकमवापोऽवलकृत्यो बालादित्यो बालशशाङ्काङ्कितमौलिः ॥५२६॥

पूर्वं विपन्नतनयेभिजनस्य शोभे गोनन्दसंततिरजायत तत्र शान्ते ।

पाण्डन्तिभुवनलिनाथ हठप्रविष्टतोयौघपाटितबिसा नलिनीव वीना ॥५२७॥

अथ शिथिलितमुख्यामात्यैर्मत्यविप्रः कनकघटविमुक्तैः पावनं तीर्थतोयैः ।

कथमपि सं कृतज्ञो राजजामातुर्दृष्टैर्व्यथित विधिवदिष्टं मूर्ध्नि राज्याभिषेकम् ॥५२८॥

कार्कोटप्रभवः प्रभुः स मुकुटप्रत्युप्तमुक्ताकणद्योतभ्रणिकणाङ्कुराङ्कितबृहद्वाहर्महीमुहहन् ।

ज्ञातिप्रीतिसतोषशेषकणभृत्संकुलद्वृक्पल्लवव्यासावर्जकहाटकाञ्जपटलखण्डमशोभोभवत् ॥५२९॥

अथ विगलिता गोनन्दोर्वीभुजोभिजनाच्छुबेरतिभुचिनि भूः कार्कोटहोः कुले व्यथित स्थितिम् ।

चिरपरिचितास्त्वर्गभोगाध्वनः पतनं श्रिता त्रिभुवनगुरोः शोभोर्मीलाविशमरनिमग्न ॥५३०॥

530

१० ॥ ५३६ ॥ आदिनः ५३ ॥ प्र १०६९ ॥

इति श्रीकाश्यीरिकमहाप्रान्तश्रीचणकप्रभुसूतोः कल्हणस्य कृतौ राजतरङ्गिण्यां तृतीयस्तरङ्गः ॥

५१४. ^१) A₃ gloss विरोधः. ५२२. ^१) Thus corr. by A₃ from A₁, 'न्सङ्गहर्षा'. ५२३. ^१) मन्त्री न supplied by A₃ in space left by A₁. ५२४. ^१) तथा वि supplied by A₃ in space left by A₁. ५२६. ^१) Thus A₁; altered by A₂ to समाधि.—
^१) A₁ gloss कनाभिर्यथः. ५२७. ^१) A₃ gloss तस्मिन्. ५२८. ^१) A₁ gloss लङ्घ. ५२९. ^१) Thus corr. by A₃ from A₂,
कर्कोट. Colophon. ^१) A₁ adds here लिखितश्चैव यथा राजानकरत्नकण्डेन.

॥ चतुर्थस्तरङ्गः ॥

—*—

तद्गीतस्थितिकमव्रितनयादेहेन मिथीभवक्षिप्यस्यूहमिह व्यपोहतु वपुः स्थागोरभद्राणि वः ।

वेण्या भोगिवधूशरीरकुटिलदयामस्विषा वेष्टिता जूटाहरपि यत्र भाति दयितामूर्त्येव पृक्ता तनुः ॥१॥

स महीं राजकन्यां च प्राप्तवानेकतः कुलात् । रत्नानां च सुतानां च राजाभूद्भ्राजन् शनैः ॥२॥

पतिगोपितदौःशील्या तुल्यसौभाग्यगौरवा । अनङ्गभवनं चक्रे विहारं नृपतिमिया ॥३॥

शिमुदेवायुषोल्पस्थं दैवशोक्तं विचिन्तयन् । राज्ञः द्युतो मल्हणाख्यो मल्हणस्वामिनं व्यधात् ॥४॥

5 परिविशोक्तकोटादौ प्रदत्तप्रतिपत्तिना । अदीयत द्विजेन्द्रेभ्यश्चन्द्रपामः क्षमाभुजा ॥५॥

श्रीनगयी प्रतिष्ठाप्य दुर्लभस्वामिनं हरिम् । षट्त्रिंशता स वर्षाणां क्षमावृषास्तमुपाययौ ॥६॥

अनङ्गदेव्यां संभूतस्तस्य दुर्लभकः द्युतः । शशस वासवसमस्ततो वज्रमतीं कृती ॥७॥

मातामहस्य यो मात्रा दीहिब्रस्तनयीकृतः । प्रतापादिस्थ इत्याख्यां तत्कुलानुगुणं दधे ॥८॥

औडेनैडविडाव्यामभिया यन्मन्त्रिणा कृताः । अवहारा हनुमता पुण्यनुमतसंपदा ॥९॥

10 प्रतापतापितारातिः प्रतापपुरपत्तनम् । मधवसगरस्पर्धि दीर्घबाह्वर्धन सः ॥१०॥

नानादिगन्तरायातत्तत्कथिकसंकुले । नोणाभिधोवसत्तस्य देशे रौहीतको वणिक् ॥११॥

रौहीतदेशे जातानां निवेशाय द्विजन्मनाम् । महायुगो नोणमठं पुण्यज्येष्ठं चकार सः ॥१२॥

स जातु राजभक्ते राज्ञा प्रीत्या निमन्त्रितः । अर्धितोभयदेकाहमुपचारिर्नृपोचितैः ॥१३॥

प्रातः सुखासिकां प्रेम्णा वृष्टोद्य वृथिवीभुजा । शीर्षव्यथामकथयत्यजातं दीपकज्जलैः ॥१४॥

15 ततः क्रमेण नृपतिस्तेन जातु कृतार्धनः । वसन्तदास्पदेद्राक्षीत्सपायां मणिदीपकान् ॥१५॥

विलासित्वेन लक्ष्म्या च तादृश्या तस्य विस्मितः । अथ द्विजान्यहान्यासीत्तत्रैव स कृतार्हणः ॥१६॥

एकदा तेन तत्कान्ता व्यलोलिक ललिताकृतिः । श्रीनरेन्द्रप्रभा नाम हर्म्यं हिमकरानना ॥१७॥

उरोजपुर्णकुम्भाङ्का सदूर्वाहितविभर्मा । मूर्तिमन्मङ्गलमिव स्मरत्यं च गृहस्य च ॥१८॥

हर्म्यस्य निर्जनतया स निःशङ्कुविहारिणीम् । तां विलोक्यानवद्याङ्गीमभिलाषेण पस्पृशे ॥१९॥

20 सापि दर्शितमालीभिः किञ्चिस्तापीकृतानना । अपश्यत्काश्यपीकान्तं श्रेष्ठविभान्तया वृशा ॥२०॥

प्राजन्ममेवमन्धाहा निदेशाहा मनोभुवः । सपक्षपातं सा तस्य दृष्ट्वाैव विदधे मनः ॥२१॥

क्षणादलक्ष्यस्पर्शोपि तां सौभाग्यद्वयधामयाम् । मज्जानमपि संस्पृश्य स्थितामिव विवेद सः ॥२२॥

१०. ^१) A₂ gloss तापद्. १२. ^१) A₂ gloss स्थितये. १४. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁ प्रज्ञानां. १५. ^१) Thus corr. by A₂; A₁ seems to have read कृतानन. १८. ^१) A₂ gloss सन्तो च तावुक सद्क ता- आहितो विभनो वजा.—^१) व स्मरत्य supplied by A₂ in space left by A₁. २१. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁ निर्देशाहा. २२. ^१) Thus corr. by later hand from A₁ नञ्ज्ञानामपि

हर्षस्तम्भच्छत्राग्री क्षणं भूत्वा जगाम सा । व्यावर्त्य वचनं परयन्ती पार्थिवं तं मुहुर्मुहुः ॥२३॥

गृहीतहृदयस्तन्व्यास्तावतैव महीपतिः । स चिन्ताजिह्वानयनो राजधानीं शनैर्ययौ ॥२४॥

तत्र तस्य तदाकारध्यानावहितचक्षुषः । सममन्तःपुरप्रीत्या प्रपेदे तानयं तनुः ॥२५॥

25

अचिन्तयत्स धिक्कृष्ट-रुढोयमभुभावहः । अस्मिन्मे मानसोद्याने रागनामा विषडुमः ॥२६॥

अहो नु सुभगा रागवृत्तिभिर्न विजित्य या । विधेकादीन्यधाहूरे सुहृदः परिपन्थकान् ॥२७॥

भावं कौन्तीनभीतेन येन भूमिभृता सता । तस्य मे दुःसहः कोयं सदाचारविपर्ययः ॥२८॥

यत्र दारापहरणं राजैव कुरुते विशाम् । परः को नाम तत्रास्तु श्लासितां नीन्यतिक्रमे ॥२९॥

विमृष्यन्निनि भूपालो विस्मेर्तुमभवत्समः । न पदति स्माधुसेव्यां न च तां दीर्घिलोचनाम् ॥३०॥

30

तमथ प्रथितास्वास्थं नेदीयोमरणं वणिक् । स जनाज्ज्ञातवृत्तान्तः छजनो विजनेब्रवीत् ॥३१॥

इमामवस्थां प्राप्सोसि किं धर्मेण निरुध्यसे । न प्राणसंशये जन्तोरकृत्यं नाम किञ्चन ॥३२॥

यन्मतानि प्रतीक्ष्यन्ते विबुधैर्धर्मसंशये । तेषामपीदृशे कृत्ये धूषने संयमव्ययः ॥३३॥

यशोनुरोधादुचितं नापि देहमुपेक्षितम् । स्वकीर्तिर्न परासूनां कीर्णां कर्णरसायना ॥३४॥

माभूमदनुरोधस्ते त्वत्प्रियार्थं हि पार्थिव । प्राणा अपि न मे गण्या इन्द्रियार्थेषु का कथा ॥३५॥

35

एवमुक्तापि नादत्से तां चेत्तस्मां दुरास्पदार्त् । गुणतां नर्तकीभूत्वा नृत्तज्ञत्वान्मयार्पिता ॥३६॥

तेनेति प्रयमाणः स वलिना च मनोमुखा । प्राप्तज्जामथ जपाह कथंचित्तां हलोचनाम् ॥३७॥

कृत्यैकदासैः सापास्ततादृक्चारित्रलाघवा । नरेन्द्रमहिषी चक्रे श्रीनरेन्द्रेभरं हरम् ॥३८॥

क्रमेण च प्रजापुण्यैश्चन्द्रापीडाभिधं सुतम् । प्राप्तोष्ट पार्थिववधूर्भिधानमिव मेदिनी ॥३९॥

तस्याभिजनमालिन्यं स्वच्छैरच्छेदि तदुद्यैः । शाणाश्मकषणैः काण्वैमाकरोत्थं मणेरिव ॥४०॥

40

धूमाग्राहंमलीमसाच्छ्वि पयः स्फुटे घनस्योद्गमो लोहस्यातिशितस्य जातिरचलात्कुण्डाश्ममालामयात् ।

किञ्चात्यन्तजडाज्जलाद्युत्तिमतो ज्वालाध्वजस्योद्गमो जन्मावगन्तुकारिणो न महतां सत्यं स्वभावाः क्वचित् ॥४१॥

तारापीडापि तनयः क्रमात्तस्यामजायत । अविमुक्तापीडनामा मुक्तापीडापि भूपतेः ॥४२॥

वज्रादित्योदयादित्यल्ललितादित्यसंज्ञकाः । प्रतापादित्यजाः ख्याताश्चन्द्रापीडादयोपि ते ॥४३॥

वर्षान्पञ्चाशत् भुक्ता भुवं दुर्लभभूपतिः । पुण्यनिःश्रेणिभिः पुण्यामारोह दिवं शनैः ॥४४॥

राजचूडामणिः श्रीमांश्चन्द्रापीडस्ततोभवत् । पीडितेनुस्त्रिषा कीर्त्या कलः पीडां चकार यः ॥४५॥

45

एकपादाकृतिर्धर्मः समस्यैवोन्निहतो नृपैः । भुदश्लोककृता येन पदैः संयोजितस्त्रिभिः ॥४६॥

यं क्षमाविक्रममुखाः परस्परविरोधिनः । सिधेविरे गुणास्तुल्यं दिव्योद्यानमिवतैवः ॥४७॥

स्थाने स्थाने यदीया श्रीस्तुन्यमाप्याययन्त्यभूत् । दुर्मानुष्ठानकुल्येव निखिलाननुजीविनः ॥४८॥

दोषास्त्यक्तान्यभूवेषु यं भुद्धा श्रीराशिभियत् । मार्गाद्विप्रोषकास्तुल्यं सिध्वा सिन्धुरिवार्णवम् ॥४९॥

२६. '१) चार supplied by A₂ in space left by A₁, २९. '१) सितर supplied by A₁ in space left by A₁, ३०. '१) वली supplied by A₁ in space left by A₁, ३५. '१) Thus corr. by A₁ from A₁, 'दुर्लभः—' Thus corr. by A₁ from A₁, 'कीर्तिक' ३६. '१) A, तत्रा.—' A₁ gloss वेवगृहाम ४०. '१) A, gloss कुलराष.—' Thus corr. by A₁ from A₁, 'ककयैः. ४१. '१) Thus corr. by A₁ from 'पुषेरा'—' Thus corr. by A₁ from A₁, 'वमस्त्रो—' Thus A₁ with A₂ gloss भूमि R G Edd. wrongly जन्मावध—

- 50 कार्यज्ञो यो न तद्यक्ने यत्फलमेभूद्विभिन्नधीः । परं समाचरन्स्तुत्यं स्तूयमानस्त्वपां दधे ॥५०॥
 व्यनीयत न योमात्यैर्विनयं तान्स्वाशिक्षयत् । वयं न भिद्यते कैश्चिन्निरच्यन्यान्मर्णास्तु तत् ॥५१॥
 यस्माधर्ममयादासीत्स्वत्याज्यो धर्मसंशये । निजोपि पक्षः कुलिशशासादिव गहस्मर्तः ॥५२॥
 न्याप्य दर्शयता वर्त्म तेन राज्ञा प्रवर्तिताः । स्थितयो वीतमन्देहं भास्वतेव दिनक्रियाः ॥५३॥
 नियन्त्रितां यज्ञगितिस्तद्गुणोदीरणदियम् । अतिप्रसङ्गभङ्गात्तत्त्वेषावापितः पुनः ॥५४॥
- 55 तस्य त्रिभुवनस्वामिपासादारम्भकर्मणि । चर्मकृत्कोपि न प्रादात्कुटीं क्षेत्रोपयोगिनीम् ॥५५॥
 शश्वत्प्रतिभुतार्थानां नवकर्माधिकारिणाम् । नैसर्गिकामहमस्तः सूत्रापातं न वक्षमे ॥५६॥
 विश्वापतिोय तैरेत्य तमर्थे पृथिवीपतिः । तानेव सागसो मेने चर्मकारं न तं पुनः ॥५७॥
 सोभ्यधात्तान्धिगेतेषामपेक्षापूर्वकारिताम् । प्रागेव यैरष्टद्व्या तं प्रविष्टं नवकर्मणि ॥५८॥
 नियम्यतां विनिर्माणं यद्वाङ्मयं विधीयताम् । परभूम्यपहारेण सुकृतं कः कलङ्कयेत् ॥५९॥
- 60 ये द्रष्टारः सदसतां ते धर्मविगुणाः क्रियाः । वयमेव विदधमश्रेयानु न्याय्येन कोध्वना ॥६०॥
 इत्युक्तवति भूपाले प्रेषितो मन्त्रिपर्वदा । पार्श्वत्पादुकृतस्तस्य दूतः प्राप्नोऽब्जिज्ञपत् ॥६१॥
 इच्छति स्वामिं द्रष्टुं स च ब्रूते न चेन्मम । युक्तः प्रवेश आस्थाने बाह्याल्यवसरेस्तु तत् ॥६२॥
 अन्येद्युष्ट्र भूमेन स हर्षित्तदर्शनः । पुण्यकर्मणि नो विघ्नः किं स्वमेवेत्यष्टच्छत ॥६३॥
 प्रतिभाति गृहं तच्चेद्वयं तत्र ततोधिकम् । तदर्थ्यतां धनं वापि भूयैवं चाभ्यपीयत ॥६४॥
- 65 तूर्णीं स्थितं ततो भूपं चर्मकारो व्यजिज्ञपत् । दन्तांभुवनेस्तत्स्वमानं ज्ञातुमिच्छातः ॥६५॥
 राजन्विज्ञाप्यते^१ किंचिद्यदस्माभिर्यथाशयम् । न स्थेयमवलप्तेन तत्र द्रष्टा सता स्वया ॥६६॥
 नाहमूनः भुनो नास्ति काकुत्स्थात्पार्थिवः पृथुः । क्षुभ्यन्तीवाद्य तस्मभ्याः संलपिमिक्किमावयोः ॥६७॥
 जातस्य जन्तोः संसारे भङ्गुरः कायकञ्चुकः । अहंताममताख्याभ्यां शङ्कुभ्यामेव बध्यते ॥६८॥
 कङ्कणाङ्गद्वारादिशोभिनां भवतां यथा । निष्किञ्चनानामस्माकं स्वदेहेर्हंक्रिया तथा ॥६९॥
- 70 हेवस्य राजधान्येषा यादृशी सौधहासिनी । कुटी घटमुखान्दतमोरिस्तादृशी मम ॥७०॥
 आ जन्मनः साक्षिणीयं मातेव सुखदुःखयोः । मटिका लोटचमानाद्य नेस्ति^२ क्षम्यते मया ॥७१॥
 नृणां यद्देहमहरणं दुःखमाख्यातुमीभरः । तद्दिमान्चुनोमत्यो राज्यभ्रष्टोय पार्थिवः ॥७२॥
 एवमप्येत्ये^३ मद्देहम सा चेदेवेनं याच्यते । सदाचारानुरोधेन वातु तदुचितं मम ॥७३॥
 इति तेनोत्तरे दत्ते भूभृज्ज्ञा तदास्पदम् । कुटीं जग्राह वित्तेन नाभिमानः सुभार्थिनाम् ॥७४॥
- 75 अवाचचर्मकारस्तं तत्र स व्यञ्जिताञ्जलिः । राजन्धर्मानुरोधेन परवत्ता तत्रोचिता ॥७५॥
 अविमहेण धर्मेण पाण्डुसूनोः पुरा यथा । धार्मिकत्वं तथा तेषा मयास्पृश्येन वीक्षितम् ॥७६॥
 स्वस्ति तुभ्यं चिरं स्थेया धर्मा वृत्तान्तपद्धतिः । दर्शयस्मीदृशीः शुद्धाः भक्षेया धर्मचारिणाम् ॥७७॥

५०. ^१) Thus A₁, A₂, 'वरस्तुत्यं'. ५१. ^१) Thus A₁, A₂, 'नान्यैर्वि' G R Edd follow A₂.—^२) A₂ gloss रक्षो.
 ५२. ^१) Thus corr by A₁ from A₂, 'दत्तं व'—^२) Thus A₂, A₁, 'स्मता'. ५३. ^१) A₂ gloss मन्देहा नाम राक्षसविरोधाय.
 ५४. ^१) A₂ gloss अस्मावि. ५५. ^१) A₂ gloss चर्मकारव. ५६. ^१) A₂ विदधत्ये—^२) Thus corr. by A₁ from एषाचयम्.
 ५७. ^१) A₂ नास्ति. ५८. ^१) A₂ उपेत्य.—^२) Thus corr by later hand from A₁ दत्तं न; A₂ gloss वृषेण ७५. ^१) A₂ ततः.
 ७६. ^१) A₂ न वाऽस्पृश्येन, A₂ gloss अपमेन

एवं निष्कल्मषाचारः स चक्रे पावर्णी भुवम् । राजा त्रिभुवनस्वामिकेशवस्य प्रतिष्ठया ॥७८॥
 कृत्यैः प्रकाशदेव्याख्या प्रकाशाकाशकान्तिभिः । प्रकाशिकाविहारस्य तत्पत्नी कारविध्यभूत् ॥७९॥
 गुर्गमिहिरदत्ताख्यस्तस्योदात्तगुणोभवत् । विद्यभरस्य गम्भीरस्वामिनाम्नो⁸⁰ विधायकः ॥८०॥
 सर्वाधिकरणस्यैवैच्छेत्ता छलितकामिभिः । नगराधिकृतस्तस्य छलितस्वामिनं व्यधात् ॥८१॥
 कदाचन सभासीनं पृष्टा धर्माधिकारिभिः । पायोपविष्टा राजानं ब्राह्मणी काचिदब्रवीत् ॥८२॥
 त्वयि प्रशासित महीमहो गर्हानिवर्हेण । सुखसुप्रस्य मे पंत्युर्हंत केनापि जीवितम् ॥८३॥
 एषैव महती लज्जा सदाचारस्य भूपतेः । यदकालभवो मृत्युस्तस्य संस्पृशति प्रजाः ॥८४॥
 कलिकालवलात्तच्छेत्वाद्दशैरपि दृश्यते । पापात्पापतरेमुष्मिन्क्षेपे कथमुदास्यते ॥८५॥⁸⁵
 चिन्तयन्त्यपि नावैमि भर्तुः कंचिद्विरोधिनम् । निर्दोषस्य हि तस्यासन्सर्वतः शीतला दिशः ॥८६॥
 अनसूयो निरुत्तकः मिवबागुणवत्क्षलः । पूर्वामिभाषी निर्लोभो न विद्वेष्टो हि कस्यचित् ॥८७॥
 तस्य तुल्यवाया बाल्यात्प्रभृत्यध्ययनेधमः । माक्षिकस्वामिवास्तव्यो विपः शङ्कघोमिचारित्रि ॥८८॥
 गुणदारिद्र्यानिर्निष्ठः क्षुब्धः कौशलशालिनाम् । पसिद्धिस्पर्धया वन्त्यैर्बाध्यन्तेसूययासवः ॥८९॥
 नापुंभ्रष्टेयो दुःशीलो नाद्रोहो नित्यशङ्कितः । नावाचालो मृषाभाषी नाकायस्यः कृतघ्नीः ॥९०॥⁹⁰
 नादानुगृह्णो तुच्छो नानीर्ष्यो नित्यदुःखितः । नाखीजितः सर्वहास्यो नावृद्धः क्षिप्रभाषितः ॥९१॥
 नानन्धजः पितृद्वेषी नारागी निरपत्रपः । नाक्षुद्रविषः पापीयानिति भूतार्थसंग्रहः ॥९२॥ तिलकम् ॥
 इत्युक्तवत्यां ब्राह्मण्यां तच्छङ्कावसति द्विजम् । आनीय परिभुध्यस्वेत्यभ्यासप्राप्तपाधिपः ॥९३॥
 भूयो ब्राह्मण्यवादीत्तं ख्यातः स्वाखौदविद्याया । निःसंभ्रमः स्तम्भयितुं देव दिव्यक्रियामयम् ॥९४॥
 म्नायहृक्त्वं इवावादीत्तस्तं मेदिनीपतिः । अदृष्टदोषे किं कुर्मो वयमत्राधिकारिणः ॥९५॥⁹⁵
 नान्यस्मिन्नपि दण्डस्य प्रसङ्गोनिक्षिप्तागमि । किं पुनर्ब्राह्मणो दण्डो यो दोषेभिर् वधं विना ॥९६॥
 उल्लेति विरते तस्मिन्निजजात्रवीत्युनः । चतस्रः क्षणदाः क्षीणा राजघनज्ञानस्य मे ॥९७॥
 नान्वगां परिणतारं हन्तुः प्रतिकिरीर्षया । तत्राविहितदण्डेहिंसस्य जाभ्यनश्नैरमृत् ॥९८॥
 तथा स्थितायां ब्राह्मण्यां कृतपायोपवेशनः । स्वयं त्रिभुवनस्वामिपादार्नुहस्य सोभवत् ॥९९॥
 त्रिरात्रोपोषितं तत्र राजानं रजनीक्षये । स्वमेस्वमोत्तमोचोत्तरयोक्तिं सत्त्ववाहनः ॥१००॥¹⁰⁰
 ईदृजं युज्यते राजन्सत्यस्वान्वेषणं कली । निशीथे' कस्य सामर्थ्ये कर्तुं दिवि विकर्तनम् ॥१०१॥
 भवच्छक्त्यनुरोधेन सकृदेतत्प्रवर्ष्यते । मत्पासादाङ्गनमुष्मिन्शालिचूर्णे विकीर्यताम् ॥१०२॥
 प्रदक्षिणं कुर्वतोस्य त्रिरत्र यदि दृश्यते । ब्रह्महत्यापावमुद्रा पावमुद्रानुयायिनी ॥१०३॥

८०. ¹) A₂ gloss नारायणस्य.—²) A₂ gloss गम्भीरसङ्गम्. ८३. ¹) A₂ varia lectio मन्त्रस्य. ८५. ¹) A₂ gloss अकालमर्गं.
 ८७. ¹) A₂ gloss निरहङ्कार. ८९. ¹) A₂ gloss राक्षसः. ९५. ¹) Thus corr. by later hand from A₁ तं ९६. ¹) A₂ gloss
 भृष्टादौ.—²) A₂ gloss सात. १०. ¹) Thus A₂; A₁ राजघनि न हास्यते. १८. ¹) A₂ gloss हन्तारि. १००. ¹) A₂ glosses नारायणः
 and सत्यसु गृह्ये भुवे. १०३. ¹) Thus corr. by A₂ from A₁ विषयो.—²) A₂ gloss सूर्य. १०२. ¹) A₂ भवच्छक्त्य.—²) A₂
 gloss पिष्टम्. १०३. ¹) A later hand, not met with elsewhere, adds in margin of A the following note: ब्रह्महत्या इति । बः
 काचिद्ब्रह्महत्यां करोति तस्य ब्रह्महत्या मृतिपत्नी अदृष्टा वा अनुगामिनी भवति । इतिनिर्दिष्टाच्छेदेन महादेववत् । इत्यभिप्रायवानाह ब्रह्म-
 हत्यापि विकीर्य शालिचूर्णे प्रासापाङ्गने त्रिः परिकल्प्य बहि ब्रह्महत्यायाः कृत्याविरोधस्य पावमुद्रा चारणस्यापनमुद्राशुगलं अस्य वधकस्य
 पावमुद्रानुगामिनी दृश्यते । ब्रह्महत्यापरणद्वयमुद्रा वधकद्विजपादद्वयमुद्रा च यद्यनुवधविषयीभवति तर्हि एष एव दिव्यो वधकः तर्हि
 शालिचूर्णयुक्तं चूर्णे पावपारोवधये कार्यावस्थाः तेषामुपानं । अनेनैव वधः कृतः यतः पावमुद्राहं अधिकं जानं । एवं ब्रह्महत्यापरणमुद्रा
 मुगच्छतीति स्वयं भगवता उपायः स्तुतः.—²) A₂ gloss द्विजसंघे

- तदेव वधको नृत्वा सदृशं दण्डमर्हति । रात्रावेष विधिः कार्यो दिने पापद्वयमा ॥१०४॥
- 105 अथ तत्कारयित्वा स वृष्टदेवे हिजन्मनि । दण्डं दण्डपरश्चक्रे हिजत्वाह्वयार्जितम् ॥१०५॥
महीमघोना भर्तुभि तस्मिन्विहिवशासने । ततो हिजन्मजाया सा कृताशीरभ्यधादिदम् ॥१०६॥
इयत्यवनिभूत्सर्गे गूढपापानुशासनम् । कार्तवीर्यस्य वा वृष्टं तव वा पृथिवीपते ॥१०७॥
दण्डधारे त्वयि श्माप स्तिमेतां प्रशासति । को वैरक्केहयोः पारमनासाधावसीदति ॥१०८॥
इत्थं कृतयुगध्येवैधर्म्यवृत्तान्तवस्तुभिः । स्वल्पोपि राज्यकालोऽस्य पर्याप्तिः पर्यपूर्यत ॥१०९॥
- 110 अष्टुविष्टरपायोजसंसर्गेण निरर्गतः । निविडं जडिमा जानि व्यधन धियि संनिधिम् ॥११०॥
विभक्तवर्णशोभस्य तस्यासावन्यथां कथम् । माहेन्द्रस्येव धनुषो विदधे वृष्टनष्टताम् ॥१११॥
कारयित्वाभिचारं तं निषहोमघर्षं हिजम् । तं वशःशेषतामीशं तारापीडोनुजोनयन् ॥११२॥
दुष्कर्मदुर्भगान्भोगान्भोक्तुं पापा गुणोन्नतम् । मृद्वन्ति कण्टकान्ग्रामुं करमा इव केतकम् ॥११३॥
ततः प्रभृति भूयानां राज्येषूनां गुरुप्रति । दुष्टाः प्रवृत्ता राज्येस्मिन्नभिचारादिकाः क्रियाः ॥११४॥
- 115 श्रीचन्द्रापीडदेवस्य तत्सामित्वमपश्चिमम् । संस्मर्यमाणं कुरुते न कस्योत्पुलकं वपुः ॥११५॥
मुमुर्षुर्यस्य लब्ध्वापि तं कृत्यांथायिनं हिजम् । वराकेन्यप्रयुक्तेस्मिन्को रोष इति नावधीत् ॥११६॥
विस्मृतः स कृतश्माभूत्पङ्क्तिमध्ये वेधसा । दृष्ट्वा काकपर्वं नूनं न्यस्तः कलित्पावली ॥११७॥
अष्टौ वर्षान्साष्टमासाननुगृहेति मेदिनीम् । प्रविशेश वशी स्वर्गमतिशो च सतां मनः ॥११८॥
भ्रातृद्रोहाक्षुब्धदां प्रतापेन भयावहः । उवाह तारापीडः स चण्डः श्मामण्डलं ततः ॥११९॥
- 120 पूर्णपात्रप्रतिमदं शिषां लुण्ठयता यशः । शिशोः प्रतापस्योत्पत्तौ कवन्था येन नर्तिताः ॥१२०॥
तस्यातिदुष्टचेष्टस्य लक्ष्मीर्दीप्तापि सर्वतः । अभूद्वेगजननी दमशानामेरिच युतिः ॥१२१॥
मन्त्रैः प्रभावसांनिध्यं देवानां क्रियते हिजैः । मत्वेति देवदेवी स हिजानां दण्डमत्यजन् ॥१२२॥
मासं वङ्गिर्दिनैरूनं चतस्रस्र समा भुवि । स प्राभवद्गुरुद्रोहपरोहस्तु कृतात्ययः ॥१२३॥
अथ गूढाभिचारेण विहितायुःक्षयो हिजैः । स भ्रातुः सदृशीं शान्तिं प्रपदे न पुनर्गतिम् ॥१२४॥
योयं परापकरणाय छजत्युपायं तेनैव तस्य नियमेन भवेद्दिनाशः ।
- 125 भूमं प्रसौति नयनान्धकरं यमंभिर्मूढाम्बुदः स शमयेत्सलिलैस्तमेव ॥१२५॥
राजा श्रीललितदिश्यः सार्वभौमस्ततोभवत् । प्रादेशिकेश्वरचण्डुर्विधेर्बुद्धेरगोचरः ॥१२६॥
प्रतापांशुच्छटाकूटैः पटवाससधर्मभिः । जम्बुद्वीपद्विपेन्द्रस्य येनातन्यत मण्डनम् ॥१२७॥
नयाञ्जलिषु बद्धेषु राजभिर्विजयोद्यमे । पार्थिवः पृथुविक्रान्तिर्युधि क्रोधं मुमोच यः ॥१२८॥
विनिःसरज्जनतया भयाद्भर्मान्निवामुचन् । शिषां वसतयो यस्य निश्मस्यास्कन्ददुन्दुभिम् ॥१२९॥

११९. ^१) A₂ gloss ब्रह्मा जायधं विना.—^२) A₂ gloss आरो वृष्टः पञ्चावष्टः. ११६. ^१) A₂ gloss उवाहना. ११७. ^१) A₂ gloss चन्द्रापीडः कृतयुगराजपङ्क्तिमध्ये.—^२) A₂ gloss काकपर्वं कावण्डोः । इति भाषया लिपिर्यथा +. ११८. ^१) A₂ स्वर्गं विषयं (*विषय). ११९. ^१) A₂ आबवेशाक्षुब्धता.—^२) Thus corr. by A₂ from A₁ उवाह.—^३) Thus A₁; A₂ मण्डली. १२०. ^१) A₂ gloss सदा. १२२. ^१) A₂ gloss अक्षिपदित्यर्थः. १२३. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁ मासः.—^२) A₂ gloss पुण्यनाशः. १२४. ^१) The text from here to नयनान्धकरं यमं in following verse has been supplied by A₂ in space left by A₁. १२५. ^१) See note to preceding verse.

विभक्तिलिलकान्तैर्यः सन्नेत्राभ्योभिरानवैः । निषापाञ्चलिदानानि द्विषां नारीरकारयन् ॥१३०॥
 क्षितिः प्रदक्षिणयतो रवेरिव महीपतेः । जिगीषोः प्रायशस्तस्य यावास्वेव वयो ययौ ॥१३१॥
 करं पूर्वदिशो गृह्णन्तापातालसंनिधौ । अन्तर्वैद्यां महाराजः स्वकीर्तुं णीषभृदभौ ॥१३२॥
 कन्यानां यत्र कुञ्जत्वं व्यघ्राद्वाभिपुरे मरुत् । तत्रैव शंसनीयः स पुंसां चक्रे मयस्प्रशाम् ॥१३३॥
 यशोवर्माद्विवाहिन्याः क्षत्रात्कुर्वन्विशोपणम् । नृपतिर्ललितादिदस्यः प्रतापादित्यतां ययौ ॥१३४॥
 मतिभान्कन्यकुञ्जेन्द्रः प्रत्यभात्कृत्यवेदिनाम् । दीर्घं यल्ललितादिदस्यं पृष्ठं दक्षत्र न्यपेयत् ॥१३५॥
 तत्सहायास्ततोऽप्यासन्निकाममभिमानीनः । कुसुमाकरतोऽप्युच्चैः सुरभिधन्वनानिलः ॥१३६॥
 श्रीयशोवर्मणः संपौ सांधिविमहिको न यत् । नयं नियमनालेखे मित्रशर्मण्य चक्षमे ॥१३७॥
 सोभूत्संधिर्यशोवर्मललितदिदस्ययोरिति । लिखितेनानिर्विशद्वनर्हस्यं विद्वन्प्रभोः ॥१३८॥ युगलकर्म ॥
 सुदीर्घविषहाशाद्वैः सेनानीभिरस्यिताम् । औचित्यापेक्षतां तस्य क्षितिर्बृहत्तमन्यत् ॥१३९॥
 श्रीतः पञ्चमहाशब्दभान्नं तं व्यधत् सः । यशोवर्मनृपं तं तुं समूलमुत्पादयत् ॥१४०॥
 अष्टादशानामुपरि प्राक्सिद्धानां तदुद्भवैः । कर्मस्थानैः स्थितिः प्राप्ता नतः प्रभृति पञ्चभिः ॥१४१॥
 महाप्रतीहारपीडां स महासंधिविग्रहः । महाश्रमालापि महाभाण्डागारश्च पञ्चमः ॥१४२॥
 महासाधनभागधेत्येता यैरभिधाः त्रिताः । शाहिमुख्या येवभवन्नध्यक्षाः पृथिवीभुजः ॥१४३॥
 कविर्वाक्पतिराजश्रीभवेभ्युत्थितसेवितः । जितो ययौ यशोवर्मा तनुगस्तुतिवन्विताम् ॥१४४॥
 किमन्यत्कन्यकुञ्जोर्वी यमुनापारतोऽस्य मां । अभूत्कालिकातीरं गृहप्राङ्गनवज्जो ॥१४५॥
 यशोवर्मणमुल्लङ्घ्य हिमाद्रिभिः जाह्नवी । सुखेन प्राविशत्तस्य वाहिनी पूर्वसागरम् ॥१४६॥
 पश्यद्विज्जन्मवन्नुषां सेव्याधोरणभर्त्सितैः । तन्मातङ्गैः कलिङ्गैर्भ्यः कथंचित्प्रस्थितं पथि ॥१४७॥
 आकृष्टलक्ष्मीपर्यङ्कदन्तिस्त्रयादिविगताः । अशिभयंस्तं निःशेषा दन्तिनो गौडमण्डलात् ॥१४८॥
 कटकैभ्यटाहस्तकृतवीचिकचपहः । अट्टयतापयैस्तस्य गृहीतः पूर्ववारिधिः ॥१४९॥
 वनरात्रिदयामलेन दिशं वैवस्वताङ्किताम् । स प्रतयेन्धितीरेण तत्कृपाणेनं तु द्विषः ॥१५०॥
 तस्योर्ध्वजुटाः कर्णाटाः कृतप्रणतयोनयन् । सुवर्णकैतकीस्त्यल्पा प्रतापमवतंसताम् ॥१५१॥
 तस्मिन्प्रसङ्गे रङ्गाख्या कर्णाटा चटुलेक्षणा । अपासीवृषतिर्भूत्वा पृथुभीर्दक्षिणापथम् ॥१५२॥
 विन्ध्यत्रिमार्गाः पर्याप्रा निष्पर्यन्तप्रभावया । दुर्गयेव तथा देव्या कृता निहतकण्टकाः ॥१५३॥
 ललितादिदस्यपादाश्चनखदर्पणमण्डले । स्वमूर्तिं वीक्ष्य संक्रान्तां प्रणता सापि विप्रिये ॥१५४॥

१३०-१) Thus corr. by A, from A, 'कारयन्'. १३२-१) A, gloss प्रयागदेशे गङ्गायामुनयोः सन्तगतभूमितन्तर्वैर्य. १३३-१) A, gloss कुञ्जत्वं. १३४-१) A, प्रलयादित्यतो. १३८-१) A, gloss स मित्रशर्मो.—) युगलकर्म added by A, १३९-१) Thus corr. by later hand from A, 'नयं.—) Thus A G R; Edd. 'यतितां. १४०-१) A, has left before this verse a blank space for four lines, writing in the middle म किंचित्प्रस्थितम्. १४२-१) Thus A G R; perhaps to be emended to 'योनं'. Cf. महाप्रतीहारपीडा-चिकारं iv. 485. १४५-१) Thus corr. by later hand from A, 'कान्यं.—) तस्य सां कान्तीर supplied by A, in spaces left by A, —) Thus A,; A, अभूत्कालिका, altered by later hand to अभूत्कालिका. १४९-१) These words have been written twice by A, at the end of fol. 62 (here struck out again) and at the head of fol. 63. १५०-१) A, gives the notes यमविद्वितां हसितां विषां सन्धयैः कृपाणं खड्गेन नृपुनर्दिशो रिपवो वैवस्वताङ्कां विषां प्रतस्थिरे हस्यन्. १५२-१) A, supplied by A, in space left by A, —) A, पृथुभीरक्षि, corr. by later hand into 'श्री'.

- 155 तातीतरुललाचान्तनारिकेरुदोर्मयः । कविरीतीरपवनैस्तपोषाः क्लमस्त्यजन् ॥१५५॥
 चन्दनाद्विस्ववारकन्दवासभ्रह्मदहिशृङ्गलात् । श्रीखण्डकुम्भोःपञ्चान्मण्डलाय इवापतन् ॥१५६॥
 उत्तराद्रमस्त्रिष्व पदं क्षिप्त्वा द्विष्वविव्रतः । स कुल्याया इवाम्भोधेः क्षिप्रं चक्रे गतागतम् ॥१५७॥
 ततोऽपि विचित्रिषोऽपि दहतीतजयमङ्गलः । प्रतस्ये पथिमाशाशो जिगीषूणामपथिमः ॥१५८॥
 आक्रम्य क्रमुकान्तरं कौङ्क्यान्तम तापयन् । तुरगाविष तिम्रोऽशोः प्रतापस्तस्य पथये ॥१५९॥
- 160 पश्चिमाब्धेर्मरुद्वस्तकीचेराविर्भवन्त्यभूत् । दारका तस्य सैन्यानां प्रवेशोऽस्त्युदयसिन्धौ ॥१६०॥
 विन्ध्याद्विस्तद्वलक्षुण्णधातुरेण्वावृताम्बरः । प्रत्यभास्यक्तमर्यादः कोपताम्ब इवोन्नमन् ॥१६१॥
 विशाशां दशनभ्रेष्यस्तस्यावन्तिषु दन्तिनाम् । महाकालकिरीटेऽस्त्युदयसिन्धौ खण्डिताः परम् ॥१६२॥
 सर्वतादिक्रयात्कथं जितप्रायास्ततो नृपान् । स प्राविशस्त्युदयसिन्धौ मपयेनोत्तरापथम् ॥१६३॥
 राजभिस्तस्य तत्रेयैः संपामोभूत्पदे पदे । कुलाद्रिभिरिवेन्द्रस्य पक्ष्मलोचमस्त्युदयः ॥१६४॥
- 165 काम्बोजानां वाजिशाला जायन्ते स्म हयोज्झिताः । ध्वान्तच्छलात्तद्विद्वैर्निवृद्धा महिषैरिव ॥१६५॥
 तुःखाराः शिखरश्रेणीर्यन्तः संत्यज्य वाजिनः । कुण्डभावं नदुत्कण्ठां निम्बुद्वेष्टा हयाननान् ॥१६६॥
 श्रीन्यारान्तमरे जित्वा जितं मेने स मुम्मुनिम् । सकृज्जयमरेर्वीरा मन्यन्ते हि पुष्पाक्षरम् ॥१६७॥
 विन्त्वा न वृष्टा भौशानां वक्त्रे प्रकृतिपाण्डुरे । वनौकसामिषं क्रोधः स्वभावकपिले मुखे ॥१६८॥
 तस्य प्रतापी दरदां न सेहेनारतं मधु । दरीणामोपधिज्योतिः प्रत्युर्बाक इवोदितः ॥१६९॥
- 170 कस्तूरीमृगसंस्पर्शं धृतकुटुम्बकेसरः । सैन्यसीमन्तिनीस्तस्य संवत्सरोत्तरानिलः ॥१७०॥
 भून्धे प्राग्ज्योतिषपुरे निर्जिहानं ददर्श सः । धूपधूमं वनमुद्रास्कालगुह्यनान्तरम् ॥१७१॥
 मरीचिकावितोर्णोर्विभ्रमे वातुकाभ्युधौ । तद्गजेन्द्रा महापाहसमूहसमतां ययुः ॥१७२॥
 तयोधान्विगतदैर्यान्स्त्रीराज्ये क्षीमनोक्रोत् । तुङ्गी स्तनौ पुरस्कृत्य न तु कुम्भौ कवाटिनाम् ॥१७३॥
 स्त्रीराज्यदेष्ट्यास्तस्यापे वीक्ष्य कम्पादिविक्रियाम् । संज्ञासमभिलषं वा निश्चिकाय न कथन ॥१७४॥
- 175 उचराः कुरवोऽपिस्तद्व्याजम्पदापान् । उरगान्तकसंज्ञासाक्षिलानीव महेरगाः ॥१७५॥
 जयार्जितधनः सोऽथ प्रविशेश स्वमण्डलम् । भिम्बेभगौक्तिकापूर्णपाणिः सिंह इवावलम् ॥१७६॥
 जालंधरं लोहरं च मण्डलानीतराणि च । पसादीकृत्य विदधे राजत्वं सोनुमीविनाम् ॥१७७॥
 पराजयव्यञ्जनार्थं नाना लिङ्गानि पार्थिवाः । उभेण प्राग्ज्योतिसेन वहन्त्यद्यापि निर्मदाः ॥१७८॥
 बन्धमुद्गामिधानाय पश्चाद्वाहू तवाशया । तुरुङ्गा दधते व्यक्तं मूर्धनं वार्धमुण्डितम् ॥१७९॥
- 180 भित्तिभृद्वाक्षिणाद्यानां तिर्यक्क्षत्रापनाय सः । पुच्छं महीतलस्पर्शं यक्रे कौपीनवाससि ॥१८०॥
 न तत्पुरं न स प्रामो न सा सिन्धुर्न सोर्ध्वः । न स ह्रीपोस्ति यत्रासीं प्रतिष्ठां न त्रिभिर्ममे ॥१८१॥

१५५. ¹⁾ Thus A₁, A₂ 'स्तोर्मय' १५६. ¹⁾ A₂ gloss मन्वात्.—²⁾ A₂ gloss प्रसममवर्तनमास्कन्धः.—³⁾ A₂ gloss ओ-
 खण्डदुग्धा चन्दनदुग्धा एव दोषवन्ता पुनस्तमूना यस्य स. तथारिषात्.—⁴⁾ A₂ gloss लङ्गा. १५७. ¹⁾ A₂ gloss उत्तरापथे भवनायः
 उत्तरापथान ये कुल्यायां कथं भवन्ति, to this gloss A₂ has added उद्वेष्टपल इति भावना. १५९. ¹⁾ Thus A₁, A₂ कमुक-
 र्वाभान्को.—²⁾ Thus A₁, A₂ सिन्धौ १६१. ¹⁾ Thus corr. by A₂ from A₁, 'सिन्धुता'. १६६. ¹⁾ A₂ म × खारा, A₂ G R
 मुखराता.—²⁾ Thus corr. by later hand from A₁, 'मावां'.—³⁾ Thus A₂, A₁ नाना. १६७. ¹⁾ Thus A₂; misread दुस्सिन्धु
 in G R and Edd. A₂ gloss पुनर्न खात्. Cf. iii 332, v. 516, viii 2180 (C) १६८. ¹⁾ Thus A₁, corr. by later hand
 into ओहाना.—²⁾ A₂ gloss वानराणां.

कविचंष्टासमुजितं कविच समवानुगम् । बाहुल्येन प्रतिष्ठानां स मानी^१ नाम संदधे ॥१८२॥
 सुनिश्चितपुरं चक्रे दिग्जये कृतविधयः । सगर्वां दपितपुरं कृतवार्त्तकृतकेशवम् ॥१८३॥
 कनं गृह्णन्कलपुरं पर्णोत्सं पर्णमाददत् । श्रीधारासमिहारं च श्रीधराजा विनिर्ममे ॥१८४॥
 एकमुखं नयत्रयमधः कर्षन्वापरम् । बद्धां व्यधाञ्जिरालम्बं स्त्रीराज्ये नृहरिं च सः ॥१८५॥ 185
 दिगन्तरस्थे भूपाले तस्मिंस्तत्कर्मकृत्किल । पुरं विधाय तच्चाज्ञा तत्करोपफलमयम्भूत् ॥१८६॥
 ललिताब्धे पुरं तस्मिन्नादित्याय स भूपतिः । सयामां कन्यकुञ्जोर्वीमभिमानीजितो ददौ ॥१८७॥
 तेन ह्युक्ते पुरं श्रीमान्मुक्तस्वामी व्यधीयत । बृहद्बिहारो भूयेन ससूयथ महात्मना ॥१८८॥
 एकां कोटिं गृहीत्वा स दिग्जयाय विनिर्गतः । भूतेशाय ददौ मुखैः कोटीरेकादशागतः ॥१८९॥
 स तत्र ज्येष्ठरत्नस्य शिलाप्रासादयोजनम् । भूमिपामयशानं च विदधे बद्धधापिच ॥१९०॥ 190
 चक्रे चक्रधरे तेन वितस्ताम्भःप्रतारणम् । विनिर्मायारचहृत्वास्तांस्तान्मामान्ययच्छत ॥१९१॥
 सोलण्डितात्मप्रकारं प्रासादान्तव्यधत् च । मार्तण्डस्याद्भुतं दाता ब्राह्मस्तीतं च पत्नयम् ॥१९२॥
 लोकपुण्ये पुरं कृत्वा नागेपकरणावलीम् । प्रतिपादितवाञ्छिण्युपार्थैः साकं स विष्णवे ॥१९३॥
 ततः परं परीहासशीलो भूलोकयासवः । विश्वहासवाचासं परिहासपुरं व्यधात् ॥१९४॥
 बिरेजे राजतो देवः श्रीपरीहासकेशवः । लिखे रत्नाकरस्थापे मुक्ताज्योतिर्मरिचि ॥१९५॥ 195
 नाभीनलिनकिञ्चलकपुञ्जेनवानुरञ्जितः । अचकांस्काञ्चनमयः श्रीमुक्ताकेशवो हरिः ॥१९६॥
 महावराहः शुभुमे काम्बनं कवचं दधत् । पाताले तिमिरं हन्तुं बहविव रविः प्रभाः ॥१९७॥
 गोवर्धनधरो देवो राजनस्तेन कारितः । यो गोकुलपयःपूरैरिव पाण्डुरतां दधे ॥१९८॥
 चतुष्पञ्चाशत् हस्ताञ्जोपयित्वा महाशिलाम् । ध्वजाये दितिजारातेस्तार्थस्तेन निवेशितः ॥१९९॥
 चक्रे बृहद्युःशालाबृहद्यैत्यबृहज्जिनैः । राजा राजविहारं स विरजाः सततोर्जितम् ॥२००॥ 200
 तोलकानां सहस्राणि चतुर्भिरधिकानि सः । अशीतिं निदधे हेमो मुक्ताकेशवविषहे ॥२०१॥
 तावन्त्येव सहस्राणि पलानां रजतस्य च । संधाय मुखधीधके श्रीपरीहासकेशवम् ॥२०२॥
 रीतिप्रत्यसहस्रैस्तु तेन तावज्जिरेव सः । व्योमव्यापिवपुः श्रीमान्बृहदुद्धो व्यधीयत ॥२०३॥
 चतुःशालां च चैत्यं च तावता तावता व्यधात् । धनेनैवेति तस्यासम्पन्च निर्मितयः समाः ॥२०४॥
 राजतान्कापि सौवर्गान्कापि देवान्निर्ममे । पार्श्वेषु मुखयदेवानां पार्श्वे धनदोपमः ॥२०५॥ 205
 क्रियन्ति तत्र रत्नानि दामान्परिकरांस्तथा । स प्रादादिति कः शक्तः परिच्छेनुमिदं तथा ॥२०६॥
 अवरोधैरमात्यैश्च सेवकैश्च नरोद्धरैः । तत्र प्रतिष्ठाः शतशो विहिता भुवनानुताः ॥२०७॥

१८२. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁ पूर्णा. १८३. ^१) A₂ सगर्वा.—^२) A₂ कृतवी. १८४. ^१) A₂ श्रीधारासमि. १८५. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁ बद्ध. १८६. ^१) A₂ पुरनिर्माणाधिकारी.—^२) लोको and न्व supplied by A₂. १८७. ^१) A₂ gloss किमपु. १९०. ^१) Thus corr. by later hand from A₁ भुविवा. १९१. ^१) Thus A₂; A₁ भरस्तेन. १९३. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁ पु. —^२) Thus A₂; A₁ जिष्णुपार्थ. १९४. ^१) Thus corr. by later hand from A₁ पार्.—^२) Over हासपुरं A₂ has written सपुर (for परिसपुर). १९६. ^१) A₂ अक्षय, with gloss कश्च शीविषधनवो. १९७. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁ हर्ष.—^२) Thus G sec. manu; A₂ रविप्रभा. १९९. ^१) Thus corr. by later hand from A₁ हस्ताञ्जो. २०१. ^१) The words from चतुर्भिर to सहस्राणि in the following verse have been omitted by A₂ and supplied by A₂ in margin. २०५. ^१) Thus A₂; A₁ वादीयो. २०६. ^१) Thus A₂; A₁ करं तथा.

- राज्ञी कमलवर्त्यस्य कमलाहङ्कारणी । राजतं विपुलाकारं कमलाकेशवं व्यधात् ॥२०८॥
 अमात्यो मित्रशार्मापि चक्रे मित्रेश्वरं हरम् । श्रीकट्यस्वामिनं चक्रे लाटः कट्याभिधो नृपः ॥२०९॥
 210 श्रीमान्कट्यविहारोपि नैव विदधेद्वृतः । भिक्षुः सर्वज्ञमित्रोभूत्कमाद्य जिनोपमः ॥२१०॥
 तुःखारंभङ्गुणश्चक्रे स चङ्कुणविहारकृत । भूपचितोन्नतं स्तूपं जिनान्धेममयांस्तथा ॥२११॥
 ईशानदेव्या तत्पत्न्या खाताम्बु प्रतिपादितम् । सुधारसमिधं स्वच्छमारोग्याधाधि रोगिणाम् ॥२१२॥
 ललितादित्यभूभर्तुर्वेदभा चक्रमर्दिता । सहस्राण्योक्तसां समं तत्र चक्रपुरं व्यधात् ॥२१३॥
 आचार्यो भयटो नाम विदधे भयटेश्वरम् । अन्येपि रङ्कुटेशाया बहवो बहुभिः कृताः ॥२१४॥
 215 अभिधानान्तरेष्वथ चङ्कुणिनाप्यमन्त्रिणा । सवैत्यः द्रुक्कुतोदारो विहारो निरमीयत ॥२१५॥
 भिषगीशानचन्द्राख्यः स्यालश्चङ्कुणमन्त्रिणः । विहारमकरोल्लभ्वा तक्षकानुमहाच्छ्रियम् ॥२१६॥
 एवं हेममयीमूर्ध्नी स कुर्वचुर्बरापतिः । गुणैरौदार्यशौर्याद्यैर्मयवानमलङ्कृतम् ॥२१७॥
 हेलयापि विनिर्यान्ती वक्त्राहस्तमतीपतेः । न कदाचन तस्याशा देवैर्युगलङ्कृतम् ॥२१८॥
 तथाहि पूर्वपायोपेक्षते सकटको वसन् । आनीयन्तां कपित्थानीत्यादिदेश स जानु चित् ॥२१९॥
 220 किंकर्तव्यतयान्धेषु पुरोगेपु स्थितेष्वथ । उपानयनं कपित्थानि दिव्यः कोपि पुमान्पुरः ॥२२०॥
 अग्रतुपायनं गृह्णन्कृतसंशो भुवा प्रभोः । कस्य त्वमिति पप्रच्छ प्रतीहारः प्रष्टव्यं तम् ॥२२१॥
 सोभ्यधात्तं कपित्थानि दत्त्वा राज्ञः प्रियाण्यहम् । प्रहितोद्य महेन्द्रं नन्दनोद्यानपालकः ॥२२२॥
 रहो महेन्द्रसंदिष्टं वक्तव्यं किंचिदस्ति मे । इति श्रुत्वा प्रतीहारः समं चक्रे स निर्जेनाम् ॥२२३॥
 नतो दिव्यः पुमानूचे शक्रस्त्वां वक्ति भूपते । क्षन्तव्यं पथ्यमप्येतत्सौजन्यान्निधुरं वचः ॥२२४॥
 225 नुयं युगेपि भूपाल दिक्पाला अपि ते वयम् । बिभ्रमो यत्पणम्याह्नां भूयतां तत्र कारणम् ॥२२५॥
 पुरा यामगृहस्यस्य कस्यचित्पुत्रसंपदः । जन्मान्तरे कर्मकरो हालिकोभुद्रवात्किल ॥२२६॥
 एकदा तस्य ते यीष्मे वादयित्वा महावृषान् । भ्रान्तस्य निर्जेनेरप्ये क्षीणप्रायमभूदहः ॥२२७॥
 ततः स्वामिगृहात्पुनर्दृष्ट्विच्छस्य भवतोन्निकम् । वारिकुम्भीमपूपं व गृहीत्वा कथिदाययौ ॥२२८॥
 निर्धौतपाणिपादस्त्वं भोक्तुं संप्रस्तुतस्ततः । विपं कण्ठगतप्राणमपहयः पुरतोतिथिम् ॥२२९॥
 230 स स्वामिशोचन्मा भुङ्क्ष्वं दुर्मिक्षोपहतस्य मे । कण्ठे यियामवः प्राणा वनेन्ने भोजनं विना ॥२३०॥
 वारितः पार्श्वेनापि तस्मै त्वं प्रीतिपूर्वकम् । पुषार्धं वारिकुम्भीं च प्रादाः प्रियमुदीरयन् ॥२३१॥
 पात्रे प्रसन्नचित्तस्य काले दानेन तेन ते । अखण्डितानामाशानां शतमासीन्नितिष्टे ॥२३२॥
 तेन वारिप्रदानेन वाड्यामात्रेपि दाक्षिते । प्रादुर्भवन्ति सुखादा नयो मरुपथेष्वपि ॥२३३॥
 स त्क्षेत्रप्रतिपादितः प्रियवचोबद्धालवालावलिनिर्दोषेण मनःप्रसादपयसा निष्पन्नसेकक्रियः ।
 दातुस्तत्तदभीप्सितं किल फलन्कालेतिबातोप्यसौ राजन्दानमहीरहो विजयते कल्पद्रुमादीनपि ॥२३४॥

२०८. ^१) Thus A₁; A₂ कमलवर्त्य. २११. ^१) A₁ सुखार. २१२. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁ सुधारसमिध. २१३. ^१) Thus A₂; A₁ बह्मभाषित्व. G R copy both readings, Edd. follow A₂, २१४. ^१) Emended with Edd.; A अपदो.—^१) Thus A₁; A₂ कर्कटेश. २१७. ^१) Thus cor. by A₂ from A₁ उर्वर. २२०. ^१) A₁; A₂ 'यान्तु.—^२) Thus corr. by A₂ from A₁ 'नय कवि'. २२१. ^१) A₁ gloss राज्ञोमे इत्यर्थ. २२१. ^१) Thus corr. by later hand from A₁ यामे. २३०. ^१) Thus A₂; A₁ द्रुक् (for द्रुक्पा). २३४. ^१) A₂ 'प्रतिपत्तिः.—^२) A. इति नमस्तभीप्सितं किल फलं काले इत्यन्यथाहो.

अन्त्याशेषास्तास्त्वया सन्त्याशास्तव भूपते । बबोलहृद्यं क्षपयतो यत्र तत्राविचारतः ॥२३६॥ 235
 अपि चेतर्भूपालद्वलभं महतः । कस्माद्विचारभूयस्त्वं तवापि इदि रोहति ॥२३६॥
 विनानि कतिचिद्यानि कद्वर्मिरेषु घनागमे । जायन्ते तानि पूर्वोन्मै फलाणि शिशिरे कुतः ॥२३७॥
 विगाहसे दिशं यां यां तत्र तत्रैव तत्पतेः । स्वदाज्ञाग्रहणे यत्रः पूर्वदानप्रभावतः ॥२३८॥
 आशां भित्तस्य मारेन्मीमांसा स्वल्पापि तेभुना । गृहीता कथमप्येषा शक्रेणाभमशक्तिना ॥२३९॥
 विना प्रयोजनं मुख्यं तस्मादाज्ञास्त्वया क्विन् । नैवमेव पुनर्देया विरलाः सन्ति ता यतः ॥२४०॥ 240
 इत्युक्तान्तिर्हिते तस्मिन्भूपालो विपुलाशयः । चिन्तयन्दानमाहास्यं परं विस्मयमाययौ ॥२४१॥
 ततः प्रभुति तादृशयोग्यार्थप्राप्तिरालसः । परिहासपुरे चक्रे स्थिरां गुर्वी स पर्विणीम् ॥२४२॥
 सहस्रभक्तमित्येवं प्रख्यातायां सदक्षिणम् । लक्षमेकोत्तरं भक्तपात्राणां यत्र दीयते ॥२४३॥
 अभिप्रायेण तेनैव पत्तनान्तरपुरेषु सः । चक्रे यथेषु तृष्णार्तः कश्चिज्ज्ञातु पिपेक्षः ॥२४४॥
 संजग्राह स देशेभ्यस्तांस्तानन्तरविचरान् । विकचान्धमनःस्तोमान्पादपेभ्य इज्जानिलः ॥२४५॥ 245
 तेन कङ्कणवर्षस्य रससिद्धस्य सोदरः । चङ्कणो नाम भुःस्वारिदेशाज्जीतो गुणोन्नतः ॥२४६॥
 स रसेन समान्वन्कोशे बह्वुवर्गताम् । पद्माकर इवाध्वजस्य भृभृतोभूच्छुभावहः ॥२४७॥
 रुद्धः पञ्चन्दे जातु वुस्तरीः सिन्धुसंगमैः । तटे स्तम्भितसैन्योभूद्वाजा चिन्तापरः क्षणम् ॥२४८॥
 ततोऽन्तरगोपायं तस्मिन्पृच्छति मन्त्रिणः । अगाधेभ्यसि रोधःस्थश्चङ्कणो मणिमक्षिपत् ॥२४९॥
 तत्प्रभावादिभूतं सरिचीरं ससैनिकः । उत्तीर्णो नृपतिस्तूर्णं परं पारं समासदत् ॥२५०॥ 250
 मणिमन्त्रेण मणिना चङ्कणोप्याचकर्ष तम् । सलिलं प्रागवस्यं च क्षणेन सरितामभूत् ॥२५१॥
 परिभाष्याद्भुतं तत्स प्रशंसामुखराननः । प्रणयाच्छङ्कणं राजा मणियुग्ममयाचत ॥२५२॥
 स तमाह स्म विहसन्कर्मेमौ कुरुतो मणी । योग्यौ मत्पाणिगवेव किं स्यात्स्वीकरणेन वः ॥२५३॥
 सामान्येवैव लभते सोत्कर्षं वस्तु संप्रथम् । महस्तु तस्य का शोभा विविधोत्कृष्टवस्तु ॥२५४॥
 प्रत्यन्दनं दृशिमणेर्गणयन्ति तावद्यावस्थितो जलनिधेः पुलिनैकदेशे ।
 सं स्वीक्रियेत यदि तेनं ततस्तदास्य स्यन्दः स्फुरन्नपि न तत्सलिले विभाष्यः ॥२५५॥ 255
 इत्युक्त्वा विरते तस्मिन्नाजा सस्मितमब्रवीत् । संभावयसि किं रत्नमाभ्यामभ्यधिकं मम ॥२५६॥
 अतोधिकतरं यद्वा किंविष्यं मम पश्यसि । तदादाय प्रयच्छेवं निष्क्रेयेण मणिहयम् ॥२५७॥
 ततो महान्प्रसादोयमित्युक्त्वा चङ्कणोब्रवीत् । स्वायत्ते स्वामिनो रत्ने मष्टमिष्टं तु दीयताम् ॥२५८॥
 गजस्कन्धेधिरौघैतन्मागधेयो यदाहतम् । दत्त्वा सुगतंविम्बं तज्जनेययमनुगृह्यताम् ॥२५९॥
 सलिलोत्तरगोपायो मणी देवेन गृह्यताम् । संसारोत्तरगोपायः सुगतो मष्टमर्थताम् ॥२६०॥ 260

२३६. ^{१)} Thus A₂; A₁ चेतसि भूपाल सु. २३६. ^{२)} A₂ gloss तद्विचारास्तव. २४०. ^{१)} Thus A₂; A₁ 'शास्त्रा स्वभा. २४६. ^{१)} A₂ 'सुखार'—^{२)} Thus corr. by A₂ from A₁ 'विशालीतो. २४६. ^{१)} Thus A₁; A₂ स्तम्भित. २५२. ^{१)} A₂ प्र-
 तिभाष्या. २५४. ^{१)} A₂ 'स्कृष्टभूमि. २५५. ^{१)} A₂ gloss चन्द्रकान्तस्य.—^{२)} A₂ gloss दृशिमणिः.—^{३)} A₂ gloss जलनिधिर.—
^{४)} Thus corr. by A₂ from A₁ स्यन्द.—^{५)} Thus corr. by A₂ from A₁ वभाष्यः. २५७. ^{१)} Thus A₂; A₁ ततो.—^{२)} Thus
 A₁; A₂ in margin कोषो रत्न. २५९. ^{१)} A₂ gloss वृद्ध. २६०. ^{१)} A₂ gloss मणी एव संसारोत्तरगोपाय इत्यादीः । अत एव गृह्यता-
 मित्येकवचनान्तं किंवाप्यन मणी एव संसारोत्तरगोपायस्त्वया गृह्यतामिभ्यम्बः.

- इति तेनार्थितो युक्त्या जिनविम्बं ददौ नृपः । वाग्मिनां कस्य सामर्थ्यं परिपन्थयितुं वचः ॥ २६१ ॥
 स्वविहारेण भगवान्स तेन विनिवेशितः । कपिशभिः सकाषाय इव यो भाति कान्तिभिः ॥ २६२ ॥
 इदृशेणापि कटकैरायसैः परिवेष्टितः । गजस्कन्धनिबद्धस्य सूचको यस्य विष्टरः ॥ २६३ ॥
 अभिप्रायानुसारेण प्रकटीकुरुते धियम् । अहो महाप्रभावाणां भूपतीनां वक्षधरा ॥ २६४ ॥
- 265 अशिक्षितं कदाचित्स स्वर्थं दमयितुं हयम् । निनायारण्यमेकाकी हयविद्याविशारदः ॥ २६५ ॥
 दूरान्निर्मानुषे तत्र ललनां ललिताकृतिम् । एकां ददर्श गायन्तीं नृत्यन्तीमपरामपि ॥ २६६ ॥
 क्षणाच्च ते समाप्य गीतनृत्ते मृगीदृशी । प्रणम्य किञ्चिच्छन्त्यावपश्यदमयन्हयम् ॥ २६७ ॥
 तुरगं तं समादृष्ट तत्रागच्छन्निने विने । दृष्ट्वा तथैव ते कान्ते गत्वापृच्छस्त्वस्मिन्मयः ॥ २६८ ॥
 तमूचतुस्ते नतं कयावावां देवगृहाभिते । यः श्रुत्वा र्धमानोऽयं मामस्तत्रावयोर्गृहम् ॥ २६९ ॥
- 270 इदस्य जीवनभुजां मातृणामुपदेशतः । अस्मत्कुलेन नियतं नृत्तमर्चं विधीयते ॥ २७० ॥
 रुद्धिः परंपरायाता सेधमस्मद्गृहे स्थिता । आवामन्योपि वा नात्र निमित्तं ज्ञातुमीश्वरः ॥ २७१ ॥
 एवं वचस्तयोः श्रुत्वा नृपोऽन्येषुः सविस्मयः । तदुक्त्यां मेदिनीं कृत्वा कारुर्भिन्नद्वारयत् ॥ २७२ ॥
 दूरं निरहतमृत्तैरथाक्षाक्षिविवेदितम् । नृपतिः पिहितद्वारं जीर्णं देवगृहद्वयम् ॥ २७३ ॥
 उद्घाटितारविर्धैः पीठोत्कीर्णैर्विवेदितौ । अपश्यत्केशवौ तत्र रामलक्ष्मणनिर्मितौ ॥ २७४ ॥
- 275 परिहासहरेः पार्श्वे पृथक्त्वा शिलागृहम् । स रामस्वामिनः श्रीमान्प्रतिष्ठाकर्म निश्चेद ॥ २७५ ॥
 देवोपि लक्ष्मणस्वामी तथैवाभ्यर्थ्य पार्थिवम् । चक्रमार्दिकया चक्रेश्वरपार्श्वे निवेशितः ॥ २७६ ॥
 दिग्जये पुरुषः कश्चिद्वृत्तप्रत्यमनिमहः । अये न्यक्षिपद्वास्मानं गगाच्छस्य भूभुजः ॥ २७७ ॥
 तं कृत्वाणित्राणादिप्रणैः शोणितवर्षिणम् । त्राणार्थिनं कारुणिकः स्वोदन्तं पृष्टवाचुषः ॥ २७८ ॥
 स तस्मै सिकतासिन्धुसविधस्यस्य भूपतेः । प्रख्यातमूचे सचिवमास्मानं हितकारिणम् ॥ २७९ ॥
- 280 प्रणतिर्ललितादित्यनृपतेः क्रियतामिति । हितं कथयतः स्वस्व निषेधं स ततो नृपात् ॥ २८० ॥ युग्मम् ॥
 प्रतिजते च भूपेन ततस्तस्यामिनिमहः । रुद्धप्रणोगदंकारैः स चाकार्यत सक्तैः ॥ २८१ ॥
 ततो विहितयात्रं तं स मन्त्री कृतसरकियः । कदाचिदेवमवदद्विजने जगतीभुजम् ॥ २८२ ॥
 एवंविधस्य काश्य राजन्यपरिरक्षणम् । तत्र वैरविभुश्चाशा विजम्बयति मामियम् ॥ २८३ ॥
 बाष्पैर्जलाञ्जलिं दद्यात् दुःखाय च सुखाय च । कृतकृत्यो भुवं जगामभवमानहतानस्तत् ॥ २८४ ॥
- 285 अपकृत्याधिकं शत्रौरपकारं जयेन्मिमतम् । गम्भीरं प्रतिनष्टेव निनावं नवतो गिरिः ॥ २८५ ॥
 हतो मासैस्त्रिभिर्गम्या भूः प्राप्या त्वरितं कथम् । यदा वा प्राप्यते वैरी तदा तत्रैव किं वसेत् ॥ २८६ ॥
 मासार्धलङ्घनं पन्थार्थं तस्मादुपदिशामि ते । गृहीत्वा स जलं गम्यथस्मूनां किं तु निर्जलः ॥ २८७ ॥
 तद्भूमिजा बन्धवो मे न दक्षन्ति त्वदागमम् । सामास्यान्तपुरो राजा छदाननेन गृह्यते ॥ २८८ ॥

२६१. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁ घस्व. २६३. ^१) Thus emended with Edd.; A₁ 'स्कम्ब'.—^२) Thus A₁; A₂ 'सुचको' वस्व. २७०. ^१) A₁ glosses अस्मत्कुलेन and देवगृहे. २७२. ^१) Thus corr. by A₁ from तदुक्त्या; A₂ 'कति'.—^२) Thus A₂; A₁ 'कृत्वा'. २७३. ^१) Thus A₁; altered by later hand to दूरित. २७४. ^१) A₁ gloss अक्षैः. २७९. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁ मासार्धल. २८०. ^१) A₂ gloss ललितादित्याय प्रणम्य कुर्वति मनुक्तं हितमिति श्रुत्वा तेन रात्रौ मम कर्णेन साहचर्यवशात् कृताः. २८२. ^१) Thus A₂; A₁ 'रिजेन'. २८४. ^१) Thus A₂; A₁ जगती. २८७. ^१) A₂ gloss पन्थाः.

इत्युक्त्वा लोकरोक्तस्य प्रवेशं बालुकार्णवे । पक्षे क्षीणे च कटको नित्योः समपद्यत ॥२८९॥
 तत्राप्यहमि हिंसाणि बह्वेषां भवन्मृषः । तृष्णातं वीक्ष्य सैन्यं च मन्त्रिणं तमभाषत ॥२९०॥ 290
 उक्तकालाधिका यावद्वासर गमिताः पथि । मुमुर्षु तृष्ण्या सैन्यं तदध्वा शिष्यते कियान् ॥२९१॥
 ततो विहस्य सोवारीज्जिगीषो शेषमध्वनः । किं वृष्यस्वरिरावृष्य यमराष्ट्रस्य वा भवान् ॥२९२॥
 त्वं हि स्वामिहितायैव समुपेक्ष्य स्वजीवितम् । मृत्युवर्क-सकटको मया युक्त्या प्रवेशितः ॥२९३॥
 नेदं महमहीमात्रं भीमोयं बालुकार्णवः । नाम्नोत्र लभ्यते कापि कस्मात्ता तेषां भूपते ॥२९४॥
 भुख्येति वृत्तना कृत्वा समभूरीतसौख्यं । करकाश्रितफला स्तम्भशेषेव शालिभूः ॥२९५॥ 295
 संत्यक्तजीविताशानां भीक्षणां क्रान्तिध्वनिम् । भुजमुद्यम्य शमयस्ततो नृपतिरब्रवीत् ॥२९६॥
 अमात्य तव कृत्येन प्रीताः स्वामिहितैषिणः । मरावप्यत्र शीतार्ता इव रोमाञ्जिता वयम् ॥२९७॥
 अभयसारे मयि तु व्यक्तमेवंविधोपि ते । प्रयासं कुण्ठतां यातो लोहं वचमणाविव ॥२९८॥
 मणिभ्रमाहङ्गिकणं गृह्णन्धवा इवाङ्गुलीः । त्वं मिथ्यावयवाङ्गुलानघ शोचिष्यसि ध्रुवम् ॥२९९॥
 निदेशेनैव मे पश्य पयः स्रुतेषां मेदिनी । रसितेनाम्नुबाहस्य रजं चैक्यैर्भूरिव ॥३००॥ 300
 इत्युक्त्वा सोम्यु निष्क्रान्तुं कुन्तेनोर्ध्वं व्यदारयत् । उज्जिहीर्षुर्व्रितस्ताम्भः भूलेनेव त्रिलोचनः ॥३०१॥
 अधोज्जगाम पाताललक्ष्मीतीलास्मितच्छदिः । रसातलास्तरिस्तां सैन्यानां जीविताशया ॥३०२॥
 तस्य सेनाचराणां सा ह्रमं विच्छेद वाहिनी । वृथाव्ययीकृताङ्गस्य मन्त्रिणस्तस्य वेत्सितम् ॥३०३॥
 लूनाङ्गोमङ्गलाशंसि स मन्त्री विफलभ्रमः । स्वस्य भर्तृविशेषादौ नगरीमन्तकस्ततः ॥३०४॥
 राक्षसि कुटिलाचारे निगूढ स महीपतिः । निजस्य मन्त्रिणस्तस्य तुल्यावस्थो व्यधीयत ॥३०५॥ 305
 यथोपयोगं तेनैव स्थाने स्थाने प्रवर्तिताः । अद्यापि कुन्तवाहिन्यः प्रवहन्त्युत्तरापथे ॥३०६॥
 सहजशः संभवन्तोऽप्यपरे भुवनाङ्गताः । अतिवसङ्गभङ्गेन तद्वृत्तान्ता न दर्शिताः ॥३०७॥
 यन्निःशब्दजला वनाहमपदेषु देशेतिवोरारवा यस्याच्छाः समये पयोदमलिते कालुष्यसंबूषिताः ।
 वृष्यन्ते कुलनिष्ठा अपि परं दिग्देशकालाविमौ तत्सत्यं महतामपि स्वसदृशाचारप्रवृत्तिप्रदौ ॥३०८॥
 कतेर्थाय प्रभावः स्यान्नराधासनस्य वा । यस्तोपि भीमकलुषाः प्रवृत्तीः समदर्शयत् ॥३०९॥ युग्मम् ॥
 अवरोधसखो राजा परिहासपुरे स्थितः । स जानु मदिराक्षीवः सन्निवनेवमवशात् ॥३१०॥ 310
 कृतं प्रवरत्नेन यदेतत्प्रवरं पुरम् । तन्निर्वह्य मन्यध्वे मत्पुरस्येव वेत्त्रियम् ॥३११॥
 वोरामलङ्कितानस्य भुख्येत्याज्ञां महीपते । गत्वाभ्यासकुटानि तेदहन्वातुलानके ॥३१२॥
 हर्ष्याप्रादीक्षमाणस्तद्वह्निज्वालोऽज्ज्वलाननः । उल्कामुख इवाभूत्स हर्षाह्वसितोत्कटः ॥३१३॥
 हेपादिवैकृतवतः प्रतिभासतेन्यो मिथ्यैव चित्रमधिको विशद्वाराम्नोपि ।
 चन्द्रादि पश्यति पुरो विगुणं प्रकृत्या तेजोमयं तिमिरदोषहन् हि चक्षुः ॥३१४॥

२९५. ') A₂ gloss वृष्यवर्णः. २९८. ') Thus corr. by A₂; A₁ 'नेवीविधीपि हु—') Thus A₂, A₁ प्रयोगः. २९९. ') Thus corr. by A₂ from A₁ वज्रकणः. ३००. ') Thus Edd. and G sec. manu; A R and G prima manu द्विषेक्षीव. ३०५. ') A₂ gloss लमितादित्य एव यमः. ३०८. ') Thus corr. by A₂ from A₁ विरहेश', A₁ gloss किशि देशः विरहेशः स च कालध नौ. ३११. ') Thus A₁, A₂ मत्पुरस्येव. ३१२. ') Thus corr. by A₂ from A₁ गत्वाभ्यास'

- 315 नैवं चेदेकमपि तत्पुंरं प्रवरभूपतेः । असंख्यपुरनिर्माता स विवेदाधिकं कुतः ॥३१५॥ युग्मम् ॥
क्षीणक्षैव्योऽथ निर्धाय नगरशेषकिल्बिषम् । उष्णनिःश्वासवृद्धा पस्पशैर्नृशयाभिना ॥३१६॥
तत्कुर्वन्तेःसुविरा' गुडं येनातनुक्षयम् । दृष्टान्ते' जीर्णतरवः कोटरस्थानला इव ॥३१७॥
प्रातस्तमश शोचन्तं सद्युः खं वीक्ष्य मन्त्रिणः । चिन्तानिर्वर्तनायोषुः प्रउक्षोषं मृषैव तत् ॥३१८॥
भुतेष्वनष्टे नगरे निःशोकोभूममहीपतिः । स्वप्राप्तहर्षिते पुत्रे षण्णुकोम इव स्थिते ॥३१९॥
- 320 कार्यं न जानु तद्वाक्यं यत्क्षीवेन मयोच्यते । तान्युक्तकारिणोमस्थान्मशंसजित् सोम्रवीत् ॥३२०॥
प्रियमनुचितं क्षमापण्यस्त्रीक्षणप्रभुरीश्वरो रमयति यतो धिक्तान्भूष्यान्स्ववृत्तिद्विखाधिनः ।
नृपमपथगं पान्ति प्राणानुपेक्ष्य निजानपि प्रसभमिह ये तैः पूतेवं महात्मभिर्हृषी ॥३२१॥
अतीन्द्रमपि माहात्म्यं राशस्तस्याधितिष्ठतः । अयमन्योपि दोषोभूदितरक्षितिपोचितः ॥३२२॥
इत्यापि यस्त मध्यस्थं श्रीपरीहासकेन्द्रावम् । जवान तीक्ष्णपुरुषैस्त्रिप्राभ्यां गौडपाधिवम् ॥३२३॥
गौडोपजीविनामासीत्स्वमत्यद्भुतं तदा । जहुयं जीवितं धीराः परोक्षस्य प्रभोः कृते ॥३२४॥
- 325 शारदादर्शनमिषात्कद्रमीरान्संप्रविश्य ते । मध्यस्थदेवावसथं संहताः समवेष्टयन् ॥३२५॥
दिगन्तरस्थे भूपले प्रविवेधभूनेक्ष्य तान् । परिहासहरिं चक्रुः पूजकाः पिहिताररिम् ॥३२६॥
ते रामस्वामिनं प्राप्य राजतं विक्रमोर्जिताः । परिहासहरिभ्रान्त्या चक्रुस्त्वाप्य रेणुशः ॥३२७॥
तिलं तिलं तं कृत्वा च चिसिपुर्दिक्षु सर्वतः । नगराभिगतेः सैन्यैर्ह्यन्यमानाः पदे पदे ॥३२८॥
इयामला रक्तसंसिक्तास्तेपन्नजिता भुवि । अञ्जनाक्षिदृष्टस्त्वण्डा धातुस्यन्दोज्ज्वला इव ॥३२९॥
- 330 तदीयसुपिरासारैः समभूदुज्ज्वलीकृता । स्वामिभक्तिरसामान्या धन्या चेयं वसुंधरा ॥३३०॥
वसाहचकृतं भयं विरमति श्रीः पद्मरागाद्भवेज्ञानाकारमपि प्रशाम्यति विषं गारुत्मतादहमनः ।
एकैकं क्रियते प्रभावनियमात्कर्मैति' रक्षैः परं पुरक्षैः पुनरग्रमेयमहिमोक्षदैर्न किं साध्यते ॥३३१॥
क्व दीर्घकाललङ्घ्योधा शान्ते भक्तिः क्व च प्रभो । विधातुरप्यसाध्यं तद्यद्गैर्दिवहितं तदा ॥३३२॥
लोकोत्तरंस्वामिभक्तिप्रभावापि पदे पदे । तादृशानि तदाभूवन्भुत्यरजानि भूभुताम् ॥३३३॥
राशः प्रियो रक्षितोभूदौडराक्षसविग्रहे । रामस्वाम्युपहारेण श्रीपरीहासकेन्द्रावः ॥३३४॥
- 335 अद्यापि दृश्यते शून्यं रामस्वामिपुरास्पदम् । ब्रह्माण्डं गौडवीराणां सनाथं यशसा पुनः ॥३३५॥
एवं नानाविधोदन्तैर्वासराः क्षमापतेर्ययुः । विरलाः स्वपुरे तस्य भूयांसस्तु दिगन्तरे ॥३३६॥
अनन्याक्रान्तद्विषीविसमालोकनकौतुकी । अपारं प्रविवेक्षाद्य पुनरेवोत्तरापथम् ॥३३७॥
कर्तुं प्रभावजिज्ञासां प्रहितैर्धनदादिभिः । नैकैरैः सह वृत्तान्तास्तस्य ते ते तदाभवन् ॥३३८॥
नाद्यापि या भुवो वृष्टा जाने भानुकैरपि । राशस्तस्य बभूवाशा तत्र स्वैराविहारिणी ॥३३९॥
- 340 विरमज्ञातवृत्तान्तैर्मन्त्रिभिः प्रहितस्ततः । प्रत्यावृत्तस्तस्य पार्श्वोद्भूतस्तानेवमुक्तवान् ॥३४०॥

३१५. १) A₂ gloss अन्तःछिद्राः—') A₂ gloss मध्ये एव.—') A₂ gloss क्रियाविधोपपत्तम्—') A₂ gloss कर्मकर्तारि लकारः स्वबलेन दृष्टान्ते । अन्तःछिद्राः पृष्ठस्थास्तस्यां कुर्वन्ते । येन कार्येण अतनुक्षयं वया भवति तथा स्वबलेन दृष्टान्ते । वया कोटरस्थानलास्तस्यः स्वबलेन गुडं अन्तरेण दृष्टान्ते ॥ ३१६. १) Thus corr. by A₂ from A₁ कर्मणि—') Thus corr. by A₂ from A₁ परम् ३१६. १) r supplied by A₂. ३१७. १) Thus corr. by A₂ from A₁ अयमन्यो ३१९. १) A₂ तान्.

इत्यादिशति वः स्वामी कीयं मोहो भवादृशम् । क्षमामिमां मे प्रविष्टस्य प्रतीक्षध्वे यदागमम् ॥३४१॥

नवं नवं प्रतिदिने संत्यज्य विजयाजैनम् । स्वराष्ट्रं संप्रविष्टस्य किं कार्यं मम पश्यण ॥३४२॥

विनिर्गतानां स्वभुवः सरितां सलिलाकरः । न निर्व्याजंजिगीषूणां वृश्यते ह्यवधिः क्वचित् ॥३४३॥

तस्मादाचारसारं वो वक्ष्ये स्वविषयोचितम् । राज्यं तदनुसारेण निधिर्न कुहतानघाः ॥३४४॥

अत्रस्थैः सर्वदा रक्ष्यः स्वभेदः प्रभविष्णुभिः । चार्वाकाणामिवैषां हि भयं न परलोकतः ॥३४५॥

348

अपराधं विनाप्यत्र दण्डा गह्वरवासिनः । ते हि संभृतवित्ताः स्युर्दुर्भेद्यां दुर्गसंभयाः ॥३४६॥

अर्थोपभोग्यान्वृत्तानि क्षेत्रभुसंमिता वृषाः । पाय्याणां नातिरिच्यन्ते यथा कार्यं तथासकृत् ॥३४७॥

अधिकीभृतवित्ता हि वत्सरेणैव ते भृशम् । भवेयुर्दामराः कुरा नृपाज्ञातिक्रमक्षमाः ॥३४८॥

वस्त्रं स्त्रियः कुथा भोज्यमलंकारा इया गृहाः । आसाद्यन्ते यदा जातु प्रामाणैर्नगरोचिताः ॥३४९॥

महाहर्माण्युपेक्ष्यन्ते संरक्षयाणि यदा नृपैः । यदा चानन्तरात्वं तेषां भृत्येषु वृश्यते ॥३५०॥

850

प्रदेशादेकतो कृता यदा वृत्तिश्च शस्त्रिणाम् । अन्योन्योद्वाहसंबन्धैः कायस्थाः संहता यदि ॥३५१॥

कर्मस्थानानि वीक्षन्ते क्षमापाः कायस्थवृषदा । तदा निःसंशयं ज्ञेयः प्रजाभाग्यविपर्ययः ॥३५२॥ चक्रलकम् ॥

चेष्टानुसारोपेक्षीय गृहमाशयसंविदम् । मयोक्तुं हृदये कार्यमन्तरं राजवीजिनाम् ॥३५३॥

प्रत्यासक्तिं मदकरटिजो दानगन्धेन वायुर्गर्जोद्भूतिं प्रकटितरुचिध्वजैवास्तुदस्य ।

चेष्टा स्पष्टं वदति मतिमद्वैपुणोच्चैयतश्चा जन्तोर्जन्मान्तरपरिचितानि निधनानि चित्तवृत्तिम् ॥३५४॥

पुनः कुवलय्यादित्यो वज्रादित्यश्च मे समौ । मित्रशोला तयोर्भ्रात्रोर्धर्मात्तरयोः पुनः ॥३५५॥

355

ज्यायात्राज्येभिषेक्तयः स च स्याद्भलवान्यदा । तस्याज्ञातिक्रमः कार्यो भवज्जिनिममात्तदा ॥३५६॥

उत्सृज्यन्तीति वापि राज्यं वापि स पार्थिवः । शोचनीयो न केनापि स्मरतेदं वचो मम ॥३५७॥

कार्यः कनीयाच नृपः प्रमादात्क्रियते यदि । नोत्सृज्यनीया तस्याशा रक्ष्यश्च विषमोपि सः ॥३५८॥

पौत्रेषु मे कनीयान्यो ज्यायापीडोस्ति दारकः । पितामहममो भृया इति वाच्यः स सर्वदा ॥३५९॥

भर्तृगृहीतैर्गदयाः साभिप्रायां प्रणम्य ताम् । आनर्तुः पश्चिमामात्रां ते वात्पार्श्वकगत्यजः ॥३६०॥

360

उवाच चक्रुणो जातु सनिपत्याखिलाः प्रजाः । बाष्पैः पतिवियोगाग्नितां सिञ्चन्वस्त्रं पराम् ॥३६१॥

राज्ये कुवलय्यापीडो राजपुत्रोभिविच्यताम् । सुगृहीताभिधो राजा यतः स सुहृन्नि विवम् ॥३६२॥

ससृजे यस्य कृतिनो दैवतैः कोशवृद्धये । रससिद्धिरकस्मान्मे यस्मात्मास्तमुपागता ॥३६३॥

दूरस्थोपि हि भृभृत्स भाग्यशक्त्या कयाचन । कार्याणि पटयन्नासीर्द्विद्वान्यपि हेलया ॥३६४॥

अस्मभोजानि घनाचनयत्रविनोप्युल्लास्यत्यर्थमुमान्भूरस्थोपि पयोधरोतिशिशिरस्परी करोत्यातपम् ।

शक्तिः काप्यपरिक्षतास्ति महतां स्वैरं द्विष्टान्यहो यन्माहात्म्यवशेन यान्ति घटनां कार्याणि निर्वन्त्यणाम् ॥३६५॥

365

सैकादशदिनान्सप्त मासान्धर्त्रिशतं समाः । एवमाहूय स महीं प्रजाचन्द्रोस्तमाययौ ॥३६६॥

३५१. ¹) The words from प्रतीक्षध्वे to संप्रविष्टस्य in the following verse have been omitted by A₁ and supplied in margin by A₂. ३५३. ¹) Thus corr. by later hand from A₁ निर्व्याजं. ३५४. ¹) Thus A₁; altered by later hand to हर्षेश which is found in R. G. ३५५. ¹) A₂ gloss करटी हन्ती. ३५६. ¹) A₂ gloss कुवलययापीड. —²) Emended, A₁ पितृकृत्य. ३५९. ¹) Thus corr. by A₂ from A₁ वन्त्यणम्.

- तुषारवर्षैर्बहैस्तमकाण्डनिपातिभिः । आर्याणकामिधे देशे विपन्नं केचिद्विरे ॥३६७॥
 राजप्रष्टां प्रतिष्ठां स रक्षितुं विरसंचिताम् । संकटे क्वापि दहनं प्राविक्षदिति केचन ॥३६८॥
 केवांचितु मते भूभृद्वीर्यस्युत्तरापथे । सोमर्त्यसुलभां भूमिं प्रविष्टः कटकान्वितः ॥३६९॥
- 370 अत्यद्भुतानि कृत्यानि भुतान्यस्य यथा किल । विपत्तिरपि भूर्भुतस्त्वैवात्यद्भुता भुता ॥३७०॥
 यातोस्तं शुमणिः पयोधिसलिलं कैश्चित्पविष्टोपरैः संपाप्नो दहनं गतः किल परैर्लोकान्तरं कीर्त्यते ।
 जायन्ते महतामहो निरुपमप्रस्थानहेयाकिनां निःसामान्यमहस्त्वयोगपिशुना वार्ता विपत्तावपि ॥३७१॥
 ततः कुवलयापीडो भेजे कुवलयेशताम् । जातः कमलदेव्या यः श्रीमाञ्छाक इवाहितः ॥३७२॥
 व्याघ्रेण चक्रे विशदां योनुरक्तां नृपभियम् । महोरगस्त्वचमिव स्वभावमलिनामपि ॥३७३॥
 भ्रात्रा नुन्यप्रभावेण कंचित्कालं हतप्रभः । स हृताशोष्मणाक्रान्तः प्रदीप इव नारुचत् ॥३७४॥
- 375 भृङ्गैरिवानुगैर्दानलोभात्पर्योयवृत्तिभिः । श्रीर्दुःस्थामूलयोरन्तर्मेलेभकटयोरिव ॥३७५॥
 अयोभयधनादायिभृत्यचक्रिकया समम् । राजा कुवलयापीडो बभञ्जानुजमञ्जसा ॥३७६॥
 राज्यं निष्कण्टकं कृत्वा ततः प्राप्तबलो नृपः । दिग्जयायोजितक्रान्तिः सोमभूस्संभूतसाधनः ॥३७७॥
 एकस्तस्मिन्क्षणे मन्त्री तस्याज्ञामुवलङ्कयत् । स्मरन्वा तस्मिन्तुर्वाचं भजन्वा दर्पविक्रियाम् ॥३७८॥
 प्राप्तायामथ यामिन्यां तल्पे कोपाकुलो नृपः । तमाज्ञातिक्रमं ध्यायन्न निश्रं क्षणमप्यगात् ॥३७९॥
- 380 एवं कृतागसं हन्तुं सस्पृहस्य तदाभयात् । बहवः प्रत्यभासन्त वध्यास्तस्योद्यतकुपः ॥३८०॥
 विचारशैलमथिता तस्य चित्तमहोदधेः । प्रकोपकालकुटस्य पश्चाच्छमस्रोदगतात् ॥३८१॥
 द्यूयो सोथ गतक्रोधः प्रवृद्धः प्राणिसंक्षयः । एतावान्कस्य नु कृते कर्तव्यः प्रत्यभान्मम ॥३८२॥
 अकार्याण्यपि पर्याप्य कृत्वापि वृजिनाजैनम् । विधीयते हितं यस्य स देहः कस्य सुस्थिरः ॥३८३॥
 कृतज्ञस्यास्य कायस्य हेतोरगलितस्मृतेः । हन्तव्याः कस्य पन्थानः प्रतिभान्त्यनपायिनः ॥३८४॥
- 385 विदन्ति जन्तवो हन्त पच्यमानस्य नास्मनः । अवस्थां कालसूदने कृतां तां तां क्षणे क्षणे ॥३८५॥
 ह्यः पश्यद्भिरकारणस्मितसितं पाथोजकोशाकृति इमभूद्देहकडोरमथ रभसादुल्लसताम्रप्रभम् ।
 प्रातर्जीर्णवलक्षकेशविकृतं वृद्धाजशोर्धोपमं वक्त्रं नः परिदृश्यते ध्रुवमिदं भूतैश्चिरस्यायुभिः ॥३८६॥
 इत्याद्यनित्यताचिन्तादत्तशान्तिमुखादरः । राज्यं संत्यज्य स वनं प्रहृष्टप्रसन्नवर्णं ययौ ॥३८७॥
 गच्छ भद्र वनायैव तपस्याधीयतां मनः । सापायाः क्षणभङ्गिन्य एवंप्राया विभूतयः ॥३८८॥
 तेन संत्यजता राज्यं लिखितेन निजासने । वैराग्यवासनोत्सेकः श्लोकेनानेन सूचितः ॥३८९॥
- 390 अभद्रमश्वसंवेगलम्भसिद्धिर्निराधिपः । श्रीपर्वताश्रयापि भग्यानामेति वृक्षपथम् ॥३९०॥
 तथा याते प्रभोः पुत्रे मित्रशार्मां भुवान्वितः । वितस्तासिन्धुसंभेदे सभायौ जीवितं जहौ ॥३९१॥
 राज्यं समां समासाधौ कृत्वा स वज्रप्राधिपः । निःश्वसाग्निनिःश्वशीं सुधीः सिद्धिं समासदन् ॥३९२॥

३६८. ') Thus A₁; A₂ 'प्रष्टः'. ३७१. ') Thus corr. by A₂ from A₁ 'पयो'. ३७२. ') Thus corr. by A₂ from A₁ 'भुव-
 लभे'; A₂ adds the gloss को भूमे. वलवः कुवलवः. ३७६. ') A 'चक्रि'. ३८०. ') This and the following verse have been
 omitted by A₁ and supplied in margin by A₂. ३८३. ') A₂ 'देहं तत्कस्य सस्थिरम्'. ३८६. ') Thus A₂; A₁ 'इमभूद्देहोप-
 ३८७. ') A₂ gloss तैश्चिरात्. ३९१. ') A₂ gloss मन्त्री.

वज्रादित्यो बप्पियको ललितादित्यं इत्यपि । खयातोय भूमृदभवचम्माता चक्रमार्दिका ॥३९३॥
 स क्रूरचरितो भ्रातुः प्रजाह्लादविभायिनः । सुधांशोरिव दुर्वासो नूनं विसृष्टशोभवत् ॥३९४॥
 परिहासपुरास्त्विष्यां नापेकरणावलीम् । स जहार दुराचरो भूमृलोभवत्शब्दः ॥३९५॥ 395
 रांगिणो भूमिपालस्य भूयस्योन्तःपुरस्त्रियः । बीजाश्रयेव वडवास्तास्ताः समभवत्प्रियाः ॥३९६॥
 विक्रयेण प्रयच्छन्स म्लेच्छेभ्यः पुदुष्यान्बदून् । म्लेच्छोपितां वषडर्तिं प्रावर्तयत् मण्डले ॥३९७॥
 सम्राट्पद्मवज्रपां भुक्त्वा सोतिसंभोगजन्मना । जगाम संक्षयं भामाभूत्स्यारोगेण किल्बिषी ॥३९८॥
 तस्मान्मञ्जरिकादेभ्यां जातो राजा वज्रान्तकः । ततः पुथिष्ठयापीडोभूत्समासाधतुरः समाः ॥३९९॥
 जातो मम्मामिधानायां बप्पियास्सप्त वासरान् । संप्रामापीडनामाय तमुत्पाद्याभवत्तुषः ॥४००॥ 400
 भातरौ तौ समासाय राज्यं नैव व्यराजत । हेमन्तशिशिरावाप्य चण्डांशोरिव मण्डलम् ॥४०१॥
 शान्तेय संप्रामापीडे कनीयान्बप्पियात्मजः । राजा श्रीमाञ्जयापीडः प्राप राज्यं ततः क्रमान् ॥४०२॥
 पितामहस्यो भूयादित्यमात्यवचः स्मरन् । जिगीषुः संभूतबलो हिम्जयाय स निर्ययौ ॥४०३॥
 स्वदेशादेव नयविह्वलं नीतैः समं नृपैः । बुद्धान्पप्रच्छ निर्गच्छन्कडमीरहारगोचरान् ॥४०४॥
 पितामहस्य नः सैन्यं कियच्चिरं पठतोभवत् । इति वृत्ताय यात्राञ्च युयं संख्यातसैनिकाः ॥४०५॥ 405
 कृतस्मितास्तमनुस्ते किं प्रभेनामुना प्रभो । वस्तु कश्चिदतिक्रान्तं नानुकर्तुं क्षमोपुना ॥४०६॥
 कर्णारथानां तस्यासीत्सपादं लक्ष्मीशितुः । अशीतिस्तु सहस्राणि देवस्याय जयोद्यमे ॥४०७॥
 तदाकर्णं जयापीडो बहू मेने न निर्जयम् । शिरं क्षितेः संकुचन्त्याः कालस्य बलवत्तया ॥४०८॥
 जिगीषोः क्षमाभुजस्तस्य भावमालोक्य तादृशम् । दध्युर्भावज्ञतां बुद्धा ललितादित्यभूषतेः ॥४०९॥
 तस्य दूरप्रयातस्य स्यालो जज्जामिधो बलान् । श्रोत्रेणाक्रम्य कडमीरास्त्वयं मेने नृपासनम् ॥४१०॥ 410
 दिने दिने राजसैन्यास्त्वदेशस्मारिणस्ततः । सैनिकाः सन्त्यवर्तन्त स्वाभिभक्तिपराङ्मुखाः ॥४११॥
 मख्यापरिष्वन्स्वामेव शक्तिं परिकरं विना । निधिकाय जयापीडो युक्तां काचित् संविदम् ॥४१२॥
 भमङ्कुरास्तेभिमानास्तस्यैवासम्मनस्विनः । अत्यवर्तत धैरेच वैधात्रीपरि वामताः ॥४१३॥
 स विसृज्य भुवं स्वां स्वां भूपतीननुयात्रिकान् । प्रयागमगमत्सैन्यैः परिमैर्यैर्मजैः समम् ॥४१४॥
 तन्नाभिशिष्टानुश्लेष्य वाजिनः स मनोजवान् । द्विजेभ्यो लक्षमेकोनं प्रददौ भूरिदक्षिणम् ॥४१५॥ 415
 संपूर्णमन्यो लक्ष यः प्रदद्याच्च वाजिनाम् । तन्मुद्रयेयं मन्मुद्रा निनियार्थैस्तुदीये च ॥४१६॥
 श्रीजयापीडदेवस्येत्यक्षरिष्यलक्षिताम् । दिग्देशगामिनो मुद्रां गाक्कस्य पयसो ददौ ॥४१७॥
 तन्मुद्राञ्च पयः पीत्वा गाक्कमद्यापि निर्मलम् । चित्ते प्रवर्धते तापो भूषानामभिमानिनाम् ॥४१८॥
 स्वदेशगमनानुज्ञां सैन्यस्याप्रमुखेन सः । दत्त्वां निशायामेकाकी निर्ययौ कटकान्तरान् ॥४१९॥
 मण्डलेषु नरेन्द्राणां पयोदानामिवायमा । गौडराजाश्रयं गुप्तं जयन्ताख्येन भूभुजा ॥४२०॥ 420
 प्रविशेश क्रमेणाय नगरं पीणञ्चवर्धनम् । यस्मिन्सौराज्यरम्याभिः प्रीतः सौरविभूतिभिः ॥४२१॥

३९४. ^१ A, ललितापीडः. ३९४. ^२ A, रू. ४००. ^१ Thus A, R G; A, बलवान्. ४११. ^१ Thus A₁; A₁ स्वा व्यवर्तन्स. ४११. ^२ Thus corr. by A₁ from A₁ 'सल्लोष सः.' ^३ Thus corr. by A₁ from A₁ कृष्णा (?). ४२१. ^२ Thus corr. by A₁ from A₁ तस्मिन् and प्रीति.

- लास्यं स ब्रह्मविशदत्तार्किकेयनिकेतनम् । भरतानुगमालक्ष्यनृत्तगीतादिशास्त्रवित् ॥४२२॥
 ततो देवगृहद्वाराशिलामभ्यास्त स क्षणम् । ..... ॥४२३॥
 तेजोविशेषचक्रितैर्जनेः पारिहताग्निक्कम् । नर्तकी कमला नाम कान्तिमन्तं ददर्श तम् ॥४२४॥
 426 असामान्याकृतेः पुंसः सा ददर्श सविमया । अंसपृष्ठेन धावन्तं करं तस्मान्तरान्तरा ॥४२५॥
 अचिन्त्यस्ततो गूढं चरन्नेव भवेद्भुवम् । राजा वा राजपुत्रो वा लोकोत्तरकुलोद्भवः ॥४२६॥
 एवं महीतुमभ्यासः पृष्ठस्थाः पर्णवीटिकाः । अंसपृष्ठेन येनाये लसत्पाणिः प्रतिक्षणम् ॥४२७॥
 लोलभ्रुवपुटो मदोत्कमभूपापातात्ययोपि द्विपः सिंहोत्सत्यपि पृष्ठतः करिकुले व्यावृत्त्य विप्रेक्षिता ।
 मेघौनमुख्यशमेप्यशान्तवदनोऽङ्गीर्णस्वरो बर्हिणश्चेष्टानां विरमेत् हेतुविगमेप्यभ्यासदीर्घा स्थितिः ॥४२८॥
 इत्यन्तश्चिन्तयन्ती सा कृत्वा संक्रान्तसंविदम् । सखीमभिन्नदृष्ट्वां विससर्ज तदन्तिकम् ॥४२९॥
 430 प्राग्बलपृष्ठं गते पाणौ पूगखण्डास्तयार्पितान् । वक्त्रेक्षिपञ्ज्यापीडः परिवृत्त्य ददर्श ताम् ॥४३०॥
 भ्रुसंशयासि कस्य त्वं पृष्ठाया इति सुभुवः । दृष्ट्वां वीटिकास्तस्या वृत्तान्तमुपलब्धवान् ॥४३१॥
 नया जनितदाक्षिण्यस्तैर्मथुरभाषितैः । सख्याः समाप्रनुत्ताया निन्ये सं वसति शनैः ॥४३२॥
 अग्राम्यपेशलालाया तथा तं सा विलासिनी । उपाचरत्परार्थश्रीः सौख्यभूङ्क्षिस्मिनो यथा ॥४३३॥
 ततः शशाङ्कधत्ते संजाते रजनीमुखे । पाणिनालम्य भूपालं शय्यावेश्म धिवेश सा ॥४३४॥
 435 ततः काञ्चनपर्वशुभायी मेरेयमस्तया । तयार्पितोपि शिथिलं विदधे नाधर्मायुकम् ॥४३५॥
 प्रवेशयन्निव बृहदक्षतां सत्रपां ततः । दीर्घबाहुः समाक्षिप्य स शनैरिदमब्रवीत् ॥४३६॥
 न त्वं पद्मपलाशाक्षि न मे इदमहारिणी । किं तु कालानुरोधोयं सापराधं करोति माम् ॥४३७॥
 दासस्तथार्थं कल्याणि गुणैः क्रीतोऽस्म्यकृत्रिमैः । अविराज्जातवृत्तान्ता भुवं दाक्षिण्यमेप्यसि ॥४३८॥
 कार्यशेषमनिष्पाद्य सज्जं मानिनि केचन । अभोगे कृतसंकल्पं सुखानां त्वमवेहि माम् ॥४३९॥
 440 तामेवमुक्त्वा पर्यङ्क्तुं सा कुर्त्तयान पाणिना । बाहयन्निव निःश्वस्य श्लोकमेतं पपाठ सः ॥४४०॥
 असमाप्रजिगीषस्य स्त्रीचिन्ता का मनस्विनः । अनाक्रम्य जगत्कृत्स्नं नो संस्थां भजते रविः ॥४४१॥
 श्लोकेनात्मगतं तेन पठितेन महीभुजा । सा कलाकुशलाज्ञासीन्महान्तं कंविदेव तम् ॥४४२॥
 गन्तुकामं च तं शान्तनूपां प्रणयिनी बलात् । अर्थायित्वा चिरं कालमप्रस्थानमयावत ॥४४३॥
 एकदा वन्दितुं संस्थां प्रयातः सरितस्तटम् । विरायातो गृहं तस्या ददर्श भृशविदलम् ॥४४४॥
 445 किमेतदिति पृष्ठाय तमुचे सा मुचिस्मिता । सिंहोत्रं सुमहाज्जात्रौ निपत्याहन्ति देहिनः ॥४४५॥
 नरनागाश्वसंहारः कृतस्तेन दिने दिने । त्ववधभूवं विरायाते नङ्गयेन समाकुला ॥४४६॥
 राजानो राजपुत्रा वा नङ्गयेन विस्त्रयिताः । गृहेभ्यो नात्र निर्यान्ति प्रवृत्ते क्षणराक्षणे ॥४४७॥
 तामिति ब्रुवतीं मुग्धां निविध्य च विहस्य च । मन्त्रीह इव तां रात्रिं जयापीडोत्पवाहयत् ॥४४८॥

४२२. ^१) इदं supplied by A₂ in space left by A₁ —^१) A₁ gloss भरतानुगमालक्ष्यनृत्तगीतादिशास्त्रवित् शास्त्रा. ४२३. ^१) Here two padas seem to be wanting. ४२५. ^१) Thus A₁; A₂ पृष्ठेय. ४२७. ^१) A₁ नृत्त.—^२) A₂ सुशीलु.—^३) A₁ जावत्सा. ४२८. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁ सिंहः. ४३१. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁ इदमस्या. ४३२. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁ स्त. ४४०. ^१) A₂ कथयन्निव. ४४१. ^१) Thus A₁; A₂ जगत्कृत्स्नं. ४४३. ^१) A₂ वित्. ४४४. ^१) A₂ स रसवत —^२) Thus A₁; altered by later hand to 'दललम्'. ४४८. ^१) Thus corr. by later hand from A₁ ब्रुवती.

अपरेद्युर्दिनापावे निर्गतो नगरान्तरात् । सिंहागमपतीक्षोभूमहावटतरोरपः ॥४४९॥
 भट्टव्यत ततो दूरादुत्फुल्लवकुलच्छदिः । भट्टहासः कृतान्तस्य संचारीय मृगाधिपः ॥४५०॥ 450
 अध्वानान्येन यान्तं तमथ मन्थरगामिनम् । राजसिंहा' नदसिंहं समाह्वयत हेलया ॥४५१॥
 सन्धयोः व्यासवक्त्रः कर्पकूर्वः प्रदीपदृक् । उदस्तपूर्वकायन्तं सगर्जः समुपाव्रजत् ॥४५२॥
 तस्य न्यस्याननभिले ककोणि पततः क्रुधा । क्षिपकारी जयापीडो वक्षः क्षुरिकयांभिनत् ॥४५३॥
 शोणितं जग्धगन्धेभसिन्दूरामं विमुञ्चता । एकप्रहारमिमेन तेनात्यज्यत जीवितम् ॥४५४॥
 भामुक्तव्रणपट्टः स कफोणिमथ गोपयन् । प्रविश्य नर्तकीवेशम् निशि दृष्ट्वाप पूर्ववत् ॥४५५॥ 455
 प्रभातायां विभावर्यो भुत्वा सिंहं हतं नृपः । पट्टः कौतुकाद्गुडु जयन्तो निर्वयौ स्वयम् ॥४५६॥
 स दृष्ट्वा तं महाकायमेकप्रहतिसंहतम् । साधर्यो निधयाम्नेने प्रहारीरममानुषम् ॥४५७॥
 तस्य दन्तान्तरालस्थं केयूरं पार्श्वगार्पितम् । श्रीजयापीडनामाङ्कं ददशाथ सविस्मयः ॥४५८॥
 स्वात्कुतोत्रं स' भूपाल इति ब्रुवति पार्श्वे । जयापीडागमाशङ्किं पुरमासीद्भयाकुलम् ॥४५९॥
 ततः पौरान्निमृश्यैवं जयन्तः सितिपोब्रवीत् । प्रहर्षावसरे मूढाः कस्मादो भयसंभवः ॥४६०॥ 460
 श्रुत्वे हि जयापीडो राजा भुजबलोजितः । केनापि हेतुना भ्राय्यश्लेषकाप्येव विगन्तरे ॥४६१॥
 राजपुत्रः कल्लट इत्युक्ता कल्याणदेव्यसौ । तस्मै नियमिता शानु निष्पुत्रेण सता मया ॥४६२॥
 सोन्वेद्यध्वेस्तस्य प्रापस्तद्ब्रह्माहरणेच्छया । रत्नद्वीपं प्रतिष्ठासोर्निधानासादनं गृहात् ॥४६३॥
 भस्मिन्नेव पुरे तेन भाव्यं भुवनशासिना । द्यूतादेनं समान्वेद्य सौम्यै दशमभीप्सितम् ॥४६४॥
 नात्रि सप्रत्ययाः पौरा भूपतेः सत्यवादिनः । अन्विष्य कमलावासवार्तिनं तं न्यवेद्यन् ॥४६५॥ 465
 सामात्यान्तःपुरोभ्येव प्रयत्नेन प्रसाद्य तम् । ततः स्ववेशम् नृपतिर्निनाय विहितोत्सवः ॥४६६॥
 कल्याणदेव्यास्तेनाथ कल्याणामिनिवेशिना । राजलक्ष्म्या व्यपास्ताया इव सोजिमहत्करम् ॥४६७॥
 व्यपाहिनापि सामर्थ्यं तत्र शक्तिं प्रकाशयन् । पञ्च गौडाधिपाञ्जित्वा श्वभुरं तदधीश्वरम् ॥४६८॥
 गन्तव्यं प्रभुत्वं सैन्यं संवाहयन्स्थितः । मित्रदार्मात्मजो देवदार्मात्म्यस्तमायौ ॥४६९॥
 निजवेशं प्रति ततः स प्रतस्ये तदर्थितः । अमे जयभियं कुर्वन्पथात्तेषु सुलोचने' ॥४७०॥ 470
 सिंहासनं जितादाजौ' कन्धकुञ्जमहीभुजः । स राज्यकुङ्कं राजा जहरोदारगौरवः ॥४७१॥
 तस्मिन्प्रविष्टे स्वभुवं स्फूर्जद्गजितविक्रमे । सैन्यैः समं समित्सज्जैर्जैज्जो योक्तुं विनियौ ॥४७२॥
 शुक्लेत्राभिषेधे धामे तेन साधं दृष्टादणः । जयापीडस्य संपामः द्रवहनि दिनान्यभूत् ॥४७३॥
 अनुरक्तप्रजो राजा जञ्जराज्यासहिष्णुभिः । बुधिं सोन्वीयमानोभूद्भ्राय्याटविकमण्डितैः ॥४७४॥
 श्रीदेवो मामवण्डालः प्राप्तो माम्यैः समं युधि । कोत्र जञ्ज इति भ्राय्यव्योधापन्पञ्च सर्वतः ॥४७५॥ 475
 तृणानि स्वर्णभुङ्गारास्त्रिबन्तं वारि तस्य ते । रणमध्ये हयारूढं तं दूरात्समदर्शयन् ॥४७६॥

४५१. '1) Thus corr by A₂ from A₁, सिंह. ४५२. '1) Thus corr by A₂ from A₁, कर्प. ४५३. '1) A₂, gloss खञ्जद.
 ४५४. '1) A₂, gloss दृष्ट्वाप्यौ ४५५. '1) A₂, gloss सविधासा. ४५६. '1) A₂, gloss प्रकृत कथासम्बन्ध स्मारयति गतलोचनमिति.
 ४५७. '1) A₂, gloss कमलागतं कौ कल्याणेश्वरी च. ४५९. '1) Thus A₂, A₁, शक्ती ४६४. '1) Thus A₂, A₁, सोन्वीयमानो

- भ्रमयक्षेपणीयं स क्षिप्त्वात्मानं तरानने । सोयं हतो मया जज्ञ इत्यमोचक्रियोनदन् ॥४७७॥
 साहायकाय राशोहं वामीस्युक्तापि ताशानः । मातुर्हसन्त्या जज्ञस्य प्रतिज्ञायावयौ बधम् ॥४७८॥
 अदमस्तर्पणभीमास्त्रं मुमुर्षु पतितं हवात् । विवेष्टमानं मेदिन्यां जज्ञं त्यक्त्वा वपुर्निजाः ॥४७९॥
 480 स समर्थाहितापातचिन्तासततदुःस्थितः । शोहाजितेनं राज्येन विभिर्धर्मैर्व्ययुज्यत ॥४८०॥
 न्यासापहराहणिजां वेदयानां कामिविघ्नान् । शोहाजोपनतां राज्ञामस्थिरा पत्र संपदः ॥४८१॥
 हते जज्जे जयापीडः प्रत्यावृत्य निजां भियम् । जग्राह शोणा भूमारं कृत्वेन च सतां मनः ॥४८२॥
 प्रपेदे यत्र कल्याणं स विरोधिषधानृपः । देशे कल्याणपुरकृत्तत्र कल्याणदेव्यभूत् ॥४८३॥
 राजा मल्हानपुरकृत्तके विपुलकेशवम् । कमला सां स्वनाम्नापि कमलाख्यं पुनं व्यधात् ॥४८४॥
 485 महाप्रतीहारपीठाधिकारं प्रतिपद्य सः । कल्याणदेवीराक्षिण्यादकरीदधिकोन्नतिम् ॥४८५॥
 उत्पात्तभूमौ देशेस्मिन्दूरदूरतिरोहितां । कश्यपेन वितस्तेव तेन विद्यावतारिता ॥४८६॥
 यत्रोर्मूलोयमित्येव कस्मैविहदते स्फुटम् । सर्वज्ञानान्ददत्तके सर्वान्निद्यामिवोगिनः ॥४८७॥
 देशान्तरादागमय्य व्याचक्षणांस्तमापतिः । प्रावर्तयत विच्छिन्नं महाभाट्यं स्वमण्डले ॥४८८॥
 क्षीराभिषाचक्ष्वविद्योपाध्यायास्तभृतभुतः । बुधैः सह वयौ वृद्धिं स जयापीडपण्डितः ॥४८९॥
 490 भूपतेरारम्भना स्पर्शी चक्षमे न स कस्यचित् । आत्मनस्तु बुधैः स्पर्शी भुजुर्धर्मैर्दमन्यत ॥४९०॥
 तावत्पण्डितशब्दे भूजाजशब्दादि प्रथा । तैत्तिरीयैर्न तु ग्लानि कालान्तरवरावयौ ॥४९१॥
 नृनतौ विहदायते राजसांमुख्यकाङ्क्षिभिः । गृहा बभूवुर्विदुषां व्याघ्राः सेवानर्हैर्नृपैः ॥४९२॥
 समप्रदीप्तया राजा सोमिष्य निखिलान्बुधान् । विहर्तुर्भिक्षमभयघातान्यनृपमण्डले ॥४९३॥
 अध्यक्षो भक्तशालायां भुक्तदन्तस्य मन्त्रिणः । विहृतया धर्कियाख्यस्तेन स्वीकृत्य वर्धितः ॥४९४॥
 495 विह्वानीनारलक्षणे प्रत्यहं कृतचेतनः । भद्रोभूदुर्द्वन्द्वस्तस्य भूमिभर्तुः सभापतिः ॥४९५॥
 म दामोदरगुमाख्यं कुङ्कुमीतकारिणम् । कश्चि कश्चिं बलिरिष भुयै धीसत्विषं व्यधात् ॥४९६॥
 मनोरथः शङ्कुदन्तश्चटकः संधिमांस्तथा । बभूवुः कवयस्तस्य वामनाथाश्च मन्त्रिणः ॥४९७॥
 स द्रुमे पश्मिनाशयां लभयन्नुदयं हवेः । देशे धर्मोत्तराचार्यं प्रविष्टं साध्वमन्यत ॥४९८॥
 सचेताः संस्तवत्यक्तविरक्तयो बभूव सः । भावानां भुज्जमानानामास्वादान्तरविजृम्भः ॥४९९॥
 500 अपश्यन्निर्महास्वादाम्भास्वादुर्विवेकिभिः । किं ज्ञेयमशनादव्यक्तमापैरन्धैरिदोक्षभिः ॥५००॥

४७८ ') A₂ indicies by asterisks and the marginal note मण्डले: साहायकाय, a different reading, in which this verse followed after verse 474.—') Thus A₂; A₁ हिताद्यन्. ४७९. ') Thus A₁; A₂ 'सरोध'. ४८०. ') Thus A₂; A₁ शोहाजितेन. ४८१. ') Thus corr. by A₂ from A₁ 'जोपदना. ४८४. ') A₂ gloss मलो इति नाशय.—') Doubtful: thus A₂; A₁ विरलके; A₂ मलकेद्यव.—') Thus corr. by A₂ from A₁ रश.—') A₂ gloss कलमवु. ४८९. ') Thus corr. by A₂ from A₁ 'वेडाधि'. Cf. महाप्रतीहारपीडा iv. 142.—') Thus A₁; A₂ 'देवी' and 'वताम्. ४८९. ') Thus G R Edd.; A 'क्षीत'. ४९०. ') वज्ञाना supplied by A₂ in space left by A₁. ४९८. ') A₂ gloss प्रापय.—') Thus A₂; A₁ 'व्यसाप'. ४९९. ') A₂ gloss क्षीरस्वामिः. ४९२. ') Thus corr. by A₂ from राज्य. ४९४. ') Thus corr. by later hand from A₂ पाकय.—') A₂ gloss महीद्वद आलङ्कारिक. ४९६. ') A₂ 'कारणम्.—') A₂ gloss मुक्त. ४९८. ') Thus A₂; A₁ हस्यद.—') Thus according to marginal note of A₂ देश धर्मोत्तराचार्यमित्यन्यार्थः । देशे धर्मोत्तराचार्यः ५००. ') Thus corr. by A₂ from A₁ 'रन्धैरि'.

आरुढस्य चित्तं कृतानुमरणोद्योगवियालिङ्गनं^१ पुण्ड्रेक्षुद्रवपानमुल्बणमहामोहप्लुप्तमृतेः ।
 वीतासोरवत्समालयनलयमोदश्च यादृग्भवेद्वादानां क्षुभगः स्वभावमहिमा निषेतसस्तादृशः ॥५०१॥
 मन्त्रविक्रमयोस्तस्य ह्योर्दोर्दणयोरिव । एकैव विम्बिता मूर्तिः सहस्रगुणतां ययौ ॥५०२॥
 आर्कुर्वन्विगुणामात्रां लङ्केन्द्रात्यम्ब राक्षसान् । तेनानयेति जगदे दूतो जातु पुरः स्थितः ॥५०३॥
 सांघिविपहिर्कः सोय गच्छन्तोताद्युतोम्बुषी । प्राप पारं तिमिपासं तिमिमुत्पादय निर्गतः ॥५०४॥
 प्रियमत्स्यो रम्भभक्त्या नृपाञ्जालेखदायिनम् । स्वदेशमनयइतै रक्षोभिस्तं विभीषणः ॥५०५॥ 505
 दूतं त्रैतैः पूरयित्वा सरोगार्धं च राक्षसैः । चक्रे जयपुरं कोहं त्रिविष्टपसमं नृपः ॥५०६॥
 बुद्धं च महामाकारं विहारं च विषाय सः । नगरान्तर्जयादेर्वीं पुण्यकर्मा स निर्ममे ॥५०७॥
 तत्पुरे चतुरात्मा च शेषशायी च केशवः । विष्णुलोकस्थितिं त्यक्त्वा भुवं बभ्रति संनिधिम् ॥५०८॥
 अन्यत्कर्मान्तरं किंचित्कारयित्वा स राक्षसान् । पृथक्त्वाहभिरैवाम्भ इति शंसन्ति केचन ॥५०९॥
 स हि स्वप्ने जलान्तर्मे कुप द्वारवतीमिति । उक्तः कंसारिणा चक्रे त्रिविर्माणं तथाविधम् ॥५१०॥ 510
 श्रीद्वारवर्यपिष्ठानं बाह्यं कोहं तथा हसौ । अभ्यन्तरं जयपुरं वृतेषां प्यलिलो जनः ॥५११॥
 मन्त्री पञ्चमहाशब्दभाजनं जयतीभुजः । तस्मिन्जयपुरे कोहं जयदत्तो व्यधाम्नतम् ॥५१२॥
 राजक्षत्रः प्रमोदस्य जामाता मधुरापतेः । आचाभिधो व्यरचयच्छुचिराचेभ्ररं हरम् ॥५१३॥
 पुनः संभूतसामग्र्यो विजयाय विनिर्ययौ । बलैर्जलधिवेलाक्षीन्द्राचयक्षलपुद्गलैः ॥५१४॥
 संप्रविष्टापि पूर्वाग्निभंविच्छिन्ना हिमाचले । भगीरथस्य गङ्गे च रेजे तस्यानुगा चमूः ॥५१५॥ 515
 सार्धं प्रचण्डैश्चण्डालैरदन्तः कटकाग्रहिः । तस्यासन्ध्यामिका रात्रौ मुमुन्निप्रमुखा नृपाः ॥५१६॥
 नामान्यद्विनयादित्य इति प्रख्यापयन्पुनः । पूर्वाशां विनयादित्यपुरेणात्कृतां व्यधात् ॥५१७॥
 अत्युत्सेकेन महतां साहसाभ्यवसायिनाम् । भीरारोहति संदेहं महतामपि भूभुताम् ॥५१८॥
 भीमसेनाभिधानस्य स दुर्गं पूर्वदिक्पतेः । निःशब्दो व्रतिभिः सार्धं व्रतिलिङ्गी विवेश यत् ॥५१९॥
 तं रन्धान्वेषिणं तत्र परिज्ञाय चिरस्थितः । भ्राता जञ्जस्य सिङ्गाख्यो गत्वा रात्रौ न्यवेदयत् ॥५२०॥ 520
 भूपतिं भीमसेनोऽथ राजाकस्माद्ब्रह्मणं तम् । नहुपाजगरो भीममिव भीमपराक्रमम् ॥५२१॥
 तस्मिन्कीरे तथा बडे भुवं पुरुषकारिणाम् । गौरवहेविणा जाने द्वैतेनोन्नमिन् शिरः ॥५२२॥
 जयापीडस्त्वसंमूढो व्यसनैव्यतिदारुणे । तांस्तान्संविन्तयन्नासीदुपायानुरत्येगमुखः ॥५२३॥
 अश्वान्तरे नरपतेः पौराणामतिदुस्तरा । लूतामयकृता व्यापदुदपद्यत मण्डले ॥५२४॥

५०१. ^१) A, note in margin : आरुढस्येव्यादित्यादि षण्डस्थोम्यबालपञ्चबुधोपीनस्तनाभिः कृतानित्यपि पाठो रम्भः. ५०३. ^१) The original reading of A₁, अर्कुर्वन्वि, has been corrected into आर्कुर्वन्वि^२ by a later hand, probably A₂; A₂ explains the latter reading by the gloss विगुणामपि आह्लातां कुर्वन् आं अङ्गीकारे. A₂ gives the interlinear note अर्कुर्वन्विगुणामित्यन्वाहसौ and explains this reading in margin : दूतः किं कुर्वन् आह्लातां राजसम्बन्धिनीं विगुणां निष्कलां अर्कुर्वन् न विरचयन् मानयन्नाज्ञा-
 यित्वायेः.—) Thus corr. by A₂ from A₁ लङ्केन्द्रात्यम्ब. ५०४. ^१) Thus corr. by later hand from A₁ 'महत्क' ५०७. ^१) बुद्ध supplied by A₂ in space left by A₁; found also in GR; C सुट. ५१२. ^१) Thus A & G; C रात्रयः.—) A gloss अश्वरक्षोर् इति भाषया. ५१३. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁ मधुरा. ५१५. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁ 'हि. ५१६. ^१) Thus A₂; A₁ सहसा.—) Thus corr. by A₂ from A₁ सहसाभ्यवसायिनाम्; A₂ gloss साहसेन शिलादितापवेक्षेण कर्म-
 ना अवबसायो येषां. ५१९. ^१) Thus A₂; A₁ 'भूततेः. ५२१. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁ 'पतिर्माणं. ५२४. ^१) A, gloss उच्छ्वनो रक्तवर्णः पिटकाकृतित्वित्तः सन्धाति च स्वाधि रोगविषोः लूताख्यः लोतु इति प्रसिद्धः.

- 525 आमयः स्पर्शसंचारी' तत्र व्यापादकश्च सः । देशदोषादतो जन्तुर्लूताव्यातो विवर्ज्यते ॥५२९॥
तदाकर्ण्य जयापीडो जातोपायप्रयुक्तधीः । स्वभृत्येनोपयुक्तानि ब्रह्माण्यानीतवाजहः ॥५२९॥
तैः पिबोत्रेचकैर्मैकैर्ज्वलत्पिसोवहज्ज्वरम् । बभ्रुवृक्षपयधाङ्गे क्षिप्त्वा सपिठकोमवत् ॥५२७॥
तं लूताव्याप्तमाकर्ण्य विपक्षो रक्षिणां मुखात् । विपत्स्यते भुवमिति ध्यात्वा देशाद्बहिर्विधात् ॥५२८॥
एवं स्वमतिमाहास्यास्तंतीर्णो विपद्वर्णात् । व्याप्तयोमापहीरुर्न यशश्च परिपन्थिनः ॥५२९॥
यः सर्वकालमबुधैः परिहस्यमानो मूलाङ्कुराद्यपि न जातु पुरस्करोति ।
530 व्यापत्तु शाखविटपी स फलं प्रसूय पुंसः किलैकपद एव तुनाम्यलक्ष्मीम् ॥५३०॥
तमैच्छदभिसंघातुं विद्याविक्रमसंयुतः । मायाव्यरमुडिर्नाम राजा नेपालपालकः ॥५३१॥
अकृतप्रगतिस्तस्य प्रविष्टस्य स्वमण्डलम् । अयास्वदूरमध्वानं ससैन्योपससार सः ॥५३२॥
जिगीषोस्तस्य तु तथा तत्तत्प्राथम्यनिर्णयः । पृथक्प्रयत्ननिर्वर्त्यो नामुत्तदनुसारिणः ॥५३३॥
ममं कापि क्वचिद्बुद्धं प्रतिदेशे स वैरिणम् । हर्षेणः कोपतं कक्ष्यान्तरिकान्विष्यञ्जगाम सः ॥५३४॥
535 ततो निःशेषितापाये तस्मिन्कुर्वन्श्च दिग्जयम् । आसन्नाग्नेस्तदे सिन्धोः समुपावेशयद्बलम् ॥५३५॥
प्रत्यये विषसैर्द्विवैरथ पूर्वार्णवोन्मुखः । कर्षन्वेनानिलस्पर्शोत्सृष्टध्वजपटाधमूः ॥५३६॥
ततस्तस्मिन्सरित्पारे दक्षिणस्मिन्समापतेः । तस्यावरमुडिः सैन्यं स्वच्छन्नाङ्गं प्रकाशयन् ॥५३७॥
भूरिभेरीवोग्द्वारि प्रबलं वीक्ष्य तद्वलम् । प्रजम्बाल जयापीडः पीतसर्पितरिबानलः ॥५३८॥
स जानुद्वर्गं निर्विघ्नं पश्यन्नेव सरिज्जलम् । अपूर्वत्वाद्भूमिद्विः कुड्मस्तनुं व्याहात ॥५३९॥
540 मध्यं प्राप्ते नृपे पूर्णा वेलया वर्षमानया । अकालेभृद्गाधाम्माः सार्णवाध्वर्गगा सरित् ॥५४०॥
नरनागाश्वबहुलं तथा सैन्यं महीपतेः । प्रवृद्धया प्राप्यमानं क्षणास्तंक्षयमाययौ ॥५४१॥
नृपतिर्वीचिसंमर्दभ्रंशिताभरणान्भुक् । बाह्व्यां लहरीभिर्विन्दस्त्रलैर्दूरमनीयत ॥५४२॥
एकस्य कण्ठाग्रन्धैः सैन्यस्यान्यस्य गर्जितैः । सरित्तरङ्गवेषिध बभ्रुवस्तुमुला दिशः ॥५४३॥
क्षिपकारी सद्रुतिभिः सनैवैः सरितोन्तरात् । स चाकृष्य जयापीडं बबन्ध विहितोत्सवः ॥५४४॥
दैवस्याम्बुमुच्य नास्ति नियमः कोप्यानुकूल्यं प्रति व्यञ्जन्त्यः प्रियमुक्तां घटयते जन्तोः क्षणादपियम् ।
54 क्षिप्रं दीर्घनिदाववासरविपत्तंतापनिर्वापणं प्रादुष्टकृत्य वनस्पतेः प्रकुसते विद्युद्विसर्गं च यः ॥५४५॥
स कालगण्डिकातीराभवास्तुष्टादमवेहमनि । निचिक्षेप जयापीडमात्रानं रक्षिणां करे ॥५४६॥
तथा काश्मीरिणो राजा निमग्नो व्यसने पुनः । स किंकर्तव्यतामूढः भुजा गूढमदद्यत ॥५४७॥
कलावत्सु शशाङ्कोपि तेजस्विष्यमपि तम् । न ददर्श यथा भीमान्स ररक्ष तथा नृपः ॥५४८॥
अपहयविर्गन्तः किञ्चिदालोकन्यस्तलोचनः । आसन्नां तटिमीमासीदुपायाश्च स चिन्तयन् ॥५४९॥

५२९. ^१) Thus corr. by A₁ from सनैवै. ५३२. ^१) A₂ gloss आरुहिः.—^२) A₂ gloss जयापीडस्य.—^३) Thus A₁; A₂ अया. स्तु^०; G R have both readings. ५३३. ^१) A₂ gloss जयापीडस्य. ५३४. ^१) A₂ gloss हर्षेणः कोपतं मक्षयतीति प्रसिद्धिः.—
^२) Emended; A G R 'न्वेच्छ'. ५३५. ^१) A₂ gloss सरितः. ५३६. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁ तस्यानुरमुडो. ५३९. ^१) Thus
corr. by A₂ from A₁ 'स्तन'. ५४२. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁ 'नम'. ५४४. ^१) A₂ gloss द्रुतिः जलीनरपायं आशा इति
प्रसिद्धा. ५४५. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁ 'पीडं सप्तानां'. ५४९. ^१) Thus corr. by later hand from A₁ 'निर्गन्तः'.—^२) A₂
gloss आलोचयतेनेत्यालोकाः वातावनं । तस्मिन् स्थले लोचने वेन सः.

भवस्यावेदकास्तत्र मयिताः पृथिवीभुजा । आर्द्रान्तःकरणैः श्लोकाः स्मरन्तेषां पुरिभिः ॥५६०॥ 560
 तथा तस्मिन्स्थिते मानी. देवशर्मैव मन्त्रिषु । चिन्तयन्स्वामिसंमानमनिशं पर्येतप्यत ॥५६१॥
 भर्तुः स्वदेहस्यागेनं स हितं कर्तुमद्यतः । दूतैररमुडैश्चक्रे प्रियवाग्भिः प्रलीभनम् ॥५६२॥
 जयापीडभिया साकं राज्यं कदमीरमण्डले । दास्यामि गुण्यमित्यस्य दूतैः स आबिभोभवत् ॥५६३॥
 श्रमिषु प्रतिदूतेषु पूर्णायामश्च संविदि । गृहीतकटको मन्त्री नेपाल्लविषयं ययौ ॥५६४॥
 स कालगण्डिकासिन्धोरवाचि कटकं तटे । स्थापयित्वा परं पारं ययौ मितपरिच्छदः ॥५६५॥ 565
 सामनैरपमायातैस्तां सभां संप्रवेशितम् । सस्कृत्यारमुडिः प्रहं न्यवेशयत् विष्टरे ॥५६६॥
 अध्वभान्तं हति क्षिप्रं प्रतिमुक्तः क्षमाभुजा । तद्विष्टरोपचारस्तस्मिन्नायावस्ये दिनम् ॥५६७॥
 स चारमुडिभूषणं पीतकोशौ परस्परम् । आसतां निर्जनेन्येषुः कर्तव्यकृतनिश्चयौ ॥५६८॥
 नृपमूचेय सचिवो जयापीडाभितं धनम् । अस्ति सैन्ये तदाप्रानां तस्य वा विदितं च तत् ॥५६९॥ 560
 दानेन भविता मोक्षस्तवेत्युक्त्वा विमोहयन् । तस्मात्तं प्रष्टुमिच्छामि क्व वदन् न्यस्तमित्यहम् ॥५७०॥ 560
 अत एव मया सैन्यं संहृतं न प्रवेशितम् । यदेतन्मध्यगाः शक्या न बन्धुं न्यासधारिणः ॥५७१॥
 तस्मादेकैकमाहूय तेषु बडेषु सैनिकाः । कोपमज्ञातददया न यास्यन्ति विवक्षतः ॥५७२॥
 एवं विमोहितात्तस्मात्प्राप्तोनुज्ञां स लब्धवान् । बद्धस्य पययौ पार्श्वे जयापीडमहीभुजः ॥५७३॥
 तदालोकनं शोकं गोपयन्धैर्यसागरः । गृहं तस्मिन्निर्जने कृत्वा क्षिप्रं पप्रच्छ तं नृपम् ॥५७४॥
 अपि स्वया निजं तेजो भित्तिभूतं न हारितम् । तस्मिन्निह सति सिद्धान्ति साहसालेख्यकल्पनाः ॥५७५॥ 565
 स तं बभूवे निःशस्त्रो मन्त्रिज्ञेवं व्यवस्थितः । अद्भुतं कर्म किं कुर्यां प्रियमाणेन तेजसा ॥५७६॥
 मन्त्री तमूचे तेजश्चेद्राजन् निसृतं तव । जानीहि तत्क्षणेनैव लङ्घितं विपद्वर्णयम् ॥५७७॥
 अपि बातायनादस्मात्पतित्वा निष्पगाम्भसि । पारं गन्तुं समर्थासि सैन्यं ह्यत्र निजं तव ॥५७८॥
 राजा जगाद तं नास्मात्पतित्वोत्थीयतेऽम्भसः । विना दूर्तिं दृतिश्चात्र दूरपाताद्विदीर्यते ॥५७९॥
 तस्मान्नायमुपायोत्र न च नाम विमानितः । बहु मन्ये तनुत्यागमनिर्मध्यापकारिणम् ॥५८०॥ 570
 ततो निश्चिन्तय सोमात्यस्तमवादीन्महीपते । बहिः केनाप्युपायेन बहस्त्वं नालिकाह्वयम् ॥५८१॥
 प्रविष्टयैकाकिनैवाद्य ब्रह्मणः संभृतो मया । सरिदुत्तरणोपायः सोनुषेयोप्यशङ्कितम् ॥५८२॥
 भ्रुस्वेति निर्गतो गत्वा पायुश्चालनवेदम् सः । सविलम्बं बहिर्वेलो तदुक्तामत्यवाहयन् ॥५८३॥
 पकाकी संप्रविष्टाय तं ददर्श द्युतं क्षिति । विपन्नं गलमुद्रय दृढया चेलवीरया ॥५८४॥

५६०. ') A, gloss बन्धनवैद्यमनि. ५६१. ') Thus corr. by later hand from A, 'न्यथसौ. ५६२. ') न supplied by A, —') Emended; A, 'रारमुडैश्चक्रे. changed by later hand to 'मुडैश्चक्रे.—') Thus corr. by later hand from A, 'त्रि-
 विलोभनम्. ५६३. ') Thus corr. by A, from A, 'दे. ५६४. ') Thus A, A, प्रतिक्षिपः. ५६५. ') A, gloss पीतकोषो
 कृतप्रीतिकारिण्यर्थः; to 'प्रीतिक' A, adds the note क्षत्रपः. ५६६. ') Thus corr. by A, from A, यदि तन्मः; A, gloss
 एतन्मध्यगाः संहृतसैन्यमध्यगाः इत्यर्थः.—') Thus corr. by A, from A, बन्धुः. ५६७. ') Thus A, A, प्राश्लोभ्यतां; R G
 follow A, ५६४. ') Thus corr. by A, from A, इदं च. ५६८. ') Thus corr. by A, from A, इति.—') Thus corr.
 by later hand from A, बहस्त्वं; A, gloss बहिः गम्येत्यर्थः.—') A, gloss पटिकाह्वयमित्यर्थः. ५७१. ') Thus corr. by A,
 from A, पाह—') A, gloss पटिकाह्वयकपां.

- 575 संद्यो व्यापादिततनुः श्वासापूरितविग्रहः । अभेद्योऽहं तव कृतिर्मांसाद्य तत्रापाम् ॥५७६॥
 आरोहुरुहन्धाय स्वोर्वोऽष्णीषपट्टिकां । बद्धा मया तां प्रविश्य क्षिपमेव पताम्भसि ॥५७७॥
 नखनिर्मिषगतास्त्रलिखितामिति संविदम् । दृष्ट्वा चावाचबल्कणमिबद्धाभुकपल्लवे ॥५७८॥ तिलकम् ॥
 विस्मयजेहयोः पश्चात्पूर्वं स सरितस्ततः । प्रवाहे पतितो राजा परं पारं समासदत् ॥५७९॥
 प्रातसैन्यः प्रविद्याय क्षणेनैव निनाय सः । तमशेषं समुपालं नेपालविषयं क्षयम् ॥५८०॥
 580 रक्षिणोपि न यावत्तमज्ञानन्बन्धनायुतम् । तावदेव कयाशेषं विषयं तं चकार सः ॥५८०॥
 नृत्यत्कबन्धः स्वर्गेलीमुक्तलक्ष्म्यचोषवान् । भूपतेर्बन्धनान्मोक्षे बभूव समरोत्सवः ॥५८१॥
 दाबन्तलोत्खणभुवो गिरयो निदावे यत्रैव दूरमितरे परिवर्जनीयाः ।
 तत्रैव संभवति सान्द्रहिमद्रवार्द्रभिन्नं तुपारशिखरी नितरां निवेद्यः ॥५८२॥
 जज्ज्वादीनां क्षणे यत्र जन्म स्वामिदुहामभूत् । तत्रैव मन्त्रिणध्वजं कृतिनो देवदार्मणः ॥५८३॥
 नाभूच्छिदृशः क्षुनुः स पितुर्मित्रदार्मणः । तमोमयो भास्वरस्यं भानोरिष शनैश्चरः ॥५८४॥
 585 रक्षारक्षोपमे तस्मिन्सन्निवेशतमुपागते । प्राप्तामपि धियं मेने नृपतिर्हारीतामिव ॥५८५॥
 तस्य दिग्विजयस्यान्ते मानम्लानिर्दिनिर्ययौ । मानसाष्टपिषीभर्तुर्नामास्त्योपक्रिया पुनः ॥५८६॥
 चित्रं जितवतस्तस्य स्त्रीराज्ये मण्डलं महत् । इन्द्रियपामविजयं बहमन्यन्त भुभुजः ॥५८७॥
 कर्णश्रीपटमाब्ध स्त्रीराज्याज्जिजिताडुतम् । धर्माधिकरणाख्यं च कर्मस्थानं विनिर्ममे ॥५८८॥
 द्वितीयं चलगज्जाख्यं कर्मस्थानमपि व्यधात् । उपयुक्तं प्रयाणेषु गच्छे दूरस्थिते निजे ॥५८९॥
 590 किमन्यत्तदुजावासानिवासिन्या जयधियः । चत्वारोऽम्बुधोभूवन्विजालसमनिर्दपणाः ॥५९०॥
 पुनः प्रविश्य कश्मीरान्स भूपैः परिवारितः । विराय बुभुजे राजा विजयोपाजितां धियम् ॥५९१॥
 तं कदाचिष्टुषं स्वप्रे सर्वाशाविजयोर्जितम् । पुमान्दिव्याकृतिः कोपि व्याजहार कृताञ्जलिः ॥५९२॥
 द्रुत्वं स्वहिषये राजन्वसन्नस्मि सबाधधवः । नागेन्द्रोऽहं महापद्मनामा त्वां शरणं भितः ॥५९३॥
 द्राविडो मान्त्रिकः कश्चिन्मामिनो नेनुमुद्यतः । जलाकाङ्क्षिणि वित्तेन विक्रेतुं मरुमण्डले ॥५९४॥
 595 तस्माच्छेत्पासि मां तत्त्वं स्वर्णधातुद्वयं गिरिम् । स्वदेशे दशोपस्थायामि स्कीतोपकृतिकारिणः ॥५९५॥
 राजा स्वप्रे निशम्येति दिक्षु संपरितैश्चरैः । कुतोपि प्राप्तमानीय तं पप्रच्छ चिकीर्षितम् ॥५९६॥
 दत्ताभयः स नागोक्तं यथावत्सर्वमुक्तवान् । सविस्मयेन भूभर्त्रा स्वयं भूयोऽप्यष्टचञ्चल ॥५९७॥
 भूरियोजनविस्तीर्णास्तरसोभ्यन्तरात्त्रया । नागः प्रभावोत्कृष्टः स निष्कटुं शक्यते कथम् ॥५९८॥
 स तं व्यजिज्ञपद्मज्ञविन्त्या मन्त्रशक्तयः । ताश्चिद्विद्वत्संक्षिप्तमेत्याध्वर्यं विलोकयताम् ॥५९९॥
 600 अद्यानुगम्यमानः स राजा प्रापः सरोन्तिकम् । अभिमन्यवोऽजितैर्बाणैर्बद्धाशोशोषयज्जलम् ॥६००॥

५७६. ¹) A₂ gloss संद्यो व्यापादिततनुर्विष्याहि पताम्भसीरवन्ता शिवा राहः कृते नखनिर्मिषस्वसरीरस्त्वन लिखिता तेन कृतश्चैन मन्त्रिणेण स्वकीयकण्ठनिबद्धे वस्त्रखण्डे.—²) A₂ gloss अत एव कृतिविरचित्य.—³) A₁ originally कृतेमो¹; to this reading refers the gloss of A₂. कृते संकटावाच्यमेष्टाहमिस्वयं. On altering the reading to कृतिमो¹, A₁ has struck out the first gloss and added a fresh one: अहमेष्टाहो कृतिरस्मि.—⁴) A₂ gloss मां कृतिरूपं. ५७६. ¹) Thus corr. by later hand from A₁, 'कद- बन्धाय.—²) A₂ gloss उष्णीषपट्टिका वेदनाञ्जलद्वयपट्टिकेत्यर्थः. ५८१. ¹) Thus corr. by later hand from A₁, क्षणं. ५८४. ¹) Thus A R G; C नाभूच्छिदृशः.—²) Thus A₁, A, भास्वरस्य. ५९६. ¹) Thus A₁, A, 'प्रविष्टैश्च'.

राजापश्यत्ततः पङ्के लुप्तं मानुषाननम् । वितस्तिदेह्यमुरगं भूरिह्रस्वोरगान्वितम् ॥६०१॥
 मन्त्रसंकोचिनं राजन्मुह्यन्मुमिति ब्रुवन् । मा महीरिति भूपेन सोमिभार्यं न्यविधत् ॥६०२॥
 नृगे राजाज्ञया तेन' मन्त्रजीर्येव संहते । सरोमुखागवस्व तत्पुनर्वाप्तदिगन्तरम् ॥६०३॥
 द्रविडं द्रविणं दृष्ट्वा विसृज्याचिन्तयन्पुनः । दद्याद्याद्यात्यसौ नागः कथं स्वर्णकरं गिरिम् ॥६०४॥
 ध्यायन्तमेव तं स्वप्ने ततः शोचाच्च पन्नगः । केनोपकारेण गिरिः स्वर्णसूतव ददर्थते ॥६०५॥ 605
 स्वदेशोयं विदेशोयमिति बुद्धेः प्रवर्तकः । अन्वयव्यतिरेकाभ्यां स्थित्यभ्यासः शरीरिणाम् ॥६०६॥
 शरणं त्वामहमगमवमानभवत्पुनः । शरण्येन सता तत्तु भवतैव प्रवर्तितम् ॥६०७॥
 उदन्वानिव योक्षोभ्यो ज्ञायते संभितैः प्रभुः । का ह्रीस्तनोभ्या सोनैर्यसोषामप्रेमिभूयते ॥६०८॥
 याभिरन्याभिभूताभिरिस्तस्वातुमक्षमः । तासां केनाभिमानेन स्त्रीणां द्रष्टव्यम्' मुखम् ॥६०९॥
 येकारणंसधर्माणो ध्यामूढस्य भवाम ते । विद्वन्मयानाः क्रीडायै ते वयं प्राकृता इव ॥६१०॥ 610
 अथ वा श्रीमदाध्यानामपेक्षापूर्वकारिणाम् । यत्किंचनविधायित्वं प्रायधानां किमद्भुतम् ॥६११॥
 मन्वन्ते क्षमाभुजः क्रीडामुक्षतानां विमानवाम् । यावज्जीवं तु सन्धासं मरणं तां विदन्ति ते ॥६१२॥
 उपेक्ष्यपक्षे भूपानां मानः स्वार्थस्य सिद्धये । स तु प्राणानुपेक्ष्यापि प्राणपक्षे मनस्विनाम् ॥६१३॥
 महतो येवमन्वन्ते घटन्ते च विमानितैः । मनःस्वरूपाभिज्ञत्वं तेषां केनानुमीयते ॥६१४॥
 भवन्त इव तत्रापि न वयं व्यर्थदर्शनाः । तान्नयतुरसस्यन्धी ददर्थते तन्निरिस्तव ॥६१५॥ 615
 इत्युक्त्वा संविदं तस्मै स्वप्न एव स तां ददौ । यथा प्रबुद्धः प्रत्युषे प्राप तान्नाकरं गिरिम् ॥६१६॥
 स तस्मात्क्रमराज्यस्यान्नास्रमाकृष्य निर्ममे । शतं दीनारंकोटीनमेकोनं स्वाभिधाङ्कितम् ॥६१७॥
 पूर्णं कोटिशतं कुर्याथः स मां निर्जयेदिति । दर्पमङ्गाय भूपानां समयं स्थापयन्पुनः ॥६१८॥
 समस्या इव स क्षमाभूत्सावशेषैर्विचिष्टितैः । विशेषे तुल्यानिर्माणकुण्डत्वायेति भूभूताम् ॥६१९॥ 620
 अथाकस्मानमहीपालः प्रजाभाग्यविपर्ययैः । त्यक्त्वा पैतामहं मार्गं ययौ विष्येण सोधना ॥६२०॥
 किं दिग्जयादिभिः क्रैशैः स्वदेशादज्यतां धनम् । इत्यर्थ्यमानः कायस्यैः स्वमण्डलमदण्डयत् ॥६२१॥
 शिवदासादिभिर्मुष्पैर्धनस्थानाधिकादिभिः । प्रविधार्धितविसेष्टः सोभूलोभवशंभवः ॥६२२॥
 काश्मिरिकाणामुत्पन्नं निजाज्ञाव्यवधायकम् । कायस्ववक्त्रप्रेक्षित्वं ततः प्रभृति भूभूताम् ॥६२३॥
 मन्वन्तस्य महीभर्तुर्योभूत्सत्सुपग्रहे । वास्तव्यबन्धविन्तायां स एव स्थैर्यमाययौ ॥६२४॥
 यत्सतां प्रशमाधाथि पापस्योपादेशे तत् । जयापीडस्य पाण्डित्यं प्रजापीडनशीण्डताम् ॥६२५॥ 625
 स सौदास इवानेकलोकपाणापहारकृत् । अस्तुत्यकृत्यसौहित्यं स्वप्रेपि न समाययौ ॥६२६॥
 कुर्मः किल्बिषमेतदेव ददये कृत्वेति कौतूहलात्स्वैरिण्यः क्षितिपाथ धिक्चपलतां क्रौर्यं च कुर्युः सकृत् ।
 पापाक्रान्तिधियो भवन्त्यथ तथा नान्व्यान्स्त्रुशान्त्योपि ता दूयन्ते न च ते यथा स्वपितरौ प्रन्तोपि शान्तव्रजाः ॥६२७॥

६०२. ') Emended, A सोम्यधाय. ६०३. ') Thus corr. by A₂ from A₁, जाते. ६०८. ') Thus corr. by A₂ from A₁, 'भुतये. ६१०. ') A₁, येऽकारण'. ६१२. ') Thus corr. by later hand from A₁, विमानवान्. ६१३. ') A₂, gloss स्वावय. ६१७. ') Thus A₁; A₂, शोचार्. ६२२. ') Thus corr. by A₂ from A₁, 'कायसिभिः. ६२३. ') Thus corr. by A₂ from A₁, कायसीरका'. ६२७. ') Thus A₂; A₁, जया

- लोभाभ्यासात्तथा क्रौर्यं स ययौ वत्सरत्रयम् । सह कार्षकभागेन यथाहार्षीच्छरस्कलम् ॥६२८॥
 लुब्धस्वध्वस्तधीर्भूस्त्वल्परचित्तलवप्रदान् । सर्वस्वहारिणो मेने कायस्थान्निहकारिणः ॥६२९॥
 सामुद्रास्त्रिमयो नृपाश्च सद्गता एके इतार्दम्भसः स्वस्मादेव कणान्वनस्य जहौ जानन्ति ये हानुताम् ।
 630 सर्वस्मात्सुकुटुलुडिताहितरतो लेशान्किलान्येपि ये दुष्कायस्थकुलस्य इन्त कलयन्त्यन्ताहितापायिताम् ॥६३०॥
 सर्वकालं ब्राह्मणानामहो धैर्यमकुण्ठितम् । निजिज्ञास्य बभूवुर्ये तस्यापि परिपन्थिनः ॥६३१॥
 देशान्तरं प्रयातेभ्यो ये शेषास्ते व्यरेसिषुः । विक्रोशन्तो न मरणाद्वरणात्तापि पार्थिवः ॥६३२॥
 विप्राणां शतमेकोनमेकाहेनं विपद्यते । निवेद्यमेतदित्यूचे क्रौर्याक्रान्तोऽपि पार्थिवः ॥६३३॥
 विपर्यस्तचरित्रस्य तस्य क्रूरस्य भूपतेः । एवं स्तुतिविपर्यासः काव्येष्वपि नृपैः कृतः ॥६३४॥
 635 नितान्तं कृतकृत्यस्य गुणवृद्धिर्वाधायिनः । श्रीजयापीडदेवस्य पाणिनेश्च किमन्तरम् ॥६३५॥
 भाव्यव्याख्याक्षणे श्लोकैर्वचस्पयदतैः कृतः । सोऽयं तस्य विपर्यासोऽपि नृपैरेवं प्रवर्तितः ॥६३६॥
 कृतविशेषोपसर्गस्य भूतनिष्ठाविधायिनः । श्रीजयापीडदेवस्य पाणिनेश्च किमन्तरम् ॥६३७॥
 मूलमूल्यापहर्ता च चन्द्रभागातटे स्थितः । विप्राणां शतमेकोनमभृणोत्तज्जले मृतम् ॥६३८॥
 ततोमहारहरणादेव प्रविरतोभवत् । वास्तव्यानां इतां भूमिं न तु निःशेषतो जहौ ॥६३९॥
 640 अथ विशत्रिसमये नूलमूल्यौकसो द्विजाः । कुकुभुर्जांस्तु तस्याये प्रतीहारकराहताः ॥६४०॥
 मनुमान्धातुरामाया बभूवुः प्रवरा नृपाः । अन्वभावि तदपेपि ब्राह्मणेन विमानना ॥६४१॥
 सेन्द्रं स्वर्गं सशैलां क्षमां सनागेन्द्रं रसातलम् । निर्दग्धं हि क्षणेनैव विप्राः शक्ताः प्रकोपिताः ॥६४२॥
 तदाकर्ण्यस्त सामन्तत्यक्तपृष्ठः क्षमापतिः । उल्लासितैकभ्रूलेखो दर्पाह्वनमब्रवीत् ॥६४३॥
 भिक्षाकणभुजां कोर्यं शशनां वो मरुच्वरः । येनैषय इव ब्रूय प्रभावख्यापकं वचः ॥६४४॥
 645 भीमभूभङ्गभीतेषु तेषु तूष्णीं स्थितेष्वथ । इहिलाख्यस्तमाह स्म ब्रजतेजोनिधिर्हिजः ॥६४५॥
 राजन्युगारुण्येण भावाभावानुवर्तिनः । शासितुस्तेनुसारेण न कस्मादृषयो वयम् ॥६४६॥
 आह स्म विश्वामित्रो वा वसिष्ठो वा तपोनिधिः । स्वमगस्त्योश्च वा किं स्या इति दर्पेण तं नृपः ॥६४७॥
 उल्लसिष्य ततः स्फूर्जन्तेजोदुष्येक्ष्यविषहः । स कणीवोत्फणस्ताम्यन्कोपाधुपतिमब्रवीत् ॥६४८॥
 भवान्यत्र हरिश्चन्द्रस्त्रिशङ्कुर्नृहोषोपि वा । विश्वामित्रमुखेभ्योऽहं तत्रैको भवितुं क्षमः ॥६४९॥
 650 विहृत्योवाच त राजा विश्वामित्रादिकोपतः । हरिश्चन्द्रादयो नष्टास्त्वयि कुडे तु किं भवेत् ॥६५०॥
 पाणिना ताडयसुर्वी ततः कुडोऽभ्यधाद्विजः । मयि कुडे क्षणादेव ब्रह्मदण्डः पतेन्न किम् ॥६५१॥
 तच्छ्रुत्वा विहसन् राजा कोपाद्वाक्षणमब्रवीत् । पतन् ब्रह्मदण्डोसौ किमद्यापि विलम्बते ॥६५२॥
 नवयं पतितो जाल्मेत्यथ विप्रेण भाषिते । राज्ञः कनकदण्डोक्तेः वितानस्खलितोपतत् ॥६५३॥

६३०. ^{१)} Thus A₁; A₂ इतान्.—^{२)} Thus A₁; A₂ 'तान्नि'. ६३१. ^{१)} Thus A₁; A₂ 'काहे चेहि'. ६३१. ^{२)} Thus A₁; A₂ 'सोके वै'.—^{३)} Thus corr. by A₂ from A₁ विपर्यास.—^{४)} Thus corr. by A₂ from A₁ विपत्तिः. ६३०. ^{१)} A₂ gloss मित्राक्षर इह नापायात्. ६३८. ^{१)} Thus corr. by A₂ from A₁ मूलमूल. ६४०. ^{१)} Thus A₂; A₁ मूलमूल. A₂ gloss मूलमूलको वानः ६४४. ^{१)} Thus corr. by A₂ from A₁ व्यापक. ६४५. ^{१)} Thus corr. by A₂ from A₁ तूर्णी.—^{२)} Thus corr. by A₂ from A₁ इहिला. ६४५. ^{१)} A₂ विप्रा मृगानुवर्तिनः इत्यन्वयात्. ६४८. ^{१)} Thus A₁; A₂ दुष्येक्ष. ६४९. ^{१)} A₂ gloss भवान्भवति विश्वामित्रापाद्विरिचन्द्रो अतः स्वपरां वसिष्ठपापाविशङ्कुर्भेदः अगस्त्यपापाच नृपो अतः इति तद्वृत्तान्तो वचः.

कृतव्रणः स तेनाङ्गे विमर्शकृत्रिविषहः । कीर्यमाणकिमिकुलः कृकवैभारितैरभूत् ॥६५४॥
 अनुभाव्य षडयां भाविनिरयङ्गेशवार्णिकाम् । गणरात्रेण तं प्राणाः काङ्क्षितापगमा जडः ॥६५५॥ 655
 ब्रह्मदण्डकृतं दण्डं भुक्ता दण्डधराधिपः । अकाण्डदण्डलटाद्य ययौ दण्डधरास्तिकम् ॥६५६॥
 तस्यानियतचित्तस्य त्रिशतं परिवस्सरान् । एवं प्रतापिनः सैकान्भूमोगो भूपतेरभूत् ॥६५७॥
 तथा भूभूमस्या ब्रविणकलुषाम्भःकृततृषः स्थितिं^१ स्वामुज्झन्तो विवधति कुमारानुसरणम् ।
 क्रियन्ते कार्त्तान्तानुगिकृतकैवर्तेनिवहैर्यथा ह्येतेकस्मात्स्थिरनिरयनालप्रणयिनः ॥६५८॥
 कृतपापं तमुविश्य विपन्नममृतप्रभा । मृतोद्धाराय तन्माता व्यधत्तामृतकेशवम् ॥६५९॥
 ललितापीडनामाभूततो बलुमतीपतिः । देव्यां दुर्गाभिधायां यो जयापीडादजायत ॥६६०॥ 660
 बभूव रागिणो राज्ये राज्यकार्याण्यपदयतः । यस्य वाराङ्गनाभोज्यं राज्यं दुर्नेयदूषितम् ॥६६१॥
 दुष्कृतेनाजितं वित्तं पित्रा निरयभागिना । यथारणादिषु न्यस्यन्नुरूपं व्ययं व्यपात ॥६६२॥
 बन्धकीबन्धुभावेन प्राप्रराजगृहाभयाः । तं पौधलीयविद्यानामन्तरङ्गं व्यधुर्विटाः ॥६६३॥
 केशान्स्त्रीदशनच्छिन्नान्वक्षस्तल्ललाञ्छितम् । वपुषो मण्डनां मेने किरीटकटकोज्झितः ॥६६४॥
 यो यो वेदयाकथाभिज्ञो यो यो नर्मविचक्षणः । स स तत्पियतां लेभे न भूरो न च पण्डितः ॥६६५॥ 665
 भूतमः स्त्रीभिरल्पाभिधरागः स पार्थिवः । जडं मेने जयापीडं स्त्रीराज्याभिर्गितं जितात् ॥६६६॥
 दिङ्मूर्जयज्यसनिनः पूर्वभूपाञ्जहास सः । गणिकाभोगलुखितः स्वसामयिकमध्यगः ॥६६७॥
 संकोचकारिणो वृद्धासंमत्तयेरेज्य वारयन् । तस्माद्विद्वज्जो लेभे संग्रीतात्पारितोषकम् ॥६६८॥
 अङ्गवेद हव स्पष्टपरिहासविचक्षणः । सोलज्जयन्मन्त्रिवृद्धानास्थाने गणिकासलः ॥६६९॥
 बन्धकीपादमुहाङ्गुः चाव प्रावरणादि सः । गौरवार्हान्दुराचारः सचिवान्वर्षधायक ॥६७०॥ 670
 मानी मनोरथो मन्त्री परं परिजहार तम् । अशक्तुष्यमयितुं मध्यपातपराङ्मुखः ॥६७१॥
 कुकृत्यं योगराहित्यं वैपुर्थं शोहवृत्तिता । ..... दुर्वृत्तस्य प्रभोरन्यत्परिहारान् मेवजम् ॥६७२॥
 सुवर्णपार्श्वे^२ विप्रेभ्यो दधत्कलपुर्गं तथा । भूभूत्स लोचनोरसं च ह्यदशाब्दानभूविभुः ॥६७३॥
 कल्याणदेव्यां संजातो जयापीडमहीभुजः । संग्रामापीडनामाय बभूव भुवनेश्वरः ॥६७४॥
 प्रथित्यापीड इत्यन्यन्नाम बिभत्स भूपतिः । समापि सप्रभिर्बर्षैः साप्ताज्यस्य समासदत् ॥६७५॥ 675
 श्रीविष्णुजयापीडो बृहस्पत्यपराभिधः । ललितापीडजो राजा शिशुदेव्यस्तनोभवत् ॥६७६॥
 रागप्रहृष्टीतस्य ललितापीडभूपतेः । वेदयायां कल्पपाल्यां यो जयादेव्यामजायत ॥६७७॥
 उपाख्यस्याखुवप्राप्तकल्पपालस्य तां ह्युताम् । रूपलुब्धोबलदास्त्वमैषीसि हि भूपतिः ॥६७८॥
 पश्येत्कलकल्याणमममधर्मेः स मातुलैः । बालकैः पाल्यमानोभूष्यथिबीमोगभागिभिः ॥६७९॥

६५४. ^१) Thus corr. by A₁ from A₂ विसर्प. ६५६. ^१) Thus corr. by A₁ from A₂ जितैः. ६६२. ^१) A₁ seems to have read यथा; corrected by A₂. ६६९. ^१) Thus corr. by A₁ from A₂ 'कथाविज्ञो'. ६७१. ^१) Thus corr. by A₁ from A₂ तन्. ६७२. ^१) Thus corr. by A₁ from A₂ योगराहित्यं.—^२) Here seems to be a lacuna in the text. ६७१. ^१) A₁ gloss सुवर्णपाद.—^३) A₁ gloss परिहासपुरस्सीये. ६७६. ^१) A₁ gloss कल्पं ह्यरां पालयसीति कल्पपालः कल्पपाल इति भाषया.—^४) Thus corr. by A₁; two aksharas of A₂, corresponding to ह्यरा, are illegible on account of an ink blot. A₂ gloss अवरुद्धा उरुद्धा इति भाषया. ६७९. ^१) Thus A₁; A₂ 'अन्यैः'.

- 680 तस्य पञ्च महाशब्दाश्रयायानुत्पलकोपहीत् । अन्ये जगृहरेन्यानि कर्मस्थानानि मातुलाः ॥६८०॥
 आयत्तीकृतसाम्राज्यैर्भ्रातृभिर्बन्दिताश्रया । भूभृज्जनन्या विदधे जयादेव्या जयेश्वरः ॥६८१॥
 राज्ञां कृपणविसैर्यस्वविद्वैदूष्येन धनम् । अक्षिराक्षीयते शान्तिमपूर्वैः कैषिदेव तत् ॥६८२॥
 जयापीडस्य यद्विकसित्सुनुनां हि व्ययीकृतम् । सुनुस्यालैरशेषं तसैः क्रमेण हतं वध ॥६८३॥
 भगिनीभग्नौभाग्यसंभवैर्दिग्भयैः कृताः । तेभङ्गुराणां भोगानां भोक्तारो भाग्यभागिनः । ६८४॥
- 685 निरङ्कुशं चेष्टमानाः शनकैस्त्वक्तृशैशवात् । ते स्वस्त्रीयाचृपाचाशमकुलीनाः शशङ्किरे ॥६८५॥
 अधाभिवारक्रियया मिथः संमन्त्र्य पापिभिः । राज्येच्छया तैः स्वस्त्रीयः स्वामी च स नृपो हतः ॥६८६॥
 भुक्तसितौ ह्यदशाश्वस्तस्मिन्व्यापादिते तथा । नैच्छेकस्य ते राज्यं पटस्परमहंकृताः ॥६८७॥
 तेषामाक्रान्तेदेशानां नाममात्रमहीपवीन । तांस्तान्कर्तुममामान्यान्विरोधोन्मन्यमुण्यौ ॥६८८॥
 अथ मेघावर्लदिव्यां जातो वप्पियभूपतेः । ज्येष्ठोप्यबाक्रिकतया योभूत्राज्यविर्वाजितः ॥६८९॥
- 690 सोयं त्रिभुवनापीडो जयादेव्यामसीजनत् । राजानमजितापीडं तं बलादुत्पलो व्यधात् ॥६९०॥ युरमम् ॥
 श्रेष्ठादिगणनास्थाननित्यन्दोल्याचृपाय ते । पञ्चमाङ्गणनास्थानादशनाच्छादने वदुः ॥६९१॥
 एकसंभाषणालेखं यास्त्वन्येषु दिने दिने । पञ्च तुल्यमुखावैच्छुःस्थो राजा तदाश्रितः ॥६९२॥
 ते राजज्यजितापीडे राज्योत्पच्यपहारिणः । पुरदेवगृहारीनां प्रतिष्ठाकर्म चक्रिरे ॥६९३॥
 सापत्यास्ते बुभुजिरे राज्यं स्वामिविर्वाजितम् । निर्जने महिषं शान्तं मिथः सेष्यां वृका इव ॥६९४॥
- 695 उत्पलेनोत्पलस्वामी तथोत्पलपुरं कृतम् । पद्मस्य पद्मस्वाम्यास्ते कृतिः पद्मपुरं तथा ॥६९५॥
 बभूव्यधत् पद्मस्य गुणादेवी गुणोज्ज्वला । मममेकमधिष्ठाने द्वितीयं विजयेश्वरे ॥६९६॥
 धर्मो धर्मोयमी हेतुर्धर्मस्वामिविनिर्मितः । कल्याणवर्मा सत्कर्मा कल्याणस्वामिकेशवे ॥६९७॥
 दीनाराणां सहस्राणि पञ्चोपकरणं कृती । एकैकस्याः सुधीर्धनोः कृत्वा मम्मो महाधनः ॥६९८॥
 पञ्चाशीतिसहस्राणि गवां दत्त्वा प्रकल्पयन् । कुम्भप्रतिष्ठासंभारं यो मम्मस्वामिनं व्यधात् ॥६९९॥
- 700 तस्यैकस्यैव सामग्र्यां कः संख्यां कर्तुमर्हेति । भ्रातृणां किं पुनस्तेषां सर्वेषां भूरिसंपदम् ॥७००॥
 ब्रह्माजितास्तु वा लक्ष्मीः सुकृतोपाजिताथ वा । सर्वेषां स्पृहणीयैव तेषां दातृतया तया ॥७०१॥
 कृता देवगृहास्तेषां तत्पार्थेन्यसुरास्पदैः । विह्वलङ्गसमीपस्थकलभौपम्याभितम् ॥७०२॥
 एकोनवने वर्षे स्वस्त्रीये शान्तिमागते । निर्विघ्नभोगास्तेभुवन्वर्द्धिशाश्वदात्ययावधि ॥७०३॥
 अथ मम्मोत्पलकयोरुदभूहारणो रणः । दण्डप्रवाहा यत्रासीद्विस्तृता छभटैरैतैः ॥७०४॥
- 705 कविर्बुधमनःसिन्धुशशङ्कः शङ्कुकाभिधः । यमुहिदयाकरोत्काश्यं भुवनाभ्युदयाभिधम् ॥७०५॥

६८०. ') A₂ gloss कर्मस्थानानि कारखान इति प्रसिद्धाणि. ६८१. ') A₂ glosses लज्जितापीडेन and पक्षीत्पलकाक्षिभिः. ६८८. ') Thus corr. by A₂ from A₁ 'देहानां.—') A₁ wrote 'मसामान्यान्वि'; A₂ altered this to 'मसम्मस्ता'; A₁ has struck out the reading of A₂ and has written above 'मसामान्यान्वि'.—') Thus corr. by A₂ from A₁ 'मावयो'. ६९०. ') सुषमम् added by A₂. ६९१. ') Thus corr. by a later hand from A₁ 'देहा'; B Edd. 'देहा'; G 'देहा'. Cf. viii. 578 (C.).—') A₂ gives the marginal note सत्यलक्ष्मि नामेन्यायकं मिथान नवपामादि एषां चतुर्णां सम्बन्धी एकोत्पलप्रवेशः त पञ्चमगणनास्थान-मिति लोकाव्याच. ६९२. ') Thus A₁; A₂ 'गुलान्यै' ६९३. ') To this verse seems to refer the gloss of A₂: गलुनायां. ७००. ') A₂ gloss श्रीशङ्कुकाभिधः प्रसिद्ध आलङ्कारिक यत्न नतं रसमिदृशेण काव्यप्रकाशे चतुर्धासांसे श्रीमन्महाभाषिणः निकृतिम्.

मम्मच्छनुर्यशोवर्मा संप्रामाये व्यपाहरत् । स यत्र तेजः भूराणां नक्षत्राणामिषार्यमा ॥७०६॥
 अथोत्पाट्याजितापीडं संप्रामापीडसंभवः । अनङ्गापीडनामाभूत्कृतो मम्मदिभिर्नृपः ॥७०७॥
 मम्मोत्साहासमिष्णुत्वात्संभूतामर्षैकृतः । तस्य राज्यं द्विषत्वासीत्सुखवर्मेत्पलात्मजः ॥७०८॥
 वर्षत्रयेणोत्पल्लके ततः प्रमयमाणे । स चकारोत्पलापीडमाजितापीडजं नृपम् ॥७०९॥
 तेषामाश्वयुजीराजसंवृशानां महीभुजाम् । भूत्वापि भृत्याः कृतिनौ विभूतिं केपि लेभिरे ॥७१०॥ 710
 साधिविपदिकस्तस्य रज्जो नाम विभूतिभाक् । तस्मिन्कालेपि यश्चक्रे रत्नस्वामिसुरास्पदम् ॥७११॥
 भेजुर्दीर्वाभिसारासीन्देशानुसम्य भूपताम् । विमलाश्वाममभुजो नराणां व्यवहारिणः ॥७१२॥
 राज्ञां कार्कोटबंद्यानां क्षीणप्रायमभूत्कुलम् । बंशस्तूपलकुल्यानां भुवि वैपुल्यमाययौ ॥७१३॥
 सामर्थ्योपनतप्रायपार्थिवत्वे व्यवस्यत । विद्वेषात्सुखवर्मीथ शुष्काख्येन स्वबन्धुना ॥७१४॥
 ततः भूराभिधो मन्त्री सुखवर्मात्मजेकरोत् । राज्ययोग्योयमिर्यास्यां समुणेवन्तिवर्मणि ॥७१५॥ 715
 एकत्रिंशे स वर्षेथ प्रजाविप्रवशान्तये । विनिवार्योत्पलापीडं तमेव नृपतिं व्यधात् ॥७१६॥
 यत्कृते विफलकेशा आसन्पितृतामहाः । पौत्रेण हेलया प्राप्ता सा सिद्धिः पुण्यकर्मणा ॥७१७॥
 कुम्भाः पयोनिधिपयोहरणप्रवृत्ता नित्यं वहन्ति किल ये विफलभ्रमत्वम् ।
 चित्रं क्षणादिह तदेकसमुद्भवेन संदर्शिता निखिलवारिधिपानलीला ॥७१८॥
 अभूत् तदनु मूर्ध्नि राजलक्ष्मीघटितकटाक्षकृतादिपटुबन्धे ।
 कनकघटमुखास्रवाभिषेकं झटिति पतन्तमवन्तिवर्मदेवः ॥७१९॥
 संप्रामाजुपदेष्टुमिन्दुतपनाबुक्तं स्ववंशोद्भवैर्भूपालैर्नवराज्यतन्त्रमिव स भ्रात्रह्वये धारयन् ।
 राजा मण्डनकुण्डलह्वयमिपास्वच्छातपत्रच्छलाक्षुमीविष्टरपुण्डरीकघटितच्छायादयो दिशुते ॥७२०॥ 720
 इति श्रीकादम्बरिकमहामात्यचणकप्रष्टुसूतोः कन्हणस्य कृतौ राजतरङ्गिण्यां चतुर्थस्तम्भः ॥
 समाशतवृषे षष्ठियुगे मासेषु षट्सु च । निर्दशाहेषु कार्कोटवंशे सप्तदशाभवन् ॥

७०९. ') A₁ gloss सुखवर्मा. ७१०. ') Thus corr. by A₁ from 'बुद्धे मासत?; A₂ gloss आश्वयुजे मासि चत्वार्यं ये निगच्छन्ति ते हेवारवा इति प्रसिद्धास्तस्वृशानां.—') Thus A₂; A₁ कडिवा. ७११. ') A₂ gloss अश्विनियोगम्. ७१९. ') Thus corr. by A₂ from A₁ तपुह. ७२०. ') Thus A₁; A₂ 'तपनो बुक्तं. Colophon. ') A₂ inserts before this the following note: राज १७ सं ७१६ आश्विनः राजानः ७० सं १७८९

॥ पञ्चमस्तरङ्गः ॥

- काप्येतेषु रुचिः कचेषु फणिनां पुंस्कोकिलस्येव ते गोभिः कण्ठतटस्य हृष्यति पुरो हृष्यदय चक्षुःश्रुतेः ।
संधानेभिन्ने मियो भगवतो जिह्वापृथक्स्पन्दिनी^१ भिन्नार्थी सदृशशरामपि बद्धन्त्येवं गिरं पातु बः ॥१॥
अत्रन्तिवर्मा साध्याज्यं प्राप्य पाटितकण्टकः । चकार चरितैश्चित्रं सतां कण्टकितं वपुः ॥२॥
आसतां क्षितिपामास्यौ तौ ह्रात्रपि परस्परम् । आज्ञादाने^२ परिवृद्धौ भृत्यावाज्ञापरिपदे ॥३॥
कृतज्ञः क्षान्तिमान्क्षमाभूमन्स्त्री भक्तः स्मयोद्भिन्नः । अभङ्गुरोयं संयोगः सुकृतैर्जातु रक्षयते ॥४॥
- 5 विवेक्ता प्रापराज्यः स क्षमाभृद्भीक्ष्य नृपश्रियम् । अविलुप्तस्मृतिर्धर्मानन्तरेवमविन्त्यत् ॥५॥
गोभुजां वल्लभा लक्ष्मीर्मातङ्गैस्सङ्गलालिता । सेयं स्पृहां समुत्पाद्य दूषयत्युसतात्मनः ॥६॥
स नास्ति कश्चित्पथमं यः पदार्थानुकूलताम् । संताप्यते न चरमं नीचधीस्येव नानया ॥७॥
चपलाभिः प्रवृद्धये स्वर्वेद्याभिः सहाम्बुधौ । तदेकचारिणीवृत्तमनया शिक्षितं कुतः ॥८॥
निःजिह्वा नान्वगात्काश्चित्छुचिरं संस्तुताप्यसौ । परलोकाध्वगान्भूमानपथियानवाप्तवान् ॥९॥
- 10 हेमभोजनभाण्डादि भाण्डागारे यदर्जितम् । कस्मादस्य न नाषास्ते लोकान्तरगता नृपाः ॥१०॥
अन्योच्छिष्टेषु पात्रेषु भुक्षतेषु महीभुजः । कस्माच्च लज्जामवहन्शौचविन्तां न वा वपुः ॥११॥
स्पृष्टेषु राजतस्थालकपातेष्ववलोकितैः । प्रेम्भूपालनामाङ्कैः शङ्का कस्य न जायते ॥१२॥
कृष्टाः प्रविष्टे ये कालपाशे कण्ठान्मुमूर्षताम् । अशस्ता अपवित्राश्च ते हाराः कस्य हारिणः ॥१३॥
संदूष्य बाष्पैर्दुःखोष्णैस्त्यक्तान्पूर्वैर्मूर्खभिः । स्पृशन्नेतानलंकाराच्च कः संकोचमाप्नुयात् ॥१४॥
या वारिराशिषलिलान्तरसन्निधानसंसेवयापि सततं मलिनैव लक्ष्मीः ।
- 15 पात्रेषु रोरंशिखिभागिषु सा विमुक्ता धैमल्यमेति हरिणीव हुताशशौचां ॥१५॥

१. ^१) A, gloss: काप्येतेषु इति । एतेषु प्रवृद्धयवेषेषु फणिनां सर्पाणां कचेषु बन्धनेषु ते कापि रुचिः कश्चिद्वन्धिलापीति । जडाजट-
कस्यादिबन्धनार्थमस्थान्तं संपादनिलसर्पांते देवाश्च वनम् । बन्धनस्थानानां कण्ठप्रकोष्ठकक्षादीनां बह्व्यादन्धानामपि बहुवचनम् । एतेषु
कचेषु केषुपि फणिनां सम्बन्धिनी अर्धान्नीलकारिणी कापि हृषितनिर्वचनीयाः क्षान्तिस्तद्वन्ति तत्र केशानामज्यराजासिच दशननानीव
मांसो जायते इति महारिचवचनम् । पुंस्कोकिलस्येव तत्र कण्ठतटस्य गोभिर्वचने चक्षुःश्रुतेः सर्वस्य दृक् नेत्रं हृष्यति मोदते । कोकिलकनमिष
तत्र कण्ठध्वनिं श्रुत्वा सर्वस्य दृग्दृश्यं सर्पाणां चक्षुरेव अवगस्यानीयमित्येतो दृक् हृष्यतीत्युक्तम् । गीतप्रियो हि सर्पः । यदुक्तम् । शिषुर्नित्यं
पशुर्नित्यं वेत्ति गीतरसं फणी । साहित्यावृतसारस्य वाङ्मये वेत्ति वा न वेत्ति ॥ इति महारिचवचनम् । वेत्तिवचनं तु । तत्र कण्ठतटस्य को-
किलस्येव कुरो एतेषु नेत्रं हृष्यति । गीतं किरणे । कोकिलमुल्लस्यन्कण्ठतटस्येव दर्शनेन सर्वस्य दृग्दृश्यं दृष्टिक्कासः कोकिलहस्तं श्रुत्वा
सर्पाणां नेत्रादिकासो जायते गीतसमये तु संकोच इति लौकिका ॥.—^२) Thus A₁; A₂; A₃; A₄; A₅; A₆; A₇; A₈; A₉; A₁₀; A₁₁; A₁₂; A₁₃; A₁₄; A₁₅; A₁₆; A₁₇; A₁₈; A₁₉; A₂₀; A₂₁; A₂₂; A₂₃; A₂₄; A₂₅; A₂₆; A₂₇; A₂₈; A₂₉; A₃₀; A₃₁; A₃₂; A₃₃; A₃₄; A₃₅; A₃₆; A₃₇; A₃₈; A₃₉; A₄₀; A₄₁; A₄₂; A₄₃; A₄₄; A₄₅; A₄₆; A₄₇; A₄₈; A₄₉; A₅₀; A₅₁; A₅₂; A₅₃; A₅₄; A₅₅; A₅₆; A₅₇; A₅₈; A₅₉; A₆₀; A₆₁; A₆₂; A₆₃; A₆₄; A₆₅; A₆₆; A₆₇; A₆₈; A₆₉; A₇₀; A₇₁; A₇₂; A₇₃; A₇₄; A₇₅; A₇₆; A₇₇; A₇₈; A₇₉; A₈₀; A₈₁; A₈₂; A₈₃; A₈₄; A₈₅; A₈₆; A₈₇; A₈₈; A₈₉; A₉₀; A₉₁; A₉₂; A₉₃; A₉₄; A₉₅; A₉₆; A₉₇; A₉₈; A₉₉; A₁₀₀; A₁₀₁; A₁₀₂; A₁₀₃; A₁₀₄; A₁₀₅; A₁₀₆; A₁₀₇; A₁₀₈; A₁₀₉; A₁₁₀; A₁₁₁; A₁₁₂; A₁₁₃; A₁₁₄; A₁₁₅; A₁₁₆; A₁₁₇; A₁₁₈; A₁₁₉; A₁₂₀; A₁₂₁; A₁₂₂; A₁₂₃; A₁₂₄; A₁₂₅; A₁₂₆; A₁₂₇; A₁₂₈; A₁₂₉; A₁₃₀; A₁₃₁; A₁₃₂; A₁₃₃; A₁₃₄; A₁₃₅; A₁₃₆; A₁₃₇; A₁₃₈; A₁₃₉; A₁₄₀; A₁₄₁; A₁₄₂; A₁₄₃; A₁₄₄; A₁₄₅; A₁₄₆; A₁₄₇; A₁₄₈; A₁₄₉; A₁₅₀; A₁₅₁; A₁₅₂; A₁₅₃; A₁₅₄; A₁₅₅; A₁₅₆; A₁₅₇; A₁₅₈; A₁₅₉; A₁₆₀; A₁₆₁; A₁₆₂; A₁₆₃; A₁₆₄; A₁₆₅; A₁₆₆; A₁₆₇; A₁₆₈; A₁₆₉; A₁₇₀; A₁₇₁; A₁₇₂; A₁₇₃; A₁₇₄; A₁₇₅; A₁₇₆; A₁₇₇; A₁₇₈; A₁₇₉; A₁₈₀; A₁₈₁; A₁₈₂; A₁₈₃; A₁₈₄; A₁₈₅; A₁₈₆; A₁₈₇; A₁₈₈; A₁₈₉; A₁₉₀; A₁₉₁; A₁₉₂; A₁₉₃; A₁₉₄; A₁₉₅; A₁₉₆; A₁₉₇; A₁₉₈; A₁₉₉; A₂₀₀; A₂₀₁; A₂₀₂; A₂₀₃; A₂₀₄; A₂₀₅; A₂₀₆; A₂₀₇; A₂₀₈; A₂₀₉; A₂₁₀; A₂₁₁; A₂₁₂; A₂₁₃; A₂₁₄; A₂₁₅; A₂₁₆; A₂₁₇; A₂₁₈; A₂₁₉; A₂₂₀; A₂₂₁; A₂₂₂; A₂₂₃; A₂₂₄; A₂₂₅; A₂₂₆; A₂₂₇; A₂₂₈; A₂₂₉; A₂₃₀; A₂₃₁; A₂₃₂; A₂₃₃; A₂₃₄; A₂₃₅; A₂₃₆; A₂₃₇; A₂₃₈; A₂₃₉; A₂₄₀; A₂₄₁; A₂₄₂; A₂₄₃; A₂₄₄; A₂₄₅; A₂₄₆; A₂₄₇; A₂₄₈; A₂₄₉; A₂₅₀; A₂₅₁; A₂₅₂; A₂₅₃; A₂₅₄; A₂₅₅; A₂₅₆; A₂₅₇; A₂₅₈; A₂₅₉; A₂₆₀; A₂₆₁; A₂₆₂; A₂₆₃; A₂₆₄; A₂₆₅; A₂₆₆; A₂₆₇; A₂₆₈; A₂₆₉; A₂₇₀; A₂₇₁; A₂₇₂; A₂₇₃; A₂₇₄; A₂₇₅; A₂₇₆; A₂₇₇; A₂₇₈; A₂₇₉; A₂₈₀; A₂₈₁; A₂₈₂; A₂₈₃; A₂₈₄; A₂₈₅; A₂₈₆; A₂₈₇; A₂₈₈; A₂₈₉; A₂₉₀; A₂₉₁; A₂₉₂; A₂₉₃; A₂₉₄; A₂₉₅; A₂₉₆; A₂₉₇; A₂₉₈; A₂₉₉; A₃₀₀; A₃₀₁; A₃₀₂; A₃₀₃; A₃₀₄; A₃₀₅; A₃₀₆; A₃₀₇; A₃₀₈; A₃₀₉; A₃₁₀; A₃₁₁; A₃₁₂; A₃₁₃; A₃₁₄; A₃₁₅; A₃₁₆; A₃₁₇; A₃₁₈; A₃₁₉; A₃₂₀; A₃₂₁; A₃₂₂; A₃₂₃; A₃₂₄; A₃₂₅; A₃₂₆; A₃₂₇; A₃₂₈; A₃₂₉; A₃₃₀; A₃₃₁; A₃₃₂; A₃₃₃; A₃₃₄; A₃₃₅; A₃₃₆; A₃₃₇; A₃₃₈; A₃₃₉; A₃₄₀; A₃₄₁; A₃₄₂; A₃₄₃; A₃₄₄; A₃₄₅; A₃₄₆; A₃₄₇; A₃₄₈; A₃₄₉; A₃₅₀; A₃₅₁; A₃₅₂; A₃₅₃; A₃₅₄; A₃₅₅; A₃₅₆; A₃₅₇; A₃₅₈; A₃₅₉; A₃₆₀; A₃₆₁; A₃₆₂; A₃₆₃; A₃₆₄; A₃₆₅; A₃₆₆; A₃₆₇; A₃₆₈; A₃₆₉; A₃₇₀; A₃₇₁; A₃₇₂; A₃₇₃; A₃₇₄; A₃₇₅; A₃₇₆; A₃₇₇; A₃₇₈; A₃₇₉; A₃₈₀; A₃₈₁; A₃₈₂; A₃₈₃; A₃₈₄; A₃₈₅; A₃₈₆; A₃₈₇; A₃₈₈; A₃₈₉; A₃₉₀; A₃₉₁; A₃₉₂; A₃₉₃; A₃₉₄; A₃₉₅; A₃₉₆; A₃₉₇; A₃₉₈; A₃₉₉; A₄₀₀; A₄₀₁; A₄₀₂; A₄₀₃; A₄₀₄; A₄₀₅; A₄₀₆; A₄₀₇; A₄₀₈; A₄₀₉; A₄₁₀; A₄₁₁; A₄₁₂; A₄₁₃; A₄₁₄; A₄₁₅; A₄₁₆; A₄₁₇; A₄₁₈; A₄₁₉; A₄₂₀; A₄₂₁; A₄₂₂; A₄₂₃; A₄₂₄; A₄₂₅; A₄₂₆; A₄₂₇; A₄₂₈; A₄₂₉; A₄₃₀; A₄₃₁; A₄₃₂; A₄₃₃; A₄₃₄; A₄₃₅; A₄₃₆; A₄₃₇; A₄₃₈; A₄₃₉; A₄₄₀; A₄₄₁; A₄₄₂; A₄₄₃; A₄₄₄; A₄₄₅; A₄₄₆; A₄₄₇; A₄₄₈; A₄₄₉; A₄₅₀; A₄₅₁; A₄₅₂; A₄₅₃; A₄₅₄; A₄₅₅; A₄₅₆; A₄₅₇; A₄₅₈; A₄₅₉; A₄₆₀; A₄₆₁; A₄₆₂; A₄₆₃; A₄₆₄; A₄₆₅; A₄₆₆; A₄₆₇; A₄₆₈; A₄₆₉; A₄₇₀; A₄₇₁; A₄₇₂; A₄₇₃; A₄₇₄; A₄₇₅; A₄₇₆; A₄₇₇; A₄₇₈; A₄₇₉; A₄₈₀; A₄₈₁; A₄₈₂; A₄₈₃; A₄₈₄; A₄₈₅; A₄₈₆; A₄₈₇; A₄₈₈; A₄₈₉; A₄₉₀; A₄₉₁; A₄₉₂; A₄₉₃; A₄₉₄; A₄₉₅; A₄₉₆; A₄₉₇; A₄₉₈; A₄₉₉; A₅₀₀; A₅₀₁; A₅₀₂; A₅₀₃; A₅₀₄; A₅₀₅; A₅₀₆; A₅₀₇; A₅₀₈; A₅₀₉; A₅₁₀; A₅₁₁; A₅₁₂; A₅₁₃; A₅₁₄; A₅₁₅; A₅₁₆; A₅₁₇; A₅₁₈; A₅₁₉; A₅₂₀; A₅₂₁; A₅₂₂; A₅₂₃; A₅₂₄; A₅₂₅; A₅₂₆; A₅₂₇; A₅₂₈; A₅₂₉; A₅₃₀; A₅₃₁; A₅₃₂; A₅₃₃; A₅₃₄; A₅₃₅; A₅₃₆; A₅₃₇; A₅₃₈; A₅₃₉; A₅₄₀; A₅₄₁; A₅₄₂; A₅₄₃; A₅₄₄; A₅₄₅; A₅₄₆; A₅₄₇; A₅₄₈; A₅₄₉; A₅₅₀; A₅₅₁; A₅₅₂; A₅₅₃; A₅₅₄; A₅₅₅; A₅₅₆; A₅₅₇; A₅₅₈; A₅₅₉; A₅₆₀; A₅₆₁; A₅₆₂; A₅₆₃; A₅₆₄; A₅₆₅; A₅₆₆; A₅₆₇; A₅₆₈; A₅₆₉; A₅₇₀; A₅₇₁; A₅₇₂; A₅₇₃; A₅₇₄; A₅₇₅; A₅₇₆; A₅₇₇; A₅₇₈; A₅₇₉; A₅₈₀; A₅₈₁; A₅₈₂; A₅₈₃; A₅₈₄; A₅₈₅; A₅₈₆; A₅₈₇; A₅₈₈; A₅₈₉; A₅₉₀; A₅₉₁; A₅₉₂; A₅₉₃; A₅₉₄; A₅₉₅; A₅₉₆; A₅₉₇; A₅₉₈; A₅₉₉; A₆₀₀; A₆₀₁; A₆₀₂; A₆₀₃; A₆₀₄; A₆₀₅; A₆₀₆; A₆₀₇; A₆₀₈; A₆₀₉; A₆₁₀; A₆₁₁; A₆₁₂; A₆₁₃; A₆₁₄; A₆₁₅; A₆₁₆; A₆₁₇; A₆₁₈; A₆₁₉; A₆₂₀; A₆₂₁; A₆₂₂; A₆₂₃; A₆₂₄; A₆₂₅; A₆₂₆; A₆₂₇; A₆₂₈; A₆₂₉; A₆₃₀; A₆₃₁; A₆₃₂; A₆₃₃; A₆₃₄; A₆₃₅; A₆₃₆; A₆₃₇; A₆₃₈; A₆₃₉; A₆₄₀; A₆₄₁; A₆₄₂; A₆₄₃; A₆₄₄; A₆₄₅; A₆₄₆; A₆₄₇; A₆₄₈; A₆₄₉; A₆₅₀; A₆₅₁; A₆₅₂; A₆₅₃; A₆₅₄; A₆₅₅; A₆₅₆; A₆₅₇; A₆₅₈; A₆₅₉; A₆₆₀; A₆₆₁; A₆₆₂; A₆₆₃; A₆₆₄; A₆₆₅; A₆₆₆; A₆₆₇; A₆₆₈; A₆₆₉; A₆₇₀; A₆₇₁; A₆₇₂; A₆₇₃; A₆₇₄; A₆₇₅; A₆₇₆; A₆₇₇; A₆₇₈; A₆₇₉; A₆₈₀; A₆₈₁; A₆₈₂; A₆₈₃; A₆₈₄; A₆₈₅; A₆₈₆; A₆₈₇; A₆₈₈; A₆₈₉; A₆₉₀; A₆₉₁; A₆₉₂; A₆₉₃; A₆₉₄; A₆₉₅; A₆₉₆; A₆₉₇; A₆₉₈; A₆₉₉; A₇₀₀; A₇₀₁; A₇₀₂; A₇₀₃; A₇₀₄; A₇₀₅; A₇₀₆; A₇₀₇; A₇₀₈; A₇₀₉; A₇₁₀; A₇₁₁; A₇₁₂; A₇₁₃; A₇₁₄; A₇₁₅; A₇₁₆; A₇₁₇; A₇₁₈; A₇₁₉; A₇₂₀; A₇₂₁; A₇₂₂; A₇₂₃; A₇₂₄; A₇₂₅; A₇₂₆; A₇₂₇; A₇₂₈; A₇₂₉; A₇₃₀; A₇₃₁; A₇₃₂; A₇₃₃; A₇₃₄; A₇₃₅; A₇₃₆; A₇₃₇; A₇₃₈; A₇₃₉; A₇₄₀; A₇₄₁; A₇₄₂; A₇₄₃; A₇₄₄; A₇₄₅; A₇₄₆; A₇₄₇; A₇₄₈; A₇₄₉; A₇₅₀; A₇₅₁; A₇₅₂; A₇₅₃; A₇₅₄; A₇₅₅; A₇₅₆; A₇₅₇; A₇₅₈; A₇₅₉; A₇₆₀; A₇₆₁; A₇₆₂; A₇₆₃; A₇₆₄; A₇₆₅; A₇₆₆; A₇₆₇; A₇₆₈; A₇₆₉; A₇₇₀; A₇₇₁; A₇₇₂; A₇₇₃; A₇₇₄; A₇₇₅; A₇₇₆; A₇₇₇; A₇₇₈; A₇₇₉; A₇₈₀; A₇₈₁; A₇₈₂; A₇₈₃; A₇₈₄; A₇₈₅; A₇₈₆; A₇₈₇; A₇₈₈; A₇₈₉; A₇₉₀; A₇₉₁; A₇₉₂; A₇₉₃; A₇₉₄; A₇₉₅; A₇₉₆; A₇₉₇; A₇₉₈; A₇₉₉; A₈₀₀; A₈₀₁; A₈₀₂; A₈₀₃; A₈₀₄; A₈₀₅; A₈₀₆; A₈₀₇; A₈₀₈; A₈₀₉; A₈₁₀; A₈₁₁; A₈₁₂; A₈₁₃; A₈₁₄; A₈₁₅; A₈₁₆; A₈₁₇; A₈₁₈; A₈₁₉; A₈₂₀; A₈₂₁; A₈₂₂; A₈₂₃; A₈₂₄; A₈₂₅; A₈₂₆; A₈₂₇; A₈₂₈; A₈₂₉; A₈₃₀; A₈₃₁; A₈₃₂; A₈₃₃; A₈₃₄; A₈₃₅; A₈₃₆; A₈₃₇; A₈₃₈; A₈₃₉; A₈₄₀; A₈₄₁; A₈₄₂; A₈₄₃; A₈₄₄; A₈₄₅; A₈₄₆; A₈₄₇; A₈₄₈; A₈₄₉; A₈₅₀; A₈₅₁; A₈₅₂; A₈₅₃; A₈₅₄; A₈₅₅; A₈₅₆; A₈₅₇; A₈₅₈; A₈₅₉; A₈₆₀; A₈₆₁; A₈₆₂; A₈₆₃; A₈₆₄; A₈₆₅; A₈₆₆; A₈₆₇; A₈₆₈; A₈₆₉; A₈₇₀; A₈₇₁; A₈₇₂; A₈₇₃; A₈₇₄; A₈₇₅; A₈₇₆; A₈₇₇; A₈₇₈; A₈₇₉; A₈₈₀; A₈₈₁; A₈₈₂; A₈₈₃; A₈₈₄; A₈₈₅; A₈₈₆; A₈₈₇; A₈₈₈; A₈₈₉; A₈₉₀; A₈₉₁; A₈₉₂; A₈₉₃; A₈₉₄; A₈₉₅; A₈₉₆; A₈₉₇; A₈₉₈; A₈₉₉; A₉₀₀; A₉₀₁; A₉₀₂; A₉₀₃; A₉₀₄; A₉₀₅; A₉₀₆; A₉₀₇; A₉₀₈; A₉₀₉; A₉₁₀; A₉₁₁; A₉₁₂; A₉₁₃; A₉₁₄; A₉₁₅; A₉₁₆; A₉₁₇; A₉₁₈; A₉₁₉; A₉₂₀; A₉₂₁; A₉₂₂; A₉₂₃; A₉₂₄; A₉₂₅; A₉₂₆; A₉₂₇; A₉₂₈; A₉₂₉; A₉₃₀; A₉₃₁; A₉₃₂; A₉₃₃; A₉₃₄; A₉₃₅; A₉₃₆; A₉₃₇; A₉₃₈; A₉₃₉; A₉₄₀; A₉₄₁; A₉₄₂; A₉₄₃; A₉₄₄; A₉₄₅; A₉₄₆; A₉₄₇; A₉₄₈; A₉₄₉; A₉₅₀; A₉₅₁; A₉₅₂; A₉₅₃; A₉₅₄; A₉₅₅; A₉₅₆; A₉₅₇; A₉₅₈; A₉₅₉; A₉₆₀; A₉₆₁; A₉₆₂; A₉₆₃; A₉₆₄; A₉₆₅; A₉₆₆; A₉₆₇; A₉₆₈; A₉₆₉; A₉₇₀; A₉₇₁; A₉₇₂; A₉₇₃; A₉₇₄; A₉₇₅; A₉₇₆; A₉₇₇; A₉₇₈; A₉₇₉; A₉₈₀; A₉₈₁; A₉₈₂; A₉₈₃; A₉₈₄; A₉₈₅; A₉₈₆; A₉₈₇; A₉₈₈; A₉₈₉; A₉₉₀; A₉₉₁; A₉₉₂; A₉₉₃; A₉₉₄; A₉₉₅; A₉₉₆; A₉₉₇; A₉₉₈; A₉₉₉; A₁₀₀₀; A₁₀₀₁; A₁₀₀₂; A₁₀₀₃; A₁₀₀₄; A₁₀₀₅; A₁₀₀₆; A₁₀₀₇; A₁₀₀₈; A₁₀₀₉; A₁₀₁₀; A₁₀₁₁; A₁₀₁₂; A₁₀₁₃; A₁₀₁₄; A₁₀₁₅; A₁₀₁₆; A₁₀₁₇; A₁₀₁₈; A₁₀₁₉; A₁₀₂₀; A₁₀₂₁; A₁₀₂₂; A₁₀₂₃; A₁₀₂₄; A₁₀₂₅; A₁₀₂₆; A₁₀₂₇; A₁₀₂₈; A₁₀₂₉; A₁₀₃₀; A₁₀₃₁; A₁₀₃₂; A₁₀₃₃; A₁₀₃₄; A₁₀₃₅; A₁₀₃₆; A₁₀₃₇; A₁₀₃₈; A₁₀₃₉; A₁₀₄₀; A₁₀₄₁; A₁₀₄₂; A₁₀₄₃; A₁₀₄₄; A₁₀₄₅; A₁₀₄₆; A₁₀₄₇; A₁₀₄₈; A₁₀₄₉; A₁₀₅₀; A₁₀₅₁; A₁₀₅₂; A₁₀₅₃; A₁₀₅₄; A₁₀₅₅; A₁₀₅₆; A₁₀₅₇; A₁₀₅₈; A₁₀₅₉; A₁₀₆₀; A₁₀₆₁; A₁₀₆₂; A₁₀₆₃; A_{1064</}

इति निर्व्याय नृपतिर्नीत्वा स्वर्गादि चूर्णताम् । निजैरञ्जलिभिः प्रादाद्दिग्भ्यः करम्भकम् ॥१६॥

साधु भूषेति वक्तव्ये हर्षाक्षिगौरवं द्विजः । साध्ववन्तिमिति वदकेकः प्रापाञ्जलीन्बहन् ॥१७॥

लक्ष्मीं कृत्वाधिसात्कृत्वा कृतिनावन्तिवर्मणा । विभूतिधामरच्छत्रमात्रशेषा व्यधीयत ॥१८॥

अनन्तसंपत्संपन्नभिरिगोत्रजविश्वे । राजश्रीर्दुर्जरा तस्य नवत्ये भूभुजोभवत् ॥१९॥

विभ्रुतान्समरे भ्रातृभ्रातृव्यांश्च विजित्य सः । चकार भूरिभिर्बाहै राज्यं विगतकण्टकम् ॥२०॥

राज्यं निष्पाद्य निर्विघ्नमय वात्सल्यपेशलः । विभज्य बन्धुभृत्येषु बुभुजे पार्थिवः श्रियम् ॥२१॥

भ्राता हैमतुरस्तेन भूरवर्माभिधः सुधीः । ज्ञातिभियेण वितते यौवराज्येभ्यविच्यत ॥२२॥

खाध्याहस्तिकर्णोख्यात्रप्रहारी प्रदायं यः । भूरवर्मस्वामिनं च गोकुलं च विनिर्ममे ॥२३॥

संपूर्णः पूर्णमहिममर्थ्यमाहात्म्यमन्दिरम् । पञ्चहस्ताम्रदधक्रे मठं छकृतकर्मठः ॥२४॥

भ्राता व्यधत् नृपतेरपरः समराभिधः । केशवं चतुरात्मानं समरस्वामिनं तथा ॥२५॥

ह्रीं शूरावरजौ धीरविज्जपाख्यौ निजाख्यया । व्यधत्तां विबुधावांसौ शायन्यौ गणनापती ॥२६॥

भूत्वा वातुतताच्छन्नप्रभावातुभनौ भुवि । गतौ सविप्रहावेव हरावासाभ्यसम्भ्यताम् ॥२७॥ युग्मम् ॥

राजदौवारिकः श्रीमाञ्चूरस्यासीमहोदयः । महोदयस्वामिनो यः प्रतिष्ठां समपादयत् ॥२८॥

रामटाख्यमुपाध्यायं ख्यातव्याकरणभ्रमम् । व्याख्यातृपदकं चक्रे स तस्मिन्धरमन्दिरं ॥२९॥

अमात्येन महीभर्तुः श्रीप्रभाकरवर्मणा । कृतं प्रभाकरस्वामिनाज्ञो विष्णोर्विकेतनम् ॥३०॥

आयातेन भुक्तिः सार्धं दत्ता गृहभुक्तेन यः । मुक्ताः प्राप्य प्रतिष्ठायां चक्रे ख्यातां शुक्रावलीम् ॥३१॥

विच्छिन्नप्रसरा विद्या भूयः भूरेण मन्त्रिणा । सत्कृत्य विदुषः सभ्यान्देशेस्मिन्नवतारिता ॥३२॥

युगैः क्षितिभुजां योग्यैरुद्यमाना महर्द्धयः । बुधाः प्रवृद्धसत्कारा विविभुर्भूतेः सभाम् ॥३३॥

मुक्ताकणः शिवस्वामी कविरानन्दवर्धनः । पथां रत्नाकरश्चाणात्साम्राज्येवन्तिवर्मणः ॥३४॥

आस्थाने कृतमन्दारो वन्द्यो भूरस्य मन्त्रिणः । संकल्पस्मृतिमाधातुमिमामार्यो सदापठत् ॥३५॥

अयमवसर उपकृतये प्रकृतिचला यावदस्ति संपदियम् । विपदि सदाभ्युदयिन्यां पुनरपकर्तुं कुतोवसरः ॥३६॥

कृतः सुरेश्वरीक्षेत्रे बहुगेहविधाधिना । शिवयोर्मिश्रयोस्तेन प्रासादः सोऽव्ययस्थितिः ॥३७॥

भूरेश्वरं प्रतिष्ठाप्य स्ववेदमेव समुन्नतम् । चक्रे भूरमठं धीमान्स भोगाय तपस्विनाम् ॥३८॥

स्वकृते पत्तनवरे तेन भूरपुराभिधे । क्रमवर्तप्रदेशस्थो ढक्कोभूतिनिवेशितः ॥३९॥

सुरेश्वरीप्राङ्गनतश्चक्रे भूतेश्वरं हरम् । मठं भूरमठान्तश्च भूरजो रत्नवर्धनः ॥४०॥

काव्यदेव्यभिधा भूरवधूः शुद्धान्वया व्यधात् । सदाशिवं सुरेश्वर्यौ काव्यदेवीश्वराभिधम् ॥४१॥

१६. १) A₂ gloss आविषाद्वेन मौक्तिकादेः परिग्रहः.— २) A₂ glosses हम्बलं and करम्बं व्यामिश्रं लिखन् इति भाषया २३. १) A₂ gloss धुपकोषः.— २) A₂ gloss व्याघ्राभ्यने वागहाये.— ३) A₂ विधाव. २४. १) Thus A₁; A₂ सपुनरुपपन्नहिमा.— ४) Thus A₁; A₂ मन्त्रमा.— ५) A₂ gloss पाञ्चज. २५. १) A₂ gloss शास्त्रानामने समरभोज. २६. १) गृ written above the line by A₂; corresponding letter of A₁ smeared over. A₂ gloss इदौ बाम्बातुन्मत्तस्थिति स्वस्य सत्तावधिष विधाव लोकाधिपये गो- पितनिजप्रभावावित्त्वर्षः.— २) Thus corr. by A₁ from A₂ गृहै. २६. १) A₂ gloss मन्त्राभ्यने. २७. १) सार्धं supplied by A₂ in space left by A₁.— २) Thus corr. by later hand from A₂ बाम्बातुन्मत्त. २८. १) A₂ gloss आनन्वर्धनः काव्यालङ्कार- रत्नविषयकारः.— २) A₂ gloss रत्नाकरः हविःप्रकारः. २९. १) Thus corr. by A₁ from A₂ समा-भु. ३०. १) A₂ gloss भूरपुरे. ३१. १) A₂ gloss काविलनकोषस्थः.— २) A₂ gloss हङ्गः.

- निर्मत्सरोवन्तिवर्मा सोदरेभ्योनपायिनीम् । भूराय च सपुत्राय नृपतिप्रक्रियां ददौ ॥४२॥
 छन्दावुवर्त्तन् भूपालो दैवतस्यैव मन्त्रिणः । आ बाल्याद्वैष्णवोपासीच्छैवतामुपदर्शयन् ॥४३॥
 क्षेत्रे त्रिवैकुण्ठसाराख्ये मृतानामपवर्गदे । भूरिभोगास्पदं राज्ञां तेनावन्तिपुरं कृतम् ॥४४॥
 45 अवन्तिस्वामिनं तत्र प्रामाज्याधिगमात्कुनी । विधाय प्राप्तसाम्राज्यधकेवन्तीश्वरं तदा ॥४५॥
 त्रिपुरेश्वरभूतेशाविजयेशोप भूमता । ज्ञानद्रोण्या रूपमम्या तेन पीडय्य कृतम् ॥४६॥
 भूरस्यापि नरेन्द्रं तं ध्यायतः स्वाधिवैवतम् । तत्प्रियार्थमुपेक्ष्योभूद्धर्मः प्राणाः सुतोपि वा ॥४७॥
 तथा चार्चयितुं जातुं यातो भूतेश्वरं नृपः । विभवानुगुणे स्वस्मिन्पूजोपकरणेपिते ॥४८॥
 ददर्श पीठे देवस्य पूजकैरुपपादितम् । वन्यमुत्पलशाकाख्यं तिक्रशाकमवस्थितम् ॥४९॥
 50 तत्रस्थाः क्षमाभुजा पृष्ठास्तत्रिवेदनकारणम् । व्यजिज्ञपन्क्षितिन्यस्तजानुमास्त्रलयस्ततः ॥५०॥
 डामरो धन्वनामास्ति लहरेः विषये बली । भूरस्य मन्त्रिणो देव सेषको यः सुतोपमः ॥५१॥
 इतेषु तेन मामेषु निरवग्रहशक्तिना । निवेद्यमेतदेवास्मै भूतेशाय निवेद्यते ॥५२॥
 भकाण्डभूलजनितां पार्थिवः कथयन्त्ययाम् । भुतमभुतवत्कृत्वा त्यक्तपूजोय निर्ययौ ॥५३॥
 पूजां संत्यज्य गमनं भूतं चाकस्मिकं प्रभोः । सहेतुकं विदञ्छूरो वृष्टान्तान्वेषकोभवत् ॥५४॥
 55 ज्ञातस्त्वस्ततस्तूष्णीं भूतेशाभ्यर्णवर्तिनः । क्रुद्धः समानृचक्रस्य भैरवस्याविशदृहम् ॥५५॥
 निषिद्धजनबाह्व्याङ्गुल्वा विरलपार्थगः । प्राहिणोद्धन्वमानेन ततो दूतान्पुनः पुनः ॥५६॥
 स क्षितिं पत्तिप्रतनासंमर्देन प्रकम्पयन् । अप्रकम्पतनुः याप क्रूरः भूरान्तिकं शनैः ॥५७॥
 तस्य प्रविष्टमाव्रस्य शशिणः भूरचोदिताः । मुण्डं सजीवितस्यैव चिच्छिदुर्भैरवापतः ॥५८॥
 आसन्ने सरसि सिन्ध्या रुधिराहारि तद्वपुः । क्षमापतेः क्षालितामर्षो धीरः भूरो विनिर्ययौ ॥५९॥
 60 तस्य भुक्त्वा शिरश्छिन्नं स्वपुत्रस्यैव मन्त्रिणा । क्षीणमन्युः क्षितिपतिः सवैलक्ष्य इवाभवत् ॥६०॥
 भूरोयः पृष्ठकुशलो निर्व्यथोस्मीति भाषिणम् । उत्थाप्य तल्पात्तं देवं पूजाशेषमकारयत् ॥६१॥
 इत्थं समस्तकृत्येषु भावज्ञः स महीपतेः । अनुक्तेव हितं तत्सत्याणांस्स्यत्काप्यसाधयत् ॥६२॥
 परस्परमनुत्पन्नमन्युकालुष्यदूषणौ । न वृष्टौ न भुक्तौ वान्यौ तादृशौ राजमन्त्रिणौ ॥६३॥
 श्रमिषवाह्ननस्येव साम्राज्येवन्तिवर्मणः । अशेषप्राणिनामासीदमारो दश वत्सरान् ॥६४॥
 65 जलं जहद्भिः शिशिरं तटानेत्याकुतोभयैः । तत्कालं सेवितः पृष्ठे पाठीनैः शरदापतः ॥६५॥
 अनुग्रहाय लोकानां भद्रश्रीकल्लटादयः । अवन्तिवर्मणः काले सिद्धा भुवमवातरन् ॥६६॥
 चरित्रे बहुवक्तव्ये येषामेकस्य पावनः । अयं प्रासङ्गिकः कश्चिद्वृत्तान्तो वर्णयिष्यते ॥६७॥
 देशः प्रवततोद्योयं महोपद्रवसरोजैः । कुलिनीभिश्च शबलः स्वल्पोत्पत्तिः सदाभवत् ॥६८॥
 ललितादिष्वभूमर्तुसुयोगेन बलीयसा । किञ्चिदाकूटसलिलः प्रपोत्पत्तिं मनाक्ततः ॥६९॥

४४. ') A₂ gloss त्रिवैकुण्ठसाराख्ये भारतसो इति पाठे.—') Thus corr. by later hand from A₁ राज्ञा. ४८. ') Thus corr. by later hand from A₁ जानो. ५१. ') A₂ gloss लार इति मसिद्धे राष्ट्रे. ५५. ') A₂ separates स from the following and gives the gloss भूरः to स. ५६. ') Thus A₁; A₂ 'बाह्व्यो भूरा'. ५७. ') Thus A₂; A₁ पुरः. ६०. ') Thus corr. by A₂ from A₁ भव".

जयापीडे कमायाते स्वल्पबीयंषु राजवृ । सलिलोपप्रवैरासीत्युनरेबावृता क्षितिः ॥७०॥ 70
 दीक्षाराणां दशशती पञ्चाशत्यधिकंभवत् । धान्यखारीक्रिये हेतुर्देशे दुर्भिक्षविक्षने ॥७१॥
 अवान्तिवर्मणः पुण्यैर्जन्तुस्त्रीयितुं ततः । स्वयमन्नपतिः श्रीमान्सुदयः क्षितिमवातरत् ॥७२॥
 यस्याविशतसंभूतेत्युर्ध्वं कालेपि निश्चितम् । अयोनिजत्वं कृतिनधरितैर्भुवनान्नैः ॥७३॥
 पुरा रथ्याजःपुञ्जं संमार्जनीं पिधानवत् । सुय्याभिधाना चण्डाली मृगण्डं प्राप नूतनम् ॥७४॥
 तस्मिन्पिधानमुद्धृत्य सापहयन्मध्यशायिनम् । बालं कमलपत्राक्षं धयन्तं स्वकराकुलीः ॥७५॥ 75
 मात्रा कयापि त्यक्तोसौ क्षुब्धो मन्दभाग्यया । अयेति चिन्तयन्त्यासीत्सा स्नेहात्यस्तुतस्तनी ॥७६॥
 अदूषयन्त्यां स्पर्शेन भाग्याः भूद्रखियो गृहे । तया विहितयूतिः स शिशुर्वृद्धिमनीयत ॥७७॥
 स सुदयनामा मतिमान्यवृद्धः शिक्षिताक्षरः । कस्याप्यासीद्दृष्टपतेरर्भकाध्यापको गृहे ॥७८॥
 व्रतज्ञानादिनियमैस्तं सतां हृदयंगमम् । गोष्ठीषु विशदप्रश्नं विदग्धाः पर्यवारयन् ॥७९॥
 तेषां कथाव्यवस्थाद्यु निन्दतां जलविज्ञवम् । धीरस्ति मे निरर्थस्तु किं कुर्यामिति सोब्रवीत् ॥८०॥ 80
 उन्मत्तस्येव वदतस्तस्य तसियमाह्वनः । निशम्य भूमृष्टारेभ्यश्चिरमासीत्स्वित्स्मयः ॥८१॥
 ततस्तमानीय नृपः किं ब्रूष इति पृष्ठवान् । धीरस्तीत्यादि राजापेयबोषस्तोष्यसंभ्रमः ॥८२॥
 वानूलोसायिनि निजैरुक्तोप्यय महीपतिः । धियं दिदृक्षुर्धिवद्रे तस्यायत्तं निजं धनम् ॥८३॥
 कोशाक्षीन्नारभाण्डानि बहून्वादाय हेलया । ययौ मडवराज्यं स नावमारुह्य रंहसा ॥८४॥
 यामि तत्र प्रवृद्धास्तुनिमये नन्दक्राभिधे । एकं निक्षिप्य दीक्षारभाण्डं व्यावर्तत कुतम् ॥८५॥ 85
 सत्यं वानूल एवासी सत्येष्वपि वदस्त्वपि । वार्ता निशम्य तां राजा तपिष्ठान्वेषकोभवत् ॥८६॥
 क्रमराज्यं स संग्राह्य देशे यक्षदराभिधे । अञ्जलिभ्यां निचिक्षेप दीक्षारान्सलिलान्तरे ॥८७॥
 यत्र तीरहृदयाम्बिशैलनिर्कुडिताः शिलाः । चक्रुर्वितस्तां निष्पीड्य पयः प्रतिपयोन्मुखम् ॥८८॥
 दुर्भिक्षोपहता माय्या दीक्षारान्वेषिगस्तदा । शिलाः प्रवाहादुद्धृत्य वितस्तां समशोषयन् ॥८९॥
 एवं दिनानि दिश्राणि पयो युक्त्या विकृष्य तत् । वितस्तामेकतः स्थानात्कर्मकृद्भिरवन्धयत् ॥९०॥ 90
 पाषाणसेतुबन्धेन सुदयेनाद्भुतकर्मणा । सम्राहमभवद्भ्राता निखिला नीलजा सरित् ॥९१॥
 अधः प्रवाहं संशोध्य लुठदहमप्रतिक्रियाम् । कृत्वा बन्धैः शिलाबन्धैः सेतुबन्धमपाटयत् ॥९२॥
 विरकालनिरोधेन सोत्कण्ठेवास्तुर्ध्वं प्रति । ततः प्रावर्तत जवाह्रन्तुं सागरगामिनी ॥९३॥
 जम्बालाङ्का स्फुरन्मीना भूर्बभौ सलिलोज्झिता । व्यक्तकाण्ड्या सनक्षत्रा निर्मेषेव नभःस्थली ॥९४॥
 यत्र यत्र विषेदौघवेधं सलिलविप्रवे । तत्र तत्र वितस्तायाः प्रवाहाद्भूतानान्यथात् ॥९५॥ 95
 मूलक्षोभोऽप्यनिष्ठघृतभूरिक्षोता बभौ सरित् । एकभोगाभयानेकफणेवासितपञ्चमी ॥९६॥
 वामेन सिन्धुस्त्रिग्राम्या वितस्ता दक्षिणेन तु । यान्त्यौ ये समगंसांतां प्राग्वैत्यस्त्रामिनोन्तिके ॥९७॥
 वर्ततेय महानयोः कल्पापायेप्यनस्वयः । संगमो नगरोपाग्ने स सुदयोपक्रमस्तयोः ॥९८॥

७९. ¹) Thus A₁; A₂ पञ्चाशदधिकं.—²) Thus corr. by A₂ from A₁ 'पञ्चाशद'. ७९. ¹) A₂ gloss चतुर्थं द्युते. ७९. ²) Thus A₁; A₂ 'पञ्चाशद'. ७९. ³) Thus corr. by later hand from A₁ 'पञ्चाशद'. ८९. ¹) Thus corr. by A₂ from A₁ 'समगं'. ९०. ¹) A₂ gloss धारगलायवे. ९०. ²) समगं supplied by A₂ in space left by A₁.

- अथाप्यास्ता फलपुरपरिहासपुरस्थितौ । विष्णुस्वामी संगमस्य वैन्यस्वामी च तीरयोः ॥९९॥
 100 सुन्दरीभवनाभयर्णपाप्रस्थापनस्य तु । योगशायी इषीकेशः सुट्यस्याभ्याषितस्तटे ॥१००॥
 रुह्यन्तेद्यापि सरितां पूर्वस्तोतस्तदोद्गताः । निषादाकृष्टनौरज्जुरेखाङ्गा जीर्णगदपाः ॥१०१॥
 स्फुरत्तरङ्गजिह्वाः स नदीर्मार्गमजिषहत् । तास्ताः स्वेच्छानुसारेण मान्त्रिकः पञ्चगीरिव ॥१०२॥
 बद्धा शैलमयास्तेनून्वितस्तां समयोजनीम् । महापद्मसरोवारि स चकार नियन्त्रितम् ॥१०३॥
 महापद्मसरःकुण्डाद्वितस्ता येन योजिता । जवासिर्वाति कोदण्डयन्त्रादिपुरिवाध्वना ॥१०४॥
 105 उद्धृत्य सलिलादुर्वीमेवमादिबराहवत् । अनेकजनसंकीर्णान्मामाक्षानाविधान्यधात् ॥१०५॥
 पालीभिरम्भः संरोध्य यान्कुण्डसदृशान्यधात् । कुण्डलानीति सर्वाक्षसमृद्धानुवते जनाः ॥१०६॥
 उत्खातकीलनिवहासद्योयापि शरत्कृशाः । व्यञ्जन्ति जलगन्धेमबन्धनस्तम्भसंनिभान् ॥१०७॥
 दीप्ताभाण्डानैज्झीत्स यदगाधजलान्तरे । नन्दके निर्गतजले स्थलान्तात्तदभ्यत ॥१०८॥
 अदेवमानुक्तानामान्परीक्ष्य विविधाः क्षितीः । संविभेजे विभक्तेन नादेयेन स वारिणा ॥१०९॥
 110 असिञ्चच्च जलैर्भामान्मामान्मुदमुपादताम् । या यावता क्षणेनागाच्छेषं तां तावता इदि ॥११०॥
 कालेन मत्वा सेकाक्षीं प्रतिपामं जलक्षुतेः । परिमाणं विभागं च परिकल्प्य निरत्ययम् ॥१११॥
 चकार चानूलायाभिः सिन्धुभिः सर्वतो दिशः । सत्कलोदारकेदारसंपत्संपन्नविभ्रमाः ॥११२॥ तिलकम् ॥
 न कश्यपेनोपकृतं न यत्संक्षुब्धेन वा । हेलया मण्डलेमुष्मिस्तत्सुट्येन द्रुक्कर्मा ॥११३॥
 भूमेर्जलादुद्धरणं द्विजक्षेत्रे तथार्पणम् । सेतुबन्धोदमभितोये यमनं कालियस्य च ॥११४॥
 115 चतुर्षु सिद्धमिति यद्विष्णोः सत्कर्मजन्मद्वयम् । सुट्यस्य तत्पुण्यराशेरकस्मिन्नेव जन्मनि ॥११५॥ युग्मम् ॥
 यस्मिन्महाद्यभितेषु दीप्ताराणां शतश्रयी । धान्यखारेः प्राग्निहेतुरा सर्गादभवत्पुरा ॥११६॥
 ततः प्रभृति तत्रैव विभं कश्मीरमण्डले । षट्त्रिंशतां धान्यखारेर्वीवारैरुदितः क्रयः ॥११७॥
 निर्गतायां महापद्मसलिलात्स्वर्गसंनिभम् । वितस्तायास्तटे षके स्वनामाङ्कं स पत्तनम् ॥११८॥
 स्वकृता स्थापिता तेन सरसि व्याप्रविक्रिते । आसंसारं स्थितामार्गमयोदा हृषपक्षिणाम् ॥११९॥
 120 सुट्याकुण्डलनामानं प्रामं कृत्वा द्विजातिनात् । सुट्यामुंश्चिद्व तन्नाम्ना सुट्यासेतुं स निर्ममे ॥१२०॥
 तेनोद्धृताद्य सलिलाद्भुषु पामाः सहस्रशः । अवन्तिवर्मप्रमुखैर्जयस्थलमुखाः कृताः ॥१२१॥
 ईदृशैर्धर्मवृत्तान्ते षवर्तितकृतोदयः । अवन्तिदेवः पातिस्र मान्धातेव बद्धपराम् ॥१२२॥
 प्राणप्रयाणसोद्योगरोगप्रसस्ततो ययौ । क्षेत्रं स त्रिपुरेशान्निष्ठज्येष्ठेश्वराभितम् ॥१२३॥
 आत्मनस्तत्र निश्चित्य विपत्तिं चिरगोपिताम् । प्राणान्ते प्राञ्जलिः भूरो वैष्णवत्वमवर्षयत् ॥१२४॥
 125 तेनान्तं भगवद्गीताः श्रुण्वता भावितात्मना । ध्यायता वैष्णवं धाम निरमुष्यत जीवितम् ॥१२५॥

११. '1) Emended; A, अप्रवृत्ता', altered by later hand to अप्रवृत्ता. १०९. '1) Thus G and Edd.; A °द्वयः. १०९. '1) Thus G and Edd.; A °वर्तित. १०६. '1) Emended; A °माण्डानौ. ११२. '1) Supplied by A. ११९. '1) Thus corr. by A, from A, वसिष्ठ. —' 1) युग्मम् supplied by A. ११६. '1) Thus corr. by A, from सारो. ११७. '1) A, gloss हृषपक्षिणाणां बाह्यगन्धे इति कश्मीरविशमायका परियान्ते यद्विष्णोर्वीवारः विवाहगन्ध इति शेषाः. ११८. '1) Thus corr. by A, from A, निर्गता वा. —' A, gloss हृषपक्षिणाणां. ११९. '1) Thus corr. by A, from A, स्थिरासारा. १२०. '1) Thus corr. by later hand from A, हृषपक्षिणा. —' Emended; A सत्कर्म. —' 1) Thus corr. by later hand from A, सत्कर्म. १२१. '1) A, gloss विपत्ति.

भाषादभुङ्क्षस्य तृतीयस्यां क्षमापतिः । वर्षे एकोनषष्ठे स क्षमावृथास्तमुपावयी ॥१२६॥
 तस्मिन्प्रशान्ते प्रत्येकं विभयोस्मिक्तचेतसाम् । तुल्यमुत्पलवंदमानां राज्येच्छा भूयसामभूत् ॥१२७॥
 ततश्चक्रे प्रसीहारः प्रयत्नाद्ब्रह्मवर्धनः । नृपं शंकरवर्ममाणमवन्तिनृपतेः हतम् ॥१२८॥
 कर्णपो विज्झापामात्यंस्तनूजं भूरवर्मणः । तद्वेषास्तुखवर्माख्यं वीरराज्येऽप्ययोजयत् ॥१२९॥
 अतस्तयोरभूद्वैरं क्षितीशयुवराजयोः । यस्मिन्क्षणे क्षणे राज्यमासीदोलामिवाभवत् ॥१३०॥ 130
 शिवशक्त्यादयो वीराः स्वामिकार्योज्झितासवः । यथाभूवन्वसस्त्वस्य परीक्षाक्षणलामिनः ॥१३१॥
 कुर्वतां स्वामिशत्रूणां दानमानप्रतिभवम् । सत्त्वैकाग्र्याच्च ते यस्मादानुकूल्यमशिशयन् ॥१३२॥
 पिण्डस्पृहां परित्यज्याहं कृताः शिक्षिताः क्वचित् । तावन्न वीततमसः शत्रुत्तमनुजीविनः ॥१३३॥
 कथंविधय निश्चित्य युवराजं महौजसम् । प्राज्यः स्वविजयौकारश्चक्रे शंकरवर्मणा ॥१३४॥
 सम्राट्समरवर्मार्थैर्वितीर्णसमरोसकृत् । कीर्तिं भिया प्रणयिनीं लब्धवापि विवेद सः ॥१३५॥ 135
 अथ निश्चित्य दायार्हाद्ब्रह्म लक्ष्मीं क्षितीश्वरः । जिष्णुर्दिव्यजयं कर्तुं श्रीमानासीन्महोद्यमः ॥१३६॥
 तस्य कालबलादेशे प्रक्षीणजनसंपदि । लक्ष्माणि नव पत्नीनां हारादिष्कामतोभवन् ॥१३७॥
 स्वपुरस्थोपकण्ठेऽपि योभूत्कुण्ठितशासनः । स एव रत्नोत्सेसु राक्षामाक्षां न्यवेदयत् ॥१३८॥
 गच्छन्नासावपिच्छेदसंप्रदायः ककुब्जये । स्वप्रज्ञया समुधीतो राक्षा शंकरवर्मणा ॥१३९॥
 तत्सेना नरनाथानां वृत्तनाभिः पदे पदे । कुलापगेव कुल्याभिर्विशन्तीभिरवर्धयत् ॥१४०॥ 140
 दार्वाभिसारारजेनं वत्सनां समुपाभिताः । अग्निद्रोण्यो न वाहिन्यंस्तत्सेनानादमादधुः ॥१४१॥
 जनोत्सर्गैरिगणैर्गृह्णन्हरिगणं क्षमात् । अनासादिनदुर्गं स चक्रे दुर्गोन्तरातिथिम् ॥१४२॥
 लक्ष्माणि नव पत्नीनां वारणानां शतत्रयी । लक्षं च वाजिनामासीद्यस्य सेनापुरःसरम् ॥१४३॥
 स गूर्जरंजयव्यघ्रः स्वपराभवशङ्किनम् । त्रैगते पृथिवीचन्द्रं नित्ये तमसि हास्यताम् ॥१४४॥
 पुत्रं भुवनचन्द्राख्यं नीविं प्रागेव दत्तवान् । स ह्यभूत्यगतिं कर्तुं तस्याभरणमुपागतः ॥१४५॥ 145
 अथ तत्कटकं भ्राम्यद्भूमिण्डलनायकम् । वीक्ष्य संमुखमायान्तं महार्णवमिवोल्बणम् ॥१४६॥
 समागमक्षणे यस्माच्छङ्कुमानः स्वबन्धनम् । पलाट्य प्रययौ दुरं निर्वाणौजोविजृम्भितः ॥१४७॥ तिलकम्॥
 यमप्रतिमसौन्दर्यमथाप्यायुः पुराविदः । तमेवात्राक्षुह्यस्ता नृपाः कालमिवोल्बणम् ॥१४८॥
 उच्चलानाललानस्य संख्ये गूर्जरमुभूजः । बद्धमूलां क्षगाक्ष्मीं युवं वीर्षामरोपयत् ॥१४९॥
 तस्मै दत्त्वा टक्कदेशं विनयादङ्गुलीमिव । स्वशरीरमिवापासीन्मण्डलं गूर्जराधिपः ॥१५०॥ 150
 हतं भोजापिराजेन स साध्वान्यमदापयत् । प्रतीहारतया भूय्यभूते यत्किञ्चकान्वये ॥१५१॥

१२६. ') Thus corr. by A₂ from A₁ 'पतेः. १२९. ') Thus A₂; A₁ 'पापवर्ष'.—') A₄ gloss अर्धानवर्मणाः. १३४. ') A₄ gloss ह्यस्यवर्मणम्. १३९. ') Thus A₁; altered by later hand to 'विच्छेदः. १४१. ') A₂ gloss दार्वाभिसारः शत्रु गलो इति भाष्यम्.—') A₂ gloss नरनाथनाम्ना.—') A₄ भ्राम्यता.—') A₄ gloss दार्वाभिसारयुगस्य सेना. १४४. ') A₂ gloss गूर्जरोरिति अथ गूर्जरः लघुगोचरवरा इति प्रसिद्धो देशः.—') A₂ gloss विजयौ नगरकोटः तत्रवीर्य. १४५. ') A₁ writes in margin the gloss : नीविः । नेव इति देशनामवाच्यं, which A₂ continues with लिङ्गः यः स्वयत्तिनिधिः न्यूनबलेन माण्डलिकेनाधिकबलस्य राज्ञ प्रतीत्यर्थं संप्रत्येति ॥. १५०. ') नि supplied by A₂ in space left by A₁. १५०. ') A₄ gloss तद्वेद्यः अङ्गुलीमते शकारो नाम मुदरेणाहं वत्समानो योजनमपि चालिकम्.

- दरचुल्लकाधिपयोर्यः केसरिवराहयोः । हिमवहिन्म्योरासीदार्ढ्यावत इवान्तरे ॥१५२॥
 उदभाण्डपुरे तस्युर्वदीये निर्भया नृपाः । पक्षच्छेदव्यधात्रस्ता महार्णव इवावयः ॥१५३॥
 नक्षत्रेष्विव भूपेषु ममसीयोल्लसरापये । यस्यैव विपुला ख्यातिर्मूर्तापञ्चस्येव मण्डलम् ॥१५४॥
 155 स श्रीमांछास्त्रियः शाहिरलखानाभयः क्षुधा । निराकरिणोः 'साम्राज्यात्स्य सेवां न लम्बवान् ॥१५५॥
 एवं दिग्विजयं कृत्वा प्राप्तः सं निजमण्डलम् । प्रदेशे पञ्चसत्राख्ये स्वनाम्नां विदधे पुरम् ॥१५६॥
 तस्य श्रीस्वामिराजस्य तनयोदेकपथप्रभोः । पूर्णमेव क्षपाबन्धोः सुगन्धाख्यामवलिया ॥१५७॥
 तथा समं पुरवरे छरराजोपमो नृपः । तस्मिन्नांकरगौरीशसुगन्धेशौ विनिर्ममे ॥१५८॥
 हिजस्तयोन्यायकाख्यो गौरीशछरसद्योः । चातुर्धियाः कृतस्तेन वाग्देवीकुलमन्त्रिरम् ॥१५९॥
 160 परकाव्येन कवयः परद्वयेण वेधराः । निर्लोडितेन स्वकृतिं पुण्यन्ययत्ने क्षणे ॥१६०॥
 स्वल्पसत्त्वो नरपतिः स्वपुरख्यापनाय सः । सारापहारमकरोत्परिहासपुरस्य यत् ॥१६१॥
 ख्यातिहेतुः पञ्चानं पञ्चानं क्रयविक्रयौ । इत्यादि यत्पत्तमेस्ति तत्तस्मिन्नि पुरेभवत् ॥१६२॥
 राज्यप्रदेन नृपते रत्नवर्धनमन्त्रिणा । श्रीरत्नवर्धनेनाकाख्यो व्यधीयत सदाशिवः ॥१६३॥
 चित्रं नपट्टिपाः पुनर्मृतयः कीर्तिनिर्हरेः । भवन्ति व्यसनासक्तिपांछुखानमलीमताः ॥१६४॥
 165 अथ क्रमेण नृपतिर्लोभाभ्यासेन भूयसा । आधीयमानंविचोभूयज्ञापीडनपण्डितः ॥१६५॥
 आरभ्यैर्यसैनैर्भूषा क्षीणकोशः क्षणे क्षणे । देवादीनां स सर्वस्य जहारायासयुक्तिभिः ॥१६६॥
 कर्मस्थाने पुरगृहप्रामादिधनहारिणा । तेनादृपतिभागाख्यगृहकृत्याभिधे कृते ॥१६७॥
 भुपचन्दनतैलादिविक्रयोत्थं समाददे । ब्रविणं देववेष्टमभ्यः क्रयमूल्यंकलाच्छलान् ॥१६८॥
 प्रत्यवेक्षां मुखे दत्त्वा विभक्तैरधिकारिभिः । चतुःषष्टिं छरगृहानुसोमेतेतरदञ्जसा ॥१६९॥
 170 ग्रामान्देवगृहप्राधानाजा प्रतिकरेण सः । स्वयं स्वीकृत्य षोडशतिं क्षमां कार्षक इव व्यधात् ॥१७०॥
 तुलां कृत्वा त्रिभागोनां वर्षदेयां स पर्वदे । भुक्तिकम्बलमूल्यादिदम्भांवेभ्यधिकं ददौ ॥१७१॥
 दिगन्तरस्यो ग्रामीणानूढभाराननागतान् । तद्देशार्थैर्भारमूल्यं वर्षमेकमदण्डयत् ॥१७२॥
 वर्षेपरस्मिन्निलिखितान्भारमूल्यं निरागसः । तथैव संखयया ग्राम्यान्प्रतिग्राममदण्डयत् ॥१७३॥
 इत्येषा रुढभारोहिः प्रथमं तेन पातिता । दारिद्र्यदूरी ग्रामाणां या त्रयोदशधा स्थिता ॥१७४॥
 175 स्कन्दकयामकायस्थमासवृत्त्यादिसंपदैः । अन्यैश्च विविधायसैर्व्यधाद्ग्रामान्स निर्धनान् ॥१७५॥
 तुलापहारोपचयग्रामदण्डादिसंपदैः । इत्येष तेन संवाहो गृहकृत्ये प्रवर्तितः ॥१७६॥
 अथस्त पञ्च दिविशान्स तस्मिन्मिन्नकर्मणि । षष्ठं तथा गञ्जवरं शक्यं लवटाभिधम् ॥१७७॥

१५३. '1) This verse is added in margin by A₂; found in G R. १५४. '1) A₁ विपुलख्यातिनां; A₂ has altered this to विपुला ख्यातिनां, but has subsequently restored the reading of A₁. G follows A₁; R reads as A₂. १५५. '1) Thus corr. by A₂; A₁ 'बलिषः—' Thus corr. by A₂ from 'रिपुः; R G 'रिपुः'. १५६. '1) A₂ gloss सङ्कुरचर्मा.—' A₂ gloss सङ्कुरचर्मा. १५७. '1) A₂ gloss सङ्कुरचर्मा.—' A₂ gloss सङ्कुरचर्मा. १५८. '1) Emended; A 'योरेष'. १५९. '1) Thus corr. by A₂ from A₁ अथेवमानं. १६०. '1) Thus A₁; A₂ 'दक्षेला.—' Thus corr. by later hand from A₁ 'गुण्ये.—' A₂ gloss कलाशालः. १६१. '1) Thus A₂; A₁ युगोत्तरे. १६२. '1) Thus A₁; A₂ युगोत्तरे.—' इत्यादि supplied by A₂ in space left by A₁. १६३. '1) Thus A₂. Cf. vi. 130; vii. 111, 119; misread विविधायस in B G Edd.

आत्मनो निरयं मूढः सोऽङ्गीकृत्येत्युपक्रियाम् । भाविनामकरोद्वाशां पापी यदा विभोगिनाम् ॥१७८॥

निमित्तं मण्डलेमुत्तिष्ठन्सविद्यानामनादरे । राज्ञां प्रतापहानौ च नान्यः शंकरवर्मणः ॥१७९॥

मुख्येन गुणिनां राज्ञा धनहान्या प्रथापहाः । मूर्खेण येन कायस्था दास्याः पुत्राः प्रवर्तिताः ॥१८०॥

तथा कायस्थभोज्या भूर्जाता तत्प्रत्यवेक्षया । यथा संजायतेवर्णं हर्णादिषु भूमुजाम् ॥१८१॥

तस्मिन्चोद्रे प्रजादुःखे कृपाद्वः पृथिवीपतिम् । पुत्रो गोपालवर्माक्षयः कदाचिदिवमञ्जवीत् ॥१८२॥

प्रदानुत्पन्न भवतः पूर्वं न्यासीकृतः स्थितः । वरो यः सत्यसंधस्य सोधुना प्रार्थ्यते मया ॥१८३॥

कायस्थपेरणादेतैर्देवेनाथ प्रवर्तितैः । आयासैः श्वासशेषैश्च प्राणवृत्तिः शरीरिणाम् ॥१८४॥

न च नामास्ति तातस्य काचिल्लोकहयोचिता । मनागपि हितप्राप्तिरितया जनपीडया ॥१८५॥

अदृष्टविषयां वार्तां गहनानं विवृणोति कः । वृष्टेऽप्यनिष्ठादन्यच्च कर्मणानेन दृश्यते ॥१८६॥

एकतो व्याधिर्बुभिक्षप्रमुखा विपदोखिलाः । प्रजानामेकतस्त्वेका लुब्धता बहुधापतेः ॥१८७॥

भूमुजोभ्यस्तलोभस्य श्रीः कैश्चिन्नाभिनन्द्यते । अकालकुक्षुमस्यैव फलसंभावनोऽज्झिता ॥१८८॥

दानं च सन्तता सृक्तिर्विश्वसंवननं प्रभोः । लोभः पूर्वं तयोरेव विनाशाय महोद्यमः ॥१८९॥

प्रतापमायति शोभां हेमन्ताहस्य वारिदः । स्मृतिशेषां करोत्येव लोभश्च पृथिवीभुजाम् ॥१९०॥

हायादा व्ययभीरुतापरिहृतात्प्रेमैर्भवन्त्युन्नता भृत्याः । प्रत्युपकारकातरमतेः कुर्युर्न केपि प्रियम् ।

राशीभुतधनस्य जीवितवृत्तौ शश्वद्यनेरभिराजा भूमर्तुः । क्रियते द्विवेध रमसाहोभेन किं नाप्रियम् ॥१९१॥

राजसंवाहनामायं नवायासो जनाच्छ्रुत् । तदेव लोभप्रभवः प्रजानाथ निवार्यताम् ॥१९२॥

भुत्वेति राजपुत्रस्य सौजन्येनोज्ज्वलं वचः । स्मितपीताधरो राजा शनैर्वचनसमवीत् ॥१९३॥

तत्राकृत्यविसेवादि वचः सौजन्यपेशलम् । स्मारयत्यथ मामेनचित्तवृत्तिं पुरातनीम् ॥१९४॥

कुमारभावे पूर्वं मे तवेवाब्रान्तरात्मनः । प्रजावत्सलता वत्स पर्याप्ता पदैवर्धत ॥१९५॥

सोऽहं धर्मं महद्दमं शीते दस्वाच्छर्मभुक् । पदानिरपपाद्वः पित्रा संचारितोभवम् ॥१९६॥

मृगन्यादौ हयैः सार्धमटन्तं कण्टकक्षतम् । अन्तर्बाष्पं मां विलोक्य तमस्रविपुत्रमगाः ॥१९७॥

स तानुवाच सामान्यो भूत्वाऽहं राज्यमाप्रवान् । काले काले सेवकानां जाने सेवापरिभ्रमम् ॥१९८॥

ईदृशुःखमयं भुक्त्वा शास्यत्यन्यव्यथां ध्रुवम् । प्रातिश्रयो भवेन्मूढो गर्भेश्वरतयान्यथा ॥१९९॥

उपाधैरिवहीशोऽहं कृतः पित्रा सुशिक्षितः । तेनापि प्राप्तराज्येन मयैवं पीडिताः प्रजाः ॥२००॥

गर्भेश्वरसंध्ययां जातः शरीरी विरमरेयया । प्राप्तराज्यस्तथा राजा नियतं पूर्वचिन्तनम् ॥२०१॥

त्वयैव तस्मादेकोष वरो मया प्रदीयताम् । प्राप्तराज्यः प्रजापीडां मा कार्षीस्त्वमतोभिकाम् ॥२०२॥

सास्त्रयमिति तेनोक्तः कृतान्योन्यस्मिन्नैर्विद्वैः । राजाप्रैर्वीक्षितधासीत्कुमारो ह्रीनताननः ॥२०३॥

त्यागभीरुता तस्मिन्गुणितस्त्वरारुखे । आसेवन्तावरा वृत्तिः कथयो भङ्गदायकः ॥२०४॥

निर्वैतनाः छकवथो भारिकी लवटस्त्वभुत् । प्रसादात्तस्य वीक्षारसहस्रहयवेतनः ॥२०५॥

१७८. ') Thus A; varia lectio in R G पापीवत्स्या. —') Thus corr. by A₂ from A₁ विभोगि°. १८१. ') A₂ gloss अवयवाः. १९१. ') Thus A₂, A₁ हस्वोद्यम°. १९७. ') Thus corr. by A₂ from A₁ हस्वः. २००. ') Thus corr. by A₂ from A₁ क्षिताः. २०१. ') A₂ चिन्तितः.

- कल्यपालकुले जन्म तत्तेनैव प्रमाणितम् । क्षीवोचितपञ्चशोकेर्द्वितीया गम्यस्य नाभवत् ॥२०६॥
 वेष्टितमभ्रुवृष्णीषो प्राणस्यामे प्रवेशिनी । ध्यानेकापा वृगित्यासीसुखराजस्य मन्त्रिणः ॥२०७॥
 योयमायोचितो वेधो दुर्नयासेविनः प्रभोः । छन्दानुवृत्त्या स प्राप नटस्येव विडम्बनाम् ॥२०८॥ बुग्मम् ॥
 सोऽनुगैः सह निर्वहे जवान श्रोहशङ्कुया । भूर्न दार्वाभिसारेण शर्वयौ नरवाहनम् ॥२०९॥
 210 प्रजाभिशापे पतिते नृपस्योन्मार्गवर्तिनः । त्रिशङ्किशाः क्षतास्तस्य व्यपचन्तामयं विना ॥२१०॥
 वंशः श्रीर्जाविनं दारा नामापि प्रथिषीभुजाम् । क्षणादेव क्षयं याति प्रजाविधिव्यकारिणाम् ॥२११॥
 इत्युक्तं वक्ष्यते चापे व्यक्तमेतत्तु चिन्त्यताम् । प्रनष्टं तस्य नामापि यथा क्रूरेण कर्मणा ॥२१२॥
 नास्मा पत्ननर्मित्येव प्रख्यातं स्वपुरं कृतम् । कस्यान्यस्याभिधाप्यंसि यथा शंकरवर्मणः ॥२१३॥
 स्वस्त्रीयः सुखराजस्य तेन हाराधिपः कृतः । वीरानकाभिधे स्थाने प्रमादादासद्वन्द्वम् ॥२१४॥
 215 तत्कोपास्त स्वयं राजा दत्तयात्रो मदोर्जितः । वीरानकं समुन्मूल्य पविवेशोत्तरापयम् ॥२१५॥
 सिन्धुकूलाभयान्देशास्त्रित्वा भूरीन्भयानुरैः । कृतानतिर्महीपालैः प्रत्यावृत्तोभवत्ततः ॥२१६॥
 उरशां विशतस्तस्य वास्तव्यैरौरशैः समम् । निकेतहेतोः सेन्यानामकस्मादुदभूस्कलिः ॥२१७॥
 गिरिशृङ्गाधिकेन श्वाकेन निपातितः । वेगवाही शरस्तस्य प्रमादादविशङ्कलम् ॥२१८॥
 मुमुर्षुरामान्कटकं संरक्ष्य नयतेति सः । उक्त्वा कर्णीरयाकूटं स्थानात्समाहिरियौ ॥२१९॥
 220 हीनदर्शनसामर्थ्यः परिहाय शनैर्गिरा । क्रन्दन्त्या वपुरालिङ्ग्य स्थितायाः क्षामभाषितः ॥२२०॥
 पुत्रं गोपालवर्माख्यं न्यासीकृत्य च रक्षितुम् । शिषुदेह्यं महादेव्याः सुगन्धाया अबान्धवम् ॥२२१॥
 फाल्गुणे कृष्णसप्तम्यां वत्सरे ममप्रभतौ । उखायमानविशिखो मार्ग एव व्यपद्यत ॥२२२॥ तिलकम् ॥
 सुखराजादयः सैन्यं रक्षन्तः परभूमिषु । वृत्तान्तैर्गोपयन्तस्तं यान्त एवाभवन्पथि ॥२२३॥
 तं यन्त्रसूत्रैस्ते मूर्धो नम्रतोऽक्षवतावहैः । प्रतिप्रणामं प्राप्तानां सामन्तानामकारयन् ॥२२४॥
 225 षड्भिर्दिनैर्नैजे स्थाने प्राप्ते श्रोल्यासकाभिधे । चाकिरे गतसंवासास्ततस्तस्यान्तसत्क्रियाम् ॥२२५॥
 तिस्रः सुरेन्द्रवत्याद्या राख्यो राजानमन्वयुः । वेलावित्तः कृतशब्द जयसिंहादयः कृत्वा ॥२२६॥
 द्वौ लाडो वज्रसारश्च तं भूत्यावनुग्रमनुः । इति षड्भिधिताकूटैः सहसाक्रियतामिसान् ॥२२७॥
 ततो जुगोप गोपालवर्मा धार्मिकतोऽञ्जलः । सुगन्धया पाल्यमानः सख्यसंघो वसुंधराम् ॥२२८॥
 मध्ये लालितकादीनां तूर्वृत्तानां वसन्नपि । अनतिक्रान्तबाल्योपि दुःसंस्काराश्च सोपहीत् ॥२२९॥
 230 भूपालजननी भोगैर्वैषम्येधिकमुन्मदा । सा प्रभाकरदेवाख्यमचीकमत मन्त्रिणम् ॥२३०॥
 तथा निर्भरसंभोगप्रीतया स व्यधीयत । सौभाग्यपदभूङ्गारमौलिवक्रवयाङ्कितः ॥२३१॥
 कोशाध्यक्षेण रागिण्यास्तस्या लुण्ठितसंपदा । उदभाण्डपुरे तेन शाहिराज्यं व्यजीयत ॥२३२॥

२०७. ¹) Thus corr. by A₂ from A₁ "रागस्व. २१०. ¹) n supplied by A₂,—" A₁ writes below this word ५०. २१३. ¹) A₂ gloss पङ्क. २१४. ¹) A₂ gloss हारविद्यायां वीरायक.—²) A₂ gloss सुखराजस्वस्त्रीयः. २१७. ¹) A₂ gloss उद्ध. २१९. ¹) Thus A₂; A₁ "छन्दान्वा". २२०. ¹) Thus corr. by later hand from A₁ "लिङ्गपा. २२३. ¹) A₂ gloss मन्त्रिण.—²) Thus A₂; A₁ "वृत्तान्तं गो". २२२. ¹) Thus A R G; A₂ gloss बराहवलसमीपे हारवत्या. २२६. ¹) Emended: A R बालावित्तः; G बालावित्तुः. Cf. वेलावित्तः vi. 73, 106, 324. २२९. ¹) A₂ gloss लालितकाः पङ्कतयः. २३२. ¹) Thus corr. from A₁ उदभाण्ड by A₂ which adds the gloss हैमश्च; R G read as A₂. Cf. उदभाण्डपुरे v. 153.—²) Thus A₂; A₁ व्यधीयत; G R follow A₂.

भाक्षान्तिरुमिणः दाहेः कृत्वा कमलुकाभिधाम् । तोरमाणायं स प्रादाशायं लक्षियन्वने ॥२३३॥

प्रत्यावृत्तोऽथ नगरं विवेश विमयोर्जितः । शौर्यभृङ्गारवसनीं सामिमानः स्वविपहे ॥२३४॥

स राजजननीजारः साहकारो जयाजनात् । मानसतिमधिरैर्वैराणां व्यथितान्वहम् ॥२३५॥

235

शुभ्रेण कामिना वेद्यावेदमनीव नृपास्पदे । तेनावृते संवेशो नाभूदन्वस्य कस्यचित् ॥२३६॥

शानैर्विश्रान्तवर्तस्य धनमानां पहारकुत् । सोभूदक्षिणतोऽर्थं राक्षो गोपालवर्मणः ॥२३७॥

विद्यते यत्र गच्छेत्सिंस्तस्यैव दाहिषिपहे । गतमित्यद्विदूषं स कोशगणनोद्यतम् ॥२३८॥

अथ गञ्जाधिपो राजभीतः खालोदवेदिनम् । रामदेवाह्वयं बन्धुमभिचारमकारयत् ॥२३९॥

तयामिचारक्रियया भुक्तभुधेत्सरद्वयम् । गोपालवर्मनृपतिर्जितदाहो व्यपद्यत ॥२४०॥

240

व्यक्तीभूतकुर्मा स राजजडभयाकुलः । रामदेवोवधीत्पापः स्वयमेव स्वविपहम् ॥२४१॥

रथ्यागृहीतो गोपालवर्मभ्राताय संकटः । बभूव प्राप्रराज्यः त दशभिर्विश्वैर्व्यधुः ॥२४२॥

अथ वंशक्षये वृत्ते राक्षः शंकरवर्मणः । प्रजामार्थनया राज्यं सुगन्धां विदधे स्वयम् ॥२४३॥

गोपालपुरंगोपालमटगोपालकेशवान् । सा पुरं च स्वनामाङ्कं विदधे धर्मवृद्धये ॥२४४॥

गोपालवर्मणो जाया नन्दानिन्धान्वयोद्भवा । शिभुरप्यभवन्नन्दामटकेशवधारिणी ॥२४५॥

245

अन्तर्वन्त्याः क्षणे तस्मिन्पत्न्या गोपालवर्मणः । जयलक्ष्म्यां ववन्धास्थां श्वभूः संतानकाङ्क्षिणी ॥२४६॥

तस्यां विपत्तापत्त्यायां प्रसन्नान्तेतिदुःखिता । साभूदन्वयिने राज्यं कस्मैचिदनुमुद्यत ॥२४७॥

तस्मिन्काले महीपालनिर्वाणुपहक्षमम् । तत्र तन्निर्वाणदातीनां कृतसंहस्यभूकुलम् ॥२४८॥

ततः समाभितैकाङ्गा स्वयं संवत्सरद्वयम् । सुगन्धां विदधे राज्यं सां मित्रत्वेन तन्निर्वाणम् ॥२४९॥

योग्याय दातुं साम्राज्यं कस्मैचित्सा किलेकदा । मन्त्राय मन्त्रिसामन्तांस्तन्त्र्यैकाङ्गान्नौकयत् ॥२५०॥

250

अवन्तिवर्मवंशान्ते नमरं भूस्वर्मणः । गग्गायाः स्वकुटुम्बिन्याः संजातं सुखवर्मणा ॥२५१॥

अनुव्रतो मे संवन्धिजेहादेवं भवेदिति । राज्ये निर्जितवर्माख्यं कर्तुं तस्या मनोभवत् ॥२५२॥ युग्मम् ॥

तया तदुक्तं विषयस्यसन्निवेन जागरात् । राज्ञी दिवाशयतया योप्यनुस्थानवृषितः ॥२५३॥

नाम पङ्कुरिति प्राप राज्ये का तस्य योग्यता । इत्युदीर्याभवनन्तो यावत्केचन मन्त्रिणः ॥२५४॥

संहतैर्भेदनिर्वातैस्तावज्जितितवर्मजः । दशवर्षः कृतो राजा पार्थस्तन्निर्वाणानिभिः ॥२५५॥ तिलकम् ॥

255

ते गञ्जाधिपत्राक्यानां सुगन्धोत्पाटनात्कृतम् । प्रायश्चित्तममन्यन्त मानक्षतिविधायिनाम् ॥२५६॥

सा राजन्धान्याः साम्राज्यपरिभ्रष्टा विनिर्ययी । कृताधिकारा हारस्य पतिसैर्बोषपिबन्धिभिः ॥२५७॥

शरणं प्रत्यभाङ्कृत्यो यो यस्तस्याः क्रमागतः । तं तमैक्षिष्ट निर्यान्ती विपक्षैः सह संगतम् ॥२५८॥

वर्षे एकाघनवन्ते संभूयैकाङ्गसैनिकाः । गत्वा सुगन्धामानिन्धुः पुनर्हूङ्कपुरस्थिताम् ॥२५९॥

२३३. ¹) Thus corr. by later hand from A₁ 'धम्.—' Thus A₂; A₁ तोरमाणाय. २३५. ¹) Thus A₂; A₁ जननीसङ्गात्सा-
मिमानो.—²) Thus corr. by A₂ from A₁ वनः. २३७. ¹) Thus corr. by A₂ from A₁ 'मालाप'. २३९. ¹) A₂ gloss प्रभाकरः.
२४१. ¹) A₂ gloss गोपालवर्गसङ्कटयोर्मता सुगन्धा.—²) Thus corr. by A₂ from A₁ पुरम्. २४४. ¹) A₂ gloss मुदीपुत्रम्.
२४५. ¹) A₂ gloss वन्नीमद. २४८. ¹) Thus corr. by A₂ from A₁ विपहा.—²) Thus A₂; A₁ तत्र. २४९. ¹) Thus emended;
A G R सवित्र.—²) A₂ v. l. मन्त्रिणम्; struck out. २५०. ¹) Thus A₂; A₁ 'न्ताचनवधे'. २५४. ¹) A₂ gloss निश्चितवर्मा.
२५६. ¹) A₂ gloss कोहरक्षः. २५७. ¹) Thus corr. by later hand from A₁ राक्षः.—²) Thus A₂; A₁ हता. २५९. ¹) Thus
A₁; A₂ एकोन.—²) A₂ gloss बराहपूज.

- 260 तामापतन्तीमाकण्य पार्थानुग्रहका मदाम् । वैश्वान्ते तन्निष्ठाः सर्वे विर्ययुः समरोन्मुखाः ॥ २६० ॥
 ते जित्वा नवते वर्षे वैशाखे भिन्नसंहतीन् । एकाङ्गाः सुदसंघातान्बन्धुपुत्रां पलायिताम् ॥ २६१ ॥
 निष्पालकविहारान्तस्तैर्बद्धा सा व्यपद्यत । अनित्यपतनोन्मथाया विचित्रा भाग्यवृत्तयः ॥ २६२ ॥
 अस्मिन्धनजनक्षेण्यनिमित्तं मण्डलोत्तमे । सर्वतोदिङ्मुत्तस्यावयानर्घ्यपटंपरा ॥ २६३ ॥
 जनकः पालको भूस्वा पशुर्बालस्य भूपतेः । सामात्योपीडयलोकमुत्कोचयहतस्तरः ॥ २६४ ॥
 265 भूभुजो ग्रामकायस्था ह्यन्योन्यविपाटनम् । दत्ताधिकाधिकोत्कोचा विदपुस्तन्निस्त्रसेवया ॥ २६५ ॥
 यज्ञाजैः कन्यकुञ्जाया विलम्बास्तत्र मण्डले । तन्निष्ठाणां हुण्डिकादानाद्भुजानां जीविकाभवत् ॥ २६६ ॥
 विष्णुः पुराणाधिष्ठाने मेरुवर्धनमन्त्रिणां । श्रीमेरुवर्धनस्वामिनामा येन व्यधीयत ॥ २६७ ॥
 तदात्मजाः क्षणे तस्मिन्गहनद्रोहचाकिकाः । चकुर्निगूढराज्येच्छाः प्रजायासैर्धनार्जनम् ॥ २६८ ॥ युग्मम् ॥
 सार्धं सुगन्धादित्येन गूढं शंकरवर्धनः । तेषां ज्येष्ठो बद्धसख्यो मुमोष नृपमन्दिरम् ॥ २६९ ॥
 270 क्षीणप्रजे क्षणे तस्मिन्सारपात इव क्षते । उदीपः प्राविताशेषशरच्छातिरजुम्भत ॥ २७० ॥
 धार्या सहस्रकैयायां दुर्लभे भोजनेभवत् । वर्षे विनवते घारे दुर्मिक्षेण जनक्षयः ॥ २७१ ॥
 शवैश्चिरप्रविष्टान्मुत्सकोच्छूनविपैः । वितस्ता सर्वतः प्रच्छा दुर्लभस्यठितामभवत् ॥ २७२ ॥
 विश्वतोऽस्मिन्धये जाते नैविद्यास्तितिमण्डले । सर्वभूतभयादायि इमशानेक्यप्रजायत ॥ २७३ ॥
 महार्हेधन्यसंभाराविक्रयप्राप्तसंपदः । मन्त्रिणः क्षमापतः प्रापुस्तन्निष्ठाष धनाद्याताम् ॥ २७४ ॥
 275 आधेयः क्षमाभुजः सोभुमन्त्री यस्तादृशीः प्रजाः । विक्रीय बाह्यव्यासीतन्निष्ठाणां हुण्डिकाधनम् ॥ २७५ ॥
 अटव्यां वृष्टिसंपाते वातवर्षैरुपद्रुतम् । बहिः सर्वे जने पश्यन्कविधामोष्णमन्दिरः ॥ २७६ ॥
 यया तथा जने दुःस्थं वीक्ष्य कापुरुषभिरम् । राजधानीस्थितः पङ्क्तुः स्वदुष्टं बहमन्यत ॥ २७७ ॥ युग्मम् ॥
 तुञ्जीनचन्द्वापीडादिप्रजापालप्रियाः प्रजाः । एवं तस्मिन्क्षणे नीताः संक्षयं राजराक्षसैः ॥ २७८ ॥
 प्रापुश्चिरमवस्थानं पार्थिवा न तदा कश्चित् । पारासंपातसंभूता बुद्धा इव दुर्दिने ॥ २७९ ॥
 280 पार्थः पितरमुत्पाद्य कदाचित्पामवस्वयम् । कदाचित्स तमुत्पाद्य तन्निष्ठाकिकयाप्यभूत् ॥ २८० ॥
 अमीगयत्पङ्क्तुवधूवध्वामण्डलं युवा । सुगन्धादित्यवीजाश्वो व्यचार्यविधितेयया ॥ २८१ ॥
 राज्ञ्यां व्यपटदेव्याः स निर्दयैः छरतोस्तवैः । खण्डयामास कणकृतिं साध्यस्याधेयणां धनैः ॥ २८२ ॥
 भगिनीभगवौभाग्यबदराज्याः स्वयं तदुः । यां पङ्क्तुवनेमोक्षाङ्गीं मेरुवर्धनसूतवः ॥ २८३ ॥
 सुगन्धादित्यमौल्यस्यास्तापि देवी मृगावती । स्वयं संभुभुजेभ्यर्थ्य कान्ता कामिनिकामिनी ॥ २८४ ॥
 285 पर्यायेणाभवद्भृत्यः स तयोर्मोर्गवृद्धये । दरिद्रयोषितोरेकं भुक्तिप्राप्तिमाश्वहम् ॥ २८५ ॥

२६४. ^१) A, gloss निमित्तवर्गो. २६६. ^१) Thus A₁; altered by later hand to बद्धावधैः. २६७. ^१) A, gloss पांशुदृष्ट
 रवि प्रसिद्धे पात्रे.—^२) A, gloss पङ्क्तुचभूय. २६८. ^१) A, gloss निमित्तवर्गोः संपात्यजाः चक्रवर्ती भूयवती । शान्मुवधनेः शंकरवर्धनः
 मेरुवर्धनपुत्राः २६९. ^१) A₂ gloss मन्त्रिणा.—^२) A, सुगन्धादित्येन सह. २७०. ^१) Thus corr. by later hand from
 A, उदीपः. ^२) A, gloss द्रवीयो (Kāśmīrī). २७१. ^१) A, gives the full date *Saptarshī* ११११. २७२. ^१) Thus A₁; altered by
 later hand to दुर्लभ. २७३. ^१) वाते supplied by A₂ in space left by A₁. २७४. ^१) A, यथावत्. २७५. ^१) Thus A₁; A₂
 आधेय. २७६. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁ दुष्टि. २८१. ^१) A, gloss वन्नी.—^२) A, gloss व्यवसायः नैयुगम्.
 २८२. ^१) A, gloss चक्रवर्गमात्रः. २८५. ^१) A, gloss तयोर्दृष्टयोः शिवायवयोः पङ्क्तुवत्सोः.

पुत्रयो राज्यलाभाय स्वर्षयाभ्यां स्वमन्त्रिणे । दत्ता निधुवनभद्रा धनदोनैः सवक्षिणा ॥२८६॥
 भय पार्थ समुत्पाद्य तपिता पङ्कुराभितः । तन्त्रिभिः सप्तनवते बर्षे वैवेत्तिवेचितः ॥२८७॥
 माषेष्टानवते बर्षे सेमिषिच्य शिशुं हृतम् । चक्रवर्माभिर्ध राज्ये क्षीणपुण्यो व्यपद्यत ॥२८८॥
 पैतृकं वाङ्मनो राज्यं पार्थस्यानुचरा व्ययुः । एकाङ्गैः सह संधामं तत्र तन्त्रिपदातवः ॥२८९॥
 मातुर्बन्धुदेट्याः स कंवेत्कारं शिशुर्नृपः । मातामह्याः क्षिप्रिकायाः पाल्यस्वासीत्समा दश ॥२९०॥ 280
 बाल्यादव्यक्तद्वैः शील्ये तस्मिंस्तत्पालनं तयोः । निर्दोषमासीदप्यङ्गणिलालनसंनिभम् ॥२९१॥
 जातः पङ्कुरागावत्यां नवमेष्टेय तन्त्रिभिः । चक्रवर्माणमुत्पाद्य भूरवर्मा नृपः कृतः ॥२९२॥
 निःशेषा मातुलामात्याः प्रययुः स्वार्थतत्पराः । अदत्त्वा तन्त्रिणां देयं तत्तोत्पाटनहेतुनाम् ॥२९३॥
 अदुर्वृत्तोपि स श्मामृष्टिना भूरिधनार्पणम् । गुणवानिव वेद्यानां तन्त्रिणां नाभवत्प्रियः ॥२९४॥
 बर्षे गते तमुत्पाद्य दृष्टोत्पत्तितया नृपम् । बह्वर्धं पुनः पार्थ व्यधुतन्त्रिपदातवः ॥२९५॥ 295
 अभूत्साम्बवती वेद्या साम्बेश्वराविधायिनी । पार्थप्रिया तन्त्रिचक्रसंघे शातचक्रिका ॥२९६॥
 कालापेक्षी चक्रवर्मा ततोऽप्यैच्छद्धं बह्वर्धम् । एकादशाब्दस्याषाढे कृतो भूयोपि तन्त्रिभिः ॥२९७॥
 पार्थदीप्तैः समुत्पाद्य मुक्तं चक्रिकया पुरा । तैस्तैः स्थानैश्च ये तेभ्यो जीवनायुषलेभिरे ॥२९८॥
 पितां भ्रातां च वैरस्यं राज्यादुत्पाटितोभवत् । संवन्धिभ्योपि यैर्दुर्गंधं कन्यां दत्त्वेनैरेतरम् ॥२९९॥
 अकरोद्बृष्टदोषाणां तेषामेव स नष्टधीः । मेरुवर्धनपुत्राणामधिकारसमर्पणम् ॥३००॥ तिष्ठकम् ॥ 300
 कृतोत्पटलाधीशत्वेन शंकरवर्धनः । गृहकृत्येष्वसत्कृत्यो हाम्निकः शंभुवर्धनः ॥३०१॥
 पौषे तस्यैव बर्षस्य धनाभावात्स तन्त्रिणाम् । भद्रतद्गण्डिकादेयः पलायिष्ट भयाकुलः ॥३०२॥
 स्थिते मडवराज्यान्तस्तस्मिन्शंकरवर्धनः । राज्यार्थं तन्त्रिणां दूतं प्राणिगोच्छेदभुवर्धनम् ॥३०३॥
 आवाजितैः स निखिलैरधिकोत्कोचचर्चया । वम्बयित्वापजं राज्ये तैः स्वमेवाभ्यपेक्षयत् ॥३०४॥
 तीर्थस्थितः स्वकुलजांस्तमिरसि मुञ्चे मौरी वकस्तिमिमुपेत्य वनान्तवासी ।
 व्याधो निहन्ति तु बकं प्रभवन्ति ते ते पात्रायुपयुग्गरि वम्बनचञ्चुतायाः ॥३०५॥ 305
 भ्रष्टश्रीश्चक्रवर्मा निशि श्रीडक्कवासिनः । एकदा डामराभ्यस्य संग्रामस्याविशदृहम् ॥३०६॥
 ज्ञात्वा कान्तिविशेषेण राजानं स कृताञ्जलिः । प्रणम्य ग्राहयामास संधमाश्रिजमासनम् ॥३०७॥
 राज्यभ्रंशादिभुक्तान्मुक्ता साहायकार्थिणम् । न विपत्पेशतं प्रहो विचिन्त्योवाच डामरः ॥३०८॥
 तन्त्रिणां वा तृणानां वा राजन्का गणना रणे । स्वत्सेवनायै सामर्थ्यं कस्मिन्मम कर्मणि ॥३०९॥
 शमोत्साहः पुनर्नूनमस्मानेव हनिष्यसि । विस्मरन्त्युपकारं हि कृतकार्या महीभुजः ॥३१०॥ 310
 कूर्मोरोहे च आलम्बहेतुर्भूभृत्खनति तम् । कुटारिकस्तदस्कन्धमिवायोगमनोमुखः ॥३११॥
 क्षीर्योदिप्रकर्षेण येनोपक्रियते नृपः । प्रामोदयः स तेनैव शङ्कुं वेद्युपकारिणम् ॥३१२॥

२८६. ¹) A₁ reads धनदोनैः. २९०. ¹) Thus corr. by later hand from A₁ क्षिप्रि. २९२. ¹) A₁ gloss मेरुवर्धनपुत्रां —

²) Thus A₁; A₂ तन्त्रिभिः. २९६. ¹) A₂ gloss साम्बोरपत्ति. २९८. ¹) A₂ gloss भय सर्वत्र वपुःश्लेष् मेरुवर्धनपुत्रपुत्रसं. —

¹) A₁ गार्थार्थिभ्यः. २९९. ¹) A₁ gloss पङ्कुरा. — ¹) A₂ gloss पार्थः भूरवर्मा वा. — ¹) A₂ gloss चक्रवर्मा. — ¹) A₂ gloss दृगावर्मा. —

²) A₁ gloss पङ्कुरे. ३०५. ¹) Emended; A पुञ्चु. ३१०. ¹) Thus corr. by A₂ from A₁ स्तान्नेव.

- अस्मिन्स्थिते विपदमूदिति संविन्त्य वर्ज्यते । मूढैः परिवृद्धैरापत्तेवको मङ्गलेच्छुभिः ॥३१३॥
 संपद्यापत्सहायस्य विस्मृतोपक्रिया नृपाः । मध्ये प्रमादस्खलितमुत्पन्नं हवि कुर्वते ॥३१४॥
 315 आमयातिरिपुत्रासक्षुदादौ वृष्ट्यैकतान् । लभ्योदया ह्रीभवेन क्षमाया घन्यवनुयायिनः ॥३१५॥
 राक्षः सतोपि नाश्नाते यस्येभस्तेव कर्णयोः । अविशुद्धप्रकृतयो ध्वनन्ति मधुपा इव ॥३१६॥
 दिवसे संनिधानेन विभुनपेरणा प्रभोः । ईर्ष्यालुना स्वैरिणीव रक्षितुं यदि पार्यते ॥३१७॥
 राजवज्रन्युपाध्यायो देवी यच्छिक्षयेद्ब्रह्मः । तत्र प्रजागरः कर्तुमसर्वज्ञैर्न शक्यते ॥३१८॥
 कथंचिदक्षि हृदये कुशलैर्विनिवेशिता । शिक्षा गौरवरेणेव राज्ञा विस्मर्यते निशि ॥३१९॥
 320 न के लोभं समुत्पाद्य जिह्वा क्षिप्यदीर्घया । पिपीलिका इव मस्ताः क्षमापालैः शान्त्यकैरिव ॥३२०॥
 जानाति हन्तुं हन्तव्यमासन्नं न तु दूरगम् । एको बकः परं सत्यं ब्रह्मवृत्तिर्महीपतिः ॥३२१॥
 न नाम कण्टकाकीर्णः कौटिल्यं लक्ष्यतां मयेत् । कालापेक्षी क्षितिपतिः शरीरमिव जाह्नकः ॥३२२॥
 नमस्रपि हरिर्हैन्यादास्त्रिष्यस्रपि पद्मगः । विहस्रस्रपि वेतालः स्तुवस्रपि महीपतिः ॥३२३॥
 अत्रोहवृत्त्या तस्मात्त्वं ब्रह्मस्यस्मान्सदा यदि । ससैन्यस्ते तदेवोहं प्रातरेव पुरःसरः ॥३२४॥
 325 तदाकर्ण्योब्रवीद्वाजा लज्जास्मितसिताधरः । स्वात्मेव यूयं संरक्ष्या मम पूर्वोपकारिणः ॥३२५॥
 ततो निक्षिप्य चरणं रक्ताक्ते मेघचर्मणि । कोशं चक्रतुरन्योन्यं सखद्वौ नृपडामरौ ॥३२६॥
 अभ्य संघटितासंख्यवण्डडामरमण्डलः । चक्रावर्माकरोद्यानां प्रत्युषे नगरोन्मुखः ॥३२७॥
 तस्मिन्क्षणे पुरस्कृत्य योद्धुं शंकरवर्धनम् । विनिर्ययुः सिताष्टम्यां चैत्रे तन्निपदानयः ॥३२८॥
 कालानुवृत्तिप्रच्छन्नं तेषां संभावनोज्झितम् । स तस्वरे पुरस्कृत्य चक्रावर्मा स्वविक्रमम् ॥३२९॥
 330 अभ्य प्रवृत्ते संघामे घोरे पद्मपुराद्बहिः । जघान प्रेरितहयः पूर्वं शंकरवर्धनम् ॥३३०॥
 हते सेनाधिपे तत्र शतधा तन्निवाहिनी । प्रययौ पवनाघातप्रेरितां नौरिवार्णवे ॥३३१॥
 पृष्ठानुसरणोप्युक्तो नृपस्तेषामपाहरत् । गतिं तुरगवैगेन शिरःश्रेणिं तथासिना ॥३३२॥
 भ्रमतः समरे बहुर्वीरपद्मच्छटाः । चक्रावर्ममुगेन्द्रस्य सटापटलविभ्रमम् ॥३३३॥
 किमन्यत्स्वल्पाण्यासन्सहस्राणि रणाङ्गने । पतितानि क्षणादेव हतानां तत्र तन्निष्णाम् ॥३३४॥
 335 तन्निष्णो रणसंरम्भपरिअन्ताः क्षमातले । गृध्रपक्षकृतच्छाये शायिताश्चक्रवर्मणा ॥३३५॥
 विशुद्धवंदैर्गुणिभिर्निहतैः सन्निभैः समम् । अभूषयद्दीरश्यायां भूरः शंकरवर्धनः ॥३३६॥
 उदयं संहता एव संहता एव च क्षयम् । प्रयान्तः स्पृहणीयत्वं तन्निष्णः कस्य नागमन् ॥३३७॥
 माननीयानधृष्यांश्च महावंदयान्महीपतीन् । अहीनिव खिलीकृत्य भिक्षयन्तः क्षणे क्षणे ॥३३८॥

३१६. ^{१)} A₂ note न विशुद्धा प्रकृतिर्व्यां ते । अविशुद्धप्रकृतयः सूचकाः यस्य राज्ञः कर्णयोर्विषये ध्वनन्ति । तस्य सतोपि साधोरपि स्वयं नाश्नातः । इमस्तेव । यथा हस्तिनः कर्णयोर्मेलिताः मधुपा ध्वनन्ति ॥—^{२)} A₂ gloss कुटिलः. ३१९. ^{१)} A₂ गोपल. ३२०. ^{१)} A₂ भोग. ३२१. ^{१)} Thus corr. by later hand from A₁ पर. ३२२. ^{१)} Thus A₁ and R, misread in G and Edd. जायंका. A₂ gloss जायंको पुकमार्जारलटाकैरण्डकाद्यु आति विश्व. ३२६. ^{१)} A₂ gloss विष्णुमिश्रयः । उभौ मैत्रीसम्बन्धार्थं रक्ताक्ते मेघचर्मणि (gloss अन्तायां) परस्परं पाहप्रलेपं कुरुत इति शपथसंप्रदायः दिव्ये च कोशः उष्णाविकुण्डलासिंघानयोरिति मङ्गः. ३३१. ^{१)} A₂ विशीर्णा. ३३२. ^{१)} Thus corr. by later hand from A₁ 'सारणो'. ३३३. ^{१)} A₂ gloss अपाहरन्.—^{२)} A₂ gloss शिरस्त्रयन्धार्थं हतो यो वरिषट्. ओषट् इति प्रसिद्धः तस्य अष्टलच्छटाः किते इति प्रसिद्धाः. ३३६. ^{१)} Thus A₂; altered by later hand to 'हतः'.

भनवन्कीडया मीडां माघन्तो जीविकाकृते । प्रागाहितुण्डिकाः कूरा इव ये गर्भवृत्तयः ॥३३९॥
 ते तन्निव्रजः क्षणाद्वधा गूढैरविषाभिना । विमाननाविविधेन चक्रवर्त्ममहाहिना ॥३४०॥ तिलकम् ॥ 340
 अथ द्वितीये दिवसे भगवानपि तन्निव्रजाम् । वीरः संघटनां यावदकरोच्छंभुवर्धनः ॥३४१॥
 तावन्मिलितसामन्तसचिविकाङ्गलालितः । सैन्यैर्नानापथायातैर्नैवदङ्गिर्व्यामदिरूपयः ॥३४२॥
 बलान्मध्येष्वभाराणां नृत्यतेवाभ्यवाजिना । बलान्क्रेनोहहंस्यं शिरसं वामपाणिना ॥३४३॥
 सस्वेदेतर्हस्यमपेक्षयोक्तासन्सृष्टशः । जङ्गलस्य विम्बितार्कस्य भाभिर्द्योतितकुण्डलः ॥३४४॥
 कवचोत्प्लेषसंरम्भकण्ठयासेन ताम्यता । बन्धुर्कुटिबन्धेन वनेन बभामहः ॥३४५॥ 345
 तर्ज्यन्कृतहुंकारांक्षुण्ठकांक्षुण्ठितापमान । शिरोऽसिंशया वलबास्तव्यकृतसान्त्वनः ॥३४६॥
 मेरीरदैः भुक्तिं भिन्वन्पौराशीर्षोर्धोभिभिः । संघामजयशोभाङ्गश्चक्रवर्माविशत्युरम् ॥३४७॥ कुलकम् ॥
 तस्मिँसहासनं प्राज्यमाक्रामति' अयोधिते । बभूव कुतश्चिदान्ये भूभटः शंभुवर्धनम् ॥३४८॥
 राज्ञः पुरस्तात् शस्त्रपातभीमीलितेक्षणम् । भक्तिं प्रदर्शयन्पथण्डाल इव सोवधीत् ॥३४९॥
 उज्जतां धर्ममयीदां भूस्थानां जनकोपमान् । वन्तु नरेन्द्रान्द्रोहेण प्रारंभः शंभुवर्धनः ॥३५०॥ 350
 प्राप्य निष्कण्ठकं राज्यं चक्रवर्मनृपः क्रमात् । अजायत धृतोत्सेको नृशंसविषमक्रियः ॥३५१॥
 स्वविक्रमकथास्तोत्ररोमन्थप्रियताहतः । सोभवद्विष्टवन्द्यादिषाटुकारविधेयधीः ॥३५२॥
 आत्मानं दैवतमिव स्तुतिमोहितचेतसः । जानतः प्रार्थयन्तस्य विवेकाविगुणाः क्रियाः ॥३५३॥
 तस्मिन्सङ्केतं रंगारुच्यः प्रख्यातो डोम्बगायनः । वैदेशिकोभवद्वाज्ञा त्रितीर्णवसरो वहिः ॥३५४॥
 प्राप्तान्सविवसामन्तान्विन्यस्यन्तो यथाक्रमम् । प्रतीहारा नृपस्यापमनयन्त विविक्तताम् ॥३५५॥ 355
 विबभौ धवलौष्णीषा सभा दीपप्रभोञ्ज्वला । शेषशय्येष मणिभिः कृतालोका फणोद्भवैः ॥३५६॥
 कृतावरोधधम्मलमालान्दोलनकेलिभिः । प्रदोषपवनैश्चक्रे शिशिरैर्गणतर्पणम् ॥३५७॥
 जातगीतदिवृक्षाणां गवाक्षावलयो बभुः । आसवामोदिभिर्वक्त्रैरवरोधमृगीकृशाम् ॥३५८॥
 हारकङ्कणकयूरपारिहार्यादिशोभिना । स्ववन्देनानुयातोथ प्राविशद्रोम्बगायनः ॥३५९॥
 हंसी नागलता वास्य छुते ललितलोचने । चक्रतुः कीतुकोद्गीर्वां सभां विशार्पितामिव ॥३६०॥ 360
 तयोर्विलासवलितैश्चलितपाङ्गविभ्रमैः । द्वितीयपुष्पप्रकरो व्यकीर्यत सभान्तरे ॥३६१॥
 गायनैर्जय जीवेति कृतकोलाहलैरभूत् । सवः सशब्दं कुर्वन्निस्तत्तच्चृपगुणग्रहम् ॥३६२॥
 भुक्तोत्तरोचितोदम्बलपञ्चमस्थानचारिणः । वंशै रागविशेषस्य दत्ते स्थाने ततः हविः ॥३६३॥
 अविक्रियशिरःकम्पभूनेत्रभ्रमशोभितः । अभिस इव गायन्योगीतध्वनिरजृम्भत ॥३६४॥
 अथ ताम्बूलरोमन्थत्यागनिधलमूर्तिना । जार्तं राजकुलङ्गेण प्रमोहास्पन्ददृष्टिना ॥३६५॥ 365
 गायन्त्यौ भावमालक्ष्य तस्य क्षिप्रमगायताम् । अधिकोद्वेगितामिष्यं विलासस्मितविभ्रमैः ॥३६६॥

३४४. ^१) Thus A₁; A₂ स वामिन्तरं. ३४५. ^१) A₂ संरुद्धं.— ३४५. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁ लुप्यकां.
 ३४६. ^१) Thus A₂; A₁ कान्वति. ३५०. ^१) A₂ वर्यनाथ. ३५२. ^१) Thus G Edd., A °स्तत्तच्चृप. ३५३. ^१) A₂ ताने.
 ३५४. ^१) Thus corr. by later hand from A₁ गायन्वीर्या. ३५५. ^१) Thus corr. by later hand from A₁ गायन्वीर्यो.—
 *) A₂ gloss आगव्य.

राज्ञस्तथोक्ष संसक्तचित्तयोरितरेतरम् । दृग्यापारैः स्वसंवेद्यैः संलाप इव पश्ये ॥३६७॥

नृपं हरितित्तं तं विश्वायैकः प्रियो विटः । ततः प्रसज्य मोवाच प्रीतिवृद्धिकरं वचः ॥३६८॥

देव गीतमिदं यातं संभाव्यैते मनोरमे । कर्पूरपारीपतितं भैरेयमिव हारिताम् ॥३६९॥

370 गायन्त्येवांजितामेतां रागांन्तननुष्किकाम् । अनयोः प्रतिमाव्याज्याधुम्बनीव निशाकरः ॥३७०॥

करन्यस्तकपोलान्तमुहायन्त्याविमे ध्रुवम् । कटाक्षैः कुरुतो व्योषि वैमानिकविमोहनम् ॥३७१॥

जानत्या स्वाभ्यां चर्चामनयोरेकयावयोः । अस्यास्मितगर्भेयं कटाक्षः पश्य पातितः ॥३७२॥

गायन्त्येकानतनुमुखी कण्ठ्यालोलकुण्डला । विपरीतरतोद्रेककृतारम्भेव शोभते ॥३७३॥

सकलं तस्य तारुण्यमीदृशो निर्जने खियः । औत्सुक्याहिरहे यस्य गायन्त्येवैविधैः स्वदैः ॥३७४॥

375 उपपत्तिपरित्यक्तशाखानुष्ठानमोहितैः । एकसार्थप्रयानेभ्यः कथमेको विवर्ज्यते ॥३७५॥

नेत्रस्य रूपं भ्रोत्रस्य ध्वनिं संपृशतो न चेत् । तदङ्गस्यान्यकान्ताङ्गः स्पृशतो दुष्कृतं कुतः ॥३७६॥

अभिलाषाङ्कुरः सिक्त इव तैर्विटभाविनैः । राज्ञः स्वभावलोत्पन्न शतशाखत्वमाययौ ॥३७७॥

ये विस्तारितवर्णसंकररुचः संदर्य गोत्रान्तकुंडलावस्थितिचापलकुनमलं पार्श्वे ध्वनन्त्युज्जताः ।

नीर्यन्ते विपर्वावपातरतां लम्बोदयेस्तेः क्षणास्तिहा वारिधैरमी च रभसारङ्गूलसिंहा विटैः ॥३७८॥

वस्तु क्षणादुपपत्त्युपपत्तियुक्तं कृत्वा जडान्यदि विमोहयितुं समर्थाः ।

न स्युर्विटा अथ कुतर्कपथस्थिताश्च नित्योद्देशेभ्यु निरयेषु मृगाधरेभ्युः ॥३७९॥

380 संतोष्य हाकेयुरकुण्डलैर्दोम्बमण्डलम् । अमार्गत्यागप्राप्त्यैः शुद्धान्तमगमनृपः ॥३८०॥

क्लान्तोऽस्याः क्षितिबलभोग्यमभिधेयुर्वीपतेरेकतो नूतेसार्वतचण्डताण्डवबुतं डोम्बः स्वनामान्यतः ।

मध्ये यत्किमपीति गीतरचना कार्यं यदेतद्विदो यक्षश्मीं क्षपयन्ति तान्निधनुषाण्कीर्त्यधिनाः पार्थिवान् ॥३८१॥

वेद्यानुगणस्य महेन्द्रचापधामो हरिश्चरसरञ्जनस्य । उपाङ्गगीतस्य च हारिणोपि सौन्दर्यमध्ये र्यहतप्रकर्षम् ॥३८२॥

दर्शनाभ्याससंवृद्धचक्षुरागः क्षमापतिः । विना श्रपाककण्ये ते न पुनः प्राप निर्वृतिम् ॥३८३॥

गायन्त्यौ शयनोपान्ते शनैर्विहितचुम्बनम् । नृपं रतिस्त्रुत्ताभिर्न तं दृष्टान्ते प्रचक्रुः ॥३८४॥

385 समागमेन नव्येन बयोर्वैद्यात्यशोभिना । चको क्षपितसामर्थ्यः स लज्जोद्भवनाक्षमः ॥३८५॥

रत्यन्तसुलभोद्भेदैर्मिः स्रुतैः श्वेदबिन्दुभिः । भाग्योष्मसंशयजडं वपुस्तस्य व्यधीयत ॥३८६॥

रागान्धेन कृता हंसी महादेवी महीभुजा । भेजे राजवभूमये वालग्यननवीजनम् ॥३८७॥

३६८. ^{१)} A₂ तत्र ३६९. ^{१)} A₂ gloss हरति मन इति हारी तस्य भावः तत्ता तां यातमिति सम्बन्धः. ३७०. ^{१)} Thus corr. by A₂ from A₁ गायन्त्योः.—^{२)} Thus A₂; A₁ कमाह.—^{३)} A₂ gloss इन्तपङ्क्तिचतुष्टयः. ३७१. ^{१)} A₂ gloss दुष्कृतः.—^{२)} A₂ gloss रगगान्धिर्यस्य. ३७८. ^{१)} A₂ gloss वारिधराः विद्राध.—^{२)} A₂ gloss वपाः नीलपीताद्याः प्राज्ञनाद्याश्च.—^{३)} A₂ gloss गोत्रान्तकृति इन्द्रे बद्धा अभ्यन्थित्यैनं स चासौ चापः धनुः इन्द्रचापः तस्य लङ्घनं । गोत्रान्तकृतिः कुलधायकारिभिः पापिभिः बद्धा स्थितिर्यस्य । तत् चापलं प्रवर्द्धं ध्वनन्ति इति च यनं निविडं इति चापलविशेषणं.—^{४)} Thus corr. by later hand from गीयन्ते.—^{५)} A₂ कुपयाव.—^{६)} A₂ तरसा भूः. ३७९. ^{१)} A₂ gloss निरुद्धभूषण. ३८०. ^{१)} A₂ gloss अपावस्याने कर्णः. ३८१. ^{१)} A₂ gloss अयं क्षितिबलमः राज्ञा अस्याः कस्याधिरक्षात्सः अस्यां विषये अयं ह्याना लघ्नः इत्यभिधा—कथितमेकतः.—^{२)} A₂ gloss डोम्बमीधारिता उर्वीपतेः अभिधा नामधेयं एकतः इत्यस्ति. इति कथमिति कान्तोऽस्या इति.—^{३)} A₂ gloss उर्वीपतिः.—^{४)} A₂ डाम्बस्य नामा.—^{५)} A₂ मध्येनक्षिम्.—^{६)} A₂ gloss यत्किमपीति । यत्किञ्चिदालङ्कारमात्रं लौकिकं गीतं । तस्य रचनया एव कार्यम्.—^{७)} A₂ gloss एतन् गीतिरचनाकार्यं विवर्जित एतद्वि.—^{८)} A₂ gloss येषां पार्थिवानां लक्ष्मीः यक्षश्मीः ताः.—^{९)} A₂ gloss अपहरति.

तस्या यैर्मुक्तमुच्छिष्टं ते यथा चक्रवर्त्मणः । नृपान्तराणामन्येषामप्यभूवन्सभासतः ॥३८८॥
 मन्त्रिणामक्षपटलप्रख्यमुख्याधिकारदा । प्रवृद्धिहेतुतां प्राप ङोम्बसेवनचक्रिका ॥३८९॥
 नौख्यास्तस्मिन् विवतां केचिच्छुपाका न व्यधुः स्वयम् । केचिद्वक्त्रुर्वीचीतिज्ञा राजकार्यणि मन्त्रिवत् ॥३९०॥ 380
 मन्त्रिणस्तस्करा राक्षी श्वाकी श्वपचाः दिवाः । किं न लोकोत्तरमभूत्पतेश्चक्रवर्त्मणः ॥३९१॥
 ऋतुक्षातार्तवृत्तानि श्वाकी स्वांशुकान्यदात् । तदाष्ठादनद्वेष्टका मन्त्रिणः प्राविशन्सभाम् ॥३९२॥
 कैथिस्तिभिभुजा वैरमङ्गीकृत्यापि तत्क्षणम् । वैर्नाशि श्वपचोच्छिष्टं तेभूवन्सोमपैः समाः ॥३९३॥
 मण्डलेस्मिन्प्रभावोपा न देवः न्यवसन्भुवम् । तद्देहमानि तदा नो चेच्छुपाकी प्राविशेत्स्वयम् ॥३९४॥
 तां रणस्वामिन् ब्रह्म तिलहादश्यहे गताम् । सामन्तेभ्यः सामिमाना नान्वबुद्धीमराः परम् ॥३९५॥ 395
 राजकौटुम्ब्यवृत्तानां ङोम्बानां निर्गता मुखात् । राशामिवाशा दुर्लङ्घ्या न केनाप्युदलङ्घयन् ॥३९६॥
 राशा प्रवने रङ्गाय हेतुं प्रमिषद्दहारवत् । लिलेख पद्मोपाध्यायो न यदा दानपट्टकम् ॥३९७॥
 तदाक्षपटलं गत्वा रङ्गः कोपात्तमब्रवीत् । रङ्गस्स हेतु दिग्गतिं दासीद्वत न लिख्यते ॥३९८॥
 लिलेख सोय सञ्चास्राङ्गभूभङ्गताजितः । को न राजनि दुर्वृत्ते भवेत्तीतिव्यतिक्रमः ॥३९९॥
 भन्त्यागमनपापस्य पापः पृच्छन्स निष्कृतिम् । विटैर्हास्याबहान्वेष प्रायश्चित्तानि कारितः ॥४००॥ 400
 हिमेनैव हिमं श्याम्येव कृतैर्नैव दुष्कृतम् । सोनुशिष्टो विटैरेवं दधत्सामरसारताम् ॥४०१॥
 पवित्रास्सर्शतोऽसृष्ट्यास्पर्शपापं जिहीर्षुणा । तेनादूष्यत विप्रस्य योषिन्मासोपवासिनः ॥४०२॥
 ततोपि पविनोभूवन्केपि तस्मिन्क्षणे जिज्ञाः । तस्मादप्यवहारान्ये जगृह्णन्क्षेमोभिनः ॥४०३॥
 चक्रे चक्रमठं क्षेपि पापः पाशुपताभयम् । तस्मिन्हतेर्धनिष्पन्नं नष्टपूर्वमयोजयत् ॥४०४॥
 पूर्वोपकारान्विस्मृत्य क्षामरान्स निरागसः । नृपतिः श्वपचाकामी विश्वस्ताऽङ्गप्रानवधीत् ॥४०५॥ 405
 हन्तुं श्वाजेन विश्वस्ताः केचिज्जामरतस्कराः । तस्युस्तस्यान्तिके ब्रौह्मिष्ठब्रह्मेतः प्रतीक्षिणः ॥४०६॥
 श्वाकीशयनावासासन्नायस्करमन्दिरे । शौचस्थितं तं निःशस्त्रं ते राक्षी प्रापुरेकदा ॥४०७॥
 अथ तैः प्राप्तसमयैरकस्मात्सत्य सर्वतः । क्षिप्रं न्यपात्यताशेवशातशस्त्रपरंपरा ॥४०८॥
 छुप्रस्तटाद्भेदे भ्रष्ट इव निद्रालसेक्षणः । प्रबुद्धः शस्त्रपातैः स ब्यमुचक्षैरवावधानम् ॥४०९॥
 निःशस्त्रः शस्त्रमन्विष्यन्क्षरत्क्षतजनिर्हरः । अनुब्रुवोरिभिर्धौव्यङ्गप्यावेदम विवेश तत् ॥४१०॥ 410
 अप्राप्तेति क्रन्दन्त्या श्वाक्यालिक्रितान्द्रकम् । तत्कुचोत्सङ्गलप्राङ्गं जनुस्तेनुप्रविश्य तम् ॥४११॥
 स्वैरेव मेरिता दारैस्ते तस्य नृपतेः किल । मुमुर्षोर्जनुनी स्वैरं शिलायां समचूर्णयन् ॥४१२॥
 वयोदशान्वे ज्यैष्ठस्य भुक्राष्टम्यां क्षपाक्षणे । श्वाकमोग्यः स श्वेवावस्करो तत्करैर्हतः ॥४१३॥
 उन्मत्तावन्तिनामाथ पार्थवतुर्दुराशयः । अभ्यविष्यत वैषयैः सचिवैः शर्वटाविभिः ॥४१४॥
 श्वाकीकामुके पापे निहते निशि तत्करैः । प्रजानां पाप्मना सोभूत्पापात्पापतरो नृपः ॥४१५॥ 415

३८९. ^{१)} A₂ gloss गणनार्थं गणनाधिपतिस्थानस्य भक्षपटलस्य अहले इति भाषया मान सिंहद्वय इति केचित्. ३९२. ^{१)} A₂ gloss रङ्गः. ३९५. ^{१)} A₂ gloss केवलं. ३९७. ^{१)} Thus corr. by later hand here and in following verse from A₁ इष्ट.
^{१)} A₂ gloss रङ्गस्य हेतुः दत्ता. ३९९. ^{१)} Thus corr. by A₂ from A₁ के-^{१)} Thus corr. by A₂ from A₁ भवन्ती.
^{१)} A₂ इत्यधोपपत्तयस्तस्मिन्वाच्ये. ४०४. ^{१)} Thus corr. by A₂ from A₁ वैषयैः. A₂ gloss मठः. ४१२. ^{१)} Thus A₂; G R Edd. पिलायां. ४१३. ^{१)} Thus G Edd.; A उज्ज्वलस्य.

- स्यगिता तत्कथापापस्पर्शभीत्या सरस्वती । कथयिष्येऽहमेव सेव्यं प्रस्थाप्यते मया ॥४१९॥
 आसीत्पितृकुलं तस्य भर्त्यं तुर्वपरस्वसः । और्वभिषस्य हव्याश्वविशेषस्यैव जीवनम् ॥४२०॥
 तस्यासंष्टक्राघातसटाकारकरोटिकाः । घ्राणस्कन्दादिवायुशः सभायां मुख्यमन्त्रिणः ॥४२१॥
 तमात्माभारणत्वेन निर्लेज्जास्तमस्त्रयन् । कालान्तरेण धैरेव भूमिपालैर्भविष्यते ॥४२२॥
 420 पर्वगुप्तोभवत्तस्य सर्वेभ्योऽधिकं मियः । आस्थाने नर्तनं कुर्वन्पाकृतकटीपटः ॥४२३॥
 आ तन्निविष्टवाहृष्टा कीटप्रायान्महीपतीन् । पर्वगुप्तः सर्वेदामूढाज्यावाप्तिकृतोद्यमः ॥४२४॥
 तदा निगूढराज्येष्वः सख्यं मुख्यैः स मन्त्रिभिः । पीतकोशैः प्रविद्धे पञ्चभिर्भूभटादिभिः ॥४२५॥
 भूभटः शर्वटश्छाजः कुमुदः सोमताकरः । पर्वगुप्तेन संबन्धं चक्रिरे कोशपीथिनः ॥४२६॥
 गवाक्षासरसि श्रमश्रीजलोवागलङ्घिनः । संप्रामडांमरगृहे यो रक्तः ख्यातपौढवः ॥४२७॥
 425 पदातिमात्रो भूमेन दृष्टशौर्यः स संयुगे । महोदरो महाकायः प्रापितो मुख्यमन्त्रिताम् ॥४२८॥
 यादृशी तेन दृष्टो देवी श्रीः सरसोन्तरे । तादृप्रक्लज्यादेवीत्यभिधानेन निर्ममे ॥४२९॥
 राज्यं निष्कण्टकं कृत्वा धूर्तेनापजिहीषुणा । प्रेरितः पर्वगुप्तेन भूभृषके कुलजयम् ॥४३०॥
 तेन लुण्ठितसर्वस्वः पार्यस्तस्यौ कलत्रवान् । श्रीजयैन्द्रविहारान्तः श्रमणैर्वैतभोजनः ॥४३१॥
 शिशुभृशंकरवर्मादीन्भ्रातृन्धारारिरोध्य सः । तत्र स्थिताननशनैरुक्तान्ताडनकारयत् ॥४३२॥
 430 उद्यतः पितरं हन्तुं मन्त्रिणोनुमतप्रदान् । बह्वपहृन्व्यधादूदनिगडानितरान्पुनः ॥४३३॥
 एकदा मन्त्रिसामन्ततन्त्रिकायस्यसैनिकाः । पार्थं तदाशामासाद्य निशायां पर्यवेष्टयन् ॥४३४॥
 म्लानक्षीणाम्बरां पर्वीं रुद्धहारां निपात्य ते । आलिङ्ग्यमानां क्रन्दन्निस्तर्णकैरिव हाकैः ॥४३५॥
 कोशानालम्ब्य कर्पन्तः शर्करोल्पाटिताङ्गकम् । विपद्यं गोकुलहान्तमिव निर्वस्य तं गृहात् ॥४३६॥
 क्षुत्क्षामरूक्षं क्रन्दन्तं निजघ्नेनैवविग्रहम् । चण्डाला इव निःशस्त्रं कुमुदाया नृपमियाः ॥४३७॥
 435 पितरं निहतं भुत्वा राजा संजातकौमुदः । प्रातः स्वसचिवैः सार्धं गत्वा दृष्टो दृष्टवान् ॥४३८॥
 भ्रातृजस्य प्रहारोद्यं मत्स्य इति वादिनः । तस्यामे राजपुरुषाः शशस्त्रनिजविक्रमम् ॥४३९॥
 न्यहृत्य स्त्रीकृतो रात्रा तदा तद्रज्जुनोद्यतः । अचूचुवत्पर्वगुप्तो देवगुप्तामिधं हतम् ॥४४०॥
 पार्यस्य निहतस्याङ्गे सोहिपत्सुरिका ततः । रञ्जितो येन भूपालो जातहासोमवचिरम् ॥४४१॥
 डामरैर्लुण्ठितो वेशः प्रणयो चक्रवर्मजः । उत्थाप्य पापान्कायस्थानेन भूयोपि दण्डितः ॥४४२॥
 440 संप्रेरितः कुसचिवैः शस्त्राभ्यासं चकार सः । पाटवन्सुरिकाचातैः कोटवीस्तनकोटरम् ॥४४३॥
 गर्भिणीनां च जटरं गर्भान्द्रष्टुमपाटयत् । काठिन्यस्य परीक्षार्थमङ्गं कर्मकृतमपि ॥४४४॥
 प्रतिमहामहाहोराग्रहा वधभयाङ्गिजाः । प्रत्यगृह्यन्महारांस्तस्मादपि नृपाधमाहू ॥४४५॥
 क्रूरपापानुरूपेण क्षययोगेन पार्यवः । ततोनुवाध्यमानोभूदपर्यन्तव्यथापुरः ॥४४६॥
 व्यथया तस्य तादृया प्रजा एव न केवलम् । तुतुर्निजैर्मुखास्तमहिष्योपि चतुर्वेश ॥४४७॥

४२६. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁, तावद्भङ्ग°. ४३२. ^१) Thus corr. by later hand from A₁, विपत्त्य. ४४०. ^१) Thus corr. by later hand from A₁, कौटकी°. ४४२. ^१) Thus corr. by later hand from A₁, विज.

अथान्तःपुरदालीभिर्नयः । कुतश्चिदुपादतः । क्षितिपालास्त्रज्ञानोद्यमिति प्रख्यापितो मृषा ॥४४८॥ 445
 न शिष्यं भूरवर्माख्यं विनिवेद्य नृपासने । इत्से निक्षिप्य सामन्तसचिवैकाङ्गलन्निगाम् ॥४४९॥
 कम्पनापिपतेर्नन्ददेवः कमलवर्धनात् । बिभ्यन्मण्डवराज्यस्थाञ्जामरोत्पाटनसाम् ॥४४७॥
 आसन्नचिरयमाप्तिः पितृव्या पार्यिवाधमः । भुञ्जौ पञ्चदशस्य प्रजापुण्यैः क्षयं ययौ ॥४४८॥ चक्रतकम् ॥
 पितृवातिवृत्तो राजा जयस्वामिविरोचनम् । आषाढंभुङ्गसमस्यां शिष्यैर्दुर्विनिवेद्या ॥४४९॥
 नवा विरेजे राजश्रीबालस्य पृथिवीपतेः । कृपाणवेणिललिता छत्रवामरहासिनी ॥४५०॥ 450
 अत्रान्तरे जवावातैश्चरैरावेदिनभुतः । सामन्तैर्नगरोपान्तं गामः कमलवर्धनः ॥४५१॥
 एकाङ्गलन्निगामन्त्यालहारकसाविभिः । नगरं प्रतिग्राह्यन्तः समं सैन्यैरुद्धृत ॥४५२॥
 विरुद्धामरानीकान्युद्धा मार्गेषु निर्गतः । आन्तोप्यसौ वैरिसेनामजयद्विक्रमोजितः ॥४५३॥
 सहस्रमध्वाराणां विशाख्य नुरगैर्मितैः । राजधानीमसदृहः प्रविशेत्ततः क्षणात् ॥४५४॥
 न लब्धजयमाकर्ष्य सैन्यैस्स्यक्तं पलायितैः । एकाकिनं काप्यनयज्जननी शिष्यभूषणम् ॥४५५॥ 455
 प्राक्कर्मभिर्भोहितो वा प्रेरितो वा कुमन्त्रिभिः । नाभूत्सिंहासनाच्छो मूढः कमलवर्धनः ॥४५६॥
 नदानीं स्वगृहान्धातो राज्यकामोन्मथसरे । संघट्टयेन्निजान्सर्वान्बुधुददसीतिवित् ॥४५७॥
 प्रौढं शक्तं च कुतश्च क्षापं कश्चित्सर्वदेशजम् । मामेव कुर्तुः सामर्थ्याविति मूढः स चिन्तयन् ॥४५८॥
 एकाकिनीं रहः क्षीवां लब्ध्वा दुर्लभयोषितम् । अश्रीढोनुपभुञ्जान्यविति दूत्यर्षधेत यः ॥४५९॥
 विभूर्निर्भसवासां यथ संन्यज्य तत्क्षणम् । नीत्या कामयतेत्येषुः शोच्यस्ताभ्यां परोक्षितः ॥४६०॥ युग्मम् ॥ 460
 अधोत्पलकुले छिन्ने स्पूलकम्बलबाहिनः । अशुद्धोक्षनिभा विप्राः तमगंसन गोकुले ॥४६१॥
 धूमनिर्दग्धकुर्वाणां राज्ञस्तांशिकीर्षिताम् । राज्यव्यवस्थोपन्यासस्तेषां चिरमवर्धन ॥४६२॥
 क्षेमत्येन मिषस्तेषां नान्यः कोप्यभ्यविष्यत । कूर्वा भाषणतिलघुतैः स्वकुर्बहीनैः परम् ॥४६३॥
 राज्याहान्तेषिभिर्भिर्भिः प्राहः स्वस्मृतिक्लमये । अमार्यतेष्टकापातैर्मृग्यः कमलवर्धनः ॥४६४॥
 पञ्चषाणि दिनान्येव यावन्नस्थुर्निजातयः । काहलाकांस्त्यालादिबाधकोलाहलाकुलम् ॥४६५॥ 465
 उत्पताकम्भजच्छत्रोभि युगार्पितासनम् । अशेषं पारिषद्यानां तावत्तत्रामिलद्वलम् ॥४६६॥ युग्मम् ॥
 स्वपत्नीं बन्धकीभूतामिबान्यवशवर्तिनीम् । वीर्य राजभ्रियं शोचसासीत्कमलवर्धनः ॥४६७॥
 पितृपातिवपूःछत्रपुरराज्यार्थिनी ततः । ग्राहिणोराजपुरुषान्पार्श्वं प्रायोपवेशिनाम् ॥४६८॥
 पिशाचकपुरभागे वीरदेवाभिधस्य वः । कुटुम्बिनः कामदेवनामा सूनुरजायत ॥४६९॥
 स शिक्षिताक्षरो लब्ध्वा मेरुवर्धनमन्दिरं । बालाभ्यापकतां खानशीलादिगुणभूषितः ॥४७०॥ 470
 क्रमात्तन्नाधिकार्यासीदथ तस्यास्मजः शत्रैः । तेभ्ये बन्धाधिकारित्वं राज्ञः शंकरवर्मणः ॥४७१॥

४४८. ') Thus corr. by A₂ from A₁ 'प्रति'. ४४९. ') Thus corr. by A₂ from A₁ अषाढः ४५१. ') चरै supplied by A₂. ४५७. ') Thus A₁; A₂ संघट्टय. ४५९. ') G₂ sec. manm अश्रीढो नोपभुञ्जान्यविति दूत्यायं येन यः ४६१. ') A₂ अधी-
 त्यलम्.—') A₂ ग्लोस वर्यनी नाम कश्यपालः, तेन विपट्टजयापीडं स्वकीयं विरुद्धाविचारितकियवा स्वकीयभातुपुत्र-अजितापीडः एजये
 स्थापितः । ततो प्रवृत्ति कश्यपालकुलराज्यं । उन्मत्ताकान्तिवर्धनं प्राप्य कश्यपालकुलस्य छत्रं । अत एवैकं । उत्पलकुले प्लव्हे इति ।
 ४६१. ') Thus A₁; A₂ कसमा'. ४६४. ') A₂ रात्रेः. ४६६. ') तासनम् supplied by A₂ in space left by A₁.

- यः प्रभाकरदेवोपि सुगन्धाच्छकामुकः । लक्ष्म्या सरस्वतीरेषादेशविप्रवतोष वां ॥४७२॥
विहान्यद्रास्करो नाम तत्पुत्रोत्पन्नदुर्गतः । सख्या फल्गुणकाञ्चने समं देशान्तरं गतः ॥४७३॥
सुखप्रदर्शनैः पीठदेव्याशीर्भिध हर्षुलः । तस्मिन्पत्रेः सोत्साहः प्रत्यावृत्तो निजां भुवम् ॥४७४॥
475 पितृवातिवधुदुतैर्यतिर्बोधयितुं हिजान् । मध्ये गृहीतो बाष्पित्वात्पविवेश तद्वनिकम् ॥४७५॥ कुलकम् ॥
दृष्ट्वैव तं दैववशादैकमस्यष्टशो हिजाः । ध्वनिं राजायमेवास्तिवस्तुषकैरुदधारायन् ॥४७६॥
अथाभ्यविष्यत क्षिप्रं विप्रेरेत्य यद्रास्करः । श्माधृतिपौडसामर्थ्यः सानुमानिष तोयदैः ॥४७७॥
दग्धं वेणुवनं परस्परमहासंघर्षेजेनाग्निना तन्मूलोद्धृतिरम्भसा क्षणधृतोवेकेण संपादिता ।
वाल्यावेगविपाटितं विटपिनं प्राप्तं कुतश्चिद्गुहां कटिं नेतुमहो महात्रिकुहरे धात्रा न किं सूत्रितम् ॥४७८॥
भृत्यप्रेरणया वंशं पार्थजः स्वं न चेष्टेत् । तत्पुत्रोत्पाटनं कुर्यान्न चेत्कमलवर्धनः ॥४७९॥
480 अनुषकुलजातस्य^१ हरिद्रस्याटतः क्षितिम् । तद्यद्रास्करदेवस्य राज्यप्राप्तिः कथं भवेत् ॥४८०॥
पद्मां प्रजप्तिरनुगो दृष्टो जनेन यस्तत्क्षणं निखिललोकसमानमूर्तिः ।
साम्राज्यरम्यममुमीक्षितुमास्त नारीवृद्धीरजस्तवकितो नरनाथमार्गः ॥४८१॥
नृपतिवसति प्रत्यागच्छन्यद्रास्करभूपतिः पुरमृगदृशामाशीर्मध्ये वक्षोपि विवक्षितम् ।
स्तिमितवलितापाङ्गं शृण्वन्मिलिदहंकृतिः कृतपरिकरस्तज्जैर्जज्ञे प्रजापरिपालने ॥४८२॥
प्रतिमितरविदीपोद्भासिभुभ्रातपत्रप्रचयरजतपात्रास्रविनारात्रिकाशीः ।
अथ मुखरितामाशीर्मङ्गलैरङ्गनानामवनिहरिणधामा राजधाम^२ प्रपदे ॥४८३॥
रति श्रीकादमीरिक्प्रदायात्पचण्पकप्रभुसूनोः कल्हणस्य कृतौ राजतरङ्गिण्यां पञ्चमस्तरङ्गः ।
अधिकायां समाशीतौ प्रासेतु च चतुर्वर्णान् । कल्पपालाष्टकं रघ्याहृतस्त्रीसचिवा अपि ॥

४७२. ^१ Thus A₁; A₂ 'नो गवः'. ४७३. ^१ A₂ gloss श्माभाः भूमेः धृतिः धारणं तस्मिन् प्रौढं सामर्थ्यं यस्य स.. ४७६. ^१ & supplied by A₂.—^२ A₂ ईद्वेन किं सूत्रितमित्याद्यन्तरे पाठः. ४७९. ^१ A₂ gloss नीचकुलोत्पन्नस्य. ४८१. ^१ Thus A₁; A₂ 'क्षितिः'. ४८१. ^१ A₂ glosses अवनो भूमौ हरिणधामा चन्द्रः and राजासनं.

॥ षष्ठस्तरङ्गः ॥

नेदं पर्णसमीरणान्नतपोमाहात्म्यमुक्षोरगौ पश्येतावत एव संप्रति कृतौ तन्मात्रवृत्ती^१ बहिः ।
 प्रेम्णैर्बार्धमिदं चराचरगुरोः प्रापेयमात्मस्तुतीरेवं देवबधूमुखाच्छ्रुतिखलाः भृङ्गस्त्वपर्णावतात् ॥१॥
 इच्छसलङ्घनीयत्वमथ कस्यां विलङ्घयन् । प्रतीहारान्ध्रिजा दूरं वार्यन्तामिति सोन्वशात् ॥२॥
 वेचिबिन्नास्यमानास्तु तान्कृताभ्रलिरब्रवीत् । राज्यप्रदाध पूज्याथ यूयं नो दैवतैः समाः ॥३॥
 राज्यदानाभिमानेन वर्तिष्यत मदोद्धताः । यत्कार्यकालादन्यत्र नागन्तव्यं मदन्तिकम् ॥४॥
 तदाकर्ण्योखिलो लोकस्तमधृष्यममन्यत । व्यवसरत्सहसंवाससंभूतमपि लाघवम् ॥५॥
 खिलीभूताः पूर्वराजव्यवस्थाः प्रतिभाबलात् । उन्नीतवान्स छकविः प्राक्प्रक्रिया इव ॥६॥
 भवौराभूतया भूमिर्यथा राज्ञौ वणिकपथाः । अतिष्ठन्विग्रुतद्वारा मार्गाश्चाविप्रिताध्वगाः ॥७॥
 प्रत्यवेक्षापरे तस्मिन्नासीत्सर्वापहारिणाम् । कृष्यध्यक्षत्वमुत्सृज्य कृत्यं नान्यस्ययोगिनाम् ॥८॥
 साम्याः कृषिपराधीना नापश्यन्नाजमन्दिरम् । त्रिषाः स्वाध्यायसंस्तुता नाकुर्वन्भ्रष्टाचारणम् ॥९॥
 न त्रिप्रगुरवः साम गायन्तो मदिरां पपुः । न तापसाः पुत्रदारपशुधान्यान्वहौक्यन् ॥१०॥ 10
 न मूर्खगुरवो मत्स्यापूपयामुविधायिनः । चक्रिरे स्वकृतैर्मन्यैस्तर्कागमपरीक्षणम् ॥११॥
 नादृश्यन्त च गेहिन्यो गुरुवीक्षोत्थदेवताः । कुर्वाणा भर्तृशीलश्रीनिषेधं मूर्धूयूनैः ॥१२॥
 कार्तान्तिको भिषक्सभ्यो गुरुमन्त्री पुरोहितः । दूतः स्थेयो^२ लेखको वा न तदाभूदपण्डितः ॥१३॥
 प्रायोपवेशाधिकृतैर्वोधिनेन महीभृता । प्रायोपविष्टो निकटं प्रापितः कथिदब्रवीत् ॥१४॥ 15
 भहमादृशोभवं पूर्वं वास्तव्योत्र महीपते । निष्कचनस्य शनकैरगच्छं दैवयोगतः ॥१५॥
 उत्तमर्णैः पीडितस्य प्रवृद्धस्य तस्य मे । निधयोभूदूर्णं छित्त्वा परिभ्रान्तुं दिगन्तरे ॥१६॥
 अथ विक्रीय सर्वस्वमुर्णं शोभयता मया । महाधनाय वणिजे विक्रीनं निजमन्दिरम् ॥१७॥
 भार्यामुद्दिश्य भर्तव्यामिक एव तु वर्जितः । सोपानकूपो विक्रीतान्महतो वेदमनस्ततः ॥१८॥
 निदावे पुष्पनाम्बूलिपर्णाद्यत्रातिशीतले । न्यस्यज्जिर्मालिकैर्दत्तात्सा जीवेज्जाटकादिति ॥१९॥
 ततो दिगन्तराङ्गन्त्वा विंशत्या वत्सरैरहम् । लम्बाल्पवित्तः संप्राप्तो जन्मभूमिमिमां पुनः ॥२०॥ 20
 अन्विष्यता मया साध्वी स्ववधूर्द्वयोः सा । विवर्णदेहा जीवन्ती प्रेम्णात्वेनान्यवेदमस्र ॥२१॥
 किं दत्तजीविकापि त्यमीदृशीं वृत्तिमाश्रिता । मयेति सा सदुःखेन पृष्टा स्वोदन्तमब्रवीत् ॥२२॥

१. ^१) A₂ gloss पर्णतातजीवनी.—^२) A₂ gloss एतौ चराचरगुरुणा बहिः कृतौ इत्यन्वय.—^३) Thus A₁, A₂ °छत्वाच्छ्रुण्वं.
 ११. ^१) Thus corr. by later hand from A₁ मुखौ गु°. १३. ^१) A₂ gloss विचारपरिनिर्णयना स्थेयः. १४. ^१) A₂ gloss मुतावन
 शने भावो बाह्व्ये सद्वे चिपु इति कोशाः. १९. ^१) A₂ gloss पीपिके.—^२) A₂ gloss भाटी इति भाषया । प्रत्यहं वेतनं भाटी.

- सोपानकूपं संप्राप्ता त्वयि याते दिगन्तरम् । लघुदैस्ताडयित्वाहं वणिजा तेन वारिता ॥२३॥
 तदन्वा कास्त मे वृत्तिरित्युक्ता विरराम सा । तदाकर्ण्य निममोहमन्तरे शोककोपयोः ॥२४॥
 25 कृतप्रायोपवेशोय स्थेयैस्तैः पदे पदे । प्रत्यर्थिनो दत्तजयैः किमप्यस्मि पराजितः ॥२५॥
 जडत्वाद्देशि न न्यायं न विक्रीतो मया पुनः । सोपानकूप इत्यस्मिन्नर्थे प्राणा इमे पणः ॥२६॥
 सोहं विपये क्षीणार्थो हारि शास्तुस्तव ध्रुवम् । वृजिनादस्ति चेज्जीविर्वस्तु निर्णीयतां स्वयम् ॥२७॥
 राजेति तेन विशप्नो दृष्ट्वा धर्मोसन्नं स्वयम् । संघटय्याखिलान्स्थेयानासीत्तत्त्वं विचारयन् ॥२८॥
 स्थेयास्तमुचुर्बद्धशो विचार्यायं पराजितः । शाद्यादगणयन्प्रायं दण्डो लिखितदूषकः ॥२९॥
 30 सोपानकूपसहितं विक्रीतं गृहमित्यर्थ । राजा विक्रयपत्रस्यान्वयं वर्णानवाचयत् ॥३०॥
 ततोपिगतमित्येव सम्भेषु निगदस्त्वपि । अन्तरात्मा जगदेव नृपतेरर्थिनो जयम् ॥३१॥
 मुहूर्तमिव संचिन्त्य राजान्याभिरभूधिरम् । कथाभिरतिवित्राभिर्मोहयन्सम्भयमण्डलम् ॥३२॥
 कथान्तराले सर्वेभ्यो गृहज्जलानि वीक्षितुम् । हसन्प्रत्यर्थिनो हस्तादुपादत्ताङ्गुलीयकम् ॥३३॥
 क्षणादेवांखिलैः स्थेयमित्यभवेति सस्मितम् । वचो ब्रुवाणः प्रययौ पादक्षालनकैतवात् ॥३४॥
 35 अभिशानाय तत्रत्यः स वितोर्याङ्गुलीयकम् । भृत्यमेकं वणिग्बेदम् प्राणिणोऽस्तवाचिकम् ॥३५॥
 स वणिग्गणनाध्यक्षं ययाचे साङ्गुलीयकः । यत्राब्दे पत्रमुत्पन्नं गणनापत्रिकां ततः ॥३६॥
 निर्णयेद्य तया कृत्यमस्ति भाण्डपतेरिति । भुत्वादाहणनाध्यक्षस्तां गृहीताङ्गुलीयकः ॥३७॥
 दीवाराणां दशशतीं तस्यां भूभुदवाचयत् । व्ययमधेधिकरणलेखकार्यं समर्पणम् ॥३८॥
 तस्मै मितधनार्हाय बहुमूल्यापणाञ्चपः । रेफे सकारं वणिजा कारितं निधिकाय सः ॥३९॥
 सभायां तत्पददर्याय पृष्ट्वा दृष्ट्वाभयं च तम् । आनीय लेखकं सभ्यान्तंजानप्रत्ययान्वयधात् ॥४०॥
 सभ्यैरभ्यर्च्यमानेन राजा सार्धं वणिग्गृहम् । वितीर्णमर्थिनं देशाव्यर्थं च प्रवासितः ॥४१॥
 कृताङ्गिकं भोक्तुकामं तं दिनान्ते च भूपतिम् । अकालावेदनाद्भिष्यत्सत्ता जानु व्यजिज्ञपत् ॥४२॥
 देवः समप्रकृत्योद्य विश्वतो अस्तव क्षणः । इत्युक्त्वा दर्शने प्राणत्यागी विप्रो बहिः स्थितः ॥४३॥
 दत्तपत्रेशादेशोय दृष्टुदेन भूभुजा । द्विजः प्रविष्टः पृष्टध' तीर्थातिरिदमन्ववीत् ॥४४॥
 45 छवर्णरूपकशतं भान्त्वा देशान्तरेजितम् । गृहीत्वा भुतसीराज्यः स्वदेशमहमागतः ॥४५॥
 त्वयि राजनि निधैरैरध्वमिर्भिषातः दृष्टम् । शोभवद्भ्रवणोत्से मे दिनान्ते भान्म्यतः स्थितिः ॥४६॥
 दीर्घध्वलङ्कनङ्गान्तस्तत्राहमकुतोभयः । मार्गारामतरोर्मूले त्रियामामत्यवाहयम् ॥४७॥
 व्रेतनं प्रणिवज्ज' तदुत्थाकोरपतन्मम ! अरघ्टे समीपस्थे कक्षयोगदलसिते ॥४८॥

२८. १) Thus A G has *sec. manus* the conjectural reading गत्वा. ३४. १) Thus A₁, A 'विवा'. ३६. १) A₂ gloss गणनं वस्तु इति प्रापया बही इति मध्यवेद्यायाः. ३८. १) A₂ gloss वीजाराः धाद इति कर्मरिनापचा.— १) A₂ gloss यस्तत्रापी अर्थिप्रत्यर्थिनापुमौ भूमे कक्षाविक्रमं कुरुत । येन यावत्स्तरनामं क्रियते साधिकरणलेखकः । भवत्तरपदिमाणलेखपत्रकारी सराफ इति भाषया. ३९. १) A₂ gloss अधिकरणलेखकाय वीजारदशशतीयानात्.— १) A₂ gloss गृहविक्रयिणा वाणिजा विक्रयपत्रे लिखित । सोपानकूपसहितं विक्रीतं गृहमिति । सतस्तेन लुब्धेन वणिजा प्रत्यर्थिना रेफविषये सकारः कारितः अधिकरणलेखकहस्तेन । उत्काय वीजारदशशत्याद्यं दृष्ट्वा कूपसहितं गृहं विक्रीतमिति लेखितं । ततोवन्तरं राजानुमितं लेखपत्रविषयायं किमर्थं वीजारदशशती । बहुमूल्यवस्तुमिति । रेफस्य सकार एव कुतोमेन इति ॥. ४९. १) A₂ gloss विश्वसिक्ताय. ४२. १) A₂ gloss शास्त्र्य. ४४. १) Thus corr. by later hand from A, पृष्टाय. ४८. १) Thus corr. by A₂ from A, 'नद्वि.

तस्मिन्दुरवरोहेतिनिर्वृष्टत्वाज्जहृपुः । सोहं हारितसर्वस्वः शोचन्नुद्धाधिरं जैवः ॥४९॥
 एकोऽध्ववसितः कोपि साहसे^१ पुरुषोऽब्रवीन् । महं दापितवित्तार्थं किं ददासीति मां ततः ॥५०॥ 50
 तमस्म्ययोचं विवशस्तस्यार्थस्यास्मि कः प्रभुः । तुभ्यं यद्वोचते महं तत्ततो दीयतां त्वया ॥५१॥
 अवहृष्टाधिष्ठोय रूपकोऽभ्यो ह्ययं मम । स प्रादात्स्पष्टमेवाष्टानवतिं स्त्रीचकार तु ॥५२॥
 व्यवहारा वचोनिष्ठं एव राक्षि यदास्करे । निवन्द्यवस्थां तां लोकैर्न्यकृतोऽस्मीति वादिभिः ॥५३॥
 उपवारोक्तिसारत्यं च लहारितवेतनः । सोहं जहाम्यसुन्दारे दुर्व्यवस्थापकस्य ते ॥५४॥
 पुंतस्तस्य स राज्ञाय पृष्ठः प्रकृतिनामनी । वदनप्रत्यभिर्भैष ममास्तीत्यभ्यभाषत ॥५५॥ 55
 प्रातस्तवेक्षितावाग्निं करिष्यामीति भूभुजा । प्रतिज्ञाय कथंचित्स स्वपार्थे कारितोशनम् ॥५६॥
 लवणोत्सौकसां दुताहूतानां स विशां ततः । स्थितमन्तर्द्दिनोन्वेयुस्तं राशेदृश्यन्नरम् ॥५७॥
 पृष्ठः स राज्ञा विप्रेण यथैवेत्तं तथैव तत् । सर्वमूचे वाक्प्रतिष्ठं व्यवहारमुदीरयन् ॥५८॥
 सत्यवाक्पारतन्त्र्यस्य वस्तुवृत्तस्य चान्तरम् । अलक्षयन्तः प्रैक्षन्त दोलाकुलधियो धराम् ॥५९॥
 धर्मोत्तमस्यो राज्ञाय रूपकाणामभाषत । तमष्टानवतेः^२ पार्थं विप्रमन्यं ह्यस्य तु ॥६०॥ 60
 अनुयोक्तृञ्चादापि दुःसंविन्त्या महात्मनः । धर्मस्याधर्ममुद्धृतं निहन्तुं भावतो गतिः ॥६१॥
 सार्थं हुताशं प्रविशन्नमम्यं^३ चेन्दुमण्डलम् । स्वतेजसा संविभजन्पदेपिज्योत्क्याप्यसौ ॥६२॥
 तदुत्थाय यथा भानुर्निहन्ति ध्वान्तमुद्धतम् । अनन्यकर्मा धर्मोयं तथाधर्मं व्ययोहति ॥६३॥ युग्मम् ॥
 दुःसंतलक्ष्यस्तु धर्मोसावधर्मं वाधतेञ्चसा । तिष्ठन्नित्यंमधिष्ठाय दाशं काष्ठमिवानलः ॥६४॥
 ददाति यज्ञवान्दशं तद्वित्यायुक्तमुञ्चतः । तुभ्यं रोचत इत्यादि वचोत्स्य निघ्नं तदा ॥६५॥ 65
 रुचितास्य बभूवाष्टानवतिर्लोभिणोस्य ताम् । नादादस्मायरुचितं रूपकाणां ह्ययं ददत् ॥६६॥
 इत्यादिस्त्वक्षेमक्षिकया धर्माधर्मोन्तरं विदन् । प्रत्यवेक्षापरः क्षमाभृश्यात्कृतयुगोदयम् ॥६७॥
 इत्थं जनं स विनयन्हास्योभूषितजुर्नयैः । परस्योपदिशन्प्रथमपथ्याशीव रोगदत् ॥६८॥
 भ्रातृयेणैव तेनापि मृदमः शौचशालिना । डोम्बोच्छिष्टभुजो भृत्याः पार्थासं परिजहिरे ॥६९॥
 यथोत्तरं संभितार्थैरन्योन्यं पृष्ठपातिभिः । नगराधिकृतैश्चके चतुर्भिः सोर्धसंपहम् ॥७०॥ 70
 लेभिरे निधनं तस्मात्सत्यंकारात्पदातयः । श्रीरणभृशपीठापन्यस्तखड्गादपि प्रभोः ॥७१॥
 स ज्येष्ठे भ्रातरि मृते तथाभून्मुदितधिरम् । तदुपज्ञं यथा प्राक्षिप्तनोत्प्रेक्षिं रसापेगम् ॥७२॥
 नीतस्य मण्डलेशत्वं वेलाचित्तस्यं भूभुजा । देवीः कामयमानस्य चक्रे गजनिमीलिकां ॥७३॥
 रागाच्छुद्धान्तकान्तानां मूर्धानमधिरोपिता । लल्ला नामाभवत्तस्य वेदया वैवश्यकारिणी ॥७४॥

१०. ^१) Thus A₁; A₂ 'सी.—') A₃ दापितलब्धाव. ११. ^१) A₂ gloss वचसि वाक्य एव निष्ठा येषां । न तु न्यायविचारणे इति इववस्थां निवन्. १४. ^१) Thus corr. by later hand from A₁ 'सारन्वेच्छ'. १५. ^१) A₂ gloss वचनमेव केचलं तदीयं विरितं मम न तु नामप्रकृती इत्यर्थः. १६. ^१) A₂ gloss आत्वं. १७. ^१) Thus corr. by A₁ from A₂ तिष्ठतिष्ठम्. १९. ^१) Thus A₁, A₂ 'वैषेव.—') Thus corr. by A₂ from A₁ 'वृक्षान्ता'. २०. ^१) A₂ gloss हृष्टराक्षिभिः.—') Thus corr. by A₂ from A₁ 'सोयस'. २१. ^१) Thus A₂; A₁ 'भुवित'.—') Thus corr. by A₂ from A₁ लवणैः; Edd. 'जैयैषा.—') Emended; A R G 'त्वैषि.—') A₂ gloss युषः. २३. ^१) A₂ gloss एतन्नामकसन्धिष्वयः एतन्नामक struck out again.—') A₂ gloss उपेक्षा कृता इत्यर्थः.

- 75 अवकाशः छवृत्तानां हृदयान्तर्गे योषिताम् । इतीव विहितौ धावा छवृत्तौ तद्वहिः कुचौ ॥७५॥
 उत्तमाधमसंसक्तौ जानन्सदृशवृत्तिताम् । नारीणां भुचिवाद्यानामङ्गनास्यं प्यवाह्रिधिः ॥७६॥
 सा ललितापि राज्ञा यल्लल्ल ललितलोचना । षण्डालयामिकेनागाद्यामिनीषु समागमम् ॥७७॥ युग्मम् ॥
 ध्रुवभङ्गकरणं किञ्चिच्छालतद्वर्णेभवत् । तं यत्प्रभासविषया भेजे राजवधूरपि ॥७८॥
 सा वा षण्डालकुलजा स वा कामेर्णकर्मवित् । अन्यथा संगमः किं स्यादसंभाव्यस्तथाविधः ॥७९॥
- 80 सोभूस्केन प्रकारेण तया सह समागतः । हृत्पथे लेभे वृत्तान्तः प्रतिभेदं न कुत्रचित् ॥८०॥
 केवलं प्रत्यभासाद्दृश्यापिनोः प्रेम तत्तयोः । दृश्यापारेक्षणास्त्रिषं ह्राडिनास्रोधिकारिणः ॥८१॥
 तमर्थमय तथ्येन वीर्यं प्रणिधिभिर्नृपः । प्रायश्चित्तानुचरणक्षमः कृष्णानिर्न दधौ ॥८२॥
 कुपितोपि स यवैर्न न्यवधीर्गमोद्दिष्टः । तेनैवागात्पुरोभागिवितर्कानङ्गपात्रताम् ॥८३॥
 डोम्बोच्छिष्टानुगासङ्गादभुचित्वं यशस्करे । संक्रान्तं कुष्ठिसंस्पर्शात्कुष्ठं दुःखमिवाभवत् ॥८४॥
- 85 सामान्येन सता कैश्चित्सदृशैः शुभकर्मभिः । जन्मान्तरीयैः साम्राज्यं मया प्रापीति चिन्तयन् ॥८५॥
 साम्राज्यकामो नृपतिर्भाविष्यपि स जन्मद्वयम् । युक्तया प्रादासिरातङ्गां राज्यलक्ष्मीं द्विजन्मने ॥८६॥
 भूभुजा दानदौर्गन्धेन पैतृके स्थाण्डिले कृतः । छात्राणामार्यदेह्यानां तेन विचारिणां मठः ॥८७॥
 मठाधिपत्ये तत्र छत्रवामरहासिनीम् । स नरेन्द्रशिर्यं प्रादादङ्गान्तःपुरवर्जिताम् ॥८८॥
 वितस्तापुलिने राजा नानोपकरणाश्रितान् । ब्राह्मणेभ्यः सोमहारान्पञ्चपञ्चाशत् ददौ ॥८९॥
- 90 अथ जातोदरव्याधिर्मज्जातो नायमित्यसौ । जानन्संप्रामदेवाख्यं परिबन्धं निजार्त्तमगम् ॥९०॥
 समर्थं सचिवैकाङ्गसामन्तानभ्येषेचयत् । रामदेवात्मजं राज्ये वर्णदं प्रथितृष्यजम् ॥९१॥
 शक्ये राज्यादशक्तुं शिशुवनभिषेचिते । निराशाः समपद्यन्त तदा राज्यजिहीर्षवः ॥९२॥
 स पर्वगुप्तकौटिल्यप्रयुक्ते हृदयान्मुखः । विषाककालस्तत्राङ्गि भङ्गोन्मुख इवाभवत् ॥९३॥
 राजधानीस्थितस्यापि वर्णदो राज्यदायिनः । आरोग्यवार्तयापसीन्मुमूर्षोरनिरिक्षकः ॥९४॥
- 91 ततः सानुशयो राजा ताम्यन्त्रैश्च मन्त्रिभिः । राज्यं संप्रामदेवाय दातुमाप्तासकारिभिः ॥९५॥
 राजाज्ञया निशामिकां बडोष्टस्तम्ममण्डपात् । बहिर्द्वार्तागलात्पार्श्वार्णदो निरवस्थितं ॥९६॥
 भयात्प्रजागराशपि तद्वृत्तानां विवेकिनाम् । आस्थानमण्डपं प्राप पायुशालनभूमिताम् ॥९७॥
 एकाहराजपुरुषस्तंवासि विजयेश्वरे । प्रीडाह्वयप्रसादाख्यो राजबीजी समर्पयत् ॥९८॥
 अयाभिधिच्य संप्रामदेवं तीर्त्नाभवद्वधः । स राजधान्या निर्गत्य मर्तुं निजमठं ययौ ॥९९॥
- 100 धीः केशश्मभुवपने शिरःशाटकवर्जनम् । काषायपहणोद्देगः शल्लत्यागपदहं वः ॥१००॥
 राजभृत्यैः प्रतिज्ञातः स तस्मिन्निश्चितसंये । जीवत्येव कृतद्वन्द्वमञ्जकः परिवर्जितः ॥१०१॥ युग्मम् ॥

७६. १) Thus corr. by A₂; reading of A₁ illegible; A₂ in margin "कुनाशवर्त". ७७. १) A₂ gloss प्रहरजागककेन. ७९. १) A₂ gloss वशीकरण.— १) Thus corr. by A₂ from A₁ सम्भवः. ८१. १) Thus corr. by A₂ from A₁ "भायीद्". ८३. १) A₂ न्यवधीर्ग. ८६. १) Thus A₂; A₁ "कामोपि दृष्टो मा". ८७. १) Thus A₂; A₁ स्थितः.— १) Thus corr. by A₂ from A₁ "विद्यानां". ८८. १) Thus A₂; A₁ नरेन्द्रशिर्यः. ८९. १) A₂ gloss काष्ठिलीर्थविषये बदास्करस्यामहारा अभयविश्रायः लोकाः. ९०. १) Thus corr. by A₂ from A₁ गुप्ता. ९३. १) Thus corr. by A₂ from A₁ विशाकपाकस्ते. ९५. १) Thus corr. by A₂ from A₁ "वैषय". ९६. १) Thus A₂; A₁ निरास्थित; perhaps to be emended निरवस्थित. ९८. १) A₂ gloss एकाहं राजभूतत्वं वर्णदस्य पुरुषो मृत्वा.

हे सहस्रे सुवर्णस्य सार्धं बद्धां पटाम्बले । यो निर्जगाम राजासौ मुमुर्षुर्निजमग्निरात् ॥१०२॥
 पञ्चभिः पर्वगुमासैर्यौतकं तस्य मन्त्रिभिः । इतं सजीवितस्यैव विभक्तान्धोन्यमपतः ॥१०३॥ युग्मम् ॥
 विवेष्टमानः शय्यायां व्यापिदध्वान्तरो नृपः । तिष्ठन्मटाङ्गनकुटीरगर्भे ध्वान्तान्धकारिते ॥१०४॥
 अजातसंविद्धंशोमे पश्यन्ब्रह्मराक्षिजान् । प्राणेरहानि हित्राणि न यदा निरमुच्यत ॥१०५॥ 105
 तदा सुहृद्वन्धुभृत्यवेलावितैः कृतत्वरैः । जिहृषुभिर्भ साक्षाज्यं विषं दत्त्वा विपादितः ॥१०६॥
 अवरोधवधूमध्यासती तं पतिमन्वगात् । एका त्रैलोक्यदेव्येव स्वप्रभेव विरोचनम् ॥१०७॥
 वर्णाश्रमपत्यवेशाबद्धकक्ष्यः क्षितीश्वरः । चक्रभान्वभिर्भ चक्रमलके हिजितापसम् ॥१०८॥
 कृतात्याचारमालोक्य राजा धर्मवशंवदः । निजग्राह श्वादेन ललाटतटमङ्कयन् ॥१०९॥
 तन्मातुलेन तद्गोषाङ्गीरनाथेन योगिना । सांघिविपक्षिकेणार्थं स स्वैनैव न्यगृह्यत ॥११०॥ 110
 पूर्वाचार्यप्रभावेण स्वमाहात्म्याधिरोपणम् । पख्यापयङ्गिर्गुरुभिः श्रद्धयेति यदुच्यते ॥१११॥
 नत्ख्यापितैव सप्ताहात्स विपन्न इति भुतिः । दीर्घश्यापिहते तस्मिन्नुपपत्तिः कथं भवेत् ॥११२॥
 अधामशान्तेरवाभूत्सा वार्तेत्युच्यते यदि । वर्णटाद्यभिशापोपि नदायात्स्व हेतुताम् ॥११३॥
 भुक्तैश्चर्या नवं समाधत्तुर्विशो स हायने । मासि भाद्रपदे कृष्णतृतीयस्यां व्यपद्यत ॥११४॥
 पितामहीं शिशोर्गोष्ठां विनिवेद्य नृपासने । भूभटाद्यैः समं शर्मस्पर्शगुणैश्च पञ्चभिः ॥११५॥ 115
 क्रमात्समं पितामह्या तान्ध्यापाद्येतरान्बली । एकः स एवमाक्रान्तः प्रबभूव नृपास्पदे ॥११६॥
 स पार्थिवत्वमन्त्रित्वमिभ्रया चेष्टया स्फुरन् । राजा राजानकंभेति मिश्रभवेर्धियं व्यधात् ॥११७॥
 सेदमानः स्वयं बालभुवं मंज्यार्पणादिभिः । ऋजूनां प्रत्यभात्पर्वगुणैश्च ब्रह्मबहिष्कृतः ॥११८॥
 शान्द्रोहमैरुन्संभाष्य संविभेजे यदास्करः । तस्य तत्तनयोच्छेदे त एवास्तन्ययोजकाः ॥११९॥
 करभाङ्गवहापिङ्गे इमभुणि क्षितिपालवत् । स ददौ कुङ्कुमालेपं वर्चः शाहलवितृते ॥१२०॥ 120
 बिभ्यदेकाङ्गसंघातात्पकटोत्पाटनाक्षमः । प्रमाण्याय प्रायुङ्क्त शिशोः कर्माभिचारिकम् ॥१२१॥
 न्याय्यं ते सान्त्वयस्थासि राज्यं चैत्रादिवासरे । अन्ययाचरतो नाशः क्षिप्रं वंशायुषोर्भवेत् ॥१२२॥
 हनीमामपि यामिन्यां भुतशान्भूतभारतीम् । अभिचारस्य बन्धत्वं निर्धोषाधिकशङ्कितः ॥१२३॥
 एकाङ्गेभ्यो विभिचेभ्यो बिभ्यदुत्त्रिघसंभ्रमः । उदताम्यतथा विन्तालुप्रसंवित्रिवानिदम् ॥१२४॥
 यथा महाहिमापातनिःसंचारजने दिने । अकस्मात्संभूतबलो राजधानीं निरुद्धवान् ॥१२५॥ 125
 विरोधकारिणं बुद्धाभिधेन सह धनुना । निर्दोहमाह्वये हत्वा मन्त्रिणं रामवर्धनम् ॥१२६॥

१०२. ¹⁾ Thus corr. by later hand from A₁ बद्धा. १०४. ¹⁾ A₂ gloss, partly effaced: चक्र...जने...करसा ..चक्रयेन ...जे... १०९. ¹⁾ A₂ gloss अतिक्रान्ताचारम्. ११०. ¹⁾ A₂ gloss चक्रजानुहि जमानुलेन.—²⁾ A₂ gloss सन्धिविषयमुक्तान्म्यसुबक. माधिकारी सन्धिविपक्षिकः कटकपालः. ११४. ¹⁾ नव supplied by A₂ in space left by A₁. ११५. ¹⁾ A₂ gloss सङ्क्रामयेत्स्व.—²⁾ A₂ gloss प्रयुज्यन्. ११६. ¹⁾ Emended with G Edd.; A₁ एव साङ्क्रान्तिः which A₂ alters to एवमाक्रान्तिः. ११०. ¹⁾ Thus A₂; A₁ स्फुटम्.—²⁾ A₂ gloss राजा पार्थिवः राजानक मन्त्री । राक्षः भनः प्राणनं । जीवने परिशीरक्षणलक्षणं । यस्मात्स. राजानः अनन्तप्राणने । राजान एव राजानकः । स्वार्थः कः यदा अश्व लिङ्गान् । कः सादृश्ये देवपत्न हव देवपत्नक इतिवत् । यथा प्राणनं विना देशस्थितिर्नास्ति । तथा धीसाचिर्भ मन्त्रिणं विना पार्थिवानां स्वयं कार्याकार्यविषयकौशलविशिष्टयो न सम्भवेति । राजान-नेकनपेक्षते राजा ॥ यदा राक्षः भनः प्राण हव राजानक इत्यर्थः ॥

- पित्र्येण वेलाचित्तेन प्रामृतायमुपाहृतम् । गते पुण्यस्रजं बद्धा पातितं पार्थिवासानात् ॥१२७॥
 स तं वक्राङ्गिसंप्रामं हतमन्यत्र मन्दिरे । पातयित्वा त्रितस्तान्तः कण्ठबद्धशिलं निशि ॥१२८॥
 चतुर्विंशस्य वर्षस्य दशम्यां कृष्णकाल्युगे । पापः सखङ्गकवचो न्यविक्षत नृपासने ॥१२९॥ चक्रलकम् ॥
 130 पारेविद्योक्तं दिविराज्जातस्याभिनवाभिधात् । स्रुतः संप्रामगुप्तस्य स तदा पार्थिवोभवत् ॥१३०॥
 कोविंत् प्रत्यवस्थानं ये पुरा प्रतिजज्ञिरे । ते सर्व एव तज्जीताः प्रातरेव प्रणेमिरे ॥१३१॥
 पार्थिवैकाङ्गसामन्तमन्त्रिकायस्थतन्त्रिणाम् । तज्जीत्या ब्रह्मवृत्तीनां ब्रह्महैतमवश्यत ॥१३२॥
 एकाङ्गस्य तदास्थाने सुप्याभिजनजन्मनः । प्रमादान्मदनादित्यनाम्नो ढक्का व्यदीर्यत ॥१३३॥
 हतांयुक्तेन भूभर्त्रा कुपितेन खलीकृतः । स निकृत्तकचर्मभुस्तपस्वी समपद्यत ॥१३४॥
 135 तादृशस्य पुनस्तस्य सखीपुत्रत्वमीयुषः । अद्याप्यभिजने जाता वसन्ति त्रिपुरेश्वरे ॥१३५॥
 कुर्वता पर्वगुप्तेन भूभृता द्रविणार्जणम् । प्रापिताः पुनरुत्साहं प्रजारोगा निवेदिनिः ॥१३६॥
 व्यधत् स्कुन्दभवनविहारवद्वधान्तिके । पर्वगुप्तेश्वरं सोपि वृजिनार्जितया भ्रिया ॥१३७॥
 श्रीयशस्करभूमनुशुद्धान्तस्य विशुद्धधीः । कीलीनमलुनांदेका गौरीव नृपछन्दरी ॥१३८॥
 छचिराङ्कुरितप्रीतेः पर्वगुप्तस्य याकरोत् । समागमार्थिनो युत्तया वञ्चनामुचितं सती ॥१३९॥
 140 इदं यशस्करस्वामिछरवेष्टमर्धनिमित्तम् । त्यक्त्वा पत्युर्धिपक्षस्य कृत्वा निर्माणपूरणम् ॥१४०॥
 भ्रमोचमस्मिं नियमाद्विधास्यामि त्वदीप्सितम् । स ह्युपच्छन्दयेन्नं स्रुभुवामहितस्तया ॥१४१॥
 अथ प्रवृद्धगर्वेण तत्त्वल्यैरेव वासरैः । संपूर्णतां छरगृहं गमितं तेन भूभुजा ॥१४२॥
 सा यागज्वलने राजललना पीतसर्पिणि । पूर्णाहृत्या समं साध्वी जुहाव सहसा तनुम् ॥१४३॥
 उपर्यस्या निरस्तासोः पुष्टाः कुष्ठमवृष्टयः । तत्काङ्क्षिणस्तु न्यपतन्नवर्णमुखरा गिरः ॥१४४॥
 145 छरीर्षसाहसार्म्मभविन्तासंरम्भशोधितः । पर्वगुप्तो बभूवाथ नृणामयपथान्तिथिः ॥१४५॥
 व्याध्याधिप्रशमायासैर्ज्ञात्वाप्यस्थार्थिनीं स्थितिम् । मूढाः प्रकटं नोज्जन्ति ब्रह्मश्रीलोभमोहिताः ॥१४६॥
 आशङ्क्य तादृङ्गिष्ठेपि सोकुण्डैः प्राक्तनैः शुभैः । कैश्चिसुरेश्वरीक्षेत्रे पराधुः समपद्यत ॥१४७॥
 षड्विंशवत्सराषाढबह्वेलेङ्गि त्रयोदशे । ब्रह्मार्जितेन नृपतिः स राज्येन व्ययुज्यत ॥१४८॥
 अनीन्त्रियायां परलोकवृत्ताविहैव तीव्राशुभपाकशंसी ।
 दृश्येत नाशो यदि नाम नाशु न कः कुहृत्येन यतेत भूत्यै ॥१४९॥
 150 क्षेमगुप्तमिधानोभूदथ राजा तदात्मजः । आसवासेयनोत्सिकचित्ततारुण्यसंज्वरः ॥१५०॥
 सोभूस्त्वभावतुर्वृत्तो नितरां कुर्जनाभयात् । कृष्णक्षपाक्ष्णो घोरमेचान्ध इव भीतिकृत् ॥१५१॥
 स्वतुल्यवेषालंकाराः शतं लालितकां नृपम् । तं फल्गुणप्रभृतयो दुराचाराः सिधेविरे ॥१५२॥
 भूतासवाङ्गनासेवाव्यसनेपि स पार्थिवः । विटनिर्लुण्ठमानोपि नाभूलक्ष्मीबहिष्कृतः ॥१५३॥

१२७. ¹⁾ Thus corr. by A₂ from A₁ 'हतम्'. १२९. ¹⁾ चक्रलकम् added by A₂. १३०. ¹⁾ Thus corr. by A₂ from A₁ 'विद्योक्तः'.—²⁾ Thus A₂; A₁ तया. १३१. ¹⁾ Thus A₂; A₁ केचित्तस्यत्वं. १३२. ¹⁾ Thus A₂; A₁ ब्रह्महै. १३८. ¹⁾ A₂ gloss कोलीनं लोकनिर्णयः.—²⁾ Thus corr. by A₂ from A₁ 'मनुष्य'. १४०. ¹⁾ Thus corr. by A₂ from A₁ निर्माण. १४१. ¹⁾ A₂ gloss अस्मीति निपातः अहमित्यर्थः. १५२. ¹⁾ Thus A₂; A₁ 'वेषा'.—²⁾ A₂ gloss पक्ष्मवत्.

रागी मधुपण्यषान्विहाससक्तिर्यः सख्यमेति मधुपैरैतकोशसारैः ।

पथे प्रयाति दिनमात्रमपि प्रसक्तिं श्रीस्तत्र चेत्किमिव तच्च कुतूहलाय ॥१५४॥

विटाः पविष्टा इदं जित्पुना वामनादयः । पिशाचस्येव रुचितामधुभिं तस्य चक्रिरे ॥१५५॥ 155

परोपहासकुशलः परनारीरतिप्रियः । परायत्ताशयस्तस्यौ पार्थिवोनर्थतत्परः ॥१५६॥

डीवनं दमभुमालास्य गालयः श्रोत्रपालिषु । तेन क्षिप्ताः प्रतीक्षयाणां करोटीषु च टक्कराः ॥१५७॥

कटिसंघटनैर्नार्यो मृगव्यङ्गा वनाटनैः । विटाश्चांशोलरटनैर्वाल्म्यं तस्य लेभिरे ॥१५८॥

पुंश्चलीजात्मवैधेयबालकश्रोमृनिर्भरा । समभूदप्रवेशार्हा राजपर्वन्मनस्विनाम् ॥१५९॥

जित्पुण्युषैः क्षेमगुप्तक्षमाभृषन्त्रपुत्रकः । चारणत्यगुणाकृष्टः किं न धूर्तैरनर्त्यैः ॥१६०॥ 160

तस्य कङ्कणवर्षोसीत्यभिधानं विधाय ते । तोषिताश्वासकृष्णकुर्वोष्णोः कङ्कणवर्षिताम् ॥१६१॥

निर्दोषदोषाविष्कारे नववस्तुप्रदर्शने । अपृष्यटक्कराधाने प्रसादः प्रापि नैर्मृणान् ॥१६२॥

सन्त्यक्तुचकक्ष्यान्ताः कृत्वा निजवधुः पुरः । रागी राजा गृहासीतो धुने तैर्मिथनः कृतः ॥१६३॥

संभोगाभमसौभाग्यकृतस्पर्धैः परस्परम् । संभुज्यैता भवान्वक्तुः विशेषमिति चोदितः ॥१६४॥

उपभोगं स्वभाषायां निर्लज्जैस्तेः स कारितः । का इयेति च रत्यन्ते पृष्ठोभीष्टधनप्रदः ॥१६५॥ युग्मम् ॥ 165

तस्य लालितकेष्वासां मूढौ संभोगद्वैकने । मात्रोश्चारित्ररक्षित्वाङ्गिकाकौ हरिर्भूज्यटी ॥१६६॥

नीत्वा नर्मकथाङ्गतां निजवधुमुञ्चन्ति मानोच्चतिं संदृष्य स्वयमङ्गनाः शुचिताय त्यक्तं कुलं कुर्वते ।

सौख्यं प्रप्तिं छुद्विषेयनसमासक्तया यदर्थं भ्रमः प्रत्याख्याय तदेव वेदिन विष्टेः किं प्रार्थ्यते सेवया ॥१६७॥

यशस्करस्य भूत्वापि सचिवो भङ्गफल्गुणः । तस्याभूदनुजीव्यन्ते धिग्भोगाभ्यासवासनाम् ॥१६८॥

फल्गुणस्त्वामिमुख्यानां प्रतिष्ठानां विधायिनः । तस्योपदेशो भुभर्त्रा पर्येतास्यसकृद्ग्रहः ॥१६९॥

गृह्णन्विहेषितां हन्तुं टक्करादि बलात्ततः । वृद्धो रक्तः कम्पनेशो दुर्गोष्ठीमध्यगोभवन् ॥१७०॥ 170

तीक्ष्णाक्षेपे संपविष्टं हन्तुं संप्रामडाभरम् । श्रीजयेन्द्रविहारं स निर्वृणो निरदाहयत् ॥१७१॥

सुगतप्रतिमारीतिं हत्वा दग्धात्ततोऽलितात् । जरहेवगृहेभ्यश्च संगृह्य पात्रसंचयम् ॥१७२॥

सुरप्रतिष्ठया दायी मूढः स्वयदासो विदन् । नगरापणवीथ्यन्तः क्षेमगौरीश्वरं व्यधात् ॥१७३॥

एकः प्रयत्युपरमं ब्रविणं तदीयं हत्यापरः प्रसभमुह्वति प्रमोदम् ।

नो वेत्ति तत्स्वनिधने परकोशगामि धिग्वासनामसममोहकृतान्धकाराम् ॥१७४॥

त्यागिना क्षेमगुप्तेन भुक्त्यर्थं खडाभुमुने । हत्वा विहारार्जिर्दग्धान्पामाः षट्त्रिंशदार्पिताः ॥१७५॥ 175

दुर्गाणां लोहारादीनां शास्ता शतमखोपमः । नृगतिः सिंहराजाख्यस्तस्मै स्त्वं तनयां ददौ ॥१७६॥

स तस्यां शाहिदौहित्र्यां दिदायां सक्तमानसः । दिदाक्षेम इति ख्यातिं ययौ लज्जावहो नृपः ॥१७७॥

मातामहेन भूमर्तृवध्वास्तस्या व्यधीयत । श्रीभीमशाहिर्नोदानप्रासादो भीमकेशवः ॥१७८॥

१५४. ¹) Corr. by A₂ from A₁ 'पालय'. १५८. ¹) Corr. by A₂ from A₁ 'वटनाम्'.—²) सुगव्यङ्गा supplied by A₂ in space left by A₁. १६०. ¹) Corr. by A₂ from A₁ 'नन्दात्'. १६९. ¹) युग्मम् supplied by A₂. १६९. ¹) Thus corr. by A₂; A₁ 'रक्षित्वा निष्ठा'. १७०. ¹) Thus A₂; A₁ 'निषेधेयता'. १७२. ¹) Thus A₂; A₁ 'गृह्या ततो'.—²) Thus A₂; A₁ 'सहाय'. १७५. ¹) Thus corr. by A₂ from A₁ 'कुत्तर'. १७६. ¹) A₂ gloss सिंहराजाय. १७६. ¹) Thus corr. by A₂ from A₁ 'सतमुखो'. १७८. ¹) Thus A₂; A₁ 'श्रीभूमिस्त्वामिनो'. Cf. *Alberuni's India* (trans. by Sachau), ii. 13.

- चन्द्रलेखाभिधां कन्यां राशे^१ दत्तवताभवत् । फल्गुणहारपतिना समं दिहा समत्सरा ॥१७९॥
 180 गुरुपदेष्टः द्रुमहान्कुन्तविद्याभमस्तथा । तस्य निर्वहणाद्गर्वाङ्कुभुजो हास्यतां ययौ ॥१८०॥
 अमोघतनान्मार्सांयोग्यान्संपामकर्मस्र । दृगालमृगयासत्तया स हि श्लाघ्यानमन्यत ॥१८१॥
 तं वृतं वागुरावाहिडोम्बाटविकपेटकैः । पर्यटन्त श्रभिः सार्धमपश्यन्सततं जनाः ॥१८२॥
 तस्य दामोदरारण्यलन्यानशिमिकाविषु । स्थानेषु क्रोष्टुमृगयारसिकस्य वयोगमत् ॥१८३॥
 अथ कृष्णवतुर्वस्यां स कुर्वन्मृगयां नृपः । ज्वालामपश्यत्क्रोशन्त्याः दृगालेन निर्गतो मुखात् ॥१८४॥
 185 तदालोकनसंजातसत्रासाकम्पितस्ततः । नृतामवज्जरेणाभूत्परीतो मृत्युहेतुना ॥१८५॥
 मर्तुं ययौ च वाराहक्षेत्रं यत्र विधायकः । श्रीकण्ठक्षेममठयोरसीक्षुल्लकपुरान्तिके ॥१८६॥
 मद्भारविदलाकारलूताह्लिचकलेवरः । पौषे चाब्दे चतुर्लिंगे नवमेह्लिं सिते मृतः ॥१८७॥
 क्षेमगुप्तात्मजः क्षमाभुवभिमन्युरभूत्ततः । शिशुर्निर्लिङ्गशर्मिण्या दिहादेव्यानुपालितः ॥१८८॥
 संधिविग्रहशुद्धान्तमुख्यकर्मधिकारिणः । निःसाध्वसं राजवधूमवन्धयशयानं व्ययुः ॥१८९॥
 190 अभिमन्यौ शक्तिं रक्षत्यकस्मादेव दारुणः । तुङ्गेभ्रारापणोपान्तादुज्जगाम हुताशनः ॥१९०॥
 वर्धनस्वामिपार्श्वस्थभिक्षुकीपारकावधिः । वेतालसूत्रपातस्थान्स दहाह महागृहान् ॥१९१॥
 डोम्बचण्डालसंस्पृष्टभूपसंपकेदूषितान् । दग्ध्वा महागृहान्वह्निभुवः शुद्धिनिवाकरोत् ॥१९२॥
 रक्षित्री क्षमापतेर्माता स्त्रीस्वभावादिमूढधीः । सारासारविचारेण लोलकर्णं न पश्यशे ॥१९३॥
 राशः द्युतापेणाद्भुवैरा तस्यैव पुरा यतः । यतिवल्ग्वेवं सा सार्धं फल्गुणेनाभ्यमन्त्रिणा ॥१९४॥
 195 पर्यौ मृते सपत्नीतां दृष्ट्वानुमरणं ततः । दम्भेनानुसुमूर्धन्तीमनुमेने स तां हुतम् ॥१९५॥
 निषिषेधानुबन्धाशु सानुतापां चितान्तिके । कृपालुर्मरणादेताममात्यो नरवाहनः ॥१९६॥
 अतो निरर्णीपशुनो रक्तस्तां मन्युदूषिताम् । फल्गुणाद्राज्यहरणाशङ्कां राक्षीमाजिमहत् ॥१९७॥
 विरागशक्तिर्भिलिङ्गैस्तां शाल्वा विषमाशयाम् । समन्युं साखिलामात्यां फल्गुणोप्यास्त शङ्कितः ॥१९८॥
 स हि सर्वाधिकारस्यः सर्वस्यासिगतोभवत् । क्षीप्यमानोधिकं मन्वंशौर्योत्साहादिभिर्गुणैः ॥१९९॥
 200 अस्थीनि क्षेमगुप्तस्य गृहीत्वा जाह्नवीं गते । पुत्रे कर्दमराजाख्ये प्रबलैरन्वितो बलिः ॥२००॥
 तत्प्रत्यागमपर्यन्तं पर्णोत्से स्यानुमुद्यतः । अविश्वसद्वृण्वहे फल्गुणो वैरिशङ्कितः ॥२०१॥
 निर्गत्य नगराष्टावत्सभाण्डागारिषैनिकः । काष्ठवाटान्तिकं प्रापं तावद्भक्तविचोदिता ॥२०२॥
 आकलन्य हुतं दिहा संत्यज्य पार्थनादिकम् । वृद्धे प्रत्युत याष्टीकांस्तस्य हन्तुं व्यसर्जयत् ॥२०३॥
 नवावमानलिङ्गः स मिलितानन्तसैनिकः । प्रत्यावृत्त्य ततो मानी वाराहं क्षेत्रमाययौ ॥२०४॥
 205 शुल्वा समेतसैन्यं तं प्रत्यायातं प्रतापिनम् । आस्कन्दशङ्किनी दिहा सामात्या समकम्पत ॥२०५॥

१७९. ^१) Thus corr. by later hand from A₁ राशे. १८०. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁ 'हर्षाङ्कु'. १८१. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁ 'प्रसिमान्मा'.—^२) A₂ 'कुम्भाङ्कु'.—^३) Thus corr. by A₂ from A₁ 'आद्यामम'. १८२. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁ 'दक्षिणे'. १८९. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁ 'सन्धिपति'. १९०. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁ 'नवमेह्लि'. १९९. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁ 'मन्त्रिणि'. १९४. ^१) A₂ gloss सन्देशेन सती. १९५. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁ 'पर्यौ'.—^२) A₁ 'नुसरण'. १९९. ^१) Thus A₂; A₁ सन्ध'. २०२. ^१) Thus corr. by later hand from A₁ 'प्राप्य'; A₂ gloss प्राप्य इत्यर्थः.

तस्मिन्क्षेत्रे गतं शान्तं विलप्य स्वामिन् विरम् । वराहपादसन्धिं तेनं शस्त्रं समर्पितम् ॥२०६॥
 श्रोहर्षभावनापापं शङ्खत्यागेन मन्त्रिणा । स्वस्य संमार्जितं तेन राजमातुष साध्यसम् ॥२०७॥
 युक्तायुक्कविचारबाद्यमनसः सेवा महैशं कुदेस्मिन्पतिकारकम् गहनश्रोहपादावहम् ।
 येन न्यूनगुणेशोपकरणीमावोपि तस्मै परं कोपः कोपि विवेकिनः समुचितः शास्त्राय शस्त्राय वा ॥२०८॥
 पर्णोस्मिन्नेव शनकैः ससैन्ये फल्गुणे गते । विगताध्यापका बाला इवामोदन्त मन्त्रिणः ॥२०९॥
 योगक्षेत्री चिन्तयन्ती क्षेमगुप्तवधूरपि । अनिशं प्रजजागार स्वयं कण्ठकपाटने ॥२१०॥ 210
 राज्यपार्थी पर्वगुप्तो मन्त्रिणौ कोशपीथिनौ । अजिघह्स्करी पूर्वं पुत्र्योर्ध्वं छोजभूभटौ ॥२११॥
 तयोः प्रजातौ तनयौ ख्यातौ महिमपाटलौ । अवर्धिषातां यौ राजमन्दिरं राजपुत्रवत् ॥२१२॥
 तौ तत्रावस्थितावेव तत्कालं राज्यलालसौ । संमन्य समगं सतामुद्यमैर्हिंमं कादिभिः ॥२१३॥
 बलिनौ तावबलया रात्र्यापास्तौ नृपास्पदाम् । समन्य स्वगृहादास्तां यावत्कृतगतगतौ ॥२१४॥
 एकतः पृष्ठतः प्रादान्महिम्नो निर्गतस्य सा । निर्वासनाय याष्टीकांस्तावत्पकटवैकृता ॥२१५॥ 215
 शक्तिसेनाभिधानस्य श्वरस्य निवेशनम् । प्रविवेश स तज्ज्ञात्वा तं ते तत्रापि दुर्बुधुः ॥२१६॥
 शक्तिसेनेन याष्टीकाः सान्त्विता नाचलन्यदा । तदा भीतस्य जामातुर्वर्कं प्रादात्स संभयम् ॥२१७॥
 तं लभ्यसंभयं प्राप हिंमको मुकुलस्तथा । एरमन्तकनामा च परिहासपुराभयः ॥२१८॥
 श्रीमानुदयगुप्ताख्योप्यमृताकरनन्दनः । ललितादित्यपुरजा यशोधरमुखा अपि ॥२१९॥
 एकैके ते मित्यः सैन्यैर्भुवनक्षोभकारिणः । संभूय चक्रुर्ह्यराज्यं महिम्नः पक्षमाभिनाः ॥२२०॥ 220
 तस्मिन्महाभये दिदापक्षं मन्त्री सबान्धवः । एक एव तु तस्याज नाशोमे नरवाहनः ॥२२१॥
 प्रवर्धमानपुत्रता योर्दुः बज्रोद्यमास्ततः । पद्मस्वाम्यन्तिकं प्रापुर्दिव्यमानायुषा द्विषः ॥२२२॥
 अथ भूरमटे दिदा विसृज्यात्मजमाकुला । आपच्छान्तिक्षमांस्तांस्तानुपायान्समचिन्तयत् ॥२२३॥
 ललितादित्यपुरजाद्विजान्स्वर्गेन भूरिणा । तूष्णीं स्वीकृत्य विदधे रिपूणां संघभेदनम् ॥२२४॥
 एकाक्षेपेलितैः कोपो विधेय इति वादिभिः । महिम्नः पीतकोशैस्तैः संधिर्देव्या समं कृतः ॥२२५॥ 225
 गोष्पदोक्षङ्कने यस्याः शक्तिर्नाशाय केनचित् । वायुपुत्रायितं पङ्कना तथा संधाधिलङ्कने ॥२२६॥
 यत्संप्रहो रत्नमहौषधीनां करोति सर्वव्यसनावसानम् ।
 त्यागेन तदस्य भवेन्नमोस्तु चित्रप्रभावाय धनार्यं तस्मै ॥२२७॥
 उल्कोचकाश्चानदानेन्येषां ध्यायन्त्युपक्रियाम् । दिदा यशोधरादिभ्यः कम्पनादि समर्पयत् ॥२२८॥
 अभिचारं महिम्नश्च कृतवत्या मित्रैर्दिनैः । मण्डलेखण्डिताशस्त्रं रण्डायाः समजृम्भत ॥२२९॥
 कराचिष्यकर्नाख्यस्य शाहीशस्योपरि कुधा । सत्रा स्ववंशजैर्योषां कम्पनाधिपतिर्देवौ ॥२३०॥ 230
 तद्देशं निमग्नशैलदुर्गं प्रविशता जघात् । अखण्डशक्तिना तेन बलादधाहि धक्कनः ॥२३१॥

२०६. ¹) Corr. by later hand from A, तव. २११. ¹) Thus corr. by later hand from A, बी. २११. ²) Emended; A R G 'हिमका'. २११. ³) Thus corr. by A, from A, शक्तिसेनादि. २१६. ⁴) Thus corr. by A, from A, तैर्देव्य, A, gloss तं महिम्न. २२०. ⁵) Thus A, A, एकैकं तं. २२०. ⁶) Thus corr. by A, from A, नमोस्तु. २२६. ⁷) Emended; A R G समर्पयत्. २२९. ⁸) Thus A, A, दिदायाः. Cf. vi 260. २१०. ⁹) Thus corr. by A, from A, 'विदधता'.

स कृतप्रणतेस्तस्य करमादाय भूपतेः । अभिवेकाम्बुभिधक्ते श्रीलताप्यायनं पुनः ॥२३२॥
 लम्पप्रवेद्यैः समये तस्मिन्जकादिभिः खलैः । कम्पनापिपती राश्या विद्वेषोपाहि मूढया ॥२३३॥
 वर्षापतेषु स्फटिकादमनथ शीलोऽश्लितलीहृदयस्य शान्तः ।
 असंनिधानस्ततस्थितिनामन्योपरार्णः कुदते प्रवेशान् ॥२३४॥
 स्ववित्तसत्त्वादि वचो वदन्तो धूर्ता वितन्वन्ति मयःप्रवेशम् ।
 २३५ पृथग्जनानां गणिकावधूनां विटाः प्रभूणामपि गर्भचेटाः ॥२३५॥
 श्रोत्र्याय धक्कनं रक्षन्धनादायीति वैभुनम् । तथ्यमेव तदीयं सा स्वयंशारादमन्यत ॥२३६॥
 अथ स्ववसतिं प्राप्ते कम्पनेशे जयोऽजिते । वाष्टीकाम्बुधजहिहा स्फुटं निर्वासनोद्यता ॥२३७॥
 तदाक्षेपं समाकर्ष्य स्मरन्तः कोशसंविदम् । ते हिम्मकैरमन्तायाः पूर्ववहिकियां ययुः ॥२३८॥
 नरवाहनमुख्यास्तुं राशीपक्षं न तत्त्वजुः । विभेदं पूर्ववत्प्रापदेवं निजबलं पुनः ॥२३९॥
 २४० मविष्टेपु ततः कोपास्तुरं शुभधराविपु । भेद्वारकामटे दिहा भूयः पुत्रं व्यसर्जयत् ॥२४०॥
 दत्तार्गले नृपगृहे स्थितां तां दैवमोहिताः । ते तदैव विना पुत्रं विमुखा नोर्हपाटयन् ॥२४१॥
 राश्याः संजघटे लोकः परस्मिन्नेव वासरे । यद्वलेन तदा स्थैर्यं सा किञ्चित्समदर्शयत् ॥२४२॥
 ज्याभारहारिकापार्थापावच्छूरमटान्तिकम् । व्याप्य स्थितैर्हिषसैनैरथ प्रवृत्ते रणः ॥२४३॥
 राजधानीं राजसैन्ये प्रविष्टे प्रासविभुते । सिंहद्वारे घटाबन्धमेकाङ्गाः समदर्शयन् ॥२४४॥
 २४५ शरीरनिरेपेक्षास्ते भीतं संस्तम्भव तद्वत् । अथावन्विहितां सैन्यं तेलुः केचिच्च शत्रवः ॥२४५॥
 तस्मिन्वचसरे राजकुलभट्टः समाययौ । नृपयोषैर्हिषां सैन्यं भिन्द्वन्तान्दयजिजम् ॥२४६॥
 तस्मिन्प्राप्ते हिषां सैन्यं विननाश विनश्वरम् । न श्रोहाविनयं जातु सहन्ते शस्त्रेदेवताः ॥२४७॥
 कोटयत्यायसान्बन्धान्स्फोटयत्युपलानिति । यः कयातिमवहन्त्यां हिम्मको भीमविक्रमः ॥२४८॥
 तस्यासिना राजकुलभट्टदेहार्धपातिना । चर्ममात्रं न तुञ्जोट ककुटस्यातिसंकटे ॥२४९॥
 २५० विलोक्य तत्संभाव्य सैन्ये दैव्यं समाश्रिते । अचानि हिम्मको योषेरवाहम्भिं यशोधरः ॥२५०॥
 तथाप्यासीत्स्फुरन्संकटे य एरमन्तकः क्षणम् । स भयासिक्त्युतो वाहाञ्जीवमाहमगृधत् ॥२५१॥
 माजौ तैरेव्यताधातुं यः भीमात्राजबान्धवः । जगामोदयगुप्तः स कापि त्यक्त्वा महाहवम् ॥२५२॥
 इत्थं लम्पजया राश्री तत्क्षणाद्वयपरीक्षुषा । यशोधरं शुभधरं मुकुलं च सवान्धवम् ॥२५३॥
 कादमीरिकाणां वः आहभुक्तेष्वेता गयान्तरे । सोप्येरमन्तकः भूरः परिहासपुराभयः ॥२५४॥
 २५५ बन्धु महाशिलां कण्ठे वितस्तामसि पातितः । स्वर्तुर्नयकलं देव्याः प्रकोपेनानुभावितः ॥२५५॥

२३२. १) A, gloss श्रीः एव लहा. २३३. १) Thus corr. by later hand from A, 'वेषः' R G as above. २३४. १) Thus corr. by A, from A, 'न्मोन्मयारः'. २३५. १) Thus A,; A, स्वसंवापा. २३६. १) A, gloss एकाक्षेपेतिः कोरी विषेव इत्येवंकपा. २३७. १) गुक्का supplied by A, in space left by A, २३८. १) Thus corr. by A, from A, नोपपाट. २३९. १) Thus corr. by A, from A, अपावहि.—) The words from तेलुः to सैन्यं in the following verse are omitted by A, and supplied in margin by A, २४०. १) A, 'विवाह'. २४०. १) Thus A,; A, G R विनेश्वर. २४१. १) Thus corr. by later hand from A, 'सोद'.—) विनवहस supplied by A, in space left by A, २४०. १) Emended with C; A R G 'वदति'. २४१. १) Thus A; R G 'दृष्ट'. २४२. १) Thus corr. by A, from A, कादमीरिका.—) Thus corr. by A, from A; 'सुम्नोऽपेता.—) Thus corr. by A, from A, गमात्तरे.—) Thus corr. by A, from A, 'हाट'.

वे समसमाहर्षादा गोपालनृपापुरा । अभिमन्युं यावदासम्बोद्धशानां मभीमुगम् ॥२५६॥
 वर्षवर्षे प्रतापायुःभीहरा होहवृत्तयः । ते क्षिप्रं मन्त्रिणः सर्वे साम्प्रकायाः सहायुगाः ॥२५७॥
 भीमभूभङ्गमात्रेण दिहादेव्या सकोपया । आसन्निःशेषतां गीता दुर्गयेव महाह्वराः ॥२५८॥ तिलकम् ॥
 अभवन्विहिता राट्या तानुत्पाद्य मरोद्धतान् । रक्षादयः कम्पनादिकर्मस्थानाधिकारिणः ॥२५९॥
 इत्थं मन्त्रिप्रकाण्डः स रण्डामाखण्डलोपमाम् । अखण्डमण्डलां चके निर्वोहो नरवाहनः ॥२६०॥ 260
 राशी कृतज्ञभावेन सापि मन्त्रिसभास्तरे । तमागुहाव निर्वोहं स्वयं राजानाकामया ॥२६१॥
 ह्यते ह्यवाप निष्पन्नभोगनेस्मिन्नभुङ्क्त सा । इडे अहर्ष निधिष्णे निधिबेदानुकूलयतः ॥२६२॥
 भारोग्यान्वेष्टयं शिक्षाप्रार्थनां गृहवर्तिनः । सात्मवस्तुविसर्गं च नाकुत्वा तस्य पिप्रिये ॥२६३॥
 अभूतां युयवाहस्य कुट्यनात्रः ह्यतो पुरा । यौ सिन्धुभुट्यौ तन्म्यायान्सिन्धुलोलितकः किल ॥२६४॥
 पर्वगुप्तगृहे भूत्वा गङ्गांध्यसे स्थिते क्रमात् । लब्ध्वा गङ्गापिकाटिखं तस्या राट्याः शनैरभूत् ॥२६५॥ 265
 कथा तथैव गङ्गेशो नवायासविधायकः । कर्मस्थानस्य निर्माता सिन्धुगङ्गाभिपश्य यः ॥२६६॥
 प्रायशो इतराज्यस्ते वर्तन्ते नरवाहनः । इति नेयधियं राशौ सोम्यभक्त दुराशयः ॥२६७॥
 सा तथेयव्रदीयावत्तावत्स्थेष्ठा स जातुचित् । मन्त्री तां प्रार्थयामास भोक्तुं निजगृहागमम् ॥२६८॥
 सा सानुगां तत्र यातां पुत्रं स्वासेव भन्त्वयति । इत्युक्ता सिन्धुनापृच्छतर्कतर्क्यं भयाकुला ॥२६९॥
 अनुक्तैव प्रचलिता राजधानीमलक्षिता । स्त्रीधर्मिण्यस्मि जातेति पश्चाद्वासी व्यसर्जयत् ॥२७०॥ 270
 संप्रवृत्ताप्यंभारायां गतायां तत्पराक्षया । राट्यां नाशममास्यस्य प्रीतिः संविद्य सा यवौ ॥२७१॥
 तयोस्ततः प्रभृत्येव निष्कृष्टजेहयोः कृतम् । चाक्रिकैरतिरुद्धसत्वं तिलपिण्याकयोरिव ॥२७२॥
 कुलिशं सर्वलोहानामम्भसां शैलसेतवः । अभेद्याः प्रतिभाष्यन्ते न किंचिदसतां पुनः ॥२७३॥
 ये बालादपि संमूढाः प्राज्ञाः छरगुरोरपि । तेषां न विद्यः के तावत्सिर्माणपरमाणवः ॥२७४॥
 विश्वासोऽजिज्ञतपीः शिभून्कलयते काकोन्यदीयाक्षिग्राहंसः क्षीरपयोविभागकुशलस्त्वस्यस्यसारादुनात् ।
 लोकावेक्षणतीक्ष्णपीः खलगिरं जानाति सत्यां नृपो भिर्वैदग्ध्यविमुग्धताव्यतिकरस्त्वृष्टं विधानं विधेः ॥२७५॥ 275
 मूढा चरणहीना सा भुतिबासतया तया । द्रुधेयविप्रप्रकृतिरिव प्रावाहिगर्भताम् ॥२७६॥
 छहेजितस्तया शश्वत्तया स नरवाहनः । यया विमाननोत्तमः स्वयं तस्याज जीवितम् ॥२७७॥
 प्रकुप्यत्यप्रतीकार्ये स्वनेजस्तमचेतसाम् । शरणं मरणं त्यक्त्वा किमिषान्यद्यशोर्धनम् ॥२७८॥
 शशिहीनेव रजनी सत्यत्यक्तेव भारती । विरराज न राजर्भर्जनरवाहनवर्जिता ॥२७९॥
 सा क्रौर्याभ्यासविषमा हन्तुं विततचक्राम् । संप्रामडामरक्षतांसमीपस्यावबिन्त्यत् ॥२८०॥ 280
 निजमुत्तरयोधं ते तज्जनेन विनिर्गताः । कट्यकह्वारपत्यादीन्कृतारम्भीन्पयादयन् ॥२८१॥
 उत्पिञ्जभीतया राट्या त्यक्त्वा परिभवचक्राम् । ते यत्नास्तमघद्यन्त मानः स्वार्थार्थिनां कुतः ॥२८२॥

२५६. ¹) A. gloss खनौ घुराघुरे गङ्गा भृङ्गगारे पुनानयेति कोषः.—²) Thus A R G; perhaps, to be emended with G sec. manu गङ्गाभ्यस्ततः कनान्. २५६. ³) Thus emended according to conjectural reading (sec. manu) in G; A R G (prima manu) नवायासविः. २५९. ⁴) Emended; A₁ बन्त्वयति; G P बन्त्वयति; R अन्त्वयति; C बन्त्वयति. २७१. ⁵) A. 'वृणाप'.—⁶) A. तन्म्यायान्. २७५. ⁷) Thus A₁; A₂ किन्त्याप.

- स्थानेश्वरादिभिर्मुखैर्दामैरितैः समम् । ते भीताः पुरतस्तस्याः पुनरेस्य जगृधिरैः ॥२८३॥
 अथ तद्गीतया राज्ञ्या रङ्गे प्रमथमागते । आनीतः फल्गुणो भूयो वीरार्थिन्या निजान्तिकम् ॥२८४॥
 285 राजकार्याणि कुर्वणः स भूयः शस्त्रमपह्रीत् । न्वस्तशस्त्रोपि वस्तस्य दुस्त्यजा भोगवासना ॥२८५॥
 महिमा राजपुर्यादिजयितस्तस्य पश्चिमः । अद्भुतो बृहन्नयक्या अवचद् इवामवत् ॥२८६॥
 भभूदुदयराजस्य देवीभ्रातुरतिविशः । यः सहायोक्षपटले जयगुप्ताभिः कुपीः ॥२८७॥
 अन्येधिकारिणस्तेन सहिताः क्रूरवृत्तयः । कश्मीरेषु व्यधुर्लुण्ठं दुष्कृतैस्तदुपाजितैः ॥२८८॥
 दौःशील्यभाजो मानुष पाप्मभिर्विपुलीकृतः । अभिमन्युः क्षणे तस्मिन्क्षयरोगेण पश्यते ॥२८९॥
 290 पण्डितः पुण्डरीकाक्षो विहृत्पुत्रैरपस्कृतः । कृतभुतः स वैदुष्यतारुण्याभ्यां विदिसुते ॥२९०॥
 तथा विभुः प्रकृतेस्तस्य दुष्कृतसंगमः । शोषापायी शिरीषस्य रविताप इवामवत् ॥२९१॥
 अर्धमानः प्रजाचन्द्रस्तृतीयस्यां स कार्तिके । भुक्तेष्टचत्वारिंशब्दे पस्तो नियतिराहुणा ॥२९२॥
 तत्पुत्रो नन्दिगुप्तस्तु बालशत्रो निजासने । बृहस्तनयशोकस्तु दिहाया इदमे पदम् ॥२९३॥
 सा शोकपिहितकौर्या तस्यौ प्रशमशीतला । रविरत्नशलाकेव ध्वान्तच्छन्नोन्मथैकता ॥२९४॥
 295 ततः प्रभृत्पुत्रतामिस्तस्या धर्मप्रवृत्तिभिः । कुकर्माभिदपोडापि लक्ष्मीः प्राप्ता पवित्रताम् ॥२९५॥
 नगराधिपतिर्भुङ्ग्यः सिन्धुभाता युभाशयः । तदीयधर्मचर्यायां बभूव परिपोषकः ॥२९६॥
 सा तेनोत्पादितानर्जनरगा गतैनसा । ततः प्रभृत्पुत्रैः सर्वलोकस्य संमता ॥२९७॥
 राज्ञः स सत्त्विकः सत्यं दुष्पापो तुमष्पाणिमा । कुर्याद्यः सुखसेव्यं ह्येवमेत इव भास्वतः ॥२९८॥
 सा निर्मात्री विपन्नस्य दनोः सुकृतवृद्धये । अभिमन्युस्त्रामिनोभूदभिमान्यपुरस्य च ॥२९९॥
 300 अथ दिहापुरोपेतो दिहास्वामी तथा कृतः । मठश्च मध्यदेशीयलाटशौडोत्रसंभवः ॥३००॥
 भर्तुः कङ्कणत्रयस्य पुण्योत्कर्षाभिवृद्धये । चकार कङ्कणपुरं रमणी स्वर्णवर्षिणी ॥३०१॥
 श्वेतशैलमयं चान्यं सा दिहास्त्रामिनं व्यधात् । पवतं चरणोद्भूतगङ्गास्त्रप्रवर्तनैरिव ॥३०२॥
 चक्रे काश्मीरिकाणां च दैशिकानां समाभयः । तयात्युच्चतुःशालो विशारदावसपरा ॥३०३॥
 श्रीसिंहस्वामिनं नाम्ना सिंहराजस्य सा पितुः । मठं च विदधे स्थित्यै दैशिकानां हिज्जन्मानम् ॥३०४॥
 305 मठप्रतिष्ठावैकुण्ठनिर्माणायैः स्वकर्मभिः । तयातिपावनशक्रे विलस्तासिन्धुसंगमः ॥३०५॥
 तेषु तेषु प्रदेशेषु किमुक्तैर्भूरिभिः भुम्भैः । सा प्रतिष्ठा व्यरचयद्भुतः पटिमिति भुक्तिः ॥३०६॥
 जीर्णोद्धारकृता देव्या बुधपाकारमण्डलाः । पायः छरगृहाः सर्वे शिलावपावृताः कृताः ॥३०७॥
 क्रीडाचङ्क्रमणे राज्ञ्याः पट्वा विपहवाहिनी । वल्गामिधा वैवधिकी वल्गामठमकारयत् ॥३०८॥
 तीर्थासेवनमौनभागपि तिभिः सक्तः स्वकुल्याशने वाताशान्मसते शिखी वनपयोमावाशानोप्यन्वहम् ।
 विश्वस्ताञ्जलचारिणः प्रकटितध्यानेपि भुङ्क्ते बकः सत्कर्माचरणेपि शेषविकृतौ न प्रत्ययः पापिनाम् ॥३०९॥
 310 वर्षणीं वर्षमात्रेण शान्तशोका बभूव सा । भोगोत्सुकार्मके तस्मिन्ममरि व्यभिचारकृत् ॥३१०॥

२९२. ^१) Thus A R G; Edd. वर्षमानः, found also sec. manu in R G. A, gloss वर्षमाः लण्डविन्वध. ३००. ^१) Thus A R G. ३०३. ^१) Thus corr. by A, from A, 'जनाभ'. ३०४. ^१) स्थिरै omitted by A, and supplied in margin by A, ३०६. ^१) Thus A, A, भुम्भै. ३०९. ^१) Thus A, A, 'वित्तो'. ३१०. ^१) A, gloss वर्षणीं भवती इत्यर्थः.

वर्षे एकाक्षपञ्चाशो नीतः पक्षे सिते क्षयम् । स मार्गशीर्षहादस्यामार्गव्यमया तथा ॥३११॥
 पौत्रस्त्रिभुवनो नाम मार्गशीर्षे सितेहनि । पञ्चमेप्येकपञ्चाशे वर्षे तद्वत्तया हतः ॥३१२॥
 अथ मृत्युपथे राज्यनासि स्वैर निवेशितः । क्रूरया चरमः यौत्रो भीमगुप्ताभिधस्तया ॥३१३॥
 तस्मिन्नवसरे वृद्धः फल्गुणोपि व्यपणत । निगूढकौर्यदौःशील्या दिद्वा यत्नौरवाद्भवत् ॥३१४॥
 बभूव सायं छष्टष्टदुष्टचेष्टाशतोत्कटा । श्रष्टवक्ष्यपटा मत्तदन्तिमूर्तिरिवोत्कटा ॥३१५॥ 815
 महाभिजनजातानामपि हा धिक्त्रिसर्गतः । सरितामिव नारीणां वृत्तिर्निदानुसारिणी ॥३१६॥
 कोतोपिराज्यमधिगम्य विराजमानास्तिन्धोः प्रसूय कमलास्पपयोभिकेते ।
 जाते सरस्यविरतं जलजे प्रसक्ता नार्यो महाभिजनजा अपि नीचभोग्याः ॥३१७॥
 खशस्य वदिवासांख्यपर्णोत्सपामजन्मनः । बाणस्य सनुस्तुङ्गाख्योविशन्महिषपालकः ॥३१८॥
 प्रविष्टो जातु कद्मीरांसेखंहारकर्मणा । सुगान्धिसीहप्रकटनागाहयिकपणमुखैः ॥३१९॥
 पञ्चभिर्भ्रान्तिभिः साधे साधिविप्रहिकान्तिके । देव्या दृग्गोचरं यातो दद्यावर्जकोभवत् ॥३२०॥ तिलकम् ॥ 820
 रहःप्रवेशितो द्यूता स भाव्यर्षबलाधुवा । संभुक्तभूरिजाराया अपि तस्याः प्रियोभवत् ॥३२१॥
 तुङ्गापुरागिणी राक्षी पापा लज्जोज्जिता ततः । रसदानेन वैमुख्यमाजं भुटयमपातयत् ॥३२२॥
 धिक्त्रिविचाराङ्कपुतीत्येषां विषमचेतसाम् । फलभूत्या स्तुतिस्तोषे दोषे प्राणधनक्षयः ॥३२३॥
 रक्को देवकलशो वेलावित्तः कृतस्तया । भुट्याधिकारे कौटुन्यमाचरन्निखगे विटः ॥३२४॥
 येषि कर्दमराजाया वीरा हारादिनायकाः । तेषि कौटुन्यमभजनन्त्येषां गणनैव का ॥३२५॥
 चतुष्पञ्चानि वर्षाणि तल्लुप्तपट्टे शिशुः । भीमगुप्तोभवद्यावर्तिकचिल्लौहीभवन्मतिः ॥३२६॥
 राज्यव्यवस्था यावच्च वितामद्याध वृत्तयः । दुःस्थिताः प्रत्यभासन्त संस्थाप्यास्तस्य चेतसि ॥३२७॥
 भङ्गशीलविहीनाया निर्वृणाया निसर्गतः । तावत्तेयधियस्तस्याः स चिन्त्यः समपद्यत ॥३२८॥
 अभिमन्युर्वधूस्तं हि चक्रे गूढप्रवेशितम् । महाभिजनजं पुत्रं तस्मात्सोभूत्साविधः ॥३२९॥
 सा देवकलशेनाय दत्तमन्वा विशङ्किता । त्रयोज्जिता स्पष्टमेव भीमगुप्तमवन्धयत् ॥३३०॥ 830
 निगूढे नन्दिगुप्तादिद्वौहे लोकस्य योभवत् । संदेहः स तथा तेन व्यक्तकृत्येन वारितः ॥३३१॥
 नाभिस्ताभिर्योतनाभिर्भीमगुप्तं निपात्य सा । षट्पञ्चाशोभवद्द्वर्षे स्वयं क्रान्तनृपासना ॥३३२॥
 प्रवृद्धरागया राज्या दत्तोद्रेको दिने दिने । सर्वाधिकारी तुङ्गोय बभूवार्धरिताखिलः ॥३३३॥
 सभ्रातृकेन तुङ्गेन मीलिताः पूर्वमन्त्रिणः । राज्यविप्रवसाधातुमयतन्त विरागिणः ॥३३४॥
 तेय संमन्य कद्मीरानानिन्दुः क्रूरपौरुषम् । उमं विप्रहराजाख्यं दिद्वाभानुः खतं नृपम् ॥३३५॥ 835
 मुख्यामहारात्स प्राप्नो विधानु राज्यविप्रवम् । धीमान्पायोपवेशार्थं हुतं प्रादेशार्थंदिजानु ॥३३६॥
 विहितैक्येषु विधेषु लोकः सर्वोपि विप्रुतः । अन्वियेषान्वहं तुङ्गं तत्र तत्र जिघांसया ॥३३७॥

११९. ') Thus A₁; A₂ एकोनव. ११२. ') Thus corr. by later hand from A₁ मार्गशीर्ष. ११५. ') बभूव साय supplied by A₂ in space left by A₁. ११८. ') A₂ gloss बोरील पान ११९. ') स supplied by A₂ in space left by A₁. १२०. ') Corr. by A₂ from A₁ सन्धि. —') Thus A₁; A₂ कान्तेर. १२५. ') Thus corr. by A₂ from A₁ कौटुन्य. १२९. ') Thus corr. by A₂ from A₁ अभिमन्यव. १३३. ') धरि supplied by A₂ in space left by A₁. १३५. ') A₂ gloss प्रायः योजनस्वायः—') Thus A₁; A₂ प्रायोपवेशार्थ.

- कर्हिमधित्पित्तहारे तुङ्गं पञ्चाद्य वेदमनि । दिनानि कतिविहिता तस्यावास्त्वन्वाङ्मुनी ॥३३८॥
 तथा स्वर्णप्रदानेन सुमनोमन्तकादयः । ब्राह्मणाः समगृह्णन्त ततः प्रायो न्यवर्तत ॥३३९॥
 ३४० एव तस्मिन्महाक्षेपे तथा दानेन वारिते । ययौ विप्रहराजः स भगवत्क्षितिधायकम् ॥३४०॥
 अथ दार्ढ्यं समासाद्य तुङ्गाद्याः प्रभविष्णवः । शनैः कर्दमराजावीज्जमुर्विहितविप्रवान् ॥३४१॥
 सुलकानो रक्तसूनुस्तथान्ये मुख्यमन्त्रिणः । रुहेर्मिर्वासिता देशानुष्टेस्तैः संप्रवेशिताः ॥३४२॥
 प्रवर्धमानचैरेण गूढदूतैर्विसर्जितैः । प्रायं विप्रहराजेन ब्राह्मणाः कारिताः पुनः ॥३४३॥
 उत्कोचादिस्तथा विप्रा भूयः प्रायविधायिनः । तस्थस्यैर्येण तुङ्गेन संनिपत्यापहस्तिताः ॥३४४॥
 ३४५ तेषां मध्ये वसन्गूढमादित्याख्यः पलायितः । हतो विप्रहराजस्य मिथः कटकवारिकः ॥३४५॥
 शस्त्रशतः प्रतीहारी वत्सराजाभिधः पुनः । न्यङ्कोतकादिभिर्धावञ्जीवयाहममृह्यत ॥३४६॥
 ते स्वर्णापाक्षिणो विप्राः सुमनोमन्तकादयः । सर्वेपि वदास्तुङ्गेन कारागारं प्रवेशिताः ॥३४७॥
 अथ फल्गुणनाशेन ह्ये राजपुरीपतौ । तां प्रत्यारम्भिरभक्त्युद्धतां सर्वमन्त्रिणाम् ॥३४८॥
 निपत्य संकटे वीरः पृथ्वीपालाभिधस्ततः । चक्रे राजपुरीराजः काश्मीरिकावलक्षयम् ॥३४९॥
 ३५० शिपाठको हंसराजो विपन्नो तत्र मन्त्रिणौ । चन्द्रायैर्दुर्गेतिर्कृष्टां मरणं यत्र भवेज्जम् ॥३५०॥
 अधान्येन पथाकस्मानुङ्गः सार्धं स्रोदरेः । कृत्वा राजपुरीं वीरः प्रविश्य सहस्रादहत् ॥३५१॥
 ननाश तेनोपायेन पृथ्वीपालः स पार्थिवः । शेषाणां मन्त्रिणां सैन्यं प्राप मुक्तिं च संकटात् ॥३५२॥
 अबलः सन्त भूपालस्तुङ्गाय प्रददौ करम् । एवं कृतं तदा तेन नष्टस्यार्धस्य योजनम् ॥३५३॥
 प्रविशज्जगरं तुङ्गस्ततः स्वीकृतकम्पनः । चकार डामरग्रामसंहारे सिंहविक्रमः ॥३५४॥
 ३५५ दिहाप्युदयराजस्य भ्रातुः पुत्रं परीक्षितम् । चक्रे संप्रामराजाख्यं युवराजमशङ्कितम् ॥३५५॥
 सा हि सर्वाञ्जिशुभ्रायान्पुरो भ्रातृछतान्स्थितान् । परीक्षितुं मुमोचापे पालेवतफलावलिम् ॥३५६॥
 शक्तः कियन्ति कः प्रापुं फलान्यत्रेतिवादिनी । साभवद्वाजपुत्राणां तेषां कलहकारणम् ॥३५७॥
 शृतीताल्पफलांक्षप्रप्रहारांस्तान्दर्शं च । संप्रामराजं त्वस्वल्पफलभाजमविक्षतम् ॥३५८॥
 अनन्तफलसंप्राप्तावक्षतत्वे च कारणम् । सविस्मयं तथा वृष्टः स तामेवं तदानवीत् ॥३५९॥
 ३६० अन्योन्यकलहव्ययमानेतान्कृत्वा पृथग्बसन् । समवापं फलान्यस्मिन् च आभूयं परिक्षतः ॥३६०॥
 व्यसनं संप्रवेद्यान्यान्स्थितानामप्रमादिनाम् । न काः क्लेशविहीनानां घटन्ते स्वार्थसिद्धयः ॥३६१॥
 भुस्वेति तस्य सा वाद्यमप्रमत्तत्ववृत्तिकाम् । भीरुर्नारीस्वभावेन राज्येमन्यत योग्यताम् ॥३६२॥
 भूरस्य लभ्यं शौर्वेण भीरोर्भाहृतया यथा । कार्यं हि प्रतिभात्यन्तर्न भवेद्य तदन्यथा ॥३६३॥
 काष्ठं वह्नुशुक्षितमपि भवेच्छीतशान्त्यै कपीनां लोघां शुद्धयै सलिलमनलधामिशौचैककानाम् ।
 जन्तोर्भावा विदधति यथा भाषिर्नः कार्यसिद्धिं तत्त्वं तेषां कचन सहजं वस्तुनो नास्ति किञ्चित् ॥३६४॥

३५०. १) Thus A₂; A₁ 'दुर्गतिं वृष्टा'—') Thus corr. by later hand from A₁ 'मैव'. ३५१. १) नष्टस्या supplied by A₂ in space left by A₁. ३५६. १) राजं omitted by A₁ and supplied by A₂. ३६१. १) Thus corr. by A₂; A₁ व्यसने संप्रविश्या.—') Thus corr. by A₂ from A₁ विहीनां. ३६४. १) A₂ gloss अभिशौचा युगा अभिममन्ति विप्रमूला विषं च न विप्रद्यन्ते कीर्तिता ———. २) A₂ बधामावच.

तस्यामेकावशीत्यब्धुङ्गभावादिदिने । देव्यां दिवं प्रयातायां युवराजोभवच्छुपः ॥३६५॥

लीसंबन्धेन भूपालवद्वानां भुवनाजुतः । तृतीयः परिवर्तोयं वर्ततेमुञ्च मण्डले ॥३६६॥

निर्नेष्टकण्टककुले षष्ठसंपदाद्ये श्रीसार्तिवाहकुलमाप महीतलेस्मिन् ।

दावाभिदग्धकुतरौ जलदाम्बुसिक्ते चूतप्ररोह इव केलिकने प्रवृद्धिम् ॥३६७॥

अथ स मृदुतयान्तर्गृहधैर्यानुभावः सुखमवनिमशेषां दोष्णि सप्रामराजः ।

बिसकुलनिभशोभानिहुतप्राणसारः कणकुलं उरगाणामीशितेव न्यधत् ॥३६८॥

इति श्रीकादमीरिकमहामात्यचण्णकप्रभुसुनोः कन्हण्यस्य कृतौ राजतरङ्गिण्यां षष्ठस्तरङ्गः ॥

अत्र वर्षचतुःषष्टौ मासेष्वपि दिनेषु च । अष्टस्वभूवन्भूपाला दश भूयोगभोगिनः ॥

३६६. '1) Thus corr. by later hand from A, "संवा". ३६७. '1) Thus corr. by A, from A, "मिष्वजक". —') Thus corr. by A, from A, "सालवा"; R G as above. —') A, प्रकृष्टि. ३६८. '1) Thus corr. by A, from A, कलकुल. Colophon. '1) A, inserts here the note: रा० १० च ३६९ ॥ आरितः रा० ११ मन्यः २६६१ ॥. —') A, adds here: लिखितेष्वेव राजानकराजकण्डेन. —') A, भागिनः.

॥ सममस्तरङ्गः ॥

—o—o—o—

- मातुस्तेजनि निर्मले' पितृकुले श्रव्या तनुर्वेषसा स्वं संध्याहितसंनिधिर्मम जगत्केपरे खेलसि ।
संध्यावन्दनसाभ्यस्तयगिरिजास्तुत्येदृशैर्योऽङ्गलैर्यः संध्यामपि बन्दते स्म स जगत्पीणानु मौसीश्वरः ॥ १॥
- क्षमा' क्षमापतिर्बिभ्रन्मनसा च भुजेन च । गाम्भीर्येण च शक्त्या च सोजयद्वाहिनीपतीन् ॥ २॥
- जज्ञे राक्षीक्षये भङ्गो यैस्तुङ्गस्य तदाखिलैः । दिनश्रीविगमे संध्याप्रसङ्गस्येव रागिणः ॥ ३॥
- तत्सप्ततिभट्टाटोपत्रोटानास्पलुनास्य तैः । उदयो दृशे शश्वद्वर्ति को वेत्ति वेधसः ॥ ४॥ युग्मम् ॥
- 5 नृपेण जातज्ञानेयः भूरः शक्तिसमन्वितः । सर्वाधिकारयोग्योर्गातदा चन्द्राकरः क्षयम् ॥ ५॥
- अन्ये भीमतिकाग्रामदिविरस्योरुसंपदः । पुण्याकरस्य तनयाः भूरः शान्तिं प्रवेदिरे ॥ ६॥
- समर्थमन्त्रिविरहादनिच्छन्नपि वेधसा । निन्धे गत्यन्तरस्यक्तस्तुङ्गपक्षं क्षमापतिः ॥ ७॥
- संग्रामराजतुङ्गादीन्देवी कोशमपाययत् । मुमूर्धन्ती पुरा स्थातुमद्वेहेणेतरेतरम् ॥ ८॥
- क्षेशासहो महीपालस्ततः कार्यवशादपि । तुङ्गन्यस्तपजाकार्यो भोगाभ्यसालसोभयत् ॥ ९॥
- 10 पर्याप्तं तस्य भीरुत्वं कियदन्यथकाश्यताम् । असमैर्यिनसंबन्धैश्चक्षमे यशसः क्षतिम् ॥ १०॥
- साहायकार्थं यत्पादाच्छ्रीशौर्यादिमते सुताम् । दिङ्ममटाभिपतये प्रेमनाम्ने स लोटिकाम् ॥ ११॥
- क लोकोद्ग्रहणेनैव भूभृत्योग्या नृपात्मजा । प्रतिग्रहजलक्षिप्रपाणिः काल्पमना हिजः ॥ १२॥
- अथ तुङ्गादिभङ्गाय प्रायं ब्राह्मणमन्त्रिणः । परिहासपुरे विपपरिषद्यानकारयत् ॥ १३॥
- विप्रमन्त्रिमैत्रेयेन कृतो राशः स विप्रवः । दुःसहः पत्रमानाप्रिसमगमसोभयत् ॥ १४॥
- 15 राशोऽप्युत्पाटने सज्जैः कथंचित्प्राप्तिर्हिजैः । मतिः शान्तिचक्षुषे' तुङ्गनिःसारणे कृता ॥ १५॥
- राशो तुङ्गादिभिर्भक्त्यावसेभ्यः प्रतिभुतम् । अन्यत्प्राप्ययितुं लप्तास्तावते शत्रुबुद्धयः ॥ १६॥
- तुङ्गास्कन्देन विप्रोयं यो मृतस्तद्गृहे' वयम् । तं निर्देहाम इत्युत्का शवः कोप्यरघटतः ॥ १७॥
- तैरुद्धृत्य यदानीतः शठैस्तुङ्गगृहान्मति । केशशोभाय विहिताया कृत्योत्पापिताभवत् ॥ १८॥
- तया प्रनीपपानिन्या निःशौचानां हिजन्मनाम् । अकस्माच्चिरगाच्छस्त्रं विनाशायोद्यते कलौ ॥ १९॥ तिलकम् ॥
- 20 ततः पलायिता विषा यत्तेषां मन्त्रदोभवत् । निगूढं राजकलशस्तद्देहम प्राविशन्मयात् ॥ २०॥
- स व्यक्तीभूतकोटिलयः संगमं छविर' व्यधात् । अपहृरैस्तु ते विषाः पलाय्य स्वगृहान्ययुः ॥ २१॥

१. '१) A₂ निर्मिते. २. '१) A₂ gloss युवं शान्ति च —' A₂ gloss सेनापतीत्य सद्रुद्रांश्च. ५. '१) गा supplied by A₂.
८. '१) A₂ gloss कोश' विषयं । अपायकम् अकारयत् । पीतकीशान् कृतवती इत्यर्थः. १५. '१) Thus corr. by A₂ from A₁.
प्राप्तिता.—' A₂ 'प्राप्येस्तु'. १६. '१) Thus corr. by A₂ from A₁ राहस्तु.—' A₂ gloss निःसारणं. १७. '१) च supplied by
A₂.—' A₂ gloss तुङ्ग-गृहे.

विजिते राजकुलशो समकार्या हिजातयः । मन्त्रिणः श्रीधरद्वयः सप्तगव्य व्यधुर्मुधम् ॥२२॥

ते कृत्वा छमहत्कर्म समार्ति समरे गताः । निर्भिद्य मण्डलं सप्त सप्तसतेर्दुतं ययुः ॥२३॥

जितः सुगान्धिशीहेनं तेषु शान्तेषु संयुगे । बद्धाय राजकुलशस्तुज्जेनानाथितो गृहम् ॥२४॥

नीयमानोभितोप्यायु स्कन्दं मार्गेषु विक्षतः । तुङ्गस्य युग्मवाहैः स नर्तितोपदत्तायुधः ॥२५॥

अन्योपि भूतिकलशो नाम मन्त्री विनिर्जितः । छतेन राजकाख्येन सह भूरमटं ययौ ॥२६॥

क्रमास्तुगान्धिशीहाद्यैर्मुक्तः करुणया ततः । सपुत्रः सोधमानामिततो देशान्तरं ययौ ॥२७॥

परिहासपुरादेवं जातो यो देशविश्रवः । स दैवयोगानुङ्गस्य शुभाय प्रयुताभवत् ॥२८॥

ततः प्रसादिते राशि गुणदेवेन मन्त्रिणा । आययौ भूतिकलशः कृतगङ्गानिमज्जनः ॥२९॥

पुनर्नृपगृहे तस्मिन्किञ्चिद्वधपदे शनैः । तुङ्गं निहन्तुं राज्ञेन गृहं दूताः प्रयोजिताः ॥३०॥

ज्ञानवार्तेन तुङ्गेन तस्मिन्नर्थे प्रकाशिते । सपुत्रो भूतिकलशो राज्ञा निर्वासितः पुनः ॥३१॥

अवष्टम्भं मनस्तेभे चन्द्राकरद्वयः शनैः । यो मट्यामन्तकः सोपि तस्मिन्काले व्यपद्यत ॥३२॥

भूत्वा किञ्चित्क्षणं भूभृत्कन्यासंभोगभाजनम् । राजोपकारकृच्छ्रीमान्प्रेमापि ममयं ययौ ॥३३॥

विप्रेदिरेग्ये गङ्गाद्याः सर्वेपि नृपतिप्रियाः । अवाशिष्यत भोगाय तुङ्गः सभानुकः परम् ॥३४॥

इति यो यो हि वृत्तान्तस्तस्य नाशाय शङ्कितः । स स दैवानुकूल्येन प्रयुतोद्रेचकोऽभवत् ॥३५॥

कालक्रमवृत्तितसंश्रयभूः स्वमूलमात्राश्रयी तटतटः सरितोन्मुपूरैः ।

यैः शङ्क्यते निपततीति वितीर्णमृत्तिसिरेव तस्य हि भवेत्स्थितिभूमिरार्यम् ॥३६॥

नीत्युज्ज्वलं व्यवहरन्प्रजाराधनतत्परः । प्राक्पुण्यसंक्षयापुङ्गुः शनैस्त्वासीत्सलन्मतिः ॥३७॥

यस्त्वभास्यापहाराय हीनजन्मानमाददे । साहायकाय कायस्यं शुभ्रं भद्रेश्वराभिधम् ॥३८॥

विद्धागिष्यं सौनिकत्वं काष्ठविक्रयितादि च । आरामिकस्य यस्यासीत्कृत्यं वंशक्रमोचितम् ॥३९॥

कम्बलोद्दृष्टपृष्ठोय भोजनायमवालगतं । भस्त्रामषीभाण्डवाही यथ पथास्त्रियोगिनाम् ॥४०॥

अनन्तराजकार्यविचिन्ताभ्रान्तो विधाय तम् । तुङ्गः सहायं नाबुद्ध संसर्गाङ्गायसंक्षयम् ॥४१॥

धार्मिकं तेन धर्माकं विनिवार्ययेत्तसम् । गृहकृत्याधिकारे' स तुङ्गकृषी विनिवेशितः ॥४२॥

देवगोब्राह्मणानायातिथिराजोपजीविनाम् । अकालमृत्युर्विदधे वृत्तिच्छेदं स दुर्मतिः ॥४३॥

शत्राजीवोपि पुण्याति क्रूरः कापालिको निजान् । भद्रेश्वरस्तु पापोभूजिजानामपि जीवदृष्ट ॥४४॥

तुङ्गेन चैत्रे सर्वत्र कृते भद्रेश्वरे प्रभौ । सुगान्धिशीहः प्रयावापादे मासि संक्षयम् ॥४५॥

परलोकं गते तस्मिन्सर्वभारसहेतुजे । तुङ्गच्छिन्नोत्तमाङ्गत्वं सदैव्योमन्यतात्मनः ॥४६॥

श्रीत्रिलोचनपालस्य शाहेः साहायकार्थिनः । देशं ततो मार्गशीर्षे मासि तं व्यवसज्जपः ॥४७॥

राजपुत्रमहामास्यसामन्तादिनिरन्तरम् । सैन्यं तमन्वगाङ्गुरि भुवनक्षोभनक्षमम् ॥४८॥

२५. '1) A₂ gloss तुङ्गानुजेन. ३५. '1) A₂ gloss वृत्तिकरः. ३७. '1) Thus emended with C; A R G 'सीधवल'. ३९. '1) A₂ gloss गोमयविक्रयित्वं.—' Thus corr. by A₂ from A₁ 'कृषिकारि. ४०. '1) The first half of this verse has been omitted by A₁ and supplied by A₂ in margin. ४२. '1) Thus corr. by A₂ from A₁ 'कारि. ४७. '1) A₂ gloss नृपकसमे.—' A₂ gloss तुङ्गः.

- अप्रागतेन सद्यतः^१ शाहिना कृतसक्तियः । पञ्चबाणि विमान्यासीत्तदो स बरोन्मदः ॥४९॥
- 50 पञ्चावरचरन्यासशस्त्राभ्यासादिवासनाः । अभियोगोचिताः शाहिरं पर्यवस्यं^२ तत्राब्रवीत् ॥५०॥ युग्मम् ॥
 तुरुष्कसमरे यावच्च युयं कृतबुद्धयः । आलस्यविषयास्तावत्तिष्ठतास्मिन्निरेस्टे ॥५१॥
 एवं त्रिलोचनेनोक्तं सोयहीच हितं वचः । तस्यै परं समं सैन्यैरस्तेकादाहवोत्सुकः ॥५२॥
 हम्मिरिणं तदा सैन्यं जिज्ञासायं विसर्जितम् । तौषीपारे^३ मितप्रायैस्ततस्तीर्त्वावधीद्वलैः ॥५३॥
 ततस्तमाहितोत्सेकमपि शाहिः पुनः पुनः । जगादाहवतत्त्वशः पूर्वोक्तामेव संविदम् ॥५४॥
- 55 स तस्य नामहीनायै रणौत्सुक्यवशंवदः । प्रत्यासन्नविनाशानामुपदेशो विरयकः ॥५५॥
 प्रातस्ततः स्वयं कोपानुत्तुङ्गकानिकनायकः । सर्वोभिसारेणामच्छच्छलाहवविशारदः ॥५६॥
 अथ तुङ्गस्य कटकः सहसा भङ्गमाययौ । शाहिसैन्यं परं संख्ये दृष्टो विचरत्क्षणम् ॥५७॥
- शाहिसैन्ये गतेप्यासीजयसिंहः स्फुरजणे । श्रीवर्धनश्च सांप्रामिंविभ्रमाकश्च डामरः ॥५८॥
 कोरे नुरंगमुले प्रहरञ्जिस्त्रिभिर्भटैः । वीरक्षेत्रे निजे देशे रक्षितस्तैर्यशःक्षयः ॥५९॥
- 60 कस्त्रिलोचनपालस्य माहात्म्यं वक्तुमीश्वरः । निःसंख्या अपि यं संख्ये न जेतुमशकन्निवः ॥६०॥
 भुमुमे रुधिरासारवर्षी युद्धे त्रिलोचनः । कल्पान्तदहनज्योतिर्विसारीव त्रिलोचनः ॥६१॥
 स योधयित्वा संधामे कोटीः कङ्कटवाहिनाम् । एकाकी कार्यमर्मनो निर्ययौ रिपुसंकटात् ॥६२॥
 गते त्रिलोचने दूरमशेषं क्षितिमण्डलम् । प्रचण्डचण्डालचमूशालभङ्गायमानशो ॥६३॥
 संप्राप्तविजयोप्यासीच्च हम्मिरः समुच्छ्वसन् । श्रीत्रिलोचनपालस्य स्मरञ्छौर्यममानुषम् ॥६४॥
- 65 त्रिलोचनोपि संभित्य हास्तिकं स्वपदाच्छ्रयुतः । सयलोभूमहोत्साहः प्रत्याहर्तुं जयअभयम् ॥६५॥
 यथा नामापि निर्नष्टं शीघ्रं शाहेअभयस्तथा । इह प्रासङ्गिकत्वेन वर्णितं न सविस्तरम् ॥६६॥
 स्वमेपि यदसंभाव्यं यच्च भया मनोरथाः । हेलया तदिदधतो नासायं विद्यते विधेः ॥६७॥
 ईषद्यद्भिमिवैतुल्यं^४ राशः शंकरवर्मणः । वृत्तान्तवर्णने पूर्वममुञ्च प्रकटीकृतम् ॥६८॥
 स शाहिदेशः सामात्यः सभूमस्तपरिच्छदः । किमभूत्किमु वा नाभूदिति सविस्मयेतुना ॥६९॥
- 70 अवतारं तुरुष्काणां दत्त्वाशेषे महीतले । प्राप्रभङ्गस्ततस्तुङ्गः स्वदेशं प्राविशच्छनैः ॥७०॥
 सृगालायेव तुङ्गाय लम्भमङ्गाय भूपतिः । न तत्रागसि युकोध स धैर्यसदृशाशयः ॥७१॥
 किं तु खेदाय समभूत्तुङ्गायसत्त्वमीशितुः । परायत्ततया चित्तं पशोरं प्युपतप्यते ॥७२॥
 तुङ्गात्मजोपि कन्दर्पसिंहः श्रीशौर्यगर्जितः । राजोचितं व्यवहरंस्तस्योद्देशप्रदोभवत् ॥७३॥
 गृहलेखिः क्षणे तस्मिंश्छिद्रांस्वेपी स भूमुजम् । भ्राता विप्रहराजोपि प्रैवचतुङ्गमारणे ॥७४॥
- 75 कोशादिस्मरणां राजा चिरं शोलायमानधीः । अभीक्ष्णपेरणोद्दिग्धः प्रेरकामब्रवीत्ततः ॥७५॥

४९. ^१) Thus A₂; A₁ स तया. ५०. ^१) र supplied by A₂ in space left by A₁.—^२) Thus corr. by A₂ from A₁. ° वचवत्. ५२. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁ 'नोक्ता'. ५३. ^१) Thus A₂; altered by later hand to इत्तौ; G as above.—^२) Thus corr. by A₂ from A₁ 'पञ्च'; A₂ gloss तौषी नाम नवी. ५४. ^१) स्व supplied by A₂. ५५. ^१) Thus A₂; A₁ 'पिण्डच्छ'. ५८. ^१) Thus A₂ with gloss सङ्ग्रामस्यापर्वं सङ्क्रान्तिः; A₂ सङ्क्रान्ते. ६१. ^१) Thus A₂; A₁ रिपुम्. ६८. ^१) A₂ gloss वरय ईषद्य भूमेः वैपुल्यम्. ७२. ^१) पशोरं supplied by A₂ in space left by A₁. ७३. ^१) Emended; A राज्ञो. ७४. ^१) Thus A₂; altered by later hand to भुमुजम् which is found also in G R. ७५. ^१) A₂ gloss वचं ईप्सा पीनकोषाः कृता इति स्वरपाव.

एकाक्षये सपुत्रः स गोचरो नः कदाचन । पतेद्यदि क्षणे तस्मिन्पद्वामः किं विदध्वहे ॥७६॥
 अन्वया ध्रुवमाक्षितो हन्वादस्मानसौ बलात् । इति कालापहारार्थमुक्त्वाभूदितो नृपः ॥७७॥
 नावन्मात्रं वनो बीजमूर्धं इदि निधाय ते । विधानुं तदवस्थस्वं तुङ्गस्यासङ्कतोद्यमाः ॥७८॥
 वन्मासाभ्यन्तरे तुङ्गो भूषेनाकारितो गृहान् । सद्यतो निर्धयौ दृष्टुःस्वयोपि विधेर्वशात् ॥७९॥
 स प्रविश्य नृपास्थानं स्थित्वा राज्ञोद्यतः क्षणम् । पञ्चैवैः सहितो भूत्यैः प्राविशन्मन्त्रमण्डपम् ॥८०॥ 80
 पश्चात्प्रविष्टास्तत्रैवं पर्वशर्करकादयः । अनुक्तापि महीपालं तुङ्गं शस्त्रेपातयन् ॥८१॥
 मन्त्री महारथो नाम योभूयुःकरवर्मणः । तद्वद्वस्तुङ्गभूत्येषु ह्यप्यैः सिंहैरथः परम् ॥८२॥
 निःशस्त्रो यः क्षणे तस्मिन्परिन्नागविधित्वया । हन्वमानस्य तुङ्गस्य पृष्ठे स्वं वपुराक्षिपत् ॥८३॥
 तुङ्गस्य प्रथमाक्षते दहः आलोभवद्गयान् । राजा तस्मिन्निरुद्धात्ते सोऽङ्गुलः समपद्यत ॥८४॥
 आस्थानम्राणस्थवासीर्हमनासः द्युतोन्तिके । नः पापकारी तुङ्गस्य पार्थः कङ्कश्च दुर्मतिः ॥८५॥ 85
 ताभ्यामाभुविरैकिभ्यां त्राणार्थं स्वाङ्गुलीमुखे । क्षिपद्गङ्गां पशुवत्तव शस्त्रं वासवशाज्जने ॥८६॥
 अन्तरङ्गाथ चङ्ग्राया येभूयुस्तुङ्गमन्त्रिणः । तैः स्त्रीवदासितं तूष्णीं बलैः शस्त्रान्वितैरपि ॥८७॥
 अज्ञाततुङ्गमुत्पुन्यस्तुमुते तत्र भूपतिः । तद्भूत्येभ्यः शङ्कुमानो वक्रिहानाहवादिक् ॥८८॥
 आभासाय स्वभूत्यानां विस्था खेनेन सत्वरम् । पातयामास तुङ्गस्य सद्यतस्य शिरो बहिः ॥८९॥
 दृष्ट्वा स्वामिशिरश्चिञ्च सैन्ये दैन्यात्पलायिते । भृत्यतामुज्ज्वलीचक्रुः कतिचित्तुङ्गसेवकाः ॥९०॥ 90
 भुजङ्गनामा सामन्त्रिजापत्यो गृहागतः । संग्रामराजं विदधे गेहाद्रेहं पलायितम् ॥९१॥
 हारं कनकदण्डेन भञ्जन्नर्गलितं ततः । विशतिं हतवान्योधान्स राजास्थानमण्डपे ॥९२॥
 कोशाधिकारी त्रैलोक्यराजनामा हतो रणे । कट्यामन्तकपात्रयो वीरोप्यभिनवाभिधः ॥९३॥
 अङ्गुणे त्रिशदेकाङ्गा वीरास्तुङ्गोपजीविनः । श्रेणीं बबन्धुनिहता निःश्रेणीं स्वर्गपदतेः ॥९४॥
 संपामं पद्मराजाख्यः कृत्वापि निःसृतोक्षतः । स्वामिप्रमयदुःखाभिनापे वीर्योभवाज्जयौ ॥९५॥ 95
 अन्ये लोकहवन्नागमित्रं शस्त्रं रणाङ्गुने । संस्वजन्तो बबन्धुज्वन्त वशसा जीवितेन च ॥९६॥
 चन्द्राख्यः छपटमन्यो दैशिकभार्जुनाभिधः । हेलोचक्रो डामरश्च स्वस्तकशस्त्राः परैर्हताः ॥९७॥
 लोडितावधयस्तुङ्गो लुण्ठितभ्रीर्महीभुजा । आषाढभुङ्गहादयः कथाशेषो व्यधीयत ॥९८॥
 निद्रोहवृत्तौ भूभर्ता तुङ्गे सतनये हते । लम्बोदया व्यजृम्भन्त खलप्राया नृपास्वदे ॥९९॥
 राज्ञो मनः कलुषयन्मूढपैशुनकर्मणा । यो भ्रातृभ्रातृवृत्तयोर्विपत्तौ हेतुतां यतः ॥१००॥ 100
 स दुष्प्रवादनिर्दग्धो नागो निजकुलान्तकः । तुङ्गभ्राता ततो राज्ञा कम्पनाधिपतिः कृतः ॥१०१॥ युगलकम् ॥
 भार्यो कन्दर्पसिंहस्य क्षेमा परमवर्षणी । नागेन संयमं चक्रे रक्षसेवानितक्षयौ ॥१०२॥
 प्रशान्ते तुमुले विस्था चतुर्मिर्द्वयैः सती । तुङ्गलुधा हता द्राह्णेः प्रविवेश हताशनम् ॥१०३॥

७७. ') Thus corr. by A₂ from A₁ द्यवाम'. ७९. ') Thus corr. by A₂ from A₁ गृहान्. ८४. ') Emended; A R G हन्वास्त्रो. ८७. ') च supplied by A₂ in space left by A₁. ९२. ') Thus corr. by A₂ from A₁ रक्षन्तेर्गलितं हतः. ९५. ') Thus corr. by A₂ from A₁ 'बब' कृत्वा.—') A₁ निवृत्तौ; A₂ निवृत्तौ. १००. ') Thus corr. by A₂ from A₁ आहृष्यवृत्तः. १०२. ') Emended; A 'चपिनी.—') A₂ ग्लोस रक्षो वि रक्षो चपति.

शशिदातिमहाश्वर्वा स रक्षित्वा क्षमापतिः । क्षयं ययौ भुवि यशः भुवि भुङ्गाष्टमीदिने ॥१३१॥
 प्राणिनां योनमानानां नक्षत्राणामिव क्षणात् । लक्ष्मीर्वाग्मस्तपेर्वै संगता भङ्गदायिनी ॥१३२॥
 समन्वोः स्वैरिणीवृत्तिः सुतस्य जननी विजा । अभिचारं चकारास्तेष्विविगानां जनभुतिः ॥१३३॥
 राज्योपकरणे सज्जीकृते राज्यार्थिनी स्वयम् । सा राजमाता श्रीलेखा यावत्क्षत्वा समागता ॥१३४॥
 मिलितैस्तावदेकाङ्गेर्भवा धायेयकेण च । सागराख्येन तत्पुत्रो बालोनन्तो नृपः कृतः ॥१३५॥ युग्मम् ॥ 135
 निधिं जिघृक्षोरन्येन हते तत्र प्रमापणम् । तद्वर्तिणोर्हेतुंभस्य पापायैव यथा किल ॥१३६॥
 राजमातुस्तथा राज्यलुब्धायाः पुत्रनाशनम् । अभूदस्य हते राज्ये वृजिवायैव केवलम् ॥१३७॥ युग्मम् ॥
 सा राज्यविप्रलम्बेन तावद्वा व्यथिताक्षया । व्यस्मरन्तनवस्तेहं विभ्रोगाभ्यासवासनाम् ॥१३८॥
 अथाजगाम स्थविरः पितृव्यो बालभूपतेः । राज्यं विप्रहराज्जाख्यो हतुं विततविक्रमः ॥१३९॥
 स लोहारायचलितो दग्धा हारमार्कितः । दिनहयेन सार्धेन नगरं सत्वरतोविशत् ॥१४०॥ 140
 श्रीलेखापेरिताः सेनाः प्रविष्टं लेटिकामठम् । उरीपितामयस्तत्र निजघ्नस्तं सहानुगम् ॥१४१॥
 मरुद्वयं ततः कृत्वा स्वस्य भर्तुः सुतस्य च । तस्यैव व्ययवती राक्षी राज्यद्रोहोपगमनिशम् ॥१४२॥
 ततो नरपतिः किञ्चिच्छ्वेनः शिथिलशैशवः । अतिव्यथाविष्वसनी यर्धेभरतयाभवत् ॥१४३॥
 तस्यासनुद्रपालायाः शाहिपुत्राः परं प्रियाः । अनल्पवेतनादाने राज्योत्प्रेत्यपहारिणः ॥१४४॥
 कृतप्रत्यहनिर्वाहः साधेलक्षेण भूभुजा । रुद्रपालो दरिद्रत्वं कवाचिदपि नात्यजत् ॥१४५॥ 145
 दिद्रपालः क्षमापाललभ्या प्रतिपासरम् । सहज्जागामशील्यपि शेते स्म न वृत्ते निशि ॥१४६॥
 अनङ्गपालवेतालश्चैव क्षमापाललालितः । शश्वत्सुवर्णगीर्वाणप्रतिमापाटने मनः ॥१४७॥
 रुद्रपालः परित्राता धनप्राणादिहारिणाम् । बभूव चौरचण्डालप्रायायां वषपञ्जरः ॥१४८॥
 कायस्था रुद्रपालायाः प्रजानां पीडनं व्यधुः । चकारान्धमठं भीमानुस्पलाख्यो यदपणीः ॥१४९॥
 क्रियङ्गुपालवाक्क्षम्यमन्यत्तस्याभिधीयताम् । जालन्धराधिपस्येन्दुचन्द्रस्येन्दुमुखीं हृताम् ॥१५०॥ 150
 उपप्रेमे मनोज्ञत्वाज्येष्टामासंमतिं स्वयम् । यया मरुः स्वामिधया विदधे त्रिपुरेश्वरे ॥१५१॥
 तस्याः किञ्चिद्व्योन्मूनां त्वसारं यो यवीयसीम् । अथ सूर्यमतीं देवीं भूभुजे परिणीतव्यात् ॥१५२॥
 रुद्रेण भूपतिः सख्या स कर्णसुखदायिना । पात्रीकृतो दुर्नेयानां कर्णेनेव सुयोधनः ॥१५३॥
 कम्पनाधिपतिस्तत्र क्षणे त्रिभुवनो बली । आययौ भूपतेर्हेतुं राज्यं संभुतडामरः ॥१५४॥
 आकृष्टाशेषकटके तस्मिन्व्योदुमुपागते । एकाङ्गाः सहयारोहा राजवशं न तस्यजुः ॥१५५॥ 155
 असिना लङ्क्यन्प्रासानमोचाञ्छाप्यविक्रमः । प्रजहारानन्तदेवः स्वयं त्रिभुवनं रणे ॥१५६॥
 संनाहरक्षिताङ्गः स दृढपदतिपीडितः । विद्वद्वै वदनेनासृक्स्वप्रतापमिवोहमन् ॥१५७॥
 विनयच्छन्नश्रीटीर्षः शिशुप्रायः स भूपतिः । दृष्ट्वा बलमसंभाव्यं तस्मिन्स्यक्ता रणं गते ॥१५८॥

१३१. १) स्वविगाना supplied by A₂ in space left by A₁. १३५. १) A₂ gloss तस्या अपरः पुत्रः. १३६. १) Thus A₂; A₁ रत्नं १३९. १) Thus A R; G C इन्द्र. १४१. १) Thus corr. by A₂ from A₁ प्रविष्टो. १४५. १) Thus corr. by A₂ from A₁ पापदने. १५०. १) च supplied by A₂. १५१. १) मास supplied by A₂ in space left by A₁. १५२. १) Thus A₁; A₂ किञ्चित्. १५५. १) A₂ gloss चत्वारः. १५६. १) A₂ gloss सीटीर्ष अभिमानः प्रागल्भ्यं वा.— १) A₂ gloss शिशुसहस्र.

शमालाडामरं घ्नन्तं प्रासैरभिनवाभिधम् । शालास्थले व्यधाच्छाव्यविक्रमो मोषविक्रमम् ॥१९९॥

160 मांसाद्यन्नेष्टनाद्यष्टीभूतखङ्को भ्रमजणे । भुवनलोभकृदभूजैर्योनन्तभूयतिः ॥१९०॥

पदयन्प्रहारलुताङ्गानेकाङ्गान् पदे पदे । निवेद्यमानानपस्थेर्नाममहणपूर्वकम् ॥१९१॥

क्षितिभृज्जानदाक्षिण्यो विलम्बिस्थावरो ततः । चाश्वन्वमक्षपटलादेकाङ्गानां व्यवहारवत् ॥१९२॥ युग्मम् ॥

एवं तत्र कृतज्ञेन भृत्येभ्यः प्रतिपादिता । विलम्बिस्तेन वीसारकोटिषण्वतिः क्रमात् ॥१९३॥

राशो रणाश्विवृत्तस्य दुग्धसेकैः करास्सहः । स्थिरपहृष्टः कृष्टधिरणेति जनश्रुतिः ॥१९४॥

165 अहो महत्त्वं भूर्भुवर्दीनो देशान्तरागतः । तारक्लिभुवनो येन संविभेजे विमन्युना ॥१९५॥

ब्रह्मराजाभिधस्तेन बन्धुर्गञ्जाधिपः कृतः । रुद्रपालकृतज्ञेयो विरक्तधूलितो ययौ ॥१९६॥

सप्तभिर्मेच्छभाजैः समं मिलितडामरः । तेनांतीनो दरद्राजो यवाहचलमङ्गलः ॥१९७॥

क्षीरपृष्ठाभिर्धं मामं प्राप्तस्य समरोत्सुकः । तस्यायं विक्रमोदयो रुद्रपालो त्रिनिर्वयी ॥१९८॥

श्रो व्यवस्थापिते युद्धे सैन्याभ्यां दरदीश्वर । क्रीडन्पिण्डारकाख्यस्य नागस्य भवनं ययौ ॥१९९॥

170 दुर्नयाचरणात्तत्र पार्श्वेष्टैर्वीरितोपि सः । ब्रह्ममानस्य मत्स्यस्य गात्रे कुन्तमपातयत् ॥१९०॥

अथोज्जगाम गोमायुवपुः कुण्डाङ्गुलजगमः । स च न मृगयौत्सुक्यादभावद्वरदीश्वरः ॥१९१॥

तमापतन्मालोक्य व्यवस्थोन्मूलनं विदत् । आम्कन्दाशक्तिः भूर्भुवः सैन्यं युद्धाय निर्वयी ॥१९२॥

अभुक्ततोत्ससंपर्षजानातलसंहतिः । कृतस्वर्गोङ्गनेहाहो वीराणां समरोत्सवः ॥१९३॥

तस्मिन्महाभटाटोपे शिरश्छिन्नं द्रवत्यतेः । रुद्रस्य रौद्रमहसः संपरुद्धं यशः पुनः ॥१९४॥

175 समरे वधबन्धादि स्तेच्छराजाः प्रपेदिरे । संप्राप हेमरत्नादि पुनः कश्मीरभूयतिः ॥१९५॥

उत्तंसमुक्तायोताम्भःक्षालिताक्षद्वलञ्जलम् । रुद्रपालो दरद्राजशिरो भर्तृरुपाययत् ॥१९६॥

आनोदयनव्रत्सेन कृतप्रायैस्तया द्विजैः । बह्मधैर्वैविधास्तस्य बभूवुरवदालिकाः ॥१९७॥

रुद्रपाले ततो लुतामयेन प्रमथं गते । अन्येपि शाहितनयाः शिप्रमेव क्षयं ययुः ॥१९८॥

पालजेहान्ध्याविगमे भुञ्जशययुषोभवत् । देवी सूर्यमती भर्तुर्दोषणस्येव मिश्रिता ॥१९९॥

180 सुभटापरनामा सा गौरीश्वरविधायिनी । पुण्यं वितस्तापुलिने निर्भमे सुभटामठम् ॥१९०॥

गोहैमह्यराक्षसिप्रदानैः खड्गद्विजान् । सदाशिवप्रतिष्ठापामवरिद्रांश्चकार सा ॥१९१॥

आशाचन्द्रापराख्यस्य कल्लनस्याजुज्ज्वननः । नाम्ना व्यधापि वास्तल्यतास्तामहारो मठस्तया ॥१९२॥

सिल्लनाख्यस्य च भ्रातुर्भर्तुश्चाभिधया सती । मठौ चाकारयत्पार्श्वे विजयेशामरेशयोः ॥१९३॥

अटोत्तरं चापहारशतं श्रीविजयेश्वरे । ब्राह्मणेभ्यो महापुण्यं विहज्यः प्रस्थापयत् ॥१९४॥

185 पत्न्युर्नाम्नापहारान्ब्रह्मावमरेश्वरे । त्रिभूलनागलिङ्गादिप्रतिष्ठाद्य विनिर्भमे ॥१९५॥

१९९. १) Thus corr. by A₂ from A₁ मोषविक्रमः. १९२. १) Supplied by A₂. १९३. १) Emended with G C, A कृप. १९४. १) A₂ gloss ब्रह्मराजेन.— १) बचलमङ्गलम् supplied by A₂ in space left by A₁, A₂ gloss नाम. १९५. १) Thus A₁, A₂ खरद्वार, with gloss खरोद् इति प्राग कर्मराज्ये. १९६. १) Emended; A विभ. १९७. १) A₂ gloss उत्तंसभूता वा मुक्ता मुक्ता-मन्त्र सत्तां यो धीत वीरि स एवास्म तेन क्षालिता अस्त्व रुधिरस्य हलहलाकायकथं प्रकाशः स्फार इति बाधम् बन्ध सल इति विरोधोपपत्तिः हलहलानां तु धोभायामिति कोषः युक्ताफलक्षीमितिमुह्यतावन्मार्त्तन कपयम् । बलस्य इति युद्धं कपयिति वैरो-त्तिकाः ॥ — १) Thus corr. by A₂ from A₁ हलहलम्.— १) Thus corr. by A₂ from A₁ हपायम्. १९०. १) Thus A₂, A₁ तथा शेषं

रंपती राजराजाख्ये मृते पुत्रे पचक्रतुः । सदाशिवात्मिके राजवेदम संत्यज्य तौ स्थितिम् ॥१८६॥

ततः प्रभृति सत्त्वज्य पूर्वराजकुलस्थितिम् । तथैव कथां भूभालास्तथैव वसतीर्व्ययुः ॥१८७॥

पार्थिवस्याश्वशालीयाः प्रियवाजितया प्रियाः । प्रसादैर्देशतुण्यां च सर्वतः समतां ययुः ॥१८८॥

गर्भेश्वरतया भर्तुर्वल्लभो नर्मकोविदः । अनुण्डयत्पत्रा नित्यं डल्लको नाम शैशिकः ॥१८९॥

मालवापतिर्भोजः प्रहितैः स्वर्णसंचयैः । अकारयद्येन कुण्डयोजनं कपटेश्वरे ॥१९०॥

प्रतिष्ठा भोजराजेन पापसूदनतीर्थजैः । सततं वदनस्थाने या तोयैर्षिहिताभवत् ॥१९१॥

अपूरयत्तस्य यस्तां दुस्तरां नियमादितः । प्रहितैः कार्चकलशीकुलैस्तद्वारिपूरितैः ॥१९२॥

स तस्य पद्मराजाख्यः पर्णप्राप्तिकेदेशिकः । प्रियताम्बूलशीलस्य त्यागिनो बल्लभोभवत् ॥१९३॥ चक्रलकम् ॥

तेन नागरखण्डादिपर्णविक्रयिणा नृपः । देशोत्पत्तिधनं प्रायो निःशेषं दापितस्तदा ॥१९४॥

पञ्चचन्द्रकशोभाङ्कुरीलिसिंहासने नृणात् । बन्धायादस लब्धये धने स धनिकोपिके ॥१९५॥

तद्वाजविक्रमास्थानोपयुक्तं तस्य मन्दिरात् । आनीयमानं मासार्घ्यासरे मासि मास्यभूत् ॥१९६॥

स्वकोशसंचयं दत्त्वा देवी सूर्यमती ततः । पद्मराजोद्भवो देशस्याव्यवस्थां न्यवारयत् ॥१९७॥

शमिते आश्वशालीयडल्लकादिभ्ये तदा । प्रावर्तन्त पुनर्देशे व्यवस्था निरुपद्रवाः ॥१९८॥

ततः प्रभृति राज्येव राजकार्योद्यताभवत् । तस्यौ शौर्यकथां त्यक्त्वा राजा कार्यकरः पुनः ॥१९९॥

भर्तुर्नारीक्षिवेष्यं तस्या भर्तृजयस्तथा । निष्कलङ्केन शीलेन नान्योन्यं गर्भतामंगत् ॥२००॥

भवभक्तिव्रतज्ञानत्यागशीलादिभिर्गुणैः । कृतिनानन्तदेवेन मुनयोपि विनिर्मिताः ॥२०१॥

राज्ये तस्य महीभर्तुर्दिव्यं तांस्तानलङ्घयत् । पतिवरेव राजश्रीर्भूत्यान्नवनवोन्मुखी ॥२०२॥

क्षेमामिषो राजगङ्गापूरणं बालभञ्जकः । व्यपाद्वादशभागादिप्रकारैर्द्वैक्यधनम् ॥२०३॥

मन्त्री ततोभवत्साधुस्त्रैगर्तः केशवो हिजः । सौधधन्वद्वातपेनेव भृगलो येन भूषितः ॥२०४॥

आश्व्यङ्गतश्रीरेकाकी स एव ददशे जनैः । भाग्याम्बुवाहतडितो निविडाः कस्य संपदः ॥२०५॥ युग्मम् ॥ 205

भाग्याधीनं धनं ध्यात्वा मुधा मुग्धधियामसौ । कुलविक्रमयोर्दपों मिथ्यैव प्रयुतां प्रति ॥२०६॥

प्रासादपालवैश्यस्य गौरीशविदशालये । भूतेर्हलधरो वज्रो वराहश्चाभवन्नुताः ॥२०७॥

तेभ्यो हलधरः सूर्यमत्या विहितसेवनः । वृद्धिं दिने दिने गच्छेत्ते सर्वोधिकारिताम् ॥२०८॥

विधेयान्बुद्धियुक्तेन कुर्वतः क्षित्यनन्तरान् । सपत्नीकोभवत्तस्य मुखप्रेसी क्षमापतिः ॥२०९॥

क्षेमेण सत्रितं पूर्वं सपादाप्रमुदपथीः । कर्मस्थानं स्फुटीचके सर्वस्थानंभुदं परम् ॥२१०॥

अभूद्वर्णकमूल्यादिलेखनं कनकस्य यत् । राजायत्तं जनस्यार्थसंचयानां प्रकाशकम् ॥२११॥

स तत्सिवारयामास भाविनां भुभुजां विदन् । ज्ञानी संचितविषयस्य दण्डाध्यायासकारिताम् ॥२१२॥

१८६. ') Thus corr. by A₂ from A₁ कदा. १८८. ') Thus corr. by A₂ from A₁ 'लुण्डा. १९०. ') Thus corr. by later hand from A₁ 'मौञ्जै. १९२. ') A₂ gloss प्रतिष्ठा.—') Thus corr. by later hand from A₁ प्रहिते काशक.—') A₂ gloss सौष इति भाष्यार्. १९३. ') A₂ gloss प्रापविषेयः. १९५. ') Thus corr. by later hand from A₁ 'सन्. १९६. ') बं supplied by A₂ in space left by A₁. २००. ') Thus corr. by later hand from A₁ 'सीलेना.—') Thus corr. by A₂ from A₁ 'गुह्यता'. २०१. ') Thus corr. by A₂ from A₁ 'प्राप्त'. २०३. ') A₂ gloss नापितः. २०४. ') Thus corr. by later hand from A₁ 'केशवो'. २०६. ') Thus A₁; A₂ युतिर्ह. २०९. ') Thus A₁; A₂ बुद्धेयः.—') Thus corr. by A₂ from A₁ 'न्यतरम्. २१०. ') Thus A₁; A₂ सर्वकार्यं. २१२. ') Thus A₂; A₁ ज्ञाने.

- भर्त्सितानधशास्तीयान्धरापहारिणः । कांश्चिद्वापाद्य स शर्म निन्ये लोकस्य विश्रयम् ॥२१३॥
 तनायासहता नीतः कचस्त्वर्णैः सुरास्पदैः । शोभां मठापहारैश्च वितस्तासिन्धुसंगमः ॥२१४॥
 215 भ्रातरंश्च द्यूताश्चास्य लक्ष्मीपरिचयैर्मदाः । शिरसा इव न क्वापि दानप्रणयितां जहः ॥२१५॥
 तद्धातुपुत्रो विम्बाख्यः श्रीमान्वीरो वराहजः । शराधिकारकार्यशीतानप्लववारिदः ॥२१६॥
 स डामरकुलाकालमृत्युः स्वल्पाणुगोभवन् । खशाहवे जहौ प्राणात्पलायनपराङ्मुखः ॥२१७॥
 चम्पायां सालभूपालमुन्मूल्यानन्तभूपतिः । तत्तृप्तपञ्चमी नश्यं धराध्वमरोपयत् ॥२१८॥
 मन्त्रभून्वेन शौर्येण परदेशेषु भूपतिः । हठप्रवेशान्विदधत्सोभूत्कृच्छ्रगतोसकृत् ॥२१९॥
 220 तुक्तात्मजस्य कलशस्यारब्धौ खिन्नसैनिकम् । अमोचय हलधरो युक्त्या वज्रापुरादमुम् ॥२२०॥
 उरशां च प्रविष्टस्य वैरिहृदध्वनौ व्यधात् । कम्पनाधिपतिस्तस्य मार्गान्संशोध्य निर्गमम् ॥२२१॥
 कालेनन्तमहीभर्तुर्वैरिविप्रहंसकटे । साहसान्युदजृम्भन्त तानि तानि क्षणे क्षणे ॥२२२॥
 राजेश्वरो शारपतिः श्रीमान्भद्रेश्वरात्मजः । डामरैः क्रमराज्यस्यैरन्येण बहवैः हताः ॥२२३॥
 वीक्ष्य नीतिदृशा कार्यं भीत्या व्यवहरन्नपि । भृत्यतां निष्परिभवां को भुङ्क्ते नृपमन्दिरैः ॥२२४॥
 225 दुष्प्रवादास्पदीभूतो देव्या निविडसेवनान् । आशाचन्द्रादिभिः कुडैर्वहो हलधरोप्यभूत् ॥२२५॥
 स राज्ञा हतसर्वस्वो बन्धनकेशमन्त्रभूत् । भाग्यप्रभावे निःसारे सुखमेकान्ततः कुतः ॥२२६॥
 नृपेण बन्धनात्यक्तं तं श्रीः प्रत्यागता पुनः । आलिङ्ग्य सितच्छत्रलज्जास्मितसितानना ॥२२७॥
 स राज्ञ्याः प्रातृष इव प्रणयेन क्षणे क्षणे । कोपप्रसादमेवार्कपर्यायापातमन्वभूत् ॥२२८॥
 ततः सरलचित्तस्य क्रमेण समयपण । भार्याजित्स्वं भूभर्तुर्दुर्धिकाकार्पण्येणमुखम् ॥२२९॥
 230 अधिकारपरित्यागाशेषानुगयावहान् । वदद्भिर्वार्यमाणोपि प्राकैर्हलधरादिभिः ॥२३०॥
 पठ्या मंत्रेरितः शश्वत्तनयस्नेहमुदया । पुत्राय कलशायाभूशान्धं दातुं समुद्यतः ॥२३१॥
 यास्यस्यनुशयं राजन्नेवंवायपि कारितः । सज्जं तेन रणादिद्वयनामा क्षत्ताभिषेचनम् ॥२३२॥
 एकाक्षत्रवारिदस्य वर्षस्य तनयः सिते । पञ्चैङ्ग बाहुलस्याभूभूमिषिक्तो महीभुजा ॥२३३॥
 अथास्थाने रणादिद्व्या राजपुत्राज्जिवेशयन् । चिन्तयन्नाज्यमाहात्म्यं प्रतिपत्तिषु निष्ठुरः ॥२३४॥
 235 अनन्तो राजपुत्रोयं देवेति कथयन्वचः । कृकाटिकान्यस्तहस्तः क्षितिपालं न्यवेदयत् ॥२३५॥
 कुपितेन स भूभर्ता परितृप्त्यावलोकितः । एवं कृतस्मितो व्यक्तं तमुपे नीतिनिष्ठुरः ॥२३६॥
 इत्थं यत्र निवेद्यन्ते कान्यकुब्जादिभूभुजः । तत्रैव त्यक्तराज्यस्य कान्यास्तु प्रक्रिया तत्र ॥२३७॥
 दिने दिने सानुशयो नियतं भविता भवान् । नाभिमानपरित्यागः कर्तुं शक्यो मुनेरपि ॥२३८॥
 सुदूरदर्शिनां तत्र मन्त्रिणां हृदयंगमम् । राजा तस्य वचः श्रुत्वा प्रतिवाक्यासमोभवत् ॥२३९॥
 240 दृष्ट्वाप्येधुर्नयं भूपं राजचक्रेण सेवितम् । नवेतरं च सहितं परिमैयैः परिच्छेदैः ॥२४०॥

२१४ ^१) Thus corr. by A₁ from A₁ कश्चित्स्व, A₂ gloss कश्चन हरीव्यमानं स्वर्णं येषां तैः. २१०. ^२) Thus corr. by A₂ from A₁ भयन —) Thus A₁, A₂ जयत् २२०. ^३) मुक्ता supplied by A₂ in space left by A₁. २२१. ^४) Thus corr. by A₂ from A₁ मार्गान्सं. २२२. ^५) सज्जं supplied by A₂ in space left by A₁. —) A₂ gloss तनायान्तदेवेन रणादित्य-
 नामा क्षत्ता प्रतीहार. अभिषेचनं सज्जं कारित इत्यन्वयः कथं भूत एववासां अपि. २२३. ^६) A₂ gloss कलशाः—) Thus corr.
 by later hand from A₁ वह; A₂ gloss कार्तिकस्व. २२४. ^७) ए supplied by A₂.

धीमाह्लधरो युक्त्या कृतकाव्यया नृपम् । एवं निर्भर्त्स्यहर्षमीं त प्रत्याजीहरत्पुनः ॥२४१॥
विधाय निःसुखं सूनू राज्यभारार्पाण्डिभुम् । कस्मास्त्वद्यत्तसापेक्षो न जिह्वेय्य वार्द्धके ॥२४२॥
तत्स्वयं राजकार्याणां कार्यमुद्बुहने स्वया । अभून्वो यौवनाभोगैरयमस्तु स्तस्तव ॥२४३॥
इत्युक्त्वा स पुनर्भूपमधिकारमजिपहत् । चक्रे कलशदेवं च कलया युक्तिवञ्चितम् ॥२४४॥
पित्रोरेवान्तिके कुर्वेत्साहाराद्यपि संततम् । ततो बभूव कलशो नाममात्रमहीपतिः ॥२४५॥ 245
सर्वास्थानास्त्वपूजादिविधाने पार्थिवोचिते । पितुः सहायकल्पः स पौरोहित्यमिवाकरोत् ॥२४६॥
अनिमित्तप्रवृत्तानामनिमित्तानुतापिनाम् । न क्वापि चलचित्तानां निरश्वाभिव निधयः ॥२४७॥
दापयित्वा पतिं राज्यं निर्बन्धेनापि तावता । सूनौ बभूव यद्राज्ञी विप्रेमेक्षानुतापिनी ॥२४८॥
सेव्यां खुषाणामुत्कर्षं पार्थिवमवोचितम् । वेष्टात्करणैर्सा रुक्षचित्ता न चरते ॥२४९॥
दासीकृत्यं तया पुत्रमहित्यः कारिताः सदा । गृहोपलेपने यावच्च वैमुख्यमदर्शयत् ॥२५०॥ 250
पुनो विप्रह्वराजस्य क्षितिराजाभिपस्ततः । राक्षः पितृव्यजो भ्राता कदाचिन्पार्श्वमाययौ ॥२५१॥
तस्मै न्यवेदयत्खेदं स चित्तस्वोपतापकम् । पुत्रे भुवनराजाख्ये राज्यलुब्धेतिविप्रुते ॥२५२॥
स हि तस्यात्मजो नीलपुराराम्यं समाश्रितः । तद्रुतैः पितुरारब्धं विधातुं सोद्यमोभवत् ॥२५३॥
नाम भागवतानां च पूज्यानां स्वपितृव्यधात् । दत्तयज्ञोपवीतानां युनामभुचिमानसः ॥२५४॥
क्षितिराजः स्ववध्वां च विरुद्धायां विशुद्धधीः । मनस्तापापहे चक्रे सर्वव्यागायुते स्तृहाम् ॥२५५॥ 255
राज्यं कलशपुत्राय ज्येष्ठानन्तरजन्मने । रामलेखाभिधानायां राज्यां जाताय सत्वरम् ॥२५६॥
दत्त्वा स्तनधयायापि तदोत्कर्षाभिधाय सः । राजार्थविबुधैः सार्धं विदधे तीर्थसेवनम् ॥२५७॥
भुक्त्वा शममुखं भूरिन्वर्षान्परमवैठणवः । स चक्रायुधसायुज्यं ययौ चक्रधरं स्वधीः ॥२५८॥
सं च भोजनरेन्द्रश्च दानोत्कर्षेण विभुतौ । सूरौ तस्मिन्क्षणे तुल्यं श्वास्तां कविशान्धवौ ॥२५९॥
पितुः पितृव्यजाङ्गतुजोत्पन्नानन्तभुभुना । तन्वद्वंराजस्योस्तद्वे नम्रां न्यासीकृतः शिशुः ॥२६०॥ 260
तन्वद्वंरापि विवृद्धिं तस्तीत्वा राष्त्रं शिशुं च तम् । पुनः प्रविष्टः कश्मीरानस्तं चक्रधरं ययौ ॥२६१॥
सर्वसाधारणीभूतभोगानां राजवीजिनाम् । तावज्ज्ञातुमभवत्नेह द्रोहकलङ्कितम् ॥२६२॥
इन्दुराजात्मजास्त्रिद्वाराजो यो बुद्धराजतः । जातो मदनराजाख्यं वीरं पुत्रमजीजनत् ॥२६३॥
अयुत्सिक्तः स्तुतस्तस्य दर्शयतिमण्डलात् । विपुले राज्ञि निर्यातः शौर्येन्द्रेकादखण्डितः ॥२६४॥
तशर्मा जिन्दुराजाख्यो डामरोद्रेकखिचया । राज्या स्वयं गृहं नीत्वा सावित्र्यं याहितोभवत् ॥२६५॥ 265
काणः शोभाभिपस्तेन गाढोद्देगावहः प्रभोः । देप्रार्मस्थो डामरोष दस्वास्कन्दं निपातितः ॥२६६॥

२४८. ¹) A₂ gloss विप्रेणा निस्नेहा; A₃ क्षिपयेत्तानुतापिनी इत्यन्वयाहर्तै. २५१. ¹) तः supplied by A₂ in space left by A₁. २५१. ¹) Thus A₁; A₂ नीलपुराराम्यं.—²) Thus corr. by A₂ from A₁ 'गालक्षि'; A₂ gloss आस्कन्दं. २५४. ¹) इत्त supplied by A₂ in space left by A₁. २५४. ¹) A₂ gloss कलशदेवंस्व ही पुत्री उवेष्टो हर्षहेव एकः कनिष्ठ उत्कर्षो हितौ. २५९. ¹) A₂ gloss अनन्तरेव.—²) A₂ gloss भोजनराज्य. २६०. ¹) A₂ gives in margin a genealogical list showing the descendants of the brothers उदयराज and कान्तिराजः उदयराज. संघामदेव, अनन्तरेव, कलश, and कान्तिराज, जस्सराज, तन्वद्वं.—A₂ gloss (to पितुः) संघामदेवस्व.—²) A₂ gloss कान्तिराजपुत्रजस्सराजाल.—³) A₂ gloss तन्वद्वंस्व.—⁴) Thus corr. by A₂ from A₁ तन्वद्वं.—⁵) A₂ gloss वीर उत्कर्षः. २६४. ¹) Thus corr. by A₂ from A₁ इत्त.—²) A₂ इत्तुपती न्यन्वयाहर्तै. २६५. ¹) Thus A₂; A₃ गस्वा. २६६. ¹) A₂ gloss वेगानो इति नाचवा.

- कम्पनापितां दृष्ट्वा ततस्तस्य प्रतापिनः । पार्थिवो' राजपुर्यादीन्देशांश्चेत् करप्रदान् ॥२६७॥
 अनन्तभुभुजो राज्ये तत्तत्स्वलितसंकटे । आलम्ब्यष्टिप्रतिमो ययौ हलधरः क्षयम् ॥२६८॥
 मुमुर्षुणा चक्रधरे तेन पार्थस्थितो नृपः । सजानिरुपदेशार्थं स तदेत्यमकथयत् ॥२६९॥
 270 मा कार्ष्णं परराष्ट्रेषु रभसारब्धिसाहसम् । युक्त्या वल्लापरादौ यो ध्वणोऽहं व्यवसन्नं मया ॥२७०॥
 विशङ्क्यो जिन्दुराजोऽयं परार्थां वृद्धिमागतः । भेदं वः सह पुत्रेण जयानन्दो' विधास्यति ॥२७१॥
 कथितं तेन' तस्मत्त्वा जिन्दुराजं महौजसम् । विज्जेनावन्धयद्वाजा युक्तिमास्त्याजितायुधम् ॥२७२॥
 अथ कालेन कलशश्चाम्नात्कुचिताशयः । मृत्यैरसापुसंसेव्ये प्रसक्तिं माहितोऽध्वनि ॥२७३॥
 तस्याभवन्विज्जपित्थराजपाजादयः प्रियाः । उत्सेकदा राजपुत्राभत्वारः शाहिर्वंशजाः ॥२७४॥
 275 पुत्रो गञ्जपतेर्नागनासो' निकटसेवकः । सोऽपि तस्य जयानन्दः कौटिल्याध्यापकोभवत् ॥२७५॥
 द्विजेन्द्रेमरकण्ठे तु याते शिवसमानताम् । राजा प्रमदकण्ठस्य ययौ तज्जप्यं शिष्यताम् ॥२७६॥
 दुःशीलस्य प्रकृत्यैव तस्याकृत्योपदेशकृत् । गम्यागम्यविचारस्य परिहर्ताभवद्गुरुः ॥२७७॥
 गुरोर्गतविकल्पत्वं तस्यान्यत्किमिवोच्यताम् । त्यक्तशङ्कः प्रवृत्ते स्ववृत्तादुरंतेपि यः ॥२७८॥
 महासमयसंचारचतुरैर्यैरभीतितः । गण्यते स्वप्रभावोऽर्थैर्मैरवोपि न निर्भयैः ॥२७९॥
 280 ते भट्टपादास्त्रासेन पतिता भमजानवः । विडालवणिजा स्वस्थाः शिरोहस्तापर्णैः कृताः ॥२८०॥
 पुरा कृष्णविडालाङ्गो वणिक्क्षिप्रिहाभिधाम् । विडालवणिगित्यात्मनामविस्मारिकां दधे ॥२८१॥
 यो व्याजमुखौ वैद्यस्वगुरुत्वाहंकृतः क्रमात् । पदकृद्भजकादीनां शिल्पिनां गुरुतामगात् ॥२८२॥
 स भट्टपादानुस्रावांश्चेत् मूर्धन्यधितोपयन् । भ्रेष्टी विडालविष्टीषद्विहङ्गगन्धोत्कटं करम् ॥२८३॥
 एवं प्रकृतिनिःसारैरपि गर्जन्निरन्वहम् । आन्ध्रं स गुरुभिर्निन्ये दिवसोऽमुष्यधरैरिव ॥२८४॥
 285 ये दीर्घजागरां रात्रौ भूरिभोजनसेविनः । अजीर्णपिशितोद्गारनित्यदुर्गन्धकन्धराः ॥२८५॥
 अवस्करप्रणालाभाः पृष्ठे क्षिप्रमधःपयैः । शौचपाथ इव क्षिप्रमुञ्चन्ति मधुनिर्झरम् ॥२८६॥
 नक्तमातोऽथवाद्यस्तैः सार्धं कृतसेवनः । चारणो वेणुवाद्यतो योषितां धर्षयन्हतात् ॥२८७॥
 कनकाख्ये मदीशमे कुद्रे हलधरात्मजे । स्तम्भे निवज्य तद्रुतैश्छिन्ननासो व्यथियत् ॥२८८॥
 यो विटश्चमको नाम लूनाङ्गोमङ्गलावहः । शनैर्लेभे स वाल्मभ्यं कौर्ह्म्यासवभूपतेः ॥२८९॥
 290 प्रसादवित्तो भुभुरन्तरे मन्त्रिणामपि । लब्धप्रतिष्ठः स प्राप उकुराख्यां नृकुङ्कुरः ॥२९०॥
 प्रथां प्राप्तस्त्वपारेणु स भञ्जन्वंशमञ्जसा । प्रायेव नासार्वशस्य भञ्जनं बहमन्यत ॥२९१॥
 तेनोहीपितदौःशील्यः स यच्चक्रे वपोज्जितः । अवाच्यमपि वृत्तान्तं मध्यपातात्तदुच्यते ॥२९२॥
 कल्लनाख्या स्वसा रात्रौ नागाख्या च तदात्मजा । परदारप्रसक्तेन संभोक्तुं नात्रशेषिता ॥२९३॥

२६७. ¹) Thus corr. by A₂ from A₁ सपयो and 'नेवास्ते' —²) A₂ gloss राजविह. २७१. ¹) A₂ gloss कल्लना. —²) A₂ gloss अनन्तदेवगञ्जपतेर्नागनासो मृत्युस्य पुत्रः. २७२. ¹) A₂ gloss हलधरः. २७४. ¹) Emended; A R G 'भवद्विज्ज'. २७५. ¹) A₂ gloss मुमुर्षुणा. २७६. ¹) Thus corr. by A₂ from A₁ सज्जपति. २७८. ¹) इ supplied by A₂; A₁ gloss स्वा भाल्म्या चारी पुत्री तस्याः सुते सम्भोजे. २७९. ¹) Thus A₂; A₁ निर्भयः. २८०. ¹) Thus corr. by A₂ from A₁ विडाज. २८१. ¹) Thus corr. by A₂ from A₁ विडालनाम इत्या. २८२. ¹) This verse has been omitted by A₁ and added in margin by A₂; found in R G. २८५. ¹) Thus A₂; A₁ 'जागरात्रात्रो. २८६. ¹) Thus corr. by A₂ from A₁ क्षिप्रम्. २८९. ¹) Thus corr. by A₂ from A₁ कौह. २९१. ¹) Thus A₂; A₁ कथामासो'पारेणु. २९२. ¹) Thus R G; A₁ बध्यते.

तमुदन्तं सपत्नीको बुद्धवान्बृद्धभूपतिः । न प्रत्यमैस्तीक्ष्णपथा तस्यौ नु निभुतव्ययः ॥२१४॥
 भिक्षको धान्यमुष्टीनामोवर्नापामजो हिजः । योष्यभूहामदैवज्ञो वैधेयो लोष्टकामिभः ॥२१५॥ 295
 स ग्रामक्षेत्रपालस्य प्रसादात्पर्यटन्निधिः । वस्तूनां मुष्टिबद्धानां विज्ञानान्मुष्टिलोष्टकः ॥२१६॥
 परां प्रसिद्धिं संग्रामो न वक्ष्यमापस्य राणिणः । आसीद्गुह्यकौहृन्वदैवज्ञत्वे रतिप्रियः ॥२१७॥ तिलकम् ॥
 भङ्गारकमटापीशः साधुर्व्योमशिखी जटी । खुर्लुंटाश्रयाधिकरणे गृहीतनियतव्रतः ॥२१८॥
 अन्धगान्धर्विकान्मम्मनाद्यः, स्वार्चनसेवकात् । अवन्तिपुरजं हस्तपादकशिञ्जेलकम् ॥२१९॥
 परिभ्रष्टमुपादत्त लालितत्वेन वं पुरा । स तेनं वारिताशस्तभङ्गासूत्रमयाम्बरः ॥२२०॥ 300
 विस्मज्जमानः पुष्पाणि घ्राद्यित्वा नृपान्तिकम् । ..... ॥२२१॥
 मदनी नाम बाबालः प्रपेदेत्यन्तरङ्गताम् । शनैः कौहृन्वदुगोष्ठीमभ्यपातं समाभयन् ॥२२२॥ चक्रलकम् ॥
 तैश्चाप्यैव विटैश्चादुकारैः क्षिप्रविमोहितः । दोषानपि गुणान्मेने कलशः कलुषीकृतः ॥२२३॥
 नमं ह्रेषणकारि वाक्यमुचितं कृत्यं प्रजापीडनं तेजस्वित्वमलज्जता सरसतागम्याङ्गनासंगमः ।
 सारल्यं खलगांलिहानसहसं तेषां न तस्सनिधौ किञ्चित्कर्म कुर्मं दोष इति यद्विज्ञाय संत्यज्यते ॥२२४॥
 राजा चौर्यरतौस्तुभ्यात्यतिगेहं परिभ्रमन् । स्वदारालिङ्गनैः प्रीतिं क्षणराद्य न लब्धवान् ॥२२५॥ 305
 पारतन्व्यकृतापारमीतिः परवधूरतिः । अभिलाषानलोत्सेके रागभाजां घृताद्वितः ॥२२६॥
 तान्कुड्मनान्पुंरक्तस्य पञ्चषानेकदा नृपः । जिन्दुराजगृहं शयास्त रात्रौ चौर्यकामुकः ॥२२७॥
 तत्रासीज्जिन्दुराजस्य स्नुषा परमपुथली । स्वगृहे दत्तसेकेता नक्तं कलशभूभुजः ॥२२८॥
 प्रविशन्तमथावन्तं भषजिः स्रुचितं श्रमिः । धृतासयो गृहद्वारं चण्डालाधौरशङ्किताः ॥२२९॥
 तान्हन्तुमुद्यतान्वृद्धा तं क्षितौ पतितं भयात् । पृथग्यस्तस्ववपुषो ररक्षुरनुयायिनः ॥२३०॥ 310
 तेभ्यः स मुष्टिघातादि ददन्नञ्चः कथमप्यभूत् । मैवं कलशदेवोयमित्युक्त्वा त्याजितो निजैः ॥२३१॥
 प्राणहीनं पुरस्कृत्य नारीमभिसार यत् । तदेव कामिनस्तस्य नूनमासीदमङ्गलम् ॥२३२॥
 स निर्यातो गृहात्कान्ताकटाक्षविजशीकृतः । पथि कालीकटाक्षश्च वैवाच प्रलयं ययौ ॥२३३॥
 निजक्षित्तापरधिनं कुर्वन्नीतिव्यतिक्रमम् । अष्टद्वयेभ्यः परिभवं भूषालोप्युपलब्धवान् ॥२३४॥
 हन्त्रिष्यैरिन्द्रवन्त्राणां ह्रेपिता यैः क्षरा अपि । अपरिम्लानमानत्वं तैर्मर्त्यस्याथ वा कथम् ॥२३५॥ 315
 प्रागुन्मीलति दुर्ग्रहः स्रुविषमं गर्भोभिलाषस्ततो धर्मः पूर्वमुपैति संक्षयमयो आध्योभिमानक्रमः ।
 सर्वेहं प्रथमं प्रयात्यभिजनं पथात्पुनर्जातिं किं नाभ्येति विपर्ययं विगलने शीलस्य चिन्तामणेः ॥२३६॥
 राजधानीमवाप्तस्य दुःशीलस्य महीपतेः । क्षपायामेव तां वार्तां पितराधिजन्मतुः ॥२३७॥
 तौ हृदिस्था सुतबोहलज्जाशोकान्वितौ चिरम् । निधयं बन्धने तस्य सद्योपस्य प्रचक्रतुः ॥२३८॥
 सर्वविद्यानिधिं ज्येष्ठं नटूणां वप्यिकात्मजम् । हर्षे राज्ये चिकीर्षु च निन्यतुस्तां निशीथिनीम् ॥२३९॥

२१५. ^१) Thus A B G; C निष्कृतः—^२) A₂ gloss उबन् नाम मानः. २१६. ^१) A₂ gloss अहीमह. २१९. ^१) The second half of this verse has been omitted by A₁ and supplied by A₂ in margin. ३००. ^१) A₂ gloss मयनं वक्ष्यमाणं.—^२) A gloss श्वोमशिवेन. ३०९. ^१) A₂ indicates here a lacuna of two pādas. ३०९. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁ कुहनात्पुं. ३११. ^१) Thus A₂ originally; भूत् has been subsequently erased by B₂ and replaced by two dots. ३१२. ^१) A₂ gloss चक्रलकं विट. ३१३. ^१) Thus emended with C and G sec. manu; A °कटाक्षः. ३१४. ^१) व supplied by A₂.

- 320 आकारितस्ततस्ताभ्यां प्रातः कलशभूषतिः । ऊचे विज्जजयानन्दौ साधुङ्को जनकाजयम् ॥३२०॥
 तन्मतेन जयानन्ददत्तहस्तः कथंचन । अन्वीयमानो विज्जिन स पित्रोः प्राविशदृढम् ॥३२१॥
 पिता प्रविष्टमात्रं तं वक्त्रे दत्तचपेटकः । अभाग्यभागिञ्जहिहि क्षुरिकामित्यवाग्रवीत् ॥३२२॥
 एनं त्रासविह्वलाङ्गुलसंभिलाम्ब्य पाणिना । सावदृम्भं स्पृशश्शस्त्रं विज्जो राजानमग्रवीत् ॥३२३॥
 राजन्मानवतां धूर्तौ भवन्नपि भवान्कथम् । नात्याज्यं मानिनां वेति मानमहमहामतम् ॥३२४॥
- 325 गृहीतवेतनेनायं राजपुत्रेण शस्त्रिणा । संकटेस्मिन्मया स्वामी जीवता त्यज्यते कथम् ॥३२५॥
 पिता भवानयं पुत्रः क्षणेन्यस्मिन्महीपते । मय्यसंनिहितेमुप्य यद्योग्यं तद्विधीयताम् ॥३२६॥
 मुग्धं त्रिमोक्ष नृपतिं वचोभिः क्षिप्रकर्कशैः । विज्जः स्वामिनमादाय निराक्रामत्तदन्तिकम् ॥३२७॥
 विज्जस्यापूजयन्भीरास्तैर्यमितमानुषम् । अनन्तदेवस्याप्यमे यदेवं स व्यज्यमत ॥३२८॥
 चण्डी नरपतेः पत्नी भाव्ययंबलवत्तया । अत्याज्यजपमौनस्या तस्मिन्नवसरेभवत् ॥३२९॥
- 330 सा वेदासिन्धतोद्युक्ता नामविष्यत्तदेतरत् । निबभात्सर्वनाशाश्च बन्धनात्कलशस्य वा ॥३३०॥
 तनो विज्जिन कलशः सत्वरणे प्रवेशितः । ब्रह्मन्दिन्हामिभानाया वल्लभाया निवेशनम् ॥३३१॥
 शिरोर्तिरस्य संजतेत्युक्ता भीतं पतिं व्यधात् । सा प्राश्ना शतवृत्तान्ता तैलेनाभ्यक्तमस्तकम् ॥३३२॥
 व्याजेन तेन सर्वस्य सर्वेशं निषिध्य सा । पतिं जुगोप विन्यस्य विज्जं द्वारस्य रक्षणे ॥३३३॥
 ततः समाधेरितरा रात्री निर्भर्त्स्य भूपतिम् । कुशलान्नेषणमिषात्तनयस्यान्तिकं ययौ ॥३३४॥
- 335 बद्धुं बद्धोद्यमो राजा तथैव प्रययौ यदा । दत्तप्रवेशो विज्जिन तदैकास्येव सोमवत् ॥३३५॥
 निषेधादनुगन्तृणां ततः कुड्रो धराधवः । रषित्वा विजयक्षेत्रं गन्तुं शक्तैर्तोडतः ॥३३६॥
 तं प्रयान्तं सपत्नीकं प्रामं पद्मपुरान्तिकम् । अत्रोच्येत्य तत्रस्था विश्वावह्वादयो द्विजाः ॥३३७॥
 अधिकारं स्वयं त्यक्त्वा राजन्किमनुत्पद्यसे । कृतस्यानुशयो युक्तो न सतो नासतोपि वा ॥३३८॥
 न च ते दुर्मतौ त्यक्ताः प्रजा एता मयेत्यपि । ध्यात्वा ह्रनोः समुचिता कर्तुं दुष्टस्य वाच्यतां ॥३३९॥
- 340 न यन्त्रपुत्रकस्येव शक्तिः कापि हि भूभुजः । भवेत्साधुरसाधुर्वा स प्रजानां शुभाशुभैः ॥३४०॥
 उज्ज्वान्ति यत्प्रयोवाहा जलानि तद्धितोय वा । यन्त्रपतीनां सदसत्कर्मपाकस्य तत्फलम् ॥३४१॥
 यथापमस्थितं पुत्रं त्यक्तेच्छस्यासितुं सुखम् । कोशं त्यक्त्वा प्रस्थितस्य घटते तत्कथं तव ॥३४२॥
 भाराधिकृष्टसामर्थ्यः सर्वशः भुविमानपि । स्तब्धस्य लीनकोशः कृपाण इव कैः पुमान् ॥३४३॥
 भुवेत्यैच्छच्छृणो यावत्प्रत्यावृत्तिं विचारवान् । तावत्स पुत्रेणाभ्येत्य सभार्येण प्रसादितः ॥३४४॥
- 345 अथ प्रविश्य नगरं स प्रासादापवाजिताम् । अशान्तमन्युरादाय लक्ष्मीं भूयो विनिर्ययौ ॥३४५॥

३२०. ^१) A₂ gloss अवान्मः मागपुत्रः पुङ्गुः प्रादपुत्रः. ३२४. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁ न स्वाच्य. ३२९. ^१) पत्नी नरपतेः and ब्रह्मसरेभवत् supplied by A₂ in space left by A₁. ३३०. ^१) सिन्धतो supplied by A₂ in space left by A₁.—
^२) वेताप्राश्ना बन्ध supplied by A₂ in space left by A₁. ३३५. ^१) Emended: A₁ बन्धु; A₂ बन्धु. ३३९. ^१) जलः supplied by A₂ in space left by A₁. ३३९. ^२) Emended: A विष्वाह. ३३८. ^१) कृतस्या supplied by A₂. ३३९. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁ त्यक्त्वा.—
^२) A₂ gloss, partly effaced, दुर्मतौ दुष्टदुष्टिदिष्टे पुत्रे मया एताः प्रजाः त्यक्तः [I: पुत्र एव राक्षस (स्वय) प्रजा-
 हित्यपि (ध्यात्वा) दुष्टस्य पुत्रस्य वाच्यता निन्ता कर्तुं न समुचिता ते—त्यन्त्रपतः. ३४२. ^१) A₂ gloss मागपुत्रादयः. ३४५. ^१) Emended:
 A प्रसादा; C प्रसादा.

हयायुधतनुबाह्व स्वये स्वीकृत्य निर्गतः । देवीं प्रतीक्षमाणोऽद्यात्संरित्पारे ततः क्षणम् ॥३४६॥
 मानाप्रकारानारोप्य कोशावौषु नृपाङ्गनाः । नायःशङ्कनपि गृहे निर्वान्धः पर्येक्षेयन् ॥३४७॥
 अज्ञातवार्ताः प्राक्पूर्णां तत्स्थानेभ्यज्जनः । ज्ञातवार्तस्तदा स्वासीशक्रन्दमुखराननः ॥३४८॥
 प्रतियोक्तुं पुरे ताभ्यां दत्तपुष्पाञ्जली जनः । बाष्पविन्दुमिषाहीम्क्षीरीर्षावर्षकणानिव ॥३४९॥
 हा मातर्हा पितः केत्यं गच्छतः परिदेहितात् । इत्यस्मादपरः शम्भो मार्गेण न तदा भुतः ॥३५०॥ 350
 मार्गेण्तरान्तराक्रन्दविरतौ निक्षीरभ्रनिः । शैलानां शोकनिःश्वासभूत्कार इव शुभुवे ॥३५१॥
 तयोराक्रन्दितैः शश्वत्पथि संजातसंस्तवौ । कर्णौ भूय्येप्यभुगुताः क्रान्धितमिषासकृत् ॥३५२॥
 पुत्रागसा तादृशी तौ दृष्ट्वा मार्गे ह्रुमौकसाम् । खगानां शावभरणमपि लोको द्यवर्हत ॥३५३॥
 तयोः पुत्रानवोत्तमेतसोर्विजयेश्वरः । मनःप्रसादे सदृष्टः क्षिप्रबन्धुरिवाकरोत् ॥३५४॥
 तत्तत्र भाण्डागाराभ्यभृत्याद्यावसथापिणः । संविधानक्रियाभिश्च व्ययचोरगमनिनम् ॥३५५॥ 355
 देशे कोशोपकरणपूर्णगोणीगणावृते । आसन्निधनगण्डालीच्छन्नराध्या इषापणाः ॥३५६॥
 तन्वङ्गराजतुङ्गादिज्ञातिपुत्रा नृपात्मजाः । तं सूर्यवर्मचन्द्राद्या डामराधामुवव्रजुः ॥३५७॥
 डामरान्क्षीरभूपाहीजाजा नौनगरादिषु । स्थानेषु स्वेषु निष्पिप्य रक्षित्वे गुप्तिमानभूत् ॥३५८॥
 विभ्रान्तसर्वचित्तस्य भीमतौनन्तभूपतेः । प्रावर्तन्तोस्तवैर्गन्तुं दिनानि विजयेश्वरे ॥३५९॥
 राजपुत्रहयारोहशखिडामरमण्डलेः । कृत्स्नैरेव स्थितिर्बद्धा सविधे वृद्धभूभुजः ॥३६०॥ 360
 वत्सरे पञ्चपञ्चाशे ज्यैष्ठे मासि विनिर्गतः । आसाद्य विजयक्षेत्रं स स्वर्गद्वारमन्वभूत् ॥३६१॥
 कलशस्तु गते राक्षि प्राप वीतवर्द्धं महीम् । रक्षाही चलिते यावतरां निधिमहीमिव ॥३६२॥
 स्वराज्यमुज्ज्वलीकर्तुं रिक्तोपि विहितोद्यमः । चक्रे संमन्य विज्ञातैः समतानधिकारिणः ॥३६३॥
 तेन सर्वाधिकारेषु जयानन्दो निवोजितः । शरे वराहदेवश्च व्रितस्तावत्पुरोद्भवः ॥३६४॥
 यो शम्भुराधिकार्यासीज्जिन्दुराजस्य कम्पने । राक्षार् विजयमित्रः स कम्पनाधिपतिः कृतः ॥३६५॥ 365
 यथाधिकारमन्यांश्च विनिधायाधिकारिणः । राजार्थचिन्तामारेभे संरम्भः पितृविषहे ॥३६६॥
 जयानन्दः पदातीनां विकीर्षुराद्यं संग्रहम् । यन्नादनुचितेभ्योपि धनिकेभ्योपहीरुणम् ॥३६७॥
 स्वीकृत्य पत्नीन्विज्ज्ञादिशराजपुत्रगणान्वितः । अथावन्तिपुरं प्राप योद्धुं वृद्धनराधिपम् ॥३६८॥
 अभ्यर्थ्य कारितो वेलं राक्षार काराविनिर्गतः । शिमिकावर्त्मना योद्धुं जिन्दुराजो विनिर्यया ॥३६९॥
 तेषामुद्योगमाकर्ष्य क्रुद्धा वृद्धमहीभुजम् । स्वे डामराधवाराद्याः संरम्भात्पुनस्त्यिरे ॥३७०॥ 370
 अजायत न्यस्तगुडक्राडितुरगमण्डला । शस्त्रैः सत्राटवी कृत्वा संकटा विजयेश्वरे ॥३७१॥
 ततः सूर्यमती यन्नात्पनि परमकोपनम् । ययाचे पुत्रवात्सल्याद्युद्धं दिवसद्वयम् ॥३७२॥

३४६. ¹) Thus corr. by A₂ from A₁ 'स्या करि'. ३४८. ¹) Thus corr. by A₂ from A₁ 'सत्सन्वासी'. ३५०. ¹) Thus
 corr. by A₂ from A₁ 'क'. ३५१. ¹) A₂ gloss शाखाः पोताः तेषां भरणं पोषणं. ३५१. ¹) A₂ gloss अमन्तरेषः—¹) A₂ gloss स्वर्गद्वारं परमावर्णं न तु मृ [तिम्].
 ३५२. ¹) A₂ gloss धनरहितान्. ३५४. ¹) च supplied by A₂ in space left by A₁.—¹) A₂ gloss वितस्तावत् नाम वानपुरं.
 तस्माद्वृद्धो यस्य स वितस्तावत्पुरोद्भवः. ३५९. ¹) Thus corr. by A₂ from A₁ 'यो हान्वाधि'.—¹) A₂ gloss कलशोन्.
 ३६९. ¹) च supplied by A₂ in space left by A₁. ३७०. ¹) संरम्भा supplied by A₂ in space left by A₁.

- अस्यातानय मट्यादीभिर्निजिषि विसृज्य सा । तन्मुखेनातिवात्सल्यादिदम्बे रहः द्रुतम् ॥३७३॥
 विनाशशंस्यं पुत्र कस्ते मतिविपर्ययः । तीव्रशीर्येण पित्राद्य षदेवं योऽनुमिच्छति ॥३७४॥
 375 यस्य भूभङ्गमात्रेण दरद्राजादयो हताः । तत्प्रकोपानन्ते कस्मादीहसे' शलभाविनुम् ॥३७५॥
 अस्मिन्सु श्रीतिमा'कडे कीतिहोत्रसमे नृपे । कस्माता स्यास्वशीयानां नृणानामिव शस्त्रिणाम् ॥३७६॥
 सेनाङ्गैः कतमैः केन शीर्येण कतमैर्धनैः । भवाञ्शक्तिमतां धुर्ये योऽनुमेनं प्रधावति ॥३७७॥
 दैवास्तस्यैकमेतेन भुङ्क्ते राज्यमखण्डितम् । पित्रा तीर्थोपविष्टेन किमिवापकृतं तव ॥३७८॥
 द्विधेच्छुभिः पात्यमानो व्यसनेस्मिन्नुद्धारणे । प्रयास्यसि दिनैरेव रिक्तोप्यत्यन्तरिक्ताताम् ॥३७९॥
 380 नय सेनाः पितुर्भीतिर्जीवन्त्वां मयि नास्ति ते । ऋजुमेनं नयस्वार्त्रं प्रत्युत्तानुनयोक्तिभिः ॥३८०॥
 इति दूतमुखैर्गूढं पुत्रो मात्रा कृतार्थनः । सर्वशाभ्योनयस्त्वैव रात्रावेव निजान्तिकम् ॥३८१॥
 भुतापसारं सैन्यानां दूतैश्चैत्य प्रसादितम् । उपलेभे पतिं प्रातर्धृष्टा प्रत्युत वक्षमा ॥३८२॥
 राज्ञा मिथस्तयोरेवं शमिताक्षेपयोरपि । पिभुनमेरणात्प्राप कालुष्यं धीः क्षणे क्षणे ॥३८३॥
 वैरस्य रूपमेतदि मेवं याति मुहुर्मुहुः । संधीयमानमपि यत्किन्नाम्बरमिवाशयम् ॥३८४॥
 385 बाह्यालयादौ खतोदन्तं भुत्वा तप्राशयो नृपः । गृहं प्रविष्टो धृष्टलोभाबिर्जैजडतां ययौ ॥३८५॥
 एवं प्रतिदिनं तप्तस्यक्ततापः प्रतिक्षपम् । स्वच्छाशयः शरत्सुखं तडाकीपम्यमाययौ ॥३८६॥
 चकार पितृपक्ष्याणां पुत्रो वेदमादिनाशनम् । पिता तु पुत्रपक्ष्याणां न किञ्चित्स्वीवशीकृतः ॥३८७॥
 पुत्रस्तेहन्वया यस्या बाधितैश्चानुयायिभिः । रूक्षोक्तिभिस्ताप्यमानस्तथी दुःस्थः सदां नृपः ॥३८८॥
 राज्यं जिहीर्षुः पुत्रस्य निःभूरं तद्वलं विदन् । ईषत्स जिन्दुराजस्य गणनां गौरवेकरोत् ॥३८९॥
 390 पुत्राज्जिहीर्षुणा राज्यं तेन तन्वज्जनन्दनाः । प्रार्थन्ते स्म तदा राज्यकृतये तत्पराङ्मुखाः ॥३९०॥
 संप्रेर्य तं तदा राज्ञौ स्वान्वयशाशमशङ्किनी । हर्षं देवी नृपं कर्तुं दूतैराहूतवच्यभूत् ॥३९१॥
 स पितामहयोर्दूतैराहूतः साहसोन्मुखः । बाह्यालयां निर्गतः सञ्जै रक्ष्यमाणोपि रक्षिभिः ॥३९२॥
 हत्तपार्श्विकषाघातः क्षणार्धेनोदलङ्घयत् । मनोजवेनाभमौजा वाजिना पन्थयोजनीम् ॥३९३॥
 वाजिनं विजिताभ्यासमनुगन्तुं समुद्यताः । अगच्छन्वहवो मार्गे दीनाः सेनाहयाः भ्रमम् ॥३९४॥
 395 प्राप्तस्य पादयोस्तस्य पतितस्य पितामहौ । आनन्दासुखलस्यन्दैरभिवेकं प्रचक्रतुः ॥३९५॥
 पुत्रे तत्किं कटं प्राप्ते कलशः कम्पिताशयः । अभियाचरणात्पित्रोः संधिरुद्धः स न्यवर्तत ॥३९६॥
 स तस्य नगरात्पत्नीः पार्थ्यं प्राप्तो व्यसर्जयत् । अकरोद्भिद्युते राष्ट्रे स्वभेदस्याप्रकाशनम् ॥३९७॥
 एवं प्रबर्धमानेपि वैरे कलशभूपतिः । कंचित्कालं मते मातुरवर्तिष्ठ मनागिव ॥३९८॥
 खशालाः कलशादिशाधियासोः कम्पनापतेः । तया प्रावर्तितनवैर्मार्गं संत्याजितः पतिः ॥३९९॥
 400 अत्रान्तरे शमयितुं वैरं देशोपघातकृत् । तावुद्दिश्य पितापुत्रौ द्विजाः प्रायं प्रचकिरे ॥४००॥

३७५. ') Thus corr. by A₂ from A₁ °शीर्ये. ३७६. ') A₂ gloss अन्ध. ३७८. ') Thus corr. by A₂ from A₁ उद्गु. ३८३. ') A₂ gloss अनन्तकलपयोः. ३८४. ') रूप supplied by A₂ in space left by A₁. ३८५. ') Thus corr. by A₂ from A₁ बाह्यालया. ३८६. ') सुख supplied by A₂ in space left by A₁. ३८८. ') Thus A₂; A₁ तथा. ३९१. ') Thus corr. by A₂ from A₁ स्वन्व. ३९२. ') A₂ gloss पितामहयोः पितामहपितामहयोः.

संपिबन्धे लघुस्थे तत्तत्तदनुरोधतः । दंपती संपविष्टौ तौ सार्धं मासहर्षं पुरम् ॥४०१॥

जयानन्दादिबुद्ध्या बुद्ध्वा बन्धोद्यतं सुतम् । भूयोपि ययतुः खेदाक्षिप्तं विजयेश्वरम् ॥४०२॥

तस्याश्वासकूटानि पुत्रो रात्रावदाहयत् । व्यापादयत्पदार्तींश्च विषादश्लाघियुक्तिभिः ॥४०३॥

तथा प्रवर्धमानेपि त्रिरोपि सत्यरोधयत् । वात्सल्यविषया राशौ मर्तुः प्रतिकीर्षितम् ॥४०४॥

स्तुष्टुभिषाभूकैवर्तवन्धकी तद्विधेयधीः । थक्कडामरनामा च तज्जगारः खलतिलदा ॥४०५॥

405

स तत्तत्तैव बुद्ध्या कथ्यमानौ समीपतैः । शुभाव पितरौ नित्यं लीलास्मितसिताननः ॥४०६॥ युग्मम् ॥

तौ दंपती पुनर्हंमनुलापुरुषयुग्मदौ । चित्राभिर्धर्मैर्चर्याभिर्मनस्तापममुञ्चताम् ॥४०७॥

यदा पुनस्तयोर्दीर्घमाहात्म्यं व्यहीयत । तदा सैवैः स बुद्धुषो राशौ वक्त्रिमादपयत् ॥४०८॥

तेनाप्रितोर्वरीशस्य सर्वोपकरणैः समम् । भस्मावशेषमभवद्विजयेश्वरपत्तनम् ॥४०९॥

सर्वनाशशुभा दीना राशौ मर्तुं समुद्यता । तन्वक्त्रपुत्रैश्चक्रे कथंचिज्ज्वलतो गृहात् ॥४१०॥

410

त्यक्तांशुकानि शय्याभ्यो निशायां सुप्रमुत्थितम् । निःशेषं राजसैन्यं तदजायत दिग्म्बरम् ॥४११॥

तद्वाजधानीसौधमात्पदवन्कलशभूषतिः । तोषादनृत्यज्ज्वालीवैर्गगनालिङ्गिभिः समम् ॥४१२॥

अतरन्नसर्वैस्त्रैः स पारं सतिरो नृपः । निमज्ज सजानिस्तु दुस्तरे शोकसागरे ॥४१३॥

संग्राप्य प्रातरभुष्टं रत्नलिङ्गं नृपाङ्गनां । व्यङ्गीणाक्षसप्तमस्या टाकानां पार्श्वमीयुषाम् ॥४१४॥

क्रीत्वा चं प्रददौ पूर्वं भृत्यानां भोजनांशुके । धनेन तेन निर्द्वान्धन्यपि धामान्यशोधयत् ॥४१५॥

415

भस्मकूलतलात्तावत्सर्वं स्वर्गोदि भूभुजा । कथापि यावतो हन्त मययत्यथ कौतुकम् ॥४१६॥

राजा भूय्यादभीनूते पत्तने तव सानुगः । नडत्यर्गमथितच्छत्रपटलाच्छादितेवसत् ॥४१७॥

तावत्यव्यर्थसामर्थ्ये विकीर्षोस्तस्युरं नयम् । विना राजोचितमाज्ञां न सिद्धं वृद्धभूपते ॥४१८॥

अदृष्टाभिभवो मानुरानुकूल्यान्वो नृपः । परितापं वितुस्तैस्तैर्दुःसंदेशैः सदाकरोत् ॥४१९॥

निर्वन्धादथ पुत्रेण पर्णोत्सगमनं पिता । निर्वासनोत्सुकेनोक्तः शश्वतमुत्सैर्यदा ॥४२०॥

420

प्रभवन्त्या यदा चासीत्पत्न्या तस्यैव वस्तुनः । निष्पत्त्ये प्रेयमाणः साधिक्षेपं क्षणे क्षणे ॥४२१॥

तदा जानु ररुः कुप्यन्तन्वङ्गे थक्के स्थिते । उवाचानुक्तपूर्वं तामेवं स परुषं वचः ॥४२२॥ तिलकम् ॥

अभिमानो यशः शौर्यं राज्यमोजो मतिर्धनम् । मया जायाविधेयेन हन्त किं किं न हारितम् ॥४२३॥

मिथ्योपकरणं नारीर्गणयन्ति नृणां जनाः । परिणामे तु नारीणां क्रीडोपकरणं नराः ॥४२४॥

द्वेषोन्मेषात्पक्ष्माभिर्भिरक्ताभिरुद्यया । के नाम नात्र कान्ताभिः कृतान्तस्यातिपीकृताः ॥४२५॥

425

रूपं काश्चिद्गलं काश्चित्प्रज्ञां काश्चिन्न कामिणैः । पुंस्त्वं काश्चिदसूक्ताश्चिद्भृङ्गां जहुरङ्गनाः ॥४२६॥

हरन्ति मावभिरिव त्वां पुत्रैरन्यगोत्रजैः । मत्ताः पयोधरीक्षत्याक्षरक्षिण्य इवाङ्गनाः ॥४२७॥

पर्यन्ते धेतनमिमे किं जीर्णैरीदृशीरिति । पोषयन्ति क्षतान्भर्तृशोषयन्ति तु योषितः ॥४२८॥

सर्वकालं विदित्वापि दोषान्योषितकृतानमून । प्रतिपश्यनुरोधेन मयेयं नावधीरिता ॥४२९॥

४०६. ^१) A₂ gloss पितरपिति पितरौ राजा राशौ च राजा थक्कडामरनामा समीपतैः कथ्यमानः राशौ च स्तुष्टुभिषा कैवर्ती नामा कथ्यमाना उपहासायैर्निबन्धः. ४१४. ^२) Thus corr. by A₂ from A₁ नृपात्मना.—^३) Thus corr. by A₂ from A₁ विकीर्षो. ^४) Thus A₂; A₁ पूर्वमीडु. ४१५. ^१) Thus A₁; A₂ तस्य. ४१७. ^१) नडत्यर्ग. निवृ हति भाषया. ४२१. ^१) पश्यन्त्याश्च sup-plied by A₂ in space left by A₁.

- 430 प्रभविष्णुर्निहत्येवमैहिकीः ह्रस्वसंपदः । परलोकह्रस्वस्याशामपि हन्तुं ममोद्यता ॥४३०॥
 वलीपलितयुक्तस्य नेदीयोरमरणार्थः । विहाय विजयक्षेत्रं कुत्र गन्तुं ममोचितम् ॥४३१॥
 क्षपाकरकलामौलेः किल्बिषक्षपणक्षमा । हारोपकण्ठसंसोत्कण्ठा कुण्ठीमभेरक्षयम् ॥४३२॥
 पुत्रो लोकहयव्रता कस्यान्यस्येवशो भवेत् । तीर्थावस्थापयन्मां यत्कुपथे मृगमिच्छति ॥४३३॥
 प्रतिभात्यवगीतोयं प्रवादो मेघ चेतसि । अनयान्यकुलोद्भूतो यदर्थं संपवेशितः ॥४३४॥
- 435 विसंवादिनमाकाराचारैर्बन्धुविरोधिनम् । पुत्रं पितुरसंक्षिप्तं जानीयादन्यरेतसम् ॥४३५॥
 ह्यचिराविष्कृताकृतां त्यक्त्वा प्राणाय यन्त्रणाम् । एवं वदन्पतितस्याशक्ते ममेव ताडनम् ॥४३६॥
 गोत्रजस्य पुरः पुत्रोत्पत्तिगुणे प्रकाशिते । आमृष्टविमियालापा सामूह्यधिकलज्जिता ॥४३७॥
 महत्तमस्य पुत्रो हि प्रश्नास्ताव्यस्य सोमवत् । विपक्षापत्ययोपासतयेत्यासीज्जनभुतिः ॥४३८॥
 उत्सिक्तभाषितं भर्तुर्व्योषितो जितभर्तृकाः । जानन्त्यन्याङ्घ्रिसेवृत्तशिरस्ताडनसंनिभम् ॥४३९॥
- 440 अतः सा हृदं प्रौढिसंस्कारपरुषं वचः । प्राकृतप्रमदेयैरित्युवाच हवा पतिम् ॥४४०॥
 गतभीस्तापसो मन्दो जातभाग्यविपर्ययः । नृया नृदः क किं वाच्यमिति मूढो न वेत्त्ययम् ॥४४१॥
 क्षात्वोत्थितस्य यस्यास्य नाभूत्यावरणं पुरा । लोको जानास्ययं किं न तेन मां प्राप्य हारितम् ॥४४२॥
 स्वकुलस्त्रीसमुचितं यत्किञ्चिन्ममभाषयाः । क्रियते किं न कालेयं यथायश्चित्तसेवने ॥४४३॥
 अक्रमण्यो गतवया वेशाव्युबेग वारितः । पत्यापि त्यक्त इत्यस्मात्परियादादि मे भयम् ॥४४४॥
- 445 कुलदोषादिवृत्तान्तगर्भोपालम्भनिर्भरैः । वचोभिर्द्वयितस्तस्यास्तस्यौ तूर्णौ यदा नृपः ॥४४५॥
 तदा तस्यासनप्रान्तिनिःसृतः प्रसरन्बहिः । निर्दिकाराकृतेर्धन्तं दृशे रक्तनिर्भरैः ॥४४६॥
 संभ्रान्तायां ततो राक्षामपश्यत्येकनो रुदन् । असिधेनुं गुदे तेन कुधा राक्ष प्रवेशिताम् ॥४४७॥
 ततोतिधीरो राजैव तं लज्जाचकितोन्वयात् । राक्षो रक्तातिसरणं जातमित्युच्यतां बहिः ॥४४८॥
 विधेया नारीणां तनयनिहिताशेषविभवाः कृतम्लानौ भृत्ये पुनरुदितविजम्बरभसाः ।
 नयन्तो गण्यत्वं प्रसभमभियोगैर्लघुमरिं नयत्यक्ताः क्षमापाः प्रलयमुपगच्छन्ति न चिरात् ॥४४९॥
- 450 नृपतिर्वाहितहयः शरदातयलेदितः । नृप्यसिपीय धान्याभुं द्युताद्युजात इत्यभूत् ॥४५०॥
 गम्भीरै राजपुष्टैस्तथा वार्ता प्रवर्तिता । यथा नाबुद्ध वृत्तान्तमेतं कोपि बहिर्जनः ॥४५१॥ युग्मम् ॥
 वत्सरे सप्तपञ्चाशौ पौर्णमास्यां स कार्तिके । विजयेयशापनो राजा जीवितेन व्ययुज्यत ॥४५२॥
 पठ्याः पुत्रस्य चैद्विगैस्त्यक्तो राजा ह्रलोचितः । प्रसार्य पादौ निद्रातुं प्राप सोवसरं चिरात् ॥४५३॥
 चुकोपासौ न कस्मैचिद्युकोपासौ न कथन । चक्रे ह्यलौ विमन्युध मरणेन महामनाः ॥४५४॥
- 455 संग्रामराजदायादो न कस्याविदिष पियः । अंशुकाच्छादितो भूमावनाथ इव सोऽवपत् ॥४५५॥
 न प्रियाकन्दितैः क्षिप्रान् कुप्यन्नप्रियोक्तिभिः । सर्वस्यागी ययौ राजा दीर्घनिद्रारसज्ञताम् ॥४५६॥
 दासिण्योल्लङ्घनप्रायश्चित्तायेव त्यजन्नयन् । कृतज्ञया पतिः पठ्या ततो निन्दे सनाथताम् ॥४५७॥

४४९. ') Thus A₂; A₁ "वीरं लघु". ४५०. ') A₂ gloss धान्यं धनिका धान्यवत् इति नापचा। तन्मन्त्रः ४५२. ') Thus corr. by A₂ from A₁ क्षपास्तिके. ४५५. ') Thus corr. by A₂ from A₁ सोमवत्.

आराजपुत्रचण्डालं देयं प्रत्यहवेतनम् । ददौ स्वस्येव भृत्येभ्यः सा कर्तुमर्णुं पतिम् ॥४५८॥
 गृहीतवेतना भृत्याः कोशं सर्वं तथा स्वयम् । पुरस्ताद्विजयेशस्य नमः क्षेमाय पाथिताः ॥४५९॥
 पादव्यस्तशिराः पौत्रो हस्तवर्धितकोशया । मूर्धन्याप्राय कथितो मा पितुर्विश्वसीरिति ॥४६०॥ 460
 उत्थितैव ततो भूत्वा स्वयमात्तलतां सती । प्रातिहार्यं व्यधाङ्गनुः कारयन्त्यन्तमण्डनाम् ॥४६१॥
 सादिनां शतमादिदय नमुस्तथैव रक्षणे । सा पुनः शिविकारूढमथ प्रास्थापयत्पतिम् ॥४६२॥
 क्षयामेकां दिनार्धं च स्थित्वैवं पतिदेवता । प्रणम्य विजयेशानं युग्यारूढा विनिर्ययौ ॥४६३॥
 निर्यान्तां वीक्ष्य तौ प्रेततूर्यकंक्षोलमिभितैः । लोकात्याक्रान्तमुत्तैर्भमा इव दिशोभयन् ॥४६४॥
 विमानस्योत्पत्ताकक्ष्य परिष्कारेषु बिम्बिताः । प्रजा राशेऽन्तिके रेजुरनुगन्तुमिबोधाताः ॥४६५॥ 465
 राज्ञां वितीर्णस्कन्धानां मङ्गलोलाः शिरोरुहाः । विमानस्थस्य नृपतरवहंभामरभयम् ॥४६६॥
 पश्यन्तो पथिमां सेवां सैन्यानां नृपतिपिया । अस्ताभिनापिणि दिने प्रवेदे पितृकाननम् ॥४६७॥
 हुस्यजात्सुतवात्सल्याद्यद्वा केनापि हेतुना । सा बभूव क्षणे तस्मिन्स्तनयालोकनोत्सुका ॥४६८॥
 जानन्ती पवनोद्धतं रजः सेनासमुन्धितम् । नक्तितोत्कण्ठिता साभूक्लशागमनांशया ॥४६९॥
 तस्मिन्क्षणे जनाः केचिदायाता नगराध्वना । अङ्ग किं कलशः प्राप्त इति पृष्टास्तथा स्वयम् ॥४७०॥ 470
 स तु पुत्रः क्षणे तस्मिन्पियाद्यधर्मात्तन्निक्कम् । दत्त्वा विभीषिकास्तास्ता निरुद्धो द्वैपकारिभिः ॥४७१॥
 ततो गृहीतनैराहया राज्ञी पुत्रावलोकने । सा पार्ययित्वा वैतस्तं वारि शोकमथापठत् ॥४७२॥
 वैतस्तेन तु तोयेन जठरस्थेन ये मृताः । मोक्षं गच्छन्त्यसंदेहं ते यथा ब्रह्मवादिनः ॥४७३॥
 उपनीतं त्रितस्ताम्बु ग्रीवोपस्पृश्य नाथ सा । एवं शशाप विभुनाम्सेहसंभयकारिणः ॥४७४॥
 जनितं प्राणहर्दैर्यैः पुत्रेण सहाय्योः । सान्त्वयानां क्षयस्तेषां भूयात्परिमितिर्दिने ॥४७५॥ 475
 तस्यास्तेनोपतप्रायाः शापेनाप्यभिचारिणा । क्षिपमेव ज्यानन्दजिन्दुराजादयो मृताः ॥४७६॥
 चक्रे हलधराप्रत्यजान्तकौलीनशान्तये । परलोकं पणीकृत्य युसया च शपथं सती ॥४७७॥
 एवं विभुदशितस्य संप्रकाश्य भुविस्मिता । कर्णीरयाद्वाङ्मष्पां ज्वलिते जातयेदसि ॥४७८॥
 अजायत नभो यक्षिज्ज्वालावलयमालितम् । तदागमोत्सवे दत्तमिन्दुरमिव निर्जैः ॥४७९॥
 साक्रन्दैर्न चट्टकारी दुःखोत्तपैर्न चोष्मलः । परमातेरुयलित्वित हव जप्ते शिखी जनैः ॥४८०॥ 480
 गङ्गाधरशक्तिबुद्धौ युग्यावह दण्डकः । तावद्वा नोनिका वल्गा चेति दास्यस्तदाव्ययुः ॥४८१॥
 ब्रह्मपटोद्गतयोः कुन्तौ सेनटक्षेमटाबुधौ । भूपालवत्सभावास्तां वैराग्याद्विजयेश्वरे ॥४८२॥
 भात्रा यन्त्रनिसर्गभङ्गुरतरास्तिष्ठन्ति नैते विरं चेतःकाचषटस्यं तस्य घटते दीर्घोयमेको गुणः ।
 यत्तस्मिन्निहितमस्त्रि न गलस्यायाति न म्लानतां धत्ते नापचयं चमस्कृतिवत्को गीर्वाणगङ्गापथः ॥४८३॥
 एकषष्टिमतिक्रम्य वर्षान्भूपतिरायुषः । सपत्नीकः पुरारातिगौरीसायुज्यमासहत् ॥४८४॥

४५९. ^१) A₂ gloss विषयं. ४६१. ^१) उत्थि supplied by A₂ in space left by A₁. — ^२) A₂ gloss भासा गृहीता लता यथा. —
^३) A₂ gloss दास्यस्य. ४६६. ^१) A₂ gloss वितीर्णः इत्ता स्कन्धाः अङ्गशिरांसि शिविकाराहणार्थं ये तेषां. ४६९. ^१) Thus corr.
 by A₂ from A₁ पदव्यवस्थितं. ४६९. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁ गणासना. ४८६. ^१) A₂ gloss चेतोऽपे काचपदे
 शीघ्र इति प्रसिद्धे.

- 485 अधास्थीनि समाहाय चतुर्थे दिवसे तयोः । पुत्रास्तन्वज्जराजस्य सर्वे गङ्गां प्रतस्थिरे ॥४८६॥
 पैतामहेन कोशेन परिवारेण चान्वितः । पित्रा विरोधं जगह हर्षस्तु विजयेश्वरे ॥४८७॥
 आधो पिता पुरवरे^१ पिता श्रीविजयेश्वरे । तस्मिन्पुत्रस्तु तत्रासीत्पिता तु नगरान्तिके ॥४८७॥
 ततोतिव्ययिनं पुत्रं दरिद्रो नीतिमान्विता । अभ्यर्थ्यानर्थमीतथ संधिं दूतैरयाचत ॥४८८॥
 स तैरसकृदायातैरुत्सक्तो युक्तवादिभिः । राजपुत्रः समं पित्रा संधिं निन्ये कथंचन ॥४८९॥
- 490 रक्षां पैतामहे कोशे शरीरे चात्मजन्मने । प्रतिभुश्राव जनकः कृतप्रत्यहचेतनः ॥४९०॥
 नृपतेः पुत्रमानेतुं विशतो विजयेश्वरम् । दृष्टिः द्रुष्टैर्गृहेर्दग्धा भुतिश्च जनगर्हया ॥४९१॥
 स पीतकोशः संगृह्य तनयं प्राविशत्पुरम् । कोशं चास्यापयन्मुद्रां दत्त्वा तदभिधाङ्किताम् ॥४९२॥
 अत्रान्तरे तस्य राज्ञो धार्मिकी धीरजायत । दारिद्र्यच्छेदिनी धर्म्या धनबुद्धिश्च सर्वतः ॥४९३॥
 तनयो नयनाख्यस्य कल्यः सेल्यपुरौकसः । कुटुम्बिनो जट्यकाख्यः क्रमाङ्गामरतामगात् ॥४९४॥
- 495 स्थलोत्पत्तिः स दिग्देशविक्रीताप्तो वणिज्यया । संभृतार्थः शनैर्लुब्धो धनेशस्पर्धितां दत्ते^२ ॥४९५॥
 सार्धं क्रोशं खनित्वा स नित्यं दीक्षारराशिभिः । पूरितायाः शितेः पृष्ठे बहून्मीहीनत्रापयत् ॥४९६॥
 दीक्षारन्यसनं भृत्यैः कारयित्वा प्रतिक्षपम् । बहवो भेदभीतेन तेन गूढं निपातिताः ॥४९७॥
 स भाङ्गिलं लम्बुमिच्छन्बलेकस्मात्पलायिते । द्राक्षालतानिदृक्षाधो हतः केनापि पत्निना ॥४९८॥
 तदीयेनोपलभ्येन धनेन वधुधातलात् । पर्याग्निनात्यजराजा यावदायुर्वैरित्रताम् ॥४९९॥
- 500 समृद्धं क्षाल्यमानेषु तद्दीक्षारैश्चरहर्निशम् । कलुषाम्भा बहून्मासान्वितस्ता समपद्यत ॥५००॥
 शनोपमो गरहिताः काले हेशेन भूयसा । अन्यार्थम्यात्रक्षन्ति चित्रं लुब्धा महाशयाः ॥५०१॥
 प्राणान्धारयते निपीय मरुतः शीते तमोन्धे बिले संभोगे परदत्तमिच्छति पटं नमस्त्रपाशान्तये ।
 विस्तार्यति कदर्यतामहिरवत्यन्यस्य हेतोर्मिधीक्षान्यः कोपि परं परोपकृतिषु प्रैढास्ति लुब्धं विना ॥५०२॥
 अन्यैश्च बहुभिर्मोर्गेनयः सिन्धुमिवाविशन् । नानार्थसंपदस्तास्तां भाग्यभाजं महीभुजम् ॥५०३॥
 अर्था भाग्योदये जन्तुं विशन्ति शतशः स्वयम् । दिग्भ्योभ्युपेत्य सर्वोभ्यः सायं तदमित्राण्डजाः ॥५०४॥
 क्षोतांसि प्रवलत्बलेन वधुधां मूलेषु पुष्पन्त्यधो व्योमोन्मः पतति त्यजन्ति हरिणो वारि प्रणालीमुखैः ।
- 505 इत्थं शुक्लसरः पयोदसमये संपूर्यते सर्वतो भाग्यानामुदये विशन्ति शतशो ह्यैरेन कैः संपदः ॥५०५॥
 जनरक्षणदाक्षिण्ये ततः पितुरिबान्वहम् । कुशला कलशास्यासीत्यजापुण्योदयैर्मतिः ॥५०६॥
 स्वयं वणिगिवायानां गणनाकुशलोपि सः । विवेका सत्पथत्यागे मुक्तहस्तः सन्नाभवत् ॥५०७॥
 उपस्थितौ भाविनौ च पर्यवसायव्ययौ स्वयम् । अन्तिकात्रात्यजद्रूर्जलवटिकादि नियोगिवत् ॥५०८॥
 तस्य स्वरूपमूल्येन रत्नादि क्रीणतः स्वयम् । नाशकन्वञ्चानां कर्तुं केपि विक्रयकारिणः ॥५०९॥
- 510 त्रिवर्गं सेवमानः स विभज्य समयं सुखी । मध्याह्नादूर्ध्वमभवदहयः सर्वकार्यिणाम् ॥५१०॥
 तस्य स्वेषां परेषां च कृत्यमन्विष्यतश्चरैः । अज्ञातः स्वममृतान्तः प्रजानामभवद्यदि ॥५११॥

४८७. ^१) Thus emended with G; A पुत्रवरे. ४९५. ^१) शस्य supplied by A₂ in space left by A₁.—^२) Thus corr. by A₂ from A₁ पैतामगात्. ५००. ^१) Emended; A तद्दीक्षा. ५०३. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁ स्ताता. ५०३. ^१) ततः supplied by A₂ in space left by A₁.—^२) Thus corr. by A₂ from A₁ कान्तिकम्.

स्ववेदमेव गृहस्थस्य ध्यायतथास्व मण्डलम् । जनो जनपदे जातु न कथिँन्यमस्तृष्टान् ॥५११॥

कौलीनचकितो राजा कुर्वन्कण्टकशोभनम् । प्रकटं नात्यजहण्डं चौरेभ्योपि स जातु विन् ॥५१२॥

न तत्सार्धः कोपि नष्टो मन्त्रिणो बभूवोऽयम् । मन्त्रिणां स पुनश्चक्रे नष्टस्वार्थस्य योजनम् ॥५१३॥

विवाहयज्ञयात्रादिमहोत्सवशताकुलः । नित्यप्रहटो निर्दैन्यस्तत्राज्ये दृष्टो जनः ॥५१४॥

515

तेन नीतिविदाक्रान्ताः क्षमाभुजः क्षित्यनन्तराः । आहाराचरणेष्व्यासस्तदध्यक्षान्विनाक्षमाः ॥५१५॥

तन्वङ्गस्थस्थकनारीस्वीनायान्दिगन्तरात् । व्यथितैकानुजान्मल्लप्रमुखान्गुह्यजानपि ॥५१६॥

अग्नीयज्ञन्धुभृत्यान्स भग्याभिधिभूतिभिः । कलामिरमृताश्रमिः सोमः स्वरपितृनिव ॥५१७॥ युग्मम् ॥

अश्वमपरिपाकोपि दौःशील्येन न भूपतिः । कुर्वैशिकोपदिष्टेन दुष्टाचारेण चोज्झितः ॥५१८॥

टक्केन बुद्धियाख्येन कन्यकाः समुपाहताः । क्रीतास्तस्य तुष्टकेभ्यो नानादिदेशसंभवाः ॥५१९॥

520

स ताभिः परदारैश्च रूपलोमादुपाहृतैः । अवरोधपुरंघ्नीणां हासप्रतिमद्वीकयत् ॥५२०॥

बह्वीः कामयमानस्य बोधितः प्रतिवासरम् । मत्स्ययूषादिभिर्वृष्यैर्नोत्य पुष्टिरहीयत ॥५२१॥

महासमयपूजाद्य व्यपः स गुरुभिः समम् । महाचरुणामाहारं नीतिमुत्सृज्य चाकरोत् ॥५२२॥

एवं शबलकृत्येन पुरं तेन नवीकृतम् । निर्वेधे विजयक्षेत्रे शिलावेष्टम न भूलिनः ॥५२३॥

विजयेशशिलावेष्टममौलावातपवारणम् । नृपोम्बरशिरभुम्बि जाम्बूनदमयं व्यधात् ॥५२४॥

525

व्ययस्थितिं चानपायां व्यपक्ष त्रिपुरेश्वरे । पिनाकिनश्च प्रासादं स स्वर्णमलसारकम् ॥५२५॥

ततः सत्कर्मकुशलधकार कलशेश्वरम् । निःसंख्यहाटकघटीपटलङ्कुशिलागृहम् ॥५२६॥

कलशेशोपरि षष्ठं विकीर्णोः काञ्चानाञ्चितम् । तुल्यकदेशजः शिल्पी राजशोभ्यर्णमुपाययौ ॥५२७॥

सहस्रेर्भरिभिर्हंसः षष्ठसिद्धिं वदन्कलाम् । स छादयन्निजां तांशे काञ्चानारोपणं विदन् ॥५२८॥

कानिचिद्विषयान्यासीत्प्राभुवन्पुत्रसत्क्रियाम् । ततोतितीक्ष्णपञ्चेन नोनकाख्येन मन्त्रिणा ॥५२९॥

530

अभ्यूष्य शिक्षितकलो विलक्षोपाद्यधायतम् । तच्च षष्ठं ययौ सिद्धिमस्यत्वैरेव काञ्चनैः ॥५३०॥

अनन्तेशाभिर्धं बाणलिङ्गमन्याध भूपतिः । प्रतिष्ठा विविधाश्चक्रे स शक्राधिकवैभवः ॥५३१॥

नृपे सहजपालाख्ये शान्तिं यातेभ्यविच्यत । ततः संग्रामपालाख्यो राजपुत्र्यौ तदात्मजः ॥५३२॥

राज्यं जिहृषुर्बालस्य पितृव्यस्तस्य भूपतेः । भेजे मदनपालाख्यो बलीयानुद्यमं वदात् ॥५३३॥

तत्रयाच्छरणं प्रायावृषं साहायकारिणी । स्वसा संग्रामपालस्य जस्तराजश्च ठक्कुरः ॥५३४॥

535

कृतप्रसादो नृपतिः साहायककृते बदै । तयोः पञ्चाज्यायनन्दं श्रूरैर्विज्जादिभिः समम् ॥५३५॥

तच्च विद्वद्विनामिभः स स्फूर्तेरन्तर्मण्डलः । संग्रामपालामाद्यानां कार्यान्ते शकुन्तां ययौ ॥५३६॥

काङ्कुन्तो गमनं तस्य द्रवा तास्ता विभीषिकाः । ते त्रासमैच्छन्नाधातुं स कीरो न त्वकल्पत ॥५३७॥

मर्ति राजपुरीयाणामसावेतामदादिति । शङ्कमानेन तेनाथ त्रिज्जे मन्वुरुपाहृतः ॥५३८॥

५१५. ¹) Thus corr. by A₁ from अद्वैतः. ५१७. ¹) Doubtful; thus A. ५२८. ¹) मः supplied by A₂ in space left by A₁. ५२९. ¹) Thus A₂; A₁ तुष्टकेन. ५२९. ²) A₂ gloss हृष्यैः राजकीरयै. A₂ quotes: हृष्यकण्ठपतरो पारिभारसैन्ये विदुः पाननाचकम् । मर्दिष्या पारवत्पातयेत्पूर्वमुक्तितः । योजयेत्सर्वयोगेषु सप्तकस्युक्तमितम् ॥ ५२५. ¹) न supplied by A₂ in space left by A₁. ५३३. ¹) A₂ gloss राजविरुद्ध इति आचक्षा. ५३५. ¹) Thus corr. by A₂ from A₁ संग्रामराजस्व. ३७. ¹) A₂ gloss अजानम्भः.— Thus emended with G sec. manu; A सद्यस्ता.

- 540 तैत्तव इत्तद्भविगैः पार्थितोष महामतिः । रक्षापदेशास्त्वं तैत्थं स्थापयित्वा स्ववर्तत ॥५४०॥
 एवं राजपुरीं तस्मिन्स्वीकृत्यान्तिकमागते । तुतोष कार्यमर्मज्ञः प्राज्ञः कलशभूपतिः ॥५४१॥
 क्रमाद्राजायमानेषु विज्जादिष्वथ पशुशे । आमयेन जयानन्दो वैवाच्यमयहेतुना ॥५४२॥
 स्वास्थ्याद्यनौपलम्भाय भूपतिं गृहमागतम् । वाष्यमस्ति रहः किञ्चिद्व्युत्थे स कथान्तरे ॥५४३॥
 निर्यतेष्वथ सर्वेषु किञ्चिच्चैवाब्रवीच्चदा । तदा ताम्बूलनित्यस्वाध्यायाद्विज्जो विनिर्ययौ ॥५४४॥
- 545 आप्तेनोक्तोपि निगेष्छान्तिकं प्रयासीति भूभुजा । मन्त्रिणा चैत्य स प्राज्ञो बहिरिव व्यलम्बत ॥५४५॥
 जयानन्दोभ्यधाङ्गपमुक्त्वा राजपुरीकथाम् । व्यक्तं नास्त्येव ते राज्यं विज्जे वृद्धिमुपागते ॥५४६॥
 आदीयमानाविज्जेन कार्येभ्यो वेतनादपि । दर्शयामास गणनां बहुमूल्यां महीभुजे ॥५४७॥
 प्राप्तः कलुषतां राजा प्रयातः स्वगृहांस्ततः । याचितो गमनानुज्ञां विज्जेनोक्तिवेदिना ॥५४८॥
 निषेधप्रिव दक्षिण्येत्ताद्विषेन्धकारिणः । तस्यानुज्ञां ददौ गन्तुं सान्तस्तोषा महीपतिः ॥५४९॥
- 550 लब्धादेशो गृहान्गत्वा सर्वोपकरणैः समम् । प्रस्थाप्य सोमतो भ्रातृनामदुं नृपतिं ययौ ॥५५०॥
 राजधर्मभीरत्वकुर्योः स्वाभिभृत्ययोः । काचिदेव क्षणे तस्मिन्नेष्टभूदद्भुतावहा ॥५५१॥
 न यत्प्रभुः प्रियं भृत्यं गमनात्स न्यवर्तयत् । उपातेभे समन्वुध न यद्वृत्त्यः प्रिय प्रभुम् ॥५५२॥
 सहोत्थितेन कतिचित्पदानि सह भूभुजा । चिरं कृत्वा कथां नीरैर्हसन्विज्जो विनिर्ययौ ॥५५३॥
 जिन्दुराजं हलधरो मुमुर्षुर्दृश्यन्वया । तथा विज्जं जयानन्दः स व्यवहारोपयत्नदात् ॥५५४॥
- 555 तदक्षमीमात्रशेषां क्षमां कृत्वा गच्छन्विषीयताम् । इतार्यो विज्ज इत्युक्तिं नामक्षीमन्त्रिणां नृपः ॥५५५॥
 निवर्तयिष्यति क्षमाभुषितयं गमनाद्मुम् । इत्याशयाव्यगाद्विज्जं राजवर्जं जनोखिलः ॥५५६॥
 आस्कन्धं शङ्कमानोत्पाद्विज्जाद्राजा बलोर्जितात् । तृणस्पन्देपि चकितो निर्भिन्नः पञ्च यामिनीः ॥५५७॥
 तस्मिन्पूरपुराद्यांते निवृत्तेष्वनुगन्तुषु । निवृत्तशङ्कस्तां शङ्कां प्रादुर्धके स मन्त्रिणाम् ॥५५८॥
 ते तदाकर्ण्य यं मन्वं विज्जार्यहरणेब्रुवन् । तस्याधिपाने भूभर्तुरमन्यत नयज्ञताम् ॥५५९॥
- 560 विज्जादयस्तु निर्वोहा यं यं देशमशिभयन् । तत्र तत्रैव पूज्यस्व रत्नानीव प्रपेदिरे ॥५६०॥
 विज्जोधिकं प्रयुजोपि दैवतस्येव भक्तिमान् । पञ्चां कलशदेवस्य सत्यकारः सदाभवत् ॥५६१॥
 एवं निर्वोस्य विज्जादीनविरावाप्रवैभवः । क्षिप्रं सूर्यमतीशापाज्जयानन्दः क्षयं ययौ ॥५६२॥
 राज्ञो विरोधकृद्भक्तं शापस्याव्यभिचारिताम् । प्रमथं जिन्दुराजोपि तस्मिन्नेव क्षणे ययौ ॥५६३॥
 तेपि विज्जादयः क्षिप्रमविरावाप्रसंपदः । प्रापुः शार्पोचितं सर्वैः प्रमथं गौडमण्डले ॥५६४॥
- 565 आकस्मिकेभ्यः प्रमथे^१ विज्जः प्रमथमाययौ । सुदीर्घबन्धनहेतां शापुस्तदनुजा अपि ॥५६५॥
 पलायितेषु कारायास्तेषु व्याघ्रेण पाजकः । हतंस्तदनुजाः शेषा भुक्तहेताः क्षयं ययुः ॥५६६॥
 द्विवास्तद्वैधकाराणां नानद्यन्मदनादयः । अदीर्घेणैव कालेन दुरन्तैर्यैर्भविष्यते ॥५६७॥
 जयानन्दसहायोय तत्पुत्रान्परिपालयन् । सर्वाधिकारी भूषेन वामनाख्यो व्यधीयत ॥५६८॥

५५१. ^१) Thus corr. by later hand from A, राजव. ५५६. ^१) A, gloss हुरप. ५६५. ^१) A, gloss आकस्मिके प्रमथे भारी-
 शेष इत्यर्थः. ५६१. ^१) Thus A₁; A, R G वाजकाः.—^२) Thus A₁; A, ततस्व. ५६७. ^१) Thus A₁; A, दिवास्त
 द्वेय.—^२) Thus corr. by A, from A₁—तैस्तेनैपि.

यस्य तास्ता व्यबदन्तीर्नातिज्ञस्याद्भुतावहाः । वर्णयन्ति वयोवृद्धा गोष्ठीष्वयापि' भीमताम् ॥५९१॥
 मामानवन्तिस्वाभ्यादिभोग्यानादस्य लुब्धधीः । राजा कलशागञ्जाख्यं कर्मस्थानं विनिमये ॥५९०॥ 570
 मन्त्रिणे नोनकायासौ धनोत्पादत्रिदेव्यदात् । क्रौर्यवस्तो न पादार्थं जनरक्षणदक्षिणः ॥५९१॥
 मन्त्रिणो राजकलशापस्यान्यस्यन्तरङ्गनाम् । लेभिरे क्षमाभुजः पार्थे प्रशस्तकलशादव्यः ॥५९२॥
 सुताः स्वाच्छन्दाविशद्याधौराः संध्यादिसंभयाः । युक्त्या निदधिरे राज्ञा निबद्धस्याधिकारिणः ॥५९३॥
 पुनर्मदनपालेन क्रान्ते राजपुरीपतौ । साहायकाय व्यसृजस्तेनान्यं वप्यटं नृपः ॥५९४॥
 प्रतापैर्भूपतेस्तेन भृत्यांशेनापि' निश्चितः । बद्धा मदनपालोपि कश्चमीरान्संप्रवेशितः ॥५९५॥ 575
 भ्राता वराहदेवस्य कन्दर्पाख्यो महीभुजा । कृतो हारापिषो वीरौ विदधे डामरक्षयम् ॥५९६॥
 बभूव जिन्दुराजास्स शिशितो नयविक्रमौ । भूयन्तन्तरसामन्तमुकुटस्त्वृष्टाशनः ॥५९७॥
 स राजपुर्यादिजयौ हारं परमकोपनः । क्षणे क्षणेत्यजग्राज्ञा प्रसाद्य माहितः स्वयम् ॥५९८॥
 मदङ्गः क्षितिपालेन प्रापितः कम्पनेशताम् । लब्धप्रकर्षान्नोपादीन्डामरान्बहुशोवधीत् ॥५९९॥
 सेवावशीकृतः द्रवेनपालं स' नगराधिपम् । चक्रे विजयसिंहाख्यं हताशेषमलिम्लुचम् ॥६००॥ 580
 कन्दर्पोर्दयसिंहाद्यैः प्रहिते लोहरे सकृत् । राजा भुवनराजस्य दूरं निःसारणं व्यधात् ॥६०१॥
 कीर्तिराजस्य तनयां स च नीलपुरप्रभोः । लब्ध्वा भुवनमत्याख्यां रियोऽग्निस्त्रामयोभवत् ॥६०२॥
 कार्यप्रतिमहे कर्तुं प्रवृत्तिं प्राहितोभवत् । इत्या विजयसिंहाद्यो नृपेण नगरेशताम् ॥६०३॥
 गुङ्गात्मजः स मल्लोऽथ तेन हारपतिः कृतः । राज्ञां मौलिमणिस्याने स्वप्रतापमरोपयत् ॥६०४॥ युग्मम् ॥
 शौर्ये निष्परिवारस्य पार्थिव्योत्तरंगोपदे । उरशासंप्रवेशे वा भुक्तं मल्लस्य मानिनः ॥६०५॥ 585
 पञ्चाशैस्तुरगैर्यस्य कृष्णां तीर्त्वा व्यपाहरत् । राज्यं वाजिजैः सार्धमभयाख्यस्य भूभुजः ॥६०६॥
 पथं वशीकृतभुजो भूपतेर्नयवेदिनः । सममेवाष्टभृपालास्त्रिपट्वेदेविशगुप्तम् ॥६०७॥
 कीर्तिन्यम्बपुराशीशश्चाभ्येयो भृभृदासटः । तुकात्मजस्तु कलशो वल्लापुनरेधरः ॥६०८॥
 राजा संप्रामपालाख्यः स च राजपुरीपतिः । उत्कर्षो लोहरोर्ध्वभूवीर्वशो मुद्गजो नृपः ॥६०९॥
 गाम्भीरसीहः कान्देशः काष्ठवाटधराधिपः । भीमानुत्तमराजोपि राजानमुपतस्थिरे ॥६१०॥ तिलकम् ॥ 590
 राजलोकः प्रबुद्धोपि घने जनपदेभवत् । तुल्लक्ष्यो शार्धिकसरित्पुत्रो वारिनिधावित्र ॥६११॥
 तस्मिन्क्षणे शिलीभूतवितस्तासलिले नृपैः । शीतक्षणेप्यसंक्षीणं द्रव्यं नैतन्वभूयत ॥६१२॥
 मनसापि हि भूपाला यत्ने किञ्चिद्विन्त्यन् । प्राप्तेमेव पुरेपद्वयन्वामनेन तरादतम् ॥६१३॥
 कौशलं मन्त्रिणस्तस्य रराजेतरदुर्लभम् । निमित्तं तदसंभ्रान्तो नित्यवद्योस्ववाहयत् ॥६१४॥
 पार्थिवेष्वथ यातेषु मल्ले कार्यपराङ्मुखे । क्षितिपालेन कन्दर्पो हारं स्वीकारितः पुनः ॥६१५॥ 595
 अभिमानधनो मन्त्री कृतावर्णिर्मजैपदैः । दुर्गं स स्वापिकं नाम युक्त्या तर्धहममहीत् ॥६१६॥
 स प्रविष्टोपि नगरं खिन्नः केनापि हेतुना । पार्थिवाभ्यर्थमानोपि कार्यं नैवापसीददा ॥६१७॥

५९१. १) पि supplied by A₂. ५९५. १) Thus corr. by A₂ from A₁ 'शेनाति'. ५९५. १) A₂ gloss मदनपालः. ५९०. १) अ supplied by A₂. ५९१. १) Thus corr. by A₂ from A₁ कन्धर्पो. ५९२. १) Thus corr. by A₂ from A₁ 'दिक्षताप्रेयो'. ५९५. १) A₂ gloss अङ्गुलम्.—^२) Thus A₂. A, दुर्ग.

- तदा प्रदास्तकलशो^१ नित्यं दूत्यं समाचरन् । तदुस्तिकोक्तिसंततः संस्तुष्टाभिमानीनाम् ॥५९८॥
 निजभियातिभूयस्या भूरीसंगृह्य श्राद्धिणः । तत्पदे रत्नकलशं स्वभातरमकारयन् ॥५९९॥
 800 सोर्यैः क्रीतप्रयोप्यासीव कन्दर्पसंमः क्वचित् । किं चित्रोत्तिष्ठिवः सिंहः सत्यसिंहक्रियां स्पृशेत् ॥६००॥
 ततः क्रमेण भूमर्मा भूत्वरत्नं कथंचन । राजस्थानाधिकारं स नगरे वाहितः पुनः ॥६०१॥
 अतिताडनतथैरे विपक्षेय कृपाकुलः । त्यक्त्वा तमप्यधीकारं विषण्णो जाह्नवीमगात् ॥६०२॥
 पटानकृतसरोरुधस्ताडवित्वा करं प्रभोः । कोपाद्देशान्तरं यातस्तं प्रत्यास्ते^२ स्म यन्मुमान् ॥६०३॥
 अत्यन्तखेतिरप्यासीदानीतस्यान्तिकं पुनः । दपे हर्तुं नृपस्तस्य संग्रहो न तु जीवितम् ॥६०४॥
 805 इत्थं पुद्गलसिंहानां मूढदार्ढ्यं विसोढवान् । आरोहयवरोहं च सोन्तरङ्गः क्षमापतिः ॥६०५॥
 उपाङ्गगीतव्यसनं नर्तकीसंमहादरः । देशान्तरोचितं राज्ञा वैश्वेह प्रवर्तितम् ॥६०६॥
 ततो जयवर्नोपाप्ते निरन्तरमहागृहम् । स्थनामाङ्कुं पुरं कर्तुं प्राबर्तत विशांपतिः ॥६०७॥
 मठापहारप्रासादमहागृहपरंपराः । ससोयोपबन्धास्तत्र ययुः सिद्धिं सहस्रधा ॥६०८॥
 अत्रान्तरे राजसूनुर्हर्षः सोत्कर्षणीरुषः । गुणैर्लभे प्रकाशत्वमन्यभूपालदुर्लभैः ॥६०९॥
 810 सोशेषदेशभाषाज्ञः सर्वभाषासु सत्कविः । कृत्स्नविद्यानिधिः प्राप ह्यवाति देशान्तरेष्वपि ॥६१०॥
 लुब्धेन पित्रा संत्यक्त्वा जना नानादिगागताः । गुणशौर्योज्ज्वलास्तेन गृहीताः कृतवेतनाः ॥६११॥
 अपर्याप्ते पितृकृते वेतने व्ययशालिनः । एकाहान्तरितं तस्य भोजनं त्यागिनोभवत् ॥६१२॥
 पितरं गायन इव व्यक्तं गीतैः स रञ्जयन् । भर्तव्यभरणं चक्रे तद्वैः पारितोषिकैः ॥६१३॥
 उज्ञायति पुरस्तस्मिन्कदाचिदय पार्थिवः । सभ्येषु प्रीयमाणेषु शौचाद्योत्थाय निर्वयौ ॥६१४॥
 815 तेन प्रसङ्गभङ्गेन जाततेजोवधः छपीः । क्षुभ्यन्वैलक्ष्यकोशाग्रं कुमारः क्षितिमैसन ॥६१५॥
 प्रभुर्धतिशान्तिः छुहदतिशयः श्री पदपद्मसुतो गर्वोच्चैः परिजग उदात्तप्रतिवचाः ।
 इयान्सोढुं शक्यो ननु हृदयदार्ढ्यं परिकरो न तु श्रोतावज्ञालुलितनयनान्तं परिभवन् ॥६१६॥
 पितुरेव तदा भृत्यो विद्वद्वावह्वाभिधो विटः । शाधि राज्यं निहत्येवं नर्मणेवेत्युवाच तम् ॥६१७॥
 अधिक्षिपन्स तं रोषाच्चान्नेनोक्तमसांप्रतम् । इत्यासजेन हसता धम्मटेनान्यकथ्यत ॥६१८॥
 अये भोगेच्छवच्छ्रमाः कुमाराननुगान्पितुः । केहं प्रवर्यं स्वीकुर्युर्वैहया कामिसंजीविर ॥६१९॥
 820 पुनः सर्वां संप्रविष्टत् पित्ता पयतोषयत् । प्रीतिदायैस्ततस्तैस्तैः साधुवादैश्च मानिनाम् ॥६२०॥
 अभ्येयुस्तु पितुः पार्श्वेभ्यः भुक्त्वा स्वगृहान्गतः । अभ्येत्य विद्वद्वावहेन तदेव जगदे रघुः ॥६२१॥
 उपपन्नं तत्सदुक्त्वा तेनाभीष्टं निषेधता । निर्बध्नन्नपि हस्तेन सोऽप कोपावताद्यत ॥६२२॥
 लग्नमिधत्तं रुधिरं वमन्तं प्राणवर्त्मना । तं वीक्ष्य सोभिजानोभूत्सदाक्षिण्यो नृपात्मजः ॥६२३॥
 भृत्यैः प्रक्षालयन्नक्षं तस्यैकृपाभ्यनो भवेत् । उक्तेनापीति कथयन्तिस्मत्वा बासांस्यदापयत् ॥६२४॥

५९८. ^१) Emended; A R G "कलशः. ५००. ^१) Thus A₁; A₂ नील?—^२) Thus corr. by later hand from A₁ कन्दर्पः सप्त.
 ५०२. ^१) जाह्नवी supplied by A₂ in space left by A₁. ५०३. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁ प्रत्यास्ते. ५०४. ^१) Thus A₁;
 A₂ "लोपितत्वासीत्". ५१३. ^१) Emended; A "तोषके". ५१५. ^१) Thus A₁; A₂ शुभदेव?—^१) Thus corr. by A₂ from A₁
 कुमारः. ५१८. ^१) Emended; A धर्मदेव? ५१९. ^१) Thus A₁; A₂ आनी स?.

अनिच्छोरपि तस्येच्छा दानात्तेनाप्यमीयत । बुद्धिलेनान्यकामिन्याः स्मितमात्रादिषु स्पृहा ॥६२५॥ 625
 असकृत्कृतयवः स ततः कालेन भूयसा । तं पौरयसत्र कृत्ये मध्ये स्वीकृत्य धम्मटम् ॥६२६॥
 स रोहोहसंकल्पजन्यमना पाप्मना भितः । संमन्य पितरं हन्तुं तीक्ष्णपायुङ्क्त सर्वतः ॥६२७॥
 शश्वत्स गोचरीभूतस्तेषां ज्वलन्वस्पृशाम् । न पातितः सूनुरा च वर्जिता न च तत्कथा ॥६२८॥
 आप्तत्वं तीक्ष्णवर्गं प्रतिभेदभयाहते । तां विद्वद्वाचक एवाभुवार्ता राज्ञे न्यवेदयत् ॥६२९॥
 बुद्धवाचाजपुत्रस्तत्संस्मिन्नहनि जातभीः । भोक्तुं नागात्पितुः पार्श्वमपि दूतैः कृतार्थनः ॥६३०॥ 630
 सोपि तस्मिन्ननायाते त्वार्थे शान्तसंशयः । दिने तत्र मनस्तापात्ताभुङ्क्त सपरिच्छदः ॥६३१॥
 सभ्रातृकस्य प्राप्तस्य प्राप्तर्तुः त्वं न्यवेदयत् । सुचिरं थक्कनस्याङ्के शिरो विन्यस्य सोरुदत् ॥६३२॥
 उक्त्वा च धम्मटोदन्तं बद्धुं तस्य समर्पणम् । विधेहीत्यभ्यधात्वापि तं भङ्गीभणितिक्रमैः ॥६३३॥
 न कृताधिगमावात्रां कृत्यस्यास्येत्युरीर्य तम् । अभयितां भ्रातुरर्थं पुनस्तन्वत्कृन्नन्दनौ ॥६३४॥
 त्वत्पदावबलाद्राजसापसत्राणदीक्षितौ । यावावां तत्पवेदार्थं व्यक्तहारं निशावपि ॥६३५॥ 635
 कथं नु पृथिवीपाल प्रप्ति प्राणात्ययक्षणे । निर्दोषो वा सदोषो वा ताभ्यां संत्यज्यतेनुजः ॥६३६॥ युगलकम् ॥
 स्वामिप्रोक्तापवादश्च भवेत्सद्रक्षणार्हवम् । देशत्यागं तदुत्सृज्य शरणं नान्यदावयोः ॥६३७॥
 इत्यादि संभाव्य तयोः पादन्यस्तोत्तमाङ्गयोः । रुदित्वा गमनानुज्ञां कथंविच्चार्यो ददौ ॥६३८॥
 पथि कथिदम् हन्यान्मयीकृत्येति धम्मटम् । तौ विनिर्जग्मतुर्देशात्ततः सचलवाह्नौ ॥६३९॥
 तन्वत्कृतेषु यातेषु विविक्तीकृतमन्दिरः । छतमानीय नृपतिः सान्त्वयन्निदमब्रवीत् ॥६४०॥ 640
 आसंसारं जगत्यस्मिन्सर्वतः खयातकीर्तिना । जनकैरेव जन्मस्यं श्रमिरुत्पाद्यते जनैः ॥६४१॥
 पुत्र शीतांभुनेत्रात्रिं विरहीपुण्यातकीर्तिना । भवता तु सुपुत्रेण मां जानात्यखिलो जनः ॥६४२॥
 स त्वं गुणव्रतामध्यो निरर्गलयशा भवन् । असाधुसेव्यमन्त्रानं वद कस्माद्विषेवसे ॥६४३॥
 पैतामहं त्विदं चार्थं यत्र तुभ्यं समर्पयम् । तत्र हेतुमनाकर्ण्य नास्वयां कर्तुमर्हसि ॥६४४॥
 रिक्तः स्वेभ्यः परेभ्यश्च प्राप्नोत्यभिभवं नृपः । इति निध्याय हि मया क्रियते कोशरक्षणम् ॥६४५॥ 645
 पुरप्रतिष्ठां निष्पाद्य क्षित्वा राज्यधुरं त्वयि । वाराणस्यां गमिष्यामि नन्दिक्षेत्रे वा पुनः ॥६४६॥
 तद्राज्यकोशयोः स्वामी बुभुधुर्न विराज्जयान् । अतितात्पर्यतः कस्मादनायौचितमिहासे ॥६४७॥
 संभाव्यते त्वयि न तद्यन्ममावेदितं खलैः । यथार्थकथनात्समास्कीलीनं त्रिनिर्वायताम् ॥६४८॥
 विभुदये करोत्वेष स्वकृतस्याप्रतिभयम् । जेहादित्तिच्छंस्तद्राजा साभिपार्थं वचोभ्यधात् ॥६४९॥
 अपलापत्रयोमात्रं निनीयुस्तस्य हेतुताम् । जनप्रत्यायने सोभूद्यमात्सान्तिमुत्सृज्यः ॥६५०॥ 650
 हर्षस्तु साधुवादैस्तत्पितुः संपूज्य भाषितम् । वक्ष्याम्याममुखे तत्त्वमित्युक्त्वा निर्ययौ बहिः ॥६५१॥
 सामान्यप्रेरणदेवा चिकीर्षामुदिति जुवन् । स पितृप्रहितं दूतं ह्रीतः स्वावसर्षं ययौ ॥६५२॥

६२५. ') Thus corr. by A₁ from A₁ बुद्धीलान्व^०. ६२७. ') रं supplied by A₂. ६३०. ') Thus corr. by A₂ from A₁, 'पुत्रस्तस्य'. ६३१. ') A₁ त्वार्थं उपात्त^०. ६३३. ') Emended; A धम्मटो^०.—') Emended; A बुद्धा. ६३४. ') A₂ gloss धम्म-
 टम्. ६३५. ') वावावां तत्पवेदार्थं supplied by A₂ in space left by A₁. ६३९. ') Emended; धम्मटम् supplied by A₂ in
 space left by A₁. ६४१. ') A₂ gloss पुत्रस्य. ६४४. ') A₂ gloss अनन्तरैव सत्यमिदं.—') Emended with C; A समर्पयम्.
 ६४६. ') Thus R G C; A पुत्रः. ६५२. ') Emended; A सावसर्षं.

- वृत्तं म्लानानं वीक्ष्य पाणिभ्यां ताडयत्तिशरः । हा पुत्रेति वदन्नाजा तस्यास्कन्दमदापयत् ॥६५३॥
 हतेस्मिन्स्वशिरदिङ्म्यामिति प्रोक्तवतः प्रभोः । निदेशाद्वेष्टयित्वैव तस्युस्तद्वैदम् शशिणिः ॥६५४॥
 655 तीक्ष्णास्तु पिहितद्वाराः परिवार्य नृपात्मजम् । ऋचुः सुपर्वां वाचमेवं निधितमृत्यवं ॥६५५॥
 अस्मान्चूर्णी प्रमादी च विरुद्धं छष्ट कारयन् । घातयित्वा दुराचारं क जीवन्स्थातुमिच्छति ॥६५६॥
 रक्षिष्यति घृतं स त्वां स पिता रक्षितस्त्वया । ज्ञातेयं युवयोरस्ति वयमेव हताः पुनः ॥६५७॥
 युध्यस्व मध्यगोस्माकं त्वां निहन्मोन्यथा वयम् । एवं सर्वप्रकारं ते व्यक्तं नास्त्येव जीवितम् ॥६५८॥
 तां वार्तां भूपतेः श्रुत्वा व्याकुलस्यामतः स्थितः । हर्षान्तिकं दण्डकाख्यः प्रायास्त्रिजमहत्तरः ॥६५९॥
 660 तीक्ष्णैर्निजतया दत्तप्रवेशः स नृपात्मजम् । प्रष्टव्योवाच मतमानेनं सर्वाश्विमोहयन् ॥६६०॥
 क्षत्रियापुत्र जीवित्वा कल्पानल्पेतरानपि । कारणैरपि गन्तव्यं नियमाश्रित्येवंशम् ॥६६१॥
 तदेतस्मिन्समासन्ने मरणेऽप्यभिचारिणि । यदर्थं गृह्णते शस्त्रं स मानः पालयतां त्वया ॥६६२॥
 कृतभुतः कृपातयशा युवा क्षत्रियो भवान् । तदाहवदिलम्बेन कार्यं किमिव पश्यसि ॥६६३॥
 एतेषु सुसहायेषु मयि चापेसरेभुना । विपत्तिर्निजयो वापि प्रतापित्वव शोभते ॥६६४॥
 665 उत्तल्लेखं नखकेशादियोजनं कारय द्रुतम् । वीरपट्वं बध्नापि स्वःक्षीपारिणयस्रजम् ॥६६५॥
 इत्युक्त्वा क्षुरकर्माय राजपुत्रं सनापितम् । प्रावेशयत्पूज्यमानस्तीक्ष्णैराभ्यन्तरं गृहम् ॥६६६॥
 न्यस्तासिधेनुर्ध्वेण दत्तस्रजः क्षणात्स्वयम् । पश्चात्प्रविश्य तद्वैदम् चक्रे सुनिहितार्गलम् ॥६६७॥
 ततः स राजस्थानीयं तमारादव्रगीहचः । रक्षितो राजपुत्रोऽयं क्रियतां स्वोचितं त्वया ॥६६८॥
 भूतग्रहादिभयमोषधिभिर्विरोधिजातं बलैः प्रहरणप्रभवं तनुवैः ।
 निर्वाप्यते प्रतिभयं पृथिवीपतीनां सार्वत्रिकं तु रभसाद्भुवि बुद्धिदृष्टैः ॥६६९॥
 670 नदन्तस्तुमुलं योधास्तनो राजपुतास्पदे । आरोहुमाययुर्ध्वप्रहर्ष्यादि प्रविशेक्षतः ॥६७०॥
 तीक्ष्णा इहद्वारगृहस्थितं त्यक्त्वा नृपात्मजम् । यावन्निर्गन्तुनिच्छति हन्यमाना युयुत्सवः ॥६७१॥
 द्वित्राः प्रसङ्गसांनिध्यान्मध्यपातं समाश्रिताः । तावद्विनिर्येयुर्वीरा निद्रांहा अभिमानिनः ॥६७२॥
 ते निर्पाताः सूर्यमतीगौरीशाभयिणो गृहात् । सदाशिवान्तिकं प्रापुर्घ्नन्ते युधि विरोधिनः ॥६७३॥
 रक्ष्यमाणोपि भूभर्तुराज्ञा ज्ञातेयशालिनः । राजज्ञातिर्हतस्तेषु प्रथमं सहज्जाभिधः ॥६७४॥
 675 द्विजस्तिव्याभिधो वीरः पण्डितः शौर्यमण्डितः । रामदेवश्च केशी च कर्णाटोरिभट्टैः ॥६७५॥
 केचिच्यजन्तः शस्त्राणि स्वं प्रस्तः केचि च स्वयम् । लेभिरे वधवन्धावि पापाः कापुरुषोचितम् ॥६७६॥
 सितषष्ठ्यां सहस्यस्य चतुःषष्ठे स वत्सरे । शैवं नीत्वा पितापुत्रौ विप्रवः कारितो धिष्टैः ॥६७७॥
 हठत्यागासक्तिः प्रिययुवतिसंप्रेरणश्चः खलासङ्गः पूर्वपणयपरिहारो जनयितुः ।
 अमात्येन भ्रात्रा सममपरमात्राद्य कलहः कुमाराणां बुद्धिं पितरि विपरीतां प्रतनुते ॥६७८॥
 एषं स खलमंगत्या कुमरो लब्धलाघवः । बन्धं कारागृहे प्रापदसुखानि सुलोचितः ॥६७९॥

६५५. ¹) A₄ gloss स्वकीया एव एवं राजवधं प्रति पोल्याहिताः. ६६१. ¹) A₂ gloss कारणाणि प्रहाराणि पञ्च. ६६७. ¹) Fol. 166 of A ends with पश्चात्; fol. 167 which ended with verse 688, is now lost. ६७५. ¹) Thus R; G केशाश्च.

राज्ञी भुवनमस्यस्मिन्बडे माध्यस्थ्यसंविदि । स्थापिता मानिनी कण्डच्छेदं कृत्वा जहावस्र्ज ॥६८०॥ 680
 रक्षिणो मन्त्रिणामाप्तास्तस्य विन्यस्य भूपतिः । प्राहिणोदुचिताभोगान्छतस्नेहाहिने दिने ॥६८१॥
 'अक्रिकायामशक्तोयमिति संविन्य भुभुजा । भृत्यः प्रयागनामास्य निजः पार्श्वान्न वारितः ॥६८२॥
 नोनको हर्षमुद्दिश्य स्वेनान्यैश्च महीभुजम् । जीवितं लोचने वास्य कृपेयामित्यभाषत ॥६८३॥
 नृपः स ग्रीलवैकल्ये पशुनृत्ये ह्रियं त्यजन् । रिपोरिव तनूजस्य चक्रमे कतिचिद्विषयाः ॥६८४॥
 तासु श्वभुरवाहभयमाप्य सुगलाभिधा । भवन् तुक्कभूमर्तुन्प्री भर्तृवार्धनी ॥६८५॥ 685
 संमन्य नोनकः सा च हौ सूदावशनान्तरे । रसं प्रदातुं हर्षस्य पापं प्रैरयतां ततः ॥६८६॥
 अन्यसूदमुखाह्वतीं प्रयागस्तनामवाप्तवान् । प्रभुं तहाप्यमानास्रपरिहारमकारयत् ॥६८७॥
 तेनास्त्रेन परीक्षार्थं दापितेनापजीवितौ । हर्षः श्वानौ निशम्याभूसिराशो निजजीविते ॥६८८॥
 प्रयुक्तिं गूढवण्डस्य पितुरेव स तां विदन् । ततः सर्वाणि भोज्यानि स्पृष्ट्वैवौज्झहिने दिने ॥६८९॥
 प्रयागोपहतेनासीत्परं बाह्येन सर्वदा । भोज्येन येन केनापि कुर्वन्नीवितधारणम् ॥६९०॥ 690
 अन्नस्याभोजनं भुत्वा राजा सूदैर्निवेदितम् । ततः प्रयागमानीय तत्र पप्रच्छ कारणम् ॥६९१॥
 प्रयोजकौ च सूदौ च सोपलभ्य न्यवेदयत् । रसार्पणकथां कृत्वा तज्ज्ञानं च स्वयं प्रभोः ॥६९२॥
 अथान्येष्वापि सूदेषु पित्रा वक्तुं शक्नोतः । राजसूनुर्न बुभुजे प्रयागोपहतं विना ॥६९३॥
 स सर्वेषु विरुद्धेषु यद्यत्तत्रात्यवाहयत् । मेने तत्तद्दिनं लब्धं शोषेष्वास्थापराकुलः ॥६९४॥
 अत्रान्तरे समुद्रभृत्कस्मान्नाशस्तृणकः । अष्टवृत्तौ भूमर्तुः सदाचारविपर्ययः ॥६९५॥ 695
 उत्पाद्य तान्प्रस्थाप्याख्यं पूर्वं तान्नमयं रविम् । स रीतिप्रतिमाः स्वैरं विहारेभ्योप्यपराहत् ॥६९६॥
 धनानि निरपत्यानामाहर्तुं श्यवसायिना । न्यवार्यतार्यमर्यादा कौर्योक्तान्तेन भुभुजा ॥६९७॥
 ततोनिशापसंतापयञ्जकेनाञ्जसाभवत् । अतिसंभोगजातेन धातुक्षेप्येन सौरितः ॥६९८॥
 कुम्भप्रतिष्ठासंभारं चिकीर्षोर्हरमन्दिरे । तस्यापतन्महाकालकुम्भे नासापुटादस्र्ज ॥६९९॥
 आकस्मिकं दुर्निमित्तं तत्प्रतीकारसंविदा । न मनागप्यगाच्छास्तिं प्रवृद्धिं प्रत्युतापयौ ॥७००॥ 700
 अन्नसूत्यनुबन्धेन तेन रूढपितसौष्ठवः । शनैः शय्यापणयितामन्तः स प्रत्यपद्यत ॥७०१॥
 बलमांसकृतक्षैण्यमभिमानाद्युपद्रवैः । कलाशेषेण शशिना तद्वपुः साध्यमाययौ ॥७०२॥
 राज्यं स दिवर्तुर्हर्षाय इदमाल्यान्वराकुलान् । ततोभिषेकमौत्कर्षमानिन्ये लोहाराचलात् ॥७०३॥
 उद्यावचास्तेन सर्वे संविभक्ता मुमूर्षुणा । परमीर्ष्याविधेयेन न भुदान्तवधुजनः ॥७०४॥
 कृत्वा धनार्पणं कुर्यां देशादस्य प्रवासनम् । इत्युक्त्वा हर्षमानेतुं तेनाग्रार्थेन मन्त्रिणः ॥७०५॥ 705
 ते तु गोमृन्निवासीणांष्टकुराल्लोहराभितान् । विन्यस्य रक्षिभावे तमुत्कर्षाय न्यवेदयन् ॥७०६॥
 स नाद्यमण्डपात्तेन निष्कृष्टः क्षामविपहः । निवेशितधनुःस्त्वमे बद्धा बान्धवशक्तिः ॥७०७॥
 अयोर्जिगमिषूपाणिःसामर्थ्यं विदधृषः । मुमूर्षुरभवत्तीर्यप्रस्थानाय कृतस्वरः ॥७०८॥

६८०. ^१) Thus R G sec. manu; C G prima manu माध्यस्थ्य. ६८५. ^१) Emended, G R 'भुवनं भूमर्तुन्प्रीवार्धनी; C 'भुवनं भूमर्तुन्प्रीवार्धनी'. ६८६. ^१) Thus G C; R रसे. ६८६. ^१) Thus emended with C; A R G तेनास्त्रेन. ७०१. ^१) Emended, A अशु. ७०६. ^१) Emended with C; A गोमृन्नि. ७०६. ^१) Emended with C; A अयोर्जग.

- स जानन्दैवतक्रोधं ताप्रस्वामिविपाटनात् । इयेष शरणं कर्तुं मार्ताण्डं प्राणलभ्ये ॥७०९॥
- 710 संत्यज्य विजयक्षेत्रमत एवापवर्गदम् । महीधरोपि प्रययौ तत्र त्रासवशंवदः ॥७१०॥
 अभीकारप्राप्त्या तृणमिव विदन्विश्वमखिलं नियोगी जानार्तिर्नमति गृह्णासीरपि हृदन् ।
 नदनमुखीं ज्ञानी बहुदुरुपदेशाधिगतः करोति प्राणान्ते शिशुरिव च किं किं न विगुणम् ॥७११॥
 तादृश्या कृपणप्रायसेव्यया हैम्यसंविदा । गुरूपदेशाहंकारस्तस्य हास्यत्वमाययौ ॥७१२॥
 भुक्तायां मार्गशीर्षस्य तृतीयस्यां निशामुखे । ततादेवाश्रितो युग्यं भूमृन्मर्तुं विनिर्ययौ ॥७१३॥
 स भेरीतुर्येनिर्घोषैर्जनाक्रन्दं तिरोदधत् । साम्राट्यान्तःपुरो नौभिः प्रतस्थे जलवल्मना ॥७१४॥
- 715 यामशेषे दिनेन्यस्मिन्प्राप्तस्य चरणान्तिके । मार्ताण्डस्य स्वजीवायै सौवर्णां प्रतिमां व्यधात् ॥७१५॥
 भृत्यैरगणिताज्ञस्य दिदृक्षोऽर्ज्येष्ठमात्मजम् । औत्सुक्येनारतिस्तस्य व्यथितस्याधिकाभवत् ॥७१६॥
 बहिर्हर्षकृतं गीतं गायनानां स गायताम् । विवृतहारविवरः भृणोति स्म विनिःश्वसन् ॥७१७॥
 प्राणावसानसमये परिसंकुचन्ती स्वप्नप्रसङ्ग इव धावनशक्तिराज्ञा ।
 प्राचुर्यदा खलु हजो मरणोद्भवाया मर्मग्रथ्यां प्रथयते पृथिवीपतीनाम् ॥७१८॥
 प्रजाज्येष्ठं तनूजं च सर्ववभक्तुं कृतार्थनः । उत्कर्षे पाहयञ्छिक्षां बद्धजिह्वोभवत्ततः ॥७१९॥
- 720 अत्यक्तं वदतो हर्षे इति वाचं पुनः पुनः । निह्नातुं नोनको भार्यं तस्यादर्शमहौक्यत् ॥७२०॥
 स तन्निवार्ये विहसन्दष्टौष्ठः कम्पयञ्छिशरः । जपन्किमपि सार्धं द्वे बद्धवागभवद्दिने ॥७२१॥
 आसन्नप्राणनिर्याणः संज्ञयाह्वय मन्त्रिणः । ततः स्वं तैरसंभुदैर्मार्ताण्डाधमनाययत् ॥७२२॥
 वर्षनिकाक्षपञ्चाशद्भुक्तवान्स सितेहनि । मार्गस्य पञ्चषष्ठेष्टे वष्ट्यां निष्ठामथासदत् ॥७२३॥
 सप्त मम्मनिकामुख्या देव्यः परिणयाहताः । अवरुद्धापि जयमत्यभिधाना तमन्वगुः ॥७२४॥
- 725 प्रसादवित्तया तस्य पुनः कट्याभिधानया । अवरुद्धिकाया कृष्णा स्त्रीजातिरपवित्रिता ॥७२५॥
 सर्वावरोधप्राधान्यप्रदानं नास्मरद्यदि । मा स्मार्षीक्षाम भर्तुस्तदनुद्यामिजनोद्भवा ॥७२६॥
 संभित्य विजयक्षेत्रं क्रमाक्षामनियोगिनः । भजे यत्स्ववरुद्धात्वमतो दुःखाकरोति नः ॥७२७॥
 भूपालभोग्यं स्ववपुः सा भोगाभ्यासभासुरम् । निनाय पाम्यभोग्यत्वं धिक्पूरीनींचचेतसः ॥७२८॥
 उत्कर्षस्याभिषेकाय व्यपेष्णखिलमन्त्रिणु । अन्त्येष्टिमकरोद्वाज्ञः कृतज्ञो वामनः परम् ॥७२९॥
- 730 घोषोभिषेकतूर्याणामेकतो गीतमङ्गलः । साक्रन्दः प्रेततूर्याणां नादोन्यत्र समुद्ययौ ॥७३०॥
 जातः पद्माश्रयो देव्याः पुत्रः कलशभूभुजा । ततो विजयमल्लाख्यो भानुर्वैमत्यमादधे ॥७३१॥
 यददाहर्षदेवस्य पिता प्रत्यहवेतनम् । प्रतिभुभाव तस्मै स तदेवोत्कर्षभूपतिः ॥७३२॥
 आभ्रासाय च मध्यस्थान्दहौ सामन्तमन्त्रिणः । कट्यान्मजस्य चके च जयराजस्य वेतनम् ॥७३३॥
 अन्विष्यन्ति हृदय एव तरला गत्यन्तरं योषितो योगक्षेमकर्यां चित्तान्तिकगता एवात्मजाः कुर्वन्त ।
 अन्वेषां शतशोवसानसमये चर्चा विचार्यैर्दृशीं स्त्रीपुत्रादिकृते कुकर्माभिरहो संविन्वयेनै जडाः ॥७३४॥

७११. ¹) Emended with C; A 'होषोधि'. ७२०. ¹) A₂ gloss हर्षे आनीयनामिति राक्षो भावमभिप्रायं निह्नातुं आरवो नोनकेना-
 नीत इत्यर्थः हर्षः आरवो इति पाठमात्रसाक्षादित्यर्थः. ७२४. ¹) A₂ gloss उरुद्धा इति वैष्णवावध. ७२९. ¹) Emended with C;
 A अन्त्येष्टि'. ७३१. ¹) ज supplied by A₂. ७३२. ¹) Emended; A तस्यैव'.

प्रविशेश ततः श्रीमान्नगरं नृपतिर्नवः । न तु हर्षोदयाकाङ्क्षि हृदयं नगरीकसाम् ॥७३६॥ 735
 तद्वाद्यताम्रदिवसो जनस्याभोगदूषितः । सन्नपि प्रत्यभाक्षैव स रोगार्तेति कोत्सवः ॥७३६॥
 हर्षदेवस्तु पितरि प्रयाते मर्तुमानुरे । नवबद्धशत्रुस्तम्भे न तस्मिन्नङ्गि भुक्तवान् ॥७३७॥
 सार्धभ्रष्टमित्राध्वन्यमन्यस्मिन्नङ्गि टक्कुराः । ते शोकमूकं संपार्थ्य कथंचित्तमभोजयन् ॥७३८॥
 राज्यं दातुं पित्रे देशे चतुश्चास्य प्रतिभवंम् । राज्यद्वयं नायमर्हत्येक एवेति वादिनः ॥७३९॥
 एवं मिलितचित्तैर्निर्घर्षितं भुतवाप्सितुः । कृतोपवासः सोम्येषुः शुभावोत्कर्षमागतम् ॥७४०॥ 740
 वाप्यैः पित्रे प्रयच्छन्तं निर्वापसलिलाञ्जलीन् । तं दूतैरनुजो राजा ज्ञातुं प्रार्थयताय सः ॥७४१॥
 तस्य ज्ञानक्षणे राज्ञि सज्जे राज्याभिषेचने । गोबोभिषेकतूर्याणामुदभूत्सजयध्वनिः ॥७४२॥
 स तेन सुनिमित्तेन प्राप्तां मेने निमित्तवित् । विशुद्ध्योतेन जीमूतगर्जामिव नृपभियम् ॥७४३॥
 ततः प्रभृत्यनुमुखता सुनिमित्तैरगृह्यत । तस्यात्यासन्नराज्यस्य भृत्यैरिव दिने दिने ॥७४४॥
 स भोजनं कारयितुं दूतान्भ्रात्रा विसर्जितान् । देशान्निर्वासयतु मां राजा संत्यज्य बन्धनात् ॥७४५॥ 745
 स्यात्तुमप्रत्यवस्थित्यां विदध्यां कोशसंविदम् । म्रियेभ्यया निरशनेः संदिश्येति व्यसर्जयत् ॥७४६॥
 स तस्मिन्ध्या प्रतिभुयत् तं दूतैः प्रक्षिप्ततः । कृतकोशं सान्त्वयित्वा राजा भोज्यमभोजयत् ॥७४७॥
 नित्यं च श्रोत्रिणास्ये तदर्थ्यमान इति श्रुत्वा । कालापहारं कुर्वाणः शङ्कान् तस्योदपादयत् ॥७४८॥
 विश्रासाय स्वताडङ्कुपाणिं कृत्वा प्रयागकम् । पार्श्वं विजयमल्लस्य सोध गूढं व्यसर्जयत् ॥७४९॥
 तदेवोक्ता तमूचे स स्वां वृत्ते दुःस्थितोपजः । कुमारं स्वयि राज्येस्मिन्नुप्यामी बन्धने बधम् ॥७५०॥ 750
 संक्रान्तदुःखः संविन्त्य विरेणापि तमजवीत् । कार्यं कुर्यात्कथमिदं मङ्गिरा नीतिमाधृपः ॥७५१॥
 तथाप्यस्मिन्मयाशक्तिं यतिष्ये स्वद्विमोक्षणे । स्वया तु सावधानेन रक्षणीयं स्वजीवितम् ॥७५२॥
 तं पार्श्वं हर्षदेवस्य संदिश्येति व्यसर्जयत् । उपायांश्चित्तयन्नासीत्तस्य कार्यस्य सिद्धये ॥७५३॥
 उत्कर्षः प्राप्तराज्यस्तु दैवतैरिव मोहितः । नादधे किंचिदारम्भं व्यवस्थापयनक्षमम् ॥७५४॥
 समर्पिताधिकारोपि कन्दर्पादीन्स मन्त्रिणः । राज्यकृत्यं न पप्रच्छ विदधे स च न स्वयम् ॥७५५॥ 755
 परिमार्तुं परीमाणं कोशसंचयवीक्षणे । परं क्षमापतेस्तस्य दिनकृत्यमजाबत ॥७५६॥
 कर्मणा निर्व्ययेनास्य चिन्त्यमानस्य येन वा । सुदीर्घदर्शा लोकोभूतेन तुण्धत्वनिधौ ॥७५७॥
 सा तस्य तुण्धताख्यातिः समुद्राक्षप्रवायिनः । भूमनुः पितृपत्नीभिः स्वैरिणीभिः पवर्धिता ॥७५८॥
 स भोविय इत्योत्कम्पी व्यवहारमिताशयः । महाहृदयभोग्यानां प्रजानां नाभवतिवः ॥७५९॥
 ततो नियमितां वृत्तिं तस्मालुष्पादनामुषन् । कुप्यन्विजयमल्लोभूशान्वन्तु कृतोद्यमः ॥७६०॥ 760
 स्वं रक्षितुं स मध्यस्थाननुग्रज्याकृतेष्वितान् । प्रार्थयामास तेनापि सज्जास्मनुबध्रजुः ॥७६१॥
 लवणोत्से निशामेकां पुराभिर्गत्य तस्थुषः । मध्यस्थसैन्यास्तस्यैवं योधाः पक्षमशिभवन् ॥७६२॥

७३६. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁ 'कश्चि'. ७४१. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁ 'राज्यास्तस्मिन्'. ७४६. ^१) स्वा supplied by A₂ in space left by A₁. ७४८. ^१) Emended: A 'वर्धमान'. ७५१. ^१) ताड supplied by A₂ in space left by A₁. ७५७. ^१) येन वा supplied by A₂ in space left by A₁. ७५९. ^१) A₂ gloss उत्कम्पी शानसन्धे सकल्प इत्यर्थः. ७६१. ^१) A₂ gloss हेतुना. ७६२. ^१) मध्यस्थ supplied by A₂ in space left by A₁. —^२) Thus corr. by A₂ from A₁ 'स्तस्या'.

- हर्षे बदे त्वयि गते कृतकृत्यो भवेद्युपः । तत्तं निष्कृत्य काराया गमनं तव सांप्रतम् ॥७६३॥
 इति तैः प्रेयमाणः स राजस्वनुरदायुषेः । विनिवृत्त्याकरोद्यान्तं प्रयुषे नगरोन्मुखः ॥७६४॥
 765 भुत्वा चिकीर्षितं तस्य व्यावृत्तस्य तथाविधम् । सहायाः समपद्यन्त कतिचिज्जामरा अपि ॥७६५॥
 अकरोन्मधुरावद्वो हयसेनापतिः सुतम् । राजस्वनुर्ययाद्धर्षं मध्यस्थाननयात्रिकम् ॥७६६॥
 नागाहयो ब्रोहरीनो राजपक्षमसंत्यजन् । कैश्चित्सह हयारोहैः स पद्मपुरवर्त्मना ॥७६७॥
 भागच्छन्नतिकं राज्ञो दुर्निमित्तहतस्वरः । न यावन्नगरं प्राप क्षिप्रकारी नृगाम्जः ॥७६८॥
 शकुनैराहितोत्साहः शालाघोषीपितामिभिः । सैन्यैर्गृहान्दहंस्तावत्राजधानीमवेष्टयत् ॥७६९॥ चकलकम् ॥
 770 समयाय विनिर्यातं त्यक्त्वा कर्षं महीभुजम् । तत्पक्षं जयराजोपि राजस्वनुराश्रयत् ॥७७०॥
 हस्तस्थितौ राजपुत्रौ तस्याचिन्तयतां गतिम् । नवौ कवी व्यवहति सिद्धवाचः कवेरिव ॥७७१॥
 हर्षदेवे परित्यक्ते यास्याम इति वादिनः । स हस्तिमहिषादीनां शालाः सैन्यैरदाहयत् ॥७७२॥
 त्यागप्रलयजीमूतो हर्षदेवोभिविध्यताम् । नुग्धः खड्गो वणिक्प्रायो राज्यादेशं निवार्यताम् ॥७७३॥
 एवं वदन्तः सन्तोपि हर्षमित्यु पुरौकसः । पुत्रैः प्राच्छादयन्वदं तमोरिविवरापतिः ॥७७४॥
 775 उत्तिष्ठे तव संजाते भयसैन्यस्य भूपतेः । संश्रये ठक्कुरान्हर्षस्तटस्थं तद्वलं व्यधात् ॥७७५॥
 इत्थं बद्धोपि तत्कृत्वा वैरिकायैर्विरोधिनः । संदेहवेषमानाङ्गस्ततस्तानेवमब्रवीत् ॥७७६॥
 वर्तेद्य संकटे दुष्टे तन्मां मुञ्चत बन्धनात् । न वेदाथु महीपालादनिष्टं नियमाद्भवेत् ॥७७७॥
 इत्युच्यमानास्ते यावद्विमुद्रांति स्म तन्मुहुः । पादप्रहारा न्यपतंस्तावद्भारगृहाद्वहिः ॥७७८॥
 उद्यचार स किं ब्रोहः प्रकान्तोयं दुराशयैः । रे ठक्कुरा विवृणुन हारमित्युच्चकैर्वचः ॥७७९॥
 780 ठक्कुरेष्वथ भीतेषु धैर्यदगणयन्मयम् । अकारयद्दृष्टदेव एव शरमपावृतम् ॥७८०॥
 नेत्रमात्रस्थितप्राणो ददर्श विशतस्ततः । लौहारांश्शस्त्रिणो हन्तुं प्रामान्शोडश वारिकान् ॥७८१॥
 मे हि छिन्नोष्णिजे हर्षशीर्षे सर्वमिदं क्षणात् । शाम्येदिह भयं मन्वं नोनकस्येति जल्पतः ॥७८२॥
 उत्कर्षेणासकृच्छ्रुत्वा तं निहन्तुं विसर्जिताः । विमृश्य चोक्ता गच्छन्तः कार्यशेषं विमुञ्चता ॥७८३॥
 कदाचित्तेन कृत्यं स्यादहतेनेति तत्क्षणम् । निवार्य ठक्कुराजस्यो हन्तव्यश्च यदौमिकम् ॥७८४॥
 785 इमां दद्यामभिज्ञानं यदा चेयं विमुञ्ज्यते । तदा तु बन्धनाद्याज्य इत्युदीर्यङ्कलीयकम् ॥७८५॥
 पाणौ दर्शयता चोक्ता विलम्बालम्बनं यतः । निवार्य ठक्कुरांस्तस्मिन्क्षिप्रं न प्राहरस्ततः ॥७८६॥ कुलकम् ॥
 स तु प्रत्येकमाहूय नामग्रहणपूर्वकम् । अजिग्रहंतास्ताम्बूलमप्युपवेशयत्पुरः ॥७८७॥
 जहृस्ते कृतसत्कारास्ताम्बूलमङ्गक्षणं । क्षिताः करापाच्छस्त्राणि प्रजिहीर्षा च मानसात् ॥७८८॥
 धत्ते भिर्यं सृजति कीर्तिमर्थं तुभीते मित्रत्वमानयति हन्त विरोधिनीपि ।
 यात्यध्वभिः प्रतिपदं छमनोनुकुलैर्गीः कामपुङ्गवि नपहरत्यनर्थम् ॥७८९॥
 790 राजपुत्रः स तानूचे किं क्षिता इव तिष्ठथ । निर्दोषाः सर्वथा प्रेय्याः स्वाम्यादेशानुपालने ॥७९०॥

७७०-¹) Thus corr. by A₂ from A₁ स्वकोरक^०. ७७६. ¹) Emended; A वैरि-वि; C वैरिकाववि. ७८९. ¹) Thus A; R चार्थिकान्.

विलम्ब्यतां तथाप्यत्र ब्रह्मण्यं महद्व्रुतम् । यथोदेत्यर्थवस्थानामन्यथात्वं क्षणे क्षणे ॥७९१॥
 द्विपक्षीपिक्रम्यादुरगतुद्गादिभ्रमकृतो यथास्यां भिद्यन्ते दिवि किल त एवाम्बुदलताः ।
 तथा सौम्यकूरकमविकृतिभाजस्तनुभृतां क्षणानां नानात्वान्ननु इदि विकारोर्मय इमाः ॥७९२॥
 क्षणानुवृत्तिं कुर्वणास्तथाय स्थिता वयम् । तथा सन्तु भवन्तोपि कार्यान्तरदिदृक्षवः ॥७९३॥
 अपि चैवंविधा एव नित्यवन्तो रसान्तरम् । आसन्नराज्यप्राप्तीनां राज्ञां द्युः प्राणसंशयाः ॥७९४॥
 मीष्मस्योष्मा व्रजति घनतां नूनमासन्नवृष्टेर्नैव गाढीभवति तिमिरं संनिहृष्टप्रभातम् ।
 जन्तोरेवं प्रसभविभवस्कारसंप्रवचाराभिष्क्रामन्ती विपुपचितोपद्रवोद्रेकमेति ॥७९५॥ 795
 प्राणचारेण शकुनं निश्चित्येति वदन्सताम् । आचक्षते भुभोर्दंकाः स्वोदन्तसदृशीः कथाः ॥७९६॥
 कालं क्षेपुमुपन्यस्तशुद्धिव्यक्तीभवद्रसाम् । तेभ्यश्च कथयामास हरिश्चन्द्राभयां कथाम् ॥७९७॥
 तद्रज्जने स्वरसायां बाह्यवार्तागवेष्टणे । व्यापृतत्वं गभीरस्य न तस्य समलक्ष्यत ॥७९८॥
 अत्रान्तरे तमुद्दिश्य मते जाते नवे नवे । राजभियश्च काल्याश्च शतशोभूत्रतागतम् ॥७९९॥
 उत्कर्षो भूमिपतस्य परित्यागं क्षमन्यत । आदिदेशानुगांस्तान्तामभूरिशश्च प्रमाणे ॥८००॥ 800
 अभिज्ञानोर्मिकादानं वधादेशे तु नास्मरत् । ते नोक्तिं तस्य दूतानामन्यवतिष्ठन् रक्षिणः ॥८०१॥
 स तान्वन्ध्यभ्रमाव्नीक्ष्य स्मृत्वाभिज्ञानसंविदम् । सत्त्वात्मनं राजपुत्रं भूराख्यं व्यसृजन्ततः ॥८०२॥
 अभिज्ञानं वितरतस्तत्करे तस्य मुह्यतः । दैवयोगात्क्षणे तस्मिन्मृमिकाव्यत्ययोभवत् ॥८०३॥
 यः पातार्थमुपाजितोन्यशिरसस्तेनैव सिन्धुपुर्बुद्धक्षेत्रधराधवः स्वशिरसः पातं वरेणान्वभूत् ।
 दिव्या स्रैव गदा श्रुतायुधपृष्ठं हन्तावपीदाहवे यक्षाणाय विगण्यते विधिवशात्तेनैव नाशो भवेत् ॥८०४॥
 तथा चैकस्य विस्मृत्या व्यत्ययेनापरस्य च । अभिज्ञानस्य स नृपो नाशं प्रत्युत लब्धवान् ॥८०५॥ 805
 आभिजन्येन हर्षस्य ते क्षणादेव रक्षिणः । प्रपेदिरे हितैषित्वमुत्कर्षांश्चाविरोधिनः ॥८०६॥
 हारमाक्रान्तमुत्क्रोधो वधायायमुपागतः । इति निर्धाय ते शूरं हन्तुमैच्छन्नुदायुषाः ॥८०७॥
 उद्धाटितारिपुटा दृष्ट्वा तस्योर्मिकां करे । तेनैव साकं नृत्यन्तो हर्षं समुपतस्थिरे ॥८०८॥
 पादन्यस्तोत्तमाङ्गैस्तैर्मिर्गच्छेत्त्यर्थितस्ततः । अविश्वसन्नाजस्रुः क्षणमासीस चिन्तयन् ॥८०९॥
 तस्मिन्क्षणे हर्षदेवं हतं ज्ञात्वा रणे स्थितः । कुप्यन्विजयमल्लोभूदधिकोत्क्रिक्तगौरवः ॥८१०॥ 810
 तं दग्धुम्यातं राजधानीं जीवति तेमनः । अभिधायेति रुद्रपुः कथंवित्पार्थिवानुगाः ॥८११॥
 प्रत्ययार्थं ततस्तस्य राज्ञा हर्षवपूर्वतम् । गृहीतमर्तुनाडङ्का सुगला प्रैव्यतात्तिकम् ॥८१२॥
 तां विलोक्यैव विरते वृद्धिदाहासृपात्मजे । राजा भयपतीकारं हर्षत्यागादमन्यत ॥८१३॥
 गत्वामात्याः स्वयं नोनप्रशस्तकलशादयः । हर्षं निर्गिण्डं कृत्वा कारागारात्तोत्यजन् ॥८१४॥

७९१. ¹) Thus corr. by later hand from A, 'वृताम्.—' हेवत्य supplied by A₂ in space left by A₁. ७९५. ¹) Thus corr. by A, from 'प्रतापम्'; A₂ 'प्रमाते. ७९६. ¹) Thus corr. by A₂ from A, 'युधोव'. ७९९. ¹) A₂ gloss काली यमस्त्री. ८०२. ¹) Doubtful; thus A R G. ८०४. ¹) A₂ gloss वः पातार्थमिति एतद्वृत्तद्वयोपाख्यानं महाभारते क्षोणपर्षणि ज्ञेयम्. ८०६. ¹) A₂ gloss आनीजन् इति हेतुभाषया. ८०८. ¹) कं नृत्यन्तो supplied by A₂ in space left by A₁. ८११. ¹) Emended; A R G तेनुजः.

- 815 मन्त्रः स तेषां शोकेन वक्रात्कृतगतागतः । अन्त्यक्षणे श्वास इव प्रससार बहिर्धरन् ॥८१५॥
 हर्षः प्रच्छाद्यमानस्तु पौराणां पुष्पवृष्टिभिः । हयमारुह्य सामात्यो रणस्थं नृपमासवत् ॥८१६॥
 अभिनन्धानुजो राजा तमुचे आतरं रणात् । निवार्यागम्यतां कुर्मः प्राप्तकालं ततो वयम् ॥८१७॥
 तथेति प्रस्थिते तस्मिन्त्यक्त्वा तत्स रणाजिरम् । प्राविशन्मन्त्रिभिः सार्धं कोशं हेमादिंसंभ्रमम् ॥८१८॥
 उत्तारिणः महतः कृच्छ्राद्धर्षदेवमुपस्थितम् । दृष्ट्वा विजयमल्लोभूत्सहर्षाक्षिप्तिक्रयः क्षणम् ॥८१९॥
 820 ततो वचन्दे तत्पादौ स चोत्क्राम्यालिलिङ्गं तम् । तास्ताः कथास्तयोरारसनुपकर्षुपकार्ययोः ॥८२०॥
 व्यापादयैनमेवादौ हर्षोत्कर्षं ततो नृपः । निष्कण्टकोसि भवितेत्याप्रस्थोपांशु जल्पतः ॥८२१॥
 ततो विजयमल्लेन नाग्रेहेणादृतं वचः । शाल्वेङ्गितज्ञो हर्षस्तत्ततस्तु चकितः क्षणम् ॥८२२॥ युग्मम् ॥
 स्वदेहमाभिधीभूतं स भ्रात्रोः दयेनयोरिव । निष्पन्नपक्षप्रतिमो ररक्षार्थगतधरन् ॥८२३॥
 भासन्नाभ्रजलस्य दावविगमे विधुद्भयं शाखिनो नकास्याहलतथ मज्जनमयी शङ्का भवेद्धारिणी ।
 भोक्तव्यस्य विधिः शुभस्य रभसास्त्रादुन्वनिष्पत्तये जन्तोः संतनुते निराकृतभियो भीत्यन्तरोत्पादनम् ॥८२४॥
 825 तं हयभ्रमणव्याजाव्रक्षितुं निजजीवितम् । ज्ञातवार्ता निजाः केचित्सत्तयः पर्यवारयन् ॥८२५॥
 साकं विजयमल्लेन ततः संमन्य स क्षणात् । चचाल विद्ववापायमाख्यातुं तं महीभुजे ॥८२६॥
 भयं तद्वैदमनः प्राप्तं विनिर्यान्तं नृपात्मजात् । ततो विजयसिंहस्तं संपवेशाड्यवारयन् ॥८२७॥
 ऊचे च मरणातीर्णो मयै विशसि किं पुनः । निष्पन्न गत्वोपविश त्यक्तशङ्कं नृपासने ॥८२८॥
 एवमुक्तवतस्तस्य भूत्वैः कोशादुपादते । सिंहासने हर्षदेवस्ततस्सर्गमुपाविशत् ॥८२९॥
 830 वैयाच्यच्छादितानन्तप्रातिकूल्या तदन्तिके । उपाविशश्च सुगन्ता महादेवीत्वसिद्धये ॥८३०॥
 तस्याभिषेकशब्देन समग्रचन्त सर्वतः । रसितेनाम्बुवाहस्य चातका इव मन्त्रिणः ॥८३१॥
 तद्द्वार्ताश्रवणेनार्तमुत्कर्षं मन्दिरात्ततः । पूर्वो विजयसिंहोपि कृद्धान्यमनयद्बृहम् ॥८३२॥
 आस्थानस्यस्य भूमर्तुरपेण स मितानुगः । नष्टश्रीर्दृशे गच्छन्निष्ठराः कस्य विभूतयः ॥८३३॥
 तस्य वेश्मप्रविष्टस्य बहिर्विन्यस्य रक्षिणः । राज्ञो विजयसिंहस्तत्कृतं कार्यं स्ववेदयत् ॥८३४॥
 835 कारायां संस्तुताज्जापार्थमानीय ठकुरान् । तत्सैन्यैवस्थितेत्यासीद्भयं विजयमल्लतः ॥८३५॥
 सोप्यमजं प्राप्रराज्यं भुक्त्वा तत्सर्विधं व्रजन् । निन्ये संमान्य तद्वृत्तैः स्वाभेष वसतिं क्षणात् ॥८३६॥
 तत्सैन्यं स्वान्तिकं प्राप्तमथ वीक्ष्य क्षमापतिः । आनिनाय तमभ्यर्णं क्षणमात्रेण नीतिवित् ॥८३७॥
 मयं प्राणाथ राज्यं च स्वया दत्तमिति ब्रुवन् । स प्राञ्जलिस्तमकरोक्तेः शसफल्यदायिनम् ॥८३८॥
 तस्य दैवानुकूल्येन नीत्येव ह्यप्रयुक्तया । तत्कालमेव तद्राज्यशय्यायां समुपाविशत् ॥८३९॥
 840 कारागृहान्तःसंवीतान्येव वासांसि धारयन् । सिंहासनेन शुभुधे श्रीसांनिध्याच्चो नृपः ॥८४०॥
 तादृक्साहससंरम्भपरिभ्रान्तो दिनात्यये । कृतारोहोऽप्यशय्यायां स्वक्तभार इवापतत् ॥८४१॥

८२०. *) स्कास्या supplied by A, in space left by A₁.—*) Emended with C; A 'मुपकर्ष' ८२३. Thus A; perhaps, 'पक्षि'. ८२४. *) The same hand which has supplemented the marginal note of A₁ in i. 110, writes here: नकास्याहलतथ मज्जनमयी शङ्का कथस्तयोरारसनुपकर्षुपकार्ययोः, with the gloss नकाः जलपायिषिषोः यो जलहस्तिनोपीरयति तन्मुपास्वकाणादौषध्या-
 चकितस्यापि ब्रुवनमयी शङ्का उदुपस्य स्वादेवेत्यर्थः.

परश्विवसतामेव सर्वतो विशारादताम् । न स निश्रास्रत् तत्र मीलितासोपि लम्बवान् ॥८४२॥
 उत्कर्षो युधि बद्धस्तु मन्त्रं पृच्छन्स्वमन्त्रिणः । आशिष्यान्वहचो वसं नोनकेनेत्येकध्वत ॥८४३॥
 प्रातः प्रोक्तोसि यन्मन्त्रं तन्नाकार्यीर्महीपते । पतितामनयाहस्माद्वाविर्वा भृशु संविदम् ॥८४४॥
 अध्याक्षियो बन्धनस्थं त्वं तमुच्छिष्टभोजिनाम् । श्वः श्रमांसापिणां हस्ते स तु स्क्वम्पेक्षिष्यति ॥८४५॥ 845
 शरणं मरणादन्यत्समादस्मिन्क्षणेस्ति किम् । त्यक्त्वाहवानामस्माकं तदप्यथाप्यतां गतम् ॥८४६॥
 अवसादं फलात्वाद्काले त्यन्तममृतुदम् । बहोपालम्भपाण्डित्यं न विपक्षेषु शोभते ॥८४७॥
 स्वयापायमनालोच्य य उपायः प्रवर्तितः । सर्वमेकपदे तेन मुहुर्नैनैव हारितम् ॥८४८॥
 संस्थाप्यमानो दुर्नीत्या स्रष्ट्वेव जरटः पटः । प्रत्युतोपद्रवोल्लोपि शतशरः प्रजायते ॥८४९॥
 एवं भुत्वा स तन्मध्याभिर्गित्याभ्यन्तरं गृहम् । अवदक्षिकया सार्धं विवेक्ष्य सहजाक्यया ॥८५०॥ 860
 तत्र संधासमाधित्यस्तिष्ठामीत्यभिधाय ताम् । क्षणं तिरस्करिष्यन्तरेकाक्येवाकरोत्स्थितिम् ॥८५१॥
 निःशस्त्रेण गते क्षिप्त्वा पटच्छेदनकर्तरीम् । नाशः प्राणहरास्तेन छिन्नाः क्षिप्त्वात्मना ततः ॥८५२॥
 फणत्कारेण कर्तव्याभ्युताया भुवि शङ्किता । अपहस्यसहजा रक्तं श्योतज्जवनिकान्तरान् ॥८५३॥
 सोऽथ लम्बशिरोनिर्यत्सान्द्रासृग्दृशे तया । वयावभमभृङ्गान्तश्चोतद्वातुरिवाचलः ॥८५४॥
 तस्यास्तहानीमौचित्यं निर्व्यूढं येन योचितम् । भर्तृप्रसादपान्नामयाप्युच्चैस्तरां शिरः ॥८५५॥ 865
 प्रजति रजनी त्यक्त्वा क्वापि क्षये क्षणदाकरं पदमुपगतस्यास्तं संधा रश्मेरनुगच्छति ।
 इति परिणतो प्रेमण्युच्छावचे परिचिन्तिते कश्चन नियमान्निष्ठा बन्धा न वा ह्यधियां स्त्रियः ॥८५६॥
 कुलाचारपतिप्रेमसादृश्येऽप्यभवत्तदा । कप्यासहजयोर्यस्मान्निष्ठा बन्धा च पद्धतिः ॥८५७॥ युग्मम् ॥
 सापि हि शुसदो वेदमनर्तकी नाद्यमण्डपे । इष्ट्वा तेनावरुद्धास्तं भिन्ये राजबधुः पुरा ॥८५८॥
 कान्ताल्लगैरिकास्यन्दकृतसान्द्राङ्गरागया । प्रेम्णो हेम इवौज्ज्वल्यं प्रविश्यामि तयापितम् ॥८५९॥
 हर्षदेवस्यापि पूर्वं वेदयात्वे साभवत्थिया । अतस्तेनार्थ्यमानापि मरणात् न्यवर्तत ॥८६०॥ 860
 चतुर्विंशत्तद्वेशीयो दिनहाविंशती नृपः । मृतस्तिष्ठन्निशामेकां प्रातः स्तोत्रियतामिसान् ॥८६१॥
 तस्यावरोधलोक्ष्यो लोहशस्त्रिस्थिता अपि । कृशानुवर्त्येना काश्चित्पदवीं हुतमन्त्रयुः ॥८६२॥
 शस्त्रं संत्याज्यमानेषु तन्मन्त्रिषु नृपानुगैः । मुमुर्षुर्नोनैकः शस्त्रं न त्याज्य क्षणं यदा ॥८६३॥
 विनास्मान्मन्त्रदो राज्ञः कोन्यः स्याद्विचरती । मोक्षयत्यस्मास्ततः प्राणासोपेक्षिता विचारयन् ॥८६४॥
 स्वयुध्य पवति यत्रः प्रशस्तकलशो वदन् । तदा संस्थाजया मास स्वयं तत्र समर्पितम् ॥८६५॥ तिलकम् ॥ 865
 नोनसिलहारप्रशस्तकलशावयः । बद्ध्वा हर्षदेवेन कारागारं प्रवेशिताः ॥८६६॥
 इत्येवमेकैवाह्ना तादृमाजविपर्ययः । कृतश्च हर्षदेवेन दैवेनेव महाहुतः ॥८६७॥
 यथाकार्यं चित्तुत्क्रान्ता बहवः प्रथिवीभूतः । प्रतीतिविषमो मार्गः कष्टमापनितोऽपुना ॥८६८॥
 सर्वोत्साहोदकक्षेत्रं सर्वानुल्लासदृशिका । सर्वव्यवस्थाजननी सर्वनीतिव्यपोहकृत् ॥८६९॥
 उद्विक्तशासनस्फूर्तिवद्विक्काशाक्षयक्षितिः । उद्विक्तत्यागसंपत्तिरुद्विक्कहरणमहा ॥८७०॥ 870

- कारुण्योत्सेकद्वभा हिंसोत्सेकभयं करी । सत्कर्मोत्सेकललिता पापोत्सेककलङ्किता ॥८७१॥
 स्तुहणीया च वज्र्या च वन्धा निन्धा च सर्वतः । निधोद्या चोपहास्या च काम्या शोच्या च धीमताम् ॥८७२॥
 भाशास्या चापकीर्त्या च स्मार्त्या स्वाज्या च मानसात् । हर्षराजाभया चर्वाक्या आवर्णयिष्यते ॥८७३॥ कुलकम् ॥
 नूनं स तेजसैरेव सद्यो परमाणुभिः । कुतोन्वधाभूयस्ये दुष्येक्ष्यो महतामपि ॥८७४॥
 876 न मर्त्येषु न देवेषु तद्देवो दृश्यते कचित् । दानवेन्द्रेषु स प्राज्ञैः परम्येक्ष्यते यदि ॥८७५॥
 प्रतिमार्कपरीमाणज्वलत्कुण्डलमण्डितः । उत्तुङ्गमुकुटानङ्घ्रिकटोष्णीषमण्डलः ॥८७६॥
 प्रसन्नसिंहविप्रेक्षी नीचदमभुच्छटान्धितः । वृषस्कन्धो महाबाहुः दयामलोहितविग्रहः ॥८७७॥
 द्यूहवक्षाः क्षाममन्धो मेघषोषगभीरवाक् । सोमानुषाणामपि यत्प्रतिभाभङ्गकार्यभूत् ॥८७८॥ तिलकम् ॥
 सिंहद्वारे महाचण्डाश्चतुर्दिक्कमबन्धयत् । शत्रुं विश्रमिकामान्सं प्राप्तास्तहायसंज्ञया ॥८७९॥
 880 आर्ता च वाचमार्क्यं तेषां तृष्णानिवारणम् । प्रावृषेण्यः पयोवाहधानकानामिवाकरोत् ॥८८०॥
 भावत्रयलो निर्दमभूषणोत्पलपरेष्ठदः । दृष्टे विगतो --- न कश्चिद्वाजमन्दिरे ॥८८१॥
 सिंहद्वारे नरपतेर्नो न जनसमर्थाते । सर्वदेशप्रियो भ्रान्तमासंज्ञाशीकृता इव ॥८८२॥
 अपेतसंख्याः सौवर्णशृङ्गलकटकान्विताः । भेमुर्मन्त्रिपतीहारमुख्याः क्षमापतिमन्दिरे ॥८८३॥
 एवं स्फूर्जन्त नृपतिर्नवसाध्राज्यछन्दरः । अभूद्विजयमहस्यस्य गुरोरिव मते स्थितः ॥८८४॥
 885 आसीदयमानवचसः कृतशेन महीभुजा । तस्याभूत्पार्थिवस्येव सेवकैः संकटा सभा ॥८८५॥
 स्वसेवकानादृत्य रक्षन्संस्थाप्यतिक्रमम् । पिश्येभ्य एव भन्निभ्यः सोधिकारात्समर्पयत् ॥८८६॥
 द्वारे चकार कन्दर्पं मदनं चापि कम्पने । अन्यान्विजयसिंहादीन्कर्तव्ये च निजे निजे ॥८८७॥
 तेन प्रशस्तकलदाप्रमुखाः शान्तमन्त्रिणा । बन्धात्संस्त्यज्य कार्येषु निजेभ्येव नियोजिताः ॥८८८॥
 स्मृत्युत्पत्तिकारान्द्वन्द्वद्वन्द्वमत्यो नोनकः परम् । धात्रेयेण समं भ्रात्रा कोपाच्छूने विपारितः ॥८८९॥
 890 काले काले तु कार्येषु संकटेषु महामतिम् । संस्मरन्स्वामिभक्तं तं पश्चात्तापेन पट्टशे ॥८९०॥
 योग्यः कृतापकारोऽपि कदाचिदुपयुज्यते । विहितागारदाहोभिः शरणं भोज्यसिञ्चये ॥८९१॥
 संदहयामि स्वभाषीयाः कर्णनासावकर्तनम् । विद्वशाभङ्गो राजभृत्यैः भूलेनैव विपारितः ॥८९२॥
 उदये संविभेजे स भुव्यान्काराविनिर्गतान् । मयौ प्रफुल्लः शाखीष भृङ्गान्भुविबरोत्थितान् ॥८९३॥
 राक्षेः क्षेमस्य यः पौत्रो वज्रजः स महीभुजा । सर्वाभाव्यप्रधानत्वं निन्ये सुजः सहानुजः ॥८९४॥
 895 राज्ञो यात्रादिसमये प्रेक्षकाणां पदे पदे । एक एकोभवन्मन्त्री महीपालभ्रमपदः ॥८९५॥
 सर्वप्रतीहारचटामूर्धनमधिरोपितः । जयराजोनुजस्तस्य जीवितादधिकोभवत् ॥८९६॥
 जाग्रद्वीयात्रया भ्रात्रोरानुशंसा --- । धम्मटः सोऽपि तान्वङ्गैर्भ्रातृपुत्रैः सहाययौ ॥८९७॥

८७१. ¹) Thus corr. by A₂ from A₁ मया°. ८८०. ¹) कर्ण्य and वृष्या supplied by A₂ in space left by A₁. ८८१. ¹) A₂ indicates here a lacuna of two aksharas; C विगतोऽपि; perhaps, विगतोऽपि (?). ८८२. ¹) Emended; A °मासीकासी°. ८८३. ¹) Thus corr. by A₂; A₁ --- - - - - सन्वत्सव कार्ष्णि निर्विजिताः. ८८४. ¹) Thus corr. by later hand from A₁ स्तुहणीय°. ८९२. ¹) Thus A₂; perhaps, to be read विद्वशाभङ्गो; cf. vii. 617, 621, 630. ८९३. ¹) A₂ gloss मयौ वसन्ते भुविबरोत्थिता भृङ्गा नीचवन्धव इति भाषया प्रसिद्धाः ये अस्तावलम्बिनि सुर्वैः सुर्वैःभ्यः भुविबरोः वसन्तसमये उत्तिष्ठन्ति शाहलीपदे सहाययौ H. ८९७. ¹) Here A₂ indicates a lacuna; C °नृपसिद्धिचक्षणः.

संमान्य न नरपतिः स्वकृते हारितामयम् । सधातृपुत्रमद्रासीत्स्वाविशेषेण सर्वदा ॥८९८॥
 विभज्य भुञ्जतो राज्यं तस्यैव प्रेरितः खलैः । क्रमाद्विजयमल्लोय दुवुसुर्विकृति रथे ॥८९९॥
 राज्यं प्रादाः किमन्यस्मै जित्वेत्युक्तः स दुर्जनैः । तस्मिन्मन्त्रव्यामास षष्ठं प्रथमजन्मनः ॥९००॥ 900
 विजने मन्त्रे हन्यामिति संमन्य भूपतिः । यागं विधाप्य व्याजेन तेनागन्तु निमज्जितः ॥९०१॥
 मन्त्रे भुतिं गते राक्षः सोधास्कन्दविद्युक्लिप्तः । आदिदेश स्वसैन्यानां हुतं संनहन्तोषमम् ॥९०२॥
 संनहे राजसैन्येय हुतं निर्गस्य भूपतेः । इता विजयमल्लेन मन्तुराभ्यस्तुरंगमाः ॥९०३॥
 संहरंस्तुरागन्वीक्ष्य प्रहरन्पतेर्बलम् । कुर्वन्महाहवं वीरो निर्गन्तु तस्यरे पुरात् ॥९०४॥
 आशिष्य वृष्टं तिष्ठन्स्या जायया सहितो व्रजन् । स चकार तुरंगस्यः संधाममतिमानुषम् ॥९०५॥ 905
 धारासारैः क्षणे तस्मिन्नकालजलदोज्झितैः । विपर्यस्तेषु पृथिवी सर्वतः समलक्ष्यत ॥९०६॥
 भोकारमाहतारब्धभूरिभेरीरवे रणे । आसारेण शरीरधासीच्छाद्यमानो नृपात्मजः ॥९०७॥
 तं क्षीयमाणवृत्तनं यन्तं हन्तुं समुद्यताः । कर्माणि प्राकुंतानीव न चण्डकृद्धता जडः ॥९०८॥
 भयसेतुं पयोर्गैर्वितस्तासिन्धुसंगमम् । सजानिरंतरहोर्भ्यामवतीर्थे स वाजिनः ॥९०९॥
 सत्त्ववानकरोत्पत्न्यां मज्जनं रिपुसंकटे । सिन्धुं प्रवृद्धामुत्तीर्य तुरंगोपि तमन्वगात् ॥९१०॥ 910
 द्विषां हृगोचरायातः स तमारुह्य वाजिनम् । दर्दशोन्मुखो वीरः प्रायाह्रहरवर्त्मना ॥९११॥
 कन्दर्पहारपतिना सर्वतो रुद्धपङ्क्तिः । गिरीमुल्लङ्घ्य जाविस्रिद्विपुमां दरत्पुरीम् ॥९१२॥
 दरदार्थाधिष्ठं तत्र श्रीविद्याधरहिंसा । केविसिजाः परिजनाः शनकैलं प्रवेदिरे ॥९१३॥
 भुत्वा स्वीकार्यमाणं च संरम्भं डामरादिभिः । प्रायुक्तं हर्षदृष्ट्वीभुवपायांषकितोन्वहम् ॥९१४॥
 तेषु बन्धेषु शीतर्तुं सोतिवाद्य दरत्पुरे । डामरैः प्रहितालापश्चैव यात्रामदान्मदात् ॥९१५॥ 915
 उत्तीर्य संकटास्तिस्रमार्गान्तः पटमण्डपे । अकस्मादभयवन्मानी हिमानीहतजीवितः ॥९१६॥
 यदुल्लासाय संरम्भो धीरैर्विस्तार्यते महान् । कृत्यं हिनस्ति तैवमत्यल्पेनैव वस्तुना ॥९१७॥
 उन्मीलनं तिग्मरुचिः प्रयत्नोपेयां सहस्रेण करैः करोति ।
 उन्मूलयत्येककरेण तानि पद्मानि धाता कुपितो द्विपेन ॥९१८॥
 द्वैराज्यशङ्कुषा कंचित्कालं संकुचितं ततः । भूयः प्रभयतो लम् राज्यं हर्षमहीभुजः ॥९१९॥
 राजशब्दस्तदा सेहे न कुत्राप्यधिरोपणम् । अत्युदयतया तस्मिन्लघुत्वेनान्वराजड्ड ॥९२०॥ 920
 द्रुशोभादायिनीर्भञ्जीः प्रावर्तवन् मण्डले । निर्मत्सरो नरपतिः पुष्पतुरिख कानने ॥९२१॥
 मुक्तकेशा निदृष्ट्वाषा निष्कलाभरणाः पुरा । संत्यज्यैकं महीपालमभवसिंह देहिनः ॥९२२॥
 धम्मिल्लयधनाद्यत्र मदनः कम्पनापतिः । जयानन्दोप्यमात्याव्यविषाणैरुक्तधारणात् ॥९२३॥

९०२. ^१) घास्कन्ध supplied by A₂ in space left by A₁.—^२) Emended; A 'नोद्यतम्. ९०४. ^१) सहर supplied by A₂ in space left by A₁.—^२) ९०८. ^१) Thus A; perhaps, to be read प्राकृतानीव. ९०९. ^१) सजानिर supplied by A₂ in space left by A₁.—^२) Thus corr. by A₂ from A₁ 'तस्यैव'.—^३) Thus corr. by A₂ from A₁ 'तार्थ'. ९१०. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁ 'शानक'.—^२) एरन्वा and न^१ supplied by A₂ in space left by A₁. ९१३. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁ 'रथा'.—^२) A₂ indicates a lacuna; C 'परदेहिना. ९१५. ^१) म्वात् supplied by A₂ in space left by A₁. ९१६. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁ 'पुरम्'. ९१९. ^१) प्रभवतो लम् राज्यं supplied by A₂ in space left by A₁.

- अन्वभूत्याधिपक्रोधमविशेषेण मण्डले । तेन राज्योचितो वेषस्तत्र राज्ञा प्रवर्तितः ॥९२४॥ युग्मम् ॥
- 925 स केषां चिदमात्यानामाकल्योल्लासशोभिनाम् । निर्मस्तरः स्वदासीभिरारात्रिकमकारयत् ॥९२५॥
 दाक्षिणात्याभवज्जिः प्रिता तस्म विलासिनः । कर्णाटानुगुणष्टकुस्तत्तेन प्रवर्तितः ॥९२६॥
 लङ्तालीदलाः स्थूलचन्दनस्थासद्यन्वराः । रेजुर्जनास्तदास्थाने श्लाघ्यदीर्घासिधेनवः ॥९२७॥
 स्वर्णकेतकपञ्चाङ्गजूलम्बोजितमजः । चटुलातिलकांश्चिद्विलोलतिलकाङ्कुराः ॥९२८॥
 अपाङ्गभोजयोर्वदसंधयोञ्जनरेखया । निर्निरङ्गिककेशान्तबद्धहेमोपवीतकाः ॥९२९॥
- 930 अधराम्बरपुष्पाङ्गनैर्लम्बैधुम्बितभूतलाः । प्रच्छादितार्धदोलैर्लङ्ककम्बुकाङ्कपयोधराः ॥९३०॥
 कर्पूरोद्भूतनस्मेरा भ्रमन्त्यस्तरलभुवः । बभुराभितपुवेषां हृषाङ्गच्छलदङ्कताम् ॥९३१॥ चक्रलकम् ॥
 अन्योपजीव्यतां प्रापुस्तस्याधिस्थेन मार्गणाः । विश्वाप्यायकतां मेघाः प्रणयेनैव वारिधेः ॥९३२॥
 प्रसादेस्वागिनस्तस्य राज्ञः कनकवर्णिणः । समस्ता गायकगणाः पाथिवस्पर्धितां ययुः ॥९३३॥
 विहङ्गूढामणिभूमृत्पण्डितान्नलमण्डितान् । चकार युग्यतुरगच्छादिप्रक्रियामृतः ॥९३४॥
- 935 कश्मीरेभ्यो विनिर्यान्तं राज्ये कलद्राभूतपतेः । विद्यापतिं यं कर्णाटध्वके परमाडिभूपतिः ॥९३५॥
 प्रसूतः करटिभिः कर्णाटककान्तरे । राक्षोभे ददृशे तुङ्गं यस्यैवातपवारणम् ॥९३६॥
 त्यागिनं हर्षदेवं स भुत्वा ह्यकविबान्धवम् । विरह्णो वम्भनां मेने विभूतिं तावतीमपि ॥९३७॥
 सौवर्णमालं साराद्यां राजधान्यो धरापतेः । ह्यबहोभक्तिहृग्हा भ्रेजिरे भुवनाङ्गताः ॥९३८॥
 तदीये नन्दनवने क्रुमेभ्यो नो व्यधुः स्थितिम् । त्यागिना निर्जितास्तेन केवलं कल्पपादपाः ॥९३९॥
- 940 विविधाभिरभून्वास्तु विहङ्गमृगजातिभिः । तेन व्यामदिगामेगं चक्रे पम्पाभिधं सरः ॥९४०॥
 सोऽज्ञासीद्यावतीर्विद्यास्तासां नामापि निश्चितम् । वक्तुं नास्त्येव सामर्थ्यं व्यक्तं वाचस्पतेरपि ॥९४१॥
 गीतमाकर्ण्येतेषां तस्य वाग्नेयकारिणः । विपक्षेरपि परमाप्रलुटद्वाष्पदेविन्दुभिः ॥९४२॥
 स्वपतो दिनयामी हौ सर्वकालं विलासिनः । इत्तस्थानस्य तस्यासीद्यामिनीषु प्रजागरः ॥९४३॥
 तस्य दीपसहस्राङ्गे स्थितस्यास्थानमण्डपे । विहङ्गोऽपीगीतनृत्तप्रस्तावेन क्षपा ययुः ॥९४४॥
- 945 कथान्ते भुभुवे तत्र पर्णचर्वणगरः परम् । कान्ताधम्मिल्लशेफालीकुटिजन्मा च मर्मरः ॥९४५॥
 वितानैः सपयोदेव साभिन्नयेव दीपकैः । रुक्मदण्डैः सशम्पेव सधूमेवासिमण्डलैः ॥९४६॥
 साप्सरा इव कान्ताभिः सनक्षत्रेव मन्त्रिभिः । सर्षिसेधेव विबुधैः सगन्धर्वेव गायनैः ॥९४७॥
 निम्त्यसंकेतवसतिर्धनदस्य यमस्य च । एकं विहरणारण्यं दानस्य च भयस्य च ॥९४८॥
 क्षपास्थानस्थितस्तस्य राज्ञः शक्राधिकभियः । कस्य वाचस्पतेर्वाचा वक्तुं कास्त्येन शक्यते ॥९४९॥ चक्रलकम् ॥
- 950 रै क्मैश्च राजतैश्चासीद्यवहारस्तदा घनः । मण्डले विरलामुष्मिन्दीपारैस्ताम्रजैः पुनः ॥९५०॥
 दण्डनायकतां प्राप्य सुजः सर्वोन्नतिं भजन् । तस्मिन्काले त्वभूलोभासीचो मुष्टिपचः परम् ॥९५१॥
 निजा जयवने सूर्यामूलके विजयेश्वरे । आख्यान्ति यस्य तुष्यध्वं निर्व्ययस्थितयो मठाः ॥९५२॥

९२८. १) A, gloss ललाटलम्बलङ्कारश्चटुलातिलको मतः. ९३१. १) Emended ; A° दुष्टेष्टा. ९३५. १) Thus corr. by A, from A, 'चक्षे. ९३८. १) Thus corr. by later hand from A, 'सौवर्णमाल'—) राक्षस supplied by A, in space left by A,.

क्षुधितव्याधितामाद्यहीनाद्यानिवारणम् । वृष्टपठं पाप पट्टस्य राज्यलक्ष्मीः कृता-पताम् ॥९५३॥
 नन्दिदेशेनै व्ययीकृत्य प्रत्यब्धं सप्त-वासरान् । चणपकः सफलां चके सर्वकालार्जितां भियम् ॥९५४॥
 कृष्णाजिनोभयमुखीमुख्यैर्वनैः क्षमाभुजा । अदरिद्रीकृता विषा निःशेषार्तिच्छिद्वार्षिणाम् ॥९५५॥ 955
 राक्षो वसन्तलेशाख्या शाहिंशप्रियाकरोत् । मठाप्रहाराजगरे पूज्ये च त्रिपुरेश्वरे ॥९५६॥
 माहेधर्ममयी काचिदित्थं ज्वालेव सोद्ययौ । उदारव्यवहारं तु न तद्व्राज्यं प्रचक्षते ॥९५७॥
 अथ प्रवृद्धिं संप्राप्ताः दानकैर्नैवमन्त्रिणः । पूर्वामात्यद्विषो राक्षो मतिमोहं प्रचक्रिरे ॥९५८॥
 कुशार्ताक्षियुगः शिखी बहुपदं गृह्णाति धावन्नहिं भानुः पादसहस्रभाक्प्रतिपदं संचार्यतेनुरुणा ।
 बन्धयन्ते बलिनोपि यत्नपुबलैः सामर्थ्यहीनैश्च यद्वाभ्यन्ते परिपूर्णवृत्तय इदं देवस्य लीलायितम् ॥९५९॥
 त सर्वशास्त्राधिगमशौढः परिवृद्धो विशाम् । यन्मोहितमतिथके वैधैरपरि मन्त्रिभिः ॥९६०॥ 960
 विपन्नस्य पितुर्दरप्रतिकारविधिसया । स राजधानीनामाङ्गमठादि निरलोठयत् ॥९६१॥
 त्यागी नत्कोशसंभारं व्ययीकुर्वन्निस्ततः । लुब्धस्य चाभिधां तस्य पापसेन इति व्यधात् ॥९६२॥
 शुद्धान्ते शुद्धशीलानां दौर्जितं मूढचेतसा । स्पष्टं पट्यधिकं राज्ञा स्वीणां तेन शतत्रयम् ॥९६३॥
 यादृशीस्तादृशीस्तत्र नारीर्विन्ध्यस्यतानिदम् । नागुद्यन्त परं डोम्बज्जंगमकुलाङ्गनाः ॥९६४॥
 भ्रजान्तरे पूर्वमणो गूढं कोटपदातिभिः । पुनर्भुवनराजोभूहृदालिप्तुधधीः ॥९६५॥ 965
 स दर्पितपुरं प्रापः कन्दर्पहारनायकम् । भ्रुत्वा योडुं विनिर्यातं ययौ भूयोप्यवश्यताम् ॥९६६॥
 तस्मिन्प्रसङ्गेपि नृपो हृष्यन्नाजपुरीपतिः । संप्रामपालः केनापि हेतुना विक्रियां ययौ ॥९६७॥
 कन्दर्पे कोटभृत्यानां भिन्नानां संघहोचने । कुध्यन्नाजपुरीं राजा व्यसृजहण्डनायकम् ॥९६८॥
 स महर्षिः समं सैन्यैर्गच्छंल्लोहवस्त्रेण । अरीरः कोटकच्छपु सार्धं मासं व्यलम्बत ॥९६९॥
 प्रत्यासन्नाञ्जुचेर्मासात्प्रतापाच्च विरोधिनाम् । त्रस्यतस्तस्य यात्रायां न संकल्पोप्यराजत ॥९७०॥ 970
 अविशेषज्ञभावेन भर्तुस्तिष्ठन्निदमः । ततो जगाम कन्दर्प एवोपालम्ममात्रताम् ॥९७१॥
 कृतप्रतिज्ञानाहारनया राजपुरीजये । उपालम्भार्हितः सोष निःसामप्योप्यवाचलत् ॥९७२॥
 निराहारस्य वसतः कन्दर्पस्याग्रिगदरे । पष्ठेहृद्यभूद्वाजपुरी योजनेभ्यधिकं स्थिता ॥९७३॥
 अव्याहतः सोरिबलाद्द्विपञ्चस्त्राणि पातयत् । कदलीपल्लवान्मुद्रन्वनं सिंह इवाविशत् ॥९७४॥
 दण्डनायकसैन्येभ्यः परमेकस्तमन्वगात् । सेनानीः कुलराजाख्यो बुद्धराजकुलोद्भवः ॥९७५॥ 975
 तं बाधाल्यां राजपुर्यां हतासंख्याहितं द्विपः । निहत्य भुक्छच्छाङ्गं कन्दर्पं मेनिते हतम् ॥९७६॥
 मध्याह्ने स तु कन्दर्पः स्वयं संप्राविशद्वली । राजधानीं राजपुर्यां विशद्वित्रीः समं भटैः ॥९७७॥
 द्विपां त्रिशत्सहस्राणि योधानामनिवर्तिनाम् । रुरोष राजपुर्यमे तत्पदातिशतत्रयम् ॥९७८॥
 काश्मीरिकाणां निहतं रणे तत्र शतत्रयम् । चत्वारि तु शतान्युर्वीं खड्गानामवशेरत ॥९७९॥
 भमे रिपुबले दूरमसंख्येयैश्चित्ताग्निभिः । संस्कुर्वद्भिर्हताज्जाशीज्जणो मृत्योर्महानसः ॥९८०॥ 980
 तेनैव स्वाभ्युपालम्भवेतालो रभसार्पितः । रणहमशाने वीरणे शमितो मांसशोणितैः ॥९८१॥

९६४. ¹) Emended, A डोम्ब. ²) ९७५. ³) Emended; A काश्मीरका.

- याममात्रावशेषेऽपि पुनरेवाय संहताः । द्विवः परिभवोत्तमाः कन्दर्पं योऽुमाययुः ॥९८२॥
 ततस्तानय नाराचाञ्चित्रिसेप स संयुगे । लिप्राणौषधितैलेन विद्धा धैः प्राडवलन्दिशः ॥९८३॥
 आग्नेयं वैश्यसावस्त्रमिति मूढा विशाङ्किताः । ते दूरं प्रययुर्भीता निम्नतः पुनरागमम् ॥९८४॥
 985 प्रगल्भभावः प्रतिभामोजः प्रयोगचतुर्थमसंभ्रमम् । महाशयानामतिसंकटेषु धैर्योपनङ्गान् भियं जहाति ॥९८५॥
 राजधानीं प्रविष्टः स भानावस्ताभिलाषिणि । भूयोप्यपदयत्स छत्रां बाधालीं बहलैर्वैतैः ॥९८६॥
 योऽुं यियासुः शुभाव प्राप्तं तं दण्डनायकम् । घोरान् रणाटवीं वृद्धा भयास्थगितसैनिकम् ॥९८७॥
 स्वीयैर्दृष्टैः क्षतैः कैश्चिद्वृत्त्यधिकमाहवे । पारकीयैस्त्रसन्त्यन्ये कोन्तरं वेत्ति देहिनाम् ॥९८८॥
 आनीतोष विनिर्गत्य तैवेव स भये वृडन् । स्पर्धमानो यथाम्भौधौ मज्जन्हेसेन वायसः ॥९८९॥
 990 रक्तपत्रं कीतसैन्यमभिषं बहुकोशवत् । परराष्ट्रं विशेदेवं स्ववीर्यैव कोपरः ॥९९०॥
 प्रणतात्करमादाय ततो राजपुरीपतेः । मासमात्रेण कन्दर्पः पुनः सं भुवमाययौ ॥९९१॥
 पशुपत्प्रदासिस्कारैः कृतपूजो महीभुजा । स दण्डनायकादीनां शिरःभूलावशोभवत् ॥९९२॥
 परिहासपुरे पारिपाल्यं कुर्वन्कशेरुधीः । वातगण्डाख्यया ख्यातिं निन्ये यस्तत्र पर्वदा ॥९९३॥
 प्रभूतोत्कोचसंप्रीतसचिवप्रेरणस्पृशा । अपास्य वामनं राजा पादापादौ नियोजितः ॥९९४॥
 995 आनन्दः स क्षणे तस्मिन्निच्छन्धाराधिकारिताम् । कन्दर्पेक्षिणिमासीन्मन्त्रिणामतिसंमतः ॥९९५॥
 तत्प्रेरितस्ततः पातुं लोहं विद्युताहितम् । मण्डलेधरतां दत्त्वा कन्दर्पं प्राणिगोचरः ॥९९६॥
 मन्त्रविक्रमसंपन्नः कुभूयैः स्वोदयेच्छभिः । युक्त्या तया राजपशोः समीपात्सोपवाहितः ॥९९७॥
 दूत्यार्होयमिति प्रहाय विकटाक्षान्तरं वाग्मिनं सूरिं बन्धुवियोगकृच्च नृवोमुष्येति संत्यज्य च ।
 भूरो राज्यमसौ हरेदिति तया हित्वा विचारोच्छित्तो धूमप्रेरणयाबुधो नृपपशुनीयाति नाशं चिरात् ॥९९८॥
 अदर्शनात्स्वबद्धापि कन्दर्पप्रीतिराशयात् । राशो जगल कालेन सा मुष्टेर्व वानुका ॥९९९॥
 1000 उत्कर्षपुत्रायादाय चिकीर्षुर्लोहरेशताम् । कन्दर्पो वर्तत इति क्षितिपं मन्त्रिणोवदन् ॥१०००॥
 तथेति नृपतिर्गृह्यन्बन्धुं हन्तुमथाशु तम् । ससैन्यं व्यसृजत्यष्टं टर्कं चासिधराभिधम् ॥१००१॥
 तयोः संप्राप्तयोर्वीर्यं तां लेख्यत्ययाद्विदन् । विमुखधकितात्मा च कन्दर्पोभूषया मुहुः ॥१००२॥
 केतिषुतक्षणे हस्तं मूत्रस्त्रेवकवत्पुरः । आसीदसिधरस्तस्य बन्धुर्मन्त्रिणस्तदा ॥१००३॥
 ततः पाणिं विनिष्कृत्य सोऽुष्टमेण तत्करम् । अमुद्राद्येन निस्वक्कं ह्रिष्टः पक्षीव सोगमत् ॥१००४॥
 1006 धनन्तरज्ञो भूभृच्च तेतात्मा च नृपार्थितः । विगच्छते स्म खिप्सेन पटुश्चैवमकथ्यत ॥१००५॥
 नेयाशयो नरपतिः कुटुम्बं प्रणिणोतु मे । अप्येतिहा ततः कोटं प्रयास्यामि दिगन्तरम् ॥१००६॥
 आनीय दत्तांस्तैर्हानीनादाय द्रोहवर्जितः । स विमुक्ताधिकारोऽप्य मन्त्री वाराणसीं ययौ ॥१००७॥
 हत्वा गयायां सामन्तमेकमन्यं निवेद्य च । काश्मीरिकाणां चको स आरुभुलनिवारणम् ॥१००८॥

९८२. ') Emended; A 'भवो तत्राः १९१. ') Thus A; perhaps, to be read स्वयुक्. ९९४. ') Thus A₁; A₂ वासन. १००१. ') Thus corr. by A₂ from A₁ मुष्टिरिव. १००१. ') A₂ gloss मन्त्रिणम्.—') Thus A₂; A₁ रक्षि. १००२. ') तां supplied by A₁ in space left by A₂. १००३. ') Emended with C; A 'स्त्रेवकपुरः.—') Emended; A बन्धुः. १००४. ') Doubtful emendation; A apparently निस्वक्कं; R G निस्वक्कं. १००६. ') Emended; A काश्मीरिकाणां.

स हत्वा चौरसेनान्यं ससैन्ये दुर्गमेध्वनि । पूर्वाशामध्वनीनां च व्यधासिर्धूतकण्टकाम् ॥१००९॥
 व्याघ्रं निहत्योपसत्त्वं वाराणस्यां निरस्यता । पूर्वा दिग्भूयिता तेन मदैः छकृतकर्मदैः ॥१०१०॥ 1010
 ते तसिर्वासनादेव लब्धलक्षाः कुमन्त्रिणः । अन्योन्यासूयया जघुरथ कार्याणि भूभुजः ॥१०११॥
 स्वैराहोरोदितगुरुमदाः शृङ्गकण्डूतिशान्त्यै दुर्वारिष्यकिनुषमतयो यत्र दुर्मन्त्रिमेवाः ।
 प्रन्त्यन्योन्यं भवति गणितिर्वासदैरेव कैश्चिन्मध्यस्थाणोरिव नरपतेस्तत्र सर्वाङ्गभङ्गः ॥१०१२॥
 अतिक्रामति कालेय पार्थिवं हन्तुमुद्यमम् । दुद्रुक्षुर्जातराज्येच्छस्तान्वाङ्गिर्धम्मटोभजत् ॥१०१३॥
 ब्रोहापवादभागेव भवेद्वाज्यमिदं पुनः । मामेव वैद्यापुत्रत्वादनर्हंस्मिन्नुपेयति ॥१०१४॥
 इति संमन्य छविरं निहन्तुं पृथिवीभुजम् । प्रेरितो जयराजोभूमेनासरलचेतसा ॥१०१५॥युग्मम्॥ 1015
 विलात्रप्रामतान्क्षिप्त्वा तीक्ष्णान्द्रोहाय भूपतेः । सोवरोधवधूर्हिवा विदधे मध्यपातिनीः ॥१०१६॥
 क्रमाप्तिद्वयुन्मुखे तस्मिन्कायं राजपुरां नृपः । दृष्ट्वाय व्यसृजज्जातु बहुमानेन धम्मटम् ॥१०१७॥
 सहस्रमङ्गलगृहे बुदिनापेक्षया स्थितम् । तं सिद्धिभङ्गचकितो जयराजः समाययौ ॥१०१८॥
 तमथ मण्डपे गृहं तयोर्मन्त्रायमाणयोः । प्रयागानुवरः कश्चिन्निव्यवहितोऽगृणोत् ॥१०१९॥
 तदावेदिततद्द्वारात्प्रयागात्कथां ततः । बुद्धा निवर्तयामास धम्मटं गमनामृषः ॥१०२०॥ 1020
 कुलभयभयान्निष्ठस्तत्पतीकारमन्थरः । स्वमेव केवलं रक्षन्नासीत् चकितोऽप्यहम् ॥१०२१॥
 असिद्धिं जयराजस्तु दृष्ट्वा दूतैः स्वसंमुखौ । शमालडामरौ वीरौ वागपाज्जभिधौ व्यधात् ॥१०२२॥
 स्वभृत्यैर्भेदयार्थितैरियासुं तं निवेदितम् । भुत्वा क्षपायां क्षितिभृद्भिस्तु विक्षेपे रक्षिणः ॥१०२३॥
 व्याजाद्यावां वदन्सज्जः प्रातस्तान्वाङ्गिरेव तम् । चतुष्कं पूजने धूर्तो जयराजमुपानयत् ॥१०२४॥
 राज्ञो दत्तार्गले धासि स्थितस्य स्थानमण्डपम् । सत्रा स धातुपुत्रेण धम्मटेन ततोविद्वत् ॥१०२५॥ 1025
 रक्षिणोऽप्यहम् विदधे प्रयागः पार्थिवाज्ञया । जयराजं वधानेति नीचैर्धम्मटमभ्यधात् ॥१०२६॥
 धम्मटं विश्वसञ्ज्ञस्त्वं जयराजस्त्यजेद्भुवम् । निदेशेनामुना वेत्ति स्वमज्ञातं च धम्मटः ॥१०२७॥
 द्वयोरेकस्य वा युद्धं तयोर्मृत्यौ हितं च नः । व्यक्तीकृतैक्ययोर्वापि वधो लोकेऽप्यगर्हितः ॥१०२८॥
 इति निर्धायतः शश्वद्विरोधेन वेधसः । प्रज्ञास्य प्रत्यभाज्ञाज्ञो मन्त्रो युक्तमस्तथा ॥१०२९॥तिलकम्॥
 नाबुद्ध मां भुक्त्वा राजा तान्वाङ्गिरिति विश्वसन् । जयराजमुपागत्य ततो धाष्टर्थाद्वोन्नवीत् ॥१०३०॥ 1030
 अप्रसन्नस्त्वयि नृपो यद्यश्नोऽहोसि निधयात् । तत्त्वयानु विभुद्वयर्थमसिधेनुः समर्पयताम् ॥१०३१॥
 दैवेन वा मोहितः स तद्विभासेन वात्यजन् । आक्षिप्यमाणः शस्त्रास्त्रकोविदः शस्त्रमन्यवत् ॥१०३२॥
 वैक्लव्यदर्शनास्तेष्वस्ततः स पश्यां गिरम् । तन्वङ्गपौत्रदुष्टाख्यस्तं जगादाज्जकात्मजम् ॥१०३३॥
 न स्वं निःसरव कट्यायां जातः कलशभूभुजा । आसीज्जनयिता नूनं ह्रीनो यः कश्चिदेव ते ॥१०३४॥
 निष्ठायां धैर्यचर्याणां परिणाममजानता । तेनेत्युक्तः स शीताम्बुसिक्छनोपमोभवत् ॥१०३५॥युगलकम्॥ 1035
 श्रोहोदन्तं पृच्छयमानो धीरस्तमध्वपातिनम् । यातनाकृशितोऽप्युक्ते स्वमेव न नु धम्मटम् ॥१०३६॥

१००९. ¹) च has been erased by A₁. १०१२. ²) Thus A₁; corr. by later hand दुर्मन्त्रिमेवा. १०१४. ³) Thus corr. by later hand from A₁ वेधसः. १०१८. ⁴) Thus corr. by later hand from A₁ स्थितिः. १०२४. ⁵) Thus corr. by A₂ from A₁ पूतये; A₂ in margin भोजने. १०२९. ⁶) Thus corr. by A₂ from A₁ प्रायवः.

- विषयमन्त्रवीर्येण मोघीकृतविषाशनः । रज्ज्वा निपीड्य श्रीवार्यं ततो निशि विपादितः ॥१०३७॥
जट्यकेन प्रतीहर्त्रा शिरःस्थितो जित्तं ययौ । भट्टारनङ्गलातोये तद्वपुर्मैस्त्वमोज्यताम् ॥१०३८॥
तमेकसप्तमे वर्षे हत्वा भाद्रपदे नृपः । बधं गभीरददयो भम्मटस्याप्यचिन्तयत् ॥१०३९॥
- 1040 आदिदेशाय तत्सिद्धये रहः शस्त्रभृतां वरम् । भूरं कलशराजाख्यं ठकुरं लोहराश्रयम् ॥१०४०॥
प्रहिणोति यदा दूतं प्रयागस्ते तदा त्वया । संपाद्यमेतदित्यूचे तं चोपचितसत्क्रियम् ॥१०४१॥
असिद्धिभीत्या स्वं दूतं स प्रहिण्वन्प्रयागकः । संमन्य क्रियतामेतदित्यूचे कुपितो नृपम् ॥१०४२॥
राशि मन्त्र्यमाणेय पञ्चानीयाप्यमन्त्रिणः । वामनः सार्गले द्वारे त्यक्तदेहोन्नवीहचः ॥१०४३॥
मन्त्रश्च मन्त्रिणश्चेते न यावन्निःसृता बहिः । तावत्क्रियेत चेदेतन्न भद्राणि हरिर्ब्रति ॥१०४४॥
- 1045 राजाज्ञया प्रयागेनं ततो दूते विसर्जिते । तीक्ष्णः कलशराजाख्यस्तनयाभ्यां सहाययौ ॥१०४५॥
तस्मिन्प्रसङ्गे तान्वाङ्गिः द्येनस्य दददातपम् । राजधान्यन्तरेवासीद्विचैरनुचरैः समम् ॥१०४६॥
पुरः कलशराजं तं दृष्ट्वा पथाच्च तत्सुतौ । यावत्साशङ्कमाचख्यौ तावद्दुष्टैर्निर्जैर्नहे ॥१०४७॥
शक्तोपि धम्मटः कथं कृपाणीमिति वादिनम् । हन्तुं कलशराजं तु यावच्छस्त्रे व्यधात्करम् ॥१०४८॥
तावत्तेनायतः पथात्तत्पुत्राभ्यां कृताहनिः । आसनादुच्चलसेव क्षिप्रं प्रागेरमुच्यत ॥१०४९॥
- 1050 मुमूर्षुणा क्षतस्तेन ज्यायान्कलशराजजः । चित्रमायुधैर्गुण्ठासाभीक्ष्णमणिभोभवत् ॥१०५०॥
तस्य क्षमाग्ययोगेन तेवैवाहः स शस्त्रिणः । निजा कृपाणी नुष्टोद नेनाभद्रायुगेभवत् ॥१०५१॥
निहत्य पातितः पृष्टात्स तैर्यौधैरिवाण्डजः । भुनां मासाय संत्यक्तः अपर्कैः पार्थिवाज्ञया ॥१०५२॥
राज्ञा तन्वङ्गुनमारौ स्वयं रल्हणमन्हणौ । आगत्य प्राङ्गणे त्यक्तकृपाणी परिरक्षितौ ॥१०५३॥
हत्वास्कन्दास्तु दुष्टायाः संरम्भेण युयुत्सवः । माययोदयसिंहेन दाम्भिकेनैस्य वञ्चिताः ॥१०५४॥
- 1055 युयु पुत्रा ममेत्युक्तवतस्ते धार्मिकस्य यत् । प्रत्ययात्तस्य शस्त्राणि तस्यनुर्जावितेच्छवः ॥१०५५॥
राज्ञो विशुद्धिः क्रियतां पार्थमेत्येति तद्वचः । तैः समागत्य जगृहे मार्गो राजगृहान्वति ॥१०५६॥
तन्वङ्गुजगृहोच्छिष्टैर्वाल एव विवर्धितः । दुष्टं ततो विहस्यैव स्वच्छत्रपाहकोववत् ॥१०५७॥
तन्वङ्गुनप्रर्वण्यैर्जयराजमभाषयाः । न त्वं निःसत्त्व कट्याया इति तद्विस्मृतं तव ॥१०५८॥
स ते तादृश एवायं वनेते संकटः क्षणः । किं धैर्यावसरे मूढ वैकल्यमवलम्बसे ॥१०५९॥
- 1060 तस्माज्जातोसि नियतं मत्पित्रोच्छिष्टमुटिना । अहं तु तेन वीरेण त्वत्पित्रा कीर्तिभागिना ॥१०६०॥
इत्युक्त्वा स रणे गृह्णन्वङ्गप्राजालज्जालम् । पपात जन्ममालिन्यं मानो प्रक्षालयन्निव ॥१०६१॥
तृपान्तिकं प्रयास्याम इति निश्चयवत्ततः । दुष्टासीन्नाजपुरुषाः कारागारे निचिक्षिपुः ॥१०६२॥
ते दौवन्नभरोष्मत्ता हुमा वारान्तिका इव । प्रत्यभासन्त कारुण्याद्रक्षणीयाः क्षमाभुजः ॥१०६३॥
दक्षस्तु विम्बियो नाम पापः संप्रेक्ष्य भूभुजम् । न्यजिमहत्तान्मीवाद्य निशि पाशाच्चिवेशयन् ॥१०६४॥
- ७६५ दृष्ट्वा विजयराजश्च बुद्धो गुह्यश्च तेलुङ्गम् । तन्वङ्गपुत्राश्चत्वारो हता बध्यमहीतले ॥१०६५॥

१०५३. ^१) Emended; A मन्त्रिय. १०५५. ^१) A here and elsewhere प्रयागे. १०५७. ^१) Emended; A २ सशङ्कमा. १०५८. ^१) Thus A, perhaps, to be emended कृपाणीमतिवाहिनी. १०५९. ^१) युधो supplied by A, in space left by A₁. १०५९. ^१) A २ स्कन्दायास्तु. १०५८. ^१) Emended, A २ नो यत्पूर्व.

हतानामपि सौन्दर्यं तेषामथापि वर्ण्यते । कथान्तरे वयोवृद्धैर्बडालुस्यन्दुर्द्विनेः ॥१०६६॥
 सतताभ्यस्तनाम्बूलैः स्रसैस्तद्विशानाङ्कुरैः । कीर्णशोणादममालेषं स्रविर् बध्यभूरभूत् ॥१०६७॥
 वृद्धिमानितयो राक्षस्युत्कर्षापत्ययोस्ततः । ज्यायान्प्रमिष्ये डोम्बाख्यो गूढदण्डैः कुलच्छिन्ना ॥१०६८॥
 स्फुल्लिङ्गमिव संभाष्य तेजोविस्फूर्जितं शिभुम् । जवान जयमल्लं च तद्विजयमल्लजम् ॥१०६९॥
 गोमृन्स्वगोवजान्दहत्वा भोक्तुमेकस्य कस्याचित् । कुर्वन्ति दैवोपहता राज्यं निष्कण्टकं नृपाः ॥१०७०॥ 1070
 संरुद्धं मधुगोलमुच्चविटपम्यूहावलीगदरे मूढः कर्तुमकृच्छ्रहार्थमभितः कस्यापि भव्यात्मनः ।
 दैवप्रेरणया प्रकम्पयित्वाशः पञ्चप्रहारैर्दुष्टं तद्गोमृन्मधुपात्रिहस्य शमयत्यथस्थपृथ्वीरुहः ॥१०७१॥
 शान्तिद्रोहमहापाप्मनष्टपीरथ पाथिवः । डिम्बानामप्यसंभाव्यामभज्जितभोज्यताम् ॥१०७२॥
 वामनस्यात्मजः क्षेमस्तं जानन्ननकहिपम् । पैरयर्कलद्रोशस्थच्छलेमनिर्द्वेष्टे ॥१०७३॥
 तामिच्छामच्छिन्नलस्य भक्तो युक्त्या प्रयागकः । धावतः श्रमप्रातेष्ठां पीरो यन्तेव दन्तिनः ॥१०७४॥
 अनिशं नष्टचेष्टानां शत्रवानामिव भूभुजाम् । अन्तःप्रवेशकुशलो यो वेताल इवाभवत् ॥१०७५॥ 1075
 नम्रा हलधरस्याय विटो लोष्टधराभिधः । जगाद निर्जने जानु राजानं रञ्जनेच्छया ॥१०७६॥ युग्मम्॥
 द्वितीयं यामहेमादि कलद्रोशभरसंश्रयम् । तत्पासादादमभिः सेतुं वितस्तायां करोमि ते ॥१०७७॥
 आलेख्यं गगने लिखामि विसिनीस्रवैर्वयाम्यम्बरं स्वप्राप्तोक्तिमानयापि कनकं मन्थामि वषट् हिमैः ।
 इत्युक्तमपि स्फुटं जडमतिर्जानाति सत्यं नृपो यस्तादृक्प्रपया न वक्ति स गतौडिः परे वञ्च्यते ॥१०७८॥
 निषिद्धे चिकीर्षी तु प्रयागस्तामपि प्रभोः । सदुपस्थायिकोपध्यायर्थनामिव रोगिणः ॥१०७९॥
 अथ लोष्टधरो हास्यावसरे जानु भूयतिम् । बडस्य मोक्षो देवस्य क्रियतामित्यभाषत ॥१०८०॥ 1080
 स्मिन्वा किमेतदित्युक्तवन्तं तं स व्यजिज्ञपत् । उदभाण्डपुरे - 'भीमशार्ङ्गिरभृत्पुरा ॥१०८१॥
 विरोधात्पारिषद्यानां' तत्कृतो भीमकेशवः । राज्ये कलद्रोशदेवस्य बडहाराभवश्चिरम् ॥१०८२॥
 तैः शान्तैर्द्वैविधये यदाथ विवृतारदिः । चौरापहतदुर्वर्णकवचो ददशे तदा ॥१०८३॥
 भूयोपि चक्रे तद्वीत्या कोशसामग्र्यभाषिति । ततः प्रभृत्यथ यावद्बडहारादरिः स्फुटम् ॥१०८४॥
 आदीयतां तदीयस्तकोशश्रीरभयावहः । सोपि बन्धाग्रिमुक्तोस्तु पुष्परीपादिभोगभाक् ॥१०८५॥ 1085
 इति संप्रेरितस्तेन तथा चक्रे स भूयतिः । कोशं ततः प्रपेदे च मणिस्वर्णादिनिर्मरम् ॥१०८६॥
 अचिन्तयद्य यदेव्यस्तु भूयस्तरास्पदे । कीदृक्त्रांपरेषु स्यादाशेषु छरेवैरमद्य ॥१०८७॥
 कृतप्रायः स तत्रत्यैः पारिवर्त्यैस्ततो नृपः । निष्कयं रुढमारोढिवारणेन प्रदायितः ॥१०८८॥
 क्रमेण सेनानाङ्गव्यव्यसनशालिनः । छरार्थहरणे रुढा धीः संभावयता तथा ॥१०८९॥
 पूर्वराजार्पितान्कोशांस्ततः स भुवनकुतान् । सर्वकीर्णवेषमभ्यो लुब्धबुद्धिरपाहरत् ॥१०९०॥ 1090

१०६७. ¹⁾ Thus A₁; altered by later hand into 'गोपात्म'. १०६८. ¹⁾ Emended; A प्रसिद्धे. १०७०. ¹⁾ Emended; A गोमृ. १०७१. ¹⁾ Emended; A तद्गोमृ. १०७१. ¹⁾ Emended; A जान वनक.—) व supplied by A₁. १०८१. ¹⁾ Two aksharas are wanting; A does not indicate the lacuna.—) Emended; A भीमशार्ङ्गिर. Cf. vi. 178. १०८२. ¹⁾ Doubtful emendation; A 'स्वरिष्वामा'. Cf. vii. 1088. १०८५. ¹⁾ Emended; A 'स्त्रीपाचोर'. १०८७. ¹⁾ Emended; A वनेदहत्.—) Emended with C; A कीदृक्त्रा. १०८९. ¹⁾ Thus A; G C छरकुहरे.

- इतेषु कोशेष्वनेन देवानां प्रतिमा अपि । चकारोदयराजाख्यं देवोत्पाटननायकम् ॥१०९१॥
 वदनेषु स नमटैः शीर्णप्राणाङ्गिपाणिभिः । मूर्तिनाशाय देवानां शकृन्मूषाद्यपातयन् ॥१०९२॥
 स्वर्गकल्यादिषट्तिता गीर्वाणाकृतयोलुटन् । अधस्त्रिन्धनगण्डाल्य इव सावस्करेष्वपि ॥१०९३॥
 त्रिभुधप्रतिमाश्चक्राकृष्टा गुल्फदामभिः । यूत्कारकुसुमच्छा भग्नमाटकादयः ॥१०९४॥
 1095 यामे पुरेथ नगरे प्रासादो न स कथन । हर्षराजतुरुष्कोणं न यो निष्प्रतिमीकृतः ॥१०९५॥
 तस्य देवावधुष्यौ हौ परमास्तां प्रभाविनौ । नगरे श्रीरणस्वामी मार्ताण्डः पत्तनेष्विव ॥१०९६॥
 हौ महाप्रतिमामध्यादुद्धविश्ववावरक्षताम् । दानप्रसङ्गे तं जातु याचित्वा त्यागिनं नृपम् ॥१०९७॥
 परिहासपुंरं जन्ममेदिन्यां कनकाभिधः । गायनः कुशलश्रीश्च भ्रमणो नगरान्तरे ॥१०९८॥
 अधिगतवतां लोके विश्वाहुतामपि संपदं न खलु विरतिर्दुष्कर्मभ्यो धनार्जनकाङ्क्षिणाम् ।
 किमपि कमलावाप्त्यै पद्माकरोद्धृतिपातकं भजति कमलासीलावातो भवन्नपि हि द्विपः ॥१०९९॥
 1100 पैतमहेन पित्र्येण तथा राज्यचिकीर्षया । लोहरादाहतायस्य कोशेनोत्कर्षभूपतेः ॥११००॥
 युक्तोपि पूर्वराजार्थे देवैकोभ्यो जहार यः । ऐच्छद्वनार्जनं हा धिक्कोपि वास्तव्यपीडया ॥११०१॥ युग्मम् ॥
 तदाज्ञामात्रमादाय सचिवैरथ पापिभिः । ते ते नवनवायासनामाङ्का नायकाः कृताः ॥११०२॥
 कालानुवृत्तिपरतां धिग्धिवाजोष्मीविनाम् । यत्र मन्त्री वयःस्थः सन्सदाचारोपि गौरवकः ॥११०३॥
 सर्वदेवगृह्यामसर्वस्वापइतिव्रतम् । स्वीचकाराज्ञया भर्तुरर्थेनायकतामपि ॥११०४॥ युग्मम् ॥
 1105 पार्षदः समरस्वामिदेवागारे सहेलकः । आम्रो विजयमल्लस्य यो रात्रौ द्वेष्यतां ययौ ॥११०५॥
 द्विगुणोत्पत्तिदानेन सौर्यनायकतां गतः । लम्भावकाशो राजामे क्रमेणासीमहत्तमः ॥११०६॥
 किमन्यद्वरता तेन सर्वार्योन्सर्वनायकैः । व्यपीयत धनावाप्त्यै पुरीशस्यापि नायकः ॥११०७॥
 श्रीगर्भपदपर्यायच्छात्राद्यभवावतः । तथाजितस्य कोशस्य सौतुरुपप्ययोभवत् ॥११०८॥
 मृगीदृशां तुर्लभतां हयानां आसान्विटानां कुवचःसहस्रम् ।
 वैतालिकानां च विकत्यन्तत्वं क्रेतुं क्षितीशाः क्षपयन्ति लक्ष्मीम् ॥११०९॥
 कोपप्रसादैर्देवितान्नस्य हयादिवृत्तान्तगवेषणेन ।
 1110 भृत्यानुवृत्त्या मृगयाकथाभी राक्षो शिभुनामिव याति कालः ॥१११०॥
 विलासहासासनयानदानपानाशनाद्या असनीः सतीर्षा ।
 छायेव चेष्टाः क्षितिपालवर्मः परानुकारेण करोति सर्वाः ॥११११॥
 अमानुषत्वं पुरुषाधिराजा विटस्तत्रैः स्वस्य विचिन्त्य सत्यम् ।
 तृतीयमक्षय्यधिकं भुजौ वा ममेति मत्वा न विदन्ति मृत्युम् ॥१११२॥
 निशाश्च येषां प्रभवन्ति दारा दिनेष्वमात्या नियताधिकाराः ।
 अहो भ्रमः स्वस्य यदत्र तेपि विदन्ति भूपा प्रभविष्णुभावम् ॥१११३॥

१०९१. ') Emended with R C; A 'स्वाटननायकम्. १०९१. ') Emended; A 'हृन्वा. १०९४. ') Thus corr. by later hand from A, हृन्वा. ११००. ') Emended; A 'अपुति. ११०५. ') Emended; A 'च हेलकः. Cf. vii, 1170, 1319, 1358, 1369.

स्वाधूचितं स्वादुतयैव भुङ्क्ते यूक्त्य मुञ्चत्यपि यूक्तानि ।

विद्यासितस्त्रासमुपैत्यकस्माद्भूभृत् बालश्च समानभावः ॥१११४॥

जाग्रदित्यादि यद्विचक्षित्तिपानां कटाक्षितम् । तत्सर्वं हर्षदेवस्य जायेन लघुतां ययौ ॥१११५॥

1115

तुष्टः पट्टहायेन दद्यातोपाधिरे ददौ । भीमनायकनाम्ने स करिणं करिणीसखम् ॥१११६॥

स्वशिष्यत्वेन तस्यासीद्वायनः कन्कोय सः । चण्णकावरजः खेदाशीताभ्यासकृतोद्यमः ॥१११७॥

प्रसादीकृतमस्मै च खेदच्छेदनमिच्छता । तेन काञ्चनदीक्षारलक्षमक्षतवेतसा ॥१११८॥

कर्णाटभर्तुः पर्माण्डेः सुन्दरीं चन्दलाभिधाम् । आलेख्यलिखितां वीक्ष्य सोभूषणायुधधत्तः ॥१११९॥

उल्लेजयन्ति संवर्षे हास्ये जडमतीन्विष्टाः । सारमेयानिवाजलं श्रोत्साद्य माकृताशयाः ॥११२०॥

1120

स विदोद्वेजितो क्षीतत्रयपथके सभान्तरे । प्रतिज्ञां चन्दलाभायै पर्माण्डेश्च विलोडने ॥११२१॥

कृतापक्वमकर्पूरपरिस्मार्गं प्रतिज्ञया । तं च स्तुतिमिषादेवं जहस्यः कविचारणाः ॥११२२॥

भाषावेवविशेषतः परिगतस्त्वं दाक्षिणात्योध्वगो गन्धादप्यवधारितं यदुत ते कर्पूरकोलं करे ।

पक्वं चेद्विदमङ्गं हर्षनृपतेस्तत्कल्पयोपायनं नो चेन्निष्ठतु नालिकेरकुहरे संप्रत्यमुष्मन्वतः ॥११२३॥

आ कर्णाटवसुधराधववधादा चन्दलालिङ्गनादा कल्याणपुरप्रवेशनविधेरा पिम्मलादर्शनात् ।

आ राजाभयकाननान्तवष्टुधापारिदिकौतूहलहेवेन प्रतिषिद्धमिदमहसा पोताससंस्वर्गम् ॥११२४॥

विष्टः प्रसाद्य नृपतिं मदनः कम्पनापतिः । महत्तरत्वं जगद् तस्याधिर्वापिताकृतेः ॥११२५॥

1125

वस्त्रालंकारनिर्वाहकृतेमुप्याध वेतनम् । नित्यमादत्त भूणालाहायमीर्ष्याशमाय च ॥११२६॥

विष्टत्वे निस्त्वपत्वे च मदनस्य कथाक्रमः । मौग्ये पारिप्लवत्वे च नृपस्य निकषोभवत् ॥११२७॥

मातेयं वपिकां नाकाक्षयानीतेति यादिभिः । संदर्श्य जरतीं नारीं मुषितः सोपरैर्विष्टैः ॥११२८॥

दासीश्च देयता एता इत्युत्कान्यैः प्रवेशिताः । उच्चतिं च भ्रियं चौम्हात्पणमञ्जहसे जनैः ॥११२९॥

हास्यो मदनसंलापमन्त्राद्युल्लेखकारिभिः । अभ्यापिता विष्टैस्तस्य मतिमोहं प्रचक्रिरे ॥११३०॥

1130

ताभ्यः काभिरपि क्षमाभुत्छरतं समयोधितम् । वाड्डन्नीभिः कृतः स्वाङ्गस्पर्शाङ्गयोगोदयोऽजितः ॥११३१॥

आयुष्कामाय भूयांसं कालं जीवितकाङ्क्षिणे । आयुर्धर्षशतान्यस्मै ता मुदमतये ददुः ॥११३२॥

डोम्बेन पिण्डसिद्धिर्वायं केनाप्येतद्रसायनम् । पिण्डसिद्धिर्दुहित्युक्ता पेयं किमपि पायितः ॥११३३॥

किं तस्य कथितैरन्यैर्मौग्यैर्वै याचितो विष्टैः । विद्यमानादिव धनादायुषोपि वयं व्यधात् ॥११३४॥

बलरूपेष्ठुरपरानुपायान्यानसेवत । कथयेत्कः सदाचारस्ताननोपि त्रयावहान् ॥११३५॥

1135

स एवमन्धतामिक्षे निक्षिप्रः शाश्वतीः समाः । मुग्धबुद्धिः स्वजायेन दुर्ज्ञेयैश्च कुमन्त्रिभिः ॥११३६॥

मेघवाहनमुख्यानां कृत्ये लोकोत्तरे यथा । सन्त्यद्याल्पपिथः केचिस्सर्विहान्तोलिताशयाः ॥११३७॥

तथास्मिन्नपि दुष्कृत्ये वर्ण्यमानेभुतावहे । भविष्यतीव कालेन नूनमप्रत्ययो जनः ॥ ११३८ ॥

राज्ये बहुच्छले तावदुर्वीत्योपहतोप्यभूत् । आयुःशेषेण न वशे स रन्भ्रान्नेषिणां त्रिषाम् ॥११३९॥

११३८. ^१) Emended; A वक्षिका. Cf. vii. 319. ११३९. ^१) Emended; A ^२) ताममे.—^३) Emended; A स्वजायेन;
C स्वजन्मेन.

- 1140 नर्तकीः शिशयजात्रावुत्थायामिनयं स्वयम् । तिष्ठन्कीपोज्ज्वले धाम्नि दूरात्केनापि शत्रुणा ॥११४०॥
 शिमेपुरापि नाभूद्यसिंहतो व्रणितोय वा । फलं तस्यायुःशेषस्य प्रजानां कुकृतस्य वा ॥११४१॥
 कश्चिदेवाथ भुङ्क्षान्ते पातवृत्तो महीपतेः । सर्वाभुङ्क्षिनिधेः प्राभूच्चारीचारित्र्यप्रभवः ॥११४२॥
 ते युवानो मदोन्मत्तास्ताः स्त्रियो यौवनोन्मदाः । नाशाय हर्षदेवस्य तस्मिन्नेवाभवन्क्षणे ॥११४३॥
 निगृहीतास्तेन रोषास्तजाराः काश्चन स्त्रियः । काश्चित्त्वाहूय्य भुङ्क्षान्ताज्जार्दनीता दिगन्तरम् ॥११४४॥
 1145 स्वेन दैःशील्यदोषेण सर्व एव विशङ्कितः । भृत्यास्तस्याभुभान्यैच्छन्नयतन्त च शान्तये ॥११४५॥
 तस्यापि शीलवैकल्यं तावत्सर्वत्र पश्ये । यावत्कलशभूपालात्संजातस्योपपद्यते ॥११४६॥
 दौशद्ये वर्धितो याभिरङ्कमारुह्य मातृभिः । सोऽङ्गमारोप्य ता एव चुम्बन्संभुभुजेनिशम् ॥११४७॥
 संभोगं भगिनीवर्गे कुर्वता दुर्धचोरुषा । निगृहीता च भुक्ता च नागा पुत्री पितृस्वद्यः ॥११४८॥
 स नुरुक्तशताधीशाननिशं पोषयन्धनैः । निधनावधि दुर्बुद्धिर्भुभुजे घाम्यस्रकारान् ॥११४९॥
 1150 अथ सेवाभिसारेण कदापि कुपितो नृपः । स मन्दबुद्धिरास्कन्दमदराजपुरीं प्रति ॥११५०॥
 विलोक्य सैन्यसाममीमनन्यस्वर्ग्यां पथि । त्रैलोक्याक्रान्तिसामर्थ्यं पार्थिवैस्तस्य शङ्कितम् ॥११५१॥
 स तु पृथ्वीगिरिं दुर्गं दृष्ट्वा तद्वह्णोद्यतः । अपविष्टो राजपुरीं तन्मूले समुपाविशत् ॥११५२॥
 मासमभ्यधिकं तेन तस्मिन् परिपीडिताः । प्रक्षीणास्त्रादिस्संभारा बभूवुर्दुर्गरक्षिणः ॥११५३॥
 शत्रुं संग्रामपालस्तानूरीचक्रे धरापतिः । कियन्तं न करं भीतः कियतीने च संविधाः ॥११५४॥
 1155 उपोढावार्थं नृपतौ स तदप्रतिगृह्णति । तुम्हमुत्कोचदानेन स्वीचक्रे दण्डनायकम् ॥११५५॥
 अमन्यमानेन नृपतौ व्यावृत्तिं प्रेरिता रहः । प्रवासवेतनं भूरि मार्गितुं तेन शक्तिः ॥११५६॥
 नैः प्राये प्राकृतप्रायैः कृते सोऽपुण्डभाषितैः । राज्ञो दूरस्थकोशस्य कटकः क्षेममाययौ ॥११५७॥
 स तत्समर्थनां यावच्चक्रे तावद्विभीषिकाम् । नुरुक्तास्कन्दजामन्यां प्रददौ दण्डनायकः ॥११५८॥
 अथाल्पपैर्यौ नृपतिरुत्थाप्य कटकं ययौ । कृत्वा च कोशसामर्थीं तस्याजध्वज साध्वसात् ॥११५९॥
 1160 अपरीक्ष्यार्त्ते भृत्यः स्वामिनामनिसंकटे । करोति व्यसनपातमजात्योसिरिवाद्ये ॥११६०॥
 तेन स्वयमयोग्येन योगान्नन्याननिच्छता । कलङ्किता नरेन्द्रभीः क्षुद्राधेनेव मन्दुरा ॥११६१॥
 ततः प्रभुति निर्वाणप्रतापस्य महीपतेः । प्रतापवक्रवर्त्योऽस्या सर्वतो म्लानिमाययौ ॥११६२॥
 म्लानाननो न यत्सिद्धं स्वेन भृत्यैस्तथाखिलैः । तत्कर्म कृतवन्तं स कन्दर्पं बह्मन्यत ॥११६३॥
 आनिनीबोधं तं तस्य जडस्याकृत भूपतेः । दण्डनायक एवेच्छाच्छेदं यैश्चनकर्मणा ॥११६४॥
 1165 ज्ञातब्रह्मैव नृपतिरवभाषण्डनायकम् । प्रातिपत्त्यानुरोधेन न क्रुधा न्यग्रहीत्युनः ॥११६५॥
 दुर्गे सदिग्धजीनोपि निवसन्संक्षिकाय सः । तुम्हस्ताम्बूलवस्त्रादि प्रहितं भृत्यबान्धवैः ॥११६६॥
 आत्मनः सर्वनाशाय संजातं दैवमोहितः । वधार्हं प्रत्युत पुनर्मन्ये तं स्वपदं नृपः ॥११६७॥
 तं बिट्टाभाटुभिर्भूयो राजानमुदतेजयन् । घोषयान्नाजितं स्तोत्रैः कर्णाषा इव कौरवम् ॥११६८॥

११४२. ^१) Emended; A सर्वभुङ्क्षिनिधेः. ११५६. ^१) Emended; A प्रवन्धमाने. ११६५. ^१) Emended; A न्यग्रही. ११६६. ^१) Conjectural reading; A दुर्गे.

वादी वाधपराजितः प्रतिभटं गालीभिरस्याक्षिपन्वोषिषष्टसतीव्रता कुकलहैरहेजयन्ती पतिम् ।
 कायस्थथ इताखिलार्थमहिमा कृच्छ्रे नृपं पातयन्स्वस्यासन्नपराभवस्य कुरुते भूयः समुत्तम्भनम् ॥११६९॥
 भुक्तदेयधनो विभ्यसं सहेलमहत्तमः । उर्वीपतिं दुर्व्यसने प्रेरयन्स्वार्थपण्डितः ॥११७०॥ 1170
 बन्धुमन्विष्य दरदां लवन्त्यैः सह लाहुरैः । दुर्गपाताभिर्धं दुर्गे महीतुं तमचुज्वत् ॥११७१॥
 तदि लकनचन्द्राख्ये पुरा गोमरि डामरे । जनकहारपतिना हतेनन्तनृपाशया ॥११७२॥
 प्रायोपविष्टया शरै तत्पत्न्यापि समर्पितम् । कलशाक्षमाभुजा कृमोपेक्षं प्राप दरद्वृषः ॥११७३॥
 तद्वलाहारदैः क्रान्तानन्तपामेव मण्डले । राजा च मन्त्रिणा चाथ बभूव स्वीकृतोद्यमः ॥११७४॥
 निह्रैः तत्र गोमृणां वृत्तये संभृतं हिमम् । अवग्रहेण तत्तस्मिन्क्षणे निःशेषतां ययौ ॥११७५॥ 1175
 चारैस्त्रन्ध्रमालक्ष्य तद्वह्वाय महत्तमः । अमीक्ष्यं प्रेरयन्स्वार्थं स च तत्रोद्यमं व्यधात् ॥११७६॥
 वातगण्डं तदुद्योगे प्रतिष्ठातुं नृपाशया । चण्णको हारकार्यस्थमभिसंधातुमैहत ॥११७७॥
 हारं निवार्य भूमेन प्रापितो मण्डलेशताम् । सर्वैः सहाभजहारं स हि हाराधिकारिभिः ॥११७८॥
 विस्तृत्रितोपि कटके तेन हारपतिस्ततः । तीर्त्वा मधुमतीं सिन्धुं सैन्यैर्दुर्गमवेष्टयत् ॥११७९॥
 समस्तानपि सामन्तान्प्रहिण्वन्सर्वतः स्वयम् । एकप्रयाणान्तरितः कोटेषु न्यवसन्नृपः ॥११८०॥ 1180
 त्यजङ्गिण्डशैलादि दुर्गसंश्रयबुर्जयैः । काश्मीरिकाः सह दरस्तैनिकैः समरं व्यधुः ॥११८१॥
 विदधे प्राजिमटिकानाम्ब्याघातपदे वसन् । सपुत्रो गुङ्गजो मल्लः संभ्रमानतिदुःसहान् ॥११८२॥
 तत्पुत्रैः दैवविश्वोक्ताराज्यप्राप्ती तदिच्छया । मानं व्यवधिषतां यौ वीरावुचलमुत्सलौ ॥११८३॥
 अत्युग्रामस्त्योर्ज्यायाःस्त्रिषसि नृपासनम् । आसीद्वाव्यर्थमाहात्म्याद्यावायां तत्र निर्गतः ॥११८४॥
 अवग्रहेण भूपालप्रतापेन च शोषिताः । यथाकथंचित्तुर्गं ररस्तुर्दरदा भटाः ॥११८५॥ 1185
 अथाश्लेव विप्रेर्हर्षेण तापपरिपन्थिनी । पपात महती वृष्टिरेकीकृतजलस्थला ॥११८६॥
 दुर्गभृङ्गः हिमैः कृत्वां दुर्भेद्यैः पर्यवार्यत । अनुकूलेन विधिना संनहैर्निहितैरिव ॥११८७॥
 उत्थाने पातयन्कांश्चित्पतने काश्चिदुत्क्षिपन् । वेधाः कन्दलयत्येव कन्दुकक्रीडितभ्रमम् ॥११८८॥
 ततः स्मृत्वा गृहान्वृष्टिदुःस्यास्ते दुष्टमन्त्रिणः । चक्रिरे पूर्ववद्राज्ञः स्कन्दावारे विस्मयम् ॥११८९॥
 ऊर्ध्वक्षोतानुसारीय तिमिः शैलहताननः । ततोपि चक्रे व्यावृत्तिं राजा जयपराकुलः ॥११९०॥ 1190
 मुक्तापणः शीर्णकोशः त्यक्तश्रीकञ्जुतायुधः । कटकः सर्व एवाभ्युपलानयनपरायणः ॥११९१॥
 भावतः पथिभिस्रैस्तैः साक्रन्दाजसैनिकान् । पृथलमरिपुन्दीर्घा मार्गेमसिष्यतापगा ॥११९२॥
 शौमैः सहस्रमालेव साञ्जण्डेव खेटकैः । सशेलेव खड्गैः सशिलेव तुरंगमैः ॥११९३॥
 सौवर्गैः सरथाङ्गैव राजनैर्भोजनैरपि । सफेनेव जनत्यक्तैरासीन्मधुमती सरित् ॥११९४॥
 नीतानां च हतानां च दरदैः प्रसूतोदयैः । अभूवद्दीहतानां च संख्या काञ्चिद्वेदिनाम् ॥११९५॥ 1195
 अनाथवत्तया भूतं सैन्यं त्रातुं कृतोद्यमः । एकस्तु सानुजो मानी नाचलन्मास्त्रिरुचलः ॥११९६॥

११७५. ^{१)} Emended; A निह्रादे. ११७७. ^{१)} Emended; A वातगण्डस्तदु. ११७९. ^{१)} Thus or, perhaps, विस्तृत्रितोपि to be read for A विस्तृत्रितापि. ११८९. ^{१)} Emended; A काश्मीरिकाः. ११८९. ^{१)} Emended; A तत्पुत्रो.

- दरद्वलाम्बुधिर्धाम्नस् विश्वाक्रमणोद्यतः । ताभ्यां वेलागिरीन्द्राभ्यामिव संस्तम्भितोलिलः ॥११९७॥
 तौ रक्षित्वा बलं प्राप्नोति प्रसिद्धिमनुलां गतौ । पतिवरेव राजभ्रातृभेजे लक्षणेन तेजसा ॥११९८॥
 ततः प्रभृति लोकस्य सर्वस्यासीदसौ मतिः । राज्याह्नीं मानिनात्रेतौ ह्रीर्बोध्यं न तु भूपतिः ॥११९९॥
 1200 तथा कृत्वापि यद्वाञ्छे दर्शनं परिजहनुः । तौ प्रीतिशायविमुखौ बन्धनास्थां तनो जनः ॥१२००॥
 अथ शान्तिरिपुत्रासो नगरं प्राविशचतुः । प्रतापस्तु दिशः प्रायान्महाराजतनूजयोः ॥१२०१॥
 तौ रामलक्ष्मणात्रैताविति सर्वस्तदाब्रवीत् । रावणप्रतिमे राशि भाष्यर्थानुगुणं वचः ॥१२०२॥
 राजा तु गतलज्जः स नित्यकृत्योपमं जडः । कर्तुं प्रारभतास्त्रिभुवनं पुनर्मण्डलपीडनम् ॥१२०३॥
 अल्पापकारमपि पाश्र्वगतं निहन्ति नीचो न दूरमसमागसमप्यरातिम् ।
 आ निर्देशस्तुपलमन्तिकमापतन्तं तस्यागिनं न तु शिदूरगमुघरोषः ॥१२०४॥
 1205 ततः प्रविष्टः संपीतः सेवया दत्तकम्पनम् । मदनं सोऽशृणोत्सर्वैरं शंसन्तं तत्पराभवम् ॥१२०५॥
 तद्गोषेण जिघांक्षस्तमागो जगह सोपरम् । तस्य देवीविष्टाज्ञालेखोलङ्घनलक्षणम् ॥१२०६॥
 प्राप्नो मङ्गवराज्यात्स क्षमाभुजादत्तदर्शनः । भीतो लक्ष्मीधरस्यागामन्दिनं टङ्कमन्त्रिणः ॥१२०७॥
 राजा प्रसाद्यमानोऽपि तत्कृत्येन मन्त्रिणा । सस्मितं वीक्षितं सैन्यैस्तं सपुत्रमघातयत् ॥१२०८॥
 कोपस्मितं नरपतेरकालकुक्षुमं तरोः । वेतालस्यादृष्टितं नैवमेव प्रशाम्यति ॥१२०९॥
 ये संप्रवृद्धविपुलप्रणयाभिमाना निःशङ्कमीश्वरनिषेवणमाचरन्ति ।
 1210 मन्त्रानुपङ्करभसाद्भुजगेन्द्रसख्यं प्रख्यापयन्त इव ते प्रलयं प्रयान्ति ॥१२१०॥
 कर्णेजपकुले तावन्मदनप्रलयावधिः । शापः सूर्यमतीदेव्याः प्रसारितभुजोभवत् ॥१२११॥
 विक्रमालोकनोत्कम्पी निक्षिपे क्षमापतिः । बद्धा कलशराजं तं लक्ष्मीधरनिवेशने ॥१२१२॥
 विरुद्धं तस्य बद्धस्य शिखापेक्षामिवाभूत् । तेजोवधाय सविधमुदयाख्यं व्यसर्जयत् ॥१२१३॥
 लक्ष्म्या जावज्वल्यमानं तं वीक्ष्य प्रज्वलितः कुपा । लम्बासिन्धुः कस्माच्चिन्मनस्वी सहसावधीत् ॥१२१४॥
 1215 तत्तत्सर्वैरथ संकुक्षैर्भिषय स विपातितः । दुर्बुद्धेस्तस्य भूमर्तुरेवं भूम्या विपेदिरे ॥१२१५॥
 मण्डले राजदण्डेन क्षतेनेव परिक्षते । क्षारपातोपमान्यापि प्राभूः खपरंपरा ॥१२१६॥
 अहारि काञ्चनस्थाली यैः पार्थिवगृहादपि । सत्यप्यहस्करे जनुस्तस्करास्तादृशा विशः ॥१२१७॥
 प्रवर्धमाने मरके क्रन्दितध्वनिनिर्भरः । निर्वोषः प्रेतयाद्यानां न व्यरंसीरिवानिशम् ॥१२१८॥
 जडीपद्भुजितमामे वत्सरे पञ्चसप्तते । अखण्डं सर्वभाण्डानां दुर्मिक्षमुदपृम्भन ॥१२१९॥
 1220 दीक्षारणां धान्यखारिः प्राप्याभूत्पञ्चभिः शतैः । दीक्षारणाभवलभ्यं माहींकस्य पलद्वयम् ॥१२२०॥
 ऊर्णपलस्य दीक्षारैः क्रयः पङ्क्तिरायत । लवणोषणहिङ्गुदेरभिधाप्यास्त दुर्लभा ॥१२२१॥
 शवैर्नद्योभवत्पञ्चसंसेकोच्छूनविषहैः । छन्नतोया गिरिस्तैश्छिन्नदावनैरिव ॥१२२२॥
 एतद्ययद्वितां राजधानी दूरान्न दृश्यते । ध्यात्वेति सर्वतो राजा कुमाणां छेदमादिशत् ॥१२२३॥

सप्रसन्नफला वृक्षा गृहस्था इव पाविताः । कुटुम्बैरिव रोलम्बैरशोच्यन्त पदे पदे ॥१२२४॥
 प्राणापहं महादण्डं तथार्तेपि जने नृपः । हलावरुणे वृद्धोक्षे गण्डशैलमिवाक्षिपत् ॥ १२२५॥ 1295
 निपीड्य लोके कायस्थैर्महादण्डव्यवस्थया । पुरप्रामादिषु क्रापि न मृत्यव्यवशेषिता ॥१२२६॥
 अथोत्पन्नस्य संप्राप्तिहन्तुं सर्वडामारान् । स दण्डभुदिव कृष्यत्तादिक्षमण्डलेश्वरम् ॥१२२७॥
 पूर्वं मडवराज्योऽर्थी होलडान्तः स डामरान् । दत्तास्कन्दोवधीत्तांस्तान्कुलाये विहगानिव ॥१२२८॥
 प्रता लवन्न्यानुचङ्कन्तलोचिकटाकृतिः । जीवन्मडवराज्यन्तस्तेन त्रिप्रोपि नोन्मिहतः ॥१२२९॥
 लावन्न्यनुज्या भूतानि पान्थैरप्यथ रोपितैः । भीमरूपाभवद्भूमिर्भैरवस्य महानसः ॥१२३०॥ 1230
 भूले लवन्न्यस्यैकस्य कूरां विन्यस्यतो वधूम् । ययुः सर्वे दिशो भीता लवन्न्या मण्डलेश्वरात् ॥१२३१॥
 केचित्तुभुजिरे तेषां गोमांसं म्लेच्छभूमिषु । अरघद्वपरद्वादिकृष्टाः केचिदवालगन् ॥१२३२॥
 प्राहिणोत्प्राभृतं भूरि भैरवाय महीभुजि । लवन्न्यमुण्डमालालीरखण्डा मण्डलेश्वरः ॥१२३३॥
 तोरणवलये राजद्वारेदृश्यन्त सर्वतः । डामराणां करोटीभिर्वेडीभिरिव निर्भेराः ॥१२३४॥
 हरे कङ्कणवस्त्रादि लम्बमानं नृपैकसः । नेता डामरमुण्डस्य यः कोपि स किलासदत् ॥१२३५॥ 1235
 भोक्तुं डामरमुण्डानि व्याप्तविस्तीर्णतोऽरणाः । विदधुर्गृध्रकङ्काणा राजद्वारोपसेवनम् ॥१२३६॥
 यत्र यत्रास्त भूपालस्तत्र तत्र व्यधुर्जनाः । लवन्न्यमुण्डैरुच्चैर्विस्तीर्णास्तोरणखजः ॥१२३७॥
 गन्धेनामुनिना घ्राणं कर्णे भीमैः शिवास्तैः । अखिद्यत शवाकीर्णं दमशान इव मण्डले ॥१२३८॥
 बलेरकपप्राप्तान्लोकोपुण्यावधि व्यधात् । एकभेर्णी मण्डलेशो डामरैः भूलकीलितैः ॥१२३९॥
 एवं मडवराज्यं स कृत्वा निर्वटडामरम् । अभावत्क्रमराज्योऽर्थी कर्तुं नामेव पदतिम् ॥१२४०॥ 1240
 अवश्यं न भविष्याम इति निश्चित्य डामराः । चकिरे क्रमराज्यस्था लीलाङ्गे सैन्यसंगम् ॥१२४१॥
 तैः सर्वैस्तसंप्रामैः कुर्वन्निः कदनं महत् । आस्ते स्म तत्र सुचिरं निरुद्धो मण्डलेश्वरः ॥१२४२॥
 किमन्यद्राक्षसः कश्चित्स्वरातीर्थिपूजितम् । निहन्तुं मण्डलमिदं हर्षव्याजादवातरत् ॥१२४३॥
 उल्लासो रात्रिषु दिने स्वापः क्रौर्यमुदयता । अयाङ्ग्यस्य कर्तव्ये दक्षिणेशोचिते रतिः ॥१२४४॥
 इत्यादयस्तस्य केषिद्धर्मा नक्तंचरोचिताः । तथा हि तत्कालभवैः प्रियाः प्रातैः प्रकीर्तिताः ॥१२४५॥ 1245
 अत्रान्तरे मल्लसूनुः कनीयायौवयोन्मदः । लक्ष्मीधरस्य गेहिण्या हृदयाह्लादकोभवत् ॥१२४६॥
 सा हि राजसूते तस्मिन्संस्तप्ता प्रातिवेशिमके । नारज्यत निजे पत्यौ वावरप्रतिमाकृतौ ॥१२४७॥
 ज्ञातीनगणान्हस्त्वान्यान्कस्माद्राज्याहलक्षणी । नावधीदृष्टावेतौ राजसूत्रलसुसलौ ॥१२४८॥
 इति लक्ष्मीधरेणैर्ष्यारोषादुकोपि भूपतिः । न चुकोधानुनापाति पूर्वज्ञातिवधागतः ॥१२४९॥
 स्वयमन्यमुखेनापि स तेनोक्तस्ततोसकृत् । - - - - - पाने तदौदत्यं ध्यात्वा साध्वसमादधे ॥१२५०॥ 1250
 ज्ञातिप्रीत्यनुवृत्त्यादि तेन विस्मरता ततः । संमन्य गन्धिभिः सार्धं द्रष्टे तदधनिधयः ॥१२५१॥
 आसन्नवारचनिता धकृन्नाष्टया तं व्यधात् । भूभर्तुर्दुरभिप्रायं तयोः कर्णेपयातिथिम् ॥१२५२॥

१२२४. ¹) Emended; A रोलम्बैर. १२२४. ²) Thus A₂; A₁ वाचवन्; G वागलन्. १२२५. ¹) Emended; A व्यास
 विस्तीर्णतोऽरणा. १२२५. ²) A₂ gloss नृपन्---दावलोकोचनम् (three aksharas illegible). १२२५. ³) Emended; A चक्रोपा.
 १२५०. ⁴) A₁ indicates a lacuna of two aksharas.

सख्या दर्शनपालेन तत्रार्थे छिन्नसंशयो । निरपातां निशीथिन्यां द्विवैस्तावनुगैः समम् ॥१२५३॥

पद्मप्रतेभ्यः नगरान्मार्गशीर्षेण निर्गतौ । उच्चासंवसतेः प्राप्नो डामरस्योत्पेक्षानम् ॥१२५४॥

1255 प्रदास्ताराजो दुधुधुः सिल्लराजं निजानुजम् । सोमिसंभाय तौ निन्ये लवन्धो मण्डलान्तरम् ॥१२५५॥

ततो राजपुत्रं ज्यावान्पायात्कल्हस्य भूषतेः । कनीयान्वययौ पार्थ कलिञ्जरपेरंशितुः ॥१२५६॥

तयोर्निर्गतयो राज्यं न कैश्चिद्व्यधीयत । निमिच्छतेन राक्षैव दुर्मिमिस्त्वशाङ्कुघात ॥१२५७॥

लक्ष्मीधरमुत्तेनैव प्रार्थनं हन्तुमुच्छलम् । चक्रे संप्रामपालस्य सोऽङ्गीकृत्य धनं ततः ॥१२५८॥

स त्वन्तिगागतस्येपन्मल्लसूतोः कृतादरः । तथा विशङ्कया शबोरासीदधिकगौरवः ॥१२५९॥

1260 आसन्नाभ्युदयं शत्रुं हृष्टैव विधिबोदितः । शत्रुविष्करणालोके नयेत्संभावनाभुवम् ॥१२६०॥

राजपुर्याः प्रकृत्यैव कादमीरानर्थकाङ्क्षिताः । प्रभविष्णौ रिपौ प्राप्ते चक्रिकायां किमुच्यताम् ॥१२६१॥

कांश्चिन्निकृतिकप्रयान्पार्थयातानयोच्छलः । गमायमान्कृतोद्योगो डामराणामकारयन् ॥१२६२॥

डामरास्तु महोत्साहास्तमानेतुं व्यसर्जयन् । राज्ञा विप्रकृतां दूतान्वितौर्णोपायनान्बहून् ॥१२६३॥

तं सूर्यवर्मचन्द्रस्य तनयो जनकाभिधः । चकारोपचितोत्साहं मायादूतैर्धिसर्जितैः ॥१२६४॥

1265 वीक्ष्य डामरदूतांस्तान्महता राजतो भयम् । व्यक्तं संप्रामपालेन निन्ये माहात्म्यमुच्छलः ॥१२६५॥

स कार्यगौरवाद्यष्टौ भूमिं कर्पूरचूर्णनम् । कृत्वा तमविनाशाय यावद्विहङ्गमुहैत ॥१२६६॥

तावत्कलशराजाख्यस्तत्रेशो मुख्यदङ्कुरः । हर्षदेवार्पितोत्कोचस्तमेत्य विजनेब्रवीतु ॥१२६७॥

राज्ञः प्रसादनं त्यक्त्वा तवोच्छलद्वितैविणः । कामधेनुं विनिर्धय छागकण्डपदे महः ॥१२६८॥

कोयं कादमीरभूयानां कास्य शक्तिस्तपस्विनः । आराधनेन तद्वाञ्छो विधेहि स्वमसाध्वसम् ॥१२६९॥

1270 अयं राजागिरीं दुर्गे स्थाप्यतां पार्थिवस्ततः । स्यान्मनीषितवर्षी वज्रासात्मन्त्रं च सर्वदा ॥१२७०॥

तेनेति प्रभुराख्यातः खशानां स मिताशयः । तस्मिन्तः स्वार्थेऽनुभूय तथेति प्रत्यपद्यत ॥१२७१॥

तमभ्यधाष नो बन्धुं शक्तोहममुमुद्यतम् । स्वयैव बध्यतामेप निषतः प्रेषितोन्तिकम् ॥१२७२॥

इत्युक्त्वा तं स्वसर्पिं विहङ्ग्यावदुच्छलम् । प्रातः कलशराजस्य त्वया गन्तव्यमन्तिकम् ॥१२७३॥

इह प्रधानामात्योसौ तेन तं स्यादवस्थयः । ततो विपश्चोऽच्छिद्यै त्वां प्रतिमोक्षयामि सानुगम् ॥१२७४॥

1275 अथ तद्वसति गन्तुं चलितोऽन्येषु रुच्छलः । प्रागनुनिमित्तैस्तैस्त्वत्कृत्यमात्रैरपि विबोधितः ॥१२७५॥

मन्त्रे भिन्ने निवृत्तं तं भुत्वा खशानुपान्तिकम् । कुप्यन्कलशराजोऽपि सज्जसैन्यः समाययौ ॥१२७६॥

तमास्कन्दाय संप्राप्तं जानञ्छास्वभृतां वरः । ऐच्छन्नयाय निर्गन्तुं निजभृत्यैः सहोच्छलः ॥१२७७॥

क्षोभे संप्रस्तुते तं स सान्त्वयित्वा खशोधिपः । तिष्ठन्कलशराजेन सहानिन्ये निजां सभाम् ॥१२७८॥

निवेधाधायिनो भृत्यान् विधूयौजसां निधिः । सज्जः खशसमाजं तं कोपकम्पाधरोविशत् ॥१२७९॥

1280 ब्रूतुं तं नाशकत्वात्किन्त्वल्पान्तार्कमिवोत्त्वणम् । क्रुद्धं कलशराजो वा राजा वा तेजसां विधिम् ॥१२८०॥

स विविक्तीकृते भासि खशोधीशं समन्त्रिणम् । सान्त्वयन्तं महातेजाः कोपकृशाक्षरोब्रवीत् ॥१२८१॥

१२५४. ^१) Thus A₁; A₂ gloss वज्रलो, corr. by later hand into वज्रास; A₃ reads वज्रास. १२५६. ^१) Thus corr. by A₁ from कालि. १२५७. ^१) Emended; A कथि. १२६३. ^१) Thus A₁; a later hand corrects डामरास्तु महीस्तादास्तं and विप्रकृताम्. १२६०. ^१) Emended; A तत्वाद्य. १२८१. ^१) Emended; A कृषी.—^१) Emended; A लघासीत्.

पूर्वं दार्वारिभिसारैर्भूद्धारद्वाजो नरो नृपः । नरवाहननामास्य सुनुः फुल्लमजीजनत् ॥१२८२॥
 स सातवाहनं तस्माच्चन्दोभूत्स्वतः द्वतौ । गोपालसिंहराजाख्यौ चन्दुराजोप्यवाप्तवान् ॥१२८३॥
 बद्मलजः सिंहाराजो दिद्वाख्यां तनयां दत्तौ । श्माभुजे क्षेमगुप्ताय साधीरा भानृनन्दनम् ॥१२८४॥
 राज्ये संग्रामराजाख्यं व्यधातुदयराजजम् । भ्रातापि कान्तिराजोऽस्या जस्संराजमजीजनत् ॥१२८५॥ 1285
 पितानन्तस्य संग्रामो जस्सस्तन्वङ्गगुङ्गयोः । अनन्तात्कलशस्माभुङ्गान्मल्लोप्यजायत ॥१२८६॥
 कलशाद्धर्षदेवाथा जाता मल्लान्तया वयम् । कोयमित्यादि तन्मन्दैः क्रमेस्मिन्कथ्यते कथम् ॥१२८७॥
 पृथिव्यां वीरभोज्यायां क्रनो वा कोपयुज्यते । वीरस्य च सहायोस्तु कः स्वबाह्वहयात्परः ॥१२८८॥
 दिष्ट्या तदनुकम्प्यानां मूर्ध्नि हस्तमिवास्पृशन् । काश्मीरिकाणां भूपानां नाभूर्ध्वं कुलपांसनः ॥१२८९॥
 तस्माद्दृश्यते शक्तिमित्युक्ता निर्गतस्ततः । विजयाय स पत्नीनां शतेनानुगतोचलत् ॥१२९०॥ 1290
 निहतं शशमादाय तस्यामे कथिदायवौ । स तेन हनिमित्तेन प्राप्तां मेने रिपुभ्रियम् ॥१२९१॥
 अरघट्टधरद्वादिकृष्टिमुखस्य निर्गताः । डामरा वाह्यदेवाथास्तं यान्तमुपतस्थिरे ॥१२९२॥
 कटकस्थस्य संग्रामपालस्यायातमन्त्रिकात् । तद्व्यो राजपुर्थन्तः खिर्षं निन्त्युः प्रसन्नताम् ॥१२९३॥
 भुक्त्वा तद्वसतेर्गच्छन्त्यावासं स दिनात्यये । सैन्यैः कलशाराजस्य दत्तास्कन्धोभवद्वहिः ॥१२९४॥
 राक्षीभिर्मिर्गमास्तस्मिन्हारं संरोध्य वारिते । तदीयाः सैनिका युद्धे लोष्टावद्वाद्यो हताः ॥१२९५॥ 1295
 मध्यं प्रविश्य शमिते प्रधानैस्तत्र संयुगे । सोल्पसैन्योपि संवृत्तः ह्युतरामल्पसैनिकः ॥१२९६॥
 सैन्यस्य पैर्गमास्यन्तः कृष्णमप्यनुभूतवान् । वैशाखासितपञ्चम्यां यात्रामत्रस्तथीर्ष्यधात् ॥१२९७॥
 विसृज्य वाष्ट्रदेवारीन्विब्रवाय स्ववर्त्मभिः । आलम्ब्य प्रवेशेष्ठां क्रमराज्याध्वना स्वयम् ॥१२९८॥
 यं राजोदयसीहान्ते कपिलं क्षेमजांलजम् । अस्थापयल्लोहरोव्यां स विशन्तं मुमोच तम् ॥१२९९॥
 स्वयममे समप्राणां खड्गचर्मधरो व्रजन् । पलायने पूर्वशिष्यान्पणोस्ते तज्जटान्यधात् ॥१३००॥ 1300
 बद्धा निःशङ्कमासीनं हारेशं मुञ्जकाभिधम् । काश्मीरानामिपाकाङ्क्षी शिषं द्येन ह्वापतत् ॥१३०१॥
 तं डामराध्वं कतिचिच्छाशिकाश्चात्रिसंभयाः । राजद्विषः प्राप्रमात्रं सर्वतः पर्यवारयन् ॥१३०२॥
 तमाकाशादिव खस्तं भुवो गर्भोविद्योत्यितम् । निशम्यातर्कितं प्राप्तं चक्रम्पे हर्षमुपतिः ॥१३०३॥
 मा भूदसौ बडमूलः क्रमराज्यान्तरस्थितम् । मा वधीन्मण्डलेशं च ध्यायन्नित्याकुलोय सः ॥१३०४॥
 विलम्बमाने संनद्धसैनिके दण्डनायके । स्वरितं प्राहिणोत्पट्टं वितोर्णिसंख्यनायकम् ॥१३०५॥ 1305
 द्वैत्रोपहतवीर्यो वा क्रान्तो वा द्रोहविल्लया । अभ्यभिषीणतो त्यक्त्वा स तु मार्गे व्यलम्बत ॥१३०६॥
 अन्यांश्च यान्यांस्तिलकराजारीन्यखजघृषः । ते ते पट्टं समासाद्य नाकुर्वन्प्रतिगमम् ॥१३०७॥
 दण्डनायकमुख्येपि लोके राज्ञा विसर्जिते । याते विमूढतां प्राप बडमूलस्त्वमुच्चलः ॥१३०८॥
 वराहमूलं प्रतिशन्नागतं द्विषतां बलात् । अर्धं छलक्षणेपेतां राजलक्ष्मीमिवाप्तदत् ॥१३०९॥
 महावराहमौलिकस्य मूर्ध्नि पपात च । तदंसस्थितया पृथ्व्या वरणार्थमिवार्पिता ॥१३१०॥ 1310

१२८३. ^१) Emended; A दार्वारहनं. Cf. rf. 367. १२८५. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁ 'स्वास्त्यस्मारा'. १२८९. ^१) Emended; A काक्षीरिकाणां. १२९५. ^१) Thus A₁; corr. by later hand into लोष्टवहा. १२९६. ^१) Emended; A₂ बह्—) विजयाय and स्वं supplied by A₂ in space left by A₁—) Emended; A आलम्ब. १२९९. ^१) Thus A; perhaps, to be emended क्षेत्रम्. Cf. vii. 482. १३०४. ^१) Emended; A स्थिति. १३०६. ^१) Thus A₁; A₂ 'तायकस्थये'.

- काकाद्यवैद्यकुलजैर्गोपैः संखडपदतिः । स हुङ्कपुरमुत्सृज्य क्रमराज्योन्मुखो ययौ ॥१३११॥
 भ्रान्तान्ते तमायान्तमाकाण्योत्सेकमागतैः । विद्रवोन्मुखतां निन्ये डामरैर्मण्डलेभ्यः ॥१३१२॥
 तैर्हि प्रागेव भङ्गः स नीतो हत्वा महाभटान् । यदोराजमुखान्भूरिन्ययौ मन्दप्रतापताम् ॥१३१३॥
 शनैरपसरन्तोथ तारमूलक्रमासदत् । उच्छलाभिहिततास्तेपि विधिपन्तस्तमन्वयुः ॥१३१४॥
 1315 समेतानन्तसैन्येन तेन तत्र चिरं धृतः । उच्छलप्रलयाभ्रस्य पौरस्त्याविलविभ्रमः ॥१३१५॥
 सैन्ययोरुभयोस्तत्र जयश्रीकरिणीकृते । बभूव तुल्यसंघर्षः सेर्ष्ययोरिव दन्तिनोः ॥१३१६॥
 आनन्दनामाद्युत्पिञ्जोत्थानमुच्छलमातुलः । चक्रे मडवराज्येष निविडीकृतडामरः ॥१३१७॥
 तद्विप्रवे डामरौचा दिग्देश्यः सहस्रशः । उन्ममज्जुर्हिमापाये रन्ध्रेभ्य इव षट्पदाः ॥१३१८॥
 तत्क्षणं क्षीणभाग्यस्य यथा द्वारपतिस्तथा । कायस्थः कम्पने राशः सहैलोभून्महत्तमः ॥१३१९॥
 1320 आनन्देन कृतास्कन्दो बहुशो विहिताहवः । औज्जीन्मडवराज्यं स न यत्तद्वहभूतदा ॥१३२०॥
 अथाद्भुतप्रतापिन वेष्टयित्वा महाचक्रम् । उच्छलेनाहवे बद्धः ससैन्यो मण्डलेभ्यः ॥१३२१॥
 न विद्याः किं तदा वृत्तां योधानां यत्किलाविदन् । ते सखद्गात्रसंनाहा बद्धा वयमिति स्फुटम् ॥१३२२॥
 तथा यदोपि निदेश्यो स भव्यः प्रभवे हितम् । स्वाभिभक्तिर्विपर्येति पर्यन्तेपि न मानिनाम् ॥१३२३॥
 तूष्णीं पुरप्रवेशाय सोष प्रैरयदुच्छलम् । विश्वास्य नेहगन्धोस्ति क्षण इत्यसक्तहुवन् ॥१३२४॥
 1325 विशतस्तस्य चानेकैः पुरमामाद्यलुण्ठयत् । कर्मणानेन कौलीनमस्यास्त्विति विचिन्तयन् ॥१३२५॥
 परिहासपुरे तेन स ततः संप्रवेशितः । श्वश्रुविषमाद्यस्मान्निर्गमोत्यन्तर्गमः ॥१३२६॥
 तत्रोच्छलं चतुःशाले स्वं च दग्धुमब्रूवदत् । निजान्स निशि ते तत्तु न चकुस्तद्वितैषिणः ॥१३२७॥
 यथा चित्तं तथास्य स्यात्कायभेत्साहसक्षमः । तदात्मनिरपेक्षस्य किं न सिध्येन्मनीषितम् ॥१३२८॥
 क्लीबच्छत्रपुस्तत्रा सह वसत्यच्छेद्याया कच्छपो निर्वर्मा रणकर्मसाहसमहोत्साहश्च सिंहः सदा ।
 पिक्रमादुष्कृतपक्षपातरभसो नीनेपु मुग्धो विधिर्वीराणां कुहते शरीरमभितो वैकल्यशल्याहतम् ॥१३२९॥
 1330 संदिदेशाथ स क्षमापमाकृष्याय मयाप्रतः । खगाल इव ते सिमः क्षिप्रं निर्गत्य बध्यताम् ॥१३३०॥
 ततः समस्तसामन्तसैन्यसंततिसंयुतः । अथ मृत्युर्जयो वेति निश्चित्य निरगाष्टपः ॥१३३१॥
 स प्राणसंशये सर्वायासपशममादिशत् । पटहोद्गोषणेनासीत्यरैरनुगतोखिलैः ॥१३३२॥
 प्राप्तं भरतसत्त्वधं प्रन्तः सैन्यं विरोधिनम् । आजानेयै राजभृत्याः क्षणान्मार्गमलङ्कयन् ॥१३३३॥
 क्षुभितेष्वाधिवायाते राजसैन्ये द्विषद्वलम् । मण्डलेभ्यः पवान्तःप्रविष्टो निरनाशयन् ॥१३३४॥
 1335 अयोच्छलबले भमे विबुधुः केपि जाङ्गिकाः । भ्रान्ता राजत्रिहारं च प्राविशन्केपि डामराः ॥१३३५॥
 त्रिह्रस्वेनाभिधं दृष्ट्वा प्रविष्टं डामरं परे । उच्छलासाविति भ्रान्त्या विहारं तमदाहयन् ॥१३३६॥
 सोमपालाभिषेनारिहयारोहान्तरे निरम् । कुर्वन्दर्शनपालस्य पितृव्येण सहाहवम् ॥१३३७॥
 यत्नाज्जनकचन्द्रायैर्मानि ध्यावर्तितो रणान् । परिहासपुरात्प्रायान्मृत्युवक्त्रादिवोच्छलः ॥१३३८॥

१३११. ') Thus A₁; corr. by later hand into काकाद्यवैद्य'. १३११. ') Emended; A सहलो.—') Emended; A 'युव-
 समः. १३३२. ') Doubtful; thus emended with C; A 'सीत्यारैर'. १३३६. ') Thus A₁; corr. by later hand into प्रविष्ट.

वितस्तां गौरिकावालपामासीत्वा हयान्वितः । स डामरैः सह पुनः प्रययौ तारमूलकम् ॥१३३९॥

जयेन तावन्मात्रेण कितवोत्स ह्वेनमदः । राजा प्रशंसन्मानन्दं राजधानीं न्यवर्तत ॥१३४०॥ 1340

जीवन्तमप्यारिं भुत्वा न पथादलगत्स यत् । आसन्नच्छसितास्तेन भङ्गभाजोपि डामराः ॥१३४१॥

यातान्पलाय्य ताञ्ज्येष्ठामूलीये मासि सर्वतः । भूयोपि संघटयितुं स्थिरधीरच्छुखलः ॥१३४२॥

स्वदोर्भावसहायस्य परायणस्य मानिनः । दुर्मिशान्तर्महोद्योगः स तस्य विषमोभवत् ॥१३४३॥

तन्मन्थेतिदरिद्रेण संगमं स ररक्ष यत् । तमुत्पाद्यानयद्राजा श्रीपरीहासकेशवम् ॥१३४४॥

तस्मिन्विघटिते पांशुः कपोतच्छदधूसरः । रोदसीच्छावनं हर्षशीर्षच्छेदावपि व्यधात् ॥१३४५॥ 1345

प्रागण्यकारो देशेस्मिन्निवसेपि व्यजृम्भत । रूपिकादिवसालोकं हति यत्प्रये जने ॥१३४६॥

निवेशिते परीहासकेशवे प्रशशाम तत् । तस्मिन्मुनूलिते भूयः मार्धं मासमजृम्भत ॥१३४७॥

किंचित्पुच्छसिते राशि मन्द्रेक्रेतया रिपोः । दिशा श्रूरपुरस्थाष सुस्सलः प्रत्यदृश्यत ॥१३४८॥

अवनान्हे स हि वसन्नुपालम्भपरैः पितुः । संदेशैः शंसतो ज्येष्ठमौदासीन्यादपाङ्गनः ॥१३४९॥

दक्षान्कल्हक्षित्रीशेन कांश्चिदादाय वाजिनः । चिरेण राजदाक्षिण्यमोज्जीनेन व्यलम्बत ॥१३५०॥ 1350

भारम्भान्दुदयान्तं च तिष्ठन्धैरेपि निष्ठुरे । साम प्रययुजे मोहावहं मायानिधी रिपोः ॥१३५१॥

जित्वा माणिक्यनामानं तेन सेनापतिं रणे । प्रापि श्रूरपुरत्रङ्गाज्जयभ्रीः श्रीध्रं भूयसी ॥१३५२॥

तस्याभ्युदयपात्रस्य तया संप्राप्तया श्रिया । आराध्यिसमयः कृत्स्नः स विभृत्यद्वृतोभवत् ॥१३५३॥

मण्डलेश्वरपट्टादीनविचित्रव्योच्छलं ततः । प्राहिणोन्पतियौद्धं सुस्सलं क्षिपकारिणम् ॥१३५४॥

तेन श्रूरपुरे भग्नास्तद्योधाः शौर्यशालिना । भूयांसः प्रलयं प्रापुर्मग्रा वैतरणीजे ॥१३५५॥ 1355

तत्र दर्शनपालस्य स्थानिष्ठेहकृतो वपुः । विक्रामतो न संस्पृष्टे खिन्नयेव जयश्रिया ॥१३५६॥

राजसैन्यं तदन्येयुर्हतशेषं पलायितम् । लोकपुण्ये निवसतः सहेलस्यान्तिकं ययौ ॥१३५७॥

सुस्सलापातकल्पातं विद्राङ्कचापि सहेलकः । तैस्तेभ्यैर्बलैः साकं नगरं प्राविशसतः ॥१३५८॥

एवमभ्येत्य नृपतौ सुस्सलेन विस्मृजिते । अथाप तारमूलस्यः प्रतिष्ठां पुनरुच्छलः ॥१३५९॥

बिभर्षित्स्तरुगानीकात्प्रतिप्रायैः स डामरैः । आनिन्ये दौलदुर्गेण भूयो लहरवर्त्मना ॥१३६०॥ 1360

राजाप्युदयराजाख्यं कृत्वा द्वारपतिं पुनः । प्राहिणोदुच्छलं जेतुं लङ्गरं मण्डलेश्वरम् ॥१३६१॥

ततः पद्मपुरं प्राप्ते मानुते मल्लजन्मनोः । न कोपि कम्पनं भूगान्मन्त्री त्रासातुरोपहीत् ॥१३६२॥

को भेलीति विनिश्चस्य वदतोय महीपतेः । अधिकारस्रजं हस्ताच्चन्द्रराजः समाददे ॥१३६३॥

अनाशीः शयने मृत्युर्येषां तेषां स वंशजः । श्रीजिन्दुराजमुख्यानामीचित्यं प्रत्यपाद्यत ॥१३६४॥

स द्रौणिरिव निर्नटे काले सेनापतिः कृतः । निर्गत्य तत्पद्मपुरादरितैन्यं न्यवारयत् ॥१३६५॥ 1365

विपक्षः कम्पनेशः स तेन क्षमां क्रामतां शनैः । न वय्स्यां शुक्लभसो हतोवन्तिपुरान्तरे ॥१३६६॥

स हि गोवर्धनधरोपान्ते कुर्वन्निराहवम् । स्वसैन्यैर्वाजितो गीतं गृण्वन्परिमानानुगः ॥१३६७॥

११३९. ¹) A, gloss परिहासपुरासीये शुक्रिकावलमस्त. ११४९. ¹) Emended, A 'काररहे'. ११५९. ¹) Thus A, A, (?) अवनान्हे, A, gloss वीरुपात्रभागे. ११५९. ¹) Emended, A मांहीवह. ११६०. ¹) Emended, A 'नीकावपि' ११६६. ¹) Emended, A कनता.

- प्रविश्याद्विहयारोहैर्वितस्तावीरवर्त्मना । शतोकस्माद्द्वयं लेभे प्रमत्तानां शुभं कुतः ॥ १३६८ ॥
 प्रहितं चन्द्रराजेन क्षमापतिर्विद्विष्य तच्छिरः । भूयो जयाशामकरोदानुकूल्यं विद्विष्ये ॥ १३६९ ॥
 1370 वैमुख्येन व्रजकुल्यात्सामुख्यैरन्तरा विधिः । प्रत्यागमभ्रमं सिंह इव व्यावृष्य वीक्षितैः ॥ १३७० ॥
 अथ लम्बलब्धचन्द्रराजोमन्दोद्यमोविशत् । विजयक्षेत्रमाकर्षन्कटकं दशधाधधा ॥ १३७१ ॥
 तुलाधर इव स्रष्टा साम्यभङ्गं न चक्षमे । तदा द्वयोः कटकयोस्तुलायाः पुटयोरिव ॥ १३७२ ॥
 प्राप्ते यतस्तृतीयसमिन्दिषसे मण्डलेशितुः । अकालवृष्टिविषयं लहरे व्यव्रवद्गलम् ॥ १३७३ ॥
 क्षीतवातहता योधा ममाः केदारकर्दमे । तुरगासितनुवादि शक्तिर्यन्त्र इवामुचन् ॥ १३७४ ॥
 1375 उच्छलेन ततो रक्ष्यमागमप्यार्द्रचेतसा । प्राप्तं जनकचन्द्राया निजमुर्मण्डलेश्वरम् ॥ १३७५ ॥
 हर्षभूमुद्गत्यवर्षं द्रोहशङ्काङ्किने परम् । कलेवरव्ययात्कीर्तिः क्रीता तेनैव मन्त्रिणा ॥ १३७६ ॥
 ध्रुवं संस्पर्धतो बन्धा देवदामादयोस्य ते । न चेत्कोपि विपर्यासे दोषमुद्घोषयेज्जनः ॥ १३७७ ॥
 लवन्धोर्गन्मूलनारातिव्यूहव्यामोहनादयः । विध्यधीने फले ध्याते स्तुत्याः कस्य न तत्क्रियाः ॥ १३७८ ॥
 किं पातालतमो न हन्ति हिमगुः किं नो विषं भीतये पानीयं गिलतः किमान्तरशिखिध्वस्त्यै न धन्वंन्तरिः ।
 सर्वत्रैकपदे प्रात्ययफलतां वार्यो जडो नाम्बुधिः सिद्धैर्वैवविधेयतां विमृषतां स्तुत्यै वस्तुज्ञता ॥ १३७९ ॥
 1380 स्वाभिकृत्योद्यमस्तुत्यस्तुतिषु स्त्रीषु पूज्यताम् । गज्जा तज्जननी स्वस्य नमस्यन्त्यविशब्दिताम् ॥ १३८० ॥
 साहसे सा हि तनये यत्र तत्र महीभुजा । प्रहीयमाणे तं क्षेहमोहिताह स्म भूभुजम् ॥ १३८१ ॥
 अनन्यसंततरेकं क्षतमेतं प्रभो मम । मा नियुङ्क्थां यत्र तत्र कार्ये संदेहितास्तुति ॥ १३८२ ॥
 स तामकथयन्मातर्यथा तेनन्यसंततेः । तथा मेनन्यभृत्यस्य सोयमेकोवलम्बनम् ॥ १३८३ ॥
 स्वसंभवस्य तां भर्तुर्भक्तिसंभावनामसौ । प्राप्रप्रतिष्ठानिष्ठायां मेने मानवती सती ॥ १३८४ ॥
 1385 उच्छलस्य क्षणे तस्मिन्निर्हरण्यपुरमीयुषः । राज्याभिषेकं संभूय तत्रत्या ब्राह्मणा द्रुतुः ॥ १३८५ ॥
 नृपमत्यन्तविषयं प्रसङ्गे तत्र मन्त्रिणः । भूयांसः सन्ति तैः सार्धं व्रज तल्लोहराचलम् ॥ १३८६ ॥
 प्रजा एव ततः शान्तोत्कण्ठा नवनृपं प्रति । त्वामानेव्यन्ति न विराडिर्नैवा स्वयमेव्यसि ॥ १३८७ ॥
 सोम्यभादवरोपस्त्रीकोशसिंहासनाद्यहम् । अस्मान्यं परित्यज्य गन्तुं सपदि नोत्सहे ॥ १३८८ ॥
 पुनस्तेकथयन्नाम यान्तोऽध्याह्न्य बाजिनः । पृष्टे विन्यस्य नेत्यन्ति कोशान्तःपुरयोधिनः ॥ १३८९ ॥
 1390 श्रपाकीकामुकोप्यासीधर्मस्तदपरोपि चेत् । सिंहासनं समारोहेत्काभिमानक्षनिस्ततः ॥ १३९० ॥
 आस्तामेतत्परं ब्रूथ मन्त्रमित्यथ चोदिताः । ते पार्थिवेन भूयोपि संसरन्म बभामिरे ॥ १३९१ ॥
 क्षत्रधर्मं पुरस्कृत्य शासतां क्षमां क्षमाभुजाम् । को दैन्यस्यावकाशः स्यादाशीर्येषां मृधे वधः ॥ १३९२ ॥
 अनुयोगश्च लज्जा च भयं द्वैधं च मन्त्रिणा । भूभुजां व्यसनोद्भासे शत्रवो न तु गोत्रिणः ॥ १३९३ ॥
 कार्यं न पश्येदलसः स्वयं यो भृत्येषु विन्यस्तसमस्तकृत्यः ।
 यष्ट्याभयस्येव विनष्टदृष्टेः पदे पदे तस्य किलोपघातः ॥ १३९४ ॥

१३७९. ^१) Emended; ^२) धान्. १३८२. ^१) Emended; A विद्युष्या. १३८४. ^१) Emended; A ना भर्तुं. १३९२. ^१) Thus A₁; corr. by later hand into सैन्य.

लज्जेहमस्य स्वयमात्तशस्त्रः स्वल्पस्य शत्रोः कलयन्ववशाम् ।

पथं किलादीर्घमतिर्देवाति स्वयं प्रवृद्धिं वपया विमुग्धः ॥१३९५॥

1395

कालेन याति क्रिमितां महेन्द्रो महेन्द्रभाष क्रिमिरप्युपैति ।

अयं प्रयीयानयनप्रतिष्ठ इत्येष निष्ठानुचितोभिमानः ॥१३९६॥

पराभवाभायि भयं जिगीषोः सर्वाङ्गवैकल्यवताहितेन ।

येनाभियुक्तः स समस्तसंपत्पूर्णोपि वैकल्यहमस्वमेति ॥१३९७॥

लब्धस्थितिः स्फीतविभुतिपात्रं दीनोभियोक्ता परपिण्डवृत्तिः ।

आद्ये कथं नाम पराभवः स्याद्भयं भवेद्येह न तत्र भावः ॥१३९८॥

अमास्यवैमत्यवशेन निष्ठा दृष्टा न कार्यस्य तनीयसोपि ।

वैशाखरज्जोरिव कर्षकाभ्यां पर्याययोगेन कृते विकर्षे ॥१३९९॥

समयशक्तेरेकेनाप्याशाकान्तस्य भूपतेः । वैरी सर्वाङ्गहीनोपि राज्यमायुधं कर्षति ॥१४००॥

1400

यत्र द्विषस्तत्र याहि क्रान्तां क्रान्तां च मेहिनीम् । पातार्थी न चिरादिव पुनर्जयमवाप्स्यसि ॥१४०१॥

बिभुरेपि निगी भूरसहस्रपरिवारितैः । पतज्जिराहवे भूयः खयात्याभिख्योपलभ्यते ॥१४०२॥

नृत्यच्छिद्यशिरोधरोदुरन्दे^१ ज्यालाबुंरीणागुणप्रकाणिश्वुदयच्छिद्यार्थंमुखशिविज्वालाप्रदीपाङ्कुरे ।

धन्याः केत्युपलभ्य वीरशयने शान्ताभिमानज्वरोल्लाघभाष्यशरीरतासकलितस्त्रिधाशिषः शेरते ॥१४०३॥

उदात्तमित्यनकृत्यं संक्षिप्तं कितवा इव । राज्ये भजन्ते दीव्यन्तः क्षत्रियास्त्रासहीनताम् ॥१४०४॥

मन्त्रान्तरानुयोक्तारं तदव्युत्सृज्य मन्त्रितम् । पदं प्राप्रकालं व ने निःश्वस्य तमनुवृत् ॥१४०५॥

1405

उत्कर्षवदसंस्थकुम्पि शक्नोषि संकटे । अन्यथानुचितं किंचित्पाप्स्यस्यहितचित्तितम् ॥१४०६॥

स तानुवाच स्वं हन्तुं न शक्नोहं ततो मयि । भवज्जिरेव नियमे प्रहर्तव्यमुपस्थिते ॥१४०७॥

गिरं कापुरुषस्येव क्लेश्ययस्तस्य तां प्रभोः । सवाप्यास्तेनुशोचन्तः पुनरेवं बभाषिरे ॥१४०८॥

प्रतीकाराय नः शक्तिर्न चेहैवहतौजसाम् । प्रत्युतिर्वचिषे कृत्ये प्रसरेयुः कराः कथम् ॥१४०९॥

पद्मपुरुषरूपान्स नूनं भृष्टपुषोषा तान् । दुःखेनोद्वलनस्तस्य ये तादृग्नैर्मयीयुषः ॥१४१०॥

1410

युगान्तानपि जीविष्यता कायः सापाय एव यः । तस्यागमात्रसाध्येर्धं चिद्वैत्यमनुजीविनाम् ॥१४११॥

योषितोपि विशन्त्यर्थि ये ध्यात्वा विस्मृतिं व्रजेन् । भर्तृस्नेहः स पुंसोपि यस्य कोन्यस्ततोभयः ॥१४१२॥

शैलपुष्ट्येव ये शोकमयद्वैत्याद्यविक्रियाः । भर्तुः पश्यन्ति तैरेषा भूः सतीर्थाप्यपावनी ॥१४१३॥

क्षुत्सामस्तनयो वधूः परगृहप्रेष्यावसथः छहृष्टा गौरशनाद्यभावाविशशा हम्बराचोद्गारिणी ।

निष्पथ्यौ पितरावदूरमरणौ स्वामी द्विषिजितो दृष्टो येन परे न तस्य निरये भोक्तव्यमस्त्वपियम् ॥१४१४॥

भयोपि नानुषपन्स तात्पुपतिरवधीत् । उद्वलकृत्योप्याविश्व भूतैरिव विमोहितः ॥१४१५॥

1415

एतस्मिन्पथिमे काके भुङ्क्तं राज्यं यथा मया । जानेविशालेच्छतया तथान्यो नोपभोक्ष्यते ॥१४१६॥

१३९५. ^१) Is supplied by A, in space left by A₁. १३९६. ^१) Thus corr. by later hand from A, तस्यभाषः. १४०१. ^१) Emended; A, has written first 'दुरन्त' and corrected this into 'दुरन्दो'.—^२) Thus corr. by A₁ from 'उदात्ताय'.—^३) Thus corr. by A, from 'चिद्यो'.—^४) Is omitted in A. १४०४. ^१) Thus A, perhaps, to be emended संक्षिप्तः. १४०५. ^१) Emended; A पुरुषः. १४११. ^१) Emended; A वः.

- यमः कुबेरश्चैव राज्ञां तिष्ठन् इत्यसौ । मदेकशरणैवाभूत्स्थानिरस्मिन्कलौ युगे ॥१४१७॥
 रङ्गोपेन्द्रमहेन्द्राद्याः प्रयातारो यदध्वना । उपास्थितायां नियतौ तत्र मर्त्यस्य काः भुवः ॥१४१८॥
 किं तु द्रुये यदेवा भूर्भुव्या कुलवधूरिष । मतोषाङ्गदेवीष माता प्रसभोग्यताम् ॥१४१९॥
 1420 इतः प्रभृति यः कश्चिद्वायस्यास्य गतौजसः । चक्रिकामात्रसाध्यात्वं जानप्राशं करिष्यति ॥१४२०॥
 अलौकिके कृते यद्यत्तद्दीप्य कलवन्धताम् । प्रमोदयैरल्पसत्त्वैर्दोषान् हसिष्यते ॥१४२१॥
 कार्यारम्भः फलोद्भासमात्रोक्त्य प्रायशो जनैः । अनानुगुण्यगणनां कुत्रागिरे विगर्हते ॥१४२२॥
 पक्षान्तकोरिरवलम्बनभूः स नेत्रं तुग्धेन यस्य मरणं धियि कैरिवेत्यम् ।
 पारं गते मयनकर्मणि मन्दरात्रेर्दोषोर्ध्वते विगुणहेतुपरीक्षणेन ॥१४२३॥
 शास्त्रसंर्भस्त्वेषि श्रीगर्भत्वमर्दशायम् । जनोपजीवनार्थं यत्प्रेज्जानं जायसिद्धये ॥१४२४॥
 1425 उच्चलेनापि सत्कृत्ये हस्ताभोद्येयनेतसा । दर्शितस्यामदशानं करिष्यन्ते विडम्बनाः ॥१४२५॥
 तनोवमानात्र त्रासास्तप्रमोषा विहस्तताम् । समर्धनेच्छुर्वाङ्गामि मृत्युमीदृशमप्यहम् ॥१४२६॥
 स्थैरेव स हनो नो चेत्कस्तस्माद्वृथां हरेत् । लब्धां रक्षितुमिच्छामि ह्यातिभेतेन हेतुना ॥१४२७॥
 मुक्तापीडः पुरा राजा ज्वलित्वा मूर्ध्नि भूभुजाम् । कार्पण्यप्रणयं प्राप लभ्यन्धो विरोधिभिः ॥१४२८॥
 स धुत्तरापेषे नानापयस्यगितसैनिकः । मितानुगोहिनि हृदमार्गोर्भुर्गर्भेभ्यनि ॥१४२९॥
 1430 तं शून्यो नाम सामग्र्यवैरल्यविषयो नृप । बन्धुं प्रतिज्ञामकरोद्वाजितसिन्धुतोष्टभिः ॥१४३०॥
 स सामप्रमुखोपायायध्यानावसन्धीः । भवस्त्राम्यभिषं कृत्यमपृच्छन्मुख्यमन्त्रिणम् ॥१४३१॥
 असाध्यां सोपि निश्चर्या विनिपातप्रतिक्रियाम् । न्याये निश्चित्य नैयत्यं कर्तव्ये प्रत्युवाच तम् ॥१४३२॥
 उपाययुक्तिप्रत्युक्ते कृत्ये कीर्त्यभिमानिनाम् । निःसंभ्रमेव प्रतिभा लोभेनालोभिते हृदि ॥१४३३॥
 कृत्यं कृत्यविदो लभ्यप्रसिद्धिपरिरक्षणम् । साक्षाज्योपार्जनमुखो व्यापारस्वानुपग्निकः ॥१४३४॥
 1435 गच्छऽशरीरविच्छेदादपि भस्मावशेषताम् । कर्पूरः सौरभेणैव जम्बुः खयात्त्वानुमीयते ॥१४३५॥
 शान्तयोजांजितस्यानं इयमत्यद्भुतं हयोः । अनङ्गस्याङ्गनापाङ्गः स्तोत्रजिह्वा यशास्विनः ॥१४३६॥
 ख्यातसंरक्षणं नाम जन्तोः कल्पान्तरस्थितिः । वर्तने कीर्तिकायस्य संपूर्णाः परभाषवः ॥१४३७॥
 धीरैर्विधिष्व निश्चर्यो विरोधिष्ववधानवान् । यस्तेषामुच्चतिष्वनर्धसाय यततेन्वहम् ॥१४३८॥
 तुङ्गावपाननहृदयसनी विधाता स्वोत्पत्तिपद्मकुलजेषि सरोजबण्डे ।
 संकोचिनि हिजपतावपि शुद्धिवन्धे मातङ्गहस्तपतनैः कुरुतेवमानम् ॥१४३९॥
 1440 ये हठापातिनो धातुर्धियं ह्यातिनिपातने । रक्षितुं समुपेक्षन्ते तैः किं नाम -^१ रक्षितम् ॥१४४०॥
 जातिः क्षमाभृति वंशजाभयतया ह्यातिप्रतिष्ठाभिमासुगीप्यानलमुज्जितस्त्ववपुषः केच्यत्र वेत्ताङ्कुराः ।
 ज्ञातुं हन्त विदन्ति ये न विधिना कुट्टेन पृथ्वीभृता हारैः स्यकरैर्गतागवस्वलीकाराणि संप्रापिताः ॥१४४१॥
 भोगान्निर्वाणभूयिष्ठानिष्टान्प्राप्तानवेत्य तत् । प्रतिष्ठासौष्ठवभाणे संरम्भं देव सांप्रतम् ॥१४४२॥

१४१०. ^१) Thus A₁; A₂ 'वैभव'. १४४०. ^१) Thus corr. by A₁ or a later hand from 'पातुति'. -) The lacuna not indicated in A; n supplied in B. C.

दण्डकालसकाख्यस्य तद्गोपस्याभुकारिणः । पार्थिवाकस्मिकोस्थानं मिषादथ प्रकाश्यताम् ॥१४४३॥

भो वक्तास्म्यथ कर्तव्यं व्यापस्तृक्षपणक्षमम् । उक्तेति स महामात्यो निर्गत्य स्वगृहानगात् ॥१४४४॥

दण्डकालसकं दण्डधरो व्यञ्जनिमिषात्ततः । भपीर इव चक्रन्द लुप्तसिस्वन्दलोचनः ॥१४४५॥

1445

स्वेदसंवाहनक्षेदवमनारौपक्रमैः । निःशैथिल्यव्ययं तेन मुमुषु तं जनोवदत् ॥१४४६॥

ततो निधितमृत्युत्वं पत्युः कथयता कृतः । वक्त्रिपथेशोमात्येन कृतश्चत्वनिवेदकः ॥१४४७॥

कर्तव्यशेषं दाक्षिण्यादनाचक्षणभयतः । युक्तयोक्तनिष्ठुराचारमन्तस्तुष्टाव तं नृपः ॥१४४८॥

भयौढः सोढुमुत्तमं व्यथामस्मीति वादिना । राजाप्यनलसार्हं ततश्चक्रेभिमानी ॥१४४९॥

तेन पाणानुपेक्षैवमन्यख्यातेर्मनस्विना । ऊर्ध्वाधिरोहे सोपानं कृतं न निजकीर्तनात् ॥१४५०॥

1450

एवं दैवोपनीतानामख्यातीनां चिकित्सितम् । स्वधियामात्यबुद्ध्या वा पारमेति मनस्विनाम् ॥१४५१॥

इत्युक्त्वा विरतो वंशकीजरक्षार्थमात्मजः । भोजो विशुन्यतां कोटमेवमूनेष मन्त्रिभिः ॥१४५२॥

तं राजपुत्रं प्रस्थानमङ्गलान्ते विनिर्गतम् । पुनर्यावर्तयामास दण्डनायकमोहितः ॥१४५३॥

सा धीः स साहसारम्भस्तदैवहल्यमापदि । नष्टमेकपदे तस्य नाशकाले गुपस्थिते ॥१४५४॥

लक्ष्मीतण्डिता कीर्तिवलाका शौर्यगर्जितम् । प्रतापशूक्रचापं च भागधेयाम्बुबानुगम् ॥१४५५॥

1455

धीशौर्यद्विगुणेन भाग्यसमये प्रागेष्ट एको नृपः शूक्रस्याक्रमणं क्रियेत न कुतेनेनेति संभाव्यते ।

मौग्यं पङ्कजडान्वधवध स ततो गच्छन्नभाग्योदये दत्तेनेन पदक्रमो भुवि कथं नभिति संविन्यत्ये ॥१४५६॥

विरोपिप्रतिरोधाय तन्निवृत्त्यै विवर्जितम् । नगरस्थमपि क्षमापात्यवासधनमादधे ॥१४५७॥

दायादाभयं राजभृत्याः सर्वेपि चक्रिरे । ये केचिद्वधसंग्रहे ते देहेरेव केवलम् ॥१४५८॥

पराभयपरं द्विजा न संकल्पमपि व्यधुः । किं वा स्तुतिस्तैर्ये स्त्रीवदमुन्मत्तचिरादसत् ॥१४५९॥

यां काणश्चावतीनर्तक्यन्वये कापि नर्तकी । पुत्रीचक्रे कापि जानां जयमत्यभिधास सा ॥१४६०॥

1460

भुत्वा गृहीतकीमौरा तदण्युच्चलरागिणी । धननुष्णवदस्त्वमभनमण्डलेशितुः ॥१४६१॥

तस्मिन्हते तदैवास्तापत्रपोच्छलमाययौ । तयैव दैवयोगेन पट्टदेश्या भविष्यते ॥१४६२॥ तिलकम् ॥

आबद्धपङ्कजवर्चामुच्छलाभविणीं व्यधुः । भूपालदर्शनेप्यस्तभीतयो राजसेवकाः ॥१४६३॥

वेतनस्वीकृतिः सर्वैः शिक्षाधायी पुरस्कृतः । लोभावमानाशुद्धोप्य योषभञ्जं हर्तुमुधि ॥१४६४॥

मन्दप्रतापतात्रात्रो नमोक्त्या मर्मोदकृत् । आहारादिक्षणे कर्ता प्रक्रियार्थनया कलेः ॥१४६५॥

1465

अनीध प्रभुदानादिमाहास्याख्यानकोविदः । एक एकोकरोयोधः पृतनानां विश्वव्रणम् ॥१४६६॥ युग्मम् ॥

श्रुतिस्त्राभानुसूत्रोप्यस्तनयो व्यङ्ग्यमङ्गलः । मल्लज्ञातीयकोपेन स राजास्कन्ध चावितः ॥१४६७॥

मानुलस्यात्मजा मल्लापत्ययोस्तस्य गेहिनी । श्वश्या समं स्ववसतीरादीप्य दहने मृता ॥१४६८॥

मौनव्रतादिनियमच्छक्रीयौन्तकोपमः । करोत्यभ्यन्तरान्भिन्नान्मल्लः परमदात्मिकः ॥१४६९॥

तदेष पुत्रराज्येष्वुर्व्ययतां निर्भयं रिपुः । शास्त्रिपुत्रीभिरित्युचै तस्मिन्नवसरे नृपः ॥१४७०॥

1470

१४५५. १) Emended; A लक्ष्मीस्तति. १४५९. १) Emended; A 'मुच्छरवि'. १४६२. १) A₁ writes here इ instead of तिलकम्. १४६६. १) A₁ writes here २ instead of युग्मम् (युगलकम्). १४७०. १) Emended; A 'केवला'.

- स्वयं प्रादात्समास्कन्दं हारि स्थितवतः पुरः । तस्य प्राणार्थिनो बाष्ठापूर्व्यं मल्लश्च निर्ययो ॥१४७१॥
 स हि द्वैराज्यसज्जाभ्यां पुत्राभ्यां प्रार्थितोऽपि सन् । मुनिव्रतः सदाचारानुरोधाच्चात्यजवृषम् ॥१४७२॥
 विश्वासाय परं राशो भ्रातृजाशोर्भविष्यतोः । द्वैमानुरागसल्लहणादीर्षीविं दस्वावसदृशे ॥१४७३॥
 आसेदुये मुनिदशमाजन्मप्रीतितामये । तदा स तस्मै तुकोष प्रत्यासन्नवधो नृपः ॥१४७४॥
 1475 स सुराभ्यर्चनं कुर्वन्नाहतः परिपन्थिभिः । रेजे तेनैव वेपेण समराय विनिर्गतः ॥१४७५॥
 उपरीत्यक्षल्लुङ्घाङ्कपाणिर्देभोज्ज्वलाङ्गुलिः । भस्मस्मेरललाटाङ्को जामदग्न्य इवापरः ॥१४७६॥
 क्षानार्धवलयवत्यामलोलधम्मिल्लीलया । देहत्वागे प्रयागाम्बु धारयन्निव मूर्धनि ॥१४७७॥
 उष्णीषी वीरपट्टेन खेटकेनेष्णवारणी । सोसिधारातीर्थपाण्यो वण्डी खड्गेन विधुते ॥१४७८॥
 भोगे पुरस्कृताः केचित्तद्वत्याः पूर्वनिर्गताः । भर्मत्यनारीभोगेपि तस्यासन्नपभागिनः ॥१४७९॥
 1480 द्वौ रट्यावष्टविजयौ द्विजौ पौरोगवस्तथा । कोष्ठकः सज्जकाख्यश्च योडां युद्धे हता बभूव ॥१४८०॥
 क्षतोत्पुदयराजाख्यः क्षतांयुःशेषसत्तया । प्राणैरियोगभागानौ नाज्जकोपि व्ययुज्यत ॥१४८१॥
 विरोधियोधैर्नारम्भं हारमालोक्य सर्वतः । त्यक्तकम्पो ददौ ह्यया स तेषामेव मूर्धनि ॥१४८२॥
 शेषलेखिव खड्गेषु खेटकेष्व्युजेष्विव । जरसा पवलो भ्राभ्यन्नाजहंस इवावभी ॥१४८३॥
 क्षणाच्च ददौ शातशरशकुशताचितः । पवीरो वीरशयने ह्यमो भीष्म इवापरः ॥१४८४॥
 1485 शोच्यं गतायुषो राज्ञः किं नाभूतस्य तादृशः । विच्छेद यः शिरः पृष्ठे हयं च भ्रमयन्मयात् ॥१४८५॥
 राज्ञी कुमुदलेखाख्या मल्लस्याला च वल्लभा । गृहेष्वनुदनां वीतिहोत्रे गात्राणि संभूते ॥१४८६॥
 राजावकन्ययोः पत्न्यौ बाले सल्लहणरन्हयोः । सुवे मल्लस्यासमती सहजा चाभिसाहते ॥१४८७॥
 सर्वोपभोगभागिन्यस्तदन्तःपुरयोषिताम् । परिचाराङ्गना वक्षौ षट्पादैव विपदिरे ॥१४८८॥
 महागृहाभितापेन शोकोऽप्यैव जलाकुम्भि । तस्मात्सो वितस्तायास्तीरे धामे बभूव तत् ॥१४८९॥
 1490 प्रवर्धितायाः स्तन्येन द्रष्टुमक्षमया पयः । दास्यमानं निवापेपु पुण्याश्चान्द्राख्यया समम् ॥१४९०॥
 धाव्या परास्मिन्वै तस्मिंस्तीरे स्वान्तःपुरे स्थिता । माता भविष्यतो राशोर्नन्दाविन्धकुलोद्भवा ॥१४९१॥
 महानसामिधुमेन संलक्ष्यादीक्ष्य पुत्रयोः । सोत्क्रुण्ठं कटकौ सौधादुद्वदक्षिणदिक्स्थयोः ॥१४९२॥
 क्रियतां दिवसैरेव पुत्रौ शशोः पितृद्विषः । जामदग्न्यायितं वंशे शप्तेति नृपतिं सती ॥१४९३॥
 अनिषण्णेव वीराम्नीं गृहे स्वं निरदाहयत् । प्रनृत्यन्तीभिरालीभिरिव ज्वालाभिरानृता ॥१४९४॥
 1495 वधे दर्शनपालस्तु नृपे प्राप्तिं प्रतिक्षणम् । अन्यद्भुतैरन्तराधैरायुःशेषेण रक्षितः ॥१४९५॥
 वर्षमात्रावशेषायुर्थेहा द्रोहेण रक्षितः । सोवमानस्य पुत्रस्य रोगजस्य च भुक्तये ॥१४९६॥
 कृष्णभ्रातृनवव्यां तं वधं भुतवतोः पितुः । मल्लान्मज्जमनोः शोकः कोपेन निरपीयत ॥१४९७॥
 आवद्विपुरकपामान्प्रज्वलन्कोधवाङ्किना । अथावद्विजयक्षेत्रं सोन्येषुरथ सुस्सलः ॥१४९८॥
 योद्धुमभापेतन्तं तं चन्द्रराजोऽपि निर्गतः । पट्टदर्शनपालाद्यैः ससैन्यैः पर्यवर्ज्यत ॥१४९९॥
 1500 निरूपेक्षितशत्रुके स चिरं तत्र दुष्करम् । स्वल्पसैन्योपि संग्रामं भूरिस्सैन्येन शत्रुणा ॥१५००॥

१४७७. ^१) Emended; A ^२) पश्मिल. १४८०. ^१) Emended; A ^२) बांधा. १४८१. ^१) Emended; A ^२) क्षताङ्ग. १४९१. ^१) Emended; A ^२) राजो नन्दा. १४९१. ^१) Emended; A ^२) योद्धुमस्थाप.

अक्षोऽटमल्लः समरे तत्र मल्लश्च चाचरिः । अगातां राजगृहीं ह्यै स्वर्गस्त्रीभोगभागधाम् ॥१५०१॥
 रजोन्धकारे छन्दोऽनुतिन्यालिङ्गिनो हतः । चन्द्रराजः छरस्त्रीभिरिन्दुराजोऽस्य चानुगः ॥१५०२॥
 तस्मिन्मपि हते वीरे चक्रे हर्षमहीभुजः । आशारविन्दिनीमूलकन्दनिर्दलनं विधिः ॥१५०३॥
 पट्टादयः प्रविश्याथ विजयेशार्ङ्गनं भयात् । प्रविष्टे सुस्तले देशं हारं दत्तार्गलं व्यधुः ॥१५०४॥
 आस्थानीयः परं पद्मनामा युद्धा हतो बहिः । लक्ष्मीधरो मनुमिच्छुर्बद्धा नीतः स डामरैः ॥१५०५॥ 1505
 विजयेश्वरगन्धर्वसौधाभूषणो सुस्तलः । भयो ददर्श तान्सर्वान्पशूनिव भयाकुलान् ॥१५०६॥
 भूतः स दत्तमभ्यस्यो हसन्नानीतवान्पुनः । पट्टदर्शनपालौ हौ तेषां पूर्वे निजान्तिकम् ॥१५०७॥
 निःश्रेयभावादारोहमक्षमौ सुस्तलानुगैः । तौ पृताविष निबद्धपाणी रज्ज्वाधिरोपितौ ॥१५०८॥
 नयोविदेशगमनं वीडादर्यायमानयोः । प्रतिभुत्याकरोदीमान्सुस्तलो म्लानिमाजर्जनम् ॥१५०९॥
 शिङ्गोत्तया मृष्टमांसादिभोगैस्तस्यापतस्तयोः । तस्मिन्नेवाङ्गि मन्दत्वं विदेशौत्पद्यमानययौ ॥१५१०॥ 1510
 केनाप्यधिष्ठितश्चक्रे परेभ्यस्तस्य सुस्तलः । जान विश्वजोप्यङ्गरोमाभ्ययति तस्मृतिः ॥१५११॥
 जासदो नृपतिर्हर्षभूमनुमीतुलात्मजः । उमाधरमुखाधान्ये राजानो यत्र च त्रयः ॥१५१२॥
 राजपुत्रहयारोहतन्त्रिसामन्तसन्ततेः । न यत्र गणना काचित्सैन्येष्वष्टादशस्वभूत ॥१५१३॥
 विजयेशार्ङ्गनस्थानां हारमुत्पाटय सोविशत् । एकाक्येवान्तरं तेषां सासिराक्षेपकृशवाक् ॥१५१४॥
 स तत्र साक्षिणं कृत्वा क्षमावान्विजयेश्वरम् । प्रतिभुत्याभयं तेभ्यः प्रणतेभ्यो विनिर्ययौ ॥१५१५॥ 1515
 पुनः सौधापमारुहस्तान्सर्वान्पितायुधान् । रज्जुबद्धकरान्भृत्यैरानिनाय ततोन्तिकम् ॥१५१६॥
 स्वर्णकृत्यस्तस्य श्रेणिपूर्णावधुपरिष्कृता । कीर्णपुष्पोपकारेव सुस्तलास्थानभूतभूत ॥१५१७॥
 विन्यस्य पशुपालानां पशूनिव स तान्करे । संरक्षितुं डामराणां त्र्यहं तत्राकरोत्स्थितिम् ॥१५१८॥
 ततः सुवर्णसानूरधामं स प्राप्य बन्धनात् । पट्टदर्शनपालौ ह्यौ वीज्जीवेशान्तरोन्मुखौ ॥१५१९॥
 पट्टः श्रूयुरं प्राप्तो भार्ययागतया गृहान् । संसृष्टमानोऽप्यस्मार्धवल्पसत्त्वो दिगन्तरम् ॥१५२०॥ 1520
 यावन्मात्राव्योचिती सा विदेशोन्मुखलक्षणा । श्लोऽधुर्दर्शनपालस्य पट्टमैश्या विवक्षिता ॥१५२१॥
 अहंर्षकया राज्यं जिघृक्षुराथ सुस्तलः । नगरासादनदैश्छदमिंसंधानुमयजम् ॥१५२२॥
 समानप्रायवयसोः सर्वदोषामयोरभूत् । यस्माज्ज्येष्ठकनिष्ठत्वं प्रक्रियारहितं तयोः ॥१५२३॥
 द्वित्रैश्चहृद्य यातेषु कामंस्तानां तां भुवं बली । उदतिष्ठद्रामधान्याः सविधादेव सुस्तलः ॥१५२४॥
 निर्दग्धुं कलशां तपस्तुतं भूपतेः हतः । बुष्पापराभिधो भोजदेवो योऽबुं विनिर्ययौ ॥१५२५॥ 1525
 आत्मवच्छकुमानेन कुमारानां प्रदुष्टताम् । यो भाष्यर्थबलात्पित्रा हतौजा विदधे सदा ॥१५२६॥
 कृतो गत्यन्तराभावात्तदानीं न निरङ्कुशः । केषु केषु न युद्धेषु योधानामगणीरभूत् ॥१५२७॥
 प्रपितामहतुल्यः स स्याद्येवमेव वर्धितः । कुर्यादुत्साहसंपन्नो निर्दयादा न किं दिशः ॥१५२८॥
 नानीतिविज्ञानं कथिष्ययोगस्तु विहीयते । अजविह्रभ्यते सर्वो विषयस्तु तुल्यैः ॥१५२९॥

१५०२. ¹⁾ Thus corr. by A₁ from 'मिर्नन्द्रराजो'—²⁾ Thus corr. by A₁ from 'वारमजः'. १५१७. ³⁾ Emended; A 'हृष्य'.
 १५२१. ⁴⁾ Emended with C; A 'वयसो'. १५२५. ⁵⁾ Thus A₁; C 'कलशावर्ध'; doubtful.

- 1580 स राजखनुदहामधिकमस्य रिपोरमुत् । अत्युद्दामोधिकं जातस्मिमेरिष निर्मिगिलः ॥१५३०॥
 कृतप्रभावं पितरि प्रपन्ने विगर्हणां नार्हति तत्पुत्रतिः ।
 कल्कीमवेष्टेचितमुज्ज्वले किं तैलेन दत्तः कुट्टमाधिवासः ॥१५३१॥
 देवेश्वरात्मजः पितृः पार्थिवेनाधिगौरवम् । वर्धितोप्यभजत्पावः प्रतिपक्षसमाभयम् ॥१५३२॥
 ततस्तदात्मनो मिहः प्रस्थिते सुस्तलाहवे । नृपेणार्थायमानोश्च खेदास्तावज्जमीक्षितः ॥१५३३॥
- 1535 ज्ञात्यस्यद्यान्तरं राजन्ममेत्युक्ता विनिर्गतः । खड्गभाराजलैर्मनीं म्लानिमक्षालयव्रणे ॥१५३४॥
 सर्वनाशादभूः खं तथा न इदि भूपतेः । तदन्तरापरिज्ञानात्कृतज्ञस्य यथाधिकम् ॥१५३५॥
 विमर्षैर्मित्यसंमूढा जानते स्वन्तरं नृपाः । तदा शक्या यदा तेषां प्रलापैरेव सत्क्रिया ॥१५३६॥
 भोजेन निर्भतामीको विद्रुतः सुस्तलो रणात् । लवणोस्तं पलाय्यागाह्विर्दीक्षितवतागतः ॥१५३७॥
 प्रत्यावृत्तस्ततो भोजस्तीव्रातपकदर्थितः । उद्यानान्तस्तनुं तल्पे पित्रा सह मुहूर्जैर्ह ॥१५३८॥
 अयोत्तरेणोदतिष्ठद्वादः पारावृषीकसः । ज्याबान्मल्लात्मजः प्राप्तः सेतुराच्छिद्यतामिति ॥१५३९॥
- 1540 वृत्तलेण हतं राज्यं नाद्यावासि हुतं यदि । स दण्डनायकेनाभूत्संदिष्ट इति पापिना ॥१५४०॥
 अतो जवेन वाविक्षत्यधमं वावधीनृपे । नरेन्द्रेऽश्वदेवापवर्तिनं देवनायकम् ॥१५४१॥
 अयोक्तागम स्यामस्यः सह व्यूहेन सादिनाम् । नगराधिकृतो नागस्तस्यापात्रुरितैकिकः ॥१५४२॥
 यन्नास्थां पार्थिवोबभ्रात्यपानशृतान्निवृत्ते । बभार नेष्टलाशङ्कां सुस्तलाहवनिर्गतः ॥१५४३॥
 अल्लसैन्यो मल्लखनुर्यावत्तस्मादशङ्कतः । अपनीतशिरस्त्राणस्तावस्त तमवन्दत ॥१५४४॥
- 1545 मण्डलेऽश्ववत्सं स पितृं शत्रोरविधिवन् । ऊचे स्ववेदम वाहीति स च पापस्तथाकरोत् ॥१५४५॥
 तस्य श्रोहफलं दृष्टमेतस्मिन्नेव जन्मनि । मण्डले यदनन्यस्मिन्मिक्षित्वा जीवितं जहौ ॥१५४६॥
 ततो राजा सरिणीरं प्राप्तः प्रैक्षत डामरान् । सेत्वमे दयामविकृतान्दावदध्वाण्डुमानिव ॥१५४७॥
 बलक्षवारबाणस्य तेषां मध्ये वपुर्बभौ । परं जनकचन्द्रस्य भुक्तस्येव तमोन्तरे ॥१५४८॥
 महासेतुः स घटितो राज्ञा नौभिः स्वसिद्धये । पर्यवस्यन्विधिवशाच्छृण्वां सिद्धये पुनः ॥१५४९॥
- 1550 अथारुहुरादाय वकिं हर्ष्यचतुष्किकाम् । शतद्वारे मर्तुकामा देव्यः शाहिष्ठतादिकाः ॥१५५०॥
 लोको विरक्तः सेत्वमे दायदिः सह संगरम् । ददर्शोभयुगीलागिमिष निर्धिक्षियः प्रभोः ॥१५५१॥
 विजये सावदोषेसौ वक्षिदानीद्यताः प्रियाः । अनिशं वारयन्नाजा सेत्वमे रणमपरीत् ॥१५५२॥
 अथ विन्यस्तवर्मणं राजसेनागजं शरैः । सेतोर्जनकचन्द्रायाः प्रमुल्लस्यमताडयन् ॥१५५३॥
 स विद्धो मर्मलु शरैः पुष्कारोद्गारकृद्गजः । स्वचमूमेव चरणैरमृग्राहिमुखीकृतः ॥१५५४॥
- 1555 विधितेव विरुद्धेन सिन्धुरेण कदर्थिता । भ्रम्यत्यतिहयारोहा समपद्यत वाहिनी ॥१५५५॥
 सेतुं तीर्णस्ततो वैरिसैनिकैर्मिमुखीकृतः । शतद्वाराङ्गनं व्रस्तः साश्चारोहोविशदृष्टः ॥१५५६॥
 वदाकवेचंरहितो रहोपि दृष्टो न यः । भुञ्जानस्यापि मस्यास्वमुद्रा नैव व्यभक्ष्यत ॥१५५७॥

१५३०. ') Emended with C; A वाता तिनिरिव. १५३१. ') Emended; A शङ्की', corr. by later hand into सङ्की'. Cf Böhtlingk, Sanskrit Wörterbuch in kürzerer Fassung, vi. 216 b. १५५२. ') Emended; A सावधेयो. १५५०. ') Emended; A 'वेधर'.

स भयद्विगुणाकांमुस्वेदप्रस्थिचाधयहः । पुनः पुनः सिष्यमाणसस्तवमीसयोर्भिजे ॥१५५८॥
 अनवस्थितपाण्यन्ताघातप्रचलितं हयम् । निरोधुं बहुशः कर्षणवृत्त्यायहं करम् ॥१५५९॥
 खल्वाटशीर्षपर्यन्तलम्बिनीः कुन्तलच्छटाः । प्रापयऋषयणोपान्तं करेण गलितासिना ॥१५६०॥ 1560
 लडल्लम्बनिर्भूषभोग्रपालिताच्छलात् । कालाहिनेव भूर्गेन वेष्टितोच्छुष्ककन्दरः ॥१५६१॥
 निस्साम्बलतयोच्छुष्को जगुपीताविवासकृत् । भोष्टामुत्क्षिप्य कृच्छ्रेण विह्रलो जिह्वा लिहन् ॥१५६२॥
 कनीनिकासकरेण शामभूषरमाननम् । उषानीकृत्य पृष्ठस्थाः पश्यन्दीनमनाः पिबाः ॥१५६३॥
 परिभ्रमन्ननान्तखस्तः स दृशे जनैः । बह्निदानोपतास्ताथ वारयन्करसंज्ञया ॥१५६४॥
 मल्लराजस्य वेदमाभुद्राजधान्यन्तिकेपि यत् । तीर्त्वा जनकचन्द्रेण तत्र बह्निदरीयत् ॥१५६५॥ 1565
 राजधान्यमुल्लं हृष्टा ज्वलन्तं बह्निमागतम् । भेजे पलायनं भोजो राज्यं निक्षिप्य हारितम् ॥१५६६॥
 स भूलैषिद्विषां भीमैर्नैदैरिव निरोहितम् । हारं भिस्त्वा तुरंगस्थः प्राङ्गनासिर्घयी बहिः ॥१५६७॥
 पञ्चैः सादिभिः साधे लोहशैर्नुमुख्यमाभितः । प्रतस्थे सेतुमुत्तीर्य सिंहराजमठापयम् ॥१५६८॥
 यातस्य वृक्षथास्तनोः सासुरालोकयन्दिशम् । राजाश्वघारैः सहितो वेदमनां बहिरभमीत् ॥१५६९॥
 भ्रान्तरे मर्तुकामास्तातुं काश्चिज्जुपाङ्गनाः । अहमभिस्तस्परिजनैरभज्यत चतुष्किका ॥१५७०॥ 1570
 शाहिपुत्र्यस्तदज्ञात्वा शश्वः पतिता इति । मत्वा चतुष्किकाभृङ्गे ततोभिमुदरीपयन् ॥१५७१॥
 वास्तव्या डामराश्वाय प्रन्तोन्त्योन्ममुदायुधाः । ज्वलतः श्मापतिगृहाङ्गाङ्गागाराण्यलुण्ठयन् ॥१५७२॥
 केचित्सत्र वधं प्रापुर्धिपदे केचनात्यजन् । अवृष्टवस्तुसंपाभिः केषांचिद्वास्त्वदाभवत् ॥१५७३॥
 सितेयं शर्करेत्येकः कर्पूरं वदनेसिपत् । ततः सरिति तद्गण्डं निर्दग्धवदने व्यधात् ॥१५७४॥
 पामरैः स्वर्णचित्राणि कैश्चिस्वर्णमहच्छया । विनिर्दग्धानि वासांसि विव्रितं भस्म चादरात् ॥१५७५॥ 1575
 भविद्धमीत्तिकस्तोमः सिततण्डुलविभ्रमात् । क्वचिस्वामरनारीभिर्घरेष्टेषु विचूर्णितः ॥१५७६॥
 वसन्त्यदृश्ये देशेस्मिन्खलीकारेण तादृशा । एवं विडम्बिता लक्ष्मीर्न पुनः काप्यदृश्यत् ॥१५७७॥
 विद्याधरीरिवोदात्तवेषाः श्मापतिद्वन्द्वरीः । हरन्तो डामराः क्रूरा दृश्यन्ते स्म पदे पदे ॥१५७८॥
 वसन्तलेखाप्रमुखाः सन्तुपास्तत्र चकिरे । निर्यातशेषाः स्वान्देहाजात्र्यः सप्तदशाभिसात् ॥१५७९॥
 गृहाणुं हृद्यमानानामभूयतं चट्टकृतिः । गाढोष्मकयमानाभसिन्धुषोपपतीनिकृत् ॥१५८०॥ 1580
 श्रौपद्यश्रीपपापार्थस्थितस्तद्दीक्ष्य पार्थिवः । आर्यं श्लोकमिदं शोकास्मृत्स्वापाकीत्युनः पुनः ॥१५८१॥
 प्रजापीडनसंतापात्समुद्रतो हृताशनः । राक्षः कुलं भियं पाणान्नादग्धा विनिवर्तेते ॥१५८२॥
 दग्धाथ राजधानीं तामुच्छलो डामराश्वितः । अत्यक्तसैन्यं वीक्ष्यारिं पारमेवातरत्युनः ॥१५८३॥
 ततो युद्धा मर्तुमिच्छन्त्ये राजाकुलात्मताम् । उद्यावचैर्मतिहैः पदातीनां क्षणे क्षणे ॥१५८४॥
 गच्छन्नन्तपालादिराजपुत्रप्रिया मृधम् । दण्डनायकवाक्येन न्यधिष्यत पदे पदे ॥१५८५॥ 1585
 युध्यस्व लोहरं वापि याहीत्यूचे चं चण्पकः । प्रयागस्योत्तरः पक्षः प्रत्यभावादिमः पुनः ॥१५८६॥

१५७१. ') Emended; A 'स्तवा ज्ञात्वा. १५७१. ') Emended; A 'स्तोमसित'. १५७७. ') Emended; A वसन्त्यदृश्ये. १५७८. ') Emended; A 'विद्या. १५८०. ') Emended; A 'युद्धस्त. १५८१. ') 'य' wanting in A; supplied with R C.

- वार्तामबुद्धा पुत्रस्य नृपतिर्याकुलीभवन् । पदवीं भोजदेवस्य याहीत्याह स्म षण्णकम् ॥१५८७॥
 प्रयागमात्रानुचरो राजन्संपत्त्यसे क्षणात् । तस्मान्मामपि मा त्याक्षीरित्युच्ये तं स निःश्वसन् ॥१५८८॥
 सोन्तर्बाष्पस्तं बभावे निद्रां होसीति कथ्यते । त्वयाप्यस्मिन्क्षणे कस्मात्तस्मादुलङ्घ्यते वचः ॥१५८९॥
 1590 विना पुत्रं न पद्यामि सार्कपि दिवसे दिशः । त्वं तस्मिन्नुलङ्घ्यते न मनुं कर्तुमर्हसि ॥१५९०॥
 अश्वामिसितं कलहस्तेष्वेव दिवसेष्वभूत् । मन्त्रिणो राजपुत्रेण तेन तस्याभिमानिना ॥१५९१॥
 गिरा प्रभोरुपालम्भस्तदागूरणगर्भया । स लज्जानश्ववद्वनो राजपुत्रानुसार्थगात् ॥१५९२॥
 पञ्चाशताश्ववारैः स भ्रातृभृत्यादिभिः समम् । उत्तीर्णः सरितः पारमात्मना पञ्चमोभवत् ॥१५९३॥
 भ्रातृद्वयेक्ष्वारे च शोषारांजात्मजे पथि । हताश्वे पतिते सोभूज्यकेनान्वितो ध्रमन् ॥१५९४॥
 1595 अनापवकाजसुनोर्धार्ता वा वर्धेनाप्यवत् । गतिहेहि संप्राप वितस्तासिन्धुसंगमम् ॥१५९५॥
 एवमाप्राप्यराजपुत्रमन्वेष्टुं प्राहिणोद्युषः । अन्येपि तन्मिषं लब्ध्वा तस्य पार्श्वदवाचलन् ॥१५९६॥
 उत्कोचादायिना कुट्टं राजपुर्यादिविपदे । योग्यानसहता भृत्याभिःसारः कटकः कृतः ॥१५९७॥
 लोहप्रस्थितौ विप्रं राजां पुत्रस्य कारितः । प्रवेशितः पुरं वैरी राजन्यन्याहवाकुले ॥१५९८॥
 सर्वस्वध्वंसिना येन स एव नृपतेरभूत् । तदाप्युचितकर्तव्यनिषेद्धा दण्डनायकः ॥१५९९॥ तिलकम् ॥
 1600 राज्ञः कृत्वावसन्नस्य शृण्वतो बहुमन्त्रितम् । नैकत्र रुढिः कर्तव्ये काप्यधीराधियोभवत् ॥१६००॥
 सर्वैर्यथा निखिलरन्ध्रमुखेन वंशः संपूरिता न खतु शब्दमपाकरोति ।
 नैस्तैस्तथा बहुपथप्रचयेन मन्त्रः संकल्पितः किल न निधयमभ्युपैति ॥१६०१॥
 भाग्यक्षयस्यैतदेव लक्षणं प्राकृतोपि यत् । अपृष्टः कथयेद्वाष्ट्रार्घ्यमन्त्रं स्वहृदयोचितम् ॥१६०२॥
 त्रैलोक्यनासा स्तेन शंसता दण्डनायकम् । विरोध्य वल्गामित्युच्ये भूयः क्षमाभूजगोमुखः ॥१६०३॥
 एकान्नैः साश्ववारैः प्राग्जिगाय त्वंस्तितामहः । तद्गच्छामोक्षपटलोपान्तं तत्संप्रहेच्छया ॥१६०४॥
 1605 पदानिप्रायसेन्यांस्तान्निहन्मः संहतान्निपून् । पथाभिपत्य नैः साकं दयेना ह्यविवर्हगमान् ॥१६०५॥
 ततश्चिलिषावेव राशि तत्कटको दिशः । सन्वृष्ट्यम्बुहतो रङ्गप्रेक्षिलोक हवागम् ॥१६०६॥
 पारेवितस्तां प्राप्तेभ्यः पायेयायात्मजन्मनः । स शौर्याराजजन्मभ्यो रत्नपैवेयकाद्यदात् ॥१६०७॥
 आरामिकैस्तैः संप्रापे राजजिह्वे क्षणादिव । तेजःस्फारोजितो राजा गतभीर्देवशे जैः ॥१६०८॥
 पदे पदे भ्रूयमानसैन्योक्षपटलादिषु । स्थानेषु चाभ्रीत्कश्चिन्न च तस्यापदन्तिकम् ॥१६०९॥
 1610 संभयार्थ्यं बभ्राम सायं वेदमानि मन्त्रिणाम् । प्रवेशं प्रददौ चास्य न कोपि ह्यारि तस्थुषः ॥१६१०॥
 प्रायोपवेशकुशलाः शक्तास्त्वन्ते न कुञ्चित् । मिथ्यासंभावनाभूमिर्भूपानां ब्रह्मबन्धवः ॥१६११॥
 ये केपि देशे सन्त्यार्मिस्तद्देव्यास्थया ध्रमन् । पथिविक्षुर्गृह्णाप्राप कपिलाख्यस्य मन्त्रिणः ॥१६१२॥
 तस्मिंस्लोहकोहस्थे तत्पत्न्या स्यानुमार्थितः । नैमिष कोहं गन्तुं न प्राविक्षैवमोहितः ॥१६१३॥

१५९४. ¹) Emended; A आह्वारि—) Thus A; cf. vii. 1607. १५९७. ¹) Emended; A जिगारः. १५९८. ¹) Emended; A राजपुत्रस्य. Cf. vii. 1453. १५९९. ¹) A, writes here ३ instead of तिलकम्. १६०४. ¹) Emended; A प्राग्जिगायन्तस्तिता. C गाय तस्तिता. १६०७. ¹) A, हवा - राजन्मभ्यो, ज subsequently supplied by A, or later hand - but comp. शेष-राजात्मजे. vii. 1594.

आर्तस्य तस्य तत्पुत्रैः पितृवद्वाहकारिभिः । ऋणिकैरुत्तमर्गस्य स्वं निःशैरिव गोपितः ॥१६१४॥
 सदापोस्मीति सोज्ञासीत्स्वयं शृण्वन्विगर्हणाम् । तदैव गोपिताशेषकृत्यो दुर्मन्त्रिभिः पुरा ॥१६१५॥ 1615
 गृहीतसर्वनैराश्रयः पार्श्वस्थेष्वप्याविशसन् । अभूत्पशुपुत्रमुत्तीर्णो नितरां विरलानुगः ॥१६१६॥
 प्रख्यापयन्तः संभूतिं षट्त्रिंशति कुलं पुं ये । तेजस्विनो भास्वतोपि सहन्ते नोद्यकैः स्थितिम् ॥१६१७॥
 नेप्यन्तेनन्तपालाया राजपुत्रास्तमत्यर्जन् । सान्द्रतां दधति ध्वान्ते स्थगिताश्वाः पदे पदे ॥१६१८॥
 बाहनाज्जोहिलमटोपान्तं प्राप्यावतीर्णवान् । स दण्डनायकेनापि तस्यैव सानुजन्मना ॥१६१९॥
 ह्रास्मच्छभुरावासस्तत्र वस्तुमिमां निशम् । वीक्ष्य ते स्थानमेप्यासीत्युक्त्वा व्याजेन सोचलन् ॥१६२०॥ 1620
 यियासोरनुजं तस्य पाथेयार्थं प्रयागकः । ययत्चेद्भद्रमस्मै स प्रादास्तच्छूव तत्पुनः ॥१६२१॥
 एकांभुकावशेषश्रीस्ततो वा शेषजीवितः । प्रयागशेषानुचरो नृपतिः समपद्यत ॥१६२२॥
 स्रद्धश्चण्डकभृत्यस्य जलकाख्यस्य तत्क्षणम् । मुक्तो नामान्तिकं शत्रो नृपतेराप्रतामगात् ॥१६२३॥
 उदीपविहितैः खतैरपे दुःसंचरा क्षितिः । आस्यतस्तानुवाचेति नारी काचिद्बुद्धान्तरात् ॥१६२४॥ 1625
 तनस्तीरे विनस्ताया नियण्णेस्मिन्प्रयागकः । गन्तुं जयपुरं कोटमागुहाश्च स नाविकान् ॥१६२५॥
 स हि प्राक्संविदं चक्रे तत्रत्यैः सह शस्त्रिभिः । नृपं प्रेयाश्रयं नेतुं भीमादेवस्य मन्दिरम् ॥१६२६॥
 उञ्चलाभ्रविणाप्युवे भीमादेवेन येन सः । राज्ञोनुगो गमिष्यामि प्रविष्टस्योपवेशनम् ॥१६२७॥
 नौचरैराहतां नावमारुरोह न भूपतिः । नाशोन्मुखः समासन्नदृष्टिपातभयाकुलः ॥१६२८॥
 पर्यापतत्कालकरस्थभोगसंदर्शनेनेव मतिप्रदीपः ।
 क्षिप्रं प्रशान्त्यनुमुखातुपैति विनाशकालेषु शरीरभाजाम् ॥१६२९॥
 तस्मिन्ब्रह्मभ्रमेति यस्य मानवतः परम् । अनन्यालोकिकी दृष्टिर्मेजे कुलवधूयतम् ॥१६३०॥ 1630
 नीलाश्रीयः स विम्बाख्यो डामरैर्मिलितोहितैः ।
 तदापि प्रययौ राज्ञो विस्मृतिं संभयार्थिनः ॥१६३१॥ युगलकम् ॥
 ततः प्रावर्तत त्यक्तं वारि यारिमुचां गगः । क्षमाभिव क्षालयितुं ब्रह्मस्पर्शेन दुषिताम् ॥१६३२॥
 भूर्निर्जना वृष्टिपातस्त्वमिहा दुःसहायिता । वैरिमीतिरिति प्राभृत्किं तस्य न दुःखदम् ॥१६३३॥
 इति वृक्षानुरोधेन भिरदुष्कर्मविधायिनाम् । अस्मत्तन्त्रमपि व्यक्तं नाम पाहिष्यतेभुना ॥१६३४॥
 सोमानन्दाभिधानस्य पूज्याः सिद्धस्य देवताः । सोमेश्वराभिधाः सन्ति काश्चित्पितृवन्तरे ॥१६३५॥ 1635
 गङ्गाञ्जिताङ्गना नुक्कतहृषच्छयाटिका । अभूदुणाभिधानस्य कुटी क्षुद्रतपस्विनः ॥१६३६॥
 वारस्वियं स विरहभुञ्जगीतिप्रसिद्धया । भिश्चाख्यया समं भेजे चेष्टितं कुट्टिनोचितम् ॥१६३७॥
 तस्य प्रतापगौरीशदेवागारान्तिकस्थितेः । कुटीं मुक्तेन तां निन्ये क्षमाभूहस्तुं स तां क्षपाम् ॥१६३८॥
 मुक्तमालम्य नृपतिस्तमालम्य प्रयागकः । यान्ति स्म विषुवद्योतेन क्षमां पश्यन्तोन्तरान्तरात् ॥१६३९॥
 निरुणीषोक्तसंयुतकूतवासाः सखलवृषः । स तां प्रयागमुक्ताभ्यां कथंविद्यापितः कुटीम् ॥१६४०॥ 1640

१६१८. ¹) A, writes here १ (instead of युग्मम्?). १६१९. ¹) Emended; A सोमुजन्मना. Cf. vii. 894. १६२०. ¹) Emended; A निजम्. १६२१. ¹) Emended with C; A सं पुनः. १६२६. ¹) Emended; A वृषादेवस्य. १६३१. ¹) Emended; A डामराजि. १६३३. ¹) Thus A. १६३५. ¹) Thus A; A, 'क्षान्तिक'. १६३६. ¹) Thus A; A, 'अभूच्छिवाभि'. १६३७. ¹) वारस्विया supplied by A, in space left by A, १६३८. ¹) Emended; A क्षपम्.

- तदा कुमन्त्रिनिष्कृष्टं स व्यापहारणक्षमम् । शोचन्सस्मार कन्दर्पै रुद्रं दैत्यमिवोत्पलः ॥१६४१॥
 प्राकारमुर्ध्ना मुक्तेन प्रविष्टेन इतार्पिताम् । नृपः कुटीप्राङ्गनोर्वी विवेशास्थिततापसाम् ॥१६४२॥
 विशतोदमक्षतः पादस्तस्यासृग्दक्षिणोत्थजत् । मेने तेनानिमित्तेन स मृत्युं समुपस्थितम् ॥१६४३॥
 1645 कुषामर्गलरुद्धायां निषण्णस्याङ्गने यवौ । राजिर्भीतिमतो भीमा तस्य वीराभ्रमालिनी ॥१६४४॥
 पङ्कोपलिपः पङ्काङ्गस्थण्डिलस्थो निनाय ताम् । दासकम्बलिकाच्छन्नगोत्रो वृष्टघुस्तरां निशाम् ॥१६४५॥
 विसस्मारान्तराहुः खमासीनप्रचलायितैः । निर्निद्रस्त्वभयचक्षुभ्राङ्गदयसिष्व समाकुलः ॥१६४६॥
 कौहं केनाभिभूतोद्य क्व वतं कोतुगोधुना । किं कृत्यमिति निर्धाय मुहुर्मुहुरकम्पत ॥१६४७॥
 हतं राज्यं मित्रा दग्धा भ्रष्टः सनुरबान्धवः । जातोस्येकाक्यपाथेयो लुब्धमिक्षाभुजोङ्गने ॥१६४८॥
 इत्येकैकं च निर्धाय दुःखं नैक्षिप्त सोपरम् । प्राप्तावसादं शोचन्तमात्मनुत्य कथास्थपि ॥१६४९॥ युग्मम् ॥
 1650 भोजस्तु वाजिभिर्द्वैरवशिष्टैः समं व्रजन् । हस्तिकर्णान्तरे प्राप निर्गम्य नगरान्तरात् ॥१६५०॥
 व्रजतसस्त्व भीरासीक्षितयै पञ्चवैर्द्विनैः । पुनः संग्रयुयां राज्यं यदीन्द्रोपि भवेद्विपुः ॥१६५१॥
 गर्भवास इव गौरुषे स्फुरन्किं न कर्म पुरुषश्रीकीर्षति ।
 कर्मबावुरिव संसृशन्हृदाम्बुहमेव कुरुते तु तं विधिः ॥१६५२॥
 मातृमिर्दक्षपाथेयं भृत्यं नगिभ्राराभिधम् । प्रतीक्षमाणधक्के स रङ्गवाटान्तरे स्थितिम् ॥१६५३॥
 भूत्ये देवगृहे तत्र तिष्ठञ्छ्रुत्वा तमागतम् । स निर्ययौ तेन तस्मिन्निःशङ्कं प्रहतं पुनः ॥१६५४॥
 1655 तत्र प्रातुष्कृतद्रोहे क्षत्रधर्मादविच्युतः । राजपुत्रः स यक्षके न तत्कस्याद्भुतावहम् ॥१६५५॥
 स सिंह इव संहारं कृत्वा युधि विरोधिनाम् । अस्त्राङ्गरागतिप्राङ्गो वीरशय्यामभूययत् ॥१६५६॥
 भ्रातास्य मातुलापत्यं विपेदे पद्मकाभिधः । खेलां लालितवधैव सन्देसंख्यपराक्रमः ॥१६५७॥
 मठं सूर्यमतीदेव्याः शर्वर्याम् लोविशत् । भ्राताप्यस्य रणभ्रान्तो लज्जणोत्सात्समाययौ ॥१६५८॥
 हतं भोजं भुतवतोर्हर्षमात्रे स्थिते तयोः । मनस्युत्सातभूलेभिरैका पर्यशिष्यत ॥१६५९॥
 1660 प्राप्रमप्राप्रवद्राज्यं तथापि प्रत्यभाक्षयोः । प्रवासे विस्मृते राज्यद्वले लब्धे च कुञ्चितम् ॥१६६०॥
 प्राङ्गे कृतशिरानीतो मुक्तेनान्विष्य तापसः । प्रणम्य नृपतिं चक्रे स्वकुटीं तां विरर्गलाम् ॥१६६१॥
 तां दंशमशार्काकीर्णमासीर्गणविष्टराम् । कृताम्बुसेकां मुक्तेन नृपतिः प्राविशत्कुटीम् ॥१६६२॥
 यन्निरा बहुमानोभृच्छ्रुतया भूभुजामपि । स भूभृष्टाटुकारित्वं भीतो भिक्षाभुजोप्यगात् ॥१६६३॥
 भिक्षाकरोयचित्तं पायमनुत्तारं वपावहम् । आलापाभ्यवहारार्थां तस्य शृण्वन्स विव्यधे ॥१६६४॥
 1665 स भिक्षाकः प्रयागेन विक्रयायापरांशुकम् । निजं दत्त्वा विसृजे विपणिं भोज्यसिद्धये ॥१६६५॥
 कवुक्तिः कटुवागये परोक्षं भेदभीतिहृत् । कुतापसो दौस्थ्यहेतुर्नृपस्यारिष्याप्यभूत् ॥१६६६॥
 मध्याह्ने स्कन्धविन्यस्तभोज्यभाण्डकरण्डिका । तपस्विन्याप्यथानिये तेन क्षुद्रतपस्विना ॥१६६७॥
 भृत्यभिक्षाकयोः पूर्वं स्त्रिया अप्यथ पार्थिवः । स्वं वीक्ष्य गोचरीभूतं निराशो जीवितेभयत् ॥१६६८॥

१६४४. ^१) Emended with C; A °भीतिवतो. १६४९. ^१) प्राङ्गे कृतशिर, पसः; चक्रे स्वकुटीं तां, supplied by A₂ in space left by A₁. १६६२. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁ चापम.—^२) Emended; A °विपका°.

तेन प्रयागोपहतं भोज्यं तदनुरोधतः । स्पृष्टमेव न भुक्त्वं तु तीव्रदुःखोत्पन्नात्मना ॥१६६९॥

का वार्तेति प्रयागेन प्राङ्मन्थेन वृष्टवा । तापस्वा घाम्बवा व्यक्तमुक्तो भोजवधस्ततः ॥१६७०॥

1670

मिथ्यैतदिति तेनार्थं कथ्यमानोपि पार्थिवः । भुक्तिं तामङ्गशकुनं परीक्षाबुद्धं नान्यथा ॥१६७१॥

नारोहति गिरं शञ्जोरप्रियाकृपाविनोपि बन् । तस्य संवद्भूते दुःखं निमग्नस्य तदापदि ॥१६७२॥

स शोचन्नात्मजं बाल्ये नीत्सै वां वन्धनार्थं व्यधात् । आजन्म दुःखदायित्वं मेने तस्यात्मनस्तथा ॥१६७३॥

हतः स समरे वृक्ष्या प्रवीरस्पृहणीयवा । अङ्गे तेनातिवास्तत्त्वाद्भुङ्क्ष्वावीय घातितः ॥१६७४॥

गात्रेषु हारान्पुत्रस्य यौवनम्बुद्धवसति । पश्यन्नात्मनि संकल्पैर्विहृतः लोकागाशिषः ॥१६७५॥

1675

रक्षणीयो हतो बालो वृद्धस्त्वेवं स्वजीवितम् । रक्षाभङ्गनुविताचरैर्निहायेति स चिन्तयन् ॥१६७६॥

एवं स पुत्रशोकेन धृतावाच्ययययो व्ययन् । निनाय तापसावासे द्वितीयामपि यात्रिनीम् ॥१६७७॥

कृतार्थनः प्रयागेन प्रयातुं भगवन्मठम् । शोकहारितपी रात्रौ न संकल्पमपि व्यधात् ॥१६७८॥

लभ्येन्दुवदनं सान्द्रावद्यायाम्भोलुवर्षिणी । रघाङ्गाक्रान्दिनी रात्रिः सशोकेवाथ सागमत् ॥१६७९॥

क्षुत्पिपासापरिक्षामं प्रभुं वीक्ष्य स तापसः । पार्थ्वेते स्म प्रयागेन प्रातर्भोक्तव्यविन्दये ॥१६८०॥

1680

उपनिन्ये विनिर्गत्य प्राविष्टस्तापसस्तथोः । सव्यञ्जनाग्रपूर्णे द्वे पात्रे — क्षणात्पुनः ॥१६८१॥

कस्यापि गृहिणो यागोत्सवादेते मयाहते । तस्मिन्नित्युक्तव्युत्तरे विनिश्चस्य प्रयागकः ॥१६८२॥

राजन्वामिवियोगेस्मिन्पश्य लोकस्य सुस्थताम् । स तं जगद विहसन्तिक मूढ इव भावसे ॥१६८३॥

यो गतो गत एवासौ तत्सत्या नापरः क्षतः । सर्वो निजसुखापेक्षी न किञ्चित्कोपि श्लोचति ॥१६८४॥

लोकैकचक्षुषि गते परलोकमर्के लोकः स्वपित्यखिल एव सुखं गृहेषु ।

कोन्यो विचिन्तयितुमर्हति विधमेतन्निष्ठेन्मवा विरहमेव कथं किलेति ॥१६८५॥

1685

पुत्रस्य केहविश्वासः पूर्वमास्तं क्षये भुजे । वयैकः प्रभवेन्नान्यस्तथा स्नेहोपि रैहिनः ॥१६८६॥

अहमेव हन्तं पुत्रं भुत्वा जीवितजीवितम् । तिष्ठामि स्वस्थवद्यत्र तत्रान्यो निन्द्यतां कथम् ॥१६८७॥

इत्युक्त्वा विरते रात्रि पुनर्गुहं प्रयागकः । प्रैरयत्तापसं भोज्यं कर्तुं ते भाजने व्यजन् ॥१६८८॥

वास्तनव्ययशिष्टं मे पर्याप्तं नास्ति वेतनम् । यते तथापित्युक्त्वा स सखिद इव निर्वयी ॥१६८९॥

गोप्यं रहस्यमभितमत्यल्पहृदयातिथि । अमृतं पारतमिष नात्पसस्यैः सुदुर्जरम् ॥१६९०॥

1690

कुत्स्यो मनोरथो नाम विप्रस्य वनवासिनः । सुहृत्तपस्विनस्तस्य तां कथामुपलब्धवान् ॥१६९१॥

राज्ञः संदर्श्य दायार्थं भवावो भूमिभाजनम् । इत्युक्त्वा तेन निन्ये स द्रोघुर्भूतां क्षुद्रतापसः ॥१६९२॥

अज्ञे भूत्येन गर्हेण जातः सोन्येन केनचित् । सदृशं वत्सदसतोर्ज्ञापकं जन्मकर्मणोः ॥१६९३॥

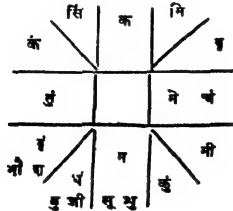
इहाराजस्तां प्रश्रुतिं बुद्ध्वा ताभ्यां न्यवेदयत् । उच्छलाय समादिक्षत्कार्ये तत्र तमेव सः ॥१६९४॥

१६७१. ') Emended; A तेनार्थः. १६७१. ') स्तवा supplied by A₂ in space left by A₁. १६७१. ') Thus corr. by A₂. 1670. A₁ हुतो.—') रक्षाम्बुद्धवसति and तावारे supplied by A₂ in space left by A₁. १६७१. ') Thus corr. by later hand from A₁. १६७१.—') Emended with C; A 'द्वयायाम्भो'. १६८१. ') Two *aksharas* wanting in fourth *pāda*; the lacuna not marked in A; C तदीशभावापुनः. १६८१. ') Thus A₁; A₂ पूर्वमास्तस्ये. १६८८. ') प्रैरयत्तापसं supplied by A₂ in space left by A₁. १६९२. ') Emended; A द्रोघुर्भूतां.

- 1695 केचित् भूर्तिभिश्चाख्यमिहाराजोपसर्पणे । कायस्थं कारणं प्राहृत्योस्तापसविप्रयोः ॥१६९५॥
 वार्ता चेदवगीतेयं खबहृभोवसंकुले । काले तद्दृष्ट्यापाशस्य तस्यैव ब्रह्ममुक्यता ॥१६९६॥
 श्वापाकस्कन्धमाकडो लब्ध्वा तास्ता विमाननाः । विपेदे यत्स कारायां युक्तं तत्तस्य कर्मणः ॥१६९७॥
 क्षुत्तमो हर्षदेवस्तु प्रयागेनार्थितोसकृत् । प्रत्यये पुत्रशोकेपि भोजनयाकरोन्मनः ॥१६९८॥
 गृहीतभोजनं जानन्प्राप्तं प्राप्तं स तापसम् । तन्मोरेवेहिरैक्षिष्ट नीडाच्छिद्युतिवाण्डजः ॥१६९९॥
 1700 अपश्यञ्च कुटीं कृत्वा वेष्टितामेत्य शस्त्रिभिः । शुभाव चाङ्गनहाराहार्यमाणार्गलाङ्गुलिम् ॥१७००॥
 जानञ्जलं ततो ब्रह्मङ्गनात्तापसाधमम् । सशस्त्रिणं मुक्तमेहीत्याह्वयन्तं व्यलोकयत् ॥१७०१॥
 मुक्तं विसृज्य कृत्वा च हारमुदाटिताररि । त्यक्तभीरादधे लघ्नीं क्षुरिकामन्तिकस्थिताम् ॥१७०२॥
 एकस्तत्सविधं क्रूरः साहसाहंक्रियोन्मदः । आरुह्याय कृशासिधेनुः कवचितो भटः ॥१७०३॥
 तं राजा संकटकुटीरुद्धायामोप्यपातयत् । क्षितौ व्यायामकुशलो नावधीकृपया पुनः ॥१७०४॥
 1705 पतिनेन हतेनार्थो वराकेणामुना न मे । इत्युचे दुरङ्गकारपस्तस्तस्मिन्नपि क्षणे ॥१७०५॥
 नीधमुत्पाद्य निपतसेकोन्योप्युत्पन्नभटः । भयाद्भूमौ न्यपततां तं विलोक्योद्यतायुधम् ॥१७०६॥
 पृष्ठे पूर्वं प्रविष्टस्य तिष्ठन्स्थानकनिधुरः । स दुरोरिव चामुण्डा रेजे दण्डाकृतिः क्षणम् ॥१७०७॥
 न सिंहनादैर्न मेरीतूर्यघोषैर्न वोन्मदः । शस्त्रशय्यैः स श्रुभुभं भूपस्यान्तक्षणे रणः ॥१७०८॥
 आस्त्रोर्माण्डप्रवेशस्य विडाला इव डामराः । परं प्रवेशितास्तस्य निःशस्त्रं शस्त्रिणः कुटीम् ॥१७०९॥
 1710 अधान्यो नीधमार्गेण संप्रविष्टः प्रयागकम् । हत्वा दोग्धि च शीर्षं च राजानं समुपाद्रवत् ॥१७१०॥
 राज्ञः प्रहरतः शस्त्रं वञ्चयित्वा स शस्त्रभृत् । वक्षसि क्षुरिकाघातहयं प्रादाकृतस्वरः ॥१७११॥
 वर्णान्महेश्वरेत्येनाहिरुक्ता गतजीवितः । पपात निहतो भूमौ छिन्नमूल इव द्रुमः ॥१७१२॥
 पलाय्य संप्रविशतो योग्यधीरस्य यादृशः । चक्रवर्त्यपि स पाप बधं वेद्मनि तादृशम् ॥१७१३॥
 नान्यः स इव कालेस्मिन्वदृष्टो भूतिमाश्रुपः । गर्गनिर्हरणत्वं च तस्यैवान्यस्य नेक्षितम् ॥१७१४॥
 1715 यद्वैकेनैव संपातवैमुख्येनोन्नतात्मनः । सर्वप्रकारद्वयमगं माहात्म्यं तस्य खण्डितम् ॥१७१५॥
 नेयमुद्धित्वमेवासीदथ वा तस्य दुषणम् । सर्वक्लेशावहा दोषाः कृत्स्नास्तन्मन्त्रिणां पुनः ॥१७१६॥
 हावस्वारिशतिः साष्टमासा यस्य वयःसमाः । स शूक्रभाद्रपञ्चम्यां हतोन्मे समसप्तमे ॥१७१७॥
 राजा दुर्योधन इव स्ववशश्छेदमिच्छता । सोभूज्जातकयोगेन कारितः स्वकुलक्षयम् ॥१७१८॥
 तस्यासन्मार्कजै जीवबुधौ अक्रोष्णमूँ दाशी । तनयामित्रजामित्रलेपु कर्कटजन्मनः ॥१७१९॥

११९९. ¹) Emended; A भूमिश्चा°. Cf. viii. 94. १७०४. ¹) Emended; A संकीर्णः. १७०७. ¹) Emended with C; A प्रविष्टः. १७१०. ¹) Emended; A हावस्वारिशतः. १७११. ¹) Emended; A वक्षसी क्षणः—¹) Emended with C; A °व्यमी.—²) A₂ explains this verse by the following *janmachakra* :

चन्द्रदैत्येज्यपापेषु खमदामजनेषु यत् । आहुः द्रुतहिताकाराः कौरवावीन्कुलान्तकान् ॥१७२०॥ 1720
 निर्ग्राह्यो जनः कृत्स्नो देशेस्मिन्धैरिणोऽस्मिकम् । दस्योरिव शिरश्छिन्त्वा स्वामिनोपि निनाय तत् ॥१७२१॥
 तस्योत्तमाङ्गे भूभर्तुश्छिद्यमाने ससागरा । चक्रम्पे भूर्निरभ्रापि यौर्वृष्टिं महतीं जहौ ॥१७२२॥
 तन्मुण्डे लगुडाकृते यदयुक्तं जनो व्यधात् । अभूतेनाभिशापेन सोधे दीर्घोपसर्गभाक् ॥१७२३॥
 मण्डले देवविम्बानां यथामुष्मिन्विपाटनम् । तथा नभं प्रववृते भूवतेर्मुण्डलण्डनम् ॥१७२४॥
 नैक्षिष्ट तच्छिरः प्राप्रमौचिर्यादुच्छलो नृपः । भूत्वा चिरमुदलुस्तु कारयामास वक्षिणात् ॥१७२५॥ 1725
 धिक्छष्टं तत्स्करस्येव तादृशश्चक्रवर्तिनः । मोक्षलाक्षां विना प्राप्ता शरीरेणान्तसत्क्रिया ॥१७२६॥
 भृत्यस्यक्तो नष्टवंशो गौरकाख्येन केनचित् । स काष्ठागारिणा चक्रे नमोनाथ इवामिसात् ॥१७२७॥
 दीर्घो हर्षनृपोदन्तः सोयं कोप्यजुतावहः । रामायणस्य नियतं प्रकारो भारतस्य वा ॥१७२८॥
 भाग्याम्बुवाहनडितस्तरलाः भ्रियस्तास्तश्चावसानविरसं प्रसभोन्नतत्वम् ।
 तत्रापि नैव वन मोहहताशयानां शान्तिं प्रयाति विभवानुभवाभिमानः ॥१७२९॥
 नाशत्यप्यवरोधिकापरिकरे नैकापि चक्रन्द तं तावत्स्वप्यनुगेषु नानुसृतवाक्कोप्यास्त तीर्थे न वा ।
 लोकस्य स्वच्छखोपनिप्रमनसो वीक्ष्येति निःस्नेहतां निर्वेदं समुपेत्य नाभयति धिक्स्वान्तं वनान्ते रतिम् ॥१७३०॥ 1730
 नादौ किंचिद्भवति नियतं यच्च पश्चात् किंचिन्मध्येकस्मात्सपदि षटयन्तीस्थसौस्थानुरोधम् ।
 निःशीर्षाङ्गिर्नैत इव मुहुः कोपि जन्तुर्नेटिष्य नो जानीमो भवन्नवनिक्तान्तर्हितः क प्रयाति ॥१७३१॥
 श्रीः सातवाहनकुलेकृत कान्तिंराजवंशे स्वजन्त्युदयराजकुले प्रतिष्ठाम् ।
 भृङ्गः धुरैर्विरहितं जहती हिमाद्रिर्दिव्ये तटे धुरगिरेरिव वासरश्रीः ॥१७३२॥
 इति कादम्प्रीरिक्कयहामात्यचण्णकप्रभुमूनोः कलहणस्य केवः कृतौ राजतरङ्गिण्यां सप्तमस्तरङ्गः ॥
 सम्राट्पानवनावस्थां व्यहोनायां महीभुजः । षडजोदयराजस्य वैभो ज्ञाताः प्रकीर्तिताः ॥
 राजानः ६ श्लोकाः १७२३ ॥

१७२०. ¹⁾ A₂ gloss सु. १७३२. ²⁾ Emended; A श्रीसात^०—³⁾ Emended; Δ कान्तिराज^०. Cf. vii, 1285. Colophon. Thus A₁, perhaps for १७३२. A₂ adds here लिखितमेष नवा राजानकरत्नकण्डेन.

॥ अष्टमस्तरङ्गः ॥

ॐ नमो विघ्नहर्त्रे ।

- श्रीढाः कञ्चुकिनो जरहरवृषः कुञ्जस्तुषारश्रुतिर्मित्याप्तोपि बहिष्कृतः परिकरः सोयं समस्तोप्यहो ।
अर्धार्थहस्तसिंहकृताङ्गवक्त्रा चारित्र्यचर्याविदा सा भिषांशुरितं चराचरगुरोरन्तःपुरं पार्वती ॥१॥
- उच्चकोपप्रसादोभूस्कंचित्कालं नवो नृपः । प्राङ्मुखादिव पायोधिरन्वञ्जितविषामृतः ॥२॥
- सोढरो डामरीवध तस्याभूतां भृशोन्मदी । मेघस्येव पुरो वातावमही स्फूर्तिहारिणी ॥३॥
- यत्किंचनविधाप्यासीद्वाता यद्यीवनोन्मदः । राशो दुष्प्रक्रिया दौःस्थिकरी वास्तल्यशालिनः ॥४॥
- 5 सोनिशं हि गजाच्छो विकोशासि^१ परिभ्रमन् । आत्सारां महीं पीतरसां रविरिवाकरोत् ॥५॥
- एकीभूतानमूस्सर्वोण्डामराञ्चिदंहामिना । इत्युक्तं तेन नोर्वीभृत्सत्सैकामो वचोमहीत् ॥६॥
- इत्यथो मन्त्रिसामन्ता हैराज्येच्छुः सहोदरः । भूर्निष्कोशेत्यभूत्किं न भूपतेस्तस्य संकटम् ॥७॥
- अधिराज्याभिषेकेण सत्कृत्य धातरं ततः । पातुं लोहरसंबन्धं प्राशिणोन्मण्डलान्तरम् ॥८॥
- हिरदायुधपच्यधकोशामात्यादि स व्रजन् । निनाय सर्वं वास्तल्यादनिषिद्धोपजन्मना ॥९॥
- 10 आशङ्क्य कोट्टभृत्येभ्यः प्रवेशे प्रत्यवस्थितिम् । उत्कर्षजं प्रतापाख्यं सह निन्येन्नवीथ तान् ॥१०॥
- कुर्याममुं नृपमहं प्रातिहार्यं समाचरन् । नम्राः स्वभृत्यवत्सथुर्भूभुजो भूम्यनन्तराः ॥११॥
- 11 दिनानि सप्त संवदे मार्गे तदनुयायिनाम् । गायनः कनको लम्भान्तरो देशान्तरं ययौ ॥१२॥
- वाराणस्यां विजहता निर्वेदात्तेन जीवितम् । हर्षभूभर्तृभृत्येषु व्यक्तं नित्ये कृतज्ञता ॥१३॥
- कर्णधरोहं दाक्षिण्यादित्युतामुच्चलः पुनः । सेवास्युत्था घृणीः सेवे चन्दनो भोगिनामिव ॥१४॥
- 15 तथा जनकचन्द्रेण दर्पाव्यवहतं तदा । राजान्ये डामराश्वासन्वषा नष्टप्रभा इव ॥१५॥
- अभयस्योरशाभमुत्तनयायामजीवन् । राश्यां विभवमत्यां यं भोजो हर्षनृपात्मजः ॥१६॥
- जातं मृतह्रिपुत्रानन्तरं गुरुभिः शिशुम् । आयुष्कामैस्तमावद्धाभ्यभिक्षाचराभिधम् ॥१७॥
- द्व्यम्भप्यरिसंतानतन्तुत्वेनाप्रियोचितम् । ररक्ष तत्रिरा राजा राश्याधाङ्कः समापयन् ॥१८॥ तिलकम् ॥
- तमादाय स्वयं वासौ यावद्भ्राज्येकरोन्मनः । तावद्भ्रमारोज्जितको मीतिकौटिल्यमुच्चलः ॥१९॥
- 20 तुल्योत्साहासहृण्यत्वादसौ कुप्यन्तु डामराः । पप एवासितस्काराण्यहास्तु विशदाशयः ॥२०॥
- इति संक्षिप्तं स हारविस्तां तस्योद्बोधयन् । यथा विकारं पञ्चभूर्भामिदावदोखिलाः ॥२१॥

१. ^१ Thus A₁; A₂ निन्धातु^२. २. ^२ Emended; A ^३भूत्किंचित्कालं. ५. ^५ कोशासि: supplied by A₂ in space left by A₁. १०. ^{१०} Emended with C; A वृत्. १५. ^{१५} Emended with C; A सप्तपञ्च.

तेषां तस्य च मात्सर्यं यदा पर्यामिमावयौ । तदान्योन्याभिता मृत्याः पणं चकुर्युस्ततः ॥१२॥
 दिग्भुः श्मापतितेषां सेतुपट्टे रणं मिथः । वार्यमाणोपि सविधैराहरोह चतुष्किकाम् ॥१३॥
 इन्द्रयुद्धे प्रवृत्ते तु डामरैरुभयाभितैः । अथ प्रारभ्यताकस्मात्संरब्धैर्गोहणे रणः ॥१४॥
 सेतुब्रयाध्वना युद्धे लभे राक्षि सरित्तात् । योधा जनकचन्द्रस्य शरवर्षमवाचिरन् ॥१५॥ 25
 वान्तः शराः ससीकारास्ते स्पृष्टनृपविमहाः । मग्नाः स्तम्भेष्वर्द्धस्यन्त कोपेनेव प्रकम्पिनः ॥१६॥
 आकृत्य दोर्भ्यां भूपालं बलादिव ततोनुगाः । पविष्टा मण्डपद्वारं चक्रिरे विहितांगलम् ॥१७॥
 शस्त्रं जनकचन्द्राया भीमादेवाद्योपि ते । चतुष्किकायां चकृपुस्ततोन्मोह्यं जिघांसवः ॥१८॥
 तुमुले तत्र शठयार्जं भीमादेवानुगोभिनत् । तीक्ष्णे जनकचन्द्रस्य कालपाशात्मजोर्जुनः ॥१९॥
 स वीर्यं स्वं क्षतं द्रोहं प्रयुक्तं भूभुजा विदन् । पादप्रहारान्विदधे क्रोधाद्धारि नृपैकसः ॥२०॥ 30
 अभमे तत्र संवासात्स्नानद्रोषवन्तरं गतम् । अबाधक्कृष्टशस्त्रीको भीमादेवो जिघांसवा ॥२१॥
 स्तम्भच्छस्त्रहिलोभ्य तद्रेहगणनापतिः । मध्यं जनकचन्द्रस्य कृपाणेन हिधा व्यधात् ॥२२॥
 तस्मिन्हते तदनुगौ गग्गसत्रौ प्रधावितौ । स एव करबालेनालक्षितोद्धत विक्षतौ ॥२३॥
 अवप्रभ्य तर्ह वज्रः सुचिरं नावतिष्ठते । उदपकर्मा च पुमाविहस्यालुब्धं रिपुम् ॥२४॥
 स हि हिमाद्रे तत्राग्ने हर्षान्ताहादनन्तरम् । अन्यूनानतिरिक्तैर्यजिभिः पक्षैरदृश्यत ॥२५॥ 35
 यद्वोपकर्तुरप्येव द्रोहं यत्स्वामिनो व्यधात् । औत्कट्यात्पाप्मनस्तस्य क्षिप्रमेव क्षयं यवौ ॥२६॥
 सान्तस्तोषे कोपशोकावाचिर्कुर्वति कृत्रिमौ । भीमादेवः पलायिष्ठ गग्गस्तु व्यधसीकृपे ॥२७॥
 महिते लोहुरं गग्गे स्वमुद्राचयितुं क्षतम् । वस्तास्तेन व्यवृज्यन्त स्कोर्वीरन्वेपि डामराः ॥२८॥
 उपायापकृतैः प्राप्यं राज्यं दस्युभिर्दृज्जितम् । एवं शनैरवदृष्टं भेजे भूपतिदल्लः ॥२९॥
 तेनाथ लब्धस्थैर्येण दिनैरेव जिगीषुणा । स्वाजिताः क्रमराज्यान्तर्हयसैन्यादि डामराः ॥३०॥ 40
 ततो मडवराज्यं स प्रस्थितो त्रिप्रियमियान् । डामराः कालियमुखान्बद्धा भूले व्यपादयत् ॥३१॥
 इल्लाराजोपि बलत्रांस्तेन क्रान्तक्षितिः क्रमात् । बलैर्नगर एवोपैरवस्कन्देन वातितः ॥३२॥
 प्राग्जन्मभेमसंस्कारादन्तराजतयाव वा । तस्य पुत्र इव प्रीतिर्गग्गा एव व्यवर्धत ॥३३॥
 न सेहे नाममात्रं यः कण्ठकानां नियमजः । नृपो गग्गाय चुकोप सापराधार्थं न कवित् ॥३४॥
 राज्यारम्भेनयुक्तेन भीमादेवेन भीमता । उक्ते भुभावहे शिखे हे स मन्त्रवदमरत् ॥३५॥ 45
 एकया लोकवार्तायं प्राज्ञावभृति निर्गतः । बहिर्बहिःय बाष्पालीरचारीवादिनसयम् ॥३६॥
 अन्ययोत्थानशीलेन भुव्वा नामावि वैरिणः । अर्धरात्रेपि यात्रामिस्तेनाच्छिद्यत विप्रवः ॥३७॥
 तस्यैवालुप्रपैर्यस्य राज्ञां मध्ये मनस्विनः । कार्पण्योपहतं वृत्तं नाप्यंभूदमलीमतम् ॥३८॥
 अद्योच्छलसदाचारजाह्नवीजलमज्जनात् । कुनूपोदीरणोद्भूतो गिरः पाप्मापनेष्यते ॥३९॥
 तेनानुपविताङ्गेन प्रायशो विनिवारिताः । अनुरणेव सङ्घिर्भसिनो ध्यानन्तर्चयाः ॥४०॥ 50

२१. '1) ह्य supplied by A₂ in space left by A₁. २०. '1) Emended; A विष्ठा^२. ३९. '1) Emended; A प्रायराज्य.
 ४४. '1) Emended; A सापराध न कवित्. ४०. '1) Thus A₁; corr. by later hand into अन्ययो^२. ४६. '1) तस्यैवालुप्रपैर्यस्य
 राज्ञां मध्ये supplied by A₂ in space left by A₁.—'1) Thus A₂; A₁ कार्पण्यपहतं.—'1) Thus A₂; A₁ नापायुत्^२.

- प्रायोपविष्टप्रमये देहस्यागप्रतिज्ञया । निबद्धया प्रत्यवेक्षां धर्माध्यक्षानकारवत् ॥५१॥
 निशम्य कृपणस्यार्तं क्रन्धितं तदनिष्टकृत् । बभूव तस्य स्वात्मापि नानिप्राप्नो महात्मनः ॥५२॥
 कार्थिणो यस्य वा दोषादार्ताक्रन्धितमुद्ययौ । तस्य स्वबान्धवाक्रन्दैस्तस्मिन्नुदे शशाम तत् ॥५३॥
 अवलानुग्रहस्ये तस्मिन्नाजनि सर्वतः । वास्तव्या बलिनस्तस्युरबलास्त्वधिकारिणः ॥५४॥
 55 सोधेनैकधराजित्यज्ञात्वा कथितं जनैः । यं यं स्वदोषमश्रीषीत् तं स्वस्वतमत्यजत् ॥५५॥
 येन केनापि संप्राप्तः प्राप्तुपायेन पार्थिवः । अमोघदर्शनः सोभूत्कल्पवृक्ष इवार्थिनाम् ॥५६॥
 स्रधावर्षा प्रियालापप्रीतिदायैर्जनप्रियः । नाशकस्त्वैकास्त्यक्तुं विश्रम्भमवनेष्वपि ॥५७॥
 श्लाघ्यभ्रमैः प्रतिकलं तस्य सेवाविधायिभिः । प्राप्तं विचतुरान्वारान्क्षणदास्वपि दर्शनम् ॥५८॥
 सेव्यमानः सदाक्षिण्यः क्षणेनैव फलप्रदः । कस्यैन्द्रजालिकैरुपः शाखीव न बभूव सः ॥५९॥
 60 वास्तव्यानां निशम्यार्तं तेन दैन्यनिवारणम् । चक्रे पित्रेव पुत्राणां संत्यक्तेतरकर्मणा ॥६०॥
 स्वसंचितानि सोप्तानि विक्रीणानोल्पवेतनैः । दुर्मिक्षमुद्रतावेव जघान जनवत्सलः ॥६१॥
 निवार्य चौर्याचरणान्कृपाद्रैस्तस्करानपि । कोशाध्यक्षान्स विदधच्छकारागर्हजीविकान् ॥६२॥
 कः संविभाग्यश्रेष्ठेनव्या विपदः कस्य मण्डले । इत्यन्विष्यन्सदैकैकं चारैश्चिन्तापरोभवत् ॥६३॥
 तस्यैकोप्यर्थेनैष्टृष्टं नाम कोपि महान्गुणः । अनुपक्तो गुणैस्तैस्ते राक्षः पल्लवितोभवत् ॥६४॥
 65 स स्थित्यै दण्डयदण्डघ्नानघातेष्वभयाद्धनम् । तेषां नादत्तं सत्कर्म शुद्धये तांस्त्वकारयत् ॥६५॥
 प्रस्तुतस्यार्थिने दातुं वस्तु तस्यैकसंख्यया । सहस्रसंख्यया दानभ्रष्टागात्पूर्णतां यदि ॥६६॥
 भूयतेर्या यथा मल्लं देहि देहीति गां वदन् । तथास्मै देहि देहीति वदन्दाता स शुभुवे ॥६७॥
 अनुदात्तं क्षिप्तकालं क्षीणसंख्यमसत्कृतम् । नेतृदूतादिनीतार्थं न तद्वत्तमदृश्यत ॥६८॥
 उत्सवे दैन्यविश्रमौ रञ्जने कार्यसाधने । आलेख्यलीनशाखीव न सोलभ्यफलोभवत् ॥६९॥
 70 उत्सवे शिवरात्र्यादौ जनतां सोसिचद्धनैः । महयोगे पयःपुरैर्महेन्द्र इव मेदिनीम् ॥७०॥
 नाम्बूलदानव्यसनं परार्थोत्सवता तथा । नाम्बुद्धर्षनृपस्यापि तादृक्त्वस्यास्तं यादृशी ॥७१॥
 लोष्टमात्रावशेषेपि लम्पे नृपपदे व्यधात् । स दानविभ्रमांस्तान्ये धनदेनापि दुष्कराः ॥७२॥
 निर्माणलोउन्नैर्घातमजलं बाजिनां क्रयैः । काश्मीरीकोपि चक्रे स न मृत्तस्करसाद्धनम् ॥७३॥
 अध्वन्यध्वनि योगेन प्राणविन्यासमैस्तथा । बभूव सर्वकृत्यज्ञः सोन्तरात्मेव देहिनाम् ॥७४॥
 75 भोगाज्जाजोचितान्विप्रा भैषज्यं व्याधिपीडिताः । वेतनं वृत्तिरीनाथ तस्मात्स्वमुपलेभिरै ॥७५॥
 पित्र्योपरागकेत्वादितुर्मिन्नोपशान्तिर्षु । गोसहस्राश्चहेमादिसंभवैः सोभजद्विजान् ॥७६॥
 नन्दिक्षेत्रे पुरं कृत्वा दग्धमुत्पातवह्निना । पूर्वार्थिकगुणं तेन नवं राज्ये व्यधीयत ॥७७॥
 श्रीचक्रधरयोगेशस्वयंभूस्थानयोजनम् । अणिर्द्विदिवसनिना कृतं तेन सुकर्मणा ॥७८॥
 हर्षदेवेन यो निन्ये श्रीपरीहासकेशवः । परिहासपुरे तं स नवं नरपतिव्यधात् ॥७९॥

५३. १) Emended; A सोषादार्ता?; C सोषादार्ता? ५७. १) A विश्रम्भ? ७९. १) Thus A₁; A₂ °स्वास्त्य ७२. १) Emended; A °विभ्रमास्तान्ये ७३. १) Emended; A काश्मीरीकोपि ७६. १) Emended; A °पनातिषु.

प्रास्वर्णितभुक्तावल्या भुविनो हर्षनीतया । तेन त्रिभुवनस्वामी निलोभेन महीभुजा ॥८०॥ 80
 जयापीडारतं हर्षोत्पादने नृष्टमप्रिया । सिंहासनं नवं चक्रे स राज्यककुदं नृपः ॥८१॥
 लब्ध्वा तदर्थाध्यारोहं भर्तुः प्रेम्णानिदुर्लभम् । सामान्ययापि देवीत्वं जयमत्या न दूषितम् ॥८२॥
 स। दानुशंस्यमाधुर्यत्यागसत्पियतानयैः । अस्तम्भावेपरित्राणमुख्यैर्भग्याभयहृणैः ॥८३॥
 लम्भभूपातबालभ्या नार्थः कोधास्पनासु यत् । राक्षस्य इव भङ्गाय लावण्यललिता अपि ॥८४॥
 प्रियप्रजस्यायमन्यो गुणः सर्वगुणाग्रणीः । उच्चलद्दमापतेरासीदर्थनेस्पृष्टशालिनः ॥८५॥ 85
 जिघांसवः पापकामाः परस्वादायिनश्च ताः । रक्षांस्यधिकृता नाम तेभ्यो रक्षेहिमाः प्रजाः ॥८६॥
 तेनेनिहासिनीं नीतिं श्रद्धायेन सर्वदा । येन संपतता भोक्तं कायस्थोन्मूलनं कृतम् ॥८७॥
 यत्ने त्रिपुत्रिकाभूलसंन्यासेभ्यः किलेतरे । प्रन्त्याभुकारिणो विश्वं प्रजारोगा नियोगिनः ॥८८॥
 पितरं कर्कटो हन्ति मातरं हन्ति पुत्तिका । हन्ति सर्वं तु कायस्थः कृतघ्नः प्रामसंभवः ॥८९॥
 गुणान्समर्प्य स्फुरता येनैवोत्थाप्यते शठः । वेताल इव कायस्थस्तमेवाहन्ति हेलया ॥९०॥ 90
 विपवृक्षो नियोगी च यदेवाभित्य वर्धते । चित्रं करोति तस्यैव स्थानस्थानंभिगम्यताम् ॥९१॥
 तेन ते क्षमाभुना मानक्षतिकार्यनिवारणैः । काराप्रवेशीश्च खलाः शमं नीताः पदे पदे ॥९२॥
 कार्यसिन्धव्यं बहुशः सहेलाद्यान्महत्तमान् । भङ्गासूत्रमयं वासः कारायां पर्वधापयत् ॥९३॥
 स कार्यवेपं हात्याय ममार्यं चारणोचितम् । अकारयद्भूतभिर्ध्वं धावनं डोम्वैयोधवत् ॥९४॥
 स प्रांशुर्वैष्टितदम्भुदुष्पेपेपेपेकलन्पुनः । भूलहस्तः सजानूरुः केपाभासीश्च हास्यकृत् ॥९५॥ 95
 स शीघ्रदर्शनं साम्यवादवेद्याविटान्वितम् । प्रियवेद्यं कंचिदम् नृत्वाद्यधमकारयत् ॥९६॥
 बद्धान्यं शकते नम्रं क्षुरत्तुनार्धमस्तकम् । अकारयस्सटान्यस्तवीनपिटच्छटाङ्कितम् ॥९७॥
 ते कुम्भनादनेर्मुण्डमण्डनैश्चाङ्किताभिधाः । नियोगिनो भद्रमानाः सर्वतः ख्यातिमाययुः ॥९८॥
 कार्यभ्रष्टा मलक्लिन्नक्षीणवस्वावगुण्डनाः । सर्वाधिपो व्यभाव्यन्त केप्यदन्तः प्रतिक्षपम् ॥९९॥
 नृषावृद्धाः सुखपात्यं पाण्डित्यं भूर्जवत्परे । मत्वा बाला इवाचार्यगृहे प्रारेभिरे भुतम् ॥१००॥ 100
 केप्युधैरद्विभिक्षाकाः सादरं स्तोत्रपाठिनः । कृतानुपाठाः स्वापत्यैः प्राक्ते लोकमहासयन् ॥१०१॥
 माता स्वसा सुता भार्या स्वापि कैरप्यकार्यत । सामन्तसेवनं कार्यप्राप्त्यै सुरतसेवया ॥१०२॥
 जातकस्वप्रशकुनखलक्षणनिरिक्षणम् । कारयद्भिः शठैरन्यैर्गणकाः परिखेदिताः ॥१०३॥
 पिशाचा इव भुक्तास्या क्लृप्तमभुक्तावाः कृशाः । बद्धाः परैर्व्यभाज्यन्त भृङ्गलामुखराङ्कयः ॥१०४॥
 नृपेण कार्याणि दर्पतिङ्गनाशे विपाटिते । अक्षोर्ज्ञानिपरिज्ञानक्षमत्वं समजायत ॥१०५॥ 105
 भारतस्तवराजादिस्तोत्रपाठमशिश्रियन् । ते गुणोत्तारिणीविद्याजपं चोदसुलोचनाः ॥१०६॥
 इत्थं दैःस्थोदये दीपैः मज्जन्तो नित्यवर्जनाः । तस्मिन्नाजनि कायस्था व्यलोक्यन्त पदे पदे ॥१०७॥
 भिन्नसंधानभुर्यर्थदानभोज्यादिद्वैकनैः । न हि मोहयितुं शक्ताः नाज्ञं तं तेन्यराजवत् ॥१०८॥
 तान्प्रजाकण्टकान्दुष्टान्कृतधीरकृतानिशम् । तैस्तैः भुविभिरप्यक्षैः स विशामीश्वरो वदन् ॥१०९॥

१४ '1) Emended ; A 'कृतविधाय'—') Emended, A 'क्षम'.

- भूतेऽस्य यथा पुरी हवहवपुष्टा एवदाज्ञाबलाद्भूयः स्वां भियमाससाद सवसा तद्वत्समस्तामिमां ।
 110 एवं कायस्यकुटुम्बिकृत्तिसिचिवपाया-^१ पञ्चानलीतीढामुच्छलदेव निर्वृतिस्तुल्यस्थित्या पुरीं स्वां क्रियाः ॥११०॥
 शिवर। न्युत्सवे श्रोकमसुं शिवरथाभिधः । विश्वान्पुंस्तेन हज्जत्सर्वाध्यक्षो व्यधीयत ॥१११॥
 व्यवहारानभिधोपि कैचित्कालमदीदृशत् । भुचित्वाद्यायसाजः स कामकृतयुगस्थितिम् ॥११२॥
 शीघ्रदण्डत्वमुष्णज्जसस्तस्य भूपतेः । क्रूरानुद्विष्य कायस्याप्तीमज्जिह्वमन्यत ॥११३॥
 न हि क्षुद्राभकायस्यपिशाचाविष्टवैरिणाम् । शीतन्यन्तरितं दण्डं दण्डनीतिविशारदाः ॥११४॥
 115 चिरेण दण्डिता श्वेते कुर्युर्दण्डमयाद्भुतम् । लम्बान्तराः प्राणहरं कृच्छ्रं किंचित्प्रशासितुः ॥११५॥
 दण्डानां दण्डमानानां पुनस्त्रीमित्रबान्धवाः । राज्ञा विचारशीलेन न तेनोपबृताः कश्चित् ॥११६॥
 कर्णेजपांष्टोदधरपमुखांस्तेन दुःखैः । कर्मभिः क्लिभताध्वापि पैशुन्यस्य खिलीकृतः ॥११७॥
 विस्मृतिं लम्बराज्यानां पूर्वसंकल्पशासनाः । प्रयान्ति प्राप्तनुषां गर्भवासस्पृहा इव ॥११८॥
 प्रापाज्याधिगमात्किञ्चित्सदस्यद्विचिन्तयत् । राज्ये तत्र विसस्मर जानिस्मर हयोच्छलः ॥११९॥
 120 ददर्श शत्रोरद्वेष्टान्यान्त्रोग्रधृन्वा पुरानुगान् । कर्तव्यानुगुणं तेषां प्रतिपत्तिमदर्शयत् ॥१२०॥
 स्मरेन्नोपपत्तिः पूर्वपत्तिदोहं कुयोषितः । पूर्वस्वाम्यरितां चाथ कुमुदस्येश्वरो जवः ॥१२१॥
 शेषाहिदेशान्नेदिन्या समं प्रशापि राज्यभृत् । तस्मिन्परिणता नूनं कृत्याकृत्यविवेकविः ॥१२२॥
 तथा श्लोकस्य वणिजो व्यवहर्षुश्च सोभवत् । विवादे संशयं जिन्दन्नेवं स्थेयाद्यगोचरे ॥१२३॥
 सौदरागुडसद्भावे व्यापदौपयिकं धनी । न्यासीचकार वीक्षारलक्षं कोपि वणिग्गृहे ॥१२४॥
 125 तेनोपयुज्यमाना च व्ययेषु वणिजः करात् । कियत्यपि गृहीताभूदान्मामान्तरान्तरा ॥१२५॥
 जिंशर्हिशाष्टं याताह्य समाह्वयत्साधारिणम् । गृहीतशेषं दानं स धनं पार्थयताथ तम् ॥१२६॥
 वणिक्नु कुकुती तस्य न्यासपासाय सोद्यमः । कालापहारमकरोत्सैः कलुषधीर्मयैः ॥१२७॥
 स्रोतोभिर्व्यस्तमम्भोधौ लभ्यं मेघमुखैः पयः । प्राप्तिर्भूयस्तु नास्त्येव वणिग्न्यस्तस्य वस्तुनः ॥१२८॥
 नैकनिष्ठमुखः स्वल्पापयो मृष्टाकृतिर्भवन् । न्यासगःसविवाद्योयो वणिग्न्याप्राद्विशिष्यते ॥१२९॥
 130 विवादे भेदिना शार्दा स्मितैः प्राक्सख्यदर्शयिः । मुक्तं मुक्तं ज्ञायमानं पाणान्तेपि न मुच्यते ॥१३०॥
 निसर्गवञ्चका वेदयाः कायस्यो दिशिरो वणिक् । गुरुपदेशोपकारौर्किशिष्टाः सविवादिनोः ॥१३१॥
 चन्दनाङ्गालिके भेताङ्गुके धूपाधिवासिनि । विश्वस्वः स्यात्किराते^२ यो विपकृष्टस्य नापदः ॥१३२॥
 ललाटद्वयपुटभोजनद्वन्द्वद्वयस्तन्दनः । बट्टिन्दुवृश्चिक इव क्षमात्पाणान्तकृद्गणिक ॥१३३॥
 पाण्डुरदयामोभिधूमार्द्रः स्रक्पास्यो गहनोदरः । तुम्बीफलोपमः श्रेष्ठो रक्तं मांसं च कर्षति ॥१३४॥
 135 सोय निःशेषितमेषः क्रुद्धो निर्बन्धकारिणः । गणनापत्रिकां तस्य सभूषणमदर्शयत् ॥१३५॥
 यदादौ भेषस इति न्यस्तमभेषसे पदम् । आतरेष्वत्यये सतोर्गृहीता वट्टाशी त्वया ॥१३६॥
 छिन्नोपानत्कषाबन्धे शतं चर्मकृतेर्पितम् । विषादिकाकृते दास्या नीतं पञ्चाशतं घृतम् ॥१३७॥

११०. ^१) A, indicates here a lacuna of one *akshara*. १११. ^१) Emended with C; A लोको. १२९. ^१) Emended; A भूषणम्. Cf. viii. 154. १२९. ^१) Emended; A विषादिसायात्पु. Cf. v. 210. १३२. ^१) Emended; A किराते.

स्फोटने भाण्डभारस्य कन्दस्याः कृपयार्पितम् । कुलात्मा बहुशः पश्य भूर्जे लभं शतवयम् ॥१३८॥
 शिशुभ्योऽस्य विडालस्य क्रीताः पोषाय मूषिकाः । स्वयां शतेन वासस्त्याङ्गद्वान्मस्वरसस्तथा ॥१३९॥
 चरणोद्धतं सार्धं शालिचूर्णं च सप्रभिः । क्रीतं शतैः भाण्डपक्ष्माणि च घृतमाक्षिकम् ॥१४०॥ 140
 नीतं क्षौद्रार्कं कासायासायार्धमेकेन ते । सोऽयत्कजिद्वः किं वेत्ति वक्तुं लभं शतं ततः ॥१४१॥
 वृषणोष्पाटको भिक्षाचरस्ते हृदयाचकः । यो वारितो युद्धपटुस्तस्मै दत्तं शतवयम् ॥१४२॥
 आनीते भट्टपादानां मध्यं सर्वव्ययोपरि । शतं शतद्वयं धूपशन्दामूलपलाण्डुषु ॥१४३॥
 इत्याद्यविन्यतानुक्तान्परिहार्यव्ययानसौ । तस्यैकीकृत्य गणनां लभेति शनकैर्द्विधात् ॥१४४॥
 वर्षमासपहतिप्रख्यावृत्तिः पुनः पुनः । संसारस्येव तस्यान्तं न ययौ वर्तिताद्भुतेः ॥१४५॥ 145
 स मूलमहणं विण्डीकृत्याथ सकलान्तरम् । प्रसारितोऽस्तमेव मीलयन्नध्वान्मृदु ॥१४६॥
 शल्यमुद्धर निक्षेपं नयोऽज्ञासधने स्विदम् । विभ्रम्यदत्तं निर्दम्भं दीयतां सकलान्तरम् ॥१४७॥
 तत्स धर्म्यं वचो जानन्क्षणमुच्छसितोभवत् । क्षुरं क्षौद्रोपलिप्तं तु ध्यात्वा पश्चादतप्यत् ॥१४८॥
 युक्तापह्नतसर्वस्वं कौर्यानां रथमार्यकः । विवादे, नाशकज्जेतुं नापि स्त्रिया विचारकाः ॥१४९॥
 स्त्र्यैरनिश्चितन्यायं पुरो न्यस्तं ततो नृपः । तदिदमिति निश्चित्य वणिज तमनाथत् ॥१५०॥ 150
 अद्यापि न्यासदीक्षाराः सन्ति चेत्तत्पदद्वयताम् । अंशः कियानपि ततस्तनो वच्मि यथोचितम् ॥१५१॥
 तथा कृते तेन वीक्ष्य दीक्षारान्मन्त्रिणोऽब्रवीत् । राजभिर्भविनां राश्यां नाद्या ढङ्कः कियत् किम् ॥१५२॥
 न चेत्कलशभूपालकाले न्यासीकृतेऽप्यमी । दीक्षारेषु कुतष्टङ्का मन्त्रामाङ्का अपि स्थिताः ॥१५३॥
 निक्षिप्तैव लक्षेण वणिक्तस्माद्यवाहरत् । वणिजो ब्रविणेनायमव्यासेनान्तरान्तरा ॥१५४॥
 तस्माद्यदा यदेतेन गृहीतं दीयतां ततः । तदा प्रभृत्यद्यवाबलाभोऽस्मै वणिजोऽर्थिनः ॥१५५॥ 155
 न्यसनानेहसमैव प्रभृत्यस्मै प्रयच्छतु । लक्षादलखिडताल्लभं किं वाच्यं मौलिके धने ॥१५६॥
 अवधारयितुं शक्यं मादृशैः सवृणैरियत् । श्रीयशस्करवद्वीक्ष्यमीक्षेणु तु युज्यते ॥१५७॥
 विवादे संदिहानस्य युक्तं क्षान्त्यानुशासनम् । भाष्यं दण्डपराचारैः प्रयुक्तकुष्ठैः पुनः ॥१५८॥
 अनिर्धार्यं शल्येण महामर्मगतैष्विज । सविवादेषु सेपेक्षां कालापेक्षी व्यवघृष्टः ॥१५९॥
 पश्ये पाथिवस्त्वर्थं निधोद्यं तस्य पालनम् । प्रगच्छ जागरूकस्य मनोरेव मनस्विनः ॥१६०॥ 160
 सख्यं कारणनिर्घेपक्षमिनानांकारहीना सर्वाभावा वीतजनापवाद उचितोक्तिर्व्यं समस्तप्रियम् ।
 विद्वत्ता विभवाश्रिता तद्वणिमा पारिव्रजस्योऽग्निनो राजत्वं विकलकुम्भ चरमे काले किलेत्यन्यथा ॥१६१॥
 स वादशोषि राजेन्द्रचन्द्रमाः सत्किंलभयत् । मात्सर्याविष्टवैवह्याहोषोल्कावर्धभोषणः ॥१६२॥
 औदार्यसौम्यधीर्यगुणनारुप्यमस्तरः । बभूव संख्यातीतानां मानवाणहरो नृणाम् ॥१६३॥
 मानोज्ञैश्च भूयोपि वाक्यादप्यवहाहृतैः । लाघवं प्रत्युपालम्भैः पार्थिवोऽप्यनुमाजितः ॥१६४॥
 प्रसुप्तानां फणीन्द्राणां विज कोपोज्ञं विज । नेजो विस्फूर्जितं ज्ञेयं न हि नाम शरीरिणाम् ॥१६५॥ 165

१५९. १) A विभ्रम्य. १५९. १) Emended with C, A कौर्यानां. १६२ १) Emended, A स किला.

- विशेषे भूतसर्गस्मिन्न व कश्चित्स विद्यते । वपुर्वंशचरित्रादि यस्य दोषैर्न द्रुपितम् ॥१६६॥
 जातिः पद्मरुमाहपुः कपिलताक्रान्तं शिरः खण्डनमभ्रद्वयपुत्रिशीलतादिविगुणाचारप्रदुष्टं यशः ।
 विश्वस्तद्विरतिं प्रभूतविषयव्यामिश्रणो दुःसहा दोषा यत्र पुरोस्तु तत्र कतमो निर्दोषतोस्तेकभूः ॥१६७॥
 अत्रिचर्येति भूपालः स चकारानुजीविनाम् । वंशचारिचरैर्हादिदोषोद्घोषणमन्वहम् ॥१६८॥
 अन्योन्यद्वेषमुत्पाद्य संख्यातीता महाभटाः । युद्धभद्रालुना तेन हन्वयुद्धेषु घातिताः ॥१६९॥
 170 मासार्धदिनमाहेन्द्रमहाद्यक्षतरेषु सः । निनाय योधान्संनयानन्योन्यप्रपन्नैर्धनम् ॥१७०॥
 स नाभुदुस्त्वयः कश्चित्वा यत्र नृपाङ्गने । भूमिर्न सिक्ता रक्तेन हाहाकारो न चोद्ययौ ॥१७१॥
 नृत्यन्त ह्य निर्याता गृहेभ्यो वंशदोमिनः । बान्धवैर्मन्यिरे योधा लूनाङ्गाः पार्थिवान्ङ्गानां ॥१७२॥
 क्षिप्रपदयामकचांश्चालरुमभूनाकल्पशोमिनः । हतान्वीक्ष्य भटान्नाजा मुमुदे न तु विव्यथे ॥१७३॥
 नायों राजगृहं गत्वा प्रत्यायातेषु भर्तृषु । मेनिरे दिवसं लम्बमनास्था नित्यमन्यथा ॥१७४॥
 175 भवेत्तद्यदहं कुर्यामित्यहंक्रियया वदन् । सावित्र्यमव्याहतवान्यैस्सैर्भूत्यैरजिमहत् ॥१७५॥
 प्रवर्धमानांस्तानेव विवेषकलुषाशयः । हताधिकारान्विदधे बहुदाश्च विमानितान् ॥१७६॥
 दन्ष्ट्रकः कम्पनाधीशः प्रवृद्धौ तत्र सकुपि । विद्रुनो विषत्पाटायां निपत्य निहतः खड्गैः ॥१७७॥
 तेन स्ववर्धितो हाराधीश्वरो रक्तकाम्बुभिधः । हताधिकारो विदधे विभूर्ति वीक्ष्य भूयसीम् ॥१७८॥
 माणिक्यसैन्यपतिना हरेरेकस्मान्निवारिते । खिन्नेन विजयक्षेत्रे चक्रे व्रतपरिपहः ॥१७९॥
 180 कम्पनाद्यधिकारस्थाः प्रवीरास्तिलकादयः । काकवंशा मार्दवेन तत्कोपं नानुभाविताः ॥१८०॥
 भोगसेनो निरनुगः क्षीणवाला भवन्कृतः । तेनानिसेवाप्रीतेन राजस्थानाधिकारभाक् ॥१८१॥
 यस्येन्द्रहादशीयुदे सान्द्रसैन्योपि विद्रुतः । शुद्धवद्रग्गचन्द्रोपि रौद्रमालोक्य विक्रमम् ॥१८२॥
 येपि सन्नाभिधानस्य पुत्राः सामान्यशास्त्रिणः । तान्नृचक्षुर्दृष्ट्युद्गन्त मन्त्रिणः समपादयत् ॥१८३॥
 पुत्रो विजयसिंहस्य तस्सेवायुक्तदुर्दशौ । तिलको जनकश्चास्ताम्रमात्यभेगिमभ्यगौ ॥१८४॥
 185 यमैलाभयवाणादिमुख्या हारादिनायकाः । कस्तान्समर्थः संख्यातुं तडित्तरलसंपदः ॥१८५॥
 द्वित्राः प्रशस्तकलशादयः पूर्वं तदन्तरे । प्रापूर्वाल्लुभामन्तःस्थजीर्णानोकहयिभमम् ॥१८६॥
 कन्दर्पः क्षमाभुजा दूतैः समानीतोपि नाददे । तस्यासहनतां वीक्ष्य प्रार्थितोप्यधिकारिनाम् ॥१८७॥
 आस्थानाचारसंलप्यवहारानि मण्डले । नमस्त्राभवत्सर्वं तस्मिन्नभिनये नृपे ॥१८८॥
 लक्ष्मीः कार्मणचूर्णाङ्गा वेष्टयेव वशवर्तिनः । धीरानपि विधायेयं करोव्युन्मार्गवर्तिनः ॥१८९॥
 190 सपिण्डानामपि व्यक्तभूलवीक्षणतत्परा । प्रेततेव नरेन्द्रभीर्जातिजिह्वापकारिणी ॥१९०॥
 समस्तसंपत्पूर्णोपि यस्मात्सुस्सलभूपतिः । दध्यौ भ्रातुरवस्कन्दं राज्यापहरणोद्यतः ॥१९१॥
 अकस्मादभृगोच्छेदमिव तं शीघ्रपातिनम् । स्थानं वराहवार्ताख्यमुल्लङ्घ्यायाममपजः ॥१९२॥
 क्षिप्रकारी विनिर्गत्य तमप्राप्तपदं ततः । निपत्य सैन्यैर्बहुलैः सोपकारमकारयत् ॥१९३॥
 विद्रुतस्यास्पदे तस्य नानोपकरणैश्च्युतैः । ताम्बूलवल्लीकुण्डेश सामघी समभाव्यत ॥१९४॥

१६४. ¹) Emended with C; A °आस्तम'. १६५. ¹) Emended, A °जीर्णानोकह'. १९४. ¹) Emended; A ताम्बूलवेलाङ्क.

कृतकार्यपरावृत्त्यासावच्छेदोपि पार्थिवः । प्रत्यावृत्तं तमभृणोदन्त्येषुः क्रूरविक्रमम् ॥१९६॥ 195
 गग्गच्छन्स्त्वदादेशाश्रया बहलसैनिकः । चक्रे सुस्सलभूपालबलनिर्दलनं ततः ॥१९६॥
 असंख्यैः सौस्सलैर्योषैराहवायासनिःसहैः । क्लान्तिर्धमानोद्यानेषु शुभारीणाममुच्यत ॥१९७॥
 भर्तृमुसादस्यानृण्यं प्राणैर्युधि समर्पितैः । राजपुत्री गतौ तत्र सहदेवयुधिष्ठिरौ ॥१९८॥
 वराभ्यामुस्सलानीकाङ्गस्त्वान्नाप विदुतान् । चक्रे भूरितुरंगस्य यैर्भूपस्यापि कौतुकम् ॥१९९॥
 निविष्टकटकं तं स भुत्वा सेल्यपुराध्वना । क्रमराज्योन्मुखं यान्तं हुतमन्वसरक्षुपः ॥२००॥ 200
 अन्विष्यमाणसरणिः प्रयत्नादपजन्मना । प्रविशेश दरद्वेष्टा परिमेयपरिच्छदः ॥२०१॥
 दत्तमार्गं तस्य राजा डामरं लोष्टकाभिधम् । स सेल्यपुरजं हत्वा नगरं प्राविशत्ततः ॥२०२॥
 तस्मिन्दूरं गते वैरकलुषोपि स नारदे । भ्रातृस्नेहेन संरम्भे महीतुं लोहरं गिरिम् ॥२०३॥
 कल्हः कालिञ्जराभीशो दौहिर्मीं पुत्रवद्बुधे । यामवर्षयत स्नेहादपुत्रः पितृवर्जिताम् ॥२०४॥
 राज्ञो विजयपालस्य ह्युतां सुस्सलभूपतिः । उपयेमे स तां श्रीमाननवां मेघमञ्जरीम् ॥२०५॥ 205
 तस्य प्रभावाभिष्ठानाच्छिरोरपि न लोहरे । शक्तिरासीद्विद्वानामपि बाधाय वैरिणाम् ॥२०६॥
 धीरः सुस्सलदेवोपि मर्गिर्निर्गम्य दुर्गमैः । आसदङ्कुरिभिर्मसैः स्वोर्वीं तुरगिर्वदमेना ॥२०७॥
 प्रशान्ते व्यसने तस्मिन्धीरस्योच्छलभूपतेः । अन्येपि व्यवसनाभासा छत्पक्ष्वेसिनोभवन् ॥२०८॥
 भीमादेवः समादाय भोजं कलशदेवजम् । साहायकार्यमानिन्ये दरद्राजं जगद्वलम् ॥२०९॥
 सल्हो हर्षमहीभर्तुर्वद्वत्तमजोभवत् । भ्राता दर्शनपालस्य सञ्जपालस्तु तद्वलम् ॥२१०॥ 210
 नीतिज्ञेन ततो राज्ञा साक्षैव दरदीधरः । आक्षेपाहारिवः प्रावात्यस्यावृष्य निर्जं भुवम् ॥२११॥
 सल्हस्तमन्वगाच्छन्नं भोजोपिस्त्वस्त्रमण्डलम् । भजे सुस्सलदेवस्य सञ्जपालोत्तुजीविताम् ॥२१२॥
 गृहीतार्थेन भृत्येन निजेनैव प्रदक्षितः । भोजः क्षिप्रं नृपाद्याप निमग्नं तत्करोजितम् ॥२१३॥
 देवैश्चरामजः पितृकोपि हैराज्यलालसः । डामरानाभिते राक्ष निर्याते व्यद्वह्विशः ॥२१४॥
 विचारपरिहारेण धावन्तः सर्वतो जडाः । तिर्यञ्च हृष हास्याय पसिद्धिशरणा जनाः ॥२१५॥ 215
 मल्लस्य रामलङ्कयोर्हं सुनुरासं दिगन्तरे । अङ्गसूदः कश्चिदेवं चक्रिकावतुरो वदन् ॥२१६॥
 निन्ये प्रवृद्धिं व्यामृदैर्बहुभिर्द्वित्रयैः । धनमानादिदानेन भूमिपैर्भूम्यनन्तरैः ॥२१७॥ युग्मम् ॥
 वीर्ये प्रविष्टः कश्मीरानेकाकी धर्मपीडितः । व्यधीयत छिन्ननासः परिश्राय नृपानुजैः ॥२१८॥
 कटके पर्यटन्नाहः स एष दरद्वेष्टे पुनः । स्वजात्युचितभक्ष्यादित्रिकयी सस्मितं जनैः ॥२१९॥
 मिथैव नीतिकौटिल्यैः क्रियतेभ्युदयभ्रमः । शक्यतेपरया कर्तुं न दैवस्य मनीषितम् ॥२२०॥ 220
 शान्तापि ज्वलति कापि कानिभीमापि शाम्यति । दैवभातवशाच्छक्तिः पुंसः कक्षामिसंनिभा ॥२२१॥
 पलायनैर्नापवाति निधला भवितव्यता । देहिनः पुच्छसंतीना वक्षिज्वालेव पक्षिणः ॥२२२॥

१९६. ') Emended; A 'भीकान्मग्ग'. २०४. ') Emended; A कालिञ्जरा. Cf. vii, 1256. viii, 618.
 २१४. ') Emended with C; A वद्वत्. २१६. ') Thus corr. by A₂ from A₁ नक्षत्राणाम्. २१७. ') A₁ writes here २
 instead of युग्मम्.

- नाच्छिन्नवह्निविषाशस्त्रशरणयोगैर्न भ्रष्टपातरभसेन न चाभिचरैः ।
 शक्या निहन्तुमसौ विधुरैरकाण्डे भोक्तव्यभोगनियतो बद्धसितस्य जनोः ॥२२३॥
- भिक्षाचरः समादिष्टवधो जयमर्तागृहात् । नक्तं वध्यमुषं निग्ये वधकैः पार्थिवज्ञया ॥२२४॥
- 925 याणि प्रफोटय निशिमो वितस्तायां समीरणैः । क्षिप्रस्तदं क्षणं स्पन्दमानवक्षाः कृपालुना ॥२२५॥
 द्विजेनैकेन संग्रामभिरादुहतचेतनः । आसमस्यभिधानाया शान्तिर्द्विजे गौरवात् ॥२२६॥
 शान्तिपुरीभिरुक्ता या दत्तधनुरया तया । नीतो देशान्तरं गूढं वधूषे दक्षिणापथे ॥२२७॥ तिलकम् ॥
 स वृत्तप्रत्यभिज्ञोऽप्युवन्नरवर्मणा । मालवेन्द्रेण शस्त्रास्त्रविद्याभ्यासमकार्यत ॥२२८॥
 अन्यदीयं घातयित्वा तनुल्यवयसं शिशुम् । रक्षितो जयमस्यैव स किलेत्परोबुधन् ॥२२९॥
- 930 देशान्तरागताहूतात्तां वार्तामुपलब्धवान् । अत एवामवस्यस्या भूमिहरिलितादरः ॥२३०॥
 बहिरपतिभिन्दस्तस्य भीरो मार्गवर्तिभिः । चक्रे तदप्रवेशाय संबन्धं पार्थिवैः समम् ॥२३१॥
 ईर्ष्यामगोपयन्नार्थः शङ्कामच्छादयन्निषोः । स्वयमन्याभिगम्यस्व करोति हि जडो जनः ॥२३२॥
 भिक्षाचरं हते बालं चंदिदादाय तत्समम् । तन्नासा ख्यातिमनयद्विद्वेदेत्यपरोबुधन् ॥२३३॥
 तथैनं सोस्तु मिथ्या वा प्रतिष्ठां तां ताम्रवान् । यया लघुस्वामनेतुं न द्वेनाप्यशक्यत ॥२३४॥
- 935 स्वप्नेन्द्रजालमायानामपि निर्दिषया इमाः । कर्मवैचित्र्यजनिताः काश्चिदाधर्वविषयः ॥२३५॥
 स राजबीजी नाशाय विशां गूढं व्यवर्धत । पुरमादिदाहाय कक्षान्तरिष पावकः ॥२३६॥
 रोह्यन्तिकसीमनि प्रतिविषावीरुद्विषमारुहः काले प्रावृत्तुपवृत्ताच्छसिले मूर्खेत्यगस्त्योदयः ।
 सर्गच्छेदविधिक्षमानुदयतो रूढा किलोपद्रवान्संप्रभे प्रतिकारकल्पनमहो दीर्घावलोक्य विधिः ॥२३७॥
 अजायत विषमज्जगज्जगदुद्वरणक्षमः । तस्मिन्नेव क्षणे यस्मात्सुस्तलरुपापतेः सुतः ॥२३८॥
 तज्जन्मकालादारभ्य सर्वतो जयमर्जयन् । नामान्वर्यं नृपस्तस्य जयसिंह इति व्यधात् ॥२३९॥
- 940 शास्तुः सर्वार्थसिद्धाख्या यया सर्वार्थसिद्धिभिः । तथा तस्याभिधान्वर्यां नात्यजद्रुद्धिशास्त्रताम् ॥२४०॥
 मुद्रां स कुक्कुमस्याङ्गुस्तदीयस्याभ्युपागताम् । विलोक्योच्छलदेवोभूद्विमन्युर्भरतं प्रति ॥२४१॥
 बालस्यैवाङ्गुमुद्रास्य पैरं पितृपितृभ्ययोः । निवारयन्ती विदधे ह्यस्थितं मण्डलद्वयम् ॥२४२॥
 स स्वर्णिगः पितृनोक्षा ततः सुकृतसिद्धये । पकारोच्छलभूपातः पैतृके स्थण्डिले मठम् ॥२४३॥
 गोभूमिहेमवस्त्राक्षता तस्मिन्महोत्सवे । आध्वर्यकल्पवृक्षस्य स्वायी सर्वाधिनामगात् ॥२४४॥
- 945 प्रसादः महिस्तेन महार्घैः स्थाप्यसंपदा । महान्तोऽपि दिग्गन्तेषु पार्थिव्य विस्मयं ययुः ॥२४५॥
 भर्तृप्रसादाधिगतां श्रियं नेतुं परार्थ्यताम् । विहारं समतं देवी जयमस्यपि निर्ममे ॥२४६॥
 केषांचित्पूर्वपुण्यानां विरहेण महीभुजः । हताभीष्टाभिधानोभून्मठो नवमठाख्यया ॥२४७॥
 सुहृदां स्वसारमुद्दिश्य परस्मिन्स्थाण्डिले पितुः । विहारोऽपि कृतस्तेन नोचितं ख्यातिमायौ ॥२४८॥
 मृत्योर्मेस्तकपालित्वं तस्याकलयतः किल । न निष्ठां स्वप्रतिष्ठाञ्च संप्रपेदे व्ययस्थितिः ॥२४९॥

२२७. 'A₁ w. lies here ३ instead of तिलकम्. २३०. 'A' Emended; A 'तात्तावत्तमुप'. २३५. 'A' Emended with C; A 'अङ्गुत'. २३७. 'A' gloss प्रतिविषा वीरुन् यस्मादपविष्टादिनामन्तरं कोषे यया विधाविषा प्रतिविषातिविषोपविषारुणा भुज्जीनौर्ध्वं पैरि (Amarakota ii. 4. ७०-१००). २४७. 'A' Emended; A 'मठे'.

कदाचित्कमराज्यस्थो ब्रह्मर्षि स्वयंभुवम् । ययौ वर्हटचक्रार्थं गिरिपामं स भूपतिः ॥२५०॥ 250
 तं कम्बलेभ्ररप्रामाधना यान्तमवेष्टयन् । अकस्मादेत्य तत्रत्याधौराधण्डालशखिणः ॥२५१॥
 प्रजिहीर्षुमिरप्याभु तस्मिन्नल्पसैनिके । न तैः प्रहतमुनेजोवष्टम्भस्तस्मिन्तायुधैः ॥२५२॥
 अथ हारितमार्गः स गहने गिरिगह्वरे । भ्रमन्नल्पानुयाय्येकां क्षणदामस्यबाहयत् ॥२५३॥
 उषचार क्षणे तस्मिन्कन्दावारेषु दुःसहा । नास्ति राजेति दुर्वीरौ सर्वतः शोभकारिणी ॥२५४॥
 कटकक्षिःसुतात्यल्पा वात्येव गिरिगह्वरात् । सा दुष्प्रवृत्तिर्दीर्घेव पुरेण्य इवासदत् ॥२५५॥ 255
 नगराधिकृतस्तस्मिन्क्षणे क्लृप्ताभिधोभवत् । शखिणः कामदेवस्य कुल्यो रङ्गादिसोदरः ॥२५६॥
 कृत्वा पुरक्षोभशान्तिं शखीकः स नृपास्पदे । प्रविश्य भ्रान्तिभिः सार्धं कार्यशेषमविन्तयत् ॥२५७॥
 नृपं कं कुर्म हत्येवं तान्विचिन्तयतोब्रवीत् । सङ्ग्राभिधोपि कायस्थः कुटुम्बिकुटिलाशयः ॥२५८॥
 यूयमेव सुहृद्वन्धुभृत्यबाहुल्यदुर्जयाः । राज्यं कुरुत संपाप्य राष्ट्रमेवमकण्ठकम् ॥२५९॥
 तेनैवमुक्तास्ते पापा जातराज्यस्पृहास्ततः । सिंहःसनाधिरोहाय क्षिप्रमासन्समुद्यताः ॥२६०॥ 260
 श्रीयशस्करदेवस्य नन्द्या एत इति भुतिः । तदन्वयेभूत्सर्वेषां राजयौत्सुक्यप्रदायिनी ॥२६१॥
 अत एवाभजत्कोपं तेषां कुह्यदुक्तिभिः । सा वासनान्तःसंलीना सदाचारानपेक्षिणाम् ॥२६२॥
 कथं न प्रतिभात्येवा सङ्कस्यापि कुपद्धतिः । भारिकस्य कुले जातो लवटस्य हि सोधमः ॥२६३॥
 क्षेमदेवाभिधानस्य पुनोऽप्यल्पनियोगिनः । क्रूराशयस्त्वमभजन्महासाहसिकोचितम् ॥२६४॥
 वीर्येण स्वर्गभूङ्गात् हतवान्भूपतेर्गृहात् । संभावितोपि गाम्भीर्यान्नाज्ञायि स किलेङ्गितैः ॥२६५॥ 265
 सासिधेनुर्निरुणीषो विहसन्नखिलान्स्मयात् । राजपुत्र इवात्यल्पं स त्रैलोक्यममन्यत ॥२६६॥
 तस्य चिन्ता काचिदासीत्सदा दोलायतोऽङ्गुलीः । या राज्यहेतुः क्रूरेण फलेन समभाष्यत ॥२६७॥
 तन्निरा निजसंकल्पादपि ते राज्यलालसाः । नृपं जीवन्तमाकर्ण्य ततोभूवन्हनस्पृहाः ॥२६८॥
 न स्फुरन्न च संमीलन्न वा क्षप्र इवानिशम् । तेषां चेतसि सकल्पस्तदा प्रभृति सोभवत् ॥२६९॥
 अस्त्यिधारादेराण्य शनकैः पृथिवीभुजा । निन्यरे मध्यमां वृत्तिं राजस्थानाविवायै त ॥२७०॥ 270
 प्रकृत्या रक्षत्रापाजा सर्वेषामेव सर्वदा । तेषामप्यकरोद्वान्तरे मर्मस्पृहाः कयाः ॥२७१॥
 ते राज्ये हर्षभूभर्तुः पितरि प्रमथं गते । मातुस्तादृश्यमन्ताया विषयाया गृहेष्वसन् ॥२७२॥
 तैर्मर्यादामलको नाम शङ्खभृत्यातिवेदिमकः । सुहृदतोय विश्वस्तो जननीजारशङ्कया ॥२७३॥
 असतीमपि किं नैते न्यगृह्णन्ति भूपतिः । विचार्य कोपात्तमानुर्नासाच्छेदकारयत् ॥२७४॥
 तां कथां स नृपस्तेषां परोक्षमुदबोधयत् । क पुत्रांश्छिन्नासाया वदन्तिव्यन्धियेव च ॥२७५॥ 275
 बृहद्रथ्रादिगजैश्च कृत्वा कार्याड्यवारयत् । स कायस्थकृतान्तस्त्रं भजन्सङ्गुमपि प्रभुः ॥२७६॥
 पीडितस्तेन रौद्रेण निजोद्य गगनापतिः । कोशोत्पत्यपहर्नारं तं नृपाय न्यवेदयत् ॥२७७॥
 प्रवेशमागिकपदे हते राज्ञा वषा ततः । स क्रूरो रङ्गुङ्गादीन्यैरयत्पूर्वचिन्तिते ॥२७८॥
 जिवांसवस्ते नृपतिं प्रसङ्गापेक्षिणः परैः । समगंसत दुष्पथैरय हंसरथादिभिः ॥२७९॥

- 280 प्रजिहीर्षुभिर्द्वीशं पीतकोशैः समेत्य तैः । चतुष्पञ्चानि वर्षाणि नावाप्यवसरः क्वचित् ॥२८०॥
 बहुभिर्बहुषा भिद्यैर्बहुकालं विचिन्तितः । न भेदमगमन्मन्त्रः स चित्रं लोकदुष्कृतैः ॥२८१॥
 तथैतां कुरुते शश्वपुषो मर्मस्त्वृशं कथाम् । इति प्रत्येकमुक्त्वा ते विरागं पार्थिवेभ्यजन् ॥२८२॥
 तैररःपार्थिवृषादि गूढैर्धर्मभिरायसैः । प्रच्छाद्य पार्थिवोऽजस्रमनुसन्ने जिघांसुभिः ॥२८३॥
 असहो विरहं सोढुं यां प्रासादयितुं न काम । राजापि संवधे चेष्टां प्राक्प्राकृतमुज्ज्वलत् ॥२८४॥
- 285 स्वभाववैपरीत्येन नाशचिह्नेन स स्थिराम् । जयमत्या संहापीति तदादाहस्तरङ्गयम् ॥२८५॥
 रक्षां भिक्षाचरस्याहुर्निमित्तं तत्र केचन । केचित्तु विमुत्सवृक्षां प्रेम्णां तरलवृक्षिताम् ॥२८६॥
 अथ वर्तुलभूर्भर्तुरात्मजा विज्जलाभिधा । कृतपाणिमहस्यागाह्यालभ्यं वसुधाभुजः ॥२८७॥
 संग्रामपाले नृपतौ तस्मिन्नवसरे मृते । तस्सूनुः सोमपालाख्यः पित्र्यं राज्यं समावधे ॥२८८॥
 राज्याहंमपजं बद्धा सोऽप्यधिष्यत चाक्रिकैः । इति कोपाचरेन्द्रोभूत्कुध्वन्नाजपुरीं प्रति ॥२८९॥
- 290 लक्ष्मीस्यैर्व्यप्रतिभुवः पुत्र्याः पाणिमजिग्रहत् । ..... ॥२९०॥
 अर्धचिन्तामणेस्तस्य प्रीणतो निखिलाः प्रजाः । नानाव्ययोजिनो रेजे पश्चिमः स महोत्सवः ॥२९१॥
 याते जामातरि क्षमाभृच्छके निखिलतन्निग्नः । निर्वृत्तीन्किमपि कुप्यन्वुर्धुंभूस्तु व्यसर्जयत् ॥२९२॥
 भोगसेनोपि भूपेन काले तस्मिन्समन्युना । निवारितो हारकार्योत्सवैरः समपद्यत ॥२९३॥
 विक्रान्तः स हि कार्यस्थो निर्जिताखिलडामरः । सुस्सलक्ष्मापतिं जेतुं प्रतप्ये लोहूरं पुरा ॥२९४॥
- 295 वारसत्यमिश्रं वैरैरेण वारितोऽयं महीभुजा । तत्परीवादमकरोशुक्रोधावेत्य तद्य सः ॥२९५॥
 प्रवेशयन्नङ्कुच्छुङ्कुमुखान्स समयान्तरम् । तमादिसुहृदं वीरं तदा राज्ञा विमानितम् ॥२९६॥
 विमानिता विशालेच्छाः संहता हतवृत्तयः । न ते बहिष्कृतास्तेन यमराष्ट्रं जिगीषता ॥२९७॥
 तान्भोगसेनविन्यस्तसद्भावान्कुटिलाशयः । सङ्गो निनिन्द वीरस्त्वात्तं जानन्सरलान्तरम् ॥२९८॥
 ऊचे चायैव हित्वापि प्राणान्यथापाद्यतां नृपः । भोगसेनोन्यथा भेदं कुर्यादगहनाशयः ॥२९९॥
- 300 अन्यथाभूष सङ्गोक्तं भोगसेनो यदब्रवीत् । किञ्चिद्ब्रह्मोस्मि वक्तुमिच्छेत् नृपतिं भेदलालसः ॥३००॥
 स तु किं वक्ति न हारं तव दद्यामिति ब्रुवन् । दुष्टुष्टुपक्षप्रणयं नित्ये तमवमानयन् ॥३०१॥
 प्रबोधाधायिनो हेष्टि नियतिप्रणयीभवन् । तपात्ययाहनिद्रान्तं हव जन्तुर्गंतस्मृतिः ॥३०२॥
 तन्निग्नो यामिका भूत्वा स्वस्मिन्वारे ततोविशन् । ते राजधानीं संवहैः स्वसैन्यैः सह संहताः ॥३०३॥
 यामिन्यां यं वयं हन्मस्तं हतेत्यभिधाव च । प्रावेशयन्न्यस्तचिह्नांधण्डालान्मण्डपान्तरम् ॥३०४॥
- 305 भुक्तोत्तरं स्थिते राशि ते बाधे मण्डपे स्थिताः । सरोपो नृप इत्युक्त्वा सेवकोत्सारणं व्यधुः ॥३०५॥
 राजा च विज्जलावेक्ष्य यियाद्धर्मण्डपान्तराम् । दीपिकाभिः कृतालोको निर्ययौ मदनालसः ॥३०६॥
 मध्यमं मण्डपं तस्मिन्प्राप्ते स्वलौः सहानुगैः । तस्यैकं मण्डपं सङ्गो रुद्रान्यानरुणज्जनान् ॥३०७॥
 अन्यैरप्यपिमे द्वारे निवसे सर्व एव ते । जिघांसवः समुत्थाय नृपतिं पर्यवारयन् ॥३०८॥

२८३. ^१) Emended with C; A पार्थिव. २८५. ^१) Emended; A महा. २८६. ^१) Emended with C; A विहस्त. २९०. ^१) A omits here two *pādas* without indicating a lacuna, C adds here : तं वेष्टं सर्वलोकाणां अष्टं सर्वभण्डानां. २९२. ^१) Emended with C; A निर्द्वीशः किमपि. — ^१) Emended; A दुष्टुष्टु. २९५. ^१) Emended with C; A निभं वै. ३०१. ^१) A दुष्टुष्टु.

विश्वप्रदम्भादेकेन रज्जुमये निवेदुषा । तं द्विजो दिव्यगस्तेजः शस्त्रया कृष्टकचोभिनत् ॥३०९॥
 ततः काश्चनगौराणि तस्याङ्गान्यसिधेनवः । बह्वाः सुमेरुमृङ्गाणि महोरम्य इवाविशन् ॥३१०॥ 310
 म श्रोहो श्रोह इत्युक्ता केशान्कृष्टान्मिभोचयन् । क्रीडाशस्त्रयाः कपां रज्जुमुष्टिं दन्तैर्वपाटयत् ॥३११॥
 सुजनाकरनामा हि भृत्यः कटारकं बहन् । तस्यान्तिकास्पलायिष्टः प्रहरत्स्व विरोधिषु ॥३१२॥
 शनो बालोचितां लक्ष्मीं क्षुरिकां स चकर्ष ताम् । मुष्टावर्गलिता कोशात्सा कृष्णेन विनिर्ययौ ॥३१३॥
 निर्यातान्त्रः शत्रुभिस्तैस्त्यक्तकेशो बबन्ध तम् । धम्मिल्लमथ तां शर्वां जानुहन्तारर्पयन् ॥३१४॥
 नदित्वा प्रहरंस्तेजं तावृक्षीर्योपि सोभवत् । येन क्षिती निपतितः सर्वमर्मेस्विवाहतः ॥३१५॥ 315
 अभिनश्य ततो रज्जुं प्रहरन्तं च पृष्ठतः । नदन्तिह इव व्यङ्गं परिवृत्य व्यदारयत् ॥३१६॥
 अन्यं च शस्त्रिणं कवित्सवर्माणमपातयत् । विवेष्टमानो यः प्रागैरचिरेण व्ययुज्यत ॥३१७॥
 लम्बान्तरे प्रवासाय तस्मिन्भावति मण्डपः । रक्षिभिर्भूमिपालोयमित्यबुद्धा कषाटितः ॥३१८॥
 हारमन्यत्वसर्वस्य क प्रयासीति जल्पता । छुट्टेन रज्जुमार्गेण खड्गपातैरहन्त्यत ॥३१९॥
 भोगसेनें ततोपश्यद्धारस्यान्ते समुत्थितम् । शरतूलिकया भिज्जिमालिखन्तं पराङ्मुखम् ॥३२०॥ 320
 भोगसेनेक्षसे कस्मादमुं त्वमिति वारिणम् । सोऽयं किमपि क्षीतः प्रधावन्तं जगाद तम् ॥३२१॥
 रय्यावद्वाभिषेो दीपधारस्तिस्रस्त्रिरायुधः । अयोदीपिकयारश्चयुद्धस्तैर्विशतोपतन् ॥३२२॥
 चापेयः सोमपालाख्यराजपुत्रः क्षताहितः । प्रहारैः प्राग्वैहृद्यो न गर्हाचारतामगात् ॥३२३॥
 गौत्रः श्रीभूरपालस्य राजकापत्यमज्जकः । विदद्वौ श्रेय संघाय शस्त्रां पुच्छच्छटोपमान् ॥३२४॥
 ततः प्रधावन्प्रदीपमारुहक्षुः क्षितीधरः । निहृत्तजानुधण्डलैरालितिलङ्ग वधुंधराम् ॥३२५॥ 325
 तत्पृष्ठे स्वं क्षिपन्वेहं प्रहारैर्जर्जरकृतः । शृङ्गारनामा कायस्यो निर्द्वेहो वारितोरिमिः ॥३२६॥
 पुनरुत्थानुकामस्य सर्वे शस्त्रावलीर्ह्रियः । न्यपानयन्तस्य काल्या नीलाञ्जवरणस्रजम् ॥३२७॥
 तिष्ठेत्कदाचिद्धूर्तैर्यमविपन्नो विपन्नवत् । कन्धरामधमः सङ्गुस्तस्येति स्वयमच्छिन्नन् ॥३२८॥
 कृतं पदाप्रहरणं यस्य सोऽहमिति बुवन् । छिन्वाङ्गुलीधकर्षापि रत्नाङ्गामूर्मिकावलीम् ॥३२९॥
 एकपादस्थितोपानस्त्रस्तनाल्यैः शिरोवैहैः । छन्नवक्रः स दृशे क्षमो दीर्घभुजः क्षिती ॥३३०॥ 330
 पर्याप्रयास्य पर्यन्ते वीरवृत्त्या महौजसः । निर्दोषतामीपदगान्निस्त्रिशशस्त्रं जनान्मति ॥३३१॥
 सेवकः भूरटो नाम पुष्करेश्रोहमुष्कैः । निर्गत्य भोगसेनेन बहिः क्रोधाग्निपातितः ॥३३२॥
 प्रस्थितो वयितावासं स विद्रोहवशादिब । पन्थानं प्रविशीनाथः काल्या जपाह वेदमनि ॥३३३॥
 राज्योद्याने नृपतिमधुपा भोगकिञ्चल्लोकलोभतो नानावसनकुक्षमभेगिभिः प्रीणयन्तः ।
 हा विद्वैशानलितरलय पात्यमाना नियत्या वल्लवैरैते किमपि सहसा दृष्टमष्टा भवन्ति ॥३३४॥
 तिर्यग्यस्त्रिजगज्जयी परिभवं लङ्केधरो लम्बवान्प्रापाशेषनृपोत्तमः कुरुपतिः पादाहतिं मूर्धनि ।
 इत्यन्ते बह्वमानहृत्परिभवः सर्वस्य सामान्यवत्तत्को नाम भवेन्महानहमिति ध्यायन्पुत्रार्हक्रियः ॥३३५॥ 335
 पराङ्मुखमहितैस्त्वयं तमनायमिव प्रभुम् । नमं हुताशसात्कर्तुं स्वच्छन्नपाहिणोनयन् ॥३३६॥

- भुजौ कण्ठे गृहीत्वैकः कराभ्यां चरणौ परः । तं भुजभीवमालोलकुन्तलं रुषिरोक्षितम् ॥३३७॥
 सभृत्कारश्रणं नममनाथमिव पार्थिवम् । राजधान्या त्रिनिष्कृष्टं न्यपत्तां पितृकानने ॥३३८॥
 महासरिद्रितस्ताम्भः संभेदहीपभूतले । अह्नाय तद्धितस्कारं ते भीतास्तस्य चक्रिरे ॥३३९॥
 340 न हतो नापि निर्दग्धः स केनापि व्यलोक्यत । उज्जयेव गतस्त्वायु नेत्रनिर्विषयोभवत् ॥३४०॥
 व्यतीतेन स सर्वैकचत्वारिंशतमायुषा । सप्ताशीत्यम्बपौषस्य भुरुषष्ठ्यां व्ययुज्यत ॥३४१॥
 चक्रेथ सासिकवचो रङ्गुः शोणितमण्डितः । इमशानाश्मनि वेताल इव सिंहासने. पदम् ॥३४२॥
 ..... । --'वद्धमूलानामाद्यानां तन्न' दिद्युते ॥३४३॥
 तस्यावरोहतः सिंहासनाद्योऽर्जुं पुरो युधि । विक्रामन्तो बन्धुभृत्या युद्धभूमिमभूयन् ॥३४४॥
 345 तन्निष्णो वट्टपट्टाख्यो युद्धा तद्वान्धवौ चिरम् । योधाध कटसूर्यायाः सिंहद्वारेपतन्हताः ॥३४५॥
 रणरङ्गनटो नृत्यान्निव राजगृहाङ्गने । सखद्भवेष्टको रङ्गुः खण्ड्यवह्निताम्बभौ ॥३४६॥
 दिशन्विजयसंदेहमहितानां क्षणे क्षणे । प्रहरैः सुबद्धभिक्षा स चिरेणापतन्नगे ॥३४७॥
 राजब्रह्मोचितं तस्य निहतस्यापि निपहम् । वैशसत्यक्तमर्थको गर्गः कोपादकारयत् ॥३४८॥
 दिङ्मागटान्तिके द्यष्टुः पौरैर्महमाश्मवर्षिभिः । अवस्करप्रणालान्तर्मम्रवक्रो न्यपात्यत ॥३४९॥
 350 ते गुल्फदामभिः कृटाः स्थाने स्थाने प्रभुबुधः । तत्क्षणं लोकयस्कारपूजां कृत्योचितान् वधुः ॥३५०॥
 पलाय्य प्रययुः कापि सङ्गं हंसरथादयः । मरणाभ्यधिकां कंवित्कारं सोढुं विपद्यधाम् ॥३५१॥
 द्युत्यन्पराजितं गर्गः नटे तदनुजे विदन् । भोगसेनोय तां वार्तामभृणोत्यलयेपमाम् ॥३५२॥
 व्यावृत्य प्रत्यवस्थातुकामः पश्यन्पलायिनः । योधान्स्वैः सहितः कैश्चित्तः कापि भयादगात् ॥३५३॥
 इत्थं निहतविश्वस्तनायका ब्रह्मघृंसंहतिः । स्वदोर्मात्रमहायेन गर्गचन्त्रेण सा कृता ॥३५४॥
 355 सत्त्वं साहससिद्धिं च नेतिहासेष्वपि क्वचित् । अभौषं तादृशं यादृक्तस्यास्ते स्म प्रतापिनः ॥३५५॥
 निशां प्रहरमङ्गधराज्यं कृत्वा स लब्धवान् । ब्रह्मकुच्छुद्धराजाख्यां गतिं कुकुनिनामगात् ॥३५६॥
 यशस्करकुले जन्म ब्रह्मभूमिस्तैः प्रमाणितम् । क्षणभङ्गचभजन्नाज्यं यस्माद्गण्डदेववत् ॥३५७॥
 दावोषीपनकूटयन्त्रघटनैः सिंहादिसंहारिणो यान्त्याकस्मिकगण्डशैलपतनैरन्तं किराता वने ।
 एकैतेन ननु प्रधावति जनः सर्वोपि मृत्योः पथा हन्ताहं निहतोयमेव तु मितं कालं त्रिभेदपहः ॥३५८॥
 स्वोद्वाहे ललाषमङ्गलरवो यैर्दुर्लभैः भूयते दीनैस्तैर्देयिताविलाप उदयघ्नाकर्ण्येतेनक्षणे ।
 ह्योपि प्रव्रतितं प्रदृश्यति परः स्वं प्रन्तमन्ते मुरोद्भूतं सोप्यवलोकायत्यहह किङ्कोशोयमान्यावहः ॥३५९॥
 360 सायं विचिन्तितो रात्रौ कलितोन्यत्र वासरे । दुर्विपाकप्रदानाभूद्भृगां साहसद्रुमः ॥३६०॥
 अथ सिंहासनस्यान्तः कार्यन्ते त्यक्तविपहः । गर्गः प्रशालितामर्थधकन् स्वामिनं चिरम् ॥३६१॥
 तस्मिन्ददति सर्वोपि पौरलोको भयोऽजितः । संप्राप्तावसरो भूपं व्यलापीलोकवत्सलम् ॥३६२॥
 कार्णयोत्पत्तये दत्त्वा कोशं जीवितकामया । जयमस्या तदावादि गर्गः कपटशीलया ॥३६३॥

३५१. ¹) These words written by A₁ after verse 342, belong apparently to a verso of which the beginning is lost; the lacuna in the text is not indicated in A. Perhaps, more verses have lost here.—²) A तन्निविर्. ३५६. ¹) Thus corr. by A₁ from मन्त्रः. ३५२. ¹) Thus corr. by A₁ from मन्त्र. ३५८. ¹) A₁ gloss अहं हन्ता.

कुह मे संविदं भ्रातरिति सत्त्वमयस्तु सः । तत्प्रक्रियावचो शास्त्रा चितिं तस्या अकल्पयत् ॥३६४॥

चिकुरनिषये यत्कौटिल्यं विलोचनयोधं या तरलतरता यत्काविव्यं तथा कुचकुम्भयोः ।

यसति इदि तथासां पिण्डीभवस्तु ता इमा गहनइदया विशायन्ते न कैश्चन योषितः ॥३६५॥

365

दौःशील्यमप्याचरन्त्यो वातयन्त्योपि वल्लभान् । हेलया प्रविशन्त्ययि न स्त्रीषु प्रत्ययः क्वचित् ॥३६६॥

युग्याधिखडा सा यान्ती यावन्मार्गे स्थलम्बत । अमतो बिज्जला तावधिर्मत्य प्राविशधिताम् ॥३६७॥

अथ तस्याश्रितारोहं कुर्वन्त्या भूषणाधिभिः । लुण्ठकैर्लुण्ठयमानाया व्यया गात्रेषु पप्रथे ॥३६८॥

सच्छन्नचामरे राज्यौ' इद्यमाने विलोकयन् । लोकः सर्वोपि साक्रन्दो दग्धवृष्टिरिवामवत् ॥३६९॥

औचित्यं तेन च तदा नित्येत्यन्तपवित्रताम् । सर्वैर्यदर्थमानोपि नोपायिक्षिप्तृपासने ॥३७०॥

370

सुतमुच्चलदेवस्य बालमङ्गैः निधत्सता । राज्येभिषेक्तुं ते केचित्सेनान्यैर्व्यन्त यत्नतः ॥३७१॥

लोको येव्वथ केवाचित्त्वमालोक्य सस्मितः । भिक्षामप्यटितुं जाने नैव जानाति योग्यताम् ॥३७२॥

राज्यां श्वेताभि - नायां मल्लराजस्य ये' सुताः । सल्हणाद्यास्त्रयोभूषणमध्यमे प्राक्षयं गते ॥३७३॥

हन्तुं ज्येष्ठकनिष्ठौ द्वौ शौषौ सल्हणलोठनौ । अन्विष्टौ शङ्कराजेन भयान्नवमटं गतौ ॥३७४॥

निर्लेजैर्निहनाश्रोमधूनिवहाय मिलितैः पुनः । तन्व्यभारोहसचिवैरानीतः कृतचाक्रिकैः ॥३७५॥

375

दृष्ट्वा राज्याहमप्राप्य कंचिज्जयायांस्तयोस्तदा । गर्गेण राज्ये संरम्भादभ्यधिच्यत सल्हणः ॥३७६॥

हा धिक्चतुर्णां यामानामन्तरे नृपतित्रयी । अहस्त्रियामे तत्रासीद्दया या पुरुषार्थयुः ॥३७७॥

ये सायमुच्चलुनृपं प्राक्के रङ्गं सिषेविरे । मध्याह्ने सल्हणं प्रापुर्दृष्टास्ते राजसेवकाः ॥३७८॥

अथ लोहारकोटस्थः सार्धं ह्नि गलिते नृपः । सुस्सलो भ्रातृमरणं श्रुत्वा तूङ्गान्तमानसः ॥३७९॥

गर्गेण प्रहितो दूतः स क्रन्दन्स्वं क्षिपन्सितौ । ततस्तं वीनसदिहं चकारातेप्रलापिनम् ॥३८०॥

380

आद्यासल्हणवृत्तान्तपर्यन्तो नाशृणोत्कथाम् । गर्गदूताङ्गानृपं स्वस्याह्वानं च केवलम् ॥३८१॥

अभ्रह्मणस्तं शीघ्रमरिच्छेदं सुदुष्करम् । तदाह्वानाय गर्गो यं प्राहिणोत्तं चलन्गृहात् ॥३८२॥

आक्रन्दमुखरो भूत्वा तां रात्रिमरुणोदये । कश्मीराभिमुखो यात्रामसंभृतबलोप्यदात् ॥३८३॥

अन्योथ गर्गदूतस्तं पथि संपठितोभ्यधात् । कृत्स्नमात्रेण वृत्तान्तं नागन्तव्यमिति ध्रुवम् ॥३८४॥

क्षिप्रं हतेषु ब्रह्मेषु त्वय्यसंनिहितेनुजः । कृतस्तु सल्हणो राजा कृत्यामागमनेन किम् ॥३८५॥

385

भुवेति गर्गसदेशं कोपादसहनो नृपः । अप्रयाणैषिणो भृत्यान्विहस्यैवं वचोत्रवीत् ॥३८६॥

नास्माकं पैतृकं राज्यं यदि रिक्थहरोनुजः । मज्ज्यायसा मया चैतद्भुजाभ्यामार्जितं पुनः ॥३८७॥

राज्यं स्वीकुर्वतोऽन्यो न दाताभूत्सदावयोः । येनाहतमिदं पूर्वं स क्रमः क्व गतोधुना ॥३८८॥

हस्त्युक्ताविरतैरेव वहत्रासीत्पयाकैः । दूतांश्च पार्श्वे गर्गस्य स्वीकृत्यै प्राहिणोद्वहन् ॥३८९॥

स काष्ठवाटं संपाप सल्हणस्य हितैषिणा । निर्गत्य गर्गचन्द्रेण चक्रे हुष्कपुरे पदम् ॥३९०॥

390

प्रवृत्तायां विभावयी दूतैः कृतगतागतैः । तस्याङ्गीकृतसामापि गर्गो ब्रह्मोभ्यधीयत ॥३९१॥

३९१. '1) Emended; A राज्ञो. ३९१. '1) Emended with C; A 'स्वेत्यन्. ३९३. '1) Thus A, C R; A, च.

- कार्यमध्यगतो राजा तथापि शशिणोत्तदा । धात्रेयं भ्रातरं गर्गाभ्यर्णं हितहिताभिधम् ॥३९२॥
 भोगसेनः क्षणे तस्मिन्नाययौ दैवमोहितः । खादाकान्त्रिलववनजान्मध्यैकृत्य नृपान्तिकम् ॥३९३॥
 सोभ्यर्णं कर्णभूत्याख्यमभारोहं महीपतेः । विद्यज्य गर्गं जेष्यामीत्युक्त्वाभूलीमनोद्यतः ॥३९४॥
 305 कालापेक्षामपि त्यक्त्वा हन्तुं भ्रातृदुहं स तम् । योग्यं प्रसङ्गमन्विष्यञ्जते लोकैरसज्जनः ॥३९५॥
 यस्य भ्रातृदुहः पार्थे स त्वमाभीयसे कथम् । गर्गोपि तमुपालेभे दूतैरित्यादि संदिशन् ॥३९६॥
 स तु मार्गात्पलाय्यायं तमसीति विलम्बकृत् । दत्तास्कन्दः क्षपापाये तं सानुगमधातयन् ॥३९७॥
 पतन्नं कर्णभूतिर्वीरवृत्त्या व्यरोचत । तस्य हिमातुरो भ्राता तेजःसेनोप्यनूयया ॥३९८॥
 तेजःसेनस्तु भूलाये नृपादेशाव्यवेद्यत । मरिचो लवराजस्य तनूोश्चपतेरपि ॥३९९॥
 400 अवष्टम्भेन भूषोभसिधहाचयहश्मः । न येनासितुमप्यास्था तावदासीत् तद्वलम् ॥४००॥
 पुरोगोपि कृतः पथाद्योतीतीक्ष्णं महीभुजा । स सञ्जपालस्तत्पार्थमथादायायौ हयान् ॥४०१॥
 तेष्वयातेष्ववष्टम्भं यातं किञ्चिच्च तद्वलम् । प्राप्तश्च गर्गसेनानीः सूर्याख्योनल्पसैनिकः । ४०२॥
 दुपुधुर्वीर्यं तानामैर्नृपोश्चमपिरोपितः । उत्सेकशठधीर्वर्मं कृच्छ्राच्च परिधापितः ॥४०३॥
 गगनं शलभच्छमिव कुर्वन्तथापतन् । शरासारो रिपुबलात्सर्वतोऽस्थिघ्नस्ततः ॥४०४॥
 405 ओंकारं शरभूकारैः कृत्वा श्रोहस्य दुःसहाः । पादरत्नाजकटके सर्वान्सर्वायुषैर्षिषः ॥४०५॥
 हतविक्षतधिष्ठस्तसैन्यः साहसिको नृपः । वेगादपससारैको मध्यासिर्गन्त्य वैरिणाम् ॥४०६॥
 गर्जस्तिनुरथाभ्रान्तनयुजतिरलङ्घयत् । सवाजिना तेन सेतुर्दुर्लभः पत्रिणामपि ॥४०७॥
 सञ्जपालादयो द्विजाः शेकुस्तमनुवर्तितुम् । पृष्ठलभा निरुधन्तः स्थाने स्थाने विरोधिनः ॥४०८॥
 वीरानकाभिधं वीरः स खड्गानां निवेशनम् । विशिष्टैः समं भृत्यैः प्रविष्टस्तस्यजेरभिः ॥४०९॥
 410 निरम्बरैर्निराहारैस्तिष्ठन्कतिपयैः समम् । स तत्र चित्रमाक्रम्य निर्भयो दण्डयन्खड्गान् ॥४१०॥
 क्रमेण च हिमापातदुर्लङ्घ्याध्वनि संकटे । अविपन्नो भाग्ययोगास्पययौ लोहरं पुनः ॥४११॥
 पदे पदे प्राप्तमृश्यायुःशेषेण रक्षितः । तथाप्यासीत् कश्चमरिप्राप्तिमेव विचिन्तयन् ॥४१२॥
 वराकं शरसेत्स्वपाद्गौं हितहितं कुधा । विरुद्धधीर्वितस्तायां बद्धपाण्यङ्गिमक्षितम् ॥४१३॥
 तस्मिन्प्रक्षिप्यमाणेष्वक्षेमाख्यः स्वं क्षिपन्पुरः । दासोऽयोधैः पदारोहमधःपातेपि लब्धवान् ॥४१४॥
 415 राज्यप्रदः क्षतारिश्च गर्गः प्राप्नोति ततः । प्राप सल्हणराजस्य सविशेषमधीशताम् ॥४१५॥
 स भूमन्मन्त्रविक्रान्तिहीनो राज्यमवाप्तवान् । चक्रभ्रममिवापश्यत्सर्वतो भ्रान्तमानसः ॥४१६॥
 न मन्त्रो न च विक्रान्तिर्न कौटिल्यं न चार्जवम् । न दातृता न तुष्टध्वं तस्योत्रिकां किमप्यभूत् ॥४१७॥
 तद्वाज्ये राजधान्यन्तर्मेध्याङ्गैर्बलिमस्तुतः । लोकं सुमुषुरन्याध्वसंचारस्य कथैव का ॥४१८॥
 पञ्जुरप्यङ्गना कालं क्रान्त्या यत्रात्यवाहयत् । पुमानप्यभवत्तत्र साध्वसाध्वस्तधीरसौ ॥४१९॥
 420 यामथा सल्हणोन्नेद्युर्भजे तां लोटनः स्त्रियम् । साधारण्यं गतो राज्यभोग इत्यभवत्तयोः ॥४२०॥
 पुरुषान्तरविज्ञानविहीनस्य प्रमाद्यतः । सर्वोपि तस्य तन्त्रज्ञैर्व्यवहारो व्यहस्यत ॥४२१॥

१९१. ^१) Emended with C; A सन्धिघात्. ४१६. ^१) Thus A. ४२०. ^१) Emended with C; A लोटन.

श्चभुरो लोटनस्योजसूहस्तेन व्यधीयत । हारे तापसगोष्ठीषु योग्यो विक्रमनिधुरे ॥४२२॥
 यः सुस्सलभयोच्चेदमङ्गीकुर्वेस्तदागमे । स्वमन्त्रलक्षजापेन सिद्धिं मन्त्रक्षणेभ्यधात् ॥४२३॥
 जिम्बो गर्गाक्षया राजा तदभियमपातयत् । बद्धादमानं वितस्तायां त्रिम्बं नीलाभ्रश्चामरम् ॥४२४॥
 राजानुपाहको गर्गास्तास्ताभ्यापदयन्निपून् । हालाहाण्डामरान्भूरीन्वत्तभोज्यानधातयत् ॥४२५॥ 425
 रात्र्यकिञ्चित्करे गर्गायत्तजीवितमृत्यवः । बाष्पाभ्रान्धनतरे चासन्नल्पे वा प्रथमोपि वा ॥४२६॥
 कदाचिद्धरादग्नें प्रविष्टेय नृपान्तिकम् । चुक्षोभ नगरे लोकः सर्व एव भयाकुलः ॥४२७॥
 नदा ह्युदचरद्वातां भूलान्यारोप्य नौपु यत् । कुप्यन्गर्गोयमायातो हन्तुं सर्वावृषाभितान् ॥४२८॥
 गर्भिणीगर्भेपातिन्या तादृश्या भयवातिया । द्वित्राण्यहान्यन्वभावि जैवैर्ज्वर इवाविकिः ॥४२९॥
 ततस्तिलकसिद्धान्तैरुद्रेकाङ्गादीयत । अनवेक्ष्य नृपदेशमास्कन्दो गर्गमन्दिरं ॥४३०॥ 430
 देशश्चात्यन्वगः कृत्स्नो धावति स्म भूतायुधः । प्रत्यपहीतानखिलाङ्गारोचन्त्रस्त्वविकलः ॥४३१॥
 निर्लेज्जा दिग्भङ्गहारलङ्ककाष्टास्तुरंगमैः । भ्राम्यन्तस्तत्राह्वयन्त गर्गावसथवीथिषु ॥४३२॥
 निषिद्धेन न तान्नाजा प्रत्युतास्कन्ददायिनाम् । लोटनं कुण्डशक्तीनां तेषां स्फूर्त्यै व्यसर्जयत् ॥४३३॥
 तेनापि योषैर्गर्गस्य रुद्धमार्गेण मन्दिरम् । न रुद्धं नापि निर्दिष्टं पारितं हत्तवद्भिना ॥४३४॥
 धानुष्कः केशवो नाम मदेशो लोटिकामठे । अवायतैव नाराचैस्तथोपाध्यातयन्परम् ॥४३५॥ 435
 प्रकाशेन समं राजलोके विरलतां गते । सायं सानुचरो गर्गो ह्यारुढो विनिययौ ॥४३६॥
 समीरपरनिह्नो निनाय लहरं व्रजन् । बद्धोजसूहमस्त्वयमासीनं त्रिपुरेश्वरे ॥४३७॥
 तापसेन किमेतेन्युत्कान्येधुर्मुमोच तम् । तं सुस्सलेपि विधुरे नृपतिं नोदपातयत् ॥४३८॥
 क्षणे क्षणेभवदेशस्तनः प्रभृति सर्वतः । गर्गागमनसंज्ञस्तपौरागमितमन्दिरः ॥४३९॥
 अथातिव्य महीभर्तुर्गर्गसंधानमिच्छतः । महत्तमः सहेलोभूद्धरे वृत्त्यमाचरन् ॥४४०॥ 440
 तेनङ्गीकारितो गर्गः कथंवित्कन्यकार्पणम् । भृत्यःस्तु तेन संबन्धं नैच्छन्भूतस्य भूपतेः ॥४४१॥
 ततः सुस्सलदेवेन सह संधिं निबद्धवान् । पश्चात्संप्रार्थ्यमानोपि संबन्धं न व्यधत्त सः ॥४४२॥
 मण्डले विशराहृत्वमेवं याते नृपोवधीत् । सङ्कुं हंसरथं नोनरथं चासादितांभरैः ॥४४३॥
 तानभिकणसूच्यादिप्रवेशैः — — — जनेनः । अत्यक्तान्ध्रभिर्घोररामवस्थामन्ववीभवंत् ॥४४४॥
 भोगसेनाङ्गनां मल्लामनुमेने स यन्त्रः । अनुसर्तुं पतिं वचं वसन्तीं साधु तद्वधात् ॥४४५॥ 445
 तादृग्दृष्टुपि वैकृत्यं शङ्कितेन तदन्तरे । प्रमथ्ये दिग्भङ्गहारो रसशानेन भूभुजा ॥४४६॥
 नं राजकीनी नोचण्डविक्रमो वा बभूव सः । शमितो गृहवण्डेन यत्तथा तेन पापिना ॥४४७॥
 तं या निनिन्दानिष्पन्नपौरुषं तस्त्वस्तदा । तस्या वक्त्रिप्रवेशेन सिद्धं मानवनीघ्नतम् ॥४४८॥
 सेल्योपि राज्यकालोभुदेवमातङ्कदुःसहः । दीर्घसप्ताह्यमानदीर्घिदुःस्वप्नसंनिभः ॥४४९॥
 कालवित्सुस्सलो गर्गाङ्कुरसंधिरपि व्रसन् । न्ययुक्ताये सञ्जपालं कादर्मारौन्मुह्यभाक्तनः ॥४५०॥ 450

४२२. ^१) Emended; A "स्वीजसूह". Cf. viii. 437. ४४१. ^१) Emended; A नृपोवधीत्. ४४४. ^१) A₁ "प्रवेशजनः", without indicating the lacuna; C "वैरिह दुर्जनः". — ^२) Emended; A "जीववह". ४४५. ^१) Thus corr. by later hand from A वसन्ती. ४४९. ^१) Emended with R C; A राजका.

- हारेण सह दत्तार्थं लक्षकः सल्लभभूभुजा । वराहमूलं संप्राप कथंविधस्थितिं भजन् ॥४५१॥
 गर्गः स्मरन्नवस्कन्दं पश्चादभ्येत्य नाशयन् । वराहमूलेन समं तस्य सैन्यमनुष्ठयन् ॥४५२॥
 विद्वदौ स तु तद्योपैहैतैश्च परिषस्वजे । अविद्यैर्मैदिनी दिव्यैर्देहैस्त्वत्सरसां गणः ॥४५३॥
 नायके गलिते भुङ्क्वन्तैः सङ्शयैर्मही । पतितैरुपच्छुद्धानैर्भूषिता मौक्तिकैरिव ॥४५४॥
 450 आगच्छता छिन्नभीतिः सञ्जपालेन लक्षकः । निराश्रयः संप्रपेदे पार्थ सुस्सलभूपतेः ॥४५५॥
 सोय भूमृत्सञ्जपाले दूरं क्रान्तिरपौ गते । आजगामान्तिकं पौमैः प्रेरितः पारुडामरैः ॥४५६॥
 संधिं तव विधास्यामि सार्धं सुस्सलभूभुजा । हत्युक्ता सल्लहणं प्रायासदभ्यर्णं सहेलकः ॥४५७॥
 काङ्क्षिताभ्युदयं पैरैश्चातकैरिव वारिदम् । अशिभिवज्राजवर्गैः सर्व एवोच्छलानुजम् ॥४५८॥
 गर्गस्य गृहिणी कुड्मामिधानाय तदन्तिकम् । कन्यकाङ्गमादाव परिणेतुमुपाययौ ॥४५९॥
 460 उपयेमे स्वयं राजा राजलक्ष्म्यमिधां तयोः । गुणलेखां क्षुपास्वेन स्वीचके तणवीयसीम् ॥४६०॥
 सल्लहणे सानुजेभ्येत्य सञ्जपालेन वेष्टिते । राजापि राजसदसः सिंहद्वारं समासदत् ॥४६१॥
 साक्षाद्दिरोपिभूष्येन हारमेकेन पानितम् । अभून्मोघं तमप्राप्य सार्धं वैरिमनोरथैः ॥४६२॥
 ससैन्यैर्गलितद्वारराजवेदमस्थिते रिगौ । गर्गास्क्रन्दन्निशकुञ्चासीचकितं सौस्सलं बलम् ॥४६३॥
 गर्गं वीतीर्णकन्येपि राजसैन्यमविश्वत् । तस्यै स्थातव्यमित्येव तृणस्यन्देपि शङ्कितम् ॥४६४॥
 465 अस्ताभिलाशिणि दिने तादृकासहते बले । केहाददहति क्षमापे दुर्भेदोक्तःस्थिताज्जिपुम् ॥४६५॥
 प्रविश्य पावर्तिर्भुम्प्रकाटेन तमोरिणा । द्वारं विवृत्याङ्गनस्यैः सञ्जपालोपवीक्षणम् ॥४६६॥
 तस्य निश्चित्य पातर्गं वृत्तिं भूयस्यरित्रजे । अनुप्रवेशं विदधे पदानिलेक्षकाभिधः ॥४६७॥
 दरदानयने काष्ठवाटसंकटविक्रमे । यस्तस्य सद्दशो योधः प्रतिबिम्ब हवामवत् ॥४६८॥
 स केदावश्च स मठापीशस्तमनुसलतुः । शैनेयमारुती पार्थमिव प्रार्थितसैन्धवम् ॥४६९॥
 470 निर्गत्य मण्डपात्प्रग्रहरैस्तैः कथंचन । विवृते प्राङ्गनद्वारे धीरो राजाविशत्स्वयम् ॥४७०॥
 निर्दिभागे वर्तमाने संगरे सैन्ययोर्द्वयोः । प्राङ्गने प्रमथं प्रापुर्भूयांसस्त्व शक्तिः ॥४७१॥
 सचिवः सल्लराजस्य पतंगप्रामजो द्विजः । आजौ प्रापाज्जको नाम स्वःस्त्रीसंयोगभागिताम् ॥४७२॥
 कायस्थेनापि रुद्धेण लब्ध्वा गञ्जाभिकारिताम् । स्वामिप्रसादः साफल्यं निन्ये त्यक्त्वा तनुं रणे ॥४७३॥
 सायं वनस्पतिर्लौनेः खगैर्वाचालितो यथा । पाणिं प्राविष्टे प्रोङ्गिनिःशस्त्रविहगोमवत् ॥४७४॥
 475 आयोधनोर्वा वानाला चक्रे विज्रापितेव सा । तथा सुस्सलभूपेन तुरंगस्थेन तर्जिता ॥४७५॥
 अनाकूढेङ्गनान्तःस्थे तस्मिन्सिंहासनं ध्वनिः । सुस्सलो जयतीत्येवं ङ्कावाणं च भुभुवे ॥४७६॥
 मल्लराजगृहे तादृङ्गान्यस्याप्युदपथात् । अगातां तत्र वैकुण्ठं यादृक्सल्लहणलोढनौ ॥४७७॥
 आबद्धकवचावश्चाकृष्टावालिङ्गं सुस्सलः । बालौ युषामिति वदन्भूतोत्पाजयदायुधम् ॥४७८॥
 आदिश्य मण्डपेन्यस्मिन्बद्धयोधे स्थितिं तयोः । प्राप्तराज्यस्ततो राजा विवेशास्थानमण्डपम् ॥४७९॥
 480 ध्यशोनांभुतुरो मासान्भुक्तराज्यं बबन्ध तम् । सितस्य सोढाशीतेश्चे राधस्य त्रितयेहि ॥४८०॥

४५२. *) Thus A. ४६२. *) Emended with C; A सापाहि. ४६९. *) Emended; A प्रापति.

तेन सिंहासने क्राव्ते भास्वतेव नभस्तले क्षणादेवाखिलो लोकः क्षोभमग्धिरिवाव्यजत् ॥४८१॥

विकोशशस्त्रः सन्त्रोहायेक्षणक्षोभतः सदा । व्याधलोके व्याप्तवक्रो मृगराज इवाभवत् ॥४८२॥

भ्रातृद्वर्मा कुलच्छेदमन्विष्यान्विष्य कुर्वता । न तेन नीतिनिष्ठेन शिशोप्यवशेषिताः ॥४८३॥

जनस्य वीक्ष्य दैन्यमभृष्टाकारतां वहन् । स कार्यपेक्षयाप्यासीन्न क्राप्याहितमार्दवः ॥४८४॥

वस्तुतस्त्राग्निहृदयः क्रूरं दमयितुं जनम् । अवास्तवं तद्भीमत्वाद्भित्तिव्याल इवादधे ॥४८५॥

485

कालवित्समयत्यागी प्रगल्भः प्रतिभानवान् । इङ्गितशो दीर्घदृष्टिः स पयान्यो न कोप्यभूत् ॥४८६॥

अधिकः कोपि कोप्यूनः कोपि तस्य समो गुणः । दोषोय वा पूर्वजस्य स्वभावैक्येप्यहृदयत् ॥४८७॥

अन्वकारि समानेषु कोपे तत्पूर्वजनमनः । कोपेन विषमालकं तदीयेन तु सारघम् ॥४८८॥

न बभूव स वेदादौ सास्त्र्योनुचितं पुनः । स्थितिभेदभयात्सेहे नोत्सेकमनुजीविनाम् ॥४८९॥

नैष्ठिकत इन्द्रयुद्धादिसंधानैर्मानिनां वधम् । तस्मिन्प्रमादाद्विष्कूटे त्वदीयत् कृपाकुलः ॥४९०॥

490

षाक्यगुरुष्वं नृपस्यासीदाद्यस्यातड्कुदुःसहम् । तस्य तु प्रणयप्रायं हिंसायाबाधार्जितम् ॥४९१॥

तस्यार्थगृहोदत्वाद्दो भूयानास्ते स्म संपदाम् । त्यागो विषयकालादिनैयस्यास्तु मिनोभवत् ॥४९२॥

नवकर्माश्रवाहुल्यप्रिये तस्मिन्दरिद्रताम् । तस्यनुः कारवो याजिविकेतारश्च दैशिकाः ॥४९३॥

दुःसहस्यसनोत्पत्तौ जिगीयोः प्रशमैषिणः । तस्यासीदपरित्याज्यं न किञ्चिदुस्यर्षिणः ॥४९४॥

तस्येन्द्रहादशी भूरिपरार्थ्यामुकवायिनः । यथा नृपस्य शुभे तथा नान्यस्य कस्यचित् ॥४९५॥

495

यथा प्रागुच्छलो राजा सुगपः प्रियसेवकः । स तथा सेवकैरासीद्भूषा दुर्लभदर्शनः ॥४९६॥

नोच्छ्लादपरस्थासीद्यत्सनं हययादने । नान्यस्य सुस्सलनृपाहादयं तत्र च पश्ये ॥४९७॥

शममुत्पन्नमुत्पन्नं निन्ये दुर्मिस्समुच्छलः । राज्ये सुस्सलदेवस्य न तत्स्वप्रेष्यहृदयत् ॥४९८॥

किमन्यदखिलैः सोभूदमजादधिको गुणैः । त्यक्त्वा त्यागार्थैर्नस्पृष्टसुग्रापत्वादि केवलम् ॥४९९॥

औच्छलेः पालको गर्गो यं राज्ये कर्तुमैहत । सहस्रमद्गलस्तेन निरवावस्यत स कुधा ॥५००॥

500

तस्मिन्भद्रावकाशस्य प्राप्तनामा तदात्मजः । काश्चनोत्कोचदधक्रे डामरैः सह चाक्रिकाम् ॥५०१॥

असंत्यजसुच्छलजं पितृव्येगार्धितं शिशुम् । पसङ्गे तत्र गर्गोपि पतिकून्यमदर्शयत् ॥५०२॥

प्रहितानां नरेन्द्रेण तृणानामिव शशिणाम् । गर्गदावामिदग्धानां निःसंख्यानानामभूत्स्ययः ॥५०३॥

गर्गस्यालोपि विजयः स देवसरसोद्भवः । प्रातिलोभ्येन नृपतिसैन्यानां कदनं व्यधात् ॥५०४॥

राज्यप्राप्तेर्मासमात्रे दिनेरभ्यधिके गते । तेनोत्पिञ्जेन राजोभूव धीरस्याकुल मनः ॥५०५॥

505

सुरेश्वर्यमरेशोर्वीरवितस्तासिन्धुसंगमाः । गर्गेण राजसैन्यानां कृताः कदनकाङ्क्षिणः ॥५०६॥

संपामे तुमुलेमात्यौ शृङ्गारकपिला हतौ । कर्णेभूङ्गकनमानौ तन्मिणौ च सहोदरौ ॥५०७॥

निहतानन्तस्तुभटसमुहान्तरलक्षितान् । तावृशानपि निष्कण्ठं नासीत्कस्यापि पाटवम् ॥५०८॥

हर्षमित्रः कम्पनेशो भूभर्तुर्मानुलात्मजः । विजयेन हतानीको विदधे विजयेश्वरं ॥५०९॥

४९२. १) Emended; A 'नैवत्या तु. ४९८. १) Emended with O; A स्वप्रेष्यहृदयत्. ५०१. १) Emended with C; A राज्यसै०.

- 510 पुत्रो मङ्गलराजस्य तिलहो राजान्यवशजः । तत्र त्रिव्वाकरमुखास्तन्निष्पन्नश्च प्रमिथ्यरे ॥५१०॥
 राजनीके. सञ्जपालः प्रवीरपवरोभवत् । भूरिसैन्येन गर्गेण नाल्पसैन्यापि यो जितः ॥५११॥
 सस्तम्भ्य विजयक्षेत्रे लक्षकायैर्विसर्जितैः । धीरो राजा बलं भग्नं स्वयं गर्गोन्मुखं ययौ ॥५१२॥
 सोऽन्विष्य गर्गेण हतान्योपाजाशकितान्बहून् । निरदाहयदन्येयुरसंख्येयैश्चिताग्निभिः ॥५१३॥
 वलिना भूभुजा गर्गः पीड्यमानः शनैः शनैः । ततः स्ववसतीर्द्ध्वा हल्लाहाभिमुखोभवत् ॥५१४॥
- 515 स तत्र रङ्गवर्षाख्यं गिरितुर्गं समाभितः । हताश्वतुचरैस्त्वक्तो नृपेणाराद्वेष्टयत् ॥५१५॥
 अन्वारुहेन तत्रापि सञ्जपालेन वेष्टितः । चरणी शरणीचक्रे राज्ञो दस्वोच्छलात्मजम् ॥५१६॥
 अन्तिकस्य नृपे कर्णकोष्ठजं मल्लकोष्ठकम् । विरुद्धं रुद्धवत्याशु गर्गो विश्वासमाययौ ॥५१७॥
 गृहीतपणतिस्तस्य नटेपु विजयादिषु । शमितोपपन्नो राजा विवेश नगरं शनैः ॥५१८॥
 गत्वाथ लोहरे न्यस्य बद्धा सन्निहल्लंठनी । स कल्हसोमपालाद्यै रेमे संसेवितो नृपैः ॥५१९॥
- 520 भूयः प्रविष्टः कश्मीरान्तेभ्यः सर्वोतिशायिभिः । गर्गं प्रसादेनयत्पुद्गिमपिकाधिकैः ॥५२०॥
 योष्मार्कप्रतिमे तस्मिन्हादिनावनुचकतुः । महादेवी कुमारश्च द्रुमगयावनानली ॥५२१॥
 डामरौ देवसरसोद्भवा विजयगोविणी । वृद्धिक्रिस्तथा सूक्ष्मटिको वेलं प्रचक्रतुः ॥५२२॥
 सानाथ्यकाङ्क्षिणौ पार्थिवस्य प्रविशतः पुरः । लोकपुण्ये तस्यतुस्तौ क्रन्दद्भिः स्वानुगैः समम् ॥५२३॥
 विजये गर्गसंबन्धास्तदाक्षिण्यो महीपतिः । मदान्तरं परित्यज्य वेत्रिमिस्तावताडयत् ॥५२४॥
- 525 तौ मानिनश्च तद्व्याः कूटशस्त्रास्तनो व्यधुः । सारसं समवत्सेन्ये प्रहरन्तो महीपतेः ॥५२५॥
 श्रपाकोभोगदेवाख्यः कृपाण्या प्राहरन्पुम् । धीरो गज्जकनामा च करवालेन पृष्ठतः ॥५२६॥
 सावशेषतया भूपस्यायुयो मोघतां ययुः । द्विपत्प्रहतयो बाहनुरगी तु व्यपद्यत ॥५२७॥
 नृपस्यान्तरयन्त्रैरिप्रदतिं बाणवंशजः । निहतस्तत्र शृङ्गारसीहः सारीशसस्यकः ॥५२८॥
 सैनिकैस्तेर्वृजटिकाभोगदेवादयो हताः । सूक्ष्मटिकस्तु निस्तीर्णो हेतुर्भाविनि विश्रवे ॥५२९॥
- 530 श्रूते व्यापादिता गज्जकादयो ब्रह्मसंभिताः । संदेहितासुस्त्रियासीत्राजा गर्गानुकुल्यभाक् ॥५३०॥
 न भवेत्पविपातेपि प्रमयः समयं त्रिना । प्रसूनमप्यसूत्रहन्ति जन्तोः प्राप्तावधेः पुनः ॥५३१॥
 ज्वालाभिरौर्वदहनस्य पयोधिमध्ये न स्नानतामपि हि यानि मुहुः स्पृशन्ति ।
 तान्येव यानि विलयं किल मौक्तिकानि कान्ताकुलेषु युवभावभुवोष्मणापि ॥५३२॥
 प्राक्सेवामपि विस्मृत्य परोत्तेकासहिष्णुता । मण्डलात्सञ्जपालाद्या निरवास्यन्त भूभुजा ॥५३३॥
 संबन्धी काकवन्श्यानां यशोराजाभिपस्ततः । महत्समङ्गलाभ्यर्णं राज्ञां निर्वासितो ययौ ॥५३४॥
- 535 तमन्यांश्च विनिर्यातान्देशाद्बृहन्नसृष्टिमान् । ऐन्दवद्वधप्रतिष्ठः स राज्ञः प्रत्यभियोगिताम् ॥५३५॥
 तत्पुत्रः कान्दमार्गेण विविक्षुः क्षमापसैनिकैः । यशोराजे क्षते प्राप्तः प्रत्यावृत्त्य ययौ भयात् ॥५३६॥
 अयान्येष्वपि भृत्येषु राज्ञा निर्वासितेषु सः । मिलितेषु प्रथां यावद्यथावदुपलब्धवान् ॥५३७॥

५१४. ¹) Emended, A कलाहा. Cf हल्लाहाण्डमरान् viii 425 ५१७. ¹) Emended, A with diplography मल्लकोष्ठक
 शकम् ५१४ ¹) Emended with C A राजा

उपरागे नवे सज्जे पार्वतीयास्त्रयो नृपाः । चाम्पेयो जासटो वज्रधरो वज्रापुराधिपः ॥५३८॥
 राजा सहजपालश्च वर्तुलानामधीश्वरः । युवराजो त्रिगतोर्वीरवज्रापुरनरेन्द्रयोः ॥५३९॥
 बल्ह आनन्दराजश्च पञ्च संचटिताः क्वचित् । प्रस्थानार्थं कृतगणाः कुक्षेत्रमुपागताः ॥५४०॥ 540
 आसमस्याहन् तावदभ्येव नरवर्मणः । प्रापुर्भिक्षाचरं तेन दत्तपाथेयकाञ्चनम् ॥५४१॥ कुलकम् ॥
 स जासटेन संबन्धिकोहाहितसत्कृतिः । नीतोन्मैथ प्रथां भूपैर्वज्रापुरमपाययौ ॥५४२॥
 देशाहिनिर्गतैर्बिम्बप्रमुखैर्वर्धितप्रथे । तस्मिन्प्राप्ते सहस्रस्य प्रतिष्ठा लघुतामगात् ॥५४३॥
 पौत्रोयं हर्षदेवस्य क एते राज्य इत्यय । उक्ता स्यक्ता सहस्रास्तिमेवाशिभियञ्जनाः ॥५४४॥
 कृतज्ञमायमुत्स्य संबन्धिकेहमोहितः । दर्यको राजपुत्रस्तं राज्ञा निर्वासितोप्यगात् ॥५४५॥ 545
 पुनः कुमारपालस्य तत्पितुर्मातुलस्य सः । वृद्धिं सुस्तलदेवेन पुरा निन्ये हि पुत्रवत् ॥५४६॥
 मेरितो युवराजेन जासटेन च कन्यकाम् । वज्रापुरेशः प्रददौ भिक्षवेथ स पद्मकः ॥५४७॥
 तद्देश्यकुरो भूपासंचटय्यास्त्रिस्तनः । तमैष्वद्वयपालाख्यः कर्तुं वैतामहे पदे ॥५४८॥
 तां वार्तां मुनवान्नाजा यावदासीत्समाकुलः । गयपालो हतस्तावद्भोजनैश्च भगना बली ॥५४९॥
 पद्मके तान्प्रतिगते^१ योर्दुः प्रथममध्यगः । भिक्षाचरचमुपुयो^२ दर्यकोपि व्यपद्यत ॥५५०॥ 550
 तेन प्रधाननाशेन तनो भिक्षाचरो ययौ । अकिञ्चित्करतां मेघ इवावपहवारितः ॥५५१॥
 आसमस्यां प्रयातायां क्षीणे^३ पाथेयकाञ्चने । श्चभुरोपि ययौ तस्य शनैर्मन्दोपचारात् ॥५५२॥
 चतुस्फञ्जानि वर्षाणि तिष्ठन्नासटमन्दरे । मासाच्छादनमात्रं स ततः क्लेशास्तमासदत् ॥५५३॥
 ठक्कुरो देहपालोथ चन्द्रभागातटाभयः । दत्त्वा क्षुतां वपिक्राख्यां तं निनाय निजान्तिकम् ॥५५४॥
 प्राप्तसीद्यो वसस्तत्र क्वचित्कालं भयोर्जितः । स राजनीजी दैन्येन शैशवेन च तत्त्वजे ॥५५५॥ 555
 तदन्तरे साहसिकः प्रासः साहसिरुन्मदः । गतागतानि कुर्वाणः संरम्भमनयचतुषम् ॥५५६॥
 स सिद्धपथमार्गेण विविशुर्विद्वदोन्मुखः । स्वैरेव भृत्यैर्भूमर्तुर्बद्धा पापैः समर्पितः ॥५५७॥
 तत्रोत्पिञ्जे परं सत्त्वं सञ्जपालस्य पत्रये । खिन्नोपि द्रोहविमुखो यत्स देशान्तरं ययौ ॥५५८॥
 तस्मिन्धुरे कुलीने च किं वाच्यं स दिगन्तरे । शौर्येणैव यशोराजः पत्रये यत्तद्व्रुतम् ॥५५९॥
 अथ राजा निवार्याथान्सहोदार्दमहत्तमान् । सर्वाधिकारे विदधे कायस्यं गौरकाभिधम् ॥५६०॥ 560
 स तापसस्य संबन्धी कस्यचिद्विजयेभ्यरे । सेवया लोहरस्यस्य तस्य बालभयमाययौ ॥५६१॥
 शमिते पूर्वकायस्वयवर्गे तेन ततः क्रमात् । नीतः सर्वाधिकारित्वं सोन्यामेव स्थितिं व्यधात् ॥५६२॥
 अशेषकर्मस्थानेभ्यो वृत्तिं राजोपजीविनाम् । निवार्य कोशे भरणं तेनाकार्यनिशं प्रभोः ॥५६३॥
 अदिक्षा पाणिनस्तस्य नाशाय क्रूरता जनैः । मधुरिणा विषस्येव शक्तिः प्राणापहारिणी ॥५६४॥
 न्यपास्कृपणशितं स पूर्वसंविताशङ्कत् । विभुदे नृपतेः कोशे हिमे हिममिवाभ्युदः ॥५६५॥ 565
 कोशः कृपणविलेन प्रविष्टेव हि दूषितः । भुज्यते भूमिपालानां तत्कारैरथ वारिभिः ॥५६६॥

५३८. ^१) Comp. vii. 588. ५४५. ^१) A₁ with diplography बर्बको राजको राजपुत्रस्तं. ५५०. ^१) Emended, A प्रतिगतो.
 ५५२. ^१) Emended; A क्षणे. ५६३. ^१) Emended, A निर्वायं.

- लोभाभ्यासेन भूयोपि संविन्वकोऽशमन्वहम् । आस्ते स्म लोहरगिरौ प्रशिष्यन्सर्वसंपदः ॥५६७॥
 गौरकाभयिभिर्वदपञ्चकार्यैर्नियोगिभिः । विधीयते स्म निःसारा महोत्पातैरिव क्षितिः ॥५६८॥
 उच्चलक्ष्मापतौ शान्ते भूर्भिरुद्धशिलोपमे । अवापन्त पुनर्लोकं व्याधा इव नियोगिनः ॥५६९॥
 570 प्रशस्तकलदास्यान्ते तद्भ्रातृजनयः परम् । कायस्थः कनको नाम श्लाघ्यामकृत संपदम् ॥५७०॥
 नानादिगन्तरायातो दुर्मिक्षपतिनो जनः । येनाविच्छिन्नसन्नेह शान्तम्यापद्यधीयत ॥५७१॥
 संजातमुच्चलस्यान्ते येषां तत्तदपरीक्षणम् । त एव चकिरे राज्ञा प्रमत्तेनाधिकारिणः ॥५७२॥
 हरे तिलकसिंहः स तावत्क्षेने व्यधीयत । राजस्थाने च जनकः काणस्तस्य सहोदरः ॥५७३॥
 प्रतापैर्नृपतेस्तीक्ष्णैः करमाकान्तमण्डलः । जिताद्द्वाराधिपः सोपि स्वीचकारोरशाधिपात् ॥५७४॥
 575 काकचन्दयस्तु तिलकः क्षमाभुजा इत्थकम्पनः । निन्ये प्रकम्पमहितामप्रकम्पन इव हुमान् ॥५७५॥
 माम्यशस्त्रभृता श्रेष्ठराजस्थानाधिकारिणा । नृपपतपैरहिताः सज्जकेनापि निर्जिताः ॥५७६॥
 काकचंशाभयाख्यामराजहारेण धीमता । अद्वैतमेकभृत्येनाप्यवाधीष्टेन मन्त्रिता ॥५७७॥
 एवं स्वाहंक्रियात्यक्तगुणापेक्षेण मन्त्रिणः । कुर्वतोच्चावचांस्तेन कथित्कालोत्पवाद्यत ॥५७८॥
 वितस्तापुनिने सोध कर्तुं प्रारभतोऽसतम् । स्वस्य श्वभ्राथ पत्न्याथ नासा सुरगृहवयम् ॥५७९॥
 580 उत्पानवह्निना दग्धो निःसंख्यधनदायिना । तेन दिद्वात्रिहोरोपि नूतनत्वमनीयत ॥५८०॥
 पुरीमश्लिकां जातु स प्रयातोऽन्तिकस्थितः । भक्तिः प्रैश्रत कल्हाचैर्गर्गोच्छेदाय भूपतिः ॥५८१॥
 गार्गीः कल्याणचन्द्राख्यस्तानतिक्रम्य हि स्फुरन् । मृगयादिक्षणे तेषामन्त्यायामुदादयत् ॥५८२॥
 सर्वाभ्यधिकसामर्थ्यं न निपाद्य निवेश्य ते । नित्योपजपनैर्गर्गे विक्रियामनयन्नुपम् ॥५८३॥
 बद्धा त्वां लोहरे भूभृदिच्छति क्षेपुमित्यथ । गर्गः शशङ्के भृत्येन राज्ञा चैकेन बोधितः ॥५८४॥
 585 ततः स सद्यस्तत्र पलाय्य स्वभुवं ययौ । दिनैर्भूगोपि संग्रामः प्रविशेश स्वमण्डलम् ॥५८५॥
 अन्योन्यशङ्काया भेदं यातयो राजगर्गयोः । चाक्रिकैः कृतसंचारैर्धैरं प्रौढिमनीयत ॥५८६॥
 स्यालं गर्गस्य विजयं खेहशेषवशावदः । समीपात्स त्यजन्नाजा पश्चात्तापेन पश्यति ॥५८७॥
 कारायां गर्गशत्रुयस्तेन पूर्वं व्यधीयत । स मल्लकोष्ठकस्तस्मिन्कालेमुच्यत बन्धनात् ॥५८८॥
 निबद्धयैनसंबन्धं डामरैरपरैः समम् । तं कारयित्वा सामर्थ्यं निनाय वलितां नृपः ॥५८९॥
 590 शनैर्गुह्याय निर्याते राजसैन्येय पूर्ववत् । गर्गेण कदनं चक्रे योधानाममरेश्वरं ॥५९०॥
 तत्र सर्वातिशायिन्या वीरवृत्त्या नृपाश्रितः । शमालाडामरः प्राप प्रयां पृथ्वीहरः परम् ॥५९१॥
 रणे हारयतेर्गर्गेर्निर्जितस्य पलायने । दौर्यं तिलकसिंहस्य प्राप सर्वोपहास्यताम् ॥५९२॥
 हतशेषाः क्षताः शस्त्रवस्त्रादि त्याजिता मटाः । तदीया गर्गचन्द्रेण कारुण्यात्केपि रक्षिताः ॥५९३॥
 वह्निंसात्क्रियमाणेषु वीरदेहेषु सर्वतः । राजसैन्ये चित्ताग्नीनां गणना कापि नाभवत् ॥५९४॥
 595 कृष्टसैन्येन राज्ञाय गर्गो निर्दग्धमन्दिरः । संत्यज्य लहरं प्रावागिरिं धुडावननाभिधम् ॥५९५॥
 गिरिमूलोपविष्टस्य भुपतेः सैनिकैः समम् । तेषु तेष्वकरोन्नित्यं गिरिमागेषु संगरम् ॥५९६॥

५७५. ¹) Emended with C; A प्रकम्पं सहिता. ५७७. ¹) Emended; A अश्वामात्र. ५८१. ¹) Thus A; cf. viii. 764. 831. 1947 (C).

कूटयुद्धैर्नृपानीकं पतिराभ्युपतापयन् । रणे त्रैलोक्यराजादिप्रमुखांस्तन्निषोषधीन् ॥६९७॥
 फाल्गुने^१ हिमसंभारभीमे परिमितानुगः । स धीरो राज्यपि रिपौ न धैर्येण व्ययुज्यत ॥६९८॥
 धैर्यशान्काकवैद्यस्तु तिलकः कम्पनापतिः । परं शिखरिशृङ्गस्थं शक्तोभूतं प्रधावितुम् ॥६९९॥
 पीडितस्तेन संप्रेयः स्वभार्यातनयेत्तिकम् । निन्वेयकुलतां भुवं प्रसादच्छादितकुपम् ॥७०॥ 600
 गूढमन्युर्नृपः संधिं बद्धा प्रचलितस्ततः । तं मल्लकोष्ठकं वृद्धिं निनाय न पुनः शमम् ॥७०१॥
 सेह्य लहरे द्वित्रान्मासानविशदे नृपे । स मल्लकोष्ठकासद्यस्पर्धा नीचविमाननाम् ॥७०२॥
 तन्मध्ये नृपतिर्गुहं विभेदं तद्वत् नयन् । तदीयानकरोद्धृत्यान्कर्णादीन्स्वहितावहान् ॥७०३॥
 स खिन्नो नीचदायादसमक्षीर्षिकयाथ नैः । प्रेरितः पार्थिवाभ्यर्णे सदारतनयोविशत् ॥७०४॥
 क्षातुं प्रवृत्तः पार्थस्थं खानद्रोग्युपरिस्थितः । अथैकदा तमाक्षिपं शस्त्रमन्वाज्यधूपः ॥७०५॥ 605
 कुर्यादास्थामवष्टम्भे कोन्यः पौरुषगर्हितः । आक्षेपसमये सोपि यत्कैश्यं भीरुवधायौ ॥७०६॥
 उत्खातरोपितनृपः क नु सोभिमानः कार्पण्यभागितरलोकसमा क नृतिः ।
 यद्वापराशं नटयति प्रकटं विधातुरिच्छैव यन्श्रगुणपङ्क्तिरिवात्र जन्तुम् ॥७०७॥
 अशकन्मुपि ये ब्रह्ममपि तं नास्य ते शडाः । केपि राजमित्रा बाहू पथिवबद्धौ तथा व्यधुः ॥७०८॥
 श्रीमंग्राममठाभ्यर्णमन्दिरस्या नृपे स्वयम् । संक्रान्ते^२ प्राङ्गनं युद्धात्कृत्याणाया व्यरसिषुः ॥७०९॥
 जीवन्तं पितरं भुत्वा त्रिदेहो गर्गनन्दनः । सान्त्वमानः स्वयं राज्ञा कृच्छाच्छस्त्रं समापयत् ॥७१०॥ 610
 गर्गः सवारतनयो राजौकस्येव भूभुजा । उपाचर्यत दाक्षिण्याद्भद्रो भोगैर्मिजोचितैः ॥७११॥
 गार्गीः पलाय्य यातोपि चतुष्को निजमन्दिरात् । अवर्णभाजा कर्णेन दृष्ट्वा राज्ञः समर्पितः ॥७१२॥
 रुद्धच्छन्नप्रकोपस्य प्रसादस्य महीभुजः । अन्तःभुद्धिविहीनस्य व्रणस्येव न निश्चयः ॥७१३॥
 दरव्राजे मणिधरे दिक्षुवागने नृपः । तत्संगमाय निर्यातो गर्गं भृत्यैरघातयत् ॥७१४॥
 द्वित्रान्मासान्सोभूतकारागारस्थितिर्विशि । सत्रा त्रिभिः सुतैः कण्ठबद्धरज्जुन्यैर्पात्यत ॥७१५॥ 615
 निष्ठां बिम्बमुखान्निषे यथैव स नृपानुगैः । तथैव कण्ठबद्धाश्मा सपुत्रोक्षिप्यताम्बसि ॥७१६॥
 तं चतुर्नवने वर्षे हत्वा भाद्रपदे नृपः । छलेच्छुः प्रत्युत प्राप दुःखमुद्धतविव्रजः ॥७१७॥
 कल्हे कालिञ्जरापीशे महादेव्याश्च मातरि । मल्लभिषायां शान्तायां स तनोभूस्त्रुदुःखितः ॥७१८॥
 तन्मध्ये नागपालाख्यः सोमपालस्य सोदरः । तेन प्रतापपालाख्ये हते द्वैमातुरेवजे ॥७१९॥ 620
 शङ्कितस्तन्निहन्तारं हत्वामात्यं पलायितः । त्यक्तस्वदेशः शरणं ययौ मुस्तलभूभुजम् ॥७२०॥
 कुडः स कारणात्समात्यर्णयं वशवर्तितः । अगृह्णन्सोमपालस्य निष्कायाभिषेगनम् ॥७२१॥
 निश्चित्य सर्वोपायानामसाध्यं विधुं नृपम् । स भिक्षाचरमानिन्ये तस्य वज्रापुराद्रिपुम् ॥७२२॥
 निशम्यानीतदायादं तं प्रकोपाकुलो नृपः । दत्तास्कन्दोविशसीघ्रतेजा राजपुर्षी ततः ॥७२३॥
 दत्त्वा राज्ये नागपालं सोमपाले पलायिते । सप्त मासान्स तत्रासीक्तांस्तान्संरासयन्नितून ॥७२४॥

६९८. ^१ A फाल्गुने. ६०४. ^२ Emended with C; A पार्थिवा°. ६०५. ^३ Emended; A 'विषयार्थ'. ६०९. ^४ Emended;
 A सहामे प्रा°. ६१०. ^५ Emended with C; A सनर्पयन्.

- 635 राज्ञां वज्रधरादीनां राजा वज्रधरोपमः । सेवावसरदानेन प्रसादविशोभवत् ॥६२९॥
 भ्रमतां चन्द्रभागादिसरिचीरेषु सर्वतः । तस्मैत्यानां मुखमपि द्रष्टुं शोकुर्न वैरिणः ॥६३०॥
 भ्रमगाभ्यभवत्तस्य तिलकः कम्पनापतिः । पृथ्वीहरोऽडामरश्च मार्गरक्षणदीक्षितः ॥६३१॥
 धार्मिको नृपतिर्ब्रह्मपुरीं देवगृहांश्च सः । मण्डलं द्विषतो रक्षन्प्रपेदे मौलिकं फलम् ॥६३२॥
 तस्येन्द्रविभवस्यान्यत्सामर्थ्यं वर्ण्यते कियत् । आययावधषासोपि सैन्ये यस्य स्वमण्डलात् ॥६३३॥
- 630 तत्र प्रसङ्गे तन्नामीभवन्सुजनवर्धनः । दूरस्थस्यानयदूर्ध्वं गौरस्कस्योपरि कुपम् ॥६३०॥
 राष्ट्रगुप्त्यै स्वयं राज्ञा स्थापितः स स्वमण्डले । अज्ञायि वैभुनाभुङ्क्वुद्धिना निखिलार्थदत् ॥६३१॥
 तत्संबन्धेन जनकं स निन्दन्नगराधिपम् । मनस्तिरलकसिंहस्य तद्भानुखद्वेजयत् ॥६३२॥
 दत्त्वाधिकारं स्वस्याथ क्रुद्धः पर्णोत्ससंभवम् । अनन्तात्मजमानन्दामिधं हाराधिपं व्यधात् ॥६३३॥
 सोमपास्यादयः क्षाप्यास्तदा प्रकृतयोभवन् । राज्ञस्तथा स्थितस्यापि न याः सविधमाययुः ॥६३४॥
- 635 स पञ्चनवने वर्षे वैशाखेय स्वमण्डलम् । प्राविशज्जागपालोपि राज्यभ्रष्टस्तमन्वगात् ॥६३५॥
 दुःसहानुकुद्वेतेन लोभेन क्षोभितस्ततः । अदण्डयच्च वास्तव्याननयद्याल्पतां व्ययम् ॥६३६॥
 निवार्य गौरकं कार्यात्कार्यघ्नस्तत्समाभितान् । तस्य दण्डयतः सर्वे विरागं मन्त्रिणो ययुः ॥६३७॥
 अकाण्डे व्यग्रहारेषु स विपर्यासितेष्वभूत् । अवसन्नधनो गाढमयीद्यान्नवमन्त्रिणाम् ॥६३८॥
 सौवर्णारिष्टिकाः कृत्वा प्रादिणोल्लोहह्रान्तरे । काल्चिनाश्रिपतीकाशास्वर्गराशीनदौकयत् ॥६३९॥
- 640 अथ दण्डयितुं गर्गभृत्यान्वण्डाधिकारिणम् । लहरेकृतं गर्गस्य मन्त्रिणं गज्जकाभिपम् ॥६४०॥
 तं दण्डभीतैर्गर्गस्य सेवकैराभितस्ततः । विश्वस्तमवधीत्कुप्यंश्चक्षणा मल्लकोष्ठकः ॥६४१॥
 लहरे विबुधे राजा हैमातुरमथापजम् । मल्लकोष्ठस्यार्जुनाख्यं बबन्ध सविधस्थितम् ॥६४२॥
 हस्तं च सङ्कुचन्त्रस्य पुत्रं गोविणमप्यसौ । बद्धा व्यधाद्विद्वकाख्यं तस्य तद्भानुरेहितम् ॥६४३॥
 पूर्ववैरं स्मरन्सूयं सपुत्रं तं परांस्तया । बबन्धानन्दचन्द्रादीन्नीत्युलङ्घनमाचरन् ॥६४४॥
- 645 निगते लहरं मल्लकोष्ठके विदुते ततः । आरोप्यार्जुनकोष्ठं तं भुजे कोपाव्यापयत् ॥६४५॥
 निवेद्य सैन्यं तत्राय प्रविष्टस्य पुरं ययुः । डामरा निखिलास्तस्य वैरं विश्वस्तघातिनः ॥६४६॥
 कुप्यन्पृथ्वीहरायापि कृतसेवाय मन्त्रिभिः । आदिष्टैः कम्पनेशायैरवस्कन्दमदापयत् ॥६४७॥
 कथं चित्स तु निस्तीर्णो जयन्तीविषयौकसः । बन्धोः क्षीराभिधानस्य प्रविशेदोपवेशनम् ॥६४८॥
 दिनेवन्तिपुरादीनां पुराणामन्तरेण तम् । व्रजन्तं विधुरं केचिन्नाशकन्वाधितुं द्विषः ॥६४९॥
- 650 तद्वैपुर्त्यविधानं तत्प्रजासंसारकार्यभूत् । प्रमादोद्भूतैः क्रुद्धवेतालोत्थापनोपमम् ॥६५०॥
 क्षीरीयं शीघ्रधीर्वृद्धः सह पृथ्वीहरेण सः । अदौकयच्छमाङ्गासान्तेष्टादथ डामरान् ॥६५१॥
 अभेद्यसंवांताञ्जेतुं निर्यतो विजयेश्वरम् । न्ययुक्ता भूभृत्संभ्रान्तस्तिलकं कम्पनापतिम् ॥६५२॥
 संयामैः खण्डशः कुर्वन्स ताननुलविक्रमः । विद्रावयामास रयैः पुरोवायुरिवाम्बुदान् ॥६५३॥

६२९. ') Emended; A सान्मैन्ध. ६३१. ') Emended with C; A स्यापिता. ६३३. ') Emended; A अनन्ताधिपम. Cf. viii. 713, 1005, 1042. ६३६. ') Emended; A क्षोभस्तस्त. ६४०. ') Emended with C; A कारिणाम्. ६४४. ') Emended with C; A परंस्त. ६५०. ') Emended with C; A प्रमादोपते:

संमानावसरे तस्य जिष्वायातस्य डामरान् । प्रवेशं प्रक्षुत नृपो न प्रादाव्यमानकृत् ॥६५४॥
 स भगवानो नगरं प्रविष्टे नृपती ततः । क्षिप्तः स्ववेदमन्त्रवसस्त्वामिकायै निरुद्यतः ॥६५५॥ 655
 संप्राप्ताः समशीर्षिकां विसृष्टैस्तुल्यैर्मन्दोदया वैरे विशिषतां कृता पुरि परं संधौ बहिः स्थापिताः ।
 कार्यान्ते हुतकर्मकौशलकृतावशा विरागस्पृष्टाः सर्पाकीर्णमित्राभु वेदम मुहिणो भृत्यास्त्वजन्ति प्रभुम् ॥६५६॥
 स्वस्तकार्यानुसंधाने तस्मिन्सर्वत्र डामराः । संभृतिं विक्रियां निन्धुः कृषिं क्षयधना इव ॥६५७॥
 आतङ्कोद्देशैर्निर्दिष्टैः कृतपायैः पुरे पुरे । बह्वौ हुताभिभिर्वीरा कुकीर्णदपथत ॥६५८॥
 उपसर्गेण तुरगाः करभाक्ष क्षयं गताः । न्यवेदयन्मण्डलस्य प्रत्यासन्नमहाभयम् ॥६५९॥
 मत्स्यासन्नाभुमा कम्पं भयेन जनता दधे । आसन्नवक्षपतना वातेनेव हुमावलिः ॥६६०॥ 660
 अथ षण्णवताम्बुत्व प्रारम्भे डामरावलिः । कम्पस्पृष्टा हिमानीव बभूवापतनोन्मुखी ॥६६१॥
 प्रथमं देवसरसाक्षिप्रवसरस्ततः । मुस्तं व्यधावहो गण्ड इव पाकं व्यदर्शयत् ॥६६२॥
 एककार्यत्वमानीय टिक्काश्लिङ्गाज्जान्बली । स्यामस्यं विजयोभ्येत्य राजानीकमवेष्टयत् ॥६६३॥
 तत्र कायस्थपुत्रोपि स्यामस्थानीकनायकः । संरम्भं नागावहाक्यः सेहे तस्य विरं युधि ॥६६४॥
 कर्षविद्यं भूयेन प्रार्थितः कम्पनपतिः । निर्ययौ स्वामिदौरात्म्यंसंस्मृतिश्चपसौष्ठवः ॥६६५॥ 665
 विजयेन समं तस्य बद्धमूलेन संयुगे । संदेहं माणवृत्तिश्च जयभीक्षासकृद्ययौ ॥६६६॥
 प्रवर्द्धि मल्लकोष्ठेपि प्रयाते लह्रान्तरे । वैशाले निर्ययौ राजा यामं धन्योरकाभिधम् ॥६६७॥
 सैनिकाः शत्रुभित्तस्य भ्रमितास्तत्र राजिषु । भरतिं निन्धिये घोदैः स्वपैरिव मुमुर्धवः ॥६६८॥
 बाहुमात्रसहायेन सर्वशक्तिमतं वरः । येन हर्षनरेन्द्रोपि विधुरेणोदपाद्यत ॥६६९॥
 भूरिन्वारास्त्रितवतो विक्रमेण महीभिमाम् । साहसानां न संखयास्ति जामदग्न्यस्य यस्य वा ॥६७०॥ 670
 स संकुचितविक्रान्तिः कालस्य बलवत्या । तत्र भग्नबलोकस्माद्युज्यत जयभिया ॥६७१॥
 ततः पलायिते तस्मिन्नकस्मादेत्य सज्जकम् । हाडिप्रामस्थितो वीरं भङ्गं पृथ्वीहरोनयत् ॥६७२॥
 पलायितस्यानुसरंस्तस्य पृष्ठं स निष्ठुरः । प्रतापी नगराभ्यर्णे दग्धा नागमर्तं ययौ ॥६७३॥
 स चान्ये च ततः क्रूरा डामराः सर्वतोऽनयन् । राक्षो राजाभितानां च चारंकेभ्यस्तुरंगमान् ॥६७४॥
 निर्विश्रितां नीत्रकोपस्ततो भूपः समाभयन् । अभाग्यभागिनां योग्यामालम्ब्य कुपद्धतिम् ॥६७५॥ 675
 नीत्रि पृथ्वीहरस्याथ हस्ता डामरमन्तिकम् । वृत्रयस्तविसं भोज्यमिव राक्षौ व्यसर्जयत् ॥६७६॥
 विद्वत्य भातरं हम्भं विद्वकस्य तथैव सः । अन्येषां प्राणिनोत्पार्थ भानृन्पुत्रांश्च विभुतः ॥६७७॥
 मातरं जट्यकाख्यस्य सिफिन्नापामवासिनः । विच्छिन्नकर्णप्राणां च कृत्स्नाभ्यर्णे व्यसर्जयत् ॥६७८॥
 खपुर्षं सूर्यकं भूलेपिरोष्य नगरे परान् । भूरिन्वध्यानवध्यांश्च क्रोधाक्रान्तो न्यपतयत् ॥६७९॥
 कालस्येवोल्बणस्याथ तस्य सर्वेपि शङ्किताः । आभ्यन्तराश्च बाह्याश्च विरागं प्रतिवेदिरे ॥६८०॥ 680
 वेनैवान्तिमार्गेण हारितं हर्षभूभुजा । निन्दस्यदादधे तं स राज्ये व्यग्रहरन्त्ययम् ॥६८१॥

६५६. ¹) Thus corr. by A₁ from परं. ६५९. ¹) Emended; A ²) शौरासनांस°. ६६९. ¹) माघ supplied by A₂.
 ६७४. ¹) Emended; A चरक°. ६७७. ¹) Emended; A तथैव.

- प्रविष्टानां युद्धे गहनकविकर्मप्रणयिनां प्रसक्तानां धूते नरपतिधुरार्यां विहरताम् ।
 तदस्थस्यै वक्तुं स्वलितमसङ्गसोर्हति परं प्रयोगे वैकल्यं स्वयमविकलो यो न भजते ॥६८२॥
 तीव्रप्रयत्नो नृपतिस्तत्रापि विहितोद्यमः । निनाय मल्लकोष्ठादींश्चिक्चिन्मन्मतापताम् ॥६८३॥
 भयानिनाय विजय्यो विषलाटाभवा शनैः । नगरं हर्षदेवस्य तं भिक्षाचरमग्निकम् ॥६८४॥
 685 विविक्षन्देवसरसं कम्पनापतिना ततः । विद्राव्यमाणः श्रभायाप्यधावन्सोपतस्तिता ॥६८५॥
 परिहाय इतस्याय स तस्य विजयी शिरः । विससर्जान्तिकं राक्षः फलं जयतरोरिव ॥६८६॥
 तदप्यस्यङ्गुतं कर्म भजन्भूभृत्कृतप्रताम् । न तस्य तुष्टस्तुष्टाव न चकार च सक्तियाम् ॥६८७॥
 भवजानञ्जयानाम् श्रभाख्यः कम्पनापतिः । तत्र कस्मात्तवोस्तेक इति तं संविदेश च ॥६८८॥
 सर्वप्रकारं तिलकः कृतं नृपतिं विदन् । अयं जातविद्रागः स श्रोत्रोन्मुख्यं समादधे ॥६८९॥
 690 सतां स्यादनुपालभ्यो भजेऽमुख्यमेव चेत् । द्रोहिष्ठया स तु तथा यथावपाद्यनामताम् ॥६९०॥
 नेयाशयिस्वमय षोडशितकृत्यकृत्स्नं नीतिप्रियाः प्रतिपदं समुदाहरन्तु ।
 मानोन्नतास्तु विहितस्तुतयः कृतसैत्यक्लाप्यसूत्राहिनं घटयन्ति सन्तः ॥६९१॥
 पटं वल्लिस्पर्शज्वलितमहिदृष्टां स्वचमरेः श्रुतिं यातं मन्त्रं पतननिरतां जीर्णवसतिम् ।
 असेवाङ्गं भूषं व्यसनविमुखं शिग्धमजह्व धीरोन्मुष्यानोपहतमहिमा शर्म लभते ॥६९२॥
 इत्युपायं परित्यज्य न्याय्यं ये प्रभवे कुपि । द्रोघधारः कथितास्तेभ्यः केन्ये पापीयसां धुरि ॥६९३॥
 जन्मन्येकोपकारिस्त्वं पित्रोः सर्वत्र च प्रभोः । अधिकाः पितृघातिभ्यः पापिनस्तत्प्रभुदुः ॥६९४॥
 695 निहते विजये शास्त्र्यप्रभावेऽपरप्रेक्ष्यपि । नाज्ञाय कस्यविस्त्रास्थं तत्त्वज्ञेनान्तरात्मनः ॥६९५॥
 कंचित्क्षणं सोपसृतः प्रत्युनोमोपतापकृत् । विद्रवमसरो ज्ञातः सर्वैर्हुड इत्येवमदः ॥६९६॥
 आनिनीपुस्ततो मल्लकोष्ठो' भिक्षाचरं पुनः । विषलाटा' तस्य पार्श्वे निजं सैन्यं व्यसर्जयत् ॥६९७॥
 कम्पनेशस्तमायान्तं द्रोघाव्यावेदयस्ततः । राज्ञा न्यषेधि तद्रोषादेवं च समदिश्यत् ॥६९८॥
 एनं वर्त्मन्यनुद्वाते त्यज हन्यामहं ततः । पुरोगतं मृगश्वान्तः सृगालमिव वाजिभिः ॥६९९॥
 700 द्रौप्याज्यकार्यमर्मज्ञभावेपि विधिवोदितः । कर्तव्ये तत्र शाठ्यं स नृपतिः प्रत्यपद्यत ॥७००॥
 मर्मराजमुवादेवं लब्ध्वा द्रोघाथ डामरान् । तिलकोकारयच्छैलमार्गैर्भिक्षाचरागमम् ॥७०१॥
 स्थाने स्थाने ततः प्राप ततः कर्णोपकर्णिका । जनानां या ख्यातिहेतुर्भिक्षो राज्ञस्तु भीतिदा ॥७०२॥
 नासंस्कृतं वृत्तिं शिला भिनश्येकेषुणा दश । लभ्रान्तो योजनशतं यास्यायाति च संबन्धः ॥७०३॥
 इत्यादिताङ्गुहास्त्यभिस्तुस्त्यानयज्जनः । निखिलान्पलितथेतलम्बकूर्चोपि कौतुकम् ॥७०४॥ युग्मम् ॥
 705 भविष्यच्चित्र सास्त्राज्यस्यैक एकोर्धभागभाक् । वार्तामध्यवहर्तापि भिक्षोरूचेन्निवेद्य च ॥७०५॥
 सरित्स्नानगृहे स्नान्तो वृद्धाः क्षीणनियोगिनः । राजवेहमन्यगणिता नाममात्रनृपात्मजाः ॥७०६॥
 स्वभावदुर्जनाः केविधोधाधोबाधकाङ्क्षिणः । कारयन्तोऽपुष्पाध्यायाः शिष्यान्स्विकल्पेण नखैः ॥७०७॥

६९०. १) Emended; A 'कोष्ठ.'—') Emended; A विषलाट. Cf. viii. 177, 1074. 1664(C). ७०१. १) Emended; A 'चरागम'.
 ७०४. १) A, writes २ instead of युग्मम्. ७०७. १) Thus corr. by A₁ from A₁ शिष्यान्स्विकल्पेण.

वृद्धाः सूरौकोनर्तक्यो देवभासादपालकाः । बणिजो भुक्कनिसेषाः पुस्तकभुगतत्पराः ॥७०८॥
 पायोपवेशकुशलाः पारिवयदिजातयः । शक्तिणः कार्षकपाया नगरेषाम्नाडामराः ॥७०९॥
 छल्यन्तः स्वमन्याश्च किमप्युत्पिञ्जवार्तया । एते प्रायेण देशेस्मिन्प्राथम्येनोपपन्नप्रियाः ॥७१०॥ कुलकम् ॥ 710
 प्रवर्धमानया भिक्षाचारागमनवार्तया । वेपमानोभवलोको ययौ चिन्ता च भूपतिः ॥७११॥
 पृथ्वीहरस्तच्छब्दे गिरिकच्छे वसन्धय । राजानीकं बभञ्जामौ निर्द्विष्यातुलविक्रमः ॥७१२॥
 अनन्तकाकयोर्वैश्यावानन्दहारनायकौ । चक्रे तिलकसिंहं च मन्त्रिणस्त्रीन्पलायिनः ॥७१३॥
 निहते विजये ज्येष्ठे भूक्षयष्टयां पराभवम् । तमाषाढस्य नृपतिः प्राप्याभूद्विषयाः पुनः ॥७१४॥
 उट्टीकितैर्गवां वृक्षमूर्धारोद्वेगं भोगिनाम् । विपीलककुलस्थाण्डोपसंक्रान्त्यैव वर्षणम् ॥७१५॥ 715
 प्रत्यासन्नं स राजाथ दुर्निमित्तैरुपपन्नम् । विचिन्त्यायातमुचितं कर्तव्यं प्रत्यपद्यत ॥७१६॥ युग्मम् ॥
 तृतीयैकं भुवेः भुक्ते ततः प्राश्यापयच्छतम् । देवीमन्यस्कुटुम्बं च स कोटं लोहरं पटुः ॥७१७॥
 ताननुप्रजतस्तस्य सेतुभङ्गात्परिच्युताः । लोष्टादिजातयो विषा वितस्तायां विषेदिरे ॥७१८॥
 स तेन दुर्निमित्तेन खिन्नो हृदकपुराग्निकम् । अनुगम्याथ ताद्विह्वैर्धैर्मयोविशस्युरम् ॥७१९॥
 विना पुत्रेण देव्या च स ततः प्रत्यपद्यत । प्रतापेन च लक्ष्म्या च परित्यक्त इवान्यताम् ॥७२०॥ 720
 स मन्त्रो व्यापदि शुभः प्रत्यभात्तस्य तद्दृशान् । अभ्यन्तरप्रकोपेपि सर्वाभ्युदयभागभूत ॥७२१॥
 स्वयमुत्थापितानर्थः सोपि हर्षनरेन्द्रवत् । अद्यापि सान्त्वयो नीत्या तथा साम्राज्यभोगभाक् ॥७२२॥
 भ्रात्रेण लाहुर्योधैरानीय बलशालिनाम् । भिक्षुर्मंडवराज्यानां डामराणामप्यर्थम् ॥७२३॥
 तेपि जन्या इव वरं श्रुत्वालयसंनिभम् । प्रविशयंस्तं लहरमनुयान्तः ससैनिकाः ॥७२४॥
 सभाजिदित्वा तान्मल्लकोष्ठमुख्या निजां भुवम् । व्यसर्जयन्कम्पनेशममाथायं पृथुभिः ॥७२५॥ 725
 सर्वतः परचक्रेथ पर्यापतति पार्थिवः । संयहीतुं प्रवृत्ते पशानीनतुल्यवयः ॥७२६॥
 तस्मिन्हुर्ध्वसने राक्षि वध्वर्षिणि सर्वतः । अकारि शस्त्रप्रहणं शिल्पिशाकटिकैरपि ॥७२७॥
 नगरे सैन्यपतयः प्रतिमार्गमकारयन् । तुरगाव्यस्तसंनानाहास्यायामसमतोन्मुखाः ॥७२८॥
 मयग्रामस्थिते भिक्षाचमरेभ्रवासिभिः । राजसैन्यैः समं युद्धमृक्कलेष्य लाहाराः ॥७२९॥
 तैर्हिरेण्यपुरोयान्ते प्रबन्धारम्भसंगरेः । श्रीविनायकदेवाया राजंसनाधिपा हताः ॥७३०॥ 730
 आथ एव रणे यातां राजानीकाहिरोधिनः । लब्ध्वा वराभ्यामायाताममन्यन्त नृपभिषम् ॥७३१॥
 राजधान्यन्तिके क्षितिकाष्ठयायाः सरितस्तटे । पृथ्वीहरश्चकाराजावशेषवृद्धमयम् ॥७३२॥
 तिलके विजयेशस्येवगृह्णन्त्येव डामराः । महासरित्ते युद्धं खड्गवीहोलडौकसः ॥७३३॥
 ते हृदयनगरा दाहं कापि कापि च लुण्ठनम् । वास्तव्यानां विदधिरं विनदन्तो दिवानिशम् ॥७३४॥
 निर्वृत्तस्यैवपुनः प्रविशच्छस्त्रविक्षताः । क्रन्दच्छतामनिबहाः प्रधावन्नसैनिकाः ॥७३५॥ 735
 प्रसरत्प्रेक्षिनिबहा बह्दधाभुगभारिकाः । संघार्यमाणसंनाहाः कृष्यमाणतुरंगमाः ॥७३६॥

७१९. १) A₁ writes here २ instead of युग्मम्. ७२५. १) च and मायाव supplied by A₂ in space left by A₁.
 ७२६. १) Emended; A संयहीतुः. ७३१. १) A 'होललो'. ७३६. १) Emended with C; A 'व्यहृष'.

- आसन्नशान्तसंमर्दप्रसरत्पांसवोनिशम् । दिने दिने राजपथा उपश्रवविभृङ्गलाः ॥७३७॥ तिलकम् ॥
 प्रतिप्रसूयमायास्तु सर्वास्मिन्नेति ॥ अथ धुवं जितो राजेत्वशायि प्रतिवासराम ॥७३८॥
 धीरः कः सुस्तलादग्नौ न यः प्रत्यभियोगिनाम् । कुष्ठेणापि स्वरष्टेण क्रुद्धं धैर्यद्वयम् ॥७३९॥
 740 नगपद्मान् शल्योद्धारं पथ्यधनार्णम् । शस्त्रक्षतानां सततं कारयन्त्य व्यलोक्षत ॥७४०॥
 प्रवासयेतनप्रीतिदायमेषज्यदत्तिभिः । शक्तिरिक्ते नरपतेर्भिः संख्योभूद्वनव्ययः ॥७४१॥
 युद्ध एव विपन्नानां क्षतानां च स्वयेहमह । नित्यं नरतुरंगानां सहस्राणि क्षयं ययुः ॥७४२॥
 तुरंगबहलैर्हन्त्र्यमाना नृपबलैस्ततः । लाहुरा मल्लकोष्ठाया मन्दोद्रेकस्वमाययुः ॥७४३॥
 भिन्नैराभ्यन्तरेव दत्तमन्त्राः सुरेश्वरीम् । ते निन्युभिर्धुमन्त्येन तन्मार्गेण युयुस्त्ववः ॥७४४॥
 745 सेतुना स्वल्पगर्भेन धन्विप्रभैः सरोन्तरे । अवापि तैर्जयो मोविवाजिभ्यध भयं रणे ॥७४५॥
 श्रेष्ठाश्च कम्पनेशः सं निवसन्विजयेभ्यः । बलितां डामराजिन्ये मन्दोद्रेकं स्फुरन्ने ॥७४६॥
 लवन्त्यलोको मा ह्नासीदशक्तिं शेष गच्छतः । पृष्ठे निपत्य मा कार्षीद्याथां चेति विचिन्तयन् ॥७४७॥
 स प्रभावं दर्शयितुं प्रापत्य विजयेश्वरम् । अज्जराजस्य सेनायां व्याप्त्यै प्रस्थितोभवत् ॥७४८॥
 सार्धं शतहर्षी तस्य योधानां हतवानपि । संव्यज्य विजयक्षेत्रं शोहकृत्तगरं ययौ ॥७४९॥
 750 पथि नान्वसरन्भीत्या भयानं डामराः क्वचित् । नदन्तोत्रिगिरोरुद्धा मार्गान्सर्वान् तत्पथुः ॥७५०॥
 त्यक्त्वा मडवराज्यं स प्रविष्टो व्यसनातुरम् । पूर्वचेष्टां स्मरन्भूय जहास कृतसत्क्रियम् ॥७५१॥
 इतरामात्यवस्थापस्थितो न निजोचितम् । रणे प्रादर्शयत्किंचित्साक्षिभूत इव स्थितः ॥७५२॥
 ततो मडवराज्यान्ते समस्ता एव डामराः । अभ्येत्य प्रत्यपयन्तं तां महासरितस्तदीम् ॥७५३॥
 उपायाः सामभेदाद्या रिपुवक्त्रे प्रयोजिताः । राक्षो विकलतां जग्मुर्बहिराभिः प्रकाशिताः ॥७५४॥
 755 क्रान्ततत्तमहीपालमण्डलस्यापि भूपतेः । फलं दोषिक्रमस्याप्यमासीन्नगररक्षणम् ॥७५५॥
 अमरेन्द्रे हारपतिः सार्धं तस्यै नृपात्मजैः । राजानवाटिकोपात्ते राजस्यानीयमन्त्रिणः ॥७५६॥
 दूरहीपान्नरगता इव स्वीचक्रिरे नपात् । ते प्रवासधनं भूरि न चापुप्यन्त कुञ्चित् ॥७५७॥
 कटकां विहिषां सर्वे पर्यायेण जवाजयौ । लेभिरे विजयादन्यत्र तु पृथ्वीहरः क्वचित् ॥७५८॥
 मधुमत्तेन तेनाजौ वेतालेनेव बलगता । प्रायो वरा वराः सर्वे यस्ता नृपमूढाः ॥७५९॥
 760 उदयस्येच्छाटिकुलोद्भूतस्यैकस्य पश्ये । युवदेहवस्थापि शौर्यमेकस्मिन् तदाह्वे ॥७६०॥
 पृथ्वीहरस्यापजह्रे हन्धयुद्धाभिमानिना । प्रदत्त कृष्टकूर्चैर्न करायोनासिचक्षरी ॥७६१॥
 कुन्दे पुरोपकण्ठेषु वर्तमाने शराहताः । स्त्रीबालाद्या अपि वधं प्रमादाव्यतिरेकिरे ॥७६२॥
 एवं जनक्षये बोरे वर्धमाने किमप्यभूत् । अनुस्साहस्रुणो गेहादपि निर्गन्तुमक्षमः ॥७६३॥
 तस्मिन्निददसंवारे सोमपालस्तदन्तरे । अलुण्ठयद्वाहलिकां लम्भरन्ध्रो ददाह च ॥७६४॥
 765 सिंहं गजाहवत्ये तद्गुहाभपरिग्रहे । समयो प्राप्तगोमायोः पौष्टवस्थापरोस्तु कः ॥७६५॥

७३७. ¹) A₁ writes ३ instead of तिलकम्. ७३९. ¹) Thus corr. by A₂ from A₁ कम्पनेशस्य. ७३९. ²) Thus corr. by A₂ from A₁ पथ्यध. ७३९. ³) A₁ writes here २ for कुष्ठम् which would be in its place after the following verse. ७४५. ¹) Emended; A 'वाचलिका'. Cf. viii. ३८१. १९४७ (C).

राष्ट्रह्योपमर्देन राजा निःसदृशेन सः । तेन वपाविधेयोभूत्स्वमपि द्रष्टुमक्षमः ॥७६६॥
 सर्वानौचित्यबहलः सर्वव्यसनदुःसहः । सर्वदुःखमयः कालस्तस्यावर्तत कोपि सः ॥७६७॥
 तथाप्यस्त्वलिते तस्मिन्हितव्याजाखितापहः । राजानवाटिकाविषैः प्रायश्चक्रे विरागिभिः ॥७६८॥
 प्रार्थयन्ते स्म ते युद्धे तटस्थास्तव मन्त्रिणः । गृहीत्वा नीविरेतेभ्यो लोहराश्रौ विसृज्यताम् ॥७६९॥
 न चेद्याप्य हवैतस्मिन्व्यसने स्थायितां गते । को दध्यास परैर्नीतं प्रत्यासन्नं शरत्कलम् ॥७७०॥ 770
 न प्रत्यभैस्तीक्षाटस्थं यत्कालापेक्षया नृपः । तस्मिन्सैर्देशिते शङ्कान् निखिला मन्त्रिणो बधुः ॥७७१॥
 शक्तिसृणुं कुश्यायितुं न यस्य स तदार्थिभिः । विसृज्यव्यवहारत्वं विन्ये राजा शूद्रहिजैः ॥७७२॥
 कर्मस्थानोपजीव्युपपारिषद्यादिसंकुला । तत्पार्श्वोत्पययौ वृद्धिमन्या सेनेव वैरिणाम् ॥७७३॥
 तत्सान्त्वनक्षणे तैस्तैः प्रमादैरुत्थितैरगात् । देशो व्याकुलतां कृच्छ्रं लुण्ठिष्यघटतोत्केटा ॥७७४॥
 भवदृष्टपार्थिवास्थानैः शूद्रैरप्यवहारिभिः । ऊचे तैः सान्त्वयन्नाजा दुःस्थितस्तत्तदपियम् ॥७७५॥ 775
 लवन्त्यविप्रवाद्राज्ञः सोधिको विप्रबोभवत् । गलरोगः पादरोगादिव तीव्रव्याधयः ॥७७६॥
 काञ्चनोक्तोचदानेन तन्मध्येधिकचक्रिकाम् । कांक्षित्स्वीकृत्य स प्रायं कथंचिद्विन्ध्यवीवरत् ॥७७७॥
 विजयो वर्णसोमादिशस्त्रिवंश्यो हठात्पुरम् । प्रविशन्भिभुसिनानीरश्वारोहैरहन्यत ॥७७८॥
 तेनातिरभसत्स्थानं भित्त्वा प्रविशता पुरम् । प्रायशः कृत एवाभूत्तदा राज्यविपर्ययः ॥७७९॥
 ईषन्मन्दप्रतापेन लवन्त्येष्टवपि भूपतेः । पृथ्वीहरेण संधित्वा भेदेच्छोः संप्रकाशिता ॥७८०॥ 780
 तस्मिन्पुत्र्यै जिगीषूणां संधित्वा भूभुजा समम् । ह्येयि सैनिकाः शान्तं तममन्यन्त विप्रवम् ॥७८१॥
 राज्ञा नागमटोपान्तमानेन प्रहितांस्ततः । श्रीनमात्यान्नुविश्वस्तानागच्छच्छाणावधीत् ॥७८२॥
 धात्रेयो मम्मको गुह्रो द्विजो रामश्च वारिकः । तेषां तिलकसिंहस्य पार्श्वे भृत्यास्त्रयो हताः ॥७८३॥
 नीविर्दत्तो गौरकस्तु हनो भूतपतिं स्मरन् । दृष्टे त्वाक्रन्दिनि परैः प्रहतं कर्हणोञ्जितैः ॥७८४॥
 तद्वैशसं भुतवतो देशः सर्वो विरागकृत् । राजधान्यन्तरे राज्ञो दुर्लक्षमुखरोभवत् ॥७८५॥ 785
 ह्ये भुङ्क्वतुर्दृष्ट्यां तद्विपर्यस्तमण्डलम् । अतिवाहयितुं कष्टं दिनमासीन्महीपतेः ॥७८६॥
 अथ संजातवैक्रुद्धो नेदमस्तीति चिन्तयन् । किं कृत्यमित्यसदृशानपि पप्रच्छ भूपतिः ॥७८७॥
 विषमे वर्तमानस्य तस्य कश्चित् नाभवत् । अन्तर्जहासं यो नान्त - -² न तुतोष वा ॥७८८॥
 तमपि व्यसनापातं तस्य सोढवत्ततः । अभजन्त क्रमाद्भृत्याः प्रतिपक्षसमाश्रयम् ॥७८९॥
 कम्पनेशस्य विम्बाख्यो भ्राता हैमातुरोहितान् । समाश्रयद्वारकार्यं तद्वत्तं प्रत्यपद्यत ॥७९०॥ 790
 गूढं जनकसिंहेन दूताग्नेष्वयतानि शम् । भिक्षवे भ्रातृतया वाग्दत्ता निरवस्थं ॥७९१॥
 असिवाजितनुश्रादि दत्त्वा भिक्षाचरान्तिकम् । अश्ववारा व्यभाव्यन्त प्रयान्तः प्रतिवासरम् ॥७९२॥
 किमन्यद्यत्कमेवाक्षि वेवसन्पार्थिवान्तिके । अलक्ष्यन्तापतो भिक्षोस्ते निशायां गतव्रपाः ॥७९३॥
 हनो याति तत्रैति लोको व्यक्तमन्त्रितः । इति राजनि कुण्डासो कोप्यजृम्भत विप्रवः ॥७९४॥

७७५. ¹) Emended with C; A °परितोत्करा. ७७७. ¹) A, has first written °विन्ध्यवीवरत् and then indicated the above reading between the lines. ७८०. ¹) Conjectural reading; A न वन्येष्टवपि. ७८८. ¹) Emended with C; A °हासो.—

²) Thus A; C नास्तर्जहासं न. ७९५. ¹) A, has first written °तन्मित्रतः and then indicated the above reading in margin.

- 795 डामरैः शतदुत्पत्तौ नीतायां सर्वतस्ततः । कान्दिशीकोभवस्रोतः कृत्स्नो धनजनोऽजितः ॥७९५॥
 प्रयाते सुस्सलनृपे स्वर्णपूर्णाभिमां महीम् । भिक्षुः कुर्यादिति मृषा लोकस्यासीदिति श्रयः ॥७९६॥
 क वृष्टा व्यागिता भिक्षोः कुतो वा तस्य संपदः । पराममर्शं नैवेति गतानुगतिको जनः ॥७९७॥
 संहृत्यते परिश्रुता चिरमम्बरेण रेखा स्वयं न खलु या शशिनो नभस्य ।
 तस्यां जनः प्रकुर्वते नतिमम्बरार्थं धिग्लुम्भतामपसरत्सदसिचिचिराम् ॥७९८॥
 विजये राजवर्ग्याणां भुमप्रीव इवाभवत् । भिक्षुपक्षजये लोको इष्यन्नासीद्विशृङ्खलः ॥७९९॥
 800 द्विजकौलेयकन्यायो राजडामरसंघयोः । ततोऽन्योन्यभयभ्रश्यद्वैरयोऽदज्जम्भत ॥८००॥
 राजाभ्यन्तरभेदेन राज्ञः स्थैर्येण चारयः । ऐच्छन्पलायितुं भीता अज्ञानान्योन्यनिश्चयाः ॥८०१॥
 बान्धवानपि दुपुक्षुनविश्वस्तो विदधृषः । स्थितौ पलायने वापि भ्रष्टे न स्वजीवितम् ॥८०२॥
 तं महाव्यसने वासःस्वर्णैर्गन्धादिवर्षणम् । नाभ्यनन्दन्गृहीतार्थो निनिन्दुः शस्त्रिणः परम् ॥८०३॥
 नष्टोऽयं नैव प्रवितेत्यभीतेर्जल्पतो जनात् । यचो रोगी भिषक्त्यन्त इव शृण्वन्स विव्यये ॥८०४॥
 805 अप्यधोपस्थितं किञ्चित्तदादेशेन हौकयन् । सवित्तसं सगर्वं च तमैक्षिष्टानुगमजः ॥८०५॥
 सोऽन्य एवाभवत्समिन्क्षणे साहसिकोऽप्यहो । स्वगृहादपि निर्गन्तुं नाशकघट्टयाकुलः ॥८०६॥
 यावदैच्छन्संघभेदाद्यलितुं डामरं राजाः । स्वैरेव शस्त्रिभित्तावसिन्धे भूमृष्टिखन्ताम् ॥८०७॥
 ते कृष्टशस्त्रा हाराणि रुन्धन्तो नृपमन्दिरे । प्रवासविते लब्धये प्रायं वक्रुः पदे पदे ॥८०८॥
 ददङ्गं धनेशभ्रीर्देवाद्यप्यधिकं नृपः । तेषामभिमतो नाभूद्वमानाभिलाषिणाम् ॥८०९॥
 810 मर्तुं चित्रलिपुत्सीर्थमृणिकैरिव सामयः । स रुद्धा निखिलैर्देवैर्वापितोऽयं गतव्रतः ॥८१०॥
 स्थानपालैरपि प्रायकृत्रिराक्रम्य दापितः । धनं सुवर्णभाण्डादि चूर्णीकृत्य विशृङ्खलैः ॥८११॥
 समुद्रबालं नगरं ततः क्षुभ्यस्त्वेण क्षणे । सोभूद्विभिमोहृत्सं न संस्थापयितुं क्षमः ॥८१२॥
 एकदा मातरेवान्यै रुद्धहारः स्वशस्त्रिभिः । सर्वतः क्षोभमागच्छजगरं स व्यलोकयत् ॥८१३॥
 ततः क्षोभं शमयितुं जनकं नगराधिपम् । पुरभ्रमार्थमादिश्य चलितुं क्षणमैक्षत ॥८१४॥
 815 कथंचिन्नामानानायां तानावज्यापि शस्त्रिणः । सावरोधः स संनद्धो राजधान्या विनिययौ ॥८१५॥
 अङ्कनानुरगाकडो बहिर्योवस निर्ययौ । राजधान्यन्तरे लुण्ठितावत्यारम्भितस्तक्रैः ॥८१६॥
 असदन्केपि केप्युच्चैरनदन्केप्यलुण्ठयन् । तद्भृत्यान्नाज्यमस्तुष्टयं तस्मिन्प्रजति शस्त्रिणः ॥८१७॥
 विशृङ्खलस्वपाकोपशङ्कामिः शस्त्रिणां नृपः । सहस्रैः पञ्चवैरासीहज्जनृगतोऽध्वनि ॥८१८॥
 बर्षे षण्णवते कृष्णपट्ट्यां मार्गे विनिरतः । याममात्रावशेषेऽङ्गि समृत्यो रोहविह्वलः ॥८१९॥
 820 निजैर्हरिर्हरिश्चापि त्यज्यमानः पदे पदे । स प्रतापपुरं प्राप क्षपायामल्पसैनिकः ॥८२०॥
 तिलकस्य पुरो गत्वा प्राप्तव्याघ्रं च विश्वसन् । तत्र बन्धोरिवाकूणि चिरं दुःखोल्लङ्घनोमुचत् ॥८२१॥
 श्रोत्रं न कुर्यादेवं मे विश्वसित्वेति सस्वरम् । वेदम हुष्टकपुरेऽन्येऽस्तस्य च प्राविशत्स्वयम् ॥८२२॥

७९५. ^{१)} Emended; A 'मर्ष'. ८०२. ^{१)} Emended; A 'दुष्टुन'. ८१०. ^{१)} Emended with C; A 'विचलि'.
 ८११. ^{१)} Emended; A स शस्त्रिभिः. ८१६. ^{१)} Emended; A भाङ्गना. ८१९. ^{१)} Emended with C; A षण्णवते.

तत्रैरधेण खानादि कृत्स्नैश्चसैन्यसंघम् । पवित्र्य क्रमराज्यं स कर्तुं भूयो जयोत्सुकः ॥८२३॥
 गूढं युयुस्मून्कन्याणवाङ्मादीनय डामरान् । आनीय स पुरस्तस्य धैर्यभ्रंशमकारयत् ॥८२४॥
 गृहाणेन तया युक्त्या निष्कृष्टः स ततो ययौ । स्वीकुर्वन्स्वर्णदानेन दस्म्युमार्गविरोधिनः ॥८२५॥ 825
 प्रयान्ते तत एवौज्जीसिलकस्तस्सहोदरः । प्रयागमेकमानन्दो दाक्षिण्याद्वन्वगतु तम् ॥८२६॥
 भृत्यत्यक्तः स दानेन विक्रमेण च तस्करान् । अगन्मार्गेण शमयन्नायुःशेषेण रक्षितः ॥८२७॥
 प्राणं सिंहनखा द्रुमाग्निगहनस्यारादरण्यस्य ये तेषां बालगलाभयादपि भवेत्कालातिवाहः क्रमात् ।
 ये द्रन्ताः करिणां रणप्रहरणं तेषामुयुर्दीव्यतां क्रीडायां करताडनानि न दृढा शौर्यस्य रुढिः क्वचित् ॥८२८॥
 जन्तूनां विक्रमत्यागयशःप्रज्ञादयो गुणाः । भवे चित्रस्वभावेस्मिन्न भवेयुरभङ्गुराः ॥८२९॥
 भास्वानप्यौघ्यमृदुतां भिषाकैर्यां दिने दिने । तां तामायाति जन्तूनां कः प्रभावेपु निश्चयः ॥८३०॥ 830
 भशकुवन्नहलिकामरिपुष्टां निरीक्षितुम् । मन्युनिःशब्दसैन्योत्रिमाहरोह स लोहरम् ॥८३१॥
 स्वं कलत्रमपि द्रष्टुं तत्रातित्रपयाक्षमः । शयनीयविमुक्ताङ्गस्तप्यते स्म दिवानिशम् ॥८३२॥
 दत्तादीपादनिर्गच्छन्नन्तर्गहाग्निरेवपि । दाक्षिण्याद्दर्शनं प्रादाङ्गृत्यानां भोजनक्षणे ॥८३३॥
 विलेपनानि नास्याक्षीन्नाहरोह तुरंगमान् । गीतनृत्तादि नैक्षिप्तं सुखगोष्ठीर्न चादधे ॥८३४॥
 ताम्यस्तादस्यमौखधैर्यैक्ष्यश्रोहादि दर्शितम् । एकेनैकेन स स्मृत्वा स्मृत्वा देव्यै न्यवेदयत् ॥८३५॥ 835
 अन्वगात्स्वां भुवं त्यक्त्वा मामेतेन्यगुरित्यपि । निन्ये वृद्धिं परार्थ्यभीः स दाक्षिण्याद्वनार्पणः ॥८३६॥
 कश्मीरेषु गते तस्मिन्तदैवाखिलमन्त्रिणः । पुराणंराजधान्यये ससैन्याः समगंसत ॥८३७॥
 मन्यन्ध्यारोहसामन्ततन्त्रिणीराविसंमतः । तेषां जनकसिंहोभूदमणीर्नगराधिपः ॥८३८॥
 स भिक्षोर्मल्लकोष्ठाद्यैरामैः कृतगतागैः । विश्वासाय सुतभ्रातृछत्तौ नीर्विं प्रदापितः ॥८३९॥
 प्रावर्तत भयभ्रदयस्स्त्रीबालाद्यावृते पुरे । अराजकाय रजनी सर्वभूतभयावहा ॥८४०॥ 840
 निहताः केपि मुषिताः केपि केप्यरिभिः पुरे । हर्षागारा व्यपीयन्त दुर्बला राजवर्जिते ॥८४१॥
 सैन्यैरन्येषु रुद्धादैनैरुद्धाखिलदिकपथः । सिन्दूरारुणपुण्ड्राश्वसादिमण्डलमध्यगः ॥८४२॥
 विकोशशस्त्रकदलीषण्डदुर्लक्ष्यविग्रहः । मृगेन्द्र इव लोकस्य मयकौतूहलावहः ॥८४३॥
 धोरपट्टाञ्चलस्रिष्टैर्वीवनोद्वेजितैः कषैः । अवदैः शोभितः पृष्ठे जयश्रीबन्धनशृङ्गैः ॥८४४॥
 कुण्डलघोतिना क्षिप्रधधवलायतदृष्टिना । प्रत्यमहमभुणा चारुचन्दनोलेखशोभिना ॥८४५॥ 845
 ताम्राधरेण वक्रेण श्रीसांनिध्याधिकत्विवा । पक्षपाति विपक्षानामपि संपादयन्मनः ॥८४६॥
 असंक्षिप्तोऽशस्यान्तःस्थां भियमन्धेन वल्गता । केसरच्छटया चापि चामरेणेव वीजयत् ॥८४७॥
 पदे पदे निवृत्ताश्वः सामन्तैरुपपादिताम् । स्वीकुर्वन्सर्वहर्णां भिक्षुः प्राविशन्नगरं ततः ॥८४८॥ कुलकम् ॥
 तस्याभक्तस्य धात्रीव पृष्ठस्थो मल्लकोष्ठकः । प्रयायात्रप्रगल्भस्य सर्वकार्योपदेष्टृताम् ॥८४९॥
 अयं पितुः प्रियस्तेभूत्स्वमस्याङ्गे विवर्धितः । राज्यस्यायं मूलमिति प्रत्येकं समदर्शयत् ॥८५०॥ 850

८२३. १) Emended; A जगोत्सुकः. ८२४. १) A °कन्याणवाङ्मादी. ८३१. १) Emended with C; A निजोवस्थां.
 ८३७. १) Doubtful emendation; A पुराणि राजः. ८४०. १) A omits here two aksharas without indicating a lacuna;
 चापि supplied with C.

- गृहं जनकसिंहस्य प्राक्कन्यायाप्रयेविशत् । राजलक्ष्मीं स संपातुं राजधानीं ततः परम् ॥८५१॥
 दूरनष्टे कुले तेन पुनरुद्भवेति यथै । बद्धास्थो गर्भगेपत्ये स्त्रीजनो नवहास्यताम् ॥८५२॥
 वृष्टेन तादृशा भिक्षोरिति वृत्तेन शत्रुषु । चित्रस्थेष्वपि साशङ्का नोपहास्या जिगीषवः ॥८५३॥
 प्रावर्तन्त भनाधीशभियः सुस्तलभूपतेः । कोशेन नीतशेषेण विलासा नवभूपतेः ॥८५४॥
 855 वाजिबर्मासिभूयिष्ठां राजलक्ष्मीं त्रिभोजिरे । राजडामरलुण्ठकमन्त्रिणो यन्त्रगोविहताः ॥८५५॥
 पुरे स्वर्ग इवास्वातं भोगानामुपलेभिरे । दस्यवो ग्रामभोगार्हाः पिशाचा इव गह्वराः ॥८५६॥
 आस्थाने न बभौ भूभृद्गामीणैः सर्वतो वसन् । प्रलम्बकम्बलप्रायविलासावरणैः समम् ॥८५७॥
 भिक्षाचरस्यासंभाव्यप्रादुर्भावतया प्रथाम् । डामरा अवतारोयमित्यन्यां निन्द्यरे प्रथाम् ॥८५८॥
 राज्यस्यानन्यदृष्टस्य कर्तव्येषु मुमोह सः । अदृष्टकर्मैव भिषग्भैषज्यस्य पदे पदे ॥८५९॥
 860 शनैर्जनकसिंहेन कृतभ्रातृसुतार्पणम् । कम्पनाधिपतिर्वत्तकन्योपि तमशिभियत् ॥८६०॥
 जुङ्गो राजपुरीयस्य राज्ञः कटकवारिकः । पादापाधिकृतो ब्राह्मीत्स्वार्थमर्थं न तु प्रभोः ॥८६१॥
 सर्वाधिकारिणं राजलक्ष्मीविम्बमशिभियत् । राजशम्भस्यैव पात्रमभूद्विज्ञाचरः परम् ॥८६२॥
 वेदयायसीकृतैर्भयः प्राकृताचारभागपि । अन्तरङ्गः सदसतां किञ्चिद्विम्बस्तदाभवत् ॥८६३॥
 हैमानुरो दयंकस्य भ्राता साधर्यदौर्भूः । नृपान्तरङ्गज्येष्ठत्वं ज्येष्ठपालोप्यशिभियत् ॥८६४॥
 865 मन्त्रिणो भूतभिश्चास्तांस्य पैतामहा अपि । लक्ष्मीसरोजिनीभृङ्गा बहवोऽप्ये जजृम्भिरे ॥८६५॥
 मुग्धे राज्ञि प्रमत्तेषु मन्त्रिषूषेभ्य दस्युषु । उत्थानोपहन्तं राज्यं नवत्वेपि बभूव तत् ॥८६६॥
 स्त्रीभिर्नवनवामिध भोज्यैः प्राज्यैश्च रञ्जितः । भिक्षुर्नैसिष्ट कर्तव्यं सुखानुभवमोहितः ॥८६७॥
 स सुखानुभवप्रावृद्धिद्वान्धो विजयोद्यमे । स्वैः प्रेरितः सभामप्ये स्वयुर्मैच्छन्मशालसः ॥८६८॥
 दपेण सचिवे वाचं कथयत्यनुकम्पिकाम् । न स लुकोप मुग्धस्तु पितरीवान्वरज्यत ॥८६९॥
 870 निष्पतिष्ठैः सेयमानो वेदयोच्छिष्टैरशिष्टवत् । अदृष्टेदोचिताधेष्टा विटैः प्रैथत सेवितुम् ॥८७०॥
 पानीयरेखाप्रतिमस्यैर्यस्याखिलवस्तुषु । तस्याप्रमाणवचसः सेवां प्रणयिनो जहुः ॥८७१॥
 यद्वस्तुः सचिवास्तत्तानवबोचस भूभृतः । वचः द्वयिरगर्भस्य तस्य किञ्चित्समुद्यौ ॥८७२॥
 सचिवैः स्वगृहास्तीत्वा दत्तभोज्यः स मुग्धधीः । धनी विपन्नपितृक इव प्रमुषितो विटैः ॥८७३॥
 आहारमुष्टीविम्बस्य गृहे विम्बनितम्बिनी । तस्याश्वस्यैव वडवा रागिणोद्यगताहरत् ॥८७४॥
 875 वञ्चयित्वा एतौ पर्युर्दक्षितैः स्मेरया तया । कुचकक्षकटाक्षैः स लुप्यैष्यौ व्यधीयत ॥८७५॥
 पृथ्वीहरो मल्लकोष्ठश्चान्योन्योद्धतमत्सरौ । क्षोभं व्यधत्तां संरन्धौ राजधान्याः क्षणे क्षणे ॥८७६॥
 स्वयं राज्ञा सुतोहाहं गृहान्त्यापि कारितौ । तावन्वोन्यमुपैक्षेतां न मन्युं विक्रमोन्मदौ ॥८७७॥
 अथ पृथ्वीहरगृहात्कृतोहाहः स्वयं नृपः । ज्ञातामर्षेण हृत्पष्टं मल्लकोष्ठिन तस्येन ॥८७८॥
 बुधञ्जनककाणोपि संबन्धोपेक्षयोजिततः । विरागमोज्ञानन्दादीक्षित्ये ब्राह्मणमन्त्रिणः ॥८७९॥

८५१. ¹) Thus A. ८५४. ¹) A कोषेण. ८६२. ¹) Emended with C; A राजा लक्ष्मीविम्बमशिभियत्. ८६५. ¹) Emended; A 'भूतविष्ठा'. Cf. vii. 1695. viii. 94. ८७०. ¹) Emended with C; A वेदयोच्छिष्ट. ८७४. ¹) Emended; A 'मुष्टिर्बि'.—
¹) Emended with C; A तस्याश्वेन ८७५. ¹) Emended; A 'पुष्येक्षता'.

तटस्थो द्रोणधुतुर्बुद्धिप्रायभृत्यविधेयधीः । विद्वज्जव्यवहारत्वं निष्ठात्वं च ययौ नृपः ॥८८०॥ 880
 डामरस्यामिके लोके प्राग्भवत्को न विद्वज्जः¹ । ब्राह्मण्यो धर्षणं यत्र श्वापेभ्योपि लेभिरे ॥८८१॥
 भराजकेय वा भूरिराजके मण्डले तदा । समस्तव्यवहाराणां स्फुटं तुत्रौट पद्धतिः ॥८८२॥
 वीक्षारा भैक्षेत्रे राज्ये निष्पचाराः पुरातनाः । तच्छतेन तु नय्यानामशीतेरभवत्क्रयः ॥८८३॥
 राजपुर्णध्वना विम्बं ससैन्यमय पार्थिवः । लोहरं प्राहिणोत्कर्तुं सुस्सल्लास्कन्वमुमदः ॥८८४॥
 नुरुष्कसैन्यमानिन्ये सोमपालेन सोन्वितः । साहायकाय सल्लारे विस्मये मित्रतां गते ॥८८५॥ 885
 संवदर्थं पाशमेतेन बद्धा क्रुश्यामि सुस्सलम् । इत्येक एकोश्चरोहस्तुरुष्काणामकर्त्यतं ॥८८६॥
 काडमीरकिंखशम्लेच्छयोपप्यतिकरोभवत् । न केषां नाम संभाव्यो विशोत्पाटनपाटवः ॥८८७॥
 भिक्षाचरः प्रयाते तु विम्बे विगलिताङ्कुशः । न कासामव्यवस्थानां मूढः स्थानमजायत ॥८८८॥
 स निमन्व्य निजं नीतो गृहं त्रिम्बावरुद्धया । भोगसंभोगदानेन धर्षय्या पर्यतोप्यत ॥८८९॥
 कार्यपेक्षापि तस्यासीन्न मन्त्रिस्त्वीसमागमे । कौलीनमीतेरासन्ननिपातस्य कथैव का ॥८९०॥ 890
 आद्युनानुगुणं भोज्यं कुम्भकांस्यादिवादनम् । तत्र प्राकृतकामीव न स जिह्राय शीलयन् ॥८९१॥
 शनैः शनैस्तनो नष्टावष्टम्भस्य महीपतेः । काले भोज्यमपि प्राप्य नासीन्नलितसंपदः ॥८९२॥
 तादृक्प्रलोभकौर्यादिक्रान्ते यः प्रागगर्ह्यत । स सुस्सलोय लोकानामभिनन्वाव्यमाययौ ॥८९३॥
 धनमानादिनाशं या विरक्तास्तस्य चक्रिरे । काङ्क्षन्ति स्म घनोत्कण्ठास्ता एवागमनं प्रजाः ॥८९४॥
 प्रत्यक्षदार्शनोद्यापि साधर्था वयमस्य यत् । ताः प्रजाः कोपिताः केन केन भूयः प्रसादिताः ॥८९५॥ 895
 क्षणाहैमुख्यमायान्ति सांमुख्यं यान्ति च क्षणात् । न हेतुं कंचिदीक्षन्ते पशुप्रायाः पृथग्जनाः ॥८९६॥
 ते मल्लकोष्ठजनकादयो दूतैर्विसर्जितैः । त्यक्तराज्यं पुनर्भूयं जयोद्यममजिपहन् ॥८९७॥
 अश्लोमुवापहारये लोकैष्टिकस्य लुण्ठिते । तत्रत्या ब्राह्मणाः प्रायं नृपमुद्दिश्य चक्रिरे ॥८९८॥
 तैश्चान्यैश्चापहारैश्च संभ्रितैर्विजयेश्वरैः । राजानवाटिकाप्रायो नगरेपि न्यविक्षत ॥८९९॥
 ओजानन्दादिभिर्मुख्यह्रिजैश्च जेजितास्ततः । गोकुलेपि व्यधुः प्रायं त्रिदशालयपर्वदः ॥९००॥ 900
 युग्यार्थितैः सितच्छत्रवस्त्रचामरशोभिभिः । विभुषप्रतिमावृन्दैः सर्वतश्चादिताङ्गनः ॥९०१॥
 काहलाकांस्यतालादीवाद्यशोभितविजुलः । अष्टपूषो हृदये पारिषद्यसमागमः ॥९०२॥
 ते सान्त्वमाना भूभर्तुर्दूतैश्चलेकवादिनः । न त्रिना लम्बकूचं नो गतिरित्युत्तुवन्वचः ॥९०३॥
 ते हेलया लम्बकूचाख्यया सुस्सलभूपतिम् । तं निर्दिशन्तोमन्यन्त क्रीडापुत्रकसंविभम् ॥९०४॥
 प्रायं प्रेक्षितुमायातैः पौरैः सह दिने दिने । अमन्त्रयत कां कां न व्यवस्थां पर्वदां गणः ॥९०५॥ 905
 नृपापातभयात्क्षोभं मुहूर्तमुहुरपागतैः । पारिषद्यैश्च पौरैश्च योद्धुमास्थीयतोद्धतम् ॥९०६॥
 वदर्थं जनकसिंहस्य नगरं तन्मतेन तत् । सज्जं सुस्सलदेवस्य कृत्स्नमानयनेभवत् ॥९०७॥
 प्रायाहारयितुं पूर्वमपहारहिजावृषः । प्रययौ विजयक्षेत्रं तत्रासीन्न हतोद्यमः ॥९०८॥

८८१. ¹) A₁ had first repented here the second half of verse 878, but has subsequently erased it and written as above, ८८१. ²) Conjectural reading; A 'सुस्सलामकर्त्यतः'; C 'सुस्सलैः समकर्त्यतः. ८८७. ³) Emended; A काडमीरक'.

८९१. ¹) Emended with C; A 'युयो'.

- तन्मध्ये निखिलास्तत्र डामरांस्तलकोब्रवीत् । व्यापादयेति तं तच्च सचैकाग्रो न सोमहीत् ॥१०९॥
- 910 राज एव मुखाबुद्ध्या लवन्यास्तद्विशश्वसुः । तस्मिन्पृथ्वीहरमुखास्तत्रसुस्तिलकात्पुनः ॥११०॥
भागिनेयं प्रयागस्य क्षत्तारं लक्ष्मकाभिधम् । बन्धुमैच्छन्पुष्पोग्निगंधं प्रययौ स तु सुस्तलम् ॥१११॥
ततः प्रविश्य नगरं संनिपत्याखिलं जनम् । अकारणविरक्तानां पौराणां प्रददौ सभाम् ॥११२॥
युक्तमप्युक्तवांस्तत्र हनोक्तिः शतबुद्धिभिः । पौरैः स चक्रे नास्त्येव भेषजं विप्रवस्त्रशाम् ॥११३॥
भवान्तरे सोमपालबिम्बाद्या लोहरे स्थितम् । योक्तुं सुस्तलभूपं ते सर्वे पर्णोत्समाययुः ॥११४॥
- 915 तं च पद्मरथो नाम राजा कालिञ्जरेश्वरः । मैत्रौ संस्मृत्य कल्हाद्याराययौ तत्कुलोद्भवः ॥११५॥
सोथ भुङ्क्त्वयोदर्यां पैशात्ये बलिभिः समम् । तैर्मानि सुस्तलो राजा संपामं प्रत्यपद्यत ॥११६॥
प्रेक्षकैर्वर्णितैर्यापि स पर्णोत्सान्तिके रणः । तस्याद्भुतेष्वमानामिक्षालनप्रथमक्षणः ॥११७॥
कुतोप्येत्य निजस्फारस्ततः प्रभृति भूपतिम् । तमभ्युनयं पुनश्चक्रे मृगेन्द्र इव काननम् ॥११८॥
भयस्तल्लितपाशानां कालपाशैः समागमम् । स चकार तुरुष्काणां क्षणात्पुष्कलविक्रमः ॥११९॥
- 920 मातुलं सोमपालस्य नित्ये कवलतां बली । रणे तत्कोपवेतालो व्रितोलासरितस्तटे ॥१२०॥
किमन्यदल्पमैन्यः स वहनपि स तान्यधात् । हतविद्रुतबिध्वस्तान्ययात्मपरिपथिनः ॥१२१॥
काश्मीरिकाणांमौचित्यं किं नाभूत्सामिनो ददुः । एकस्य ये रणं नटाः कुकीर्तिमपरस्य च ॥१२२॥
तुरुष्कैः सह यातेय सोमपाले गतत्रपाः । बिम्बं काश्मीरिकास्थित्वा राजान्निकमशिभियन् ॥१२३॥
ह्यो धूमि गिरास्थस्य नमयन्तेकुताशयाः । कुलप्रभोः पुरः स्पष्टं न ते धृष्टा ललज्जिरे ॥१२४॥
- 925 भागच्छद्भिस्ततः पौरैर्दार्ढ्यैश्च समं नृपः । प्रतस्थे दिवसैर्द्विभैः कश्मीराभिमुखः पुनः ॥१२५॥
राजपुत्रः साहदेविः कल्हणो विशतः प्रभोः । डामरान्कमराज्यस्थान्संगृह्णापेसोभवत् ॥१२६॥
य एव प्रथमं राजसैन्याद्भिक्षुमशिभियत् । स एव बिम्बो राजानं तमुन्मृज्य समाययौ ॥१२७॥
अन्ये जनकसिंहस्य संमता मन्त्रितन्मित्रणः । प्रत्युद्यन्तो व्यलोक्यन्त नृपतिं निरपत्रपाः ॥१२८॥
काण्डिलेवामिधमामजन्मा शस्त्री छलक्षणः । भाङ्गिले कश्चिदभवचक्रुन्धे क्रान्तोपवेशनः ॥१२९॥
- 930 भिक्षुर्वितीर्णमार्गं तं सुस्तलान्तिकगामिनः । लोकस्यात्रान्तरे जेतुं सहपृथ्वीहरो ययौ ॥१३०॥
जितवांसं बबन्धेच्छां निहन्तुं सुस्तलोन्मुखम् । कोधाज्जनकसिंहं च वार्ता तां च विवेद सः ॥१३१॥
नगरस्थेन तेनाथ वीराशरोहतन्मित्रणः । संघटय्याखिलान्बिभक्षोः प्रातिपक्ष्यमगृह्यत ॥१३२॥
जानंस्तेनावृतं राज्यं ततो भिक्षाचरो नृपः । पृथ्वीहरेणानुयातो नगरं सहसाविशत् ॥१३३॥
सेतौ सदाशेवाप्रस्थे तत्सैन्यैः सह संगरम् । दृप्यज्जनकसिंहोय सान्त्वमानोपि सोमहीत् ॥१३४॥
- 935 वृष्टं जनकसिंहस्य योधानां वल्गतां मदात् । अविशङ्क्य पराभूतिं मूर्हतं छमटायितम् ॥१३५॥
अलंकेन समं पृथ्वीहरस्तद्भ्रातृसनुना । अन्येन सेतुना तीर्त्वा तस्य सैन्यमनाशयत् ॥१३६॥
तन्व्यशरोहरीषु विद्रुतेषु सबान्धवः । नक्तं जनकसिंहोय पलाय्य लहरं ययौ ॥१३७॥

११०. ') Emended; A मुखाबुद्ध्या. १११. ') Emended; A बन्धुमै. ११४. ') Emended, A लहरे. १२१. ') Emended, A "अप्यस्तथा". १२२. ') Emended, A काश्मीरिका. १२३. ') Emended; A काश्मीरिका. १२५. ') Emended with C; A "विदुः". १२९. ') Emended with C; A स. १३५. ') Emended with C; A तन्व्यशरोहरे.

भिक्षुपृथ्वीहरो प्रातस्तत्पृथ्वयहणोद्यतौ । तत्पृथ्वीश्वराणा धृष्टा भूयोप्यशिश्रियन् ॥९३८॥
 शिश्ना शिरं स्वकक्ष्यान्तर्दिबुधप्रतिमा भयात् । ते पारिषद्यविषाद्याः प्रायमुच्छ्रय विवृताः ॥९३९॥
 भूयानि छुरयुयानि रक्षन्तः केपि भिक्षुणा । प्रायान्निवृत्ता वयमित्युक्तवन्तो न बाधिताः ॥९४०॥ 940
 यो जानके भिक्षेत्रेय वल्गुसुङ्गनुरंगमान् । वृष्टवन्तो वयं सैन्ये सादिनोषापि साङ्गताः ॥९४१॥
 भिक्षुराजप्रदीपेन योतितः क्षणभङ्गिना । पैतृव्येणाधिकारेण स्यालस्तिलकसिंहजः ॥९४२॥
 गते जनकसिन्धेय प्रतिपशानुसारिणाम् । विधातुं वेदमभङ्गादि लब्धं भिक्षुमहीभुजा ॥९४३॥
 अवान्तरे ह्रस्वपुरे नीतेषु तिलकादिषु । भङ्गं सुल्हणसिम्बाद्यैः समेतानन्तसैनिकैः ॥९४४॥
 अयायातैर्मल्लकोष्ठजनकाद्यैः ससैनिकैः । अपरैरपि सामन्तैर्बलबाहुल्यशालिभिः ॥९४५॥ 945
 अन्वीयमानो दिवसैर्द्वित्रैराक्रान्तमण्डलः । विशङ्खहरमार्गेण विपक्षालक्षितोपतत् ॥९४६॥
 नगरापणवीथ्यन्तर्ह्यारोहमुखान्पुरः । ब्रह्मयोधानुपायातांस्तदैवोज्झितसाध्वसः ॥९४७॥
 वेष्टितालम्बकूर्चैर्न वक्त्रेण भुकुटीभृता । कोपकम्पिततारेण कुलनासापुटसृष्टा ॥९४८॥
 काश्चित्संतर्जयन्निन्दयन्ग्रामांस्तथापरान् । तीव्रातपश्यामवपुस्ताम्यन्काल इवोल्बणः ॥९४९॥
 आशीर्षोषकृतां पुष्पवर्षिणां पुरवासिनाम् । पूर्वोपकारिणां भ्रेणीष्ववज्ञान्यस्तलोचनः ॥९५०॥ 950
 स्कन्धमात्रोपरि न्यस्तं कवचं हेलया दधत् । केशानन्तशिरस्त्रान्तनिःसृताभूलिधूसरान् ॥९५१॥
 पद्ममालां च विभ्राणः सकोशासिस्तुरंगिणाम् । आकृष्टखड्गमालानामन्तर्वल्गुसुरंगमः ॥९५२॥
 ससिंहनादैरुहामैर्भेरीभांकारनिर्भरैः । नैर्भेरितदिकोशः सुसलः प्राविशत्पुरम् ॥९५३॥ कुलकम् ॥
 वङ्किः सङ्घादशदिनैर्मसैर्यैः सितेहनि । स सप्तनवताम्बस्य तृतीये पुनराययौ ॥९५४॥
 राजधानीमप्रविष्टो भिक्षुं पूर्वपलायितम् । अन्विष्यन्क्षिप्तिकातीरे सलवन्त्यं व्यलोकयत् ॥९५५॥ 955
 सरित्पारं रिपौ प्राप्ते स पृथ्वीहरो गतः । मार्गे लवन्त्यैर्मिलितैरन्यैः साकं न्यवर्तत ॥९५६॥
 तं विश्राज्य रणे राजा बद्धा प्रहतिविक्षतम् । सिंहं पृथ्वीहरशक्तिं राजधानीमयाविशत् ॥९५७॥
 षण्मेणिः सपवस्य तत्कालनिःसृतस्य सा । अङ्किता मानिनस्तस्य वेद्येबोहेगदाभवत् ॥९५८॥
 भिक्षुः संत्यज्य कश्मीरान्त्वह पृथ्वीहरादिभिः । ग्रामं पुष्ट्याणनाडाद्यर्थं सोमपालाभयं ययौ ॥९५९॥
 प्रस्थितं डामरान्सर्वजाजा स्वीकृत्य तु व्यधात् । खेयौ बह्मात्मजं मल्लं हर्षमित्रं च कम्पने ॥९६०॥ 960
 पूर्वोपकारं स्मरतो देशकालानपेक्षिणः । ..... ॥९६१॥
 भिक्षुसंपर्कजं गन्धमपि सोढुमशकुबन् । भृत्येभ्यः खण्डशः कृत्वा हेवास्तिहासनं ददौ ॥९६२॥
 धनयोषार्थितां त्यक्तुमनीशा डामराः भियम् । समन्योश्च नृपाङ्गीता नात्यजन्निब्रह्मोद्यमम् ॥९६३॥
 भिक्षुस्तु राज्यविभ्रष्टः सुहरो विपये वसन् । उत्साहं सोमपालस्य दानमनैः पुनर्ययौ ॥९६४॥
 बिम्बः साहाय्यकार्यां त्रिस्मयस्यान्तिकं गतः । तस्मिन्विरोधिभिर्बद्धं रणे धीरस्तनुं जहौ ॥९६५॥ 965
 भिक्षाक्षरो बिम्बभूयो भजननुययापन्नताम् । अनेषीदवदद्वात्वं तस्मिन् तां गतवपः ॥९६६॥

१४२. *) Emended; A विह्वलेषा. १४३. *) Emended; A युवापुरः. १४४. *) Emended with C; A वल्गेण. १५९. *) Emended; A सलवन्त्यो. १६०. *) Thus A; perhaps to be emended प्रस्थिता. १६१. *) Here two *padus* are missing. A does not indicate the *lacuna*; C supplements पूर्वविह्विलिपितस्तस्मिन् कृपां प्रतिपेक्षित. १६५. *) Emended; A बद्धौ; C बद्धो. १६६. *) Emended with C; A निशाचरे.

- निपत्य स्वल्पसैन्योपि ततः भूरपुरे बली । जित्वा पृथ्वीहरो वद्वात्मजं व्यङ्गावयवणात् ॥९६७॥
 तस्मिन्पलायिते भिक्षुं पुनरानीय सोविशत् । भुवं मण्डवराज्यानां हस्युनां स्वचिकीर्षया ॥९६८॥
 तत्रत्यैर्मङ्गज्ययाथैर्दामैः स्वीकृतैः समम् । जगाम विजयक्षेत्रं विजेतुं कम्पनापतिम् ॥९६९॥
 970 जितस्तेनाहवे हर्षमित्रो निहतसैनिकः । विजयेश्वरमुत्सृज्य भीतोवन्तिपुरं ययौ ॥९७०॥
 विजयक्षेत्रजास्तत्सत्पुत्रयामोद्भवा अपि । जना भयेन प्राविशन्त्य चक्रधरान्तिकम् ॥९७१॥
 योषिच्छिभुपुम्रीहिपनोपेतैरपूर्यत । स्थानं तस्यैव राज्ञश्च योषिः सायुधयाजिभिः ॥९७२॥
 अन्धारुद्धैरथ स्पष्टं लोकोलुण्ठनलालसैः । ते भैक्षवैरवेष्टयन्त कटकैर्व्याम्रचित्तैः ॥९७३॥
 तान्वादमयवमौषडागुमे सरीकसः । अङ्गनैः तिष्ठतो हन्तुं बन्धुं वा नाशकन्निवः ॥९७४॥
 975 तदन्तरस्थितं दग्धं कर्पूरालम्ब्य स्ववैरिणम् । कथित्कतिरूपलीप्रामजन्मा निर्गुण्डामरः ॥९७५॥
 पापो जनकराजाख्यस्तत्राभिमुखीदिपत् । मूढस्तादृगपर्यन्तजन्तुसंहारनिवृण्णः ॥९७६॥
 तमापतन्तं ज्वलितं ज्वलनं वीक्ष्य सर्वतः । भूतग्रामस्य छमहान्हाहाकारः समुद्ययौ ॥९७७॥
 विशिष्टकृतान्तत्राहारिभियेव छिन्नवन्धनैः । अश्वरत्नवीसंचारा भ्रमज्जिह्विरे जनाः ॥९७८॥
 प्राच्छाद्यत बलज्ज्वालाकारालैर्भूमराशिभिः । व्योम पिङ्गकचरमभुजालैर्क्तचरैरिव ॥९७९॥
 980 निर्धूमस्य विसारिण्यो ज्वाला हव्यभुजो दधुः । संतापद्रुतहेमाभ्रक्षवर्णलहरीभ्रमम् ॥९८०॥
 संतापविद्रुतव्योमवारिमौलिपरिच्युताः । रक्तोष्णीषा इव भ्रेमुज्ज्वालाभङ्गा नभोङ्गनैः ॥९८१॥
 दीर्घदाहमन्थिभङ्गजन्मा चटघटारवः । तापपकाश्रयमानाभ्रगङ्गाघोष इवोद्ययौ ॥९८२॥
 स्फुलिङ्गैः श्लेषवित्रस्तजन्तुजीवितसंनिभैः । अमाहि गहनव्योममार्गभ्रमणसंभ्रमः ॥९८३॥
 शकुनैः श्वावसंचारशोकादाकन्दिभिर्नभः । मानुषैर्दृष्टमानैश्च भूमिर्मुखरिताभवत् ॥९८४॥
 985 भ्रातृन्भर्तृन्पितृन्पुत्रानालितङ्गशाकन्दनिर्भराः । भीमीलितदृशो नार्यो निरदक्षन्त वङ्किना ॥९८५॥
 तदन्तरात्साहसिका ये केचिन्निरयासिषुः । बहिस्ते निहताः कुरैर्दामैर्मृत्युचोदितैः ॥९८६॥
 तावन्तो जन्तवस्तत्र व्यपद्यन्त तदा क्षणात् । स्विच्चा एव न ये दग्धास्तावतापि कृशानुना ॥९८७॥
 अन्नः शान्तेषु सर्वेषु बहिः शान्तेषु हन्तुषु । क्षणादेव प्रदेशः स निःशब्दः समजायत ॥९८८॥
 वङ्गैः कहकहाशब्दो ह्रस्वीभूताधिषः परम् । स्विद्यतश्च शवौचस्य भुतः सिमसिमाध्वनिः ॥९८९॥
 990 विलीनाख्यवसामेदोनिःप्यन्ताः सरणीशतैः । प्रसङ्गुर्विष्वगन्ध योजनानि बहून्यगात् ॥९९०॥
 एकः सुश्रवसः कोपाकित्यो दस्युविद्रवात् । ईर्ष्युतवहाबाधो घोरश्चक्रधरेभवत् ॥९९१॥
 भूतग्रामस्य संहारः संवर्त इव वङ्किना । तादृक्किपुरदाहे वा खाण्डवे तत्र बाभभवत् ॥९९२॥
 पुण्येक्षि भुङ्क्ताश्चर्यां नभसः कुकृतं महत् । तद्भिन्नुः कृतवाक्त्राज्यलक्ष्या भाग्यैश्च तस्यजे ॥९९३॥
 सकुटुम्बेषु दग्धेषु वनार्थी गृहभेषु । पुरग्रामसहस्रेषु गृहाः भूयस्वमाययुः ॥९९४॥
 995 मङ्गलक्यो डामरश्चिन्वद्वावाञ्जौगरीज्रवः । मीनिं प्राप्तिस्तदीयार्थैः कापालिक इवाययौ ॥९९५॥

१९७. ^१) Emended with C; A विजवा. १७३. ^१) Emended; A तेभैस्ते. १७४. ^१) Emended with C; A आङ्गुलि. १७५. ^१) Emended; A निर्गुण्डा. १९१. ^१) Emended with C; A ईर्ष्युत. १९२. ^१) Emended; A भूतग्रामसंहार. C भूतग्रामाधिष. १९५. ^१) Emended; A नौगरीज्रव.

अवलोक्य विजयक्षेत्रं भिक्षाचरस्ततः । लब्ध्वा नागेश्वरं पापं यातनाभिरमीमरत् ॥१९६॥
 गर्भं पैतामहे देशे किं नासीत्तस्य चेष्टितम् । पितृदुहः स तु वधः सर्वप्रीतिकरोभवत् ॥१९७॥
 गृहिणी हर्षमित्रस्य पत्न्यौ त्यक्त्वा पलायिते । पृथ्वीहरेण संपाप्ता विजयेशाङ्गान्तरात् ॥१९८॥
 निमित्तभूतमेतादृक्प्रजासंहारवैशसम् । स्वं निबन्धसुस्सलो राजा ततो योक्तुं विनिययौ ॥१९९॥
 संवेगात्पाप्मनः शीघ्रं निरयत्केशभुक्तये । प्राप्तो जनकराजेन वधोवन्तिपुरान्तिके ॥१००॥ 1000
 यत्कृते कियते कर्म लोकान्तरद्वयान्तकम् । स भूद्वैः दलभापायः कायश्चित्रं न गण्यते ॥१००१॥
 कम्पनाधिपतिं सिम्बं कृत्वा डामरमण्डलम् । चकर्ष विजयक्षेत्रादन्यतोपि ततो नृपः ॥१००२॥
 शमालां प्रययौ पृथ्वीहरो मण्डवराज्यतः । विजित्य मल्लकोष्ठेनं त्याजितो निजमण्डलम् ॥१००३॥
 क्षिप्ताः केचिद्व्रितस्तयां केचिच्चक्रधराङ्गने । अक्रियन्तामिसात्कटुमशक्या बहवः शवाः ॥१००४॥
 क्रमराज्येय कल्याणवाङ्मदीजिल्हणोजयत् । आनन्दो नन्तजस्तत्र ततो हाराधिपोभवत् ॥१००५॥ 1005
 भूले प्रमापितं सिंहं नयनपृथ्वीहरो बली । सार्धं जनकसिंहाद्यैरयुधयुक्षिप्तिकाते ॥१००६॥
 तीर्थे प्रस्थाप्यमानेषु विपश्चास्थिष्विहास्त्यहः । भूद्वे मास्येकमवलकाग्निदत्ताक्रान्तदिक्पथम् ॥१००७॥
 हतवीराबलाक्रान्दमुखरे नगरान्तरे । पृथ्वीहराहवे सर्वैर्दिवसैरन्वकारि तत् ॥१००८॥ युग्मम् ॥
 अर्थायातो यशोराजस्यालः भूरो दिगन्तरात् । श्रीवक्तो विदधे राज्ञा खेरीकार्याधिकारभाक् ॥१००९॥
 अग्रियं स लवन्थानां तेषु वा तस्य नाधरन् । कालं तु गृहसौहार्दिरन्योन्यस्यात्यवीवहन् ॥१०१०॥ 1010
 पुनराश्रयुजे राजा शमालां निर्गतस्ततः । परैर्मनीमुपग्रामे युधि भङ्गमनीयत ॥१०११॥
 नित्याभ्यासेन युद्धानां लभ्योत्कर्षो न्यदर्शयत् । सर्ववीरामणीभिश्चुस्तत्पूर्वं तत्र विक्रमम् ॥१०१२॥
 तुक्कहिजादयो मुख्या भिक्षुपृथ्वीहरादिभिः । आसारापातविवशा निहताः सौस्सले बले ॥१०१३॥
 प्रधानवीरभूमिष्ठे सैन्यद्वन्द्वे न कोप्यभूत् । स वीरधरतः संख्ये भिक्षोरैक्षिष्ट यौ मुखम् ॥१०१४॥
 पृथ्वीहरस्य भिक्षोश्च संपाप्ते भूरिवार्धिके । कादम्बरीपताकाख्ये द्वे अथे पीतपाण्डुरे ॥१०१५॥ 1015
 आस्तामत्ययुते याभ्यामनेकतुरगक्षये । न त्रिपक्षं प्रहतिभिर्नाम्बभाव्यय वा क्रमः ॥१०१६॥
 सैन्यानां संकटे प्राणमभान्तिरविकल्पनः । अभूत्केशसहो वीरो नान्यो भिक्षाचरात्कचित् ॥१०१७॥
 योधानां सौस्सले सैन्ये विद्वेषु न कथन । प्राणं बभूव तेनैते वह्नो बहुधा हताः ॥१०१८॥
 नवेषु डामरानीकाः केचिद्वज्रेषु सैनिकाः । भिक्षाचरगजेन्द्रेण कलभा इव पालिताः ॥१०१९॥
 नान्यस्तोत्थानशीलत्वं हृष्टं पृथ्वीहरात्तदा । स्वयं यो भिक्षवे हारे जजागार प्रतिक्षपम् ॥१०२०॥ 1020
 ततः प्रभृत्यभूद्रोहा पुरः पथाच्च सर्वदा । विधेदेव इव आद्रे युद्धे भिष्टमहाभटः ॥१०२१॥
 आहवे साहसं कुर्वन्सर्वतः सोभ्यधाञ्जिजान् । एवमस्खलितस्थैर्यमुपपत्तिमसंत्यजन् ॥१०२२॥
 न मे राजयाय यत्क्षेत्रं पर्याप्तं दुर्दृशः पुनः । कृत्ये प्रसक्तुं पूर्वेषां व्यवसायं व्यपोहितुम् ॥१०२३॥
 अनाथा इव ते नाथा विशां व्यापादनक्षणे । ज्ञात्वा नष्टं कुलं नाथवज्रो नूनं स्पृष्टां दधुः ॥१०२४॥

१००१. ^१) Emended with C; A मङ्गल. १००५. ^१) A "वाळासी".—^२) Emended with C; A "सीखल्लहो". १००८. ^१) Emended;
 A "बलाक्रान्तपु". १००९. ^१) Emended; A अथ यासो.

वर्षेष्टानवते चैवे डामरेषु युयुत्सव । अभ्येत्य मल्लकोष्ठेन प्रायेणवापि संगतः ॥१०६३॥
 सोमवारेः सह रणं चकार नगरान्तरे । नृपावरोधेः सौधमादालोकितमयाकुतैः ॥१०६४॥
 भिक्षुणा क्षितिकातीरे स्कन्दावारं गृह्णन् ॥ ..... ॥१०६५॥ 1055
 नृपोद्यानाहमासिन्युरिन्धनाय महानसे । हर्षाङ्कुरान्मन्दुराभ्यो वाहभोज्याय डामराः ॥१०६६॥
 पृथ्वीहरस्तु संगृह्णन्त्यन्मडवराज्यजान् । चकार विजयक्षेत्रे यावत्कटकसंभम् ॥१०६७॥
 तावत्प्राजिमुखान्मल्लकोष्ठयुदाय भूपतिः । आदिश्यादावंवस्कन्दं वैशाखे साहसोन्मुखः ॥१०६८॥
 अकस्मात्पतिते तस्मिन्हातावष्टम्भिक्षताः । प्रययुः सेतुमुल्लङ्घ्य जीवाश्चस्ताः कथंचन ॥१०६९॥
 नगरं मल्लकोष्ठाजिष्यपे प्रज्जावधाविशत् । पृथ्वीहरानुजः सुजिज्ञं निर्जित्य मनुजेश्वरः ॥१०७०॥ 1080
 परं पारं त्रितस्तायां सेतुच्छेदादनामुषन् । अर्वाचि तीरे स गृहान्दम्भाणांक्षितिकां ततः ॥१०७१॥
 लवन्धैर्नगरं प्राप्तं मत्वा सुस्सलभूपतिः । आययौ विजयक्षेत्रात्सैन्यमुत्थाप्य विह्वलः ॥१०७२॥
 अहंपूर्विकयारातिशङ्कानिधे नैविषैः । पीडितस्तस्य गम्भीरासिन्धुसेतुरभज्यत ॥१०७३॥
 स कृष्णवदन्तां ज्यैष्ठस्य तस्यासंख्यधमूचयः । यथाभिना चक्रधरे तथा तन्माभसा मृतः ॥१०७४॥
 भुजमुग्रस्य शमयन्सैन्यानां संभ्रमं नृपः । ब्रह्मैष्टैस्तथा वृष्टे पतितः सरिदन्तरे ॥१०७५॥ 1085
 अनभ्यस्ताम्बुतरणैरास्त्रिष्य द्रुतिनोसकृत् । तरावयुधविदाङ्गः स निस्तीर्णः कथंचन ॥१०७६॥
 अनुतीर्णं बलं त्यक्त्वा पारे सामन्तसंकुलम् । सहस्रांशेन सैन्यस्य तीर्णानुगतो ययौ ॥१०७७॥
 संत्यक्तान्तसैन्योपि सोवष्टम्भमयो नृपः । प्रविश्य नगरं मल्लकोष्ठमुख्याजगेमहीत् ॥१०७८॥
 विजयस्याथ जननी सिल्लाख्या स्वामिनोऽग्नितम् । निनाय देवसरसं सैन्यं तद्विजयेश्वरात् ॥१०७९॥
 साथ पृथ्वीहरेणैव हता तत्रोपवेशने । टिक्रश्च दत्तो भूपालसैन्यं विद्राविनं च तत् ॥१०८०॥ 1070
 परं श्यायामविद्याविहिङ्गुते निखिले बले । द्विजः कल्याणराजाख्यः समरेभिमुखो हतः ॥१०८१॥
 मन्त्रिडामरसामन्तसंकुलात्सौस्सल्लङ्घात् । पृथ्वीहरेणागृह्यन्त बद्धा वृन्दानि शस्त्रिणाम् ॥१०८२॥
 अन्वगात्स त्रितस्तान्तं यावत्तान्विदुताम्बलात् । ओजानन्दहिजार्दीधं बद्धा भूले व्यपादयत् ॥१०८३॥
 मन्त्रिणो जनकश्रीवकाथा राजात्मजास्तथा । तीर्त्वाहिं विपलाटायानां शरणं प्रययुः खड्गान् ॥१०८४॥
 इत्थं पृथ्वीहरो लब्धजयः संगृह्य डामरान् । जिगीर्षुर्भिक्षुणा साकं नगरोपान्तमाययौ ॥१०८५॥ 1075
 भूयोपि मानुषाश्चैवसंहर्ता सर्वतस्ततः । रणः प्रवृत्ते प्राग्वत्पुरं दृष्टव्यं भूपतेः ॥१०८६॥
 निर्निरोधः पथानेन नृपावसथ इत्यभूत् । सैन्ये मडवराज्यानां स्वयं पृथ्वीहरोपणीः ॥१०८७॥
 तत्तस्सामन्तकुलजैर्धरैः काश्मीरकैर्भटैः । समेतं डामरकुलं तुर्जयं सर्वतोभवत् ॥१०८८॥
 काश्मीरकाः शोभकायाः काकवंश्याः सहस्रशः । प्रख्याता भिक्षुपेक्षे रजायाथापरेस्फुरन् ॥१०८९॥
 नदतः स्वबलाद्वाह्यं तुमुलं श्रृण्वतेन्मिवत् । पृथ्वीहरेणागण्यन्त वाद्यभाग्डानि कौतुकात् ॥१०९०॥ 1080
 ह्रिवा भूर्यथ तूर्यादि परिच्छेत्सु स कौतुकी । श्वापकदुन्दुभीभाण्डशाननि हादशाशकत् ॥१०९१॥

१०५६. १) Here two *pādas* seem to be lost; A does not indicate the lacuna. C adds रामेण वानरी सेना यथा
 पापीनिषेष्टे. १०५६. १) Emended; A 'दयाशायवस्कन्द'. १०५९. १) Emended with C, A 'विशतः'. १०९१. १) Emended
 with C; A 'दम्भाणांक्षित'.

- तथा विनष्टसैन्योपि विंशतिर्दैनृपात्मजैः । मितैः स्वदेशजैश्चारीन्प्रतिजपाह सुस्तलः ॥१०८२॥
 राजन्याविच्छट्टिकुलोद्भूतावुदयधन्यकौ । चम्पावस्त्रापुराभीशावुदयब्रह्मजज्जलौ ॥१०८३॥
 ओजो मल्लहन्सनां पुर्यो हरिहडौकसः । क्षत्रिकाभिञ्जिकास्थानसव्यराजादयस्तथा ॥१०८४॥
 1085 बिडालपुत्रा नीलाद्या भावकुलान्वयसंभवाः । रामपालः सहजिको युवा तस्य च नन्दनः ॥१०८५॥
 नानार्थहयाः परेषुसप्तममध्यमताजुषः । पुरोपरोधसंनन्दानन्दन्धन्सर्वतो रिपून् ॥१०८६॥
 तनूजनिर्विशेषेण रिहणेन महीभुजः । रणामेसरतामाहि विजयाचैश्च साहिभिः ॥१०८७॥
 स्वयमुद्यमिना राज्ञा वर्मणेव निजौ भुजौ । सुजिप्रज्जी पाल्यमानावभूतां रणकर्मणौ ॥१०८८॥
 ताभ्यां साधारणीकुर्वन्नाज्योत्यसि महीपतिः । स महाव्यसने तस्मिन्सव्यगृहपुरोभवत् ॥१०८९॥
 1090 तत्पक्षा भागिकशरद्भासिमुम्सुनिमुद्गटाः । कलशायाश्च कुशला विपक्षक्षेपणेभवन् ॥१०९०॥
 भूर्भुतुष्टकविषये लवराजस्य नन्दनः । आसीत्कमलियश्चास्य संपामामेसरः प्रभोः ॥१०९१॥
 प्रहारं बलिंनस्तस्य चामरध्वजशोभिनः । प्रभिन्नस्येव नागस्य हयारोह न सेहिरे ॥१०९२॥
 अनुजः सज्जिकः पृथ्वीपालो भ्रातुः द्योत्येव च । पाञ्चालाः कर्त्तुंनस्येव पार्श्वरक्षित्वमाययुः ॥१०९३॥
 एतावज्जिभृत्यरत्नैः राष्ट्रेषु कुपितेजयत् । भूरिस्वर्णार्पणोपासैर्वाजिभिश्च महीपतिः ॥१०९४॥
 1095 तत्र तत्राहवे सोपि बभ्रामान्धमो नृपः । उत्सवे गृहमेधीव मण्डपे मण्डपे स्वयम् ॥१०९५॥
 तस्य हि व्यसने जातहेतुः प्राभूदुपक्रमे । प्रवृद्धिं प्राप्तमभवत्सैवोदाव्यय धीमतः ॥१०९६॥
 द्वैग्यक्रूरयमापते मध्यपाते न तादृशम् । करक्षिप्तं यथा शीतं मज्जने न तथा पयः ॥१०९७॥
 कैरितैन्मृतमो यत्र यत्र ज्योत्स्नेव निर्ययौ । सितासिता च भूर्भुतुस्तत्र तत्रास्य वाहिनी ॥१०९८॥
 एकदा कृतसंकेतास्तुल्यमाहवनेलके । महासरितमुनीर्यं डामरा नगरेपतन् ॥१०९९॥
 1100 असीसनगरस्थानविभक्तकटको नृपः । परिमेयाश्चवारस्तान्विशतः स्वयमाद्रवत् ॥११००॥
 नाम्बज्जामरानीकस्तेन विश्रावितो धृतिम् । हेमन्तमरुता कीर्णपर्णराशिरेवेरितः ॥११०१॥
 ३ ध्यानन्दः काककुलजो लोष्टशाह्यनलादयः । अन्ये च डामरानीके कथाना भूभृज्जटैस्ताः ॥११०२॥
 लम्पामिषातानानीताजाशः क्रूरस्य हृत्पयम् । बहूध्विजमुधुण्डाला इव राजोपजीविनः ॥११०३॥
 भयाद्रोपाद्रिमाकृडा अपरे भैक्षवास्ततः । आसन्नमृत्युबोभूवन्कटकैर्वेष्टिता द्विषाम् ॥११०४॥
 1105 यो मार्गो दुर्गमः पक्षिणोपि ज्ञातुं ततः स तान् । तत्र व्यापारयामास भिक्षुमीनी तुरगमान् ॥११०५॥
 कथंचित्पक्षिणा विद्धमीवस्तस्यामरीन्मुहुः । पार्श्वे पृथ्वीहरो रूर्ध्वं शिवाधान्ये महाभटाः ॥११०६॥
 वेलात्रिभिरिषोडशैः सिन्धौ तैर्द्विषतां बले । रुद्धे गोपाचलं त्यक्त्वा तेन्यानारुहद्वर्गिरीन् ॥११०७॥
 अयोदतिष्ठद्वामेन राजानीकस्य वाहिनी । मल्लकोष्ठस्य पश्यधक्षोभिताशेषदिक्कटा ॥११०८॥
 अरिदृष्टप्रह्वयैस्तिष्ठन्सैर्ध्वजैर्जितो बलिः । तदाशाय्यखिलैरेव हतो राजेत्यसंशयम् ॥११०९॥
 1110 आपातं सुस्तलो राजा यावत्सत्याविसोढवान् । तावत्सावरजः प्रिञ्जराजगम रणाङ्गनम् ॥१११०॥

१०८४. ¹) Thus A₁ in margin; A₂ तेजो in text. १०९०. ¹) Thus A₁; perhaps to be emended उज्ज्वलाः; cf. vii. 589. १०९१. ¹) Emended (i.e. पाञ्चालाः); A पाञ्चाली.—²) Thus A₁; perhaps read with C कर्त्तुंनस्येव. ११०४. ¹) Thus A₁; A₂ विषाम्. ११०६. ¹) Emended; A तिष्ठन्म; C तिष्ठन् सुस्तेन. १११०. ¹) Emended with C; A प्राविज.

आषाढवृत्ताख्यं स ह्यारोहमेतकः । निजशस्त्रध्वनिपक्षसाधुवारो महानभूत् ॥११११॥
 ताभ्यां स शमिते युद्धे सख्युः ससमीरणः । दासो नभोनभस्याभ्यामिष प्रापाम्बुवृष्टिभिः ॥१११२॥
 संधामवहते काले तादृग्न्यो न कोप्यभूत् । यादृक्स दिवसो वीर्यशौटीर्यनिकषोपलः ॥१११३॥
 अनीकिनी लहरी सा विलम्बेनोद्ययति । तेषामुत्पाटनेच्छूनां नाभवदस्तमेलकः ॥१११४॥
 अन्योन्यस्य परिज्ञाता दिवसे तत्र संकटे । भिक्षोर्भूमिभृता शक्तिर्भूमिभृतुश्च भिक्षुणा ॥१११५॥ 1115
 ततो मडवराज्यांस्तान्युद्धुं तथैव निर्दिशन् । क्षितिकारोपसा युद्धमेत्य पृथ्वीहरोपहीत् ॥१११६॥
 दिगन्तरादयाथातो यशोराजो महीभुजा । मण्डलेश्वरतां निन्ये रिपुन्मतिजिहीर्षुणा ॥१११७॥
 खेरीकार्ये पुरा तस्य लवन्त्या इष्टविक्रमाः । रणेपु मुखमालोक्य शतशः प्रचक्रिरे ॥१११८॥
 कुडुमालेपनच्छहयादिप्रतिपत्तिदः । सर्वेषामभिनन्द्यत्वं तं राजा स्वमिवाभयत् ॥१११९॥
 दीर्घोपद्रवयाप्येन दुःस्थितः स्वास्थ्यलिप्तया । जनो बबन्ध तत्रास्यां नभैश्च इवातुरः ॥११२०॥ 1120
 ज्यायासं पञ्चचन्द्राख्यं शेषाणां गर्गजन्मनाम् । नृपतिर्मल्लकोष्ठस्य प्रातिपक्ष्ये न्ययोजयत् ॥११२१॥
 शिशुश्छुडाख्यया मात्रा पालितः स शनैः शनैः । आश्रीयमाणोनुचरैः पित्र्यैः केचित्पक्षां ययौ ॥११२२॥
 यशोराजानुयातेन राज्ञा जन्येषु निर्जिताः । केचित्त्पक्षमभजन्मप्राः केचिच्च डामराः ॥११२३॥
 सभिक्षुः प्रययौ पृथ्वीहरः स्वमुपवेशनम् । मल्लकोष्ठोन्मुखो राजा निर्जगामामेश्वरम् ॥११२४॥
 भवान्तरे मल्लकोष्ठो विसृज्य निशि तस्करान् । सदाशिवान्तिके भूत्यां राजधानीमदाहयत् ॥११२५॥ 1125
 पृथ्वीहरेण भूयोपि योऽदुमागच्छतासकृत् । प्रज्जिसुज्जिसुखा युद्धमकुर्वन्क्षितिकाते ॥११२६॥
 वारं वारं लवन्त्यः स नगरे निर्दहन्गृहान् । प्रायः भून्यत्वमनयद्वितस्तामीरमुत्तमम् ॥११२७॥
 तत्र तत्र रणान्कुर्वन्प्रागसंदेहदायिनः । आचक्रामाथ नृपतिर्लङ्हरं वहलैर्बलैः ॥११२८॥
 निःसेतु तरतः सिन्धुं इतिभङ्गाद्ययुज्जले । मन्दिरं कन्दराजाद्यास्तदीयाः समवर्तितः ॥११२९॥
 दरेद्वेशं ययौ मल्लकोष्ठो राज्ञा निराकृतः । सपुत्राभ्यभजच्छुद्धां प्रारोहं लहरान्तरे ॥११३०॥ 1130
 आनिन्यरे जय्यकेन लवन्त्येन नृपान्तिकम् । विषलाटान्तरात्तेषु जनकश्रीवकावयः ॥११३१॥
 लहरारब्धतिक्रान्तनिदाघः शरदागमे । शमालां निर्ययौ राजा यशोराजान्वितस्ततः ॥११३२॥
 भगं पृथ्वीहरत्रासासैन्यं रक्षन्मनीषुपे । आजौ सज्जात्मजो डोम्बनामा राजघ्नो हतः ॥११३३॥
 युद्धं सुवर्णसानुराग्रामभूरपुरादिषु । कुर्वन्शश्वचृपः प्राप पर्यायेण जयाजयौ ॥११३४॥
 श्रीकल्याणपुराद्भक्तं नीते पृथ्वीहरादिभिः । श्रीवक्त्रे नागवहाया युधि प्रापुः प्रमाणम् ॥११३५॥ 1135
 पौपे सुवर्णसानुराग्निरहन्तुं मातुर्गन्तकम् । टिक्कं स देवसरसं व्यसृजन्मृगवल्लभाम् ॥११३६॥
 स्वेन राज्ञश्च सैन्येन सहिता सा जिताहिता । अकस्मात्तत्र टिक्केन निपत्य निहता युधि ॥११३७॥
 स स्वीवधं व्यधात्प्राप द्वितीयमपि निर्घृणः । विशेषः कोय वा तिर्यङ्मुलेच्छतस्कररक्षसाम् ॥११३८॥
 अबलां स्वाभिर्गो हन्यमानां त्यक्त्वा पलायिताः । विभ्रं पशुपमाः शस्त्रं स्वीचकुलाहराः पुनः ॥११३९॥

१११२. ¹⁾ The text of this verse appears to be defective. १११४. ¹⁾ A विमन्त्रेन ११२१. ¹⁾ Emended with C, A प्रातिपक्ष्ये. ११२३. ¹⁾ Emended with C, A "सान्प्रथ". ११३६. ¹⁾ Conjectural reading. A मातुर्गन्तकम्. Cf. viii. 1069 ff. and 1138. ११३८. ¹⁾ Emended with C; A द्वितीयमपि. ११३९. ¹⁾ Emended with C; A विधत्.

- 1140 ईषत्यागागतं शय्यां भूय एषोत्स्वणं नृपः । श्वात्वा मडवराज्यं स प्रययौ विजयेश्वरम् ॥११४०॥
 मल्लराजतनूजानां निजा जिहैव दुर्जेता । बभूव पभविष्णुत्वे व्यापदापातदूतिका ॥११४१॥
 प्रायश्चायतने काले भृत्यास्तितउवृत्तयः । दर्शयन्ति समुत्सार्य सारं दोषतुषपहम् ॥११४२॥
 आ बाल्यात्संस्तुताशीलवचःपरुषमापितैः । निर्गीरवैर्यैशोराजो राशि तस्मिन्यरज्यत ॥११४३॥
 स दुर्जातिर्महासैन्ययुतोव्रन्तिपुरस्थितः । अभजत्तत उत्थाय प्रतिपक्षसमाश्रयम् ॥११४४॥
- 1145 वैरिपक्षगते तस्मिन्बलैः सर्वोत्तमैः समम् । विह्वलो विजयक्षेत्राल्पलायिष्ठ महीपतिः ॥११४५॥
 धिमाज्यं यत्कृते सोपि सेहे प्राणाग्निरक्षिषुः । मुष्णद्विश्चैरचण्डालप्रायैः परिभवं पथि ॥११४६॥
 माघे पलाय्य नगरं प्रविष्टः स वयामिधे । भृत्ये द्रोणधर्यगङ्गिष्ठ स्वेषामपि तनुरुहाम् ॥११४७॥
 काश्मीरके जनेत्रेणे निराशो नितरां ततः । अङ्कन्यस्तोत्तमाङ्गोभूत्पञ्जिपसे क्षमापतिः ॥११४८॥
 सुब्रिता रुद्रपालादिपूर्वराज्यतमपथा । प्रजिज्जना विक्रमत्यागनयाद्रोहादिभिर्गुणैः ॥११४९॥
- 1150 तैर्नैव वर्धितामुत्र देशे विशदकीर्तिना । कालदीराम्यलुडिता प्रतिष्ठा शस्त्रशाम्बयोः ॥११५०॥
 भ्रमन्व्रज्यत संगम्य यशोराजस्तु भिक्षुणा । नेच्छन्ति डामरा राज्यं तत्र विक्रमशङ्किताः ॥११५१॥
 उत्पाद्य पुनरुत्पिच्छं साधिष्ठानबला वयम् । राज्यं स्वयं पहीष्यामो यास्यामो वा दिगन्तरम् ॥११५२॥
 इति तैर्मन्त्रिते लुङ्गां हतां भुत्वा दरलुरात् । भागत्य मल्लकोष्ठोपि प्राविशस्त्वोपवेशनम् ॥११५३॥
 वर्योय दुस्तरः ख्यात एकाक्षशतसंख्यया । सर्वभूतान्तकूलोके प्रावर्तत द्वादरुणः ॥११५४॥
- 1155 वसन्ते डामराः सर्वे प्राक्वन्मर्गैर्निर्जैजैः । आगत्य भूयो भूपालं नगरस्थमवेष्टयन् ॥११५५॥
 धीरः सुस्सलदेवोपि पुनरासीद्विज्ञानिशम् । निःसीमसरस्तोमारम्भसंरम्भमाजनम् ॥११५६॥
 दाहलुण्डनसंघामकर्मशौष्ठैः स डामरैः । प्राग्विप्रवेभ्योऽप्यधिको विद्वधः पर्यवर्तत ॥११५७॥
 भद्रासहित्ये निर्निरोधे तत्स्थुर्धिविष्वतः । नगरं ते यशोराजभिभूषुपृथ्वीहरावयः ॥११५८॥
 ततः कतिपुचिषुद्धाहेषु यातेषु मंगरे । निजैश्च यशोराजः परकीयभ्रमाद्धतः ॥११५९॥
- 1160 कट्ट्यात्मजेन हि समं विजयास्थेन साविना । सौस्सलेन तु संधामे परावृत्तीः प्रदर्शयन् ॥११६०॥
 निप्रलम्भैः मवर्णाश्चकवचविक्षणासिजैः । भूलायुधिभिरुहामैः शूलाघातैरहन्यत ॥११६१॥
 भिक्षो राज्यं समर्थोयं दातुं हन्तुं ततश्च नः । भीत्या तैर्दामरैरेव स घातित इति भुतिः ॥११६२॥
 यथैव तेन विश्वस्तः स्वामी द्रोहेण वञ्चितः । नृयैश्च प्राप विश्वस्तः क्षिपमेव वधं मृधे ॥११६३॥
 पृथ्वीहरस्तत्र तत्र योधवित्वाय डामरान् । क्षामिकारोपसा भूयोभ्येत्य संधाममपहीत् ॥११६४॥
- 1165 तत्राधिष्ठानयोधानां भिक्षुपक्षोपजीविनाम् । पौरुषं स्वपरोत्कर्षपरिभाषि व्यभाष्यत ॥११६५॥
 बह्निदानमहायोधसंहारायोऽपब्रवैः । एकमेकमहस्तत्रानेहस्यासीद्ग्रावहम् ॥११६६॥
 अतपस्तरिगिनीक्ष्णमभीर्क्षं भूकम्पत । ववुर्दुमाद्रीन्भञ्जन्तो महोत्पातप्रभञ्जनाः ॥११६७॥
 पवनोत्थापितैः पांशुकूटैर्दधे महोद्धतैः । व्योसि प्रोत्तम्भनस्तम्भमङ्गिर्निर्घातदारिते ॥११६८॥

११४८. ^१) A काश्मीरके.—^२) Emended; A निराशे. ११५१. ^१) Emended with C, A °न्त्रिते लुङ्गां. ११५९. ^१) Thus
 - corr. by A₂ from A₁ from A₁ --- भूत. ११६८. ^१) Thus A; G महोद्धतैः.

न्यैष्टय भुङ्क्तेकादद्यां प्रवृत्तय महारणे । काष्ठीले डामरा वह्निमेकस्मिन्प्रदुर्गुहे ॥११६९॥
 सोमिर्वा माह्नतोद्भूतः परमन्वैद्युतोथ वा । जज्वालैकपदे कृत्वां नगरं निरवग्रहः ॥११७०॥ 1170
 वृष्टस्तदानीमेतावन्नज्ज्वाह इवापतन् ! माक्षिकस्वामिनो धूमो वृद्धस्तेतौ यदुत्थितः ॥११७१॥
 अयेन्द्रदेवीभवनिह्वारं सहस्रगमत् । ततो नगरमुज्ज्वालं क्षणत्सर्वमदृश्यत ॥११७२॥
 न भूमिर्न दिशो न यौर्धूमश्चात्ते व्यभाज्यत । हुहुक्कामुखचर्मामो दृढयादृढोभवन्नविः ॥११७३॥
 धूमान्धकारसंच्छास्ततः प्रज्वलतामिना । अपुनर्देशनायेव मुहुराविष्कृता गृहाः ॥११७४॥
 वितस्तादृश्यतोज्ज्वालवेदमाश्लिष्टतद्व्या । रक्ताक्तोभयधारेव कृतान्तस्यासिवहरी ॥११७५॥ 1175
 ब्रह्माण्डोर्ध्वकाष्ठान्तसंस्पर्शात्पतितोन्नतैः । ज्वालाकलापैः संवृद्धैर्मच्छन्नवनाथितम् ॥११७६॥
 उद्यावचैर्युतो ज्वालाभृङ्गैर्देमात्रिसंनिभः । वह्निर्धूमच्छलान्मूर्ध्नि बभाराम्बुधरावलम्बितम् ॥११७७॥
 आविर्भवन्तो ज्वालाभ्यो गृहाश्चतुर्मुहूर्मुहूः । अदग्धा एतं हत्याशां विमुग्धगृहमेधिनाम् ॥११७८॥
 ज्वलितैस्तापितजला वितस्ता पतितैर्गृहैः । और्वोष्मवेदनाक्लेशं विवेद सतितां प्रभोः ॥११७९॥
 रोमपक्षैः खगैः साकं ज्वलिता बालपल्लवाः । उद्यानकुम्भगण्डानां व्योमोद्वयनमादधुः ॥११८०॥ 1180
 क्षुधासिताः क्षुरगृहा ज्वालासंवलिता व्यधुः । क्षयसंभ्याम्बुदाश्लिष्टहिमाग्निशिखरभ्रमम् ॥११८१॥
 मज्जनावासनैसेतुकदम्बैः श्लेषशङ्कया । अपासैर्नगरस्यान्तर्ययुर्नद्योपि भूयन्ताम् ॥११८२॥
 किमन्यन्मउदेवैकोगृहाद्वादिवाजितम् । नगरं क्षणमात्रेण दग्धारण्यमजायत ॥११८३॥
 लोष्टावशेषे नगरे धूमदयामो निरास्पदः । उच्चैरेको वृहद्वृद्धो दृढो दग्धुमोपमः ॥११८४॥
 सैन्येषु ज्वलितावासत्राणया चलितेष्वय । शतमन्त्रेण योधानां युतो भूभृज्जायत ॥११८५॥ 1185
 पारं गन्तुं वितस्तायाच्छिन्नसेतो तमक्षमम् । लम्परन्धा द्विषोनन्ता निहन्तुं पर्यवारयन् ॥११८६॥
 पुरं दग्धं स्वमुत्सन्नं प्रजा नष्टाश्च चिन्तयन् । आसन्नं मरणं राजा निर्विण्णो ब्रह्ममन्यत ॥११८७॥
 प्रस्थास्तुमथ सं प्रत्यङ्मुखमाशङ्क्य विव्रुतम् । संज्ञितोऽन्यैः कमलियः क रेवेत्यन्नवीहवः ॥११८८॥
 संरम्भस्मितविद्योति चन्दनोल्लेखमाननम् । परिवर्त्य निरुद्धाश्रो धीरः स तमभाषत ॥११८९॥
 तदथ करवै भुमेः कृते हर्म्मार्संगरे । चकार राजा भिज्जो यस्सोभिमानी पितामहः ॥११९०॥ 1190
 कुतस्त्वोप्येष दायारो यद्वातास्माकमस्मि वा । स हर्षदेवोपदयन्नः कार्यशेषं पलायितः ॥११९१॥
 को नाम मानिनां पक्षौ प्रविष्टोन्ते निजां भुवम् । असिक्तां स्वाङ्गरक्ताक्तां व्याघ्रः कृत्तिमिबोज्ज्वाति ॥११९२॥
 हयुक्तोदण्डयन्वल्गामुत्क्षिप्रायमुखं हयम् । संस्पृष्टुमिच्छुः पाणिभ्यां कृपाणमुदनामयत् ॥११९३॥
 तनो निगृह्य वल्गायां वाजिनं लव्वराजजः । ऊचे भृत्येषु सत्स्वमे प्रवेशार्हं न भूमुजः ॥११९४॥
 प्रहारविह्वलवसितष्ठग्गृहादेकोभ्युपाययौ । संकटे तत्र भूमर्तुः पृथ्वीपालोन्निकं परम् ॥११९५॥ 1195
 कौलपुत्र्यं स्तुवंस्तस्य वात्सल्यादेष भूपतिः । स्वस्याक्तनिष्कयां मेने सेवाविष्कृत्युपक्रियाम् ॥११९६॥

११७१. ^१) Thus corr. by A₁ from 'पतन्'. ११७८. ^१) Emended with C; A 'भवन्वो.—^२) Emended; A यत्.
 ११७९. ^१) Emended with C; A ज्वलितैः. ११८०. ^१) Emended; A स्वमुत्सन्नं. ११९१. ^१) Emended with C; A कुतस्त्वोप्येष;
 doubtful. ११९२. ^१) Emended with C; A स्वाङ्गरक्तां. ११९३. ^१) Emended; A सम्स्पृष्टुमिच्छुः; cf. viii. 1528
 ११९४. ^१) Emended with C; A निगृह्य. ११९५. ^१) Emended with C; A स्वस्याक्तनिष्कयां.

- अथ स्थितास्त्रिभिर्व्यूहैरहितास्तेकिरञ्जशरान् । हन्तुं वामेन ते योधाः सर्वे बाहनुदुर्भाः ॥११९७॥
 स परेयंश्च तुरगं दैवात्सत्यं च तावृषाः । सह्याप्यपि भूरीणि व्यधीयन्त विरोधिनाम् ॥११९८॥
 अल्पसैन्यो ह्यिषत्सङ्गमण्डलप्रतिबिम्बितः । नृपः साहायकायातविश्वरूप इवाबभौ ॥११९९॥
 1200 कलविङ्कानिव द्येनः कुरङ्गानिव केसरी । एको व्यद्रावयङ्ग्रीनरीन्सुस्सलभूपतिः ॥१२००॥
 निपत्य पत्नीन्पुथानान्बुरायाप्यपि वाजिनाम् । पाहरंस्ते हयारोहा व्युहंश्याहतरंहसः ॥१२०१॥
 बिम्बितज्वलनज्वालाः सर्वे एव महाभटाः । हन्तव्याश्च हताश्चासन्नलोतोहणा इव ॥१२०२॥
 स ह्येषां कदन् कृत्वा दिनस्यान्ते न्यवर्तत । बाष्पायमाणोस्तकाशं ह्यशोशोऽज्झितं पुरम् ॥१२०३॥
 तावृषोऽयजिते तस्मिञ्जयाशागौरवं ह्येषः । स वैज्जीव्रमणीयस्य विनाशाज्जीवितादरम् ॥१२०४॥
 1205 जाम्बवन्ध्रंस्तस्मिन्सन्नस्रभक्ष्य सोरिभिः । निर्गच्छन्प्रित्यमाहूतो न कैरुद्वाप्यमीक्षितः ॥१२०५॥
 बह्निर्निर्दग्धसर्वाक्षसंभारे मण्डलेखिले । दुःसहः सहसैवाय घोरो दुर्मिक्ष आययौ ॥१२०६॥
 • दीर्घविप्रवसंक्षीणसंचया डामरैर्बहिः । उत्तथोत्पत्तयो रुद्रसंचारा दग्धमन्दिराः ॥१२०७॥
 भनामुवन्तो विधुरे राशि राजकुलाइनम् । दुर्मिक्षे तत्र सामन्ता अपि क्षिप्रं विरोदिरे ॥१२०८॥
 बह्निनिष्ठगूतशोषाणि वेदमान्यघ्नाभिलाषिभिः । बुभुक्षार्तैर्जनैर्दत्तो ददाहामिदिने दिने ॥१२०९॥
 1210 सरितां सेतवो वारिसंसेकोच्छूनविमहैः । दुर्गन्धाः कुणपै रुद्रप्राणैस्तीर्णास्तदा जनैः ॥१२१०॥
 निर्मासनरकङ्कालकपालशकलाकुला । उवाह सर्वतः श्वेता क्षितिः कापालिकव्रतम् ॥१२११॥
 कृच्छ्रसंचारिणोऽर्कशुद्रयामक्षामोक्षविप्रहाः । व्यभाष्यन्त बुभुक्षार्ता दग्धस्थागुणिभा जनाः ॥१२१२॥
 अथ प्रबन्धनुद्येन दिवैः कापीपुणा क्षतः । पृथ्वीहरो मृत इति भुतिर्मिथ्यैव पश्ये ॥१२१३॥
 गाढप्रहारविवशे तस्मिन्मृच्छादिते जनैः । तां वार्तां श्रुतवान्राजा ननन्दायुद्धं वोदतम् ॥१२१४॥
 1215 धीरेव पुंश्ली व्याजौष्ठक्यसंदर्शनेन तम् । जयभीलोभयन्त्यासीक्ष तु भजे समुत्सुकम् ॥१२१५॥
 एकान्तवामद्वयो विधिरानुकूल्यं मिथ्या प्रदर्श्य विशिनष्टच्चनुबन्धि दुःखम् ।
 अन्धीकरोति भृशमभ्रमं ज्वलन्तं भास्वन्महौषधिमिदं प्रकटय चक्षम् ॥१२१६॥
 क्षीर्षदुःखानुभूत्यन्ते यदीयागमनोत्सवम् । तपःफलमिव क्षमामृत्काङ्क्षासीन्मनोरथैः ॥१२१७॥
 वात्सल्येनान्वितं प्रेम गौरवेण प्रियं वचः । औचित्येन च दाक्षिण्यं सापत्यमिव या दपे ॥१२१८॥
 तस्योपकरणभूतविभूतिर्गृहिणी प्रिया । तस्मिन्काले महादेवी विप्रेदे मेघमञ्जरी ॥१२१९॥तिलकम् ॥
 1220 विनोदभृन्त्यनिर्विण्णलोकयात्रं जगद्विदन् । प्राणै राज्येन वा कृत्यं न स किञ्चिन्निरक्षत ॥१२२०॥
 सा भर्तुर्व्यसनोदन्तैः कृशा कादमीरसंमुखी । औष्ठक्याश्चत्तयात्रासीच्छान्ता फुल्लपुरात्मिके ॥१२२१॥
 पूर्वं तद्वर्षनाशाया दुर्बार्तायास्ततोतिथिः । भवस्रतोपिकं राजा दुःखावेगेन पश्ये ॥१२२२॥
 राज्ञीमहातपादप्यतयादूषितभक्त्यः । अनुसंख्यतस्रस्ताः परिवारवरस्त्रियः ॥१२२३॥
 अग्रत्यक्षे क्षयेत्यस्या भक्त्युद्भिक्तस्त्वमत्यजन् । तेजो नामाभवत्सूरो बन्धो भृत्यान्तरेधिकम् ॥१२२४॥
 1225 स ह्यसंनिहितोन्यस्मिन्नक्षत्रायातो निजं शिरः । तथितोपान्नाकूडेन भङ्गका पाष्णाविशन्नदीम् ॥१२२५॥

११९७—११९८. ') The text in these two verses appears to be corrupt or incomplete. १२०३. ') Thus A. १२०६. ') Emended, A प्रपे. १२११. ') Emended with C; A कृष्णा. १२१९. ') A₁ writes here इ instead of तिलकम्. १२२०. ') उप supplied by A₁ in space left by A₁.

आह्वाहानसंरम्भैः शोकविस्मृतिकारिणः । राक्षो द्विषः कार्यवशादुपकारित्वमाययुः ॥१२२६॥
 स राज्यमथ निक्षेपकामो निर्दिष्टमानसः । श्युस्कान्तदौशानं पुत्रमानिन्ये लोहाराचलात् ॥१२२७॥
 मण्डलेश्वरतां प्रज्जिर्भोतृष्य भागिकाभिधम् । नीत्वा च गुप्तिमकरोल्लोहरे कोशदेशयोः ॥१२२८॥
 वराहमूलं संप्राप्तमपायातः पितृं हृतम् । आश्लिष्य विषयो राजा बभूवानन्दशोकयोः ॥१२२९॥
 राजसूनुस्त्रिभिर्वर्षैः पश्यायातः स्वमण्डलम् । स पश्यन्पितरं चान्तरुद्धितमनस्यत ॥१२३०॥ 1220
 खेदनक्षाननो लोष्टावशेषं सोविशश्वरम् । अम्बुलम्बाम्बुदो दावनिर्दग्धमिव काननम् ॥१२३१॥
 राज्येभ्यविश्ववाषाढस्याथोक्तिं जनकोय तम् । अवादीश्राज्यतन्त्रं च कृत्स्नमुक्त्वाशुगदः ॥१२३२॥
 भान्ताः पितृपितृव्यास्ते न यां वोढुमशक्नुवन् । पुरमुहतां वीर स्वयि भारोयमपितः ॥१२३३॥
 साम्राज्यप्रक्रियामात्रपात्रं पुत्रं नृपो ह्यधात् । न स्वार्पिपदधीकारं तस्मिन्दैवविमोहितः ॥१२३४॥
 अभिषेकविधायेव राजसूतोः शर्म ययुः । पुरोरोधावपाहव्याधिचौराशुपद्रवाः ॥१२३५॥ 1235
 संपन्नसत्या च तथा देवी संववृते मही । दुर्मिस्तं आश्रणे मासि यथावत्प्रशमं ययौ ॥१२३६॥
 अत्रान्तरे सिंहदेवो राजे कुर्वन्सरिष्यम् । कर्णेजपैर्जनयितुर्द्रोषधायमिति सूचितः ॥१२३७॥
 कोपादविमृशस्तत्त्वं स वन्दे तं व्यसज्यत् । कृप्यात्मनं राजसूनुस्तत्तु प्रागेव बुद्धवान् ॥१२३८॥
 कोपस्मितोत्कटस्याये स तस्याप्रतिभोभजत् । निनाय रक्षामात्रेण पार्थिवज्ञानमोघनाम् ॥१२३९॥
 अभुक्तवत्स्मनस्तापात्पत्ययोरत्पत्ये पितुः । साकं तेन हृतोऽग्न्ययुग्मं प्रावर्ततामतिक्रम ॥१२४०॥ 1240
 आक्षेपुं शङ्कितोशक्य इति मत्वा स मन्त्रिभिः । मार्गादयवर्तयत तं पिता मिथ्या प्रसादयन् ॥१२४१॥
 अन्तस्तु निश्चिकायेति प्रविदयात्कर्त्तागमः । बद्धैर्न स्थापयिष्यामि कारायामिति सोमिशम् ॥१२४२॥
 धिमाज्यं यत्कृते पुत्राः पितरश्चेतरेतरम् । शङ्कमाना न कुत्रापि ह्यवं रात्रिषु शोरेत् ॥१२४३॥
 पुत्रपत्नीसुहृद्भ्या येषां शङ्कानिकेतनम् । विस्मयभूर्भूपतीनां कस्तेषामिति चेत्ति कः ॥१२४४॥
 साह्याभिधानप्रख्यातकुपामोपान्तवासिनः । खलपालस्य तनयः स्थानकाख्यस्य कस्यचित् ॥१२४५॥ 1245
 दौशवे पाशुपाल्येन वर्धितो हामरोद्भवैः । गृहीतशस्त्रस्तस्त्रियं क्रमाद्विक्रस्य लब्धवान् ॥१२४६॥
 प्रथमाभ्यात्पभृत्यात्तदूत्यो भूभर्तुराप्रताम् । प्रययावुत्पलो नाम वैरिविच्छेदमिच्छता ॥१२४७॥
 स हि भिक्षाचरं टिक्रमथ व्यापादयेत्यमुम् । जगादाङ्गीकृतैर्धर्यवानष्टिकोपवेशने ॥१२४८॥
 कृतप्रतिभ्रवं तस्मिन्नर्थं तं च महर्षिभिः । दानैरुपाचरद्रज्यपतिनाम्राप्ययोजयत् ॥१२४९॥
 भोगलोभप्रुद्दोहचिन्तादोलयमानधीः । स कार्यं परिहर्य वा न कृत्यं निश्चिकाय तत् ॥१२५०॥ 1250
 प्रासोष्टापत्यमन्त्रान्तस्तद्वधूः कार्यतो नृपः । तत्तच्च मंहिणोत्सये पितेव प्रसवोचितम् ॥१२५१॥
 सा तस्यास्तुपचारस्य कारणं परिशङ्कित्वा । पतिं पप्रच्छ निर्बन्धास्तोपि तस्यै व्यवर्णयत् ॥१२५२॥
 न कार्यः स्वामिनो द्रोहः कृते वारिदन्त सुस्तलः । स्वामेव शनकैर्ह्याहोरोधायमिति चिन्तयन् ॥१२५३॥
 वरं स एव विश्वास्य व्यापाद्यस्तत्र चेद्वधः । भवेन्नै स्वाभिपुत्रादिकुटुम्बं स्वाहिभूतिभाक् ॥१२५४॥

१२१८. 'A' A 'विषयं.—') Emended; A बन्धु. १२४५. 'A' Thus A. १२५१. 'A' Emended with C; A मंहिणो.

- 1255 भार्ययेति प्रेयमाणः स निधयविपर्यये । टिकं विदितवृत्तानं कृत्वा बडोद्यमः कृतः ॥१२५५॥
 गतागतानि कुर्वणे तुभुक्षावप्य पार्थिवः । स पुत्र इव विश्वासं ययौ देवविमोहितः ॥१२५६॥
 विपर्यस्ता मतिः पुत्रे विश्वासो वैरिसंभिते । जायते क्षीणमायानां को नाम न विपर्ययः ॥१२५७॥
 वैधेयैः स्वार्थलोभान्धैर्यहानर्थसमागमः । सरघोपद्रवः सौद्रकुण्डेरिव न चिन्त्यते ॥१२५८॥
 तं पीडितं प्रजिज्ञा च राज्ञा चावर्तितं ततः । उत्पलोकारयद्विकं नीचं चारापयस्वतम् ॥१२५९॥
- 1260 राजाथ देवसरसं जितं संत्यज्य कार्तिके । बाष्पकाण्डमग्राह्यं खेरीविषयवर्तनम् ॥१२६०॥
 स कल्याणपुराभ्यर्णे रणैस्तैस्तैर्विलक्षताम् । भिक्षुकोष्ठंश्चरमुत्तानपि निन्ये महामटान् ॥१२६१॥
 मध्याह्निक्षाचरादीनां सुजितः काककुलोद्भवम् । जीववाहं महावीरं युधि जवाह शोभकम् ॥१२६२॥
 भवकीयस्य कृत्वादौ विजयस्य पराभवम् । भुभुजा तद्गृहा दग्धाः कल्याणपुरवर्तनः ॥१२६३॥
 दग्धे वडोसके भिक्षाचरो नष्टाभयो व्यधात् । त्यक्त्वा तां रुमां शमालायां ममि काकरुहे स्थितिम् ॥१२६४॥
- 1265 अनुजो भवकीयस्य विजयस्य भयावृषम् । संभितस्तेन तूयेण बद्धा कारागृहेषितः ॥१२६५॥
 भूरितैन्यानुगं भूरपुरे विन्यस्य रिहणम् । आस्कन्दाशङ्किर्न राजा चक्रे राजपुरीमपि ॥१२६६॥
 इत्यनुगण्डया वृत्त्या खण्डितो बण्डडामरः । स्तोकावशेषं सोपह्वरकर्तव्यमरिनिर्जयम् ॥१२६७॥
 भिक्षाचरो लवण्याश्च शक्तिसयमुपागताः । विदेशगमनं भीता रिपौ बलिन मेनिरे ॥१२६८॥
 किमप्यभाग्यावतारैर्भिक्षुपक्षजुषां यतः । जीवतामप्यनुलासजिनीवत्वमिवायौ ॥१२६९॥
- 1270 स सोमपालकौटिल्यं स्मरन्कुप्यौ हिमात्यये । रमशानोर्वा राजपुरीमिति ध्यायज्यवर्तन ॥१२७०॥
 शान्तमावस्वदेशोर्वा विप्रवत्य महीपतेः । तस्यार्गवान्तक्रमणप्रतीतिः समभाष्यत ॥१२७१॥
 शनैकीयो योवशिष्टो विप्रवक्ष्यते जने । वर्षं वर्षं स तद्राज्ये युगदीर्घं स्वमन्यत ॥१२७२॥
 भद्रलव्वासशरिद्राप्रियनाशादिवैशलेः । स राज्यकालः सर्वस्य परितापावहो घमूत् ॥१२७३॥
 नरः पौरुषमैश्वर्यशउत्वेन करोति किम् । विधानुवृत्तिवैचर्यपरार्थिनाम् सिद्धिषु ॥१२७४॥
 पुरोभूतं केषित्परिहरति राशिं तम इव व्यतीते कस्मिंश्चिरिरिव विवृत्तास्यति दृशम् ।
- 1275 स्वमुल्लङ्घ्यासं कचन नृपतिं ददुर इव क्रमेत्स्नदुर्दृष्टः स्फुटमिति गतीनामनियमः ॥१२७५॥
 विश्वासनिहतासिन्दुबलादीनुरावसत् । नित्यं विकोशशब्दो यः पुराविशो निशम्य च ॥१२७६॥
 विद्वर्थादिवृत्तान्तं नादास्केलिसगे वृवन् । स्त्रीषु संभुज्यमानाहं विश्वासविशवां दृशम् ॥१२७७॥
 स बन्धाविष निर्बन्धादिशश्वास यदुत्पले । तत्र संभाष्यते केन दैवादन्यो विमोहकृत् ॥१२७८॥
 टिक्कादयो भूमिपतेः सुज्जेर्बान्यतरं हते । त्वां तुल्यकार्यकर्तारं विद्या इत्यचुरुह्यलम् ॥१२७९॥
- 1280 सुज्जिने व्यथसीत्सिन्धस जिषांघस्तु भूभुजम् । तत्र तत्राभवत्सज्जः प्रसङ्गं नादत्पुनः ॥१२८०॥
 प्रतिभुतविलम्बेन समन्योरथ भूपतेः । प्रत्ययोत्पत्तये देवसरसार्क्षीविमाम्भजम् ॥१२८१॥

१२५६. ¹) A, gloss सरया मधुमक्षिका (Amar. ii. 5. 26). १२५७. ¹) Emended; A सुजि. १२६४. ¹) A वडोसके, perhaps read वडोसके. Cf. वाडोसः viii. 1306.—¹) Emended with C; A स्थित. १२७१. ¹) The last two pādas have become in A partly illegible by an ink blot and have been repeated in the margin by the same hand which supplemented the gloss to i. 110. १२७४. ¹) Emended with C; A वैशिर्य. १२७७. ¹) Emended with C; A विवृत्ता. —¹) Emended; A 'यानास्वाविशस'. १२७९. ¹) Emended; A 'न्यतये.

व्याघ्रप्रशस्तराजार्वासीक्षणांश्चात्मसमान्परात् । आशय कार्यमैतैर्नि सिधेदित्युक्तवाच्यम् ॥१२८२॥
 उभित्योचित्य सेनाभ्यो गृहीतैः साहसक्षमैः । शतैः समं त्रिचतुरैः पत्नीनामेकरा ययौ ॥१२८३॥तिलकम्॥
 समयान्वेषिणो हन्तुस्तस्यासन्नस्य सर्वदा । प्रियाहारादिहानेन हन्तान्तःप्रीतिकार्यभूत् ॥१२८४॥
 तुरंगं मन्दुराचक्रवर्त्योऽयं नगरस्थितम् । अस्वस्थमुक्तावधितुं नुतगव्यसनी नृपः ॥१२८५॥ 1285
 स लक्ष्मकंप्रीतिहारकट्यास्त्रममुखाक्षिजान् । पार्थाद्विसृष्टवानासीत्क्षणे तस्मिन्मितानुगः ॥१२८६॥
 भृङ्गारो लक्ष्मकापस्यं निशम्यामैर्निवेदितम् । व्यधाच्छ्रुतिपथे राक्षस्तदुत्पलक्षिकीर्षितम् ॥१२८७॥
 त्रिरुद्धे बन्धुधीदृष्टदिसारम्भेपि संभवेत् । आसन्नजीवितान्तस्य जन्तोः सूनापशोरिव ॥१२८८॥
 स शायो गान्धार्थास्तदपि सहयो भाषितमुपेक्ष उत्पाताश्क्षुः स्वमपि तदभौमं प्रकटयत् ।
 कुलान्तं तज्जाणाक्षममकृत वैकुण्ठमपि तद्विद्वत्पुण्यस्त्वं क इव भवितव्यस्य कुरुताम् ॥१२८९॥
 मिथैतदित्यधिशिष्य सितिपातः प्रदर्शयन् । तमङ्गुल्योत्पलार्वास्तानमस्यानेवमब्रवीत् ॥१२९०॥ 1290
 द्रोणपुः ह्यतोभययोगादनिच्छन्स्वास्थमेव मे । त्वां बुद्धमुत्पलावष्टे स्वेनान्यैर्वायं चोदितः ॥१२९१॥
 ते ङाहयन्तः स्मेरास्या धाष्ट्येन भयवैकृतम् । वक्ति देवो यदस्माभिर्वाच्यमित्येवमूचिरे ॥१२९२॥
 निर्यातेष्वथ तेष्वीपस्ताशङ्क इव निश्चलान् । हाःस्थेनाकारयद्विमान्तिके मुख्यशस्त्रिणः ॥१२९३॥
 उन्मनाथ किमप्यासीद्विनःश्वस्य स चिन्तयन् । साक्षुध न रतिं लेभे नृत्तगीतादिदर्शने ॥१२९४॥
 मेने वैदेशिकप्रायानामानपि धृतभ्रमः । पुण्यक्षये विपतिर्षुर्वैमानिक इवाम्बरात् ॥१२९५॥ 1295
 राजान्तरङ्गाः साशङ्काः प्रभौ शाउघेन मोहिते । पूत्कारमेच्छन्दातरमग्न्यं केचिद्वेचेतनाः ॥१२९६॥
 भयमेव स कालस्य बलात्कवलनयहः । विदन्तोपि यदायान्ति जन्तवः कृत्यमुद्धताम् ॥१२९७॥
 सर्वान्तरक्षणेऽवस्तचक्षुषो दिवसहयम् । उत्पलायाश्च साशङ्काः कथमप्यत्यवाहयन् ॥१२९८॥
 रहः क्षणप्रार्थितस्तान्स्मृतीयेह्यब्रवीच्चृपः । छात्वा प्रत्युपे तद्युयं भोक्तुं यात सुहृर्गृहम् ॥१२९९॥
 देवतार्चनपर्यन्तमवसायाङ्गिकं विधिम् । आजुहावोत्पलं दूतैर्मध्याह्नेय रहःस्थितः ॥१३००॥ 1300
 कार्यसिद्धिं भ्रष्टानो वैजय्याद्राजसदनः । राक्षोभ्यर्णे स साशङ्कः हाःस्थंरुजानुगेविशत् ॥१३०१॥
 प्रावेशशयारि वद्धं व्याघ्रं तदनुजं नृपः । शोषाणामपि भृत्यानामादिदेश बहिःस्थितिम् ॥१३०२॥
 त्रितम्बमन्येन्येषु केषुचित्सर्वो वचः । सत्यं तस्योद्ययावातां सोत्र द्रोणाय इत्यपि ॥१३०३॥
 ताड्यूलदायकः मौढवयास्तेनावशेषितः । सांघिविपक्षिको विहान्नाहिलश्चान्तिके परम् ॥१३०४॥
 दूतौ टिक्स्यापदेवतिष्ठ्यैवैद्याभिधावुभौ । तत्र प्रसङ्गादासातामहातोत्पलसंविधौ ॥१३०५॥ 1305
 वाडौस्तः सुखंराजाख्यो डामरौ भिक्षुसंततः । प्रयास्यति प्रभोर्दृष्ट्वा पादौ तरकार्यसिद्धये ॥१३०६॥
 इत्युक्तांस्तोषवहः ह्यं तं नृपं नातिदूरगम् । ससैन्यं डामरं चक्रे स्वस्य त्राणार्थमुत्पलः ॥१३०७॥
 तथा चैनं तस्थिवांसं कृत्यमस्त्यमुनेति च । उक्त्वा प्रशस्तराजं तं पार्थं प्रावेशयदुत्तम् ॥१३०८॥
 प्रविष्टो निर्जेनं बाष्पमाकलय्य स मण्डपम् । अलक्ष्यमाणव्यापारो हारमर्गलितं व्यधात् ॥१३०९॥

१२८२. ¹) Emended; A 'मसराण्परात्. १२८३. ¹) A₁ writes here इ instead of तिलकम्. १२८६. ¹) Thus A₁; A₂ पक्षम. ०-
¹) वा supplied by A₂ in space left by A₁. १२८९. ¹) Emended; A प्रकटयन्. १३०१. ¹) Emended; A हास्थ.
 १३०९. ¹) Emended; A 'स्वापदेशितोऽयम्'; Cf. viii. 1543. १३०६. ¹) A वाडौस्तः perhaps read वाशौस्त. Cf. वशौस्तके
 viii. 1264.—) A सु × ल. १३००. ¹) A डमरं.

- 1310 आनाद्रेकेषां शीतालुतया प्रावारविष्टितम् । कृत्वा कृत्स्नं वपुः कृष्टशस्त्रीकं विष्टरोपरि ॥१३१०॥
 आसीनं वीक्ष्य नृपतिं प्रसङ्गो नेहयो भवेत् । विश्रान्तिं कुह भूमतुरिष्यूचे व्याघ्र उत्पलम् ॥१३११॥
 स तथा सङ्गया व्ययः पादपणतिकैतवान् । राज्ञोऽपमेत्य तच्छस्त्रीं विष्टरस्यामपाहरत् ॥१३१२॥
 विकोशां चकरोत्पद्म्यस्तां तयोद्भान्तलोचनः । प्राह स्म हा धिर्किं द्रोह इति यावद्वहो नृपः ॥१३१३॥
 प्राहरत्ययमं तावत्सव्ये पार्श्वे तथैव सः । तस्य प्रशस्तराजेन मूर्धनि प्रदत्तं ततः ॥१३१४॥ युष्मत् ॥
- 1315 व्याघ्रिणाय शतं वक्षस्ताभ्यामेवासकृत्पदा । प्रदत्तं तत्र स पुनः प्राहरच द्विरुत्पलः ॥१३१५॥
 पूर्वथैव प्रदत्त्या हि छिन्नपार्श्वोऽस्थिमालया । मेने कृष्टान्वतन्त्रीकं स तं शोषितजीवितम् ॥१३१६॥
 गत्वा तमोरिं पुस्कृतुमिच्छन्व्याघ्रेण राहिलः । पृष्ठे कृताहतिर्हिवा नालिका नोज्झितोद्धमिः ॥१३१७॥
 ताम्बूलदायकस्यत्का कङ्कोलाण्यज्जको व्रजन् । रीनो निजेभ्यः कारण्यादुत्पलेनैव रक्षितः ॥१३१८॥
 भन्तः समुत्थिते क्षोभे बाष्पमण्डपवर्तिभिः । टिक्कायैः कृता लुण्ठिर्द्रोहवृष्टिरवायुधैः ॥१३१९॥
- 1320 उत्पलो निहतो राज्ञेत्यवेत्य कटकस्थितैः । बहिःस्थान्दन्त्यमान्दन्धान्समाधासयितुं ततः ॥१३२०॥
 रक्ताईशस्त्रं सहर्यं तमेरिषेपुस्त्पलः । ऊचे मया हतो राजा न त्याज्या तच्चमूरिति ॥१३२१॥
 तच्छ्रुत्वा दुःश्रवं राजभृत्याः कापि भवाण्युः । द्रोहानुगास्त्वङ्गान्तर्लभोष्ठासा व्यधुः स्थितिम् ॥१३२२॥
 निर्यान्तो मण्डपासीक्ष्या निजपुनर्गकामिधम् । हारात्यविष्टं निष्कृष्टकृपागीकं नृपानुगम् ॥१३२३॥
 भूपालशय्यापालस्य त्रैलोक्याख्यस्य सेवकः । निन्दन्द्रोहं टिक्कायैर्द्रोहैः स्थैर्यैको विप्रावितः ॥१३२४॥
- 1325 उच्छृष्टं नष्टसन्धानां मध्ये राजानुजीविनाम् । सखित्कांसि धावन्तं भावुकान्द्वयभूषणम् ॥१३२५॥
 दृष्ट्वा सहजपालाख्यं पार्श्वद्वारेण निर्ययुः । तीक्ष्णाः स स्वपतङ्गमौ तद्व्यग्रप्रवृत्तिभतः ॥१३२६॥
 जाते कुकीर्तिकास्तुल्यपात्रे राजात्मजव्रजे । वैलक्ष्यक्षालनं सिद्धं तस्य स्वक्षतजैः परम् ॥१३२७॥
 हतोऽदौशकसंवादिदेहो राजात्मजमात् । विद्वान्निजन्मा नोनाख्यस्तीक्ष्णपक्षैः पुरो गतः ॥१३२८॥
 अक्षतान्मज्जतो वीक्ष्य तीक्ष्णान्मानान्तरोन्मुखान् । विचारिता इव क्रोधासाधावन्केपि शस्त्रिणः ॥१३२९॥
- 1330 राजवंदया महीपालप्रीतिपात्रमयाययुः । स्थगयन्तोङ्गनं स्थूलकाया जनविचर्जितम् ॥१३३०॥
 तांस्तान्कापुस्त्वान्धैर्बदोन्तास्यभृत्यलम् । स्मृत्वा च कीर्तयित्वा च कृतभारमहा इव ॥१३३१॥
 जाता लुष्कृतसंरपशांस्लेखकैर्न न शक्तुमः । पाषात्पापीयसां येषां नामपहणसाहसम् ॥१३३२॥
 अङ्गान्मण्डपास्त्रिं मन्वानाः पौरवं महत् । पापिनः केपि तन्मुख्या दह्युः स्वामिनं हतम् ॥१३३३॥
 अधरेणास्त्रसंस्कारेशादेशप्रकम्पिता । बदन्तं दन्तदष्टेन स्वान्तस्थान्तेननुतप्तम् ॥१३३४॥
- 1335 वञ्चितः कथमेवोहमिति नामेति चिन्तया । निस्पन्दे जीवितान्तेपि तथैव दधत् दृष्टौ ॥१३३५॥
 हयामायमानं बाष्पेण व्रणवक्षैरुदन्धता । भन्तःप्रशान्तामर्षाभिरोषधूमलकास्त्रिषा ॥१३३६॥
 आननस्यास्कुटीभूतचन्दनोद्वेगकुक्कुम् । सक्त्या लिखितस्येव घनक्षतजलाक्षया ॥१३३७॥
 आह्वानाज्जटीभूतकेशं नमं मुवि द्युतम् । पर्यस्तपाणिचरणे स्कन्धापालम्बिकधरम् ॥१३३८॥

१३११. ^१) Emended with C; A विकोश. १३१४. ^१) A, writes here २ instead of युष्मत्. १३१८. ^१) Emended; A कङ्कोला. १३२४. ^१) Conjectural reading; A 'सकृत्पात्रस्य.—' Emended; A 'शोषितोद्धमि.—' Emended; A स्वापवित. १३२८. ^१) Emended; A हतवैष्टि. १३३१. ^१) The first pāda of this verse has been first omitted and subsequently supplied by A₁ in margin. १३३८. ^१) A कन्दर.

नं वीक्ष्य नोषितं किञ्चिद्विहस्ते नराधमाः । वैजयन्त्यस्य कलं भुङ्क्ष्वेत्यादिगादधिविशिषुः ॥१३३९॥

बद्धा नुरंगे युग्ये वा न तैर्मतिभितामिसात् । कर्तुं न वा पारितः स प्राणत्राणाय धावितैः ॥१३४०॥ 1340

आस्तां विलम्बसाध्यं वा कर्मैतद्वाद्वादसात् । सज्जामि चाभिसाह्नेहमपि कश्चिन्न नाकरोत् ॥१३४१॥

राजबाजिनमेकैकं ते ध्यायन् पलायिताः । निर्लुण्ठितस्तु कटको व्रज्यामेवु डामरैः ॥१३४२॥

न पुत्रः पितरं पुत्रं पिता वा प्रत्यपालयन् । मृतं हतं लुण्ठितं वा प्रचलन्सहिमेध्वनि ॥१३४३॥

न कोपि शस्त्रभृत्सोभृत्सुत्वा मानोज्ञतिं पथि । परैराक्षिप्यमाणो यः शङ्खं वस्त्रं च नात्यजत् ॥१३४४॥

लवराज्यशोराजज्ञिजौ व्यायामवेदिनौ । कान्दश्च राजा निहता वीरवृत्त्या त्रयः परसः ॥१३४५॥ 1345

अदुरादुस्त्रलाघास्तु कटकं वीक्ष्य विवृतम् । प्रविष्टा बाहुबलं छिन्वा शिरो नियुर्महीपतेः ॥१३४६॥

गतेषु देवसरसं तेषु छिन्नशिरो नृपः । हतधौर इव प्राप मय्याणां प्रेक्षणीयताम् ॥१३४७॥

एवं द्रोहैस्तृतीयाध्यामावास्यायां स फाल्गुने । पञ्चपञ्चाशत् वर्षानायुषोतीतवान्हतः ॥१३४८॥

विलासशयनस्पर्धस्य सिंहदेवस्य सा भुनौ । प्रमाद्येनैत्य दुर्वार्ता धात्रेयेण व्यधीयत ॥१३४९॥

संभाष्यते योनुभावः सशस्त्रस्याभियधुनौ । हतशस्त्रोपि तं प्राप स तदा पितृवत्सलः ॥१३५०॥ 1350

मोहदुस्त्रस्मृतिः स्मृत्वा चिरादुन्नतचेतनः । तत्तदुःखाहतभतिर्धिललाप स्फुटास्फुटम् ॥१३५१॥

मदर्थं कुर्वता राज्यं प्रयत्नादपकण्टकम् । अधमे किं महाराज स्वयात्मा परिभाषितः ॥१३५२॥

अहेतुः पश्यतः शत्रून्तन् वैरविशुद्धये । अपि ते मानिनोगच्छन्ता संभाषनाभुवम् ॥१३५३॥

स्वया निषेधिते वैरे पिता भ्राता च ते दिशि । निर्मन्युः संपति त्वं तु वर्तसे मन्युदुःस्थितः ॥१३५४॥

अनरण्यरूपद्रोणजामदेग्न्यादिषु स्पृहाम् । कुल्यक्षालितवैरेषु मा कार्षीः कांचन क्षणम् ॥१३५५॥ 1355

शोच्यस्त्वदाभयो मन्युरहं शोधयिता नृप । द्रुये न तत्र यातं यज्ञैलोक्यमभियोज्यताम् ॥१३५६॥

वात्सल्योत्पलकस्मेरं खिण्योक्तिमधुरं मुखम् । मर्दने यदासीसे तन्मे पुर हवाधुना ॥१३५७॥

इति चान्यच्च विलपन्गाम्भीर्याक्षयवैकृतः । शिशोकभयमूकान्स वदशामान्पितुः पुरः ॥१३५८॥

अशिक्षयत यन्मन्युर्वाक्षिण्यं निरुदध तत् । तथाप्येवं स तानूचे किञ्चिदाक्षेपकर्कशम् ॥१३५९॥

कोशीः सद्दशनां वीक्ष्य कुर्वतः सत्क्रियां गताः । धिग्भवन्तश्च शस्त्रं च तातस्यान्ते विपर्ययम् ॥१३६०॥ 1360

यन्मस्तिनृव्ये निहते कृतमुच्छिष्टजीविभिः । मान्यानां भवतां सिद्धं हा धिक्नतदपि नाधुना ॥१३६१॥

इत्युपालम्भमानस्त्वान्निवैरान्तिकमागतेः । ह्रिन्नैरमात्यैः कर्तव्यभुतयेवहितः कृतः ॥१३६२॥

प्रस्थानं लोहरे केचिद्वचुः संत्यज्य मण्डलम् । त्वरां च तत्र राज्यन्ते वदन्तो भैक्षवं भयम् ॥१३६३॥

गर्मात्मजं पञ्चवचनमालम्ब्य लहर्हस्थितम् । हैराज्याचरणायान्ये धीरपाया बभाविरे ॥१३६४॥

न हि स्वगृहवद्विक्षोर्धिविक्षोर्नगरान्तरम् । अन्नायि प्रत्यवस्थानं केनाप्यसति सुस्सले ॥१३६५॥ 1365

आत्मन्यसंभाषनया तादृशां मन्त्रिणां नृपः । सान्तःखेदं शो विधेयं द्रव्ययेत्यन्नवीहचः ॥१३६६॥

कालापेक्षापरिव्यक्तपितृव्यापत्तिदुःस्थितः । स कोशादिव्यथादिसन्नसिगस्त्राणदीक्षितान् ॥१३६७॥

१३४४. ') Thus A; cf. बाहुक्यं viii. 1459. १३४९. ') Emended; A धावीविन. १३५०. ') जुभाष supplied by A, in space left by A, १३५१. ') Thus A. १३५०. ') Emended; A कृतम्. १३५१. ') Emended with C, A न हते. १३५५. ') Emended, A लम्ब. १३५६. ') तादृशां supplied by A, in space left by A,.

- इतथेतथ बभ्रम्यमागैः प्रोष्टुत्तस्वरम् । अन्योन्याख्यायिभिलोकैः पुरं सुखरतामगात् ॥१३६८॥
 पत्तवेतालमालेव कालरास्याकुलेव च । बभूव सा यामवती सर्वभुतभयावहा ॥१३६९॥
 1370 दीपैर्निर्वातनिष्कम्पैश्चिन्तास्पन्दैश्च मन्त्रिभिः । तिष्ठन्परिवृतो राजा स्वन्तरेषमचिन्तयत् ॥१३७०॥
 निर्हारे सतमस्युपमादते भूयवेदमनि । तातोपि निहतः भूय्ये मयि जीवत्यनाथवत् ॥१३७१॥
 कष्टमेतादृशसद्यैशसक्षालनावधि । कथं गोष्ठीषु शक्यामि ब्रह्म मानवतां मुलम् ॥१३७२॥
 विरोधिवशावर्तिभ्यो देशेभ्यः सैन्यनायकाः । सहिभैरेव तुल्लङ्घ्यैः कथमेव्यन्ति वर्त्मभिः ॥१३७३॥
 इत्थं विमृशन्तस्तस्य तत्तत्तीव्राभिषङ्गिनः । ययौ भीतिमतो भीमा कथंचित्सा निशीथिनीं ॥१३७४॥
 1375 पातश्चतुष्किंकां पौरसमाश्वासाय निर्गतः । नष्टं कटकमन्वेष्टुं सोश्वाक्कृद्वान्यसर्जयत् ॥१३७५॥
 मार्गानसूचीसंयौरेस्तुषारैर्विबरो वेशतान् । आसिष्टवद्वधा मेधाः कर्तुं प्रारेभिरे ततः ॥१३७६॥
 नाम्नां प्यलम्बा सैन्यस्य मोक्षसैन्येषु दूरतः । निवृत्तेषु नियुक्तेषु विमृश्यं नृपतिः क्षणम् ॥१३७७॥
 यद्यथेनादत्तं तत्तत्स्परित्यक्तं मय्यपुना । दत्तं चारीञ्जितवतामभयं सागसामपि ॥१३७८॥
 इत्याशां भ्रमयामास पटहोद्गेषुः पुरं । साशीर्षोवास्ततः पौरास्तत्रारज्यन्त सर्वतः ॥१३७९॥ तिलकम् ॥
 1280 अनन्तरनृपाचार्यैर्धर्म्यैर्कारकलया । तया सोनपया वृक्ष्या फलं सधोनुभावितः ॥१३८०॥
 शतादप्यूनसंख्यैर्यः स्थितयाननुगैः समम् । अनुरागहर्तैर्लोकैस्तत्कालं पर्यवर्धत ॥१३८१॥
 प्रियोत्सवावेदन् प्रीतिदायोपायः प्रभोः पुरः । भर्जलोकस्याप्यमन्त्रिपदवीं लक्ष्मकोपहीत् ॥१३८२॥
 राज्यं शक्यां नयत्येवं प्राज्ञे राक्षि नयक्रमैः । याति मध्यं दिवे भिक्षुर्विबुधः पुरमाययौ ॥१३८३॥
 तस्य डामरवीराश्ववारलुण्ठाकसंकुलः । अष्टपूर्वो दृश्यो सैन्यव्यतिकरस्तदा ॥१३८४॥
 1385 हतं भुत्वा रिपुं राज्योत्सुकः स नगरं व्रजन् । राजा काकात्मजेनेति तिलकेनाभ्यधीयत ॥१३८५॥
 हतः समस्तविशेष्यः स दैयाद्यदि सुस्सलः । कथं प्रकृतयो जङ्गुर्गुणवन्तं तदात्मजम् ॥१३८६॥
 पुरप्रवेशे का राजन्तस्मादेकमहस्त्वरा । एहि पद्मपुरं यामो मार्गे रोडुं विरोधिनाम् ॥१३८७॥
 आगच्छन्तो नष्टसैन्याः सुज्जिमुखा महाभटाः । निहता यदि वा रुद्धास्तत्र सायुधवाहनाः ॥१३८८॥
 प्रविष्टोसि ततो न्यस्तशस्त्रो द्विवैर्दिनेर्ध्रुवम् । नगरं नगरीकोभिः स्वयमभ्याधातागमः ॥१३८९॥
 1390 अलमेतैर्जरमन्त्रैर्वदन्त इति चक्रिरे । स च कोष्ठेभ्रूराद्याश्च स्मेरास्तस्यावधिरणाम् ॥१३९०॥
 राज्यं विदग्धिः संप्राप्तं तांस्तान्नाशनपट्टकान् । हुतमर्थयमानैश्च विलम्बं कारितो निजैः ॥१३९१॥
 अतो बहुहिमापातविवशाशेषसैनिकः । आसदन्नगरीगन्तं समयेन स तावता ॥१३९२॥
 एतस्मिन्नन्तरे लब्धे निःसैन्यस्य ससैनिकः । गर्गात्मजः पञ्चचन्द्रो नृपतेः पार्श्वमाययौ ॥१३९३॥
 हतस्यामिपरित्यागमन्युक्षालनकाङ्क्षिभिः । राजपुत्रैः समं सोध वीरो योडुं विनिर्वयौ ॥१३९४॥
 1395 असंभावनसंप्रामाण्यीक्ष्य तांभिर्भुसैनिकाः । यावत्प्रारेभिरे योडुं तावत्किमपि सर्वतः ॥१३९५॥
 क्षणेनैव ययुर्भङ्गं तांस्तान्वीक्ष्य हताब्जिजान् । न संस्तम्भयितुं शेकुः स्वचमूध पलायिनीः ॥१३९६॥

१३९१. ^१) Emended; A "नावकः. १३९४. ^२) A विवृषत्.—^३) A निशीथिनी. १३९९. ^४) Thus A; perhaps read मोयवेद्येद्यु.—^५) A विवृष्य. १३९९. ^६) A, writes here ३ instead of तिलकम्. १३९९. ^७) Emended; A संग्रामांस्तस्मात्.

सेनानाथाथ ये मुख्या भिक्षुपुंथीहरादयः । अष्टपूर्वं संज्ञासं तेष्यशस्त्रवदाययुः ॥१३९७॥

विद्वन्तोनुयाताः स्युस्ते चेहूरं नृपानुगैः । तद्धनमवशिष्येत क्षणादेव न किञ्चन ॥१३९८॥

वैमुख्यं तेषु यानेषु चिरात्संमुख्यमाययौ । नवभूम्यभावेण नगरे विधुरे त्रिभिः ॥१३९९॥

अन्यथा कलितो लोकैरन्यथा दैवयोगतः । इत्थं राज्ञोर्ह्योरासीहिजयावजयक्रमः ॥१४००॥

1400

कंचिन्निपातयति बद्धपदं क्षणेन कंचिस्परं पिपतिषुं नयति प्रवृद्धिम् ।

संकल्पनिर्विषयचित्रतरानुभाव ओषोम्भसामिव तटं पुरुषं विधाता ॥१४०१॥

अथ तत्तद्भयस्थानशान्तः सुजिज्ञैर्नात्यये । दावव्याप्राप्तिनिष्क्रान्तो निःसहोहिरीवाययौ ॥१४०२॥

मेधाचक्रपुरंपामस्थितः भुत्वा हतं नृपम् । स हि संमन्य राघवन्तर्नोत्स्थाववसत्परम् ॥१४०३॥

रिन्हणादीन्स्थिताऽभूरुपुरादौ सैन्यनायकान् । प्रतीक्षमाणज्ञैः साकं निर्बाधं नगरेविशत् ॥१४०४॥

तमिस्त्रायां प्रत्यभिज्ञाकृते तेषामनश्चरान् । स्वावासपृष्ठे ज्वलतो दीपानस्थापयन्ततः ॥१४०५॥

1405

वैमत्यास्ते नु पत्नीनां विद्वतानां प्रथक्प्रथक् । निशि कापि परिभ्रष्टा न तत्कटकमाययुः ॥१४०६॥

प्रत्यूषे प्रनलंस्तैस्तैः प्रललतैः स डामरैः । न मुहूर्तमपि त्यक्तः प्रहरज्जिरितस्ततः ॥१४०७॥

वृद्धस्त्रीवालभृथिष्ठान्सहप्रस्थापिनो जनान् । ययौ रक्षन्पुरः कृत्वा पशुपालः पशुनिव ॥१४०८॥

पञ्चाशत्या हयारोहैः सह व्यावृत्य तिष्ठता । कंचिच्छर्णं तेन रक्षा तेषां कर्तुमशक्यत ॥१४०९॥

ब्राह्मणशत्रुमव्यहंसबाधेऽन्यसाध्यसैः । बाध्यमानोरिमिलैकं सोत्याशीनु पदे पदे ॥१४१०॥

1410

हतस्य स्वामिनः स्वामिसुनोश्च व्यसनस्थितेः । आनृण्याकाङ्क्षिणा तेन तत्र स्थासैव रक्षितः ॥१४११॥

येषां प्राणपरित्यागे निश्चयं बध्नातामपि । न योग्यकालापेक्षास्ति किं तौर्हंसपशुपतैः ॥१४१२॥

हन्तुं तं नष्टमायान्तं रुद्धा पद्मपुराणिकम् । अवसण्डामराः कूराः खड्गवीर्यवयौकतः ॥१४१३॥

खेरीतलालशापामातुस्थाय प्रयुक्तैर्निकः । व्रजंस्तेनाययौ तत्र प्रसङ्गे श्रीवक्रः पथा ॥१४१४॥

तमनष्टाणुं मुज्जिरसाविनि विशङ्किताः । निपत्य ते विदधिरे हतलुण्ठितसैनिकम् ॥१४१५॥

1415

मेरुश्च सज्जनश्चाश्वधारी तत्राहवे हतौ । क्षतो वद्धात्मजो मल्लो दिवसैर्यौ व्यपथत ॥१४१६॥

उदीपविहितश्चभ्रवहत्सलिलसंकटम् । उदीपपूरवालाख्यं स्थानं तत्र क्षणेभवत् ॥१४१७॥

युद्धा युद्धा प्रचलतस्तत्र पद्मपुराद्वहिः । रुद्धसैन्यस्य विशिखः श्रीवक्रस्याविशङ्कलम् ॥१४१८॥

प्रहारविवशो नासौ सुजिज्ञैस्त्वेति डामरैः । स निर्लुण्ठ्य परित्यक्तः पूर्वमैत्र्यनुरोधतः ॥१४१९॥

लुण्ठितश्रीवक्रानीककोशभारपहानतैः । तैः कैश्चिच्चलितैरासीत्सुज्जैर्मार्गेणुपव्रजः ॥१४२०॥

1420

प्रस्थिते पथिकेकस्माद्यन्त्रेपूसादयन्बन्धे । आयुःशेषो मृगेन्द्रस्य विदध्यादध्वशोधनम् ॥१४२१॥

निःशस्त्रसैन्यो निर्यातः सुजिज्ञैः पद्मपुरान्तरे । उदीपश्चभ्रसविधं संप्राप्तोऽपि डामरैः ॥१४२२॥

पदातिकोशशस्त्रावि मुण्णतः सेनवेक्ष्यं तान् । तीर्त्वा श्वश्रं वाजिगम्यां साध्वधारो भुवं ययौ ॥१४२३॥

ततः परं प्रशान्तातिभयं दूराहिरौधिनः । भ्रूमङ्गतर्जनीकम्पकालपिरतर्जयत् ॥१४२४॥

१३९८. '1) Emended with C; A तावन्. ' १४०३. '1) Emended, A मेधाचक्र पुर. १४१०. '1) A, had written in margin gloss of which only इति भाष्य is now legible. १४२०. '1) Emended; A लुण्ठितः श्री. १४२३. '1) A 'कोष'.—
) Emended with C; A सोनवीक्ष्य.

- 1425 संवत्सैषज्जमात्रं तैस्त्यक्तमादाय च कृतम् । पविश्य नगरं साधुर्नृपतेः पार्श्वमाययौ ॥१४२५॥
 ज्यायसि भ्रातरीवामं तस्मिन्प्राप्ते जहौ नृपः । दुःखोष्णैरक्षुभिः साधं वैरिव्यापातसाध्वसम् ॥१४२६॥
 महत्तमो नन्तस्तुरानन्दस्तत्र वासरे । लोचनोद्धारकपामे डामरैः प्रचलन्तः ॥१४२७॥
 तत्तन्मङ्गल्यदण्डादिदुःसहायासकारणात् । स विपत्तिनो नाभूत्कस्यापि कस्यावहः ॥१४२८॥
 भासाभिः सुजिम्बुत्यो लोकपुण्यात्पलायितः । भ्रान्तो वन्तिपुरे विषदवन्तिस्वामिनोऽङ्गनम् ॥१४२९॥
- 1430 कम्पनोद्गाहकः क्षेप्तानन्दः स च तदन्तरे । अमर्षणैरवेष्टयेतां डामरैर्हौलडोऽङ्गैः ॥१४३०॥
 इन्दुराजोपि सेनानीः कुलराजकुलोद्भवः । टिक्कं तद्देहितो ध्यानोद्गारे व्याजार्शिभियत् ॥१४३१॥
 पिम्बदेवादयोऽप्येपि बहवः सैन्यायकाः । अतिष्ठन्क्रमराज्यान्तर्डामरैः कृतवेष्टनाः ॥१४३२॥
 पाते वनस्पतेः शावा इव तलीडविच्युताः । इत्थं हताः क्षताश्चांस्तत्र तत्र नृपानुगाः ॥१४३३॥
 निष्पादत्रा हिमशुष्टचरणा नमविमहाः । भुक्तामा बह्वोभूवन्मार्गेषु गलितासवः ॥१४३४॥
- 1435 न व्यलोक्यत मार्गेषु तदा नगरगामिषु । पलालच्छन्नदेहभ्यो मानुषेभ्यः परः कश्चित् ॥१४३५॥
 घासं विलासवासस्त्वं तेपि चित्ररथादयः । निन्दुर्धैरचिरेणैव महामात्यैर्मविष्यते ॥१४३६॥
 द्वितीयेपि दिने रुद्धसंचाराः पञ्जिणामपि । तुषारवर्णिगो मेवा न मुहूर्तं व्यरसिषुः ॥१४३७॥
 वनपूर्वाभिधमामस्थितस्य कटकाद्गतान् । भिक्षोर्निसिष्य धन्योश्च सिंहदेवमशिभियत् ॥१४३८॥
 निशम्य कृतसत्कारं नृपं तदनुयायिनाम् । सर्वेपि भैक्षत्रास्तस्युः सैनिका नगरोन्मुखाः ॥१४३९॥
- 1440 मन्दप्रतापे शयादे संप्राप्तावसरास्ततः । राज्यधत्तस्यो राजानमनुमर्तुं विनिर्ययुः ॥१४४०॥
 परापातभयाच्छीतापाताव विवशैर्जनैः । न ता नेतुंमशक्यन्त दूरस्थं पितृकाननम् ॥१४४१॥
 चक्रिरे स्कन्दभवनोपान्ते देहाश्रितामिसात् । ते सत्वरं ततस्तासामदूरे राजसघनः ॥१४४२॥
 राशी चम्पोद्भवा देवलेखा तरललेख्या । स्वक्षा सहाविश्राङ्गि रूपोल्लेखावधिर्विधेः ॥१४४३॥
 गुणोज्ज्वला जज्जला ¹ मृता वल्लापुरोद्भवा । गग्यात्मजा राजलक्ष्मीरपि वक्षौ व्यलीयत ॥१४४४॥
- 1445 मत्वा हिमव्यपायान्तं राज्यरोधं निजप्रभोः । डामरा नवभूभर्तुर्हिमराजामिधां व्यधुः ॥१४४५॥
 ददर्श सौस्तलं मुण्डमयं भिक्षुरुपागतम् । गाढामर्षामिसिदीपैर्हृक्पतौर्नर्देहसिध ॥१४४६॥
 कोष्ठेश्वरज्येष्ठपादावयस्तत्सक्तियोद्यताः । असहासघ्नतां वैराङ्गजता तेन वारिताः ॥१४४७॥
 नगरं हिमवृष्टयन्ते स यिषाड्युपुत्सया । ताटस्थेनाहिताकूटान्भृत्याञ्जाल्वाञ्जरीह्वयः ॥१४४८॥
 प्रसन्न प्रामुयां राजबमिति पृथ्वीहरे सति । हने नु तस्मिन्दायादेविपन्नः स्यां पतिर्भुवः ॥१४४९॥
- 1450 इत्यचिन्तयन्नेतसु दैवास्तं जातमन्यथा । राज्यस्याशापि विरता हते प्रत्युत यश्चि वै ॥१४५०॥
 किं राज्येनाय वा कृत्यं भोगमात्रोपयोगिना । जिगीषोलसितं कल्प समेवान्यस्य सेत्स्यति ॥१४५१॥
 मुण्डं न्यपातयद्भूमौ यः पूर्वेषां पुरा मम । सिंहद्वारे मकीयेषु तन्मुण्डं वर्तते लुप्तम् ॥१४५२॥
 दश मासान्मदाधानां सुखच्छेदं व्यधत्त यः । तत्तदुःखं स नु मया दशाभ्यान्नुभाविता ॥१४५३॥

१४३०. ¹) Doubtful emendation; A ओद्गाहकः.—) Emended with C; A ²) एवेष्टयेतां. १४३१. ¹) Emended; A ²) उद्गारे. १४३१. ¹) A सनायाचांस्तत्र with diplography. १४३८. ¹) Emended; A ²) शिभियत्. १४४१. ¹) Thus A; corr. by later hand into ताजेनु. १४४४. ¹) One akshara wanting; the *loruna* not indicated in A; C supplements सर. १४४९. ¹) Emended; A विपन्नः; O ²) यादे विपन्नः.

एवं निर्मूढकतव्यतया नेष्याम्यवन्त्यताम् । उपशान्तमनस्तापः क्षुत्स्थित्या शोषमायुषः ॥१४६४॥
 इत्याद्युक्ता गतष्टिकाभ्यर्णं तं प्रणतं व्यधात् । प्रीत्या स हेमघटिकश्चेतच्छादिभाजनम् ॥१४६५॥ 1455
 तद्विषयेण राज्याशापिशान्त्योदितया पुनः । गृहीतोभ्येत्य शीतार्तस्तस्यावन्तश्चिन्तयन् ॥१४६६॥
 अत्यन्तानुचितं चान्यद्व्यवस्थैः संविधित्वभिः । रक्षितं रक्षिणो न्यस्य हतहमाभुक्तलेपवत् ॥१४६७॥
 विपक्षाभयणेप्यस्मिन्स्यामिनोन्ते किमीदृशी । दशा शरीरस्येत्यन्तः कृतशस्त्रेण चिन्तयन् ॥१४६८॥
 दिग्भाष्याजतः सज्जकाख्यो नगरास्त्वभूत् । आयातो बाटुकं गोमृन्युद्धैर्जित्वाभिसाद्यधात् ॥१४६९॥तिलकम्॥
 स चतुर्नवतादृषादारभ्यासादितच्छतैः । भूतैरधिष्ठितस्तिष्ठन्प्रजासंहारकार्यभूत् ॥१४७०॥ 1460
 देवताधिष्ठिताविष्टदेहिवाक्यादिति भुतिः । भावितद्वयसंवादनितप्रत्ययोद्ययौ ॥१४७१॥
 नदीयानन्यथात्वेन केना भ्रमयिता च यः । ननुमुण्डस्यास्य स पुमांस्तथः क्षमो मृतस्तथा ॥१४७२॥तिलकम्॥
 भिक्षुः कापुरुषाचारहृतौचित्यो व्यसर्जयत् । प्राचण्ड्याख्यातये मुण्डमथ राजपुरीं रिपोः ॥१४७३॥
 उच्छलात्मजया तत्र देव्या सौभाग्यलेख्या । नेतृन्पितृष्यमुण्डस्य जिघांसन्त्या निजानुगैः ॥१४७४॥
 राजपुर्यामाकुलत्वं नीतायामाससाद तत् । तद्गर्तुः सोमपालस्य दूरस्थस्यान्तिके चिरात् ॥१४७५॥युग्मम्॥ 1465
 आदीनस्य मधुसैव्ययाम्यधर्मादिकर्मसु । तिरश्च हव शोष्यस्य नेयबुद्धेः खशप्रभोः ॥१४७६॥
 सभैरदृष्टावचं तत्र कर्तव्यं परिचिन्तितम् । स्वोचितं व्यञ्जितौचित्यानौचित्यं निरेवयदैः ॥१४७७॥
 नागपालस्तु सौभाग्यं लब्ध्वा आनुः स्थितोन्तिके । सेहे मुण्डावशेषस्य नोपकर्तुर्षिमाननाम् ॥१४७८॥
 छत्रीर्धर्वाशिनोप्यन्ते कश्मीरेभ्यः पराभवम् । विशङ्क्योऽनुः सर्वथेदं सत्कार्यं वः शिरः प्रभोः ॥१४७९॥
 क्रियते येन नियतेरन्यथात्वं सनाथताम् । विनिहस्य हरेर्दृष्टाः कुर्वन्तो यत्र मन्मुकाः ॥१४८०॥ 1470
 तद्वेपालपुरे कालागुरुचन्दनदारुभिः । काष्ठैर्निर्वां शिरो निन्ये वीतिहोत्रेण शत्रुभिः ॥१४८१॥
 यथा प्रातिभ्रंशा परणिपतिभावस्य विविधा यथा हासोल्लासा अपि समरसीमासु बहुशः ।
 यथा तत्तद्दीप्यसनविनिपातानुभवनं तथा दृष्टस्तस्य प्रमयसमयोप्यद्भुततरः ॥१४८२॥
 कस्यापरस्य तस्येव तैर्भिरे वद्विसत्त्विक्याम् । एकचेतरगात्राणि मुण्डमन्यत्र मण्डले ॥१४८३॥
 टिकादयोष नगरं यान्नोवन्तिपुराध्वना । तत्र हन्तुं व्यलम्बन्त भासादीन्पुर्ववेदितान् ॥१४८४॥
 युद्धाग्न्युक्षीपनपात्रप्रहारच्छेदकारिभिः । न ते जेतुमशक्यन्त तैः प्रयत्नपरैरपि ॥१४८५॥ 1475
 स्थितैर्महादमप्राकारगुपे सुरगृहाङ्गने । तैर्हन्यमानास्ते स्थानुं गन्तुं वा नाभवन्क्षमाः ॥१४८६॥
 एवं प्राप्तविलम्बेषु तेषु लब्धान्तरः सुधीः । स्वीचकार प्रदानेन खड्गवीडामराष्ट्रपुः ॥१४८७॥
 गृहीतनीविना तेषां सुजिः प्रायोधि सत्वरम् । तेन भासादिमोक्षाय पञ्चचन्द्राविभिः समम् ॥१४८८॥
 प्रापावन्तिपुरं यावच्च स तावत्तदगमान् । कृष्टयात्मजादीनालोक्ष्य भङ्गं टिकादयो ययुः ॥१४८९॥
 देवागाराहिनिर्याता भासाद्यास्ते च विहिषाम् । भयानामनुगान्हत्वा मुञ्जेरन्तिकमाययुः ॥१४९०॥ 1480

१४६६. ¹) Emended with C; A शीतोर्त^०. १४६९. ¹) Thus A; cf. बाटुकं viii. 1346. — ²) A₁ writes here
 ३ instead of तिलकम्. १४७२. ¹) A₁ writes here ३ instead of तिलकम्. १४७९. ¹) A₁ writes here २ instead
 of युग्मम्. १४८६. ¹) Emended; A आसीनास्य. १४९०. ¹) Emended with C; A से. १४९१. ¹) Emended
 with C; A एकचेतना^०.

- लभ्यप्रतापे नगरं प्रविष्टे कम्पनापतौ । आययाविन्दुराजोपि टिकं संत्यज्य सानुगः ॥१४८१॥
 चक्रे चित्रथश्रीवभासादीनपि भूषतिः । पारामह्वारख्यैर्दिक्कर्मस्थानाधिकारिणः ॥१४८२॥
 यथापूर्वमधीकारानजहस्तुज्जिरप्यभूत् । प्रतीहारमुखपेक्षी का कथेतरमन्त्रिणाम् ॥१४८३॥
 प्रतीहारोपि निःसीमडामरयामसंमतः । तद्देवचक्रिकां कुर्वन्नगात्रातः प्रतीक्ष्यताम् ॥१४८४॥
 1485 स नासीद्वृद्धचूहे कोपि तत्प्रेरणेन यः । नाशिभिर्यच्चृपं नो वा भभूवाभयणान्मुखः ॥१४८५॥
 निङ्क्षुते शिखरसदृशस्कूर्तिर्धृतौ महीपतिः । आहारमप्यनासाद्य तन्मतं न न्यवेवत ॥१४८६॥
 इत्थं नगरमात्रान्तर्लभपादप्रसारिकः । सोवार्तिष्ठ समासन्नफलं कन्दलयन्नयम् ॥१४८७॥
 संघटय्याखिलाग्निभुङ्गार्डामरान्विजयेभ्वरे । अथाध्यक्षादधिष्ठानं निवृक्षुः शिशिरात्यये ॥१४८८॥
 भट्टदूर्य्ये स्वचमूचकैर्य्य वीक्ष्य डामराः । भिक्षोर्हस्तगतं राज्यं मत्साशङ्किषताथ ते ॥१४८९॥
 1490 एकैकत्यैषं धीशौर्यमित्रामित्रादि दृष्टवान् । नोत्तिष्ठेत्प्राप्रराज्यः किमास्कन्धेषु गृहान्तरात् ॥१४९०॥
 इति संमन्वय ते राज्यं सोमपालाय दिस्सवः । दूताभिगूढं माहिषन्तोपि दूतं व्यसर्जयत् ॥१४९१॥
 आकाराचारवैकृत्यैः पशुतुल्यस्य तस्य तैः । राज्यभोगा अभङ्गा नो भविष्यन्तीत्यचिन्त्यत ॥१४९२॥
 भोगलोभोज्झितौचित्यदस्युसंघचिकीर्षितम् । देशेन पापात्पापीयोर्दैवाच्च समपादि तत् ॥१४९३॥
 दास्येव्ययोग्यो यो राज्ये स इत्यास्तां व्रणान्यतः । शक्येत पातुं देशोदं किमीषदि तादृशा ॥१४९४॥
 शाकीन्पलालपुद्गवोवाति यः कृशानुदग्धाननधटकेपेटकमीतिदानैः ।
 1495 शत्रुं स काननतस्त्विहितो विदध्यात्किं तत्र भञ्जनकृतां वनकुञ्जराणाम् ॥१४९५॥
 भिक्षोर्नेदिष्ठतां दिष्टवृद्धिद्वयाजासतो भजन् । तदूतो डामरीगूढं निविदा नोद्यताम्यभात् ॥१४९६॥
 वैशाखेन कृतारम्भस्तदा संभावितस्वरः । निर्गत्य नगरास्सुज्जिर्गम्भीरातीरमाययौ ॥१४९७॥
 तस्याभियोगः श्राव्येभूयोक्तुं यत्समवायिनः । एकाकी ताषतो वीरानूरीकृत्य स निर्ययौ ॥१४९८॥
 भन्तःपाते साहसानां नास्तुतं तद्विषेर्वशात् । जीयते लक्षमेकेन लक्षेणैकोय वा युधि ॥१४९९॥
 1500 पारं तरीतुं निःसेतोः सरितोपारयक्षसौ । पारे परस्मिन्नहितानपश्यच्छरवर्षिणः ॥१५००॥
 हित्रा निशाः स ते चासंस्तस्थाः सिन्धोस्तद्वये । रुद्राः संनाहिनोऽन्योन्यरन्ध्रवैक्षणैर्दीक्षिताः ॥१५०१॥
 अथावन्तिपुराज्जैरिनीताभिरवन्धयत् । सेतुं साधोतरस्सुज्जिरादण तरणीं स्वयम् ॥१५०२॥
 तरन्तमेव तं दृष्ट्वा योषैः कतिपयैः समम् । हिषचमूर्मदक्षोला बुमालीवामवबला ॥१५०३॥
 दृष्टं मुहूर्तदेतावदास्त्रः स च वसतम् । बद्धश्च सेतुस्तीर्णश्च योधा मग्राश्च विहिषः ॥१५०४॥
 1505 न खनी न हयोरोहो नापि भूली न चापभूत् । व्यावृत्त्य प्रेक्षितुं कश्चिदशकश्चिदुनाद्वलात् ॥१५०५॥
 निबद्धवधशैथिल्यालोलपल्ययने हये । कोष्ठेभ्वरस्याश्ववारा व्यलम्बन्तान्तरे क्षणम् ॥१५०६॥
 निर्यन्त्यै तेपि पर्याणं सुज्जो पथात्यधाविते । वास्योद्धूतं रजश्चक्रमिव क्षिप्रं तिरोदधुः ॥१५०७॥
 हतलुण्ठितविध्वस्तध्वजिनीका विरोधिनः । ध्यानोद्गारादिषु मामेष्वमिलन्लङ्घ्यशो गताः ॥१५०८॥

१४८५. ') Emended with C; A नाशिभिर्यच्चृपं. १४८६. ') Emended; A निङ्क्षुन्ट—') Emended; A अथाधिष्ठव; C अथातिष्ठव. १४९०. ') Conjectural reading; A एकैकस्त्वोषधीधौर्व. १४९१. ') Emended; पापीयै. १५०१. ') Emended with C; A 'वैक्षण'. १५०५. ') Emended with C; A प्रेक्षितुः. १५०७. ') Emended; A निर्यन्त्य; C निर्यन्त्य.

विजयेऽप्यायं तीर्त्वा वितस्तासेनुमगमः^१ । भासोपि द्यून्विदधे पलायनपरायणान् ॥१५०९॥
 उषित्वा विजयक्षेत्रे तदाप्येयुरवापते । कम्पनेशे^२ ययुस्त्वक्त्वा ध्यानोद्गारं विरोधिनः ॥१५१०॥ 1510
 तत्र स्थित्वा दिनेः कैथित्स देवसरसोन्मुखः । शिथिले भेदनिर्यातेरेत्य टिक्कस्य गोत्रिभिः ॥१५११॥
 जयराजयशोराजौ तन्मुखौ भोजकात्मजौ । प्रविश्य देवसरसं व्यधादिक्रोपवेशने ॥१५१२॥
 ययुर्निष्ठसंघातास्तस्मिन्धात्पधाविते । भिक्षुत्रादयः शूरपुरं स्वोर्वीं कोष्ठेश्वरादयः ॥१५१३॥
 गर्हा महाभये सोमपालवृतः पलायितः । दास्याः सुतेन प्रहितः कुत्रास्मीति प्रमोद्वधात् ॥१५१४॥
 स हि तारुङ्गहारम्भोभसाभ्योन्नतीच्छुताम् । तस्य सिंहीस्पृहाक्रान्तगोमायुषदमन्यत ॥१५१५॥ 1515
 प्रमादास्त्वामिनो राज्यं विरं नष्टं भित्तिर्दिने । सुजिजः प्रसाद्य प्रदशवेवं स स्वामिद्वनवे ॥१५१६॥
 शमालादीनिपि व्यूढान्नोपायेन डामरान् । पौरांधं भिक्षुवाभ्रविणो राजाभ्येतुं प्रचक्रमे ॥१५१७॥
 राज्ञः परीक्ष्य सामर्थ्यमथ कुर्मो यथोचितम् । इति सर्वाभिसारेण तं संमन्य रणं दधुः ॥१५१८॥
 रजोऽवनि कालं क्षयभटीवनटताण्डवः । दामोदरेभूत्संगामः स वीरमामघस्मरः ॥१५१९॥
 कोष्ठेश्वरवशं यातं रक्षता पितरं क्षतम् । लम्बाः सहजपालेन श्लाघाः प्रकृतिभिः समम् ॥१५२०॥ 1520
 भ्रमस्तत्राविशेषोभूद्राज्ञो भिक्षाचरस्य च । भिक्षुस्त्वहन्यसंवेद्यं विवेदात्मपराजयम् ॥१५२१॥
 ततः प्रभृति यः प्रातः स न सायमवृद्धयत । योष वा न परेषुः स सैनिको भेक्षेत्रे बले ॥१५२२॥
 एवं त्यक्त्वा परान्नीरडामरेषु नृपान्तिकम् । प्रयास्व लाभसत्कारानुचितान्प्राप्तुवस्व च ॥१५२३॥
 काप्यहंपूर्विकोत्स्यौ मनुजेश्वरकोष्ठयोः । प्रयातुं पार्थिवाभ्यर्णं लाभसौख्याभिलाषिणोः ॥१५२४॥
 शास्त्राथ तत्काकृष्टहाहृहीतस्वपरिच्छदः । देशान्तरोन्मुखो भिक्षुराषाब्दे मास्यवाचलन् ॥१५२५॥ 1525
 अनुयाजिः स दाक्षिण्यशेषाद्विहितसान्त्वनेन । तदाद्यैर्दामरैः क्रुध्यन् निरोदुमपार्थ ॥१५२६॥
 भक्तरोस्त्वैरिणीक्षुनतया शीलबहिष्कृतः । अतिरूपेण दारेषु तस्य कोष्ठेश्वरः स्पृहाम् ॥१५२७॥
 सटां हरेः फणारलमहेज्ज्वालां हविर्भुजः । बालां च तस्य संस्पृष्टुं कोपशान्तस्य शकुयात् ॥१५२८॥
 समं सौस्सलिना बद्धसंधिराभयकाङ्क्षिणः । सोमपालः स्वविषये नादात्तस्य प्रतिभयम् ॥१५२९॥
 उद्वेजितः प्राणहरेः प्रयत्नैस्तस्य सर्वतः । तेशेदुर्गममहीसीमान्तं सुल्हर्तां ययौ ॥१५३०॥ 1530
 त्रिगर्तेषु दया शीलं चम्पायां मद्रमण्डले । त्यागो दावाभिसारेषु मैत्री नामर्थधर्मिणाम् ॥१५३१॥
 पीडयेत्यक्तभीर्भूभूरस्ये त्वयि डामरान् । स्वामेवाभ्यर्थ्य राजानं ततः कुर्युः क्रमेण ते ॥१५३२॥
 क्षमां तद्गजामर्थयितुं सांप्रतं नरवर्मणः । मन्त्रिमिर्युक्तमित्युक्तमपि मन्त्रं न चापशीत् ॥१५३३॥
 वसान्पपरिवारोस्मद्गृह इत्यथ गृहगतः । श्वशुरमार्यानां तस्य भृत्याः पार्श्वदिवाचलन् ॥१५३४॥
 प्रावर्तताथ नगरे विशद्विर्मिषोऽज्ज्वलैः । छलप्रच्छलमे काले वरदात्रेव डामरैः ॥१५३५॥ 1535
 वीक्ष्याश्चच्छन्नुरौगरेकैकं पार्थिवाधिकम् । सुस्तरत्मापतेर्धैर्यं नैव्यं तुदुर्जनाः ॥१५३६॥
 औदार्याकारतारुण्येषसौन्दर्यमन्दिरम् । कोष्ठेश्वरोधिकं स्त्रीणां प्रययौ प्रेक्षणीयताम् ॥१५३७॥

१५०९. ^१) Thus corr. by A, from 'ममसः' १५१०. ^२) Emended; A कम्पनेश. १५११. ^३) Emended with C; A °जवनिकं लक्ष्य°. १५२८. ^४) Emended with C; A संस्पृष्टुः cf. viii. 1193. १५३०. ^५) Emended with C; A तस्यै°.

- प्रशान्तविभ्रवे देशे यथावुत्सववाचयाम् । विशङ्कुरिलवन्यौघनूर्यधोषो' दिवाविशम् ॥१५३८॥
 क्षीराया लक्ष्मकेणापि सर्वे मडवराज्यतः । आनीताः पाधिवाभ्यर्ण सैन्यार्णवभयकराः ॥१५३९॥
 1540 अपि भूपालवाक्त्रभ्यादभूद्वाजोपजीविनाम् । प्रतीहारगृहहारप्रवेशो बहुमानकृत् ॥१५४०॥
 लवन्यलुण्ठितमामतया दुर्मिक्षदुःसहः । व्ययोत्तरङ्गः कालोभूत्स राक्षो धनदभियः ॥१५४१॥
 डामरेभ्यो नृपः परात्संगृहकृतवेतनः । निनायाभ्यन्तरं वृद्धिं बाधं चापचयं जनम् ॥१५४२॥
 तिष्यवैद्यापेदेवांश्च ज्ञातयो जनककुहाम् । राजश्रोहोचितां राक्षा विपत्तिमनुभाविताः ॥१५४३॥
 मासैश्चतुर्भिः स पितृपमयाहादनन्तरम् । अनन्यशासनं राष्ट्रे स्वमेव समपादयत् ॥१५४४॥
 1545 निर्धमं नगरं पौराः सर्वसामर्थ्यवर्जिताः । अनन्तै राष्ट्रमाकीर्णं डामरैः पाधिषोपमैः ॥१५४५॥
 बड्मूलो नातिदुरे सर्वभारसहो रिपुः । सबाह्याभ्यन्तरा मन्त्रिसामन्ता वैरिसन्निताः ॥१५४६॥
 मन्त्रोपदेशो' वृद्धस्य नैकस्यापि नृपास्पदे । अधर्मबहलाः सर्वे भृत्या द्रोहैकवृत्तयः ॥१५४७॥
 राज्यारम्भे बभूवैयं या सामध्यस्य भूपतेः । सा स्मर्तव्यान्तराज्ञानुं प्रत्युदन्तं विवेक्तृभिः ॥१५४८॥
 ग्राममसङ्गात्तदिवं गुणपामोपवर्गेनम् । वक्ष्यमाणं सुबह्वृशोऽप्यत्र तेशाल्वदृश्यते ॥१५४९॥
 1550 पूर्वापरानुसंधानवन्धैर्दृष्टान्तवत्कथाः । नाबुद्धानिगमिराणां शक्या रसयितुं गुणाः ॥१५५०॥
 प्रत्यक्षस्य गुणान्नाशो विचिन्वन्तो यथास्थितान् । अनीर्ष्यस्य भविष्यामो विवेकस्यानुगा वयम् ॥१५५१॥
 स्थितस्य तत्त्वविज्ञाने नान्यस्य हि पटुर्जनः । अमानुषानुभावस्य राक्षः किं पुनरीदृशः ॥१५५२॥
 हितानां दाराणां सवृशस्रखदुःखस्य स्रष्टुः कवेः सोल्लेखस्य प्रियसकलोकस्य नृपतेः ।
 स्थितानां कोप्यत्र व्यवहितविवेकः स्वकुक्रुतैरसामान्यं ज्ञानुं ह्यभगमनुभावं न कुशलः ॥१५५३॥
 भवेत्प्राप्तप्रसङ्गा परिणामेयं वा मतिः । कथं सर्वस्याद्भुतायां निष्ठायां गुणदोषयोः ॥१५५४॥
 1555 सन्त्येवास्यापि विषमाः स्वभावा दोषतां जनः । येषां विपाकभयत्वमज्ञाननागप्रत्ययम् ॥१५५५॥
 विकासः केषांविचयनविषमैर्विशुदुदयैः परेषामुद्भूतिः भवणकटुमिर्दीपेरसितैः ।
 न चेष्टा काप्यन्योपकृतिपरिहीना जलमुचो जडो वर्षादन्यं गणयति गुणं नास्य तु जनः ॥१५५६॥
 गुणांक्षोकोत्तराकृष्णवस्त्रयानुभवगोचरात् । भविता पूर्वभूपालकृत्ये सप्रत्ययो जनः ॥१५५७॥
 अनुस्रलक्षपि स्थानाद्भूम्भेन चकार सः । विलोलांक्षोभकम्पेन विजृम्भा इव भूधरान् ॥१५५८॥
 विद्वद्वाहिनीवृन्दा गूढं यद्भयसंभवम् । वहन्ति तापं भूपाला और्वभिभिश्च सिन्धवः ॥१५५९॥
 1560 भूमिभृद्वास्वतस्तस्य तेजसाप्यायितो गतः । पूर्वराजयशश्चन्द्रो भुवनेष्वप्रकाशनाम् ॥१५६०॥
 यो यस्तं पश्यति स्वात्मसंमुखं स स सर्वतः । जानात्यवक्रोलिखितं देवबिम्बमिवेश्वरम् ॥१५६१॥
 स्थिरप्रसादो दत्ते यत्तदादत्ते न स कश्चित् । भवे पुनः प्रणमनां दत्तं हरति विश्विधाम् ॥१५६२॥
 कृष्टासेः प्रतिबिम्बं स्वं ह्रित्वा नान्योस्य संमुखः । नापरः प्रतिशब्दाच्च गर्जतः प्रतिगर्जति ॥१५६३॥
 तस्य नातिशितं कोपे प्रसादे निशितं पुनः । धमे तीक्ष्णैकधारस्य तरवारेस्तुलां वचः ॥१५६४॥

१५३८. १) Doubtful emendation; A 'कोषा'; G 'विभ्रवी' हंषो and 'कोषाविषा'. १५४२. १) Thus A; C 'वीरान्' १५४३. १) Cf. हृत्तो टिङ्गस्याप्येवमिति ह्येवमिति (A) viii. 1305. १५४५. १) Thus A; B C निवासनं, as apparently corr. by later hand in A. १५५०. १) Conjectural emendation; A मत्तोपदेशो वृद्धस्य. १५५०. १) इष्टान्त supplied by A, in space left by A, १५५८. १) Emended with C; A 'वृद्धस्य'.

तस्याकुजन्मनो नित्याम्लानलक्ष्मीविकासिनः । प्रभवन्त्याभिताः कल्पशाखिनः पल्लवा इव ॥१५६५॥ 1585
 राशि गाम्भीर्यदुर्लक्ष्यमाहात्म्यप्रभविष्णुताम् । विवेद मन्त्रिणां लोकः सिधेवे तांश्च सर्वतः ॥१५६६॥
 प्रकृष्टस्तु प्रतीहारो न विधेरेन्यमन्त्रिणाम् । पार्श्वदुमाणामेषाख्यौषधिसम्भ इवोन्नतिम् ॥१५६७॥
 तस्योत्पादयतः सर्वस्तुगानीवावहेलया । स्फूर्जन्जनकसिंहोभूदशश्वोन्मूलनः परम् ॥१५६८॥
 आ बाल्यासंस्तुतो राज्ञः स कृष्णव्यवहारवित् । अभ्युष्यस्तदणीभूततनयो ह्यस्त सर्वतः ॥१५६९॥
 अर्धैर्धनं यौनसंबन्धादिच्छतस्तत्त्वतो मदात् । कुशुभिधस्तस्य ततः कृतावशोतनोक्षणम् ॥१५७०॥ 1570
 रन्ध्रान्वेषी स तद्गोषादुपजायैः क्षणे क्षणे । सद्यै जनके यन्नासृषं द्वेषमजिमहत् ॥१५७१॥
 राजस्तुल्यवयः स्यौ हि जननीगाढसंस्तवात् । राज्यकाले हि सोत्सेकावास्तां तदवकाशदौ ॥१५७२॥
 नुरंगयोग्योपकारकानाहारादि राजवत् । अकालज्ञावकुरुतां राजधान्यन्तरेव तौ ॥१५७३॥
 सह स्ववृद्धैः समशीर्षिका प्रभोर्न युज्यते प्रामसमुत्तरेः क्वचित् ।
 भित्तोच्चतेर्दुर्गवृन्दलङ्घनं सरोजपण्डस्य महाविडम्बना ॥१५७४॥
 तद्विस्तारमसंरुद्धैर्भुनालेख्यकल्पनाः । तद्वर्णैर्व्यखिले चक्रुस्तद्विषः कलुषं नृपम् ॥१५७५॥ 1575
 अथ राजा विजयिनं सत्कर्तुं कम्पनापतिम् । कृतज्ञः भावणे मासि जगाम विजयेश्वरम् ॥१५७६॥
 अत्रान्तरे पिच्छेद्रादागच्छन्गिरिगह्वरे । पाप भूरपुरद्रुद्धाधीश्वरादुत्पलौ वधम् ॥१५७७॥
 पुल्याणनाडादुत्पिञ्जकृतये पुनरागतः । द्रुद्धाधिपेन गुटिकान्वेषिणा स ह्यवाप्यत ॥१५७८॥
 सितौ निपतितः पार्श्वगाममेकं द्विषद्वटम् । मुमुर्षुर्विशिखाविदजानुमर्मापि सोवधीत् ॥१५७९॥
 प्रत्यावृत्तस्य सत्कृत्य कम्पनेन महीपतेः । शार्ङ्गवन्तिपुरस्थस्य ब्रह्मेशोरिशिरो व्यधात् ॥१५८०॥ 1580
 स दृढद्रादिकासुष्टिरुहन्मुण्डमुहुरः । चक्रे तस्य दृढमर्षशोकशकुनिपाटनम् ॥१५८१॥
 आद्यायामेव यात्रायां जातारातिक्षयो जनैः । स निःशेषयिताशेषकण्टकानामगण्यत ॥१५८२॥
 तस्मिन्प्रविष्टे नगरं विद्रुताः केपि सागसः । प्रापुर्जनकसिंहाद्याः केपि कारागृहस्थितिम् ॥१५८३॥
 कैथित्वलायितैः शङ्कां यात्रिताः प्रथिवीपतेः । ततः कोष्ठेश्वरमुखाः प्रातिलोम्यं प्रपदिरे ॥१५८४॥
 शङ्खालां निर्गतः श्रीमान्कार्तिकेय कृनी नृपः । तत्र तत्रासुहृद्गमं संप्रामोषमवापत ॥१५८५॥ 1585
 यत्र सुस्तलभूणाद्याः प्रापुर्भगवतापताम् । न ह्यद्विग्राममदहस्तुज्जिस्त्विजितविक्रमः ॥१५८६॥
 महीभुजा पीयामाचिराहतः कोष्ठकादिभिः । अथ भिक्षाचरो राज्यगुर्भूयोपुष्याययौ ॥१५८७॥
 एकेनाह्ना योजनानि प्रोक्षन्नुद्य दश पञ्च च । शिलिकाकोट्टनामानं गिरिप्राममवाप सः ॥१५८८॥
 क्षुत्पिपासाकृमारातिभीतिमार्गभ्रमोद्भवम् । हेशं नाजीगणन्मानी धावितः स जिगीषया ॥१५८९॥
 कार्यमायाति वैमुख्यं जिगीषोर्भिषुते त्रिषौ । प्रस्थितस्य पुरोवाते रथस्येव ध्वजांशुकम् ॥१५९०॥ 1590
 आरम्भमात्रमपि कस्यचिदेव सिद्धये कथितप्रयत्नपरमोप्यफलप्रयासः ।
 मन्धाग्रिणामृतमवाप्युदधेर्मुहूर्तात्सर्किं चिराद्विदधता न हिमाद्रिजेन ॥१५९१॥

१५७९. ^१) Emended; A नृपो. १५८०. ^१) Emended with C; A ^२) पुरस्थस्य. १५८१. ^१) Emended; A विषावनम्.
 १५८४. ^१) Emended with C; A कैथित्वः.

भ्रष्टा सरित्स्ववसतेर्जलधिप्रवेशो वेलोर्भिवेक्षणवशेन त्रिवर्तमाना ।

मिथ्यैव यच्छति धियं पुनरुद्वेगतेति नोत्थानमस्ति तु विधिष्यपरोपितानाम् ॥१५९२॥

तस्य तावन्महायलकटोरस्योदयक्षणे । सिद्धैर्विबन्धो विधिना विधुरेण व्यधीयत ॥१५९३॥

आयातं तमवुद्धा तुं तस्मिन्नेव क्षणेभ्यत । पृथ्वीहरानुजः प्रागभङ्गः कृत्वाकुलिर्नृपम् ॥१५९४॥

1595 कोष्ठेश्वरः स चावेत्य संप्राप्तं तमतिष्ठताम् । कृत्याक्षमौ ततः सर्पाविव मन्त्रनियन्त्रितौ ॥१५९५॥

ताभ्यां स्थानेय सोन्यस्मिन्स्याजितोधपरिभ्रमम् । कार्कोटद्रुक्कमार्गेण निर्गतः सुन्हरीं ययौ ॥१५९६॥

आसीच्च तत्र प्रोक्षण्डर्पणकुलदोर्द्धुमः । ऊन्मात्यमाणः कदमीराक्रान्तिस्ततविन्तया ॥१५९७॥

उदीपसलितस्येव तस्य रन्ध्रगवेधिणः । पुरं प्रविष्टो राजापि प्रतीकारमचिन्तयत् ॥१५९८॥

अद्वितीयस्त्वमात्येषु प्रतीहारो मदोपताम् । सुज्जेरसहमानोभूच्छतान्वेषणतत्परः ॥१५९९॥

1600 आययावथ विस्मम्भावदृष्टम् बलगतः प्रभोः । धन्यापजः पूतमूर्तिर्जाह्नवीजलमज्जनात् ॥१६००॥

तदाद्याः संस्तुना राज्ञश्चिरसंभावितास्ततः । अनापुवन्तोधीकारान्पर्येतप्यन्त विन्तया ॥१६०१॥

कुर्वाणे कार्यतस्तस्मिन्भरं पित्र्येषु मन्त्रिषु । कालप्रतीक्षाक्षमतामूर्हंस्ते गहनाशयाः ॥१६०२॥

प्रतीहारस्तु दुर्लभ्यसुज्जिर्निर्दोषतः । अप्रियानपि तान्प्रीत्या जपाहोमोपयोगिनः ॥१६०३॥

व्यतीतेष्वथ मासेषु केषुचिद्वैवयोगतः । अकस्मादभवद्भूत्स्फीतलूतामयातुरः ॥१६०४॥

1605 विस्फोटशोकातीसारवह्निमान्द्यायुपद्रवैः । संदिग्धाभ्युदये तस्मिन्देशः पर्याकुलोभवत् ॥१६०५॥

इत्थं स्थितः कुलदैवैकभर्तुः स्वामी बली रिपुः । तत्पक्षा डामरा राष्ट्रं दुष्टमेव व्यचिन्तयन् ॥१६०६॥

आयत्यां च तदात्वे च हितकृत्यं विचारयन् । राज्ञः श्रीगुणलेखाया जातमेकद्वयं शिशुम् ॥१६०७॥

पञ्चाब्ददेश्यं पर्माण्डि सुज्जिर्भूमिपतिं तदा । विकीर्णैर्मन्त्रयामास मातुलेनास्य मार्गिणां ॥१६०८॥

इत्थं भूतस्य दुधुक्षुः ससुतः सुज्जिरथ ते । पञ्चवन्त्रादिभिः सार्धं युक्त्या मन्त्रयतेनिशम् ॥१६०९॥

1610 लम्परन्ध्रः प्रतीहारो धन्यायाश्च तदीरिताः । इत्येवोचस्ततो भूतं स तथेत्यमहीय तत् ॥१६१०॥

पूर्वप्रजासृजं इवाद्भुतवस्तुतत्त्वव्यावर्णनेन कुतुकं जनयन्ति तज्ज्ञाः ।

बाला इवाल्पमतिहार्थेधियश्च सन्ति प्रायो नृपा नियमभूयमनोनुभाषाः ॥१६११॥

शौचस्थाने कृतवसतिभिः स्त्रीश्रम्यालये वा निःशस्त्रो यच्छलनकुशलेर्मोनसं संप्रविश्य ।

नीतो भूतैरिव विवशनां निर्भरं गर्भवेष्टैर्भद्रं भूपात्कथमिव ततः स्यादवष्टब्धवेष्टात् ॥१६१२॥

निर्हेतु प्रहसन्विष्टः प्रविशति क्षोणीपतेरन्तिकं प्रीत्युत्कुल्लङ्घये किं किमिति तं वृच्छत्यनच्छाशयम् ।

व्रूते किञ्चिदसौ कचानथ कचस्सर्वैकं मानिनां मानप्राणगुणेषु यत्सरभसं दम्भोलिपातायते ॥१६१३॥

सविभ्रमगतागतः किमपि भाषमाणः भुक्तौ प्रभोर्वलितलोचनं जगदवज्ञयालोकयन् ।

निजस्य मुखविक्रियाप्रणयताडनाद्यैर्विद्वन्नुग्रहमिवाहितं नृपतिवह्नौ दुःसहः ॥१६१४॥

1615 अपि जातु स दृश्येत निःसंशोभमतिर्नृपः । यो यन्त्रपुत्रक इव व्यक्तं धूर्तैर्न नश्यते ॥१६१५॥

१५९४. ¹) Here one akshara is wanting in A; सु supplemented with C. १५९२. ²) Emended; A 'क्षमतां मुहस्ते. १५९६. ³) Thus corr. by A, from कुलेस्ते. १५९८. ⁴) Emended; A मार्गिणा, १५९९. ⁵) Emended; A 'जज्ञ-
⁶) Emended with C; A 'तत्त्व व्या'.

यनो भृत्यान्तराज्ञानाज्जातः सर्वस्वसंक्षयः । तत्पञ्चादुष्कृतै राज्ञां हा धिक्त्राणापि शाम्यति ॥१६१६॥

सुजिह्वारोग्यमन्वेष्टुमागच्छन्पूर्ववत्प्रभोः । विन्यस्तारक्षिणः पश्यन्नविधासमखिद्यत ॥१६१७॥

बाक्षिण्यं धामतां यातमाशये प्रतिबिम्बितम् । र्पणस्येव राज्ञः स विभाष्याभूत्पराङ्मुखः ॥१६१८॥

तस्मिन्नाजगृहे खेदान्मन्द्रीकृतगतगतने । नृपतेस्तत्रातां प्रीतिं निःशेषां जहिरे खलाः ॥१६१९॥

भृत्यः सुजिह्वश्चरथोप्यास्थानहिजभूः शवः । प्रातिलोभ्यावहैर्मनुर्मन्त्रैरासीत्प्रियोन्मकृत ॥१६२०॥

1620

नीरोगे राक्षि वृष्टः स दिष्टवृद्धयै नृपास्पदे । चतुर्धर्षा विनिर्याय प्रार्थनार्थं गृहान्ययौ ॥१६२१॥

न तं प्रासादयद्वाजा विशालबलवाहनः । आक्रम्यौसौ कथं नः स्यादित्युपायं स्वचिन्तयत् ॥१६२२॥

स्यज्येत इतकार्यौसौ निराशैरनुजीविभिः । मत्वेति तदधीकारानन्येभ्यस्तुर्णमार्पयत् ॥१६२३॥

राजस्थानास्त्वजं धन्यमुदयं कम्पनादपि । अजिपहन्नरपतिः खेरीकार्यं च रिन्हणम् ॥१६२४॥

इताधिकारे प्रव्यक्तवैकृते नृपतौ ततः । अल्पावशेषानुचरः सुजिह्वारासीविशङ्कितः ॥१६२५॥

1625

विमानितः पुराङ्गवायात्रामुविहय मानवान् । सोय सुस्तलभुर्भुत्तुरस्थीन्यादाय निर्ययौ ॥१६२६॥

औत्सुक्यात्प्रार्थनाकाङ्क्षी राजधान्यन्तिके न सः । निर्गच्छन्नाजपुरुषैर्न राज्ञा बान्धवध्वज ॥१६२७॥

तन्निर्वासनगर्वस्य स्थापनयानुयात्रिके । प्रतीहारस्तस्य गुप्त्यै कोशदिः स्वात्मजं व्यधात् ॥१६२८॥

निग्रहानुपहावस्मदायत्तानि रक्षिणम् । पुत्रं प्रादाल्लक्ष्मको म' इति ध्यायन्त विष्ये ॥१६२९॥

निवृत्तो लक्ष्मको हारात्यणीस्तं शनकैर्गतः । अवारोपयद्देशे भागिकं लोह्राचलात् ॥१६३०॥

1630

प्रतीहारविहृष्टाय धात्रेयाय महीभुजः । प्रेमामिधाय तत्क्रोधाधीकारं च समर्पयत् ॥१६३१॥

उत्त्वाय लोहरत्यागाच्छङ्काशङ्कुः महीपतेः । स मीष्मविषमं कालं राजपुत्र्यामलङ्घयत् ॥१६३२॥

अमात्यकन्दुकम्रातपातनोत्पातनक्षमः । आयत्तडामरः प्राप प्रयां कामपि लक्ष्मकः ॥१६३३॥

हारेथाकारयत्सुजिह्वमिहविधित्सया । कृष्यमाणो राजवंशपौरुषं राजमङ्गलम् ॥१६३४॥

अनन्यदेशजः सुज्जैः भूरो मत्कोशपोषितः । कीर्तिमेष हरेर्ह्यावितीर्ष्याकलुषो हि सः ॥१६३५॥

1635

खड्गमाहिंसहायः स क्षुण्णः पर्यटितुं पथि । निःछल्यधोपहास्यथ तेन कार्यार्पणात्कृतः ॥१६३६॥

कर्तुं पद्व्यां योग्यानामयोग्यान्प्रभवेव कः । तेषां गुणैस्तान्संयोजुं न शक्यं कारणैरपि ॥१६३७॥

पदे श्रीखण्डस्यानुचितमुचिते वर्ष्मणि निजे वृषाङ्कः प्रक्षेप्तुं प्रभवति चिताभस्म रभसात् ।

न तत्स्वेच्छावत्तज्जिगजुद्वयापायघटनोप्यसौ तद्वन्धेन स्फुटमिह पटुः संघटयितुम् ॥१६३८॥

तस्मिन्सुजिह्वितस्पर्धामप्रीडे बौद्धमक्षमे । दूतानसृजदानेन सञ्ज्वालं दिगन्तरात् ॥१६३९॥

निर्वीरे मण्डले हेत्योप्यबापत्कार्यैर्गौरवात् । कोष्ठिम्बरो नरपतेर्नितरामन्तरङ्गताम् ॥१६४०॥

1640

प्रीतिदायैस्तैस्तुष्टेन भूभुजा । विस्त्रम्बो नगरे तस्थौ सोपि लूतामथानुरः ॥१६४१॥

१६१९. ¹⁾ Emended; A जहिरेखिलाः. १६२२. ¹⁾ Emended, A आक्रम्यासौ.—²⁾ Thus corr. in A from न. १६२४. ¹⁾ Emended; A धान्य. १६२५. ¹⁾ Emended; A हिता. १६२९. ¹⁾ Conjectural reading; A कोष; R C कोष. १६३९. ¹⁾ Emended; A समर्पयत्. १६३९. ¹⁾ Thus A₁; A₂ पाननोत्पापनभयः. १६३९. ¹⁾ Thus A₁; A₂ सुजिह्वः.—¹⁾ Thus corr. by A₂ from A₁ मत्कोश.—²⁾ Thus corr. by A₂ from A₁ स्वर्धमेष वहे — विसी. १६३८. ¹⁾ पटुः supplied by A₂ in space left by

- एवं दमकदम्बैक्यं राशिं कुर्वति कार्यतः । चालकैः सोमपालाद्यैः सुजिज्ञान्येय वैकृतम् ॥१६४२॥
 प्रतिज्ञाय लतामात्रसाध्यं कदम्बमरिर्नयम् । सोमपालाय तद्वाज्यं सोङ्गीचकैश्चमानितः ॥१६४३॥
 प्रतिशुभाव तस्मै च भागिनेयीं स कन्यकाम् । धीमानत्रान्तरे सामद्वाने प्रयुयुजे नृपः ॥१६४४॥
 1645 हौ तावल्याशयौ राजकन्ययोः स्वीक्रियां तदा । रभसाद्यावकुर्वाणवदत्तामन्तरं द्विषाम् ॥१६४५॥
 उपायैर्जयसिंहस्य शकुनैश्च निरीक्षितैः । प्रेरितः सोमपालोऽपि सुज्जेर्मन्दादरोभवत् ॥१६४६॥
 स्वयमेव्य प्रतीहारस्तत्र राजपुरीपतिम् । सीमान्तर्भवमानिन्ये कन्यकोद्वाहसिद्धये ॥१६४७॥
 जातौ कल्हनिष्काख्यायां महादेव्यां महीपतेः । उपयेमे नृपसुतां सोमोम्बापुत्रिकाभिधाम् ॥१६४८॥
 याते तस्मिन्कृतोद्वाहे नागलेखाभिधां सुधीः । तत्स्वस्त्रेयीं प्रतीहारो भूभुजे प्रत्यपवादयत् ॥१६४९॥
 1650 इत्थं राष्ट्रद्वये बद्धसंधौ निरवकाशताम् । प्रापः प्रतस्थे हेमन्ते सुजिज्ञिष्यपथगोन्मुखः ॥१६५०॥
 जालधरे संवटितो ज्येष्ठपालो निनाय तम् । गाढावमाननिर्गुहसौष्ठवं भिक्षुपक्षताम् ॥१६५१॥
 स्वयि भिक्षाचरे चैकसैन्यनायकतां गते । नेपेन्द्रो वा महेन्द्रो वा समर्थौ प्रत्यवस्थितौ ॥१६५२॥
 राज्यप्रदस्य ते यथ चक्रे राजा विमाननाम् । तस्थुषो यश्च विषये प्रतिकुर्मस्तयोर्द्वयोः ॥१६५३॥
 इति संप्रेरितस्तेन देङ्गपालान्तिकस्थितः । वियाद्यः सोन्निकं भिक्षोर्भार्गिकेन न्यविध्यत ॥१६५४॥
 1655 अनिक्षिप्तवतोऽस्थीनि स्वामिनो जाह्नवीजले^१ । न युक्तमेतत्ते कृत्यमित्यावेगादशासि^२ च ॥१६५५॥
 ज्ञात्वा शुनशमिष्यामि पार्श्वे च इति निश्चयम् । स पीतकोशः कृत्वास्य ययौ प्रस्तुतसिद्धये ॥१६५६॥
 प्रतीहारकरन्यस्तसर्वभारस्तु भूषतिः । मन्दाक्रान्तितया राज्यमसुस्थितममन्यत ॥१६५७॥
 यो यो हि व्यग्रहीतं तं संधाय सविधस्थितः । तमन्वहं प्रतीहारः सानुपहमिवैक्षत ॥१६५८॥
 प्रगल्भमाने शास्त्रेयैर्बुद्धयः कम्पनापतिः । अवधीच्छन्ना इमं प्रकटं कालियात्मजम् ॥१६५९॥
 1660 अविश्वासोल्बणान्सर्वेलावन्त्यानय लक्ष्मकः । निर्मर्यादान्कम्पनेशमीपस्तान्त्वमजिग्रहत् ॥१६६०॥
 ज्ञात्वाभ्येष्टयति गङ्गायां यावत्सुजिज्ञिष्यसूत्रताम् । यावत्कथं मया नेया कदम्बरा इति चिन्तयन् ॥१६६१॥
 तावन्मात्रान्तरव्याप्त्या रातो विशाय डामरान् । भिन्नान्भिक्षाचरोविशद्विषलटां हिमागमे ॥१६६२॥
 मण्डलस्यान्तरे तस्य विविशो रुद्धडामरः । प्रतीहारो हिमर्तुश्च निषेद्धा समपद्यत ॥१६६३॥
 स टिकेन पितृव्रोद्वाहेकान्तद्वेषिणा रिपोः । आनीतः संमतेदैत्ताप्यायः सर्वैश्च डामरैः ॥१६६४॥
 1665 प्रतीक्षमाणो राज्याभिहेतुं सुजिज्ञसमागमम् । निर्मर्याद्विक्रजामानुर्भार्गिकस्य खशप्रभोः ॥१६६५॥
 बाणशालाभिधे दुर्गे वसन्नलोच्छितावपि । दूतैर्विभेदमनयत्सर्वडामरमण्डलम् ॥१६६६॥
 प्रमोदं छद्मं चासं द्वियां न विदुजन्पुरः । व्यावर्तताथ गङ्गायाः सुजिज्ञिहितमज्जनः ॥१६६७॥
 पूर्वेष्विप्रकृते भिक्षावर्त्मभाभेदमागते । यथामुस्य महीर्भर्तुस्तयास्माकं भयं भवेत् ॥१६६८॥
 ध्यात्वेति सिंहदेवेन प्रार्थितो व्याजमादधे । सुजिज्ञीकरणोयोगे सोमपालो भवाकुलः ॥१६६९॥
 1670 सुजिज्ञीर्जालधरं प्रापः प्रातर्भिक्षाचरान्तिकम् । यावद्यास्यति तं सायं तद्वत्स्वादवादत ॥१६७०॥

११५५. ^१) Emended with C; A स्ववेदी. ११५५. ^२) These two pādas have been twice written by A, —
^३) Emended with C, A शाधि. ११५५. ^४) Thus A; perhaps read शास्त्रेयसु^३.

मेरितो ज्येष्ठपालेन निषिद्धो भागिकेन च । विरराम स तस्योक्त्या विपक्षाभयणमहात् ॥१६७१॥

अणं देशान्तरोपात्तं तव भूपोपनेष्यति । एवं च दास्यस्यभीकारं मन्मुखप्रहितार्थनः ॥१६७२॥

इति दूतमुखलेोक्तः सोमपालेन चान्वहम् । विपक्षौत्सुक्यमुत्सार्य तोहशमिमुखो ययौ ॥१६७३॥

उदयः कम्पनापीशो वैशाखे तीर्णसंकटः । खडाग्नितेन संग्रामं प्रत्यपद्यत भिक्षुणा ॥१६७४॥

प्राक्तस्थुष्यल्पपृतने जाते पृथुबले ततः । तस्मिन्कोटान्तरं भिक्षुः प्राविशत्प्राप्तवेष्टनः ॥१६७५॥

1675

राजाथ विजयक्षेत्रं निर्यातः प्रत्यपूरयत् । कम्पनेशस्य कटकं तास्ताः संशेषयन्धमूः ॥१६७६॥

यन्त्रोपलशरासारविधिषावुधवर्षिणी । दुर्गस्थितैर्दुर्गपचमूः प्रत्ययोध्यदमवर्षिभिः ॥१६७७॥

पतत्स्वदमद्व भिक्षोश्च नामलक्ष्मद्व पक्षिषु । पक्षीषु दुर्गजानाजसेना दीर्घाणि नाशकत् ॥१६७८॥

द्विनैरभ्यधिके मासमात्रे यातेपरीक्षतः । विदार्य मूलं दुर्गस्य धन्यः खानाम्बु संभृतम् ॥१६७९॥

दुर्गभाजो बलासाध्या राज्युपायपरे धियम् । जातद्वैरिबाधेच्छा धनलुब्धामदर्शयन् ॥१६८०॥

1680

विस्सर्ज्य प्रतीहारमथ तद्वस्तुसिद्धये । राजां डामरसामन्तमन्त्रिराजस्मैः समम् ॥१६८१॥

कोष्ठेश्वरत्रिल्लकायाः कृष्णस्यस्य विमोक्षणम् । करिष्यामो वयं भिक्षोरिति बुद्ध्या तमन्वयः ॥१६८२॥

पदधन्संकटदौलाप्रादधः कोटं मितीक्षति । जितं मेने प्रतीहारो वीक्ष्यानन्ताः स्ववाहिनीः ॥१६८३॥

पूर्वस्थितैः प्रतीहारानुगैश्चान्यत्र वासरे । अवोधि सर्वसैन्यस्य बलात्कोटं जिघृक्षुभिः ॥१६८४॥

ते तावन्तोप्यदमद्वष्टया तथा तैः प्रतिचक्रिरे । नास्तीदं विक्रमेणेति यथागृह्णन्विधयम् ॥१६८५॥

1685

वीरदेहदुर्गभायेभ्यो न्यपतन्नदमभिर्हताः । निर्यदसौघसरवाः शीर्षभमरगोलकाः ॥१६८६॥

कोष्ठेश्वरस्य मूढत्वं निर्व्यूढं तत्र किंचन । स्वस्य भिक्षोर्लवण्यापामन्वेष्टां ग विनाशकृत् ॥१६८७॥

नास्त्यत्र मत्समो वीर इत्येतावत्प्रसिद्धये । स लघुदोदतं भिक्षोर्व्यागक्षयकार्यभूत् ॥१६८८॥

बुधुक्षणां खड्गानां स संकटे धैर्यमादधे । कोष्ठेश्वरोस्मि चाभिजौ तद्वदया डामराः परे ॥१६८९॥

यदेतद्वदयते भूरि सैन्यमस्मद्विताय तत् । पर्यवस्येदिति वदन्समभाव्यन्वया च तत् ॥१६९०॥

1690

विस्मम्भमूरमुप्यारिर्यत्र कोष्ठेश्वरोप्यसौ । अन्येषु तत्र कैवास्येत्यथ ते निधनं दधुः ॥१६९१॥

भूभृत्पितृबुधः कार्यवेशेन स्त्रोपवेशने । अङ्गीकृताधिकारस्तु धीमाष्टिकस्य लक्ष्मकः ॥१६९२॥

खड्गापीशं महायामस्वर्णदित्यागसंभयात् । स्वीकृत्य भिक्षुदुषुक्षांबदकक्षयमकारयत् ॥१६९३॥

आनन्दाख्यः खड्गापीशस्यैवः कृतगतागतः । नीत्वा टिकं प्रतीहाराभ्यर्णं भूयोप्येतोपयत् ॥१६९४॥

प्रतीहारस्य टिकेन सहैक्यं वीक्ष्य डामरैः । निःसंशयं हतोक्तायि भिक्षुः कोष्ठेश्वरादिभिः ॥१६९५॥

1695

संरम्भास्तद्विमोक्षाय प्राहिण्वंस्ते खड्गान्तिकम् । दूतानुरीकृतस्वर्णदाना भूरिपतैः समम् ॥१६९६॥

खड्गास्तु दध्यायुक्तोचं गृहीत्वास्त्राभिरञ्जितः । जानाति रक्षितान्प्राणान्भिक्षुः कोष्ठेश्वरादिभिः ॥१६९७॥

समन्वयः प्राप्तराज्योथ देहपालोय दूरगः । हन्यान्मां जयसिंहस्तद्वश्यः पश्यः प्रयत्नतः ॥१६९८॥

मत्सेति तेन प्रत्युक्ता भिक्षुं शौचस्थितं गृहात् । विपाद्यातः फलहकं निर्गच्छेत्पूत्रिचरेपि ते ॥१६९९॥

१६७१. ') Emended; A संशेषयन्धमूः. १६७१. ') Emended; A घान्न; C घान्नस्य; cf. viii. 1624. १६८१. ') Emended; A रातां. १६८१. ') Thus corr. by A, from A, कृष्णस्य. १६९१. ') Emended; A पुष्टम्. १६९०. ') Emended with R; A दध्यायु. १६९१. ') Emended; A निधुको

- 1700 स त्वमेधोपलिमाङ्गः शेषावस्करवर्त्मना । यात इत्यवशो लोके ध्यायन्मानी न निर्धयौ ॥१७००॥
 कोष्ठध्वरोऽयत्नकृत्यः सैन्यशोभेच्छयाभिपन् । रुक्षं कालविदा प्राप्ते प्रतीहारेण सान्त्वितः ॥१७०१॥
 नीचौ खडाधैर्यं चायामा प्रत्य्यूयदगृह्यत । व्यवसायः प्रतीहारमुख्यैर्भिक्षुप्रमाणे ॥१७०२॥
 गच्छद्गिरागच्छद्भिः राजा दूतैः प्रतिक्षणम् । अन्विष्यन्विजयक्षेत्रे वार्ता पर्याकुलोभवत् ॥१७०३॥
 तावद्गिराहवैसैस्तैः साहसे दश वत्सरान् । कृतयत्नस्य साधोभूष यो वृद्धमहीभुजः ॥१७०४॥
- 1705 डिम्बो राजानुगा डिम्बारतस्य भिक्षोः प्रमाणम् । साध्यमेते हि मन्यन्ते हन्त किं केन संगतम् ॥१७०५॥
 विहस्य नीयते वित्तं खड्गैरेत्य क्षणादमी । भमा नूनं प्रयास्यन्ति मुषिताशाखिलाः परैः ॥१७०६॥
 पृथग्भूतः कोष्ठकोर्यं त्रिल्लकोर्यैव बान्धवः । एते भिक्षाचरोऽष्टिष्टपुष्टा आभ्यन्तरा अपि ॥१७०७॥
 को नूननोत्र संशयो यो राक्षः साध्येदितम् । सामघी नूनमायाता सेवमस्यैव सिद्धये ॥१७०८॥
 इत्युचुः शिबिरे यावज्जनास्तावद्वेष्टयत । कटकैर्मन्त्रिणां दुर्गं विकोशायुधवाहिभिः ॥१७०९॥
- 1710 एकाकी चिरसंक्रिष्टो हन्तव्यस्तस्मिन्नेतः । हा धिक्पारिकरो बद्धो निर्लज्जैः सर्वशस्त्रिभिः ॥१७१०॥
 त एवेत्युचुरासीच्च कच्छच्छत्रोर्मिनिर्मलः । स्फुरथोधाक्षिफरो निःशब्दः सैन्यसागरः ॥१७११॥
 श्योमोऽज्ञेय वा सैन्यं लङ्कयेद्वा मृगयुते । दुष्टाभ्रवृष्टिरिव वा निखिलांस्ताडयेत्समम् ॥१७१२॥
 साधर्यशौर्यैः पर्यन्ते स्वीकुर्वन्भिक्षुरायुधम् । संप्रान्तधकितधासीदित्यन्तश्चिन्तयन्मनः ॥१७१३॥
 एतावन्मन्त्रिणां सिद्धयस्य प्रत्य्यूयसंभवः । तच्छान्तिः कार्यसिद्धिश्च प्रतपैर्नृपतेरभूत् ॥१७१४॥
- 1715 सैन्ये भिक्षाचरापातं पश्यत्यूर्ध्वीपितक्षणे । कोट्टाभिः कूटशस्त्रीकः पुमानेको विनिर्ययौ ॥१७१५॥
 रुदतीभिः परीतस्य नारीभिस्तस्य त्रिस्त्रिपुः । पृष्ठे केपि वपुर्लोककौस्तुभमाधरवाससः ॥१७१६॥
 बद्धः पलायमानोत्र सोर्यं भिक्षुरिति बुवन् । उन्मुखः स जनोऽभीषीष्टिर्लक्षं तमय निर्गतम् ॥१७१७॥
 स हि भिक्षोः कृतद्रोहतुमुले प्लुतो वधम् । तस्माद्राजानुगेभ्यो वा स्वस्याशङ्क्य विनिर्ययौ ॥१७१८॥
 अद्रोहोऽस्मीति लोकस्य प्रत्ययाय चकर्ष च । कृपाणीमुदरं हन्तुं रक्षयमाणो निजानुगैः ॥१७१९॥
- 1720 सानुगस्यक्तमार्गी स त्रिलङ्क्य मृषाहिनीम् । आद्रिप्रस्रवणोपान्ते नातिदूरेभ्युपाविशत् ॥१७२०॥
 उच्छ्रंसन्धिरसंप्राप्तेरन्मोभिर्दुर्गनिर्गतः । मायां प्रयोज्य प्राप्तेः प्रेरितः सोन्यङ्गामरैः ॥१७२१॥
 संजातं लम्बमानार्कमहस्तद्वक्ष्यतां क्षणम् । भिक्षुः क्षपायामास्कन्दमपनेष्यन्ति डामराः ॥१७२२॥
 इति तद्वाचिकासीक्षणा नीविभिर्मन्त्रिणां समम् । खड्गैस्त्वज्जिह्वैश्चदो न्यरुधन्तारुक्षवः ॥१७२३॥
 ततः किलकिलारावमुखैः करतालिकाः । योषैर्ददद्भिः सचिवा व्यगृह्णन्ताकुलाशयाः ॥१७२४॥
- 1725 मुक्ताः स्वामिद्भुः कृच्छ्रगता राज्यं प्रसाधितुम् । द्विपतो मन्त्रिभिः स्वायौ दृष्ट्वायान्को नु साधितः ॥१७२५॥
 राजकार्ये च भानौ च लम्बमानेय लक्ष्मकः । किमेतदिति तं नीषि खडास्थालमभाषत ॥१७२६॥
 सोभ्यधास्कुम्भदास्यापि रोदुं शक्यं विकीर्षितम् । खड्गानां प्रत्यवस्थाता कथं तत्रास्म्यसंनिधिः ॥१७२७॥
 स हन्तुं वैपरीत्यं तं खड्गानां त्वं प्रजेत्यय । उक्त्वा व्यसृजवानन्दं जहसे चान्यमन्त्रिभिः ॥१७२८॥

१७०४. *) Emended; A °बन्धव. १७१६. *) Emended; A सह. -*) Thus A; perhaps read कृतद्रोहतुमुले प्रस्तुते.
 १७२१. *) Emended with C; A °व्यगृह्णन्ता. १७२५. *) Emended; A स्वायौ.

खट्वर्द्धादीना राज्ञा विषलटाध्वपाततः । देङ्गपालगृहा - 'दारम्भः समभाव्य ॥१७२९॥

अतः प्रधानकोट्टेश्वरः सममगृह्यत । प्रागेवार्थैरेतदर्थं यमता दीर्घवागुराम् ॥१७३०॥

1730

संक्षोभावसरे क्षत्ता ततो निःसंभ्रमोभयत् । शिक्षितं पक्षिगमिव त्यक्तं प्राप्य विवेद तम् ॥१७३१॥

स तानुचे न हास्यं मे नष्टे कार्येण साहसम् । सर्वनाशे हतेमुभिनखशस्यालेपि किं भवेत् ॥१७३२॥

अकुण्ठया भाग्यशक्त्या राज्ञः स्यात् । खडास्य सः । सर्वस्वित्यन्वयं दुर्गापासीक्षणादीनामुज्ज्वलं तान् ॥१७३३॥

वसूनामसवः कण्ठे संदेहं मन्त्रिणां धियः । स्वःस्त्रीणां प्रीतयः काष्ठां तीक्ष्णाधारहर्गुरिम् ॥१७३४॥

स चर्मकौपीनपटीबन्धस्तस्त्रामिधाङ्गितैः । ह्युभिः स्वामित्रस्त्वस्य ख्यापनं सर्वतो युधि ॥१७३५॥

1735

स ताम्बूलाधरः सक्तिः सा केशहन्भ्रुयोजने । याम्बूतमुमुर्गुणां भिक्षुराजोपजीविनाम् ॥१७३६॥

निश्चिन्तान्ते ततस्तस्मिन्स तेषां संन्यर्धत । कोष्ठेश्वरादिशिबिर् तूष्णं शरणमीयुषाम् ॥१७३७॥ तिलकम् ॥

एकैकशो लक्ष्मकेण युक्त्या स्वैः प्रेरितैर्भटैः । टिक्कः स्वं वीर्यं वलितं निचकर्ताङ्गुलिं भयात् ॥१७३८॥

खडौरस्मिन्नवसरे स पलायनशाङ्गिभिः । रक्ष्यमाणस्तेष्वहःस्र मनस्तापादभुक्तवान् ॥१७३९॥

वीरस्त्राभ्यन्त्रिलम्बेन तीक्ष्णानामाहवोत्सुकः । तस्यै भिक्षाचरः स्वान्तमक्षव्या विनोदयन् ॥१७४०॥

1740

हर्म्यपाङ्गनमायाने तीक्ष्णलोके युयुत्सया । उत्तिष्ठता तेन दायः स्तोकशेषः समाप्यत ॥१७४१॥

दीप्यतः कान्तया साकं कामिनः छटागमे । प्रत्युत्थाकोरिव क्षोभो नान्तस्त्वस्य व्यजृम्भत ॥१७४२॥

किमद्यापि वधेन स्याद्वह्नानिमित्ति चिन्तयन् । स विहाय शरावापं सासिधेनुर्बिनिर्गमौ ॥१७४३॥

सुदीर्घचिन्तागलितायामध्यामलिभिः कचैः । चञ्चलचित्रपताकाङ्गमिव वीरपटाञ्चलैः ॥१७४४॥

गण्डताण्डवित्ताच्छिद्रशङ्खताडङ्करोविषा । अन्धनोत्प्रेषकान्त्या च शोतितार्हाक्रियास्मितम् ॥१७४५॥

1745

त्रितीर्णं चित्रचार्यन्ते विपर्यस्ताट्टिताडनम् । शोतयन्तमिवालातैः शस्त्रीनेत्राधरांशुकैः ॥१७४६॥

कौटुम्भाधराशोभनदधौताधराञ्चलैः । लोलैर्वीरहरिं बद्धसटाटोपमिशांसयोः ॥१७४७॥

रङ्गनःपाणिपादैश्चचारुप्रचुरचारिभिः । चरन्तं मण्डलैश्चित्रैर्लघुविचित्रस्थिरकमैः ॥१७४८॥

औचित्यस्योचितां चर्यामलंकारमहंकृतेः । अभिमानविभूतीनां नित्योत्प्रेषकमनस्वयम् ॥१७४९॥

अलक्षितक्षिप्रपानं स सर्वोऽयुन्मुखो जनः । विचरन्तं तमैसिद्धं भिक्षुमपे विरोधिनाम् ॥१७५०॥

1750

राजकीजी मधोर्नमा तं प्रवीरः कुमारियः । भ्रातापि ज्येष्ठपालस्य निर्यातो रक्तिकोन्वगत ॥१७५१॥

हर्षैर्निघ्नोन्नतैस्तैस्तेर्विशतः परिपन्थिनः । हरोपैकः शरासारैर्गार्गीको भिक्षुसंभितः ॥१७५२॥

ते धावन्तो व्यभ्राज्यन्त शरैस्तथापनिर्गतेः । वर्षोपलैः पुरोवातप्रेरितैरिव दन्तिनः ॥१७५३॥

स रोद्धा प्रतियोधानां पापैः क्षिमाहमभिः खडौः । क्षताङ्गो भगवत्पथ चिरेण विमुखीकृतः ॥१७५४॥

तस्मिन्प्रचलिते मार्गैः प्रविश्योष्वाङ्गुचैर्मटाः । ते च भिक्षाचरादीनां सर्वे गोचरमाययुः ॥१७५५॥

1755

भिक्षुरेकं क्षणालक्ष्यैर्यै पार्श्वभृतायुधम् । अथावत्तूर्णमाहाय भूलमेको बृहद्रथः ॥१७५६॥

१७२९. ¹) A, omits here two aksharas without indicating the lacuna; C वेङ्गपालगृहाध्वपाततः; perhaps read 'गृहाध्वपाततः'. १७३०. ¹) Thus A; C स सममगृह्यत. १७३१. ¹) Emended with C; A राजोपजी. १७३२. ¹) Emended: A तेषां सन्त्य. ²) A, writes here ३ instead of तिलकम्. १७४२. ¹) Emended with C; A दीप्यन्त. १७४९. ¹) अद्या supplied by A₂ in space left by A₁. १७५१. ¹) Emended; A न्यमा

- सस्य पहरतः मूलं भिक्षुराशिक्षितस्तलः । क्षिप्वापहस्तेनावेगात्केदाक्षपाह भावितः ॥१७६७॥
 प्रजहार कृपाया च विर्वल्याणे पतिष्यति । तस्मिन्मार्हतं भूयस्तौ कुमारियरक्षिकौ ॥१७६८॥
 निर्भिभावेहेते तस्मिन्निविधावुपवाहिभिः । विरोधियोधैः संनद्धैस्त्रयो युयुधिरेष ते ॥१७६९॥
- 1760 अजायन्त विविक्ताश्च शस्त्रसंघासिताहिताः । कोटराजगरापास्तसरबौघा इव हुमाः ॥१७७०॥
 अशकुवन्तस्तान्दन्तुं खड्गभूलविभिर्हिवः । अपसृष्ट्य शरासारैस्तौ दूरादवाकिरन् ॥१७७१॥
 भिक्षाचरमृगेन्द्रस्य भञ्जतः शरपञ्जरान् । ततो हर्म्यास्त्रक्षौमुक्ताः पुष्टाः पापाणवृद्धयः ॥१७७२॥
 भावतस्तस्य बोरादमवृष्टिकुक्षितवर्मेणः । निममज्ज यकृत्पिण्डं भञ्जन्पार्थे शिलीमुखः ॥१७७३॥
 क्राप्त्वा त्रीणि पदान्याभु स पपात दिशन्सितेः । ततश्चिरप्रकटं दृ कम्पं विक्षिपतां हरन् ॥१७७४॥
- 1765 कुमारियोपि बाणेन विज्वङ्गणवर्त्मना । क्षणितोप्यपतङ्गर्तुः पदोपास्तेपंजीवितः ॥१७७५॥
 रक्षिकस्तु शरीरेव विद्यो मर्मणि विहृतः । सजीविनोपि निर्जीव इव भूमावुपाविशत् ॥१७७६॥
 महाकुलीनैः सहितो हतो भिक्षुरशोभन । वचावभुमः शिखरं पुष्पितेरिव पार्थेपः ॥१७७७॥
 इयतो राजचक्रस्य मध्ये हर्षनृपात्मनः । नावमानस्य मानस्य स्वभुङ्क्ष्वेष्टैः परं पदम् ॥१७७८॥
 विधाता नित्यविपुस्तेनान्तेष्वभिमानितः । अकुण्ठेन भुङ्क्ते चक्रे गृहीतात्मपराजयः ॥१७७९॥
- 1770 को वराको महर्षीनां सोमे पूर्वमहीभृताम् । उदात्तेनान्तंक्रुत्येन ते स्वस्थामे न किंचन ॥१७८०॥
 अहोपुष्पिकापलैरारोहद्विर्हिवज्रटैः । तदवस्थस्तदात्तेषु शठयायुज कुमारियः ॥१७८१॥
 स्फुरन्त्योदव्यमित्येव स प्रहारावशस्तथा । विज्ञाततत्त्वैरिभिर्हितस्य बहुशो हतः ॥१७८२॥
 विप्लोस्मिन्नतं मूढाः प्रहारैरिति निन्दिताः । खड्गैः प्रजहुर्बहुशो हते भिक्षौ द्विवज्रटाः ॥१७८३॥
 अविधेयानुपस्तीव्रजणवेदनयापमैः । कैश्चिर्जीवितपायो रक्षिकः शस्त्रिभिर्हतः ॥१७८४॥
- 1775 वयसस्त्रिंशति वर्षांश्च मासांश्च भुक्तवान् । न षष्ठान्दासितज्वैष्ठदशम्या नृपतिर्हतः ॥१७८५॥
 निदानं विजग्ने दीर्घे सर्वनाशेपि कारणम् । येषा बभूव तेज्येवं तुष्टुनुः सखवस्मिताः ॥१७८६॥
 नेत्रस्यन्दं ध्रुवोः कम्पं स्मेरास्वत्वं च नामुचत् । सजीवमिव तन्मुण्डं कियतीरपि नालिकाः ॥१७८७॥
 एकं व्योम्यविधाधिप्रभानुं भूमौ पुनः परम् । तरेहमप्सरःसङ्गं परावु च विदञ्जदम् ॥१७८८॥
 सचिवा विजयक्षेत्रस्थितस्यामि महीपतेः । तेषां त्रयाणां मुण्डानि ततोन्वेष्टुपाहरन् ॥१७८९॥
- 1780 श्रीष्टधारावदस्यश्चक्षुःशङ्कादिप्रकाशने । वृष्टचित्रस्वभावोभिर्धर्म्यायं पार्थिवस्तथा ॥१७९०॥
 तत्र तत्राद्भुतं भावं दर्शयन्नुवनाद्भुतम् । परिच्छेदानुभावत्वं न केनापि गच्छति ॥१७९१॥ युग्मम् ॥
 नादृश्यसिद्धतोसाध्यः पितुर्मं योप्यभूदिति । न जहर्ष विनष्टोयं राजकण्टक इत्यपि ॥१७९२॥
 नाकुप्यन्मत्पितुर्मुण्डमेव भनितवानिति । वीक्ष्य भिक्षोः शिरोव्याजभावौदार्यस्त्वचिन्तयत् ॥१७९३॥ युग्मम् ॥
 आकारस्यास्य संभाव्यं सर्वं न हेषवैकृतम् । वैशद्यं स्फटिकस्येव नार्कालोकोपतमनां ॥१७९४॥

१७६८. ') Emended; A प्र. १७६९. ') Emended, A पाशोपास्ती. १७६९. ') Emended with C; A अक्षिकस्त. १७६८. ') Thus A; C ° लक्ष्म. —') Perhaps read 'क्षिपुः. १७७०. ') Thus A, R C ° नावमानस्येन. १७७१. ') Emended with C; A कषेष्ट. १७७१. ') Emended; A सखवस्मिता. १७७८. ') Emended; A धरा. १७८१. ') A, २. १७८१. ') Emended, A, had first written नाकुप्यन्मत्पितुं and subsequently corrected this to नाकुप्यन्मत्पितुम्. —') Emended; A, 'पाशो' - 'स्वचि', writing in margin भाषाशाव, B C ° भाषाशावत्. Cf. अस्याजीवावैषवत्त्वं in. 308. —') A, २. १७८४. ') Emended; A ° तत्रतम. १७८६. ') Emended; A प्र. १७८७. ') Emended; A ° तत्रतम.

- अत्यहुतानि कृत्यानि वक्ष्यमाणानि भूपतेः । कोमुष्य बह्व मय्येत सामय्ये सति संपदाम् ॥१८१२॥
 धैर्योभिधना कार्यशेषं ज्ञातुं राज्ञा सविस्तरम् । पृष्टोय कोट्टं वृत्तान्तमाचक्ष्वौ लेखहारकः ॥१८१३॥
 उत्सृज्य भागिके कोई प्रयते मण्डलेभ्यः । तुमोयोगोभवद्भूमी प्रेमा संपत्यमक्षीः ॥१८१४॥
 1815 मण्डनाभ्यवहारहीभोगैवायो मदोपया । स वृत्त्या भृत्यवैमुख्यापाश्याभयं व्यवाहरत् ॥१८१५॥
 कुल्यानुकम्पना दृष्ट्युत्पत्तनादेः स वारितः । देवेन नाराद्विज्ञानं कांचिद्विज्ञासमानं क्रियाम् ॥१८१६॥
 मायाव्युदयनो नाम कायस्थः स्थूलषाड्भितः । मात्रिकृच्छ्रं प्रतीहारी बह्वमूलस्य मन्त्रिणः ॥१८१७॥
 पुत्रो भीमाकरस्येन्दाकरश्चात्रान्तरे समम् । दुभुक्षवस्तत्र तत्र वधं प्रेम्णो व्यविन्तयन् ॥१८१८॥
 भलम्भो हन्तुमप्राप्तवसरैरैतैः कदाचन । कोडादद्वालिकां कार्यवशादवरोह सः ॥१८१९॥
 1820 कश्मीरैभ्यो नृपेणाल्पावशेषाणवृत्तिना । प्रैवि ज्ञासनमतादृगिति प्रत्ययसिद्धये ॥१८२०॥
 क्रोद्धीकसामशेषाणां गूढलेखान्विधाय ते । विबद्धसंसिद्धः पूर्वमभिप्रेक्ष्यत्य भार्यया ॥१८२१॥
 दृष्ट्वा दुर्गाधिगण्डं कृत्वा न निशि लोठनम् । सिंहराजस्वामिविष्णुपासादाभेभ्यपेचयन् ॥१८२२॥ तिलकम् ॥
 शरदाख्या बभूवेका कापि सुस्सलभूपतेः । तत्र स्थिताभवत्सुद्रा तेषामनुमतप्रदा ॥१८२३॥
 तदार्पितैरयोन्मत्तभ्रष्टैरर्गलानि ते । कोशासिचार्य पर्याप्तं कोशरत्नादि जह्निरे ॥१८२४॥
 1825 सभृत्यैः सप्रभितत्तत्साहसं ह्रमहकृतम् । दानेन त्याजिता या सां चण्डालैः प्रतिकूलता ॥१८२५॥
 भेरीतूर्यादिनिर्घोषैर्मिश्राः कोडावासिनः । कृता राजोषिताकल्पमपश्यन्नय लोठनम् ॥१८२६॥
 भर्तृपूर्वतारुहोदात्तचेवः स विस्मयम् । निन्ये जनासृपामास्वयोगे दीपैः प्रकाशितः ॥१८२७॥
 प्रेम्णः पार्थस्थितस्ताभ्यामानयेदः कोटिकन्तिकम् । ससैन्यौ स्वभुवश्चर्मपासिकाद्यौ व ठ्कुरौ ॥१८२८॥
 तदास्थयाहितास्कन्धभङ्गस्तेषामशेषतः । रात्रिशेषश्च चन्द्राभुस्पर्शपाण्डुरशीर्यत ॥१८२९॥
 1830 प्रातः प्रेमाय दुर्गातांश्रवणेणोष्णदारुणः । संताप्यमानभोष्णांभुकरै रोडुमुपाययौ ॥१८३०॥
 तं प्रतोलीतलप्राप्तं निर्यातेर्वैरिसेनिकैः । पराकुलीकृतं वीक्ष्य चलितोस्मयान्तकं प्रभोः ॥१८३१॥
 भुत्वेति भूभृत्परया लुल्लं लोहरमन्त्रिणम् । विससर्जोदयहारपतिमानन्दवर्धनम् ॥१८३२॥
 भूमिकौ तौ हि कोहस्य विवेदानन्ददेशजौ । सोल्पासत्वादिरेन्ध्राणां लक्षगाह्वहणक्षमौ ॥१८३३॥
 प्रविष्टश्च पुरं दृष्ट्वा मीतिदायाधिभिः शिरः । आस्यमाणं भटैर्मिक्षोरासिचैतानदाहयत् ॥१८३४॥
 1835 राणादेशादसंखडैः स्त्रीभुविष्ठैरसी जनैः । नमा पैतामहं देशे दहमानोन्मत्तदोच्यत ॥१८३५॥
 काले मीष्मोदयोदिक्रमभौ खविषमे नृपः । सिद्धिमश्रधानोपि ग्रहिणोति स्म रिह्णम् ॥१८३६॥
 स दौर्बल्यामिमत्स्यर्थनैस्त्रुष्टादिगुणोज्ज्वलः । तेन ह्यमोघपारम्भः समभावि जिमीषुणा ॥१८३७॥
 भवितव्यतया दक्षव्यामोहः प्रेरितोय वा । गतामात्यैरभूद्भूत्स व्यक्तायुक्तमन्त्रितः ॥१८३८॥
 हीनोद्युगुगामात्यैर्विर्विह्वलयत्य वैरिणः । अनुमेने कृतारक्षीन्भृत्यान्मीष्मोल्बणे क्षणे ॥१८३९॥
 1840 उदयः कम्पनापीशो राशोपे पर्याशिष्यत । सर्वोमात्याः प्रतीहारमन्वयच्छन्पुनः परे ॥१८४०॥

१८१३. ^१) A कोट. १८१५. ^१) Emended with O; A दृष्ट्युत्पत्त. —^२) Emended with C; A हेनाराह with haplography.
 १८१८. ^१) Emended; A 'विस्मयम्' १८२१. ^१) Emended; A 'वेचयन्' —^२) A. ३. १८२५. ^१) Emendation doubtful; A
 पात्यामा १८३०. ^१) Emended with C; A 'चौब'.

राजात्मजहयारोहडामरामात्म्यमिश्रया । दैर्घ्यं तस्मैनयाथापि सर्वसामप्युद्यमया ॥१८४१॥
 सविद्यसहलिकानिविष्टकटको विशः । संघरीतुं प्रवृत्ते सर्वोपायैर्विरोधिनः ॥१८४२॥
 लुल्लायः फुल्लपुरे कोहोपान्ताभये स्थिताः । भयभेदाहव्यपान्त्रकम्पमनयजिपून् ॥१८४३॥
 छस्सलक्ष्मपतिर्बेदे लोटने तत्त्वतामरात् । यस्मै प्राक्पद्मलेखाक्यां बहुस्थलभराभुजे ॥१८४४॥
 साहायकाय प्राप्तस्य तस्य सैन्यैर्हिषण्मूः । भूराभिपथ्य युद्धेषु प्रत्ययाहि प्रतिक्षणम् ॥१८४५॥ 1845
 तेषूपददराष्ट्रेषु भयदोलायमानधीः । अङ्गीचके नरपतेर्नति दण्डं च लोटनः ॥१८४६॥
 एतावत्सिद्धमफलारम्भानामव दुःसहे । काले व्यावृत्तिरस्माकमुचितास्मिन्नलाघवा ॥१८४७॥
 शारदारम्भभगे क्रमात्काले बलोन्निताः । अधारार्थं विधास्यामः सर्वारम्भेण शोभनाम् ॥१८४८॥
 हर्त्यन्वहं लक्ष्मकेण प्रहितं नादपे नृपः । अन्ये च मन्त्रिणो मन्त्रं शाद्यादभ्यर्णवर्तिनः ॥१८४९॥ तिलकम् ॥
 सर्वाधिकार्युद्यमः प्रतिभूय धनं बहु । साहायकार्यमानिन्ये सोमपालमपि प्रभोः ॥१८५०॥ 1850
 अपाङ्केयः स संबन्धबद्धोऽपि धनलुब्धधीः । वृषति स्म महाश्यापनिमग्नय महीभुजे ॥१८५१॥
 बहर्षदो लोटनश्चेत्किं मे संबन्धपेक्षया । अन्यथा भवतामस्मीत्यन्यन्वक्ष्यामि कैतवान् ॥१८५२॥
 हम्ममित्यभिसंभाय सोमपालोभ्युपाययौ । समर्पणे हेतुरासौत्सुज्जेभ्याजि कियानपि ॥१८५३॥ युग्मम् ॥
 स हि भिक्षाचरौमुख्यान्निवार्यानायितो यरा । सोमपालमुखेनोर्षीभुजा राजविसंजितः ॥१८५४॥
 दूतः प्रार्थयमानस्य तत्कार्यान्नाम्नप्रतिभुतान् । ऋणिकस्योत्तममैभ्यः प्रदातुमनुबध्नतः ॥१८५५॥ 1855
 तदा भिक्षाचरं जानन्हतकल्पमेनेन नः । व्यसनप्रशमे कोर्षे हत्यवशां प्रकाशयन् ॥१८५६॥
 मदेन न ददौ किंवित्सोय भिक्षाचरं हतम् । भुत्वा निरुपयोगं स्वं राक्षो ज्ञात्वा सशोकताम् ॥१८५७॥
 यावदेकाहमभनह्लोह्रस्यने भयम् । तावन्निशम्य संपाप्नोस्तेको भूयोऽपि मन्युभाक् ॥१८५८॥
 लोटनं बद्धमंथि वः करिष्यामीति भूभुजः । उक्त्वा दूतं लोटनेन दापयिष्यामि काञ्चनम् ॥१८५९॥
 युष्मभ्यं कथयित्वेति सोमपालं चिकीर्षितुम् । बलितामबलत्वं च सर्वेषां स्वार्थसिद्धये ॥१८६०॥ 1860
 समं सोमेन तस्मैन्यमर्धप्रस्थित्यलसितैः । मितैरनुगतो भृत्यैर्घोरमूलकमासदत् ॥१८६१॥ कुलकम् ॥
 यज्ञाहीचिष्यदुष्पांछनर्षदूषितकीर्तिना । भोगलुब्धतया तेन हता चिततस्त्वता ॥१८६२॥
 तुषारशर्कराभुङ्गजलपानादबुर्जरम् । त्यक्तुं भोज्यं मूढं क्षिप्रं काश्मीरं न शशाक सः ॥१८६३॥
 सतुर्षं शुष्कसक्तादि बहिर्भोक्तुमपारयन् । यैस्तैरुपायैः काश्मीरान्प्रतिविशुरतोभवन् ॥१८६४॥
 काश्मीरिकाः कार्यशेषमृष्ट्वा धीमशोभिताः । आकर्ण्य च तरापातमाकुलत्वमर्शिव्रवन् ॥१८६५॥ 1865
 भुञ्जानैर्भुष्टमांसानि पिबंजिः पुष्पगन्धि च । प्रतीहारापतो हारि मार्हाकिं लघु शीतलम् ॥१८६६॥
 आनेष्यामो जवास्तुज्जिमाकृष्य दमभु संयुगे । इत्थं विकृत्यनैस्तैस्तैराहोपलुहिकाः कृततः ॥१८६७॥
 काश्मीरिकाः कर्तयुक्तं खड्गैः सैन्धवकैरपि । अभिषेणयितुं शेकुर्न तेत्युचमिनोऽपि तम् ॥१८६८॥
 भ्रातृश्याय च मुख्याय भूमुजां व करार्पणम् । विदध्यां जयसिंहाय वरमित्यभिमानीनाम् ॥१८६९॥

१८४१. ¹) Emended with C; A सर्वे. १८४२. ¹) Emended, A सर्वोपायैर्वि. १८४४. ¹) Emended; A वैज्ञो. १८४७. ¹) Emended; A लापय; C लापय. १८४९. ¹) Emended, A प्रवृत्ते. — ¹) A, १. १८५२. ¹) Emended with C; A स्वीकृत्यप्य, with haplography. १८५३. ¹) A, २. १८५५. ¹) Emended; A 'मन्त्रस्थानां', omitting two aksharas; C 'मानस्य तानयोपय'. १८५९. ¹) Emended; A 'मन्त्रस्थ'. १८६५. ¹) Emended; A 'सिधवन्त्र'. १८६६. ¹) A पिबंजि. १८६८. ¹) Emended; A सैन्धव.

- 1870 बह्वर्थमर्थमानेन लोटनेन तिरस्कृतः । सोमपालः प्रियं किंचिन्नाजपक्षे न्यदर्शयत् ॥१८७०॥
मयि श्रभुरसैन्यानां व्यपाणां वैरिविग्रहे । सज्जे हिताय त्वं रन्धमन्विष्यसि किमाश्रितः ॥१८७१॥
इति निर्मासितस्तेन सुज्जिः स्वाहंक्रियोचितः । सर्वानुल्लङ्घ्य संनद्धो झजसैन्यग्रहेभवत् ॥१८७२॥
जरटाबाढसंज्ञातस्तीतज्वरमदाभयः । वरुथिनीमयोत्थाप्य विद्वौ निशि लक्ष्मकः ॥१८७३॥
विस्मृद्भूताः कटकं नष्टं वक्तुं प्रभोर्बुतम् । केचिदन्वसरन्सुज्जिं तैनिकास्ते जिघांसवः ॥१८७४॥
- 1875 पारेणकेन भूपालसैन्यमन्येन वैरिणः । वर्त्मनः श्रध्दुर्गस्य तुल्यमेव प्रतस्थिरे ॥१८७५॥
शारम्बरपयं वैरिवह्यं त्यक्त्वा यियासवः । स्थावीं कालिनकांक्षयेन संकटेन तदन्तिके ॥१८७६॥
तस्मिन्नहन्त्यस्त्रलिता वनिकावासानामनि । पामे सैन्या न्यविक्षन्तं लौकेदृष्ट्वावचैः समम् ॥१८७७॥ युग्मम् ॥
अनुप्रस्थापिनोभ्यर्णयामकेष्वपि बुबुबुः । भुक्त्वा पीत्वाय ते निन्युमिशार्पमकुतोभयाः ॥१८७८॥
अथापातं विक्षिपद्भिः स्वस्य भावयितुं हृतम् । क्षोभभृत्सुज्जिरभ्येत्य तुर्यबोषमकारयत् ॥१८७९॥
- 1880 क्षणदाशेष एवाशु पलायां चक्रिरे ततः । नैस्तैः शैलपथैः सेना निरवष्टम्भनायकाः ॥१८८०॥
चित्रम्बराणि मुष्णद्भिः प्राङ्मेत्यज्यन्त मन्त्रिणः । भूपकल्पैर्गण्डशैला नामांधातुद्वैरिव ॥१८८१॥
तुण्डमानाश्चमुस्त्रानुं नादधे कश्चिदायुधम् । तदा तु येन वा तेन स्वात्मा नांयस्तु रक्षितः ॥१८८२॥
उत्प्लुत्य लङ्घयन्तोद्गीरकेपि शोणाधारांशुकाः । रक्तस्किगो गतौ प्रापुर्मर्कटा इव पाटवम् ॥१८८३॥
केन्द्रम्बपरित्यागविकचद्वौरविग्रहाः । हरितालशिलाखण्डा इव वातेरिता ययुः ॥१८८४॥
- 1885 भूलवेषेणवनाकीर्णैः शैरीरकशविग्रहाः । केपि श्वातोत्यपूत्काराः करिपोता इवावजन् ॥१८८५॥
किं नामोद्दीरगैर्मन्त्री स नासीत्तत्र कथन । निरधेवं विपर्यस्तधैर्यैर्वैर्न पलायितम् ॥१८८६॥
भूत्वस्कन्धांधिस्त्रुडोष गच्छन्मूढः प्रधाविनुंम् । प्रतीहारो ह्यिषयोधिर्दुरास्कैधिद्यलोक्यत ॥१८८७॥
निर्भुकः स सर्व्याभुकचत्केयुरकुण्डलः । प्रतिज्ञायानुससे नैः सर्वप्राणप्रधावितैः ॥१८८८॥
अदमाहतेन भृत्येन त्यक्तः स्कन्धवृषस्तनः । स निस्पन्दवपुस्तिष्ठस्त्रैरघाहि महाजघैः ॥१८८९॥
- 1890 नवबन्धनशोकार्तशारिकाकुशविग्रहः । स तर्लम्लिरिव व्यञ्जद्विषः संकुचितेक्षणः ॥१८९०॥
बद्धस्य मे मानधनप्रहर्तुर्वैशसान्तरम् । इतोधिकं ध्रुवं सुज्जिर्विदध्यादिति चिन्तयन् ॥१८९१॥
स्कन्धेधिरोर्य निःशेरीकृतपाशारभूषणः । नदद्भिः सोपहासं तैः सुज्जरमं व्यनीयत ॥१८९२॥ तिलकम् ॥
प्रच्छाया सत्त्वत्राणकं सौधकैनेष नोपितः । बृहत्राज इत्युक्त्वा तस्मै स्वान्यंयुक्तान्वयदात् ॥१८९३॥
प्रावातिताम्बरं कृत्वा हयारूढं च तं पुनः । धैर्येणायोजयस्त्रिष्वैर्बोभिः परिसान्त्वयन् ॥१८९४॥
- 1895 विलुण्ठिततुरंगासिकोशैः परिवृतः खड्गैः । ततो गृहीत्वा तं श्रीमान्सोमपालान्तिकं ययौ ॥१८९५॥
इमा ध्योमाङ्गनाङ्गीडलडितरत्नविभ्रमाः । भाग्यमेवानुयायिन्यः स्थायिन्यः कस्य संपदः ॥१८९६॥
आराधनधिया स्वैर यस्यापेभोजि भूत्ववत् । गात्राणि कुकुमालैरैवपार्चयन्त च स्वयम् ॥१८९७॥

१८७३. ¹⁾ Emended; A जरटा. १८७६. ¹⁾ नका written by A₂ in space left by A₁. १८७७. ¹⁾ Emended; A न्यविशयत्.—²⁾ A. २. १८८१. ¹⁾ Emended with C; A नामानुधातु. १८८२. ¹⁾ Conjectural reading; A स्वस्तनान्वस्तु. १८८६. ¹⁾ Emended; A निरधेवं १८८७. ¹⁾ A स्कन्ध.—²⁾ Thus corr by A₁ from प्रधाविनुम्. १८९०. ¹⁾ A कृषाधि.—²⁾ Thus A without indicating the lacuna; perhaps read गच्छन्मिषि.—³⁾ Thus A₁, apparently corr. from वञ्चयिष्यः doubtful. १८९२. ¹⁾ A. ३. १८९७. ¹⁾ Emended with C; A रूषयन्त.

सोमपालादिभिः प्रहैः स मासेरेव पञ्चषैः । तेषाममे तथाभूतस्तिष्ठलोकैर्ध्याम्यत ॥१८९८॥
 लुप्तोपि पलितश्चेतोपान्तद्वयमाननः परैः । वनौका इव बद्धोभूच्छोकमूको वनान्तरे ॥१८९९॥
 अर्पितं सुजिना सोमपालः स्वीकृत्य लक्ष्मकम् । जानन्गृहीताङ्कदमीराज्जिराष्ट्रं न्यवर्तत ॥१९००॥ 1900
 लोटनस्यान्तिकादेव स भूरैर्माजिकादिभिः । प्रतिभुस्य प्रभूतार्थैः प्रतीहारमवाच्यत ॥१९०१॥
 कदमीरा हि प्रतीहारशिक्षापक्षानुयायिभिः । तदा न कैरमन्यन्त संपाप्ता डामराण्डजैः ॥१९०२॥
 लुब्धेनापि प्रतीहारायत्तं राष्ट्रं जिघृक्षुणा । भूरि चादिच्छना वित्तं राक्षोकारि न तेन तत् ॥१९०३॥
 भग्नमानेश्वमात्वेषु प्रापेषु नगरं नृपः । हारिते च प्रतीहारे न धैर्योत्पर्वहीयत ॥१९०४॥
 यैः सेन्यसर्गैर्द्विराज्यं पुरा भिक्षाचरोकरोत् । यैश्चाप्युत्कुपिते राष्ट्रं वृत्त्यावर्तिष्ट सुस्सलः ॥१९०५॥ 1905
 भूभुता संगृहीतानां शीतज्वररुजा ततः । तेषां दश सहस्राणि योधानां निधनं ययुः ॥१९०६॥
 विररास तदा देशे न मुहूर्तमपि क्वचित् । बान्धवाकन्दतुमुलं प्रेतबाधमहर्निशम् ॥१९०७॥
 पोरधर्मघृणिभान्ताशेषव्यवदतिस्थितिः । सौनुत्साहहतः कालो नष्टराज्य इवाभवत् ॥१९०८॥
 नानादिगन्तरायातैः प्राप्तेः कादमीरकैरपि । लोहरेय प्रवृद्धिं राजश्वरमजायत ॥१९०९॥
 काकतलीयसंप्राप्तलोकोत्तरनृपभियः । अकुण्डा लोटनस्यासीत्स्फूर्तिर्षितपतेरिव ॥१९१०॥ 1910
 तद्व्याकारपरिहरेः शैवशसामिन्नवृत्तयः । भोगेश्वबाह्या धानुव्यभृत्यपुत्रादयोभवन् ॥१९११॥
 नास्यानवर्षी स्थाने वा बद्धुर्द्विर्भूतिमान् । स वयःपाकनिष्कर्मस्ववहारो व्यभाव्यत ॥१९१२॥
 छाया निरङ्कुशपतिः स्वयमातपस्तु छायान्वितः शतश एव निजप्रसङ्गम् ।
 दुःखं ह्रस्वेन धृष्येजमनन्ततुःखपीडानुवेधविधुरा तु ह्रस्वस्य वृत्तिः ॥१९१३॥
 तादृग्भ्युदयात्रामेर्मासे न्युनेधिके गते । एकस्रनोः हृतो दिल्हो लोटनस्य व्यवधत ॥१९१४॥
 तमेकपुत्रा शोबन्ती शोकशकुहताशया । ततः प्रपदे प्रलयं मल्ला लोटनवल्लभा ॥१९१५॥ 1915
 पक्ष्यामभिन्नभावायां गुणज्येष्ठे तथात्मजे । विपन्ने स तया लक्ष्म्या न कृत्यं किंचिदैक्षत ॥१९१६॥
 निःश्वेहत्वस्य भूपालह्रलभस्य विजृम्भितम् । मोहनी वा भियः शक्तिर्यदज्ञासीत्पुनः ह्रस्वम् ॥१९१७॥
 अकारयन्निर्धनोपि तथा वृद्धस्य कालवित् । लक्षैः बद्धिंशता मोक्षं लक्ष्मकस्य क्षमापतिः ॥१९१८॥
 दिष्टवृद्धिपरिसिपुपुष्पवृष्टौ जनैः पथि । तस्मिन्प्राप्ते न कोशासीद्वाशा प्रत्याहतां भियम् ॥१९१९॥
 स लक्ष्मीमहिमक्षिप्रविस्मृताभिभवप्रथः । प्रभवन्पुनरेवासीत्सिपुपुष्पहृत्क्षमः ॥१९२०॥ 1920
 धनपलोभिर्निर्दलसर्वावष्टम्भपाटवः । सुजिः साचिव्यमव्याजं भजे लोटनभूपतेः ॥१९२१॥
 दलबाग्भागिकसुतामविश्वासमपाहरत् । स तस्याद्यप्रियापायदुःस्थितिर्व्यथया समम् ॥१९२२॥
 अभ्यर्थ्य पार्थिवं पदार्थं वानीतवान्कृती । तस्य सोमलदेव्याख्यामुहाहाव तदात्मजाम् ॥१९२३॥
 एवं प्रधानसंबन्धैर्बद्धमूर्त्तं विधाय तम् । सोव्याहतस्य साचिव्यमहस्यानृप्यमाययौ ॥१९२४॥
 अचिन्तयच्च कदमीरप्रवेशं डामरादिभिः । बहुशः पार्थ्यमानेन प्रेरितो नवभूभुजा ॥१९२५॥ 1925
 इत्यंभूतं कृतैर्यं च समं सीमान्तभूमिपैः । अद्य छलयितुं शत्रुं नीतिं प्रायुक्तुः सौस्सलिः ॥१९२६॥

- तत्रोदयहारपतितस्यारम्भे गभीरधीः । अलुप्तसखः स्तुत्यत्वं सारतरविदामगात् ॥१९२७॥
 तत्रत्यः स हि निनद्वसर्वस्वोप्यर्षितोदितैः । दानमानादिभिः स्वामिकृत्यै निर्योदितोभयत् ॥१९२८॥
 वनप्रस्थामिधे स्थाने लोहुरादुरगे स्थितः । अखिन्नोऽखिन्नसंयामैर्भेदं निन्ये द्विषद्वलम् ॥१९२९॥
- 1930 कटाक्षिताभिप्रायेस्मिन्मिथ्या तथ्येन वा दपुः । भयं लोटनभूषाणांमाजिकेन्द्रकादयः ॥१९३०॥
 दन्तव्याधाकिकानस्मान्मुज्जौ न्यस्ताशयो नृपः । वेत्ति तत्वेरणेनासौ तदाशङ्किषतेति ते ॥१९३१॥
 संजाते सहजाखयायां रात्र्यां सुस्सलभूपतेः । कुर्मो मल्लार्जुनं भूपं लोहुरेस्मिन्निताय वः ॥१९३२॥
 तत्प्रेमाणानिनाकस्मादभिसंघर्षं लोटनम् । संदिदेशाय तान्धीमाञ्जयसिंहो महीपतिः ॥१९३३॥
 व्याजेन राजा संदिष्टं तत्कोटं स्वीचिकीर्षुणा । प्रतिभुतमविश्वैस्तस्मिन्स्मैथ तथैव तत् ॥१९३४॥
- 1935 मल्लार्जुनं लोटनोय ज्ञात्वा भारम्भचाक्रिकम् । तदाशान्भ्रातृसूताधाकिकानप्यबन्धयत् ॥१९३५॥
 अवहृतातृजेन शङ्कां सीस्सलिना भजन् । परं विप्रहाराजेन प्रातिहार्यमजिपत् ॥१९३६॥
 राजा व्याजाल्पितृव्येण बद्धसंधिरुपायवित् । तत्वेर हारितं राज्यं तैस्तैः स्वीकर्तुमुद्यमेः ॥१९३७॥
 विषज्य भूरं निष्कम्पराज्यः सुज्जेः परिभ्रमात् । मासान्कांश्चिदसंक्षोभो वृत्तान्तार्थं लोटनः ॥१९३८॥
 सुज्जिः पट्यार्यापत्यं प्राक्कन्यामानिनाय याम् । अनूढाया विवाहाय तस्यां गतरसागतम् ॥१९३९॥
- 1940 आकर्ण्य तेजलादीनां प्रसङ्गेस्मिन्सगौरवाम् । सामात्यो दार्पितपुरं कृतप्रत्युन्नता ययौ ॥१९४०॥
 माजिकाशैरथ प्राप्रन्मैर्गित्य बन्धनात् । मल्लार्जुनः कोट्टराज्ये संतैरभ्यविध्यत ॥१९४१॥
 ठकुरैः प्राग्बामितैः प्रतोलीतलमागतान् । भूत्यांस्ते सिंहभूमर्तुः प्रविश्विभूय्यवारयन् ॥१९४२॥
 षष्ठेध्वे लोटनः भुरुक्षयोदद्यां स फाल्गुने । यथायुज्यत राज्येन तथैवाभु व्ययुज्यत ॥१९४३॥
 अनूढो कन्यकां मूढः संपदं चाव्ययीकृताम् । प्राप्तां परस्य भोग्यत्वं भाग्यहीनः भुशोच सः ॥१९४४॥
- 1945 अटित्वाद्वाल्किादिभ्यो देशेभ्यो नष्टशक्तिना । तेन सुज्जिबलात्कोशशेषः कश्चिदवाप्यत ॥१९४५॥
 पूर्वाह्णान्तिहभुभुज्जुत्वाज्यकृत्य माजिकः । निनायाप्रतिमल्लत्वं मल्लार्जुनमहीभुजम् ॥१९४६॥
 तेनातिव्ययिना नव्यवयसा भुभुजा कृतम् । मौक्तिकैः पूगविच्छेदे ताम्बूलार्पणमेकदा ॥१९४७॥
 वर्षतो विप्रयौत्सुक्याडाकं कुट्टनादिपु । त्यागित्वं तस्य तत्त्वज्ञैः सदोषमुदघोष्यत ॥१९४८॥
 प्रजोपतापोपचितः कोशः सुस्सलभूपतेः । तेनातिव्ययिना स्वैरमनुरूपव्ययः कृतः ॥१९४९॥
- 1950 गणिकाचारणत्रोश्रुवृत्तिचेटादिपेटकम् । साधुन्विधूय सोपुष्णाण्योष्णः कुर्मतिर्येतः ॥१९५०॥
 सपत्नसादहितसाधदि वा वल्लिसाद्भवेत् । द्रविणं क्षोणिपालानां जनतोपद्रवार्जितम् ॥१९५१॥
 प्रजापीडनजं विनं जयापीडमहीभुजः । दास्याः पुत्रैरुत्पलाद्यैर्दिलुमं नमुरत्तकैः ॥१९५२॥
 लोकसंक्रान्तोद्भूतः कोशः शंकरवर्मणः । प्रभाकरादिभिः स्वैरं जायाजारैरभुज्यत ॥१९५३॥

१९२८. ¹) Thus A; perhaps read निर्योदितो. १९३०. ¹) Thus corr. by A₁ from 'केसाकादयः'. Perhaps read 'केसाकारा'; cf. viii. 1818. १९३३. ¹) Emended with C; A 'सन्वाप्त'. १९३६. ¹) Emended; A अवहृतातृ. १९३९. ¹) Emended with C; A तत्त्व. १९४०. ¹) Thus A; doubtful.—) Doubtful emendation; A सामान्यो. १९४१. ¹) Emended; A कोट्टराज्ये. १९४२. ¹) Emended A 'वारम्भ'. १९४३. ¹) A फाल्गुने. १९४५. ¹) Thus A₁; A 'मार्जिका'; cf. viii. 581. १९५०. ¹) Thus A₁ in margin; in text 'मार्जुनोष्णः.—) Thus corr. by A₁ from 'कुपति'. १९५२. ¹) Emended with C; A₁ नमुरत्तकैः; the reading नमुरत्तकैः, given by A₁ in margin, has been struck out.

अनङ्गवशाः पङ्गेरङ्गना कृत्विनाजितम् । ददुः सुगन्धादिस्थाया धनं संभोगभागिने ॥१९९४॥
 राज्ञो यज्ञास्करस्यार्थान्ययीचक्रेतिसंविताम् । अङ्गनानङ्गवैवहयादालिङ्गितजनंगमा ॥१९९५॥ 1955
 पूर्वराजाजितं पार्श्वगुप्तिः प्राप्य धनं मृतः । दाता जायौपपस्वेन तुङ्गादीनामजायत ॥१९९६॥
 संग्रामराजः श्रीलेखामुखाङ्गमधुवैर्धनी । मुषितो व्यङ्गसुहायैर्निविडोपार्जनस्पृहः ॥१९९७॥
 अपत्यवैशाखपितृजस्य जगदूर्जिता । अन्तेनन्तमहीभर्तुर्विभूतिर्भस्मसादभूत् ॥१९९८॥
 पुत्रेणापात्रसाक्षार्थं जारसात्तरसा कृतः । कुलकाकौशलोद्भूतः कोशः कलशभूपतेः ॥१९९९॥
 सह गेहैः समं स्त्रीभिः सत्रा पुत्रैरभूदनम् । अभ्रान्तार्जनतर्षस्य हर्षदेवस्य वल्लिसात् ॥१९९०॥ 1960
 चन्द्रापीडोच्छ्लावन्तिवर्मवैर्धर्मनिधुरैः । निष्ठा न्यायस्य कोशस्य नावाप्यनुचिता क्वचित् ॥१९९१॥
 चौरचाक्रिकसीमान्तभूभृद्देश्याविटादयः । लुण्ठि पारोभिरे पुष्टां नये मल्लार्जुनोदये ॥१९९२॥
 वञ्चयित्वाप्यरीन्भूभृत्ताम्यन्निघटितेक्षितः । अध चित्ररथं तूर्णमास्कन्धाय व्यसर्जयत् ॥१९९३॥
 हारपादापयोस्तुल्याधीकारेण प्रवर्धितः । सोनन्तसामन्तयुतः पदं फुल्लपुरे व्यधात् ॥१९९४॥
 उत्सेहिरे न विततां अपि दुर्गसमाभयात् । मल्लार्जुनचमूर्जन्ये जेतुं तदनुजीविनः ॥१९९५॥ 1965
 भेदाय कौट्टिमारुढस्तद्व्यो राजसंमतः । मल्लार्जुनानुगै रात्रौ हतः संवर्धनाभिधः ॥१९९६॥
 युद्धासार्ध्यापि निष्ठन्तः कौट्टि भयविधेयताम् । कौट्टिभ्रेन्वगायाते तत्रागित्राः प्रेषहिरे ॥१९९७॥
 प्रतिभुतकरो बद्धसंधिः स व्यसृजलतः । सभाजनाय जननीं तेषां मल्लार्जुनोन्तिकम् ॥१९९८॥
 सा वैष्वयंविक्लेन वेधैर्धैर्यशोभिना । कौट्टिभ्ररात्रीन्सोत्कण्ठांश्चक्रे चपलचेतसः ॥१९९९॥
 तस्यां गृहीतविस्मये व्यावृत्तायां तदन्तिकान् । हारेणाय वदावूरीकृतं मल्लार्जुनः करम् ॥१९९०॥ 1970
 आकृष्टो राजजननीचक्षुरागेण कौष्ठकः । दिव्याकपटालोद्दामादरोह मितानुगः ॥१९९१॥
 अबक्कटेन सहितस्तेन चित्ररथस्ततः । संभूतपाभृतो भूमिभर्तुः सविधमायवौ ॥१९९२॥
 राजा तु संमन्य ततः प्रायुक्तादतिशालिना । उदयहारपतिना नीति जेतुमरीन्पुनः ॥१९९३॥
 कीतास्कन्धो लोटनेपि गते पद्मरथान्तिकम् । मेभेमिनवभूपालः किंचित्पादप्रसारिकाम् ॥१९९४॥
 उदूढबासोमल्लाख्यां तां पद्मरथकन्यकाम् । उपयेमे धृतायामो नागपालास्मनामपि ॥१९९५॥ 1975
 तस्मादहंक्रियामुद्भास्त्रेभिरे गूढकैतवाः । भुभुजः सोमपालाद्या भृत्यभावेन वेतनम् ॥१९९६॥
 कविगायनजल्पाकथोपधारणवेष्टितैः । बहवो मुमुषुर्भूतास्तेपि तं राजनीजिनः ॥१९९७॥
 स बाल्याक्षिपरीपाकप्रशो हृष्टो रटन्बहु । जज्ञे वाक्प्रीडिमात्रेण बालिशैः कुशलाशयः ॥१९९८॥
 केतोदिवाभद्रहेतोः प्रदीपं वदन् विना । अनिष्टुराकृतेर्दृष्टं तस्यान्यत्र न सौख्यम् ॥१९९९॥
 अत्रान्तरे नृपः सुजि संजपाहोपविक्रमम् । माभून्मल्लार्जुनेनापि अतितासविति चिन्तयन् ॥१९९०॥ 1980
 निर्वासने प्रवेशे च प्रभुः सुज्जेस्ततोधिकम् । तात्कालिकीं प्रतीहारः शक्तिं कांचिददर्शयत् ॥१९९१॥
 स कम्पनाद्यधीकारलजं राजविसर्जिताम् । वितरन्मुञ्जये राजस्थानकार्यलजं विना ॥१९९२॥
 निस्तोषाय गृहायातसोमपालानुरोधतः । प्रसीदन्वामहस्तेन निजजुटलजं मदान् ॥१९९३॥

१९९९ ¹) A कोष. १९९९ ²) Emended; A वैष्वयं (वि.—) Emended, A वेधैर्धैर्य १९९२ ¹) Emended, A अपेक्षिते. १९९६ ¹) A शालि.

- भाङ्गस्य प्रददौ तस्य तस्यापिपरितोषिणः । आप्यायसान्द्रया वृष्ट्या यस्संपदीकषो व्यधात् ॥१९८४॥ चक्रलकम् ॥
- 1985 भर्त्रे हिताय सौहार्दं विधूयोदयधन्ययोः । अभजद्विलहणः सुउज्जैः प्रवेशे प्रतिलोभताम् ॥१९८५॥
 प्रत्युद्गमेन संमान्य सुजिज्ञा प्रवेशयन्पुनः । देशाभिरास्थवृन्त्याशीन्मानसाच्च तु तत्रिहा ॥१९८६॥
 कृताताः क्षमापतौ लभक्षणे तीक्ष्णैर्जिघांसति । कोष्ठिभ्रारः पलायित ज्ञातोदन्तस्तदन्तिकाम् ॥१९८७॥
 आस्कन्दायागते राक्षि गृहीतमनुजेश्वरे । स्वपक्षभेदोपहतः सोध देशान्तरं ययौ ॥१९८८॥
 लोटनस्तु निजग्राह कांक्षिदास्तस्य ठकुरान् । वप्यनीलाभिषे स्थाने वसन्मल्लार्जुनं बलात् ॥१९८९॥
- 1990 तत्र वृष्टमसंभाव्यमेवास्थ खलु पौरुषम् । परिभ्रष्टोपि यद्वदपदं तमजयत्सदा ॥१९९०॥
 जहार तुरगंलुण्ठि चकाराद्विलिकापणे । मार्गद्वङ्गादिभङ्गं च - ' सर्वत्र लोकरोत् ॥१९९१॥
 राजराजाभिधानेन डामरेणार्पितस्ततः । कदमीरराज्यसंप्राप्त्यै क्रमराज्यमगाहत ॥१९९२॥
 तद्वेत्स्य समीपस्थे हते चित्ररथेन सः । तस्मिंस्त्रय्ये प्रययौ वप्यनीलमुर्वं पुनः ॥१९९३॥
 तस्मिन्नास्कन्दमसकृद्दत्तवृद्धलिकामपि । अवरोदुमशक्तोभूत्कोष्ठे मल्लार्जुनो वसन् ॥१९९४॥
- 1995 भ्रातृव्येण पितृव्यस्य दापयित्वा धनं बहु । ततः कोष्ठेश्वरो यात्रासज्जः संधिं न्यबन्धयत् ॥१९९५॥
 लोहरे विहितस्थैर्यौ गृहीत्वा लोटनं ततः । कदमीरोर्व्यां पपातासी विजिघृष्टुः क्षमाभुजा ॥१९९६॥
 गिरीगुल्लङ्घ्य काकोटद्वारे विहितवान्पदम् । निपत्य मार्गेनुद्गते यावदवैद्यैश्च डामरैः ॥१९९७॥
 नात्रापि योगं निर्गस्य क्षिप्रकारी क्षमापतिः । सर्वोद्योगेन ते तावदुत्थानोपहतं व्यधात् ॥१९९८॥
 अत्रान्तरे प्रतीहारः प्रापास्तमपपीडया । न संपस्वल्पपुण्यानामनपायित्वमायुषः ॥१९९९॥
 उत्सारणमित्यथा परिरुद्धसर्वेभारं गृहे निरनुरोधतया वसन्तः ।
- 2000 संपल्लघुकृतधियोप्रतिघपवृत्तौर्ध्वजानते न रभसगन्धितोर्निपातम् ॥२०००॥
 कुर्वोणोत्सारणं तस्य गृहजा सततं नृणाम् । नाक्षासीत्खलुसप्तस्व वृष्टे पतितमन्तकम् ॥२००१॥
 ज्वरितः स हि निष्ठघृतज्वरः स्वपिति विज्वरः । विदित्वेति न विश्रान्तः स्वपन्नेव मृतस्तदा ॥२००२॥
 सलोठने कोष्ठकेषु प्रयाते नृपतिः पुनः । न स मल्लार्जुनो नापि कोष्ठको न स लोटनः ॥२००३॥
 छद्मनोदयनं पार्श्वस्थितं मल्लार्जुनोवधीत् । तस्मै चुकोप माध्यस्थ्ये स्थापितस्तेन कोष्ठकः ॥२००४॥
- 2005 अर्नुनिन्ये न तं खिन्नं स संमृतबलस्ततः । अभिषेणयितुं कोषाधपावसहलोठनम् ॥२००५॥
 कोष्ठको मल्लकोष्ठापौर्ध्वैर्मुक्तोपि सारिभिः । तीर्त्वा परोष्णीं तस्तेनो निर्मेमाधायमायिनीम् ॥२००६॥
 हतेषु तेषु संपाते खड्गसैन्धवकारिषु । वर्ष प्राप्तः सिंहभूभृष्टेषाञ्च न नृपो हतः ॥२००७॥
 आरुहः कोष्ठमूर्धानं मानमूर्धः परिच्युतः । भ्रमप्रतापो भूयोपि समधत्त स कोष्ठकम् ॥२००८॥
 विसृज्य लोटनं तिष्ठन्निर्वैरमगमस्युनः । अनिर्वाहितदेवेन तेन द्वैधं स डामरः ॥२००९॥
- 2010 बद्धाधिकारिणः भुक्तं गुह्यताकारि राजवत् । तेन स्वनाम्ना भाण्डेषु ब्रह्मे सिन्दूरमुद्रणम् ॥२०१०॥
 जनुसंहतयोः कायकलशीदलयोरिव । क्षणे क्षणे संभिभङ्गस्तयोः समुदपथ्यत ॥२०११॥

१९८४. ^{१)} A, V. १९९१. ^{२)} A₁ indicates here a lacuna of two aksharas; C तथा. १९९४. ^{३)} Emended; A °वसन्. १९९६. ^{४)} Emended; A °ह्येति.— ^{५)} Emended with C; A °विजिघृष्टुः. १९९९. ^{६)} Emended with C; A °हारमापारतमवधीडया. २००६. ^{७)} Emended with C; A °काष्ठम्. २०१०. ^{८)} Emended; A °उग्रपाम्.

निर्वृद्धिभून्वैर्वायैर्वायैरानं लोहरेश्वरः । निर्व्ये लवन्त्यं सोप्येनं स्पर्धाबन्धैरनकुशैः ॥२०१२॥

छामरेण ततो दस्वास्कन्दं तत्कटकान्तरम् । परार्धायुधधुर्याधहरणात्सु^१रं कृतम् ॥२०१३॥

दस्वा इ--'रायत्यां विषमैर्हैठयैरुचैः । एवं तं कोष्ठको मूढः सुलोच्छेदं व्यधादियाम् ॥२०१४॥

तनयादानसंबन्धाच्छुभं मुखमन्त्रिणाम् । भ्रान्तरे नृपो हन्तुं माजिकं स व्यधिवन्तवत् ॥२०१५॥ 2015

भासीस्कटोरतारुण्यतरङ्गितमनोभवः । सुव्यक्तं स हि तन्मातुरौपपत्येन संमतः ॥२०१६॥

आहारावसरे तीक्ष्णाः कृतसंज्ञाः क्षमाभुजा । दत्तप्रहरणाः प्राणैर्मुञ्चानं तं व्ययोजयन् ॥२०१७॥

धुन्वन्नसिपटं बद्धवीरपटो रटन्बहु । निर्लुण्ठयन्स तत्सेनां तां तामारभटीं व्यधात् ॥२०१८॥

अवाशिष्यत न द्रोहमध्यादिन्दाकरोप्यहो । राज्ञा विषमितस्तेन रसदानेन स स्वयम् ॥२०१९॥

दैवतोत्सारितारातिस्ततः सिंहमहीपतिः । संदधे कोष्ठकं मुञ्जि प्राणिगोहिजयाय च ॥२०२०॥ 2020

मार्गस्य याममात्रेण गम्यस्थान्तिकमाप सः । यावत्तुरंगहरणात्कोष्ठकेनाकुलीकृतः ॥२०२१॥

अन्तर्भेदाकुलस्तावत्प्रत्यवस्थातुमक्षमः । गृहीतकोशः संत्यज्य कोहं मल्लार्जुनो ययौ ॥२०२२॥

राज्यभ्रष्टः स निर्लुण्ठमानो मार्गेषु तत्करैः । अवनाहोन्मुखो रक्षन्कोशशेषं कथंवन ॥२०२३॥

भ्रष्टमष्टादशशरेण्यथाष्टमवस्तरे । राज्यात्तेन द्वितीयस्यां वैशाखस्यासितेहनि ॥२०२४॥

वाता शिखामृतचचेरमृतं विलम्ब - 'ण्यकृतसमिति तून्शिखाः कृतश्च ।

ईशेन यत्र तदकार्यपकर्तुरस्तु तत्रपरः क इव संनिहिवहिजिह्वः ॥२०२५॥ 2025

मुक्ता इमा इति जलं नलिनेषु लीनं ज्ञातृत्वमेतदिति जायामिनेषु लभम् ।

यज्ञायते किमपि हन्त विमोहनी सा शक्तिः श्रियः स्फुरति कापि तदभ्यायाः ॥२०२६॥

ग्रन्त्यद्भुतप्रहरणा विपिनेषु केपि प्राणेन केचन दृशाथ रसज्ञयान्ये ।

ते केपि सन्ति तु नरेन्द्रगृहेषु हिंसा वाचैव ये विरचयन्ति किलोपवातम् ॥२०२७॥

ज्योतीरसाहमन इवाभितमीश्वरस्य निर्देष्टुमिन्धनमिवापगतं न शक्ताः ।

पञ्चाङ्गवेद्यवि स तत्पसृतायकाशः कुर्युः खला रविकरा इव भस्मशेषम् ॥२०२८॥

कापिलं हर्षटं कोहं नीतवान्मण्डलेशिताम् । उदयैः कोटभृत्यानां संपदं कम्पनाधिपः ॥२०२९॥

कुर्वेच्छायां पुनर्नैतुं मण्डलं तद्यलम्बत । विनानि कतिचित्तत्र यावत्प्रकृतिदुर्जयैः ॥२०३०॥ 2030

विटैरसूयाविषमैः प्रसादावसरो नृपः । तावत्कलुषतां तस्मिन्पुजपैरनीयत ॥२०३१॥ तिलकम् ॥

राजा भयम्परः कोस्तु स्वविचारदृढक्रियः । एषोपि शिशुवद्भृग्व्यध धूर्तः प्रनर्त्यते ॥२०३२॥

शैशवे बालिशप्रायैः संस्तुतेर्जाश्वमार्पितम् । ग्रीढावपि न वा यायाव्राज्ञः कार्णव्ये मणेरिव ॥२०३३॥

भृत्यान्तरपरिज्ञानमात्रेण जगतीभुजाम् । निरागसो वक्षपातः कष्टं राष्ट्रस्य जायते ॥२०३४॥

२०१३. ^१) A₁ indicates here a lacuna of one akshara; C सुस्थिर. २०१४. ^२) Thus or स्व-- A₁; C दस्वाभयं तैरावत्यां. २०१५. ^३) Cf. viii. 1818. 1980. २०२२. ^४) Emended; A कोह. २०२४. ^५) Thus A; text evidently corrupt, perhaps read 'इवमस्याहम्.—' Thus corr. by later hand from A, 'स्यासितेहनि. २०२५. ^६) Thus A₁; C विलुण्ठकार्णव्यकृ; perhaps read विलुण्ठकार्णव्यकृ. २०३१. ^७) A₁ writes here व instead of तिलकम् (?). २०३३. ^८) A बालि.—^९) Thus corr. by A₂ from A₁ काहवै.

- 2035 कृत्वे व्यवसितेसाधे हास्यः स्याल्लक्ष्मकादिवत् । सुजिः प्रायोजि राजात्मैर्जितुमिति लोहरम् ॥२०३५॥
 निर्व्यूढाद्भुतकार्येय तस्मिन्ब्रह्मास्त्रतुल्यया । अमोघया प्रजहुस्ते पापाः वैमुनविद्यया ॥२०३६॥
 गाम्भीर्यालक्ष्यविकृतैः प्रीत्यालपैर्महीपतेः । प्रत्यायातः कलुषतां नाशासीत्कम्पनापतिः ॥२०३७॥
 प्रकृत्वा तस्य निर्दोहतया शङ्कास्य तादृशम् । प्रियं कृतवतश्च स्यादविश्रासोय वा कथम् ॥२०३८॥
 प्रीतिरासीच्च नृपतेस्तत्कृत्यैरुचितैरपि । अपियप्रमदालपिषिरक्तस्येव कामिनः ॥२०३९॥
- 2040 जित्वा राष्ट्रं प्रदां हारितं नृपतेरिति । बहुमानेन दर्पाच्च स्वच्छन्दं स व्यवहारत् ॥२०४०॥
 पौरानगारहरणाद्यपकारैर्भिरकुशाः । तद्वन्धवो बाधमाना विरागमनयञ्जनम् ॥२०४१॥
 निजागःस्मरणात्कोष्ठेश्वरी न व्यधसीधृषे । न पितृव्येपि भूपालकोपाविष्कृतविक्रिये ॥२०४२॥
 कोशं प्रजोपतापेन संचिन्वन्सुजिना समम् । संबन्धकश्चित्ररथो नाभूत्प्रभितः प्रभोः ॥२०४३॥
 धन्योदयौ नृपः सुजिहासिण्यालक्ष्यसौहृदः । अपुण्याद्विगैर्गूढं राज्ञोपुर्यां कृतस्थिती ॥२०४४॥
- 2045 तौ चावालगतौ शीतज्वरनष्टपरिच्छदौ । मल्लार्जुनस्य साप्राज्यधंशेपि विपुलभियः ॥२०४५॥
 सुजिह्वेषात्पुरा द्वैराहृतो लक्ष्मकेण यः । आगच्छेत्सञ्जपालः स प्राप राजपुरीं तदा ॥२०४६॥
 सुजिज्जिह्वरथाभ्यां तं रुद्धेच्छेन भूभुजा । अविसृष्टप्रवेशां द्वैर्मल्लार्जुनोभजत् ॥२०४७॥
 तन्निमित्तं स केनापि सामन्तेन सहाध्वनि । संजातकलहे शस्त्रक्षतो लक्ष्म्या व्ययुज्यत ॥२०४८॥
 तथाभूतमपि स्वर्गे भूर्युरीकृत्य नाशकत् । यत्तन्मल्लार्जुनो नेतुं कार्यवैस्तदपूज्यत ॥२०४९॥
- 2050 सोऽस्वतन्त्रेण राज्ञा च सौजन्याद्रिन्हणेन च । द्वैः प्रच्छन्नमाहृतो रमसादाययौ ततः ॥२०५०॥
 न न्यग्रन्नत्र वेद्यन्मूर्ध्निमुचेत्तु चिन्तयन् । अमित्रविषमे मार्गे पुरं साहसिकोविशत् ॥२०५१॥
 स कन्यकुब्जगीडादिमण्डलेषु महीभुजाम् । स्पर्धया लब्धसत्कारो भूपतेर्मन्त्रियन्त्रिताम् ॥२०५२॥
 अनवाध्य निजे देशे सत्क्रियां दुःखितोभवत् । राजधान्यन्तिकैः पौरैः प्रसृतास्तु व्यलोक्यत ॥२०५३॥
 मूपालोगणवित्त्वाय मन्त्रिणो दत्तदर्शनः । भेजे स्वहस्तान्मूलदानप्रक्रिययैव तम् ॥२०५४॥
- 2055 निर्विकचनोपि सन्ख्यातिमात्रेणानुगतो जनैः । यातायातं नृपगृहे कुर्वन्शत्रून्कम्पयत् ॥२०५५॥
 व्याहारव्यवहारादि व्यालोक्यालौकिकाकृतेः । पुरुषान्तरविस्सुजिस्तस्य स्वैरभवेपत् ॥२०५६॥
 दधौ सोध धुवं राष्ट्रैस्त्वैर्बर्षकप्रक्रियम् । नैवमेषाद्भुतं भूतमेतादृशशान्तिमेत्यति ॥२०५७॥
 तांस्तान्देशान्ते वीरानुस्तिक्तान्दृष्टवान्स च । तं पर्यालोच्य विश्रान्तिं सोऽस्तेकानाममन्यत ॥२०५८॥
 भवितव्यतया दर्पेणाय नीतः स्वतन्त्रताम् । परिषदाद्यहं सुजिज्जिह्वस्तो यत्तद्व्याहारत् ॥२०५९॥
- 2060 द्वाणुगैर्लुण्ठितं कक्षमाचक्षाणं रथा क्षिप्तम् । प्रासैर्महवराड्यस्यः स स्यालमिवावधीत् ॥२०६०॥
 बाधे कुकर्मेणा तेन विप्राव्य जनमागतम् । तं प्रत्युपक्रियं लोको विरागं जगरेऽप्यगात् ॥२०६१॥
 अत्रान्तरे बन्धुभेकं व्यधुः कमलिद्यादयः । अगण्यप्रायमुत्सेकादुत्समप्रक्रियास्पदम् ॥२०६२॥
 मयि सत्यपरोपि स्यात्किमनुमाहकः स्मयात् । अकारि चारणप्रायस्तादृकोपीति सुजिना ॥२०६३॥

२०४४. ^१) Emended; A घञ्चोदयौ. २०४४. ^२) Emended; A राष्ट्रपुर्या. २०४५. ^३) Doubtful emendation; A चावालगतौ;
 G चारालगतौ. २०५१. ^१) न supplied with C; A न्यग्र - च.

संजातयौनसंबन्धबन्धः कमलियादिभिः । अथास्याक्षिगतोत्थर्य सामर्थ्याद्विल्लहोप्यभूत् ॥२०६४॥

अल्पेन हेतुनोद्धतं हैतं तेषां च तस्य च । खलपैमुनसैकैस्तस्याभु शतशालताम् ॥२०६५॥

2065

प्रकृत्योत्सिक्तोत्सुकावहैः समुदरीदिपत् । दुर्मन्त्रैर्धिषहैकाध्ये साहदेविस्तमुल्हणः ॥२०६६॥

अ६. मांतां सहास्माभिः क्षमते समशीर्षिकाम् । कृतप्रोयमिति स्वैरं मन्त्र्युं राख्यपि सोमहीत् ॥२०६७॥

विभ्यस्तु भूपतिस्तस्माद्विल्लहणं बाधभृत्यवत् । मन्त्रस्वैरकथाद्येषु विस्मयेषु व्यवर्जयत् ॥२०६८॥

स तु पूर्वैस्त्वदुर्लक्षयतादृष्टस्वामिभैकृतः । स्वेषां पैर्यं परेषां तु संत्रासं माययातनोत् ॥२०६९॥

सममशक्तिराकाङ्क्ष्यस्तनवः पक्षयोर्हयोः । तस्य तु मययौ सञ्जपालो दानेन मित्रताम् ॥२०७०॥

2070

संनद्धयोः प्रविशतोरन्योन्यस्पर्धया तयोः । क्षणे क्षणे राजधानी ययौ संभ्रमलोलताम् ॥२०७१॥

सुजिजः सभूपानासेषु प्रदिपक्षान्युपुस्तया । महीमानोत्सवास्थाने संक्षोभमुदपादयत् ॥२०७२॥

कुकाटिकान्यस्तदस्तो ह्यः स्थेनावेदितो हि सः । तं निर्मल्यं शिलासेपं क्रोधकृषाक्षरोकरोत् ॥२०७३॥

लिलितैरिव तान्सर्वैः सोढुं रक्षणमीशितुः । मिथ्या तथ्यमिषोदीर्यं संपन्नजिः समर्थताम् ॥२०७४॥

उपावेशयदभ्यर्णे भूपतिः परिसान्ध्यं तम् । सत्यस्मिन्नास्ति नः किंचिदित्यन्तस्तु व्यविन्तयत् ॥२०७५॥

2075

चक्रे मडवराज्यस्यैरथ प्रायो हिजातिभिः । न सुजिजः कम्पनेशत्वमिच्छाम इति वादिभिः ॥२०७६॥

अन्विष्य विधिषः शङ्कां मन्त्रविक्षिप्तिं रिल्लहणः । संनद्धसैन्यमानिष्ये पञ्चचन्द्रं तदप्रियम् ॥२०७७॥

शशङ्के सञ्जपालाच्च तस्माच्च बहुसैनिकात् । सुजिजरन्यामगणयन्नुद्धास्य च तद्विषुः ॥२०७८॥

आस्कन्दभीत्या निर्गत्य हयारोहैः समं गृहात् । व्यूढानीको निहृतातो जजागाराथ सोध्वनि ॥२०७९॥

भूपतिप्रातिलोभ्येन वर्तमानस्तदाभवत् । कोष्ठिभूरोपि संनद्धः सुजिजना वदसौहृदः ॥२०८०॥

2080

स्थितमप्रातिलोभ्येन सोवधीन्मनुजेभ्यश्चरम् । इति द्वेभ्योपि नितरां द्वेभ्यतां नृपतेरपात् ॥२०८१॥

तथा स्थिते निशीथिन्यामाचल्युस्तस्य विधिषः । दुधुक्षाहेतुतां रात्रः स्वगुप्त्यै तेन या कृता ॥२०८२॥

अतथ्यं तथ्यवहस्तु तथ्यं वातथ्यवचृपः । यः पश्येन्मूढवत्सोर्ध्वैस्त्यक्तोर्ध्वैः कदर्थ्यते ॥२०८३॥

रत्नज्योतिर्हेतवहधिया त्यज्यते वृष्टिपातः । दयावाक्षाणामितरविषयः स्वस्य संभाव्यते च ।

वस्त्वैकैकं यदिह न मृषा तन्मृषा यन्मृषा तत्तथ्येनेत्यं किमिव न जनेर्हृदयते तत्त्वभूतैः ॥२०८४॥

राजाथ तद्वृषाद्व्यवजानन्दीस्थभ्येजम् । न्ययुक्तं तस्य तीक्ष्णत्वे सञ्जपालं महौजसः ॥२०८५॥

2085

स कापुरुषवदीरः परतुं छधनाक्षमः । काङ्क्षासिष्यं तं हन्तुं तत्र तत्रैक्षत क्षणम् ॥२०८६॥

मायाप्रयोगानन्योन्यमुहिद्वयं स्पृशतोर्हयोः । क्षणे क्षणेभजद्राष्ट्रं बासोक्षासविलोलताम् ॥२०८७॥

प्रत्याशङ्क्योदयं राज्ञौ सुजिजौ जायति पूर्वयत् । अव्यययामिकपामं राजधामाप्यजायत ॥२०८८॥

राष्ट्राभिर्वासने रिल्लहणस्य सुजिजेरभीक्षिते । पार्थिवोप्यनुमन्ताभूदनीशः प्रत्यवार्थितौ ॥२०८९॥

स निर्विधासुरामन्त्र्य तत्स्वेदात्सुभिताः प्रजाः । संदहर्षं हारपतिना राज्ञो युक्तया समर्थितः ॥२०९०॥

2090

संमन्त्र्य नृपाः । मैत्रीपार्थिना सुजिजना समम् । पीत्वा कोशं सञ्जपालः प्राप्नो राज्ञौ व्यजिज्ञपत् ॥२०९१॥

२०६६. ') Thus corr. by A, from A, समुदरीदिपत्. २०६७. ') Emended; A आसत्. २०८२. ') Emended with C; A वाच्यः. २०९०. ') Emended with C; A निर्विधासु.

- प्रेरणादुल्लङ्घनादीनां स्वोत्सेकाश्चैव वर्तते । राजन्सुज्जरभिप्रायः' स्पर्धिनोन्माननिष्कृतः ॥२०९२॥
 निर्वोहस्योपकर्तुं मते स्याद्यदि मे नृपः । निर्वोहस्य रिह्णं चित्ररथं बद्धा महाधनम् ॥२०९३॥
 लोहाराब्धिनिर्मलान्धान्कोशं च भूपतेः । नयेयं संभृतो हन्यां दुर्वृत्तमपि कोष्ठकम् ॥२०९४॥
 2095 कार्योपरोधाभिर्बन्धः संबन्धेष्वेव नास्ति मे । दासिण्यं स्वामिनः कृत्वे यस्य प्राणास्तृणोपमाः ॥२०९५॥
 मध्येयं प्रतिराजादिनिर्जयस्वीकृतोद्यमे । युधाविभ्रान्तचित्तोयं नृपभ्रीमोगभाग्भवेत् ॥२०९६॥
 साहायकाय हारेणमुल्लङ्घं रिह्णाभये । कार्यं व्रतं च मामीशमाकारयितुमिच्छति ॥२०९७॥
 नूते च मामुल्लङ्घनं त्वं चाहं चाविभेदिनः । मिलिता यत्र तत्रास्ति गण्यः को नु नृपास्पदे ॥२०९८॥
 इहस्था नवदायादमेकमानीय कंचन । निदभ्योस्य पदे राज्ञो नानुतिष्ठेदिहं यदि ॥२०९९॥
 2100 गुणान्प्रसरणत्रासाद्गन्धायैव गिरा सृजन् । शिञ्जांभुभङ्ग्या राज्ञाय विनिश्चयान्नवीहचः ॥२१००॥
 यथाह स तथैवैतच्च ब्रह्मो नासमर्थता । नौदासीन्यमथैतस्मिन्संभाष्यमभिमानिनि ॥२१०१॥
 निष्पतिहन्त्रभावोस्य दुरुच्छेदो भवेदिति । इयमप्यन्यतस्तावदस्त्वपायधियः कथा ॥२१०२॥
 किं नु दूये यदाकोपपायम्यात्तथ्यतोपि वा । निर्वोहस्य वधो ध्यातो योस्यासौ कार्यं एव तत् ॥२१०३॥
 अर्थोयमल्पसत्त्वानामपेस्माभिर्हि मन्त्रितः । नूनं तेनोपलभ्येत तानावर्जयता धनैः ॥२१०४॥
 2105 पुनैरपरिहार्यैः स्वैर्जातीयैर्मादृशाममी । जानतामपि जायन्ते निर्गुणा भोगभागिनः ॥२१०५॥
 बालिशान्मुक्ततां प्रायश्चित्तमेतन्महीभुजाम् । तन्मौख्यस्य फलं भूदेरेतैर्यदनुभूयते ॥२१०६॥
 दुर्गमो भूमिभृन्मार्गो विष्टेर्हृद्वैरिच । ... ..' ॥२१०७॥
 तन्वाना व्रतैर्युख्यं रसनालील्यशालिनः । परपिण्डोपहर्तारः खलाः कौलेयका अपि ॥२१०८॥
 इत्थं खलोपतापेन प्रयुक्तं तद्वयात्पुनः । असंहार्यं कुकर्मैदं पश्चात्तापाय नो भवेत् ॥२१०९॥
 2110 इत्युदीर्य नृपः सुज्जेः सज्जो व्यापादसिद्धये । तमजागारयच्छञ्ज्जागरं चापरीत्स्वयम् ॥२११०॥
 विभ्रमन्त्रञ्जुतेः शङ्कां जिघांक्षुः सुज्जिरित्यपि । तथ्यं मृत्यवचो जानंस्तस्यै दीःस्थेन पार्थिवः ॥२१११॥
 गत्वा स्वयं गृहान्यौनसंबन्धं कुरुतं युयाम् । इत्युक्त्वा रिह्णोनाथ स सुज्जिज समयोजयत् ॥२११२॥
 विश्वास्यापि तथा हन्तुं तं प्रसङ्गमनामुवन् । उदताम्यहिवारात्रं तल्लोपर्वयश्च लुडन् ॥२११३॥
 सञ्जपाते गृहाद्वधुनाशुःखिन्यनागते । आशङ्क्य साहसासिद्धिमधिकं पथतप्यत ॥२११४॥
 115 निपत्य वीरशयने सुस्तल्लक्ष्मापसक्तियाम् । आतरो यत्नं कल्याणराजाया व्यस्मरन्युधि ॥२११५॥
 सेानीः कुलराजः स खयातो ध्यायामविधाय । प्राणैरानृण्यमिच्छंस्तमपृच्छच्छोकारणम् ॥२११६॥ युगमर्म् ॥
 स संस्थापयितुं हन्तुं वाप्यशक्यं न्यत्रेदयत् । तस्याप्रतिसमाधेयं कम्पनाभीधराङ्गयम् ॥२११७॥
 कियदेतत्सिजप्राणमात्रलभ्यं महीभुजाम् । इत्याभाष्य स जघाह साहसाध्यवसायताम् ॥२११८॥
 दिनद्वयमनायातो गृहेभ्यः कम्पनापतिः । न प्रातिभाष्यमभजत्तस्य मृत्योः श्रियोध वा ॥२११९॥
 2120 विस्मयमभूत्यः शृङ्गारनामा चाप्यब्रवीत्यभ्योः । तं दृष्ट्वास्तुतीर्योङ्गं शयनेवगणं स्थितम् ॥२१२०॥

२०९२. ¹) Emended; A 'प्रायस्पर्धिनो'. २१००. ¹) Emended with C; A सज्जन्. २१०३. ¹) Emended; A य आकोपः;
 G sec. manu यत् कौ. २१०६. ¹) A बालि. २१०७. ¹) Here two *pādas* are missing; C supplements क स नीतिज्ञविज्ञेयः.
 क च त लस्युज्जुधः. २११२. ¹) Emended; A कुलता. २११६. ¹) A₁ २.

शोभोपयोगिनो भर्तुर्नित्यं सततसेवकाः । कर्तुं साहससाचिव्यं विदुरेण तु पार्थिवे ॥२१२१॥

करे पिनाको मकराङ्कुशनोः शोभाविशेषाय सदानुषक्तः ।

पुराहवे कार्मुककर्म तस्य तत्कालमाप्तेन तु मन्बरेण ॥२१२२॥

ताम्बूलहारकञ्जाजातनो राजा व्यसर्जयत् । कुलराजं तमव्याजधैर्यासंतत्यविक्रियम् ॥२१२३॥

भुवं मृत्युः पुनर्नाहमागन्ता तत्ततोऽस्य कः । आरब्धेति स विन्ये न ताम्बूलं स्वर्गभाजने ॥२१२४॥

व्यसनप्रशमं राज्ञः स्वदेहव्यागनोन्मुगाः । एवं कर्तुं धतन्तेन्ये निर्द्यूहौ स्वलिताः पुनः ॥२१२५॥

2125

सगणोवगणो वास्तु निहतो नियतं मया । जागर्त्स्वतः परं देव हृत्युदीर्यं विनिर्ययौ ॥२१२६॥

गतस्य साहसासिद्धौ शक्यं शङ्क्यं पलायनम् । ॥२१२७॥

ब्रजन्स्वामिहितं कृत्वा पुनः पञ्चाग्निनाय सः । शस्त्रिणौ हौ मिषाच्छस्वौ बन्धस्थाने परामृशन् ॥२१२८॥

स्वयं गृहीत्वा ताम्बूलं राज्ञा प्रहितं हृत्यथ । हाःस्थेनावेदितः सुज्जेः पार्थ वदन्तुगोविशत् ॥२१२९॥

वदशोबावधैस्तं च मितिः परजिनैर्युतम् । यूथं नाथमित्रात्यल्लैर्हिपररहितान्तिकम् ॥२१३०॥

2130

गृहीतवन्निद्वस्वामिताम्बूलः सस्मितं स तम् । पृष्ट्वा कृत्यादि नृपतेः सत्कृत्यं व्यसृजत्सणात् ॥२१३१॥

जनप्रवेशाङ्गौ स त्वरमाणस्तमब्रवीत् । कृतागाः कोपि कैवतेशस्त्रभृन्मस्तमाभितः ॥२१३२॥

तस्याक्षेपपरान्भृत्यान्स्वाग्निवार्याधुना तव । संमान्या वयमित्यमेलक्षयन्प्रकृतिक्षणम् ॥२१३३॥

सोत्सेकामित्रं तां वाचं स दर्पादवधीरयन् । तस्य कृत्वाक्षरं नाहं कुर्यामित्यब्रवीद्ब्रह्मचः ॥२१३४॥

स रोषादिब निर्गच्छन्मान्योसाविति वादिभिः । तं सान्त्वयित्वा तद्भृत्यै वदन् व्यावर्तितः पुनः ॥२१३५॥

2135

तेनावदि ततः कर्तुं विवर्ति वस्तुनोमुतः । सञ्जयोरदिश हारप्रवेशं भृत्ययोर्मम ॥२१३६॥

अवशेनैव नेवाथ वीर्यं तौ संप्रवेशितौ । सहायनाभादुभयः प्रजिहीरुवर्तन ॥२१३७॥

वानाथ कुप्यौ प्रान्तयो विधेयमिति तान्वदन् । दत्तपृष्ठो निदिद्रास्रस्तल्पे सुज्जिर्नही वपुः ॥२१३८॥

गन्वाथ किंचिव्यावृत्तो निष्कृष्टशुरिको जवान् । प्राहरत्कुलं राजोऽस्य वामे पार्श्वे कृतस्वरः ॥२१३९॥

तस्य धिक्कुर्वतो ब्रह्मभावश्शुरिकां प्रति । यावत्प्राणिः प्रहरणं तावत्सर्वेति ते व्यथुः ॥२१४०॥

2140

विमर्शः पश्यतां यावदाशङ्क्ये तत्र नोद्ययौ । स तावदेव स्रविप्रेतश्वास इवामवत् ॥२१४१॥

भयव्यक्ताभिमानेषु विवृतेष्वनुजीविषु । चकर्ष शस्त्रं तत्रैकः पिच्छदेवः परं तदा ॥२१४२॥

प्रहरंस्तैस्त्रिभस्त्रुल्यप्रतिप्रदतिभिः क्षतः । भ्राम्यन्सुतासृक्तस्मास्त मण्डपाग्निरवास्यत ॥२१४३॥

स्थितान्दतार्गले धात्रि वदद्भारतमोरयः । जिघांसवः सुज्जिभृत्यास्ततस्तान्पर्यवारयन् ॥२१४४॥

तमोरिप्रतिकुर्वाणा भज्यमानेरिभिर्व्यथुः । ते हारे तूलशय्यां तां प्रोत्सार्थं शवमुद्धृतम् ॥२१४५॥

2145

खड्गेषुभूलपर्यभुक्षुरिकादमाभिषर्षिणः । तान्समभ्रंमयन्मार्गैरनेकैस्ते विविक्षवः ॥२१४६॥

नैराश्यहेतोर्विशतां तेषां संकटवर्तिभिः । पृष्ठाच्छिक्वा शिरः सुज्जेरङ्गनेक्षिप्यताथ तैः ॥२१४७॥

अजनिः सरणाभीक्ष्णुश्छेक्षणपुटभुजि । उत्तरीष्ठकच्छन्नसत्प्राणपुटद्वयम् ॥२१४८॥

२१२५. ^१) Thus emended in C; A आरंभेति. २१२५. ^१) Emended; A 'नामगाः'. २१२७. ^१) Here two *pādas* are missing; C supplements इति चिन्तयन्तस्तस्य मम आसीद्विशृङ्खलं. २१२८. ^१) Emended; A 'वृषभ'. २१२९. ^१) Emended; A हास्थेन. २१३१. ^१) Emended; A दृष्ट्वा. २१३१. ^१) Emended with C; A कुजरा'. २१४१. ^१) A विमर्शः. २१४५. ^१) Emended; A तान्स सम्भ्रम'.

- अदणोर्बन्धप्रमाणस्य लोकस्य प्रतिबिम्बकैः । संभाव्यमानसंस्पन्दस्तोकप्रत्यक्तारकम् ॥२१४९॥
- 2150 स्थपुटस्याक्रमच्छेदाद्गलमांसस्य संधिषु । हरिद्रार्द्रैरिवाद्यानमेदोवाप्यभिरुल्बणम् ॥२१५०॥
 धुतिध्वस्तकचरमभु तदेतदिति निधयम् । परे भालतलस्थेन वदत्कुङ्कुमविन्दुना ॥२१५१॥
 तद्दीक्ष्य तिर्यक्पतनव्यक्तसंयन्तराजिजम् । वधलसुमुलाकन्दरा भृत्याः कापि विदुदुवुः ॥२१५२॥कुलकम्॥
 तीक्ष्णान्मयुज्य श्मापस्तु तिष्ठत्याकुलपीतदा । बहिर्दीक्ष्य जनक्षोभं साहसं निधिकाय तम् ॥२१५३॥
 मुञ्जौ हते क्षते वापि कार्यमेतदिति द्रुतम् । संनद्य सैन्यस्यादिक्षत्स तन्मन्दिरवैष्टनम् ॥२१५४॥
- 2155 मिथैव मुञ्जिर्निस्तीर्णं हति भुतवना जनात् । स्वयमपाहि भूपेन ततः समरसंभ्रमः ॥२१५५॥
 निःसंशयं हतं शास्त्रा सुजिज राजोपजीविनः । तत्र स्थितं शिवार्यं सर्वज्ञेयमबन्धयन् ॥२१५६॥
 हित्वात्मजनमनः सुजिजघातृस्यालस्य कौशलम् । कलशास्यांश्च निर्वैष्यं वाणीयं पुण्यभाषिणी ॥२१५७॥
 आक्षिप्यमाणैर्भिद्रुश्याद्यैरन्ते वीरोचितं कृतम् । तेन स्वसंशयस्थेन सदाचारान्न विन्दुतम् ॥२१५८॥
 राजौकस्थेव तां वार्तां भुक्त्वा स ह्यपलायितः । हतस्य स्वामिनोभयर्णं जिहासुर्भविनं ययौ ॥२१५९॥
- 2160 द्वारे पदप्रहतिभिर्भञ्जन्तं राजसैनिकाः । अपसार्य कयंचित्तं तीक्ष्णाः कृच्छादरक्षिषुः ॥२१६०॥
 प्रविष्टस्मिन्नित्यूढपीडिते मण्डपान्तरम् । लम्पपाणा नृपाभ्यर्णं कुलराजादयो ययुः ॥२१६१॥
 हतप्रविष्टो हतवान्स तत्रैकं महाभटम् । शरैरेव हतो दूरात्कर्धचित्परिपन्थिभिः ॥२१६२॥
 आयातं क्षुभिते देशे सञ्जपालं महीपतिः । रिल्हणं चैल्हणं हन्तुं प्राहिणोद्दिहितस्वरः ॥२१६३॥
 यातो मार्गत्पलाध्यायं परिशुद्धयेति रिल्हणः । क्षिप्रिक्कातपर्यन्तमट्टिवा यावदाययौ ॥२१६४॥
- 2165 पूर्वायातः सञ्जपालो गृहद्वाराद्विनिर्यतः । उल्हणस्य पथो रुन्धन्धुबहन्धहरन्ने ॥२१६५॥
 नावदेकस्य खड्गेन निहृते दोष्णि दक्षिणे । त्वङ्गावशेषे क्षिप्वास्थिजातुपन्धिरनायत ॥२१६६॥तिलकम् ॥
 भगण्यप्रायतं प्राप्ते त्रशे यत्कीशालादसौ । दिगन्तरेषु स्वस्मिन् देशे प्राप प्रयां पुनः ॥२१६७॥
 फलकाले समासवे शौर्यप्रतिभुवाभजन् । स तेन दोष्णा वैकन्यं यिगिच्छां विधुरां विधेः ॥२१६८॥
 स प्राक्वदुदयावात्रौ भवेदविकलो यदि । फलेन तस्य जानीयादिच्छां लोकोद्यमद्भुताम् ॥२१६९॥
 पीतामृतस्य क्षतविषहृत्वं न प्राभविष्यद्यादि नाम राहोः ।
- 2170 अज्ञास्यदिच्छां तदमुष्य लोकः सामर्थ्यभाजः सुविरपृच्छाम् ॥२१७०॥
 वृष्टः शीलाभिधो वृद्धः पितृव्यः साहदेविना । सरवृहं निहतः साधु --¹ जातव्रणार्तिना ॥२१७१॥
 तस्यार्त्या विशतो वेदम जञ्जलाख्योपगो हतः । मान्योनुरो भटौ द्वौ च यामिकश्च जन्गमः ॥२१७२॥
 बालं तपयमालोक्य निवण्णस्याङ्गनस्थितेः । तस्यानिर्गच्छतो गेहे रिल्हणोपिमदापयत् ॥२१७३॥
 आनीयमानो धूमान्धो बद्धा मुखैः स सैनिकैः । गृहद्वारे हतः कैथित्प्राकृतैर्व्रणविह्वलः ॥२१७४॥
- 2175 तस्य प्रधानप्रकृतिसिन्धुहेतोर्महीपतिः । मुण्डमप्यबलोक्यासीदशान्तक्रोधविक्रियः ॥२१७५॥
 व्यापाद्यमानाः साकोपं भूपतिरेतिरैर्भटैः । उद्याववाः सुजिजभृत्याः कृत्यं सत्त्वोचितं व्यधुः ॥२१७६॥

२१५७. ¹) Emended with C; A कल - स्वाद्य. २१५६. ²) A, ३. २१३१. ³) Before or after साधु two aksharas are missing; the lacuna not indicated in A; C supplements सम्प्रज्ञा⁴.

अनुगो लक्ष्मकः सुज्जैर्बद्धा नीतः स विक्रियाम् । नृपं वीक्ष्यादयैः कैश्चिद्वाजधान्यङ्गने हतः ॥२१७७॥
 भागा पितृव्यवस्तस्य संगटाख्यो नृपाङ्गने । अटसट इव प्राणानौचित्येनामुचकृती ॥२१७८॥
 प्रविष्टः शरणं ब्राणवंदयैः पपैः प्रमापितः । उन्मत्तो मुष्मुनिस्तस्य भ्राता कैश्चित्त्वमन्दिरे ॥२१७९॥
 सुज्जिज्ज्यालस्तु भृङ्गारवृक्ष्य भङ्गुरया हतः । महाकुलीनो विचरन्नौचित्येन च चित्त्रियः ॥२१८०॥ 2180
 सार्त्तिकाल्यः प्रतीहारो व्रणितः शनकैर्हतः । अन्येपि संभिताः सुज्जेस्तत्र तत्र प्रमिथिरे ॥२१८१॥
 जात्यवाजिवप्राप्रप्राणाः कोष्ठेश्वरान्तिकम् । आसाद्य वीरपालाद्या द्वित्रा मृत्युमयं जहुः ॥२१८२॥
 व्रनञ्जरीदियो दुष्टोत्थानहृदयतुरंगमः । प्रपेदे संगटभ्राता बन्धनं सुभटामटे ॥२१८३॥
 स्रुतुध सज्जलः सुज्जेः श्वेतिकश्चापजात्मजः । उल्हणस्य तनूजध कारागारं प्रपेदिरे ॥२१८४॥
 इत्थं राजन्यमात्ये' च प्रति विभुनवदयन्नाम् । नवमेष्वे भुवेः भुरुपच्छम्यां त्रिव्रजोभवत् ॥२१८५॥ 2185
 कार्ये कापि विपर्यस्तसत्त्वं संस्मृत्य मन्त्रिणम् । तमयापि नृपस्तादृग्भृत्योपेतोनुतप्यते ॥२१८६॥
 वेनालोत्थापनाच्छ्रुतलङ्घनाद्विषवर्षणात् । व्यालाशेषाच्च विषमं सत्यं राजोपसेवनम् ॥२१८७॥
 अनान्मायसनिस्तीर्णगुणानां चक्रवर्तिनाम् । शकटानामिवापस्थो विश्रस्तः को न भज्यते ॥२१८८॥
 अयुक्तं नृपतिः सुज्जिवधं मेने प्रजाः पुनः । युक्तं ज्ञात्वा तर्माद्रक्तशक्त्यां विविदुः प्रभोः' ॥२१८९॥
 भेजे राजा सञ्चपालं कम्पनाधिपतिं ददत् । कुलराजे च नगराधीकारिस्त्वं समर्पयत् ॥२१९०॥ 2190
 त्यक्त्वा मल्लार्जुनं धन्योदयौ नगरमगतौ । प्राग्वत्पुनर्जन्मान्ते प्रियौ विश्वभराभुजः ॥२१९१॥
 इतराश्रयविच्छेदा वीतपारिप्रवस्थितिः । श्रीः सर्वाकारमकरोत्स्थिरं चित्ररथे पदम् ॥२१९२॥
 अद्भुतैश्वर्यधुर्योपि राष्ट्रं दण्डेन पीडयन् । शमं नेतुमशक्योभूस्त भूपस्याप्यनकुशः ॥२१९३॥
 गन्धर्वानामिधे ग्रामे टिकं हत्वा व्यसर्जयत् । पारविशोक्तं कोटेशस्तच्छिरः पार्थिवान्तिकम् ॥२१९४॥
 निसर्गद्वेषिणा प्राप्तप्रतापे नितरां नृपे । तदार्थां तप्यमानेन दूतेनाप्यायितोसकृत् ॥२१९५॥ 2195
 कौण्डिन्ध्रैरण रभसदलैः परिजनैर्युतः । निशि लौटनदेवः स हाडिग्रामं ततोव्रजत् ॥२१९६॥
 महाकथितकन्ध्यान्धैः संरब्धे राज्ञि सवैनः । बद्धसंधिलवन्धस्तं विसर्जं यथागतम् ॥२१९७॥
 उच्चलादेवदाबातुं राज्यं स रभसं भजन् । निर्धृदिभुन्धराद्योगान्मूढो लोकस्य हास्यताम् ॥२१९८॥
 तीक्ष्णप्रयुक्तिभिः सैन्यपदैरन्यैश्च कौण्डिकम् । उपायैर्नृपतिस्तैस्तैस्तना हन्तुं व्यचिन्तयन् ॥२१९९॥
 प्रतिहन्दीव तीक्ष्णानां पाटिताशः क्षमाभुजम् । न संप्रासादयत्कुदः प्रतियोक्तुं स्वचिन्तयत् ॥२२००॥ 2200
 स्वैः स्वैः प्रवेशैरादिश्य प्रवेष्टुं प्रतनापतीन् । स्वयमुच्चावचैः सैन्यैरवचस्कन्द तं पुनः ॥२२०१॥
 स भूपं रभसायातं ज्ञात्वात्पपृतनं बली । प्राप्रच्छलयितुं तस्थौ प्रतापैः परिहारितः ॥२२०२॥
 लमे रणे चित्ररथः पृथुसैन्योपि देवतः । तस्य सैन्यैकदेशेन निन्ये जयविषयम् ॥२२०३॥
 भङ्गेनामङ्गलौकारकल्पेन किल तेन सः । ततः प्रभृत्यभुङ्गद्वयदवष्टम्भो दिने दिने ॥२२०४॥
 रिह्ण्णादीन्योपधित्वा व्यूहव्यवस्ताखिलानुगः । लवन्त्यो न्यपतत्सायं कम्पनाधिपतेर्बलैः ॥२२०५॥ 2205

२१८१. १) C सार्ववि बो. २१८५. १) Emended with C; A °मान्ध. २१८९. १) Conjectural emendation of G. (sec. manu); A प्रजाः २१९०. १) Emended with C; सप्तपञ्च. २१९१. १) Emended; A महाभुजो २२००. १) Emended; A °अज्ञातः—१) Emended; A संसातः. २२०४. १) Doubtful emendation; A भङ्गनामङ्गली; C भङ्गनामङ्गलीकुलः. २२०५. १) Emended; A °हली.

ऊनैः क्षतादपि मटैर्युतो विव्रुतसैनिकः । सेहै' तत्सैन्यद्रोषं स गजभोममिवाचलः ॥२२०६॥
 किं वाप्यः स नरव्याघ्रः प्रवृद्धिं याति संगरे । निजवर्मतनुवादि यस्य मानि' न वर्ध्मणि ॥२२०७॥
 मन्दीकृतारिसंरम्भमवष्टम्भेन तावशा । तं विल्लक्कादयः प्रापुर्लव्न्याः सैन्यशालिनः ॥२२०८॥
 तैः सजानीयदाक्षिण्यासटस्थैरपि संकटे । तस्येषदुपयोगेभुत्स्ववीर्यापास्तविशिषः ॥२२०९॥
 2210 काले संनहनं राजिजागरः सामतो बलैः । समये ग्रहणस्यागततत्तुक्तिकिकल्पनम् ॥२२१०॥
 लब्धभूम्यपरित्यागे जिगीषोरीदृशेर्गुणैः । झलेयुररयोप्यस्य का वैर्याकमणे स्तुतिः ॥२२११॥
 अविश्वसन्निभस्रभृत्यस्तादृक्संरम्भपीडितः । पलायनोन्मुखः शैलात्कोष्ठकोषं व्यगादत ॥२२१२॥
 मार्गेष्वकालप्रालेयपातरुद्धेषु वाजिनाम् । गन्तुं तस्योद्यमं जसुः पृष्ठलमा विरोधिनः ॥२२१३॥
 अवमानोपततोऽथ परिमेयपरिच्छदः । स ययौ जाह्नवीं स्नातुं रात्रा राष्ट्रादपकृतः ॥२२१४॥
 2215 सोमपालोऽथ भूपालनाम्ना पुत्रेण खेदितः । रीषिहैराज्यदुःखार्तः शरणं नृपतिं ययौ ॥२२१५॥
 पुत्रौ दत्तवतो मीथि नागपालस्य तस्य च । अभयं प्रतिभुभाव भूभृदाभितवत्सलः ॥२२१६॥
 बृहद्राजस्य जिह्वोयं दीप्यहेतुरभुदिति । स तदापदि नास्मार्थीदिव्याजौदार्यपुर्वधीः ॥२२१७॥
 साहायकाय स्वं सैन्यं दत्तवांस्तं महीपतिः । भूयः प्रतिष्ठामनयत्पयशमनाद्विषाम् ॥२२१८॥
 क्त्वा च युगथां व्यावृत्तः कौष्ठकौत्रान्तरे पुनः । महार्जुनं गृहीत्वाभूहैराज्योत्थापनोद्यतः ॥२२१९॥
 2220 अर्कोपरागे प्राप्तः स कुरुक्षेत्रमवाप तम् । लव्न्यं कार्यतस्त्यक्तपूर्ववैरो नृपात्मजः ॥२२२०॥
 आहतो लोटनः पूर्वमायातस्तेन डामरम् । निशम्य तं संपटितं विद्वजः प्रायाद्यथगनम् ॥२२२१॥
 विजयेद्याप्ततः पीतकोशोपि नृपतिद्विवः । प्रविबिभूनुवैसिष्ट सोमपालो दुराशयः ॥२२२२॥
 आराधनाय भूभर्तुस्तत्पुत्रः कौष्ठकं पुनः । प्राप्तं स्वविषयेस्तैस्तैश्चक्षुरैर्गिरलुण्ठयत् ॥२२२३॥
 अत्रान्तरे चित्ररथं संवृद्धायासतुर्धहम् । अनिच्छन्तोऽवन्तिपुरे प्रायं चक्रुर्द्विनातयः ॥२२२४॥
 2225 उपेक्ष्यमाणस्ते दर्पात्तेनागणितभूभुजा । ज्वलिते ज्वलने देहान्नहन्त्रो जुहुवः भुजा ॥२२२५॥
 चरके धर्मधेनुनामुत्तथेपि तदाभितैः । वद्धिं गोपालकोप्येकः कारुण्यप्रवणोऽपिशात् ॥२२२६॥
 भद्रस्योद्भटवंशस्य पृथ्वीराजस्य नन्दनः । युवा विजयराजाख्यः सानुजो गाढदुर्गतः ॥२२२७॥
 देशान्तरं जिगमिषुर्विश्वमं वीक्ष्य तथ तत् । व्याजहारानुजन्मानं कारुण्यालुकाग्निकरन् ॥२२२८॥
 उपेक्ष्यमाणा दाक्षिण्यस्तम्भितेन महीभुजा । विशः सचिवपाशेन विवशाः पश्य नाशिताः ॥२२२९॥
 2230 छन्दानुवृत्त्यामात्यानां यत्र क्षमाभूदुपेक्षते । कस्तत्रान्यस्तु दीनानामापच्छमयिता विशाम् ॥२२३०॥
 यद्वा न्यायोयमन्योन्यस्पर्धया यदुपद्रुतम् । शमिता दण्डयेच्छास्यं शमितारं परोथ वा ॥२२३१॥
 विभृङ्खलं नयेच्छय्यां दाढर्चसारं विषद्वैः । कदाचिदोहमश्मानमदमा लोहं कदाचन ॥२२३२॥
 दोषेणैकेन न द्वेभ्यो राजा सर्वगुणोज्ज्वलः । वधाव्धिव्रयस्यान्यद्विधेयं नावभाति मे ॥२२३३॥
 धर्मैः सर्वोपकार्यैकक्षुद्रक्षपणमुच्यते । जघानाजगरं सोपि जन्तूनामन्तकं जिनः ॥२२३४॥

२२०६. ') Emended; A सह. २२२१. ') Emended; A सङ्कटिनुं. २२२४. ') Emended with C; A सङ्कटासत्.
 २२१०. ') Emended with C; A apparently आन्नाम.

बुधस्तदमेतेमाभिः कृते तेजस्विनो जनात् । भूयोप्यधिकृतो विभ्यश्च कथित्वाड्येत्यजाः ॥२२३५॥

2235

कायस्यास्य परित्यागादनन्ता जन्तवो यदि । द्रुतिनः स्युरसौ भ्रातर्वेजिज्या ज्यायसी न किम् ॥२२३६॥

संभुध्वांसं स तथेत्यथ तं कोशपीयितम् । विधायानुससरित्य हन्तुं चित्ररथं तदा ॥२२३७॥

कालेस्मिन्धर्मदौर्बल्यकतुपेपि कलेः किल । प्रभावो भूमिदेवानां द्योततेषाव्यमहूरः ॥२२३८॥

ब्राह्मणैरपरिशीणपुर्णपुण्यो न कश्चन । धैर्यमारभते भ्रष्टद्रोत्पादनपाटवैः ॥२२३९॥

हिमातुहेजयन्सुज्जिर्जादेवासबह्वधम् । विप्रेणैव ह्यश्वित्ररथो विप्रामानकृत ॥२२४०॥

2240

हिमोत्थापितयाक्रान्तचित्तोसौ कृत्यया ध्रुवम् । दध्मौ तस्य वधं प्राणान्विना कारणमुत्सृजन् ॥२२४१॥

कृशानुसादकृपत विप्रा देहान्यदैव ते । तद्वैपस्तुल्यसंघर्षे तदैवासीद्वतानुगः ॥२२४२॥

भनासादयनश्चित्ररथं पृथुबलान्वितम् । गणरात्रमभूद्वन्तुर्दिवारात्रं प्रजागरः ॥२२४३॥

स ह्यपर्यन्तसामन्तसीमन्तितपयो व्रजन् । अभूद्वह्यो ह्यहयथ जनसंवाधमध्यगः ॥२२४४॥

तेन साधयन्नेधन्यनिबुरेगैकदा जवात् । सोनुसजे व्यतिक्रान्तनिःप्रेणिनृपवेदमनि ॥२२४५॥

2245

शिलम्बितस्य स्तम्भाये कृपाण्या मूध्वैशास्व सः । सामन्तमध्यगस्यैव प्राहरत्नीव्रसाहसः ॥२२४६॥

सुमुर्षोरिव तत्रास्य वैहल्यगलितस्मृतेः । उड्डान्तवक्षुषो बर्चश्चवर्नं समपद्यत ॥२२४७॥

प्रमापितयो राज्ञेति ज्ञात्वा सत्त्वबहिष्कृताः । विवस्तास्तं तथाभूतमत्यजसुजीविनः ॥२२४८॥

नं वीतजीवितं ज्ञात्वा न तीक्ष्णः प्राहरत्पुनः । प्राप्तं द्वितीयनिःप्रेण्या भ्रातरं निविषेव च ॥२२४९॥

न पलायित निर्बिग्रसत्समागोपि घातितः । राज्ञा चित्ररथः शश्वदित्युषेः शोषकार सः ॥२२५०॥

2250

प्रनष्टं भृष्टमांसादिराज्यभोगपुरःसरैः । सर्वैः कापुरुषैस्त्रासादय चित्ररथानुगैः ॥२२५१॥

ज्यायांष्टोडशरथस्तस्य भ्राता भीत्या पलायितः । शरणं नर्तकीमेकां ययौ वक्त्रार्पितस्तनः ॥२२५२॥

तादृक्प्रवेशितश्चित्ररथोभ्यगौ महीभुजा । मा भैवीः प्राहरत्कस्वामित्युक्त्वाश्वासितः स्वयम् ॥२२५३॥

नृपाज्ञया को निहन्ता हारेःशस्येति वादिभिः । तीक्ष्णोन्विष्टो भटेः सोहमित्युक्त्वा स्वं न्यदर्शयत् ॥२२५४॥

शीरो बोधान्त्वधैर्यात्तल्लङ्घनक्षायविक्रमः । विशिर्दिशान्स हत्वाय प्रहृत्य चरणे हतः ॥२२५५॥

2255

परिगणाय साधूनां धिनाशाय च दुष्कृताम् । धर्मसंस्थापनार्थाय संभवामि युगे युगे ॥२२५६॥

लब्धा लिखितस्तकृत्यकारणा पञ्जिका करात् । तस्यान्तसमयाशंसा श्लोकानेन पावनी ॥२२५७॥

अहङ्ग्युन्मदहीनत्वयुतश्चित्ररथस्ततः । रुडग्रगोपि लालाटसंधिविधादजायत ॥२२५८॥

स मासान्पथ्यापान्याप्य निराप्यायकृशाकृतिः । विषेष्टमानोर्वातं दृश्यनीयतलेन्वहम् ॥२२५९॥

मह्मार्जुनं पुरस्त्वैव कोटको विस्रवोन्मुखः । तन्मध्ये तरुसंवाधं गिरिदुर्गमागहत ॥२२६०॥

2260

मां मामभ्रम्य भ्राम्यन्स्वयूथयसमोद्यमान् । अविस्मृतापदं लोकं पुनर्द्विराज्यशङ्कितम् ॥२२६१॥

अकाण्डाम्बुदजाद्येन पठिताङ्ग ह्यभजन् । परचक्रोदयेनाधु लोकः शशिलशक्तिताम् ॥२२६२॥

तरुदुर्गं तद्वक्त्रशक्रोशं व्याप्य सर्वतः । व्याप्नोपान्तवनपामैः सचिवैः स न्यरोधयत् ॥२२६३॥

२२३५. ¹) Misread in C बुधस्तदमेते २२४६. ¹) Emended; A स्तम्भाये. २२५९. ¹) Emended with C; A घट्ट. २२५९. ¹) Emended with C; A भैवीष्मत्. २२५९. ¹) Compare for this verse Bhagavadgītā iv. 8. २२६१. ¹) The text of the first *pāda* is corrupt; perhaps read ससमभ्रम्यङ्गा. २२६१. ¹) A कोपि.

- सञ्जपाले यवनकैः स्कन्धावारं निबधति । अनुचक्रुर्हिषोऽपन्दासिघातस्मितांस्तच्च ॥२२६४॥
- २२६५ धन्योऽपि शिलिकोकोट्यस्तकटकोभवत् । गन्धह्री गजरिपुः सिन्धुरस्येव वैरिणः ॥२२६५॥
- आवासितबलो राणा गोवासि रिन्हणोकरोत् । अटवीं पर्यटन्चूकानिघातौ बुद्धितानरीन् ॥२२६६॥
- तीक्ष्णशक्रेनृपस्यैवमारम्भैः स्तम्भितोभजत् । कोष्ठेश्वरस्त्रिचतुराणामासांसंचारभूयताम् ॥२२६७॥
- क्षिप्तो देवान्तरे राष्ट्रान्तरैर्यत्कृतो नृपैः । भिन्नस्ववर्गे भूमर्तृभूत्यर्थीकृतोद्यमः ॥२२६८॥
- बालिशत्वाद्बहुशलो जातु वृत्तिं महीभुजाम् । स विस्मृतागाः संघातुमैच्छच्छिषयो नृपम् ॥२२६९॥
- २२७० उज्जिहीर्षोः प्रभोर्मन्यु वाच्यं तद्वन्ततादिवन् । भक्त्येकामः सञ्जपालस्तस्येच्छां तामपूरयत् ॥२२७०॥
- तथातेऽपि रिपुं राज्ञः संधिच्छन्येष्वहीन सः । पृथ्वीहरमस्तानां निद्रोहत्वं न कौतुकम् ॥२२७१॥
- तेन प्रहिवता राजवैरिणं स्वकाराङ्गुलिम् । छिन्दतापि महीमर्तुर्मन्युश्छेत्तुं न पारितः ॥२२७२॥
- कण्ठवदक्षिणः घाटः क्षीर्णेगोपानहं वहन् । भुक्तवेलोपि भूपालं कर्तुं नाशकद्वयम् ॥२२७३॥
- अस्वीकृतद्विभुभुक्षाञ्छनः स हि राजवत् । तत्तत्पत्युक्तभूपात्रः सर्वं गर्वाद्यवाहरत् ॥२२७४॥
- २२७५ शुभाव बद्धं तन्मध्ये यातं मल्लार्जुनं नृपः । अनुबध्नाति नय्यानामुद्वेग्युदयान्तरम् ॥२२७५॥
- नीयमानः स हि स्कन्धमधिरोप्यानुजीविभिः । अजाङ्गिकतया मार्गोन्नतनायासैः सहः ॥२२७६॥
- ततस्ततो भयस्यानासिस्तीर्णो लोहाराभितम् । सावर्णिकाभिधं मामं प्राप्नो विन्यस्तरक्षिण ॥२२७७॥
- निद्रो जागृगकाख्येन उक्रुरे महीपतिः । पिथंकरं तं च भुत्वं शुभ्रावाप्तिकमागतम् ॥२२७८॥
- बद्धप्रायोरीणा दुर्गोर्निर्गतः स कथंचन । बद्धस्तेन पुनः शक्तिः कस्य भाग्यधर्मलङ्घने ॥२२७९॥
- गङ्गा शुभार्गलुडिता जतरास्कथंचिदेकस्य संदतवतो विसृता महर्षेः ।
- २२८० यस्तापरेण कृतसागरगर्तपूतिः शक्तो न कोपि भवितव्यविलङ्घनायाम् ॥२२८०॥
- जागृके बद्धसंप्रतिपर्यन्तोपान्तरक्षिण । राज्ञोदयहारपतिः प्रायोजि प्राण्यनुदिता ॥२२८१॥
- तं विना धैर्यगाम्भीर्यशौर्यधुर्यं महाधियम् । संकटे न द्रवदृम्यो राज्ञाशाय्यन्यमग्नित्वाम् ॥२२८२॥
- स ह्यतिक्रम्य साबाधान्मार्गानुभयवेतवैः । तमोरिस्थितमराक्षीचं क्षमापतिविहिषम् ॥२२८३॥
- निष्ठाभूयेन धैर्येण शौर्यसंभावनावहः । स्तुवन्स तं बहिः प्राप्तं तत्तुच्छाव्रवीत्युनः ॥२२८४॥
- २२८५ सर्वतो ज्यायसीं भर्तृमक्तिं यो बह्व् मन्यते । भवान्धुर्यो मतिमतामाहतो लोभानतुरैः ॥२२८५॥
- कृता रक्षामणिममं सहायं त्वारक्षं विना । हानिर्मे दुर्नरेन्द्रस्य बाल्ये राज्ये बह्वृच्छलैः ॥२२८६॥
- दुष्प्रेक्ष्याणां भवत्येव नियमाज्ञाभास्वताम् । भार्यान्तहेमन्तदिने जननेवविलङ्घ्यताम् ॥२२८७॥
- शोभते दधिराताम्रमण्डलाग्रो ययोदये । तथा योस्तमये भास्वानिव बन्धः स भूपतिः ॥२२८८॥
- धन्योऽवतारो यस्यासीत्युभयस्यैराङ्गनाजनः । उदयेस्तमयेऽप्युभे रागव्यपाप्सरोगणः ॥२२८९॥
- २२९० पदे प्रयोगं लब्धार्थं किंचित्कृत्वा कुलीनवत् । अहं कविर्वि शैवः प्राप्नो निर्व्यूढिभूयताम् ॥२२९०॥
- सर्वकारोधुना भूत्वा विपत्तां स्वान्तस्त्रस्थितिम् । साध्यत्वानतिवृत्तेन वरेणैकेभ मे भवान् ॥२२९१॥

२२६४. '१) A. स्कन्धा. २२६५. '१) A. सिन्धुरस्येव. २२६९. '१) A. शक्ति. २२७९. '१) Emended; A. स्कन्धा. —*) Emended; * कृत्वा न स वि. २२७९. '१) Emended; A. शक्ति. —*) Emended; A. अजाङ्ग. २२८९. '१) Doubtful; A. अजाङ्ग; cf. viii. 2278.

इत्युक्त्वा प्रत्ययोत्पत्तयै स्तथाहुं स्फाटिकं ततः । सपीठं पुरतो हारपतेर्लङ्गमुपाययत् ॥२२९२॥
 अञ्जलाह्वसमर्दप्रासभूलेषु वारिणः । योधान्योर्दुं वरं मायं मानवाच्चूनमिच्छति ॥२२९३॥
 इति संभाव्य संस्पृष्टशिवलिङ्गः स वाडिष्ठतम् । वरं तस्योररीचक्रे स च भूयो जगाद तम् ॥२२९४॥
 आकृष्टदृष्टिरहतः क्षमाभुजोन्तिकमक्षतः । यद्येवमेव प्राप्नोषि तथा स्वामर्थयेधुना ॥२२९५॥ 2295
 कार्पण्योपहतं तस्य वचः श्रुत्वा ब्रपाजडाः । सर्वेष्वर्थीमुखास्तस्युर्वृष्टधार्ष्टीः पल्लवा इव ॥२२९६॥
 अन्तक्षणस्ततो भिक्षोः स्मर्यमाणः सचेतसाम् । विकासहेतुतां प्राप स्वस्थस्य मनसः पुनः ॥२२९७॥
 मनुष्यवाद्यमाकूढः पक्षं निन्ये स निस्त्रयः । तेन स्वपालितांलोकानपि पश्यन्नाविक्रियम् ॥२२९८॥
 अहीनाहारनिद्रादिवैषम्यः पभुवत्पथि । कृप्यमाणः स केनापि न विकल्पेन पश्ये ॥२२९९॥
 पश्यन्नानीयमानं न गोष्ठमिस्तादृशं जनः । दयाद्वेददयथासीन्नाभ्यनन्दश्च भूमजम् ॥२३००॥ 2300
 उपाय चानुकम्प्येस्मिन्मन्त्रज्येष्ठस्य भूपतेः । नैतावज्जाति नैवृण्यमनुजे पितृवर्जिते ॥२३०१॥
 असेचनकमेतस्य मेचकाञ्जदृशो वपुः । क्लेशगर्भमनिस्त्रिशचेताः कः कर्तुमर्हति ॥२३०२॥
 पूर्वोपरानुसंधानबन्धस्तं दृष्ट्वास्तदा । विस्मृताया नृपं तत्तदित्युपालभताध्वनि ॥२३०३॥
 गणना काष्ठं वा बालबालिशदौ विधीयते । न चित्तवृत्तेरैकाग्र्यं महतामपि सर्वदा ॥२३०४॥
 भोतृणां द्यूतापन्नाल्लिकेशकृष्टाद्यादि शृण्वताम् । पाण्डवेभ्योपिकः क्रोधो धार्तराष्ट्रेषु जायते ॥२३०५॥ 2305
 कुरूणां क्षताजापाने भग्नोरोर्मूर्धताडने । श्रुते पाण्डवविशेषस्तेषामेव च दृश्यते ॥२३०६॥
 परावरजः कार्याणां न कश्चिन्मध्यमं विना । तटस्थेनुभवाभेदस्तत्र तत्र कथं भवेत् ॥२३०७॥
 स पौराजोदयवद्वेष्टे छिन्नाहुल्यङ्गमुग्रहृत् । युग्याधिक्यो मृत्पात्रं सायं नगरमासदत् ॥२३०८॥
 न्यपत्ताभयुजाशुक्रपञ्चदश्यां महीपतिः । एकादशेष्टे तं रक्षियुतं नवमटान्तरे ॥२३०९॥
 त्यक्त्वाहारस्य च निशाः पञ्चषष्ठस्य ताप्यतः । पार्थे जगाम कारुण्याधरणस्पर्शनाथिनः ॥२३१०॥ 2310
 अवादीदार्थितं तस्मै प्रतिभुभुवुषेभाम् । श्रेहावेकान्ततो वध्यौ स चित्ररथकोष्ठकौ ॥२३११॥
 राजा निर्जमुपः स्वोर्वी कोष्ठकस्याय बन्धनम् । विधित्वा पञ्चषष्ठानामाजिह्वणादीनचतुर्वारत् ॥२३१२॥
 सर्वेषु गलितौजः स्वयं रात्र्युद्यमसृणो । अथ त रिल्हणो दोर्भ्यां श्वषं माह इवापहीत् ॥२३१३॥
 इतश्च स बलिनस्तस्य दोषपञ्चरान्तरे । सत्स्यावनेष्टो निद्रान्धो भूतेनेवासनीकृतः ॥२३१४॥
 भ्रातृभ्यो भिः खेराजाख्यः कुलराजस्य कोपनः । भृभृजस्यया कृपायास्य निर्दिभेदकृकाटिकाम् ॥२३१५॥ 2315
 पराधनेन मूर्ध्वेन पृथ्वीपालश्च ताडयन् । राजवीजी स च क्रोधाग्रयविध्यत महीभुजा ॥२३१६॥
 कृकाटिकास्थिसंजातमर्मवेधोपचेदितः । विवेष्टमानोवर्गिष्ठ क्षितौ स दधिरोक्षितः ॥२३१७॥
 महाबलैः कमलियप्रमुखैस्तस्य सोदरः । चतुष्कः पानितोऽप्युद्यौ गण्डशैल इव द्विषैः ॥२३१८॥
 विलोक्य वैकल्यहतौ बद्धौ तौ स्वामिनौ तथा । कृष्टासिधेनुदत्तस्यौ हिजन्मा मल्लकाभिः ॥२३१९॥
 उधावचेषु प्रहरन्स भूपालोपजीविषु । अंतर्कर्ममाणस्तुमुलं राक्षैवालक्ष्यतापतन् ॥२३२०॥ 2320

२२९३. १) A मा३८. २३००. १) Emended; A अनाः २३०४. १) A °वाक्षि°. २३१५. १) A वि×क्ष°. २३१९. १) Emended
 with C; A स्वामिनी.

- नृपान्तिकादापततस्तान्मन्त्रन् महाभटान् । अभावस्सासिधेनुस्तं कुलराजो महौजसम् ॥२३२१॥
 प्रतिप्रहन्तिषु क्षिप्रापतस्याणिमपारयन् । निहन्तुं संरुरोधेव भित्तौ व्यायामवित्स तम् ॥२३२२॥
 अपयातु मवस्थातुं प्रहर्तुं वाप्यशक्नुवन् । तस्यैव बहुसंधानः संस्तम्यैर्नमविक्षतम् ॥२३२३॥
 चरणास्तालनोत्फालदोः शब्दमुखरोन्तिकम् । धाविते पट्टराजेय मल्लकोक्षिपदीक्षणम् ॥२३२४॥
 2325 प्राहरत्कुलराजोऽस्य लम्परप्रोथ वक्षसि । प्रहृत्य गच्छतः पाणेः स तस्याङ्गुष्ठमक्षिणोत् ॥२३२५॥
 तौ विज्जराजो^१ दणैर्णनिविडे प्रहरत्युभौ । तस्मिन्प्रतिप्रहरति क्षिप्रं प्राहरतां ततः ॥२३२६॥
 स मीनप्यभियोक्तृस्तान्स्थत्का दृक्पथमागतम् । चतुष्किकाहारगतं राजानं समुपाद्रवत् ॥२३२७॥
 लक्ष्मीभूते नृपे शीघ्रमनुभावन्ससंभ्रमम् । चकार कुलराजस्तं स्फिगस्थिक्षतिनिर्जवम् ॥२३२८॥
 ततः सर्ववृत्तौ योषैः क्लीबाक्लीबान्स सत्वरम् । हत्वाभजद्दीरशय्यां रक्तस्यन्दोत्तरच्छदाम् ॥२३२९॥
 2330 जीवद्यापहतस्वामिविक्षितः क्षाप्यविक्रमः । स एवास्पृहणीयान्तक्षणे वीरोऽवगण्यत् ॥२३३०॥
 बहिः कोष्ठकभृत्येषु विब्रुतेऽवदरिद्रताम् । परं जनकचन्द्राख्यो धैर्येणोवाह डामरः ॥२३३१॥
 निरायुधो राजभृत्यादुल्लैकमात्परश्वधम् । स ह्ययुद्धामदूतत्वं नयन्भूरीन्यमान्तिके ॥२३३२॥
 यियासोस्तस्य चण्डांभुमण्डलं परभुः करे । सुपुण्यासंविभागार्थं शशिखण्ड इवाविशत् ॥२३३३॥
 नाद्राक्ष्म नाश्रौष्म वापि बडे भर्तेरि यत्तदा । कोष्ठकस्य वधूरन्वतिष्ठन्मानवती सती ॥२३३४॥
 2335 जीवन्भूयोपि लभ्येत त्वया स पतिरित्यसौ । बन्धूनामवधीर्योक्तं प्राविशश्चक्षुताशनम् ॥२३३५॥
 सप्रार्थियोविदाशेपतर्पकिल्बिषदूषितः । तस्याः सतीलोकगायाः पादाभ्यां पावितोनलः ॥२३३६॥
 वसन्तस्य सता धन्योदयभ्रातुः पुणेय सा । शुचिवंशाभिमानेन न डामरवधूतम् ॥२३३७॥
 लवन्त्यललनाः कुर्वन्धव्येपि धनेच्छया । पामकार्थिकुटुम्ब्यासीसितम्बाभोगभागिनः ॥२३३८॥
 मतिव्यामोहनिर्व्यूढवैक्लव्यस्याभिमानिनः । तयानुगाभ्यां च कृतं कोष्ठकस्योच्चकैः शिरः ॥२३३९॥
 2340 रुद्रव्रणोपि किमिमाद्भूतः कैरपि किल्बिषैः । निष्पाणो गणरात्रेण कारायां कोष्ठकौभवत् ॥२३४०॥
 अथ चित्ररथः शोषकृशः कलुषितं नृपम् । भ्रुव्या मल्लाङ्गुनेनाभूद्भयादत्यन्तदुःस्थितः ॥२३४१॥
 पत्नी तस्यैकभार्यस्य प्रिया सूर्यमती सती । परलोकातिथिः पूर्वं विभवप्रतिभूरभूत् ॥२३४२॥
 देहे याप्यहताप्याये गेहे गतपरिमेहे । पर्यौ वैमत्यकलुषे नेषद्व्येष विप्रिये ॥२३४३॥
 तीर्थस्थितस्य न स्यान्मे सागतोऽप्यग्रिणं नृपात् । इति संचिन्त्य स प्रायान्मिषान्मनुं सुरेश्वरीम् ॥२३४४॥
 2345 अथ नानार्थभृतिषां धनाधीनाधिकप्रियः । स्थानात्ततस्ततस्तस्य पार्थिवोपाहरच्छियम् ॥२३४५॥
 कनकांशुकसंनाहयाजिरत्नायुधादिभिः । स्वा स्वा प्रकाशिता लक्ष्मीः स्पर्धयेवाधिकाधिका ॥२३४६॥
 लोहद्रव्यैश्चमोमशोषितो राजपादपः । तल्लक्ष्मीशैलतटिनीसेकेनाप्यायितोभवत् ॥२३४७॥
 विद्वजे चिरनटपि श्रीकल्याणपुरं न यः । वनवासोचितप्रासः शाल्वः सौभमिवात्यजत् ॥२३४८॥
 श्वतच्छात्रांशुकैव चिन्तापाण्डुरवर्तत । बन्दीकृता नरेन्द्रभीर्निर्निद्रा यस्य मन्दिरे ॥२३४९॥

२३२१. ^१) Emended with C, संस्तम्यैर्न. २३२६. ^१) Emended; A विज्जराजो. २३४८. ^१) Emended; A सारथ्यः सोमिवा^१; C सामुरोऽशुमिवा^१.

राशा प्रयुक्तं विश्वाय विजयः स भवोद्भवः । तीक्ष्णमानन्दनामानमवधीलेन चावधि ॥२३५०॥तिलकम्॥ 2350
 इत्थं स पश्ये तादृक्प्रजापालनशालिनः । सर्वोत्साहमयोनेहा जयसिंहमहीभुजः ॥२३५१॥
 तीर्थस्थिते चित्ररथे पादाग्रपद्मैषिणी । भृङ्गारजनकावासां तद्भृत्यौ ध्वजचक्रिकौ ॥२३५२॥
 प्रचुरोत्कोचदानेन स्वीकृत्य नृपतिं ययौ । भृङ्गारो भद्रजनकः स्वाभिप्रीतिभोगभाषिताम् ॥२३५३॥
 चिरप्रचलितं हारमुदये निदधे पुनः । मेघकालः सरित्पूरं प्रतीर इव पार्थिवः ॥२३५४॥
 अवदयभोग्यदुष्कर्मदक्षमर्मव्यथिखरम् । कथाशोभोभवचित्ररथो मासैरघाटभिः ॥२३५५॥ 2355
 हास्यावहोप्यविकृतो विकृतोतपास्यो दुर्गन्धिदरप्यतिजडोपि गृहीतवाक्यः ।
 पूर्वानुभावजयितो भवति प्रभावाश्रयस्तुमस्तमतिस्तवमप्रतर्क्यम् ॥२३५६॥
 निन्द्यैराश्रुतनाथैर्यथेष्टितैः प्रागभिष्टताम् । बाल्ये दुर्ललितस्यागाद्भर्तुश्चित्रचेतसः ॥२३५७॥
 विसृज्यमानः संप्राप्तसाक्षाज्येन दिवानिश्चाम् । क्रमात्स्वीकृत्य ताम्बूलं तेन चित्ररथान्तिकम् ॥२३५८॥
 दुस्तैः कृत्यान्तराश्रयं प्राप्तवानाप्रतः गतः । तदन्ते घटयन्नाश्रस्तद्भृत्यान्कोशदर्शकान् ॥२३५९॥
 तदा सर्वोन्नताशेषमन्त्रिभूत्ये नृपास्पदे । सज्जकस्यात्मनः प्राप भृङ्गारो मुख्यमन्त्रिताम् ॥२३६०॥वक्त्रलकम्॥ 2360
 तस्य वैधेयताभ्यस्तकुहटेरपि दुष्कृतम् । नागुः पात्रार्पणानुच्छत्यागित्वेनापि संपदः ॥२३६१॥
 योषित्कशिपुभोग्येन धन्यमन्योपि सोभवत् । धान्यदानवदान्यैर्लघुगुरुणामाजगाम यत् ॥२३६२॥
 पीडं कृतवतो ह्यर्थं संयोज्य रजतैर्निजैः । विश्वमानं सुरेश्वर्यां सायुज्यं तस्य युज्यते ॥२३६३॥
 उर्वीशैरपि नार्वाग्भियौनुगन्तुमशक्यत । आषाढचामाद्यसंभारो निविडइविणव्ययः ॥२३६४॥
 नन्दिक्षेत्रे स तत्रायैः प्रणीतध्वजकादिभिः । तेन कालानुसारेण पोषितः पञ्चषाः समाः ॥२३६५॥ 2365
 नमोद्गतायां निःसारो ज्ञातो यः सोधिकारभाक् । अचिन्त्यकृत्यकार्योसीत्स्वामिनेहप्रभावतः ॥२३६६॥
 केलीसज्जैर्भुवनिकरजैः कण्ठभुवादशायां यस्याज्ञायि नृटनमसकृत्समाधरेष्वासकृटौ ।
 सोऽप्यादिष्टस्त्रिपुररिपुणा प्राप भङ्गं न भोगी शक्त्यापायी कचन न परो भर्तुराज्ञाप्रभावात् ॥२३६७॥
 तं च रिल्हणधन्यौ च समाभित्येतरतरम् । कार्यं जनकभृङ्गारावुत्कोनेनापजहनुः ॥२३६८॥
 कदाविज्जनकं बद्ध्वा सार्धं भृषणमौक्तिकैः । सपुत्रदारं भृङ्गारो वाष्पविन्दूनमोचयत् ॥२३६९॥
 स तं च जानु निर्विष्य मानहीनमकारयत् । रुक्षरक्षार्पितोत्कोचधनाभ्याधितमैयुतः ॥२३७०॥ 2370
 अङ्गुष्ठनखनिर्वर्षनैर्नितानामिकोर्मिकः । वदन्नामोत्तरौघाघोदज्ज्वलैः कुञ्चितेक्षणैः ॥२३७१॥
 भ्रूमङ्गोऽलितवलीनिस्त्रोन्नतललाटभूः । पुनरेकस्तयोर्लभ्यकार्यो लोकमहासयत् ॥२३७२॥तिलकम्॥
 अव्यक्ताक्षराघमौक्ष्यमीलितक्षो रटन्बहु । हसन्सकरतात्वं च संपश्यन् व्यभाष्यत ॥२३७३॥
 सोऽष्टोत्तमोऽसीततत्त्वानां हास्यवस्तुनि । कथाशरीरं पर्याप्तं वेदशां किमचेतसाम् ॥२३७४॥
 सर्वस्मिन्वस्तुनोवाचि काले विगतयोग्यते । जाने तृणनृणां तुल्ये भृङ्गारोऽहेत्यगर्षिताम् ॥२३७५॥ 2375
 यः सर्वकषणिकम्पेशमुषीकः क्षमापतिः । धुर्यतां धमेचर्याभिगेतः छकृतशालिनाम् ॥२३७६॥

२३५०. ^{१)} A, ३. २३५०. ^{२)} A, ५. २३५१. ^{३)} Emended; A दुष्कृतम्.—^{४)} Thus A; R G C मान. २३५२. ^{१)} A 'वदन्व. २३५३. ^{२)} Emended with C; A ह्यर्थ. २३५५. ^{३)} Emended; A भृङ्गारं २३५६. ^{४)} Thus A; C emends कक्षरक्षा. २३५७. ^{५)} Emended; A कुलेक्षण. २३५८. ^{६)} Thus A, perhaps read with C 'क्षिति'.—^{७)} A, ३. २३५९. ^{१)} Emended; A 'क्षर'.—^{२)} Emended; A नृणां.

- लभ्योधिखिरारेयथके व्यापयुप्रक्रियाम् । दावपदस्य दग्धाङ्गोलावत्वमिव चन्दनः ॥२३७७॥
 गुरुहृदित्रिजान्मथमभृत्युचितयापि यः । प्रतिपत्त्या संविभेजे संविभाग्यकुटुम्बकम् ॥२३७८॥
 प्रासादान्विजयेशाविदेवव्रातस्य शुद्धीः । सुधादानेन निन्दे च धन्यः कैलासतुल्यताम् ॥२३७९॥
- 2380 मन्देवगुहारागहदकुल्यादियोजने । जीर्णोदुतिव्यसनिनस्तस्य चिन्ता निरन्तरा ॥२३८०॥
 सकृन्नाशित्विद्वेषकार्यैः सन्नमचारिणाम् । स क्रौर्यधाम पर्याप्तमीदृगप्युच्यते जडैः ॥२३८१॥
 विश्वाध्यायनसप्तसिन्धुभरणब्रह्मादिसंभीणनयां कृत्यमुद्राक्षमेकसमयोपात्तेन दुष्कर्मणा ।
 स्वःसिन्धोर्लघुतां गतं सगरंजप्रेणीवितासराशनां ता येन जनाः इमशानमिव सा योग्या किलास्त्रां स्थितौ ॥२३८२॥
 तदन्तरे शिवरथो द्विनः प्रचुरचक्रिकः । कायस्थपादाः पाशेन गलं बद्धा व्यपद्यत ॥२३८३॥
 इत्थं पृथ्वीपतिः कृत्वा तत्तत्कण्टकपाटनम् । अपेतविघ्नं सौजन्यनिद्रो व्यथित मण्डलम् ॥२३८४॥
- 2385 विपसावरणापायपायेण पृथिवीभुजः । तैक्ष्ण्यमायान्ति जीमूतमुक्ता रविकरा इव ॥२३८५॥
 परिणाममनोदत्तं राजरत्नं स्वयं नृपः । माधुर्याधिक्यमुत्पाको द्राक्षाद्रुम इवाययौ ॥२३८६॥
 प्रावर्तयत सातत्यात्कनुन्विततदक्षिणान् । विवाहतीर्थयात्रादीन्महितांध महोत्सवान् ॥२३८७॥
 संविभेजे स्वसंभारैः स क्रिया धर्मचारिणाम् । तेजोभिः कुलशैलानामोषधीरिव चन्द्रमाः ॥२३८८॥
 प्रतिज्ञातं सुतोद्गाहप्रतिष्ठादौ पुरीकसाम् । तेनौपयिकसाममीदानमव्यपचेतसा ॥२३८९॥
- 2390 दारुणामाकराः कोशवृद्धये ये भराभुजाम् । नवीचक्रे पुरं सर्वं स्वाधीनान्स विधाय तान् ॥२३९०॥
 मञ्जतो राजकार्येषु तत्त्वविद्भिर्हरावने । विस्मिन्नेर्वीक्ष्यते तस्य निष्ठा काष्ठा मुनेरिव ॥२३९१॥
 प्राक्षादाभ्य सायाङ्कपर्यन्तं चास्य दृश्यते । न तत्कृत्यं गता यत्र नाध्यस्तत्वं विचक्षणाः ॥२३९२॥
 अविचारानधतमसे विद्या व्यद्योततान्तरा । जयापीडादिमेवभीसौरीशमन्या विलोला ॥२३९३॥
 तेन भिर्यं तु विभ्राण्य स्यास्तुं रत्नप्रभामिव । गुणदैविभ्यवित्रस्य प्रकाशोन्धरः कृतः ॥२३९४॥
- 2395 सूरयो येन - - - विक्षतक्षेत्रसंपदाम् । प्रामाणामाप्रहाकैर्नु सान्वयाः स्वामिनः कृताः ॥२३९५॥
 विदुषां विततोत्सेवसौभास्तद्विहिता गृहाः । व्याप्राः समर्पिभिर्द्रुमुत्कर्षमिव मूर्ध्नि ॥२३९६॥
 प्रतिभाप्रभवे प्रतोपक्षे न पथि पान्यता । सार्थवाहं तमालम्भ्य निर्दोषा विदुषां स्थिता ॥२३९७॥
 आसीद्यथार्थराजस्य शयानस्याप्यतिथिः । कामं लिङ्गाभिषेकाम्भःसंक्षेपप्रभवो ध्वनिः ॥२३९८॥
 निद्राणस्य तथा वेणुश्रीगादिपरिहारिणः । दयितं तस्य निर्द्वेषविद्वज्जलविकल्पनम् ॥२३९९॥
- 2400 काले श्रीललितादित्यावन्तिवर्मदिभूभुजाम् । सिद्धं न यत्पतिष्ठादि निष्ठां तदधुना गतम् ॥२४००॥
 मन्देवगृहेष्वेवं स्वकालप्रभवेषु यत् । सर्वेष्वेव कृता तेन निर्द्वेषपाया व्ययस्थितिः ॥२४०१॥
 रक्षादेव्या वृद्धाकृभर्तृवक्ष्यताभुवः । सर्वप्रतिष्ठाप्रवृत्तं विहारः प्रथमं गतः ॥२४०२॥
 रिल्हणीय गुणधामबान्धवो धर्मपदतौ । बभूव पूर्वपथिकः समस्तामात्यसंततैः ॥२४०३॥

२४०१. ^{१)} A 'कार्यसन्नमचारिणा, evidently corrupt; emendation doubtful. २४०२. ^{१)} Conjectural reading; A सगरजः; C सगराजः.—) Thus A, perhaps read 'स्वर्वाभापुता; C 'नात् जाता. २४०३. ^{१)} Emended; A 'नन्तर. २४००. ^{१)} A कोष'. २४०२. ^{१)} A सायाङ्क'. २४०५. ^{१)} A, indicates a lacuna of three aksharas; C supplements स्यान्ते.—) Emended with G (see manu); A 'पहा'×कन्तु. २४०६. ^{१)} Emended; A 'प्यतिथिः; cf. the passage ii. 126, to which evidently reference is made here. १४०१. ^{१)} Perhaps read 'प्रेष्य'.

तपोधनांलक्ष्मणवर्णार्धमवृद्धांशुः । विस्मयमवतस्योपि शक्तस्यक्तुं न यः क्वचित् ॥२४०४॥
 कृष्णाजिनोभयमुखीदानमुखैः सुकर्मभिः । धर्मकन्याविवाहैश्च यस्याभून्व्यवसायुषः ॥२४०५॥ 2405
 सर्वयामाहिताग्नीनां विष्णुव्यूहा महात्मना । सर्वयागोपकरणैर्येन विभ्राणितैः क्रियाः ॥२४०६॥
 भोगान्बुभुजिरे भव्यान्सजे स्तुतितविस्मये । यस्य वर्णाश्रितुः षष्टिः कुहस्थष्टवेतसः ॥२४०७॥
 अपहारगणोदयैर्वीर्यतैर्मतसेतुभिः । पुरे परिष्कृते येन हयोः प्रवरसेनयोः ॥२४०८॥
 भाग्ये प्रवरभूमर्तुः पत्नये प्रत्नविस्मयः । प्रागः प्रतिष्ठापष्टत्वं यत्कृतो रिन्हणेश्वरः ॥२४०९॥
 लोकान्तरगतं कान्तां कृतिनोविद्ध्य सुस्सलाम् । भलेरकप्रपास्थाने विहारस्तेन कारितः ॥२४१०॥ 2410
 मार्जार्यास्तिर्यगुचितकेशविस्मय्योहतः । मृतमनुमृतायास्तन्नाम्ना यः ख्यातिमागतः ॥२४११॥
 तद्गुरीर्य्याकलाप्ये तस्या दूरापगा पुरः । प्रदेशे मानुषीवासीत्यया क्रीडाविजालिका ॥२४१२॥
 तीर्थप्रस्थानदिवसादारभ्यास्या विराविणी । उत्खृजन्त्याहृतं भोज्यं सा शुचा जीवितं जहौ ॥२४१३॥
 आरोहति परां काष्ठं प्रतिष्ठाविधिधाध्वना । दिक्षा नृपतिपत्नीषु मन्त्रिस्त्रीषु तु सुस्सला ॥२४१४॥
 श्रीचक्रगुविद्गारां या यातं नामावशेषताम् । अदमप्रासादबेदमादिकर्मणा निमग्नेधुना ॥२४१५॥ 2415
 अरघट्टप्रबन्धान्पुच्छाश्चालादिकर्मभिः । तस्याः संपूर्णतां पुण्यपाकारा निखिला गताः ॥२४१६॥
 पूर्वराजकुलाखण्डस्थण्डिलव्यापिनाखिलम् । तद्विहारेण नगरं नीतं नेत्राभिरामताम् ॥२४१७॥
 प्रापि प्रतिष्ठयेन्नाथ यस्मिन्क्षपितया तया । विपत्तिः श्रीसुरेश्वर्यां प्राज्यसायुज्यवृत्तिका ॥२४१८॥
 मठापहारा धन्येन वल्लभाभिधया कृताः । नामीष्टं लेभिरे नाम ख्यातिः पुण्यैर्विना कुतः ॥२४१९॥
 अपहारमडांतद्वदुदयः कम्पनापतिः । कृत्यापि स्वाभिधामेव तत्संबन्धं सदाभृणोत् ॥२४२०॥ 2420
 उदयश्चारपतिना सह ब्रह्मपुरीगणैः । कृते प्रष्टे मठे शोभां लेभे पद्मसरस्तटः ॥२४२१॥
 शृङ्गारतन्त्रपतिना श्रीद्वारेऽप्यध्यजन्मना । प्रत्यष्ठापि मठोद्यानदीर्घिकाशनधारमना ॥२४२२॥
 ज्ञानकोटमठमठपुरीसेत्वादिकर्मणा । सोलंषकारालंकारो बृहद्भस्त्राधिपो धराम् ॥२४२३॥
 बुधः सदैवधीशान्तिहेनोर्जातः कलावतः । यः कविर्दानवश्च व ख्यातस्स्यागेन योजयत् ॥२४२४॥
 नृसिंहसेवी निर्दिशद्विरभ्यकशिपुपदः । वराहसमये दक्षगौध योपूर्ववैष्णवः ॥२४२५॥ 2425
 भट्टारकमठाभ्यर्च्य पूर्णवार्धाधिपत्र प्रहिः । मठः शृङ्गारभट्टस्य ख्यात्यानौचित्ययोऽजितः ॥२४२६॥
 सांधिविप्रहिको दार्वाभिसारोर्षाभुजोकरोत् । अष्टमूर्तेर्जडनामा प्रतिष्ठां पुण्यकर्मतः ॥२४२७॥
 पुष्पाकरप्रणयभूः स्वभगा विभूतिरेकस्य हन्त करवीरतरोर्दुमेव ।
 पुष्पाणि यस्य सफलीकुरुते स्वयं तत्प्रादुर्भवस्किमपि लिङ्गमनङ्गशोः ॥२४२८॥
 विभूत्या संविभक्तेषु भूभुजाखिलमन्त्रिषु । उत्कर्षकोटि भुवाख्यः परं जन्हानुजोहति ॥२४२९॥
 स्वयंभूः प्रकटीभूय पूजां स्वीकुरुते स्वयम् । ज्येष्ठरुद्रो वसिष्ठस्य यस्य वा बालकेश्वरः ॥२४३०॥ 2430
 सविहारमठोदयबेदमभिः कलुषोऽजितम् । तेन तत्र कृतं भुदपुराख्यं पुष्टबेदनम् ॥२४३१॥

२४०४. ¹) Emended with C; A सपोधनाम्. २४१०. ¹) Thus A; cf. vii. 1239, where बलेरकप्रपा. २४११. ¹) Emended with C; A उत्तर. २४१४. ¹) Emended; A भुजा. २४२५. ¹) Doubtful emendation; A कशिपुः, without indicating the lacuna; C कशिपुः. २४२९. ¹) Emended; A उत्कर्षकोटि. २४३१. ¹) Emended; A पोऽजित.

- नगरेपि हरः प्रत्यष्टापि भुङ्क्ष्वभ्रामिधः । सरथ मडवाग्रामे धर्मविभ्रमदर्पणः ॥२४३२॥
 नीत्वा प्रतिष्ठां वैकुण्ठमठादि स्वविहारम् । रत्नादिव्या वृढं चक्रे स्वार्थपथमवस्थिरा ॥२४३३॥
 रत्नापुरे बह्वहारमहापै निरयो मठः । धत्ते द्युक्ततर्हसस्य स्कीतवीतंसविश्रमम् ॥२४३४॥
 2435 मृत्युंजयो राजनेस्याः क्षुधापीताभजन्मृगान् । जनस्यानित्यतोच्छिद्यै श्वेतहीनं सृजन्निव ॥२४३५॥
 गोकुलानां विधातारो गोकुले विहिते तथा । गणिताः भूरवर्माद्याः सन्तृणाभ्यवहारिणः ॥२४३६॥
 गन्धामव्याहतस्वैरसंचारचरकाश्रिते । तत्र वैतस्ततोयादये यदपोढामयं वपुः ॥२४३७॥
 मुकुन्दस्तत्र साधर्म्यसौन्दर्योदार्यमन्दिरम् । अथा गोवर्धनपरः सिद्धो ना विश्रमकर्मणः ॥२४३८॥
 मठ - - - कृत्वा सा नन्दिक्षेत्रेकरोत्क्षितिम् । - - जयवनायेषु स्थानेषु च मनोरमान् ॥२४३९॥
 2440 दार्वाभिसारैर्युर्वीशक्षन्द्वादीर्यमन्दिरम् । स्वनामाङ्कं पुरं चक्रे तथा शक्रपुरोपमम् ॥२४४०॥
 उद्दिश्योपगतान्मान्यमहत्तरमुखानपि । प्रतिष्ठा विविधाधरो सा राश्याभिव्यवत्सला ॥२४४१॥
 एवं सर्वाङ्गमासुक्तालङ्कितेय स क्षितेः । विशेषकामं भूभर्तृवृषा स्वमकरोन्मठम् ॥२४४२॥
 अनुत्सिक्तो यो इत्थभूरिपामो महीभुजा । तज्जैरारोपितः ख्यातिं मुख्यः सिंहपुराख्यया ॥२४४३॥
 व्यधात्कारपथेशस्य दौहित्रः सिन्धुजान्निजान् । निविडान्द्रविडांश्च प्राक्सिद्धच्छन्नमध्यगान् ॥२४४४॥
 2445 किं वा मठादिनिर्माणस्तुत्या तस्य व्यपक्षः यः । भूयः सपाननगरं कृत्वा कश्मीरमण्डलम् ॥२४४५॥
 जीर्णारण्यसधर्माय कालदैराख्यतो भवन् । देशो धनजनावासेस्तेन भूयोपि योजितः ॥२४४६॥
 आरम्भात्प्रभृति रमापे दीक्षितेभीष्टदत्तिषु । शिल्पिप्रायैरपि प्रायो मठदेवगृहाः कृताः ॥२४४७॥
 सत्कोशांशुकरत्नादौ निरुद्येन भुभुजा । साधारणीकृते वीरास्तांस्तान्धकुर्महोत्सवान् ॥२४४८॥
 अकाण्डनुहिनापातोदीपाद्यैरप्युपव्रतैः । नष्टेषु शालिषु क्षीणं द्युमिशं तत्र न क्षणे ॥२४४९॥
 2450 अञ्जुतं चाभवद्वाचः भुता यन्निशि रक्षसाम् । केत्वाधुत्पातजानं च वृष्टं नष्टाध न प्रजाः ॥२४५०॥
 कोष्ठिभ्ररानुमञ्जुद्वनामा विहितविप्रवः । आहवैर्गूढदण्डैश्च राज्ञा निन्येन्तकान्तिकम् ॥२४५१॥
 चक्रे विक्रमराजारीन्भूपानुमध्य पार्थिवः । प्ररोहं गुल्हणादीनां राज्ञां वल्लपुरादिषु ॥२४५२॥
 प्रजेशान्कान्यकुब्जादावजयेण नृपार्यमा । स व्यधाद्भ्यभूमेगवैभवानभिमानिनः ॥२४५३॥
 विद्योतमाने निधौधैर्मन्त्रैस्तैवमेकदा । भजे जीवितदारिद्र्यं दद्रवाजो यशोधरः ॥२४५४॥
 2455 स भूयन्तरोप्यन्तरज्ञो राज्ञोतिसेवया । विपत्तौ प्रकृतिकान्तसंतानभित्तयतामगान् ॥२४५५॥
 विकृत्यास्य निजभारयो विज्झसीहाभिधो यतः । संभुज्य दयितो राज्यमग्रीहतनयेपहीन् ॥२४५६॥
 वशीकृत्य शनैर्देशं नाममात्रं नृपं शिशुम् । उच्छेत्तुमैच्छद्यावत्तं स जिघृक्षुः स्वयं क्षितिम् ॥२४५७॥
 अन्योमात्यः पुरस्कृत्य यशोधरं चतुर्धरम् । तावत्सेन समं भजे पयुक्ताख्यो विपर्ययम् ॥२४५८॥युग्मम् ॥

२४३६.—२४३९. ¹) The last two *pādas* of verse 2438 and the following verse are found in the above, mutilated form in A at the foot of fol. 290, having been added subsequently by A₁; C reads: मठप्रतिष्ठां कृत्वा सा निश्चयेन उकरोत् स्थितिं । विहारान् यवनाद्येषु स्थानेषु च मनोरमान्. २४४०. ¹) The first two *pādas* of this verse have been subsequently added by A₁ at the top of fol. 291.—²) Emended; 'A दार्वाभिसारैः; C दार्वाभिसारिण्यन्तः. २४४५. ¹) Emended; A सङ्ग्रामं. २४४९. ¹) Thus A₁ originally; corr. by A₁ to शालिषुक्षीणं. २४५१. ¹) Emended with C. A निन्येन्तिका'. २४५३. ¹) Emended; A प्रजेशांकार'. २४५६. ¹) A₁ २. २४५७. ¹) Emended; A 'मात्रं शिशुं वपुः. [C. VIII. 2432

कश्मीरान्ध्रतः कृत्वा हैराज्यं तत्र कुर्वति । उत्खञ्ज सञ्जालासीन्सर्वकार्यभरक्षमा ॥२४५९॥
 हेवाकप्रतिपत्त्याभिमौल्यनिवृद्धिः । सर्वाधिकाराधारोपागम्यमानोभिमानीताम् ॥२४६०॥ 2480
 पर्युक्ताजयतः साउजैरप्रीडमनुजं निजम् । ग्रहिण्यतोनुमन्त्रित्वं मन्त्रज्ञोप्यभजवृषः ॥२४६१॥तिलकम्॥
 अपूर्वमण्डलारध्यावाटोपायामशानिनः । क सत्यैकवर्षिकम्प्रतिभाः कार्यवेदिनः ॥२४६२॥
 क बालबालिशपयो नष्टयववतिर्जनः । धिक्परीपाकविषमं स्वाच्छन्धं मेदिनीभुजाम् ॥२४६३॥युग्मम्॥
 कार्यपेशविपक्षैः स्वैरिष्यन्त्युश्रिकताविद्यदाम् । सैम्बस्मादुर्गकोशादेन - शास्त्र्यन्तरक्षताम् ॥२४६४॥
 प्रक्रियामावतो मन्त्रं गृह्णन्ति स्थित्यन्तराः । कृतसाहायकैरेव विन्त्या मिश्रमुखा द्विवः ॥२४६५॥ 2485
 युक्त्यारम्भविधौ तत्र वैरिसाहायकपदे । क वैधेया वक्रप्रायाः कार्यसंदर्भवेदिनः ॥२४६६॥
 दरशानुमोत्योन्मदेकूलक्षयाद्युतः । क्रुद्धं नाशक्यतामौहैः ज्ञोतोभिरिव मध्यगः ॥२४६७॥
 पर्युक्तास्तंकटे कार्ये तं तमुक्त्वैकमिच्छतः । स दुग्धघातमादानुमत्वासीदलसक्रमः ॥२४६८॥
 पर्युक्तेण समं विवृसीहः संधिं निबद्धवान् । यथागतं गते साउजौ कश्मीरेन्द्रेपहीदुषम् ॥२४६९॥
 सर्वाधिकारप्रवगाधिरसंचारभूरुहः । प्रसङ्गे तत्र शृङ्गारो मृत्युसौहित्यकार्यभूत् ॥२४७०॥ 2470
 आ लक्ष्मकान्तास्तत्राधिकारोत्पादहितीयया । वृत्त्या ततस्तु ज्ञातया निर्हाराभ्यं इवाभवत् ॥२४७१॥
 अन्येप्यमात्याः तांमत्याज्जनुर्महात्म्यभांगिनः । प्रमथं समये तस्मिन्वैवात्किमपि लेभिरि ॥२४७२॥
 प्रशंसामानुशंसस्य किं विदध्मो धराभुजः । मृतामात्याभेकापत्यं निषते यः पितुः पदे ॥२४७३॥
 प्रवर्तिता स्वमात्यानां भृत्यैः पदतिरङ्गता । निर्वैलक्ष्याः प्रभोर्लक्ष्मीं जहुः स्वगृहिणीमिव ॥२४७४॥
 भूमर्तुः प्राभृतीकृत्य मृतस्य स्वामिनः भियम् । संतानस्य विभूत्यर्थं कृत्वा कार्यं हि तेहरन् ॥२४७५॥ 2475
 गञ्जाधिपे विश्वनासि विपक्षे रक्षिता परम् । एकेन सहजाख्येन सहायानां महाघाता ॥२४७६॥
 नाध्याह्नोद्वाहिकारं पार्थिवेनार्थितोपि यः । स्वामिद्वनोष्टिष्टनाम्नो बुद्धौ साहायकं व्यधात् ॥२४७७॥
 निष्ठायामप्रतिष्ठत्वं दृष्ट्वापि प्रभविष्णुभिः । धिक्परंपरया भृत्याः प्रावर्धयन्तेधिकाधिकम् ॥२४७८॥
 आसीदावमनोपयोगि कलशे जलजगलकुनहान्ताङ्गिः । महार्थयासुररिपोस्त्वैल्लोतसं यत्पयः ।
 शंभुस्तन्निदधे स्वमूर्धनि जडेष्वेकप्रयुक्तादृतौ स्युः सर्वेप्यवशा गतानुगतया गाढादराः स्वामिनः ॥२४७९॥
 सुजिजिर्वांसनपानप्ररोहो दुर्नयदुमः । साज्जिजाद्यकृताप्यायः क्रमेणासीत्फलोन्मुखः ॥२४८०॥ 2480
 द्विषाः समाः समन्युः स विवृसीहस्ततोभवत् । अकुण्ठराज्यायुक्कण्ठं द्वैतरकृत लोटनम् ॥२४८१॥
 दूरादस्तेष्विदोस्थानः श्रूयमानित्वं भूपतिम् । जीर्बन्कृषिविणिज्याधिकर्मणा स सत्प्राध्वः ॥२४८२॥
 दरदं मन्त्रिणां जातज्ञातेवैरभियोगभाक् । चक्रेलकारचक्रार्थैर्दामैः सह चक्रिकाम् ॥२४८३॥युग्मम्॥
 सोप्यन्निबुर्गस्वाम्यस्य प्रथमप्रस्थितौ छदत् । भुजो जनकभद्राख्यः पार्थे लिप्तोर्व्यपद्यत ॥२४८४॥
 कर्णाटिकादावभवत्स्थाने स्थाने विलोक्य तम् । प्रस्थितं कस्यचिद्गोहे बुद्धिः कस्यापि सायुता ॥२४८५॥ 2485

२४६१. '1) Emended; A सञ्ज्ञे.—') A, ३. २४६३. '1) A "वाति.—') A, २. २४६४. '1) Thus A; perhaps read विषा-
 म्यन्त्य'; C न संसम्प्य'. २४६६. '1) Emended; A apparently वैधेयाम्बकप्राधान्यादेः, as read in R. C. २४६७. '1) Emended;
 A "योन्मदेव'. २४६९. '1) Emended; A सञ्ज्ञो. २४७१. '1) Emended with G (sec. manu); A निर्भर. २४७३. '1) Emended
 with C; A "मार्त्तर्भका". २४८०. '1) Emended; A सुजिजिर्वा. २४८२. '1) A दूर-लण्डि.—') Emended; A जीवकृषि.
 २४८३. '1) A, २. २४८४. '1) Doubtful emendation; A सत्प्राधि'.

तं तथा विपुलारम्भमपि शाखादसंभ्रमम् । पवित्रिभुमुपैक्षिष्ट कौलीयानुद्यमो नृपः ॥२४८६॥
 पोषिते प्रेषितश्रीकैरुत्पिञ्जे विह्वलैविभिः । अयोदयहारपतिः प्रैषि विश्वभराभुजा ॥२४८७॥
 संगृह्णा चमूत्सेनं पुरे शंकरवर्मणः । प्रागोलंकारवक्रस्य पार्श्वमभावि लोटनः ॥२४८८॥
 अपि विप्रहराजाख्यः क्षुण्णः सुस्तलभूपतेः । भोजः सन्हरणं जन्मा च भुक्ती तेन सहागतौ ॥२४८९॥
 2490 अयोपह - र्थान एव तेषां स सत्वरः । मार्गं बहुविनोदङ्ग्यमेकेनाह्ला व्यलङ्घयत् ॥२४९०॥
 सयुध्यकन्याप्रथनासिद्धेर्यातो विधेयताम् । तदास्कन्दहतस्पन्दः स पलायिष्ट डामरः ॥२४९१॥
 सिन्धोर्मधुमतीमुक्ताभिया अन्तःस्थितं ततः । शिरःशिलामिधं कोहमथ तैरधिष्ठाभिये ॥२४९२॥
 गहने ब्रुजितः कोट्टे स्थितः किं वा स इत्यसौ । न निधिकाय हारेणो भ्राम्यन्दीर्घाक्ष मूमिषु ॥२४९३॥
 अयोपालम्भतुर्गारोहणस्मिन्नशङ्क्यत । दैवेनापि न भुभर्तुः प्रभावो निष्पराभवः ॥२४९४॥
 2495 उत्थानोन्मुखतां सर्वेष्वुत्पिञ्जे तत्र दस्यवः । पालवलासिमयो वर्षपृथक्कृत इवाभजन् ॥२४९५॥
 तैस्त्रिभुक्तादिभिर्गूढवैकुण्ठैरथ लोटनः । पार्श्वार्धहरिः पुनश्चक्रे मायाचतुरचाक्रिकः ॥२४९६॥
 पुरयामादिदध्यातससाध्यमथ पाषाताम् । पदे पदे कृच्छ्रगतं स्वपथ्यास्तमरक्षिषुः ॥२४९७॥
 दिक्चक्रे नियतेभ्राम्यन्त्यादयः स सर्वतः । कल्पार्ययोदयी ब्रह्मपुत्रः केतुरिवामवत् ॥२४९८॥
 आनैरमात्यैर्निर्बन्धे संघै कालानुरोधतः । मेने मडवराज्योर्गौ हारितेशालिला जैनैः ॥२४९९॥
 2500 असंयुक्तप्रतीकारतया रोहस्य वैरिषु । तदन्तरेषु संमन्थ्य धन्यं प्रास्थापयक्षुपः ॥२५००॥
 तत्कन्यापरोपिते कार्ये श्रीडां गच्छेत्तदस्थताम् । विपर्ययसमथ हाराधीश इत्यवध्याजजनः ॥२५०१॥
 भिक्षुर्महार्जुनस्वामीदेक एव त्रयस्त्वमी । संहता हन्त दुःसाधा द्युभ्येत्यलिलाः प्रजाः ॥२५०२॥
 हाराधिपस्त्वहेवाकव्यवहारो मशीपतेः । सिद्धिं स्वस्याप्रसिद्धाणि वाञ्छन्धयोद्यमोभवत् ॥२५०३॥
 एकाकी यः किल न भजते मुदतां भर्तृकार्ये नौदासीन्यं भयति च हवा बहधीने च तस्मिन् ।
 निर्हंवाकव्यवदन्तिया साध्यसिद्धिं किलेच्छंस्तद्गुण्यी प्रभवति परं नाल्पपुण्यस्य राज्ञः ॥२५०४॥
 2505 पञ्चचन्द्रे मुने तस्यानुजं राजोपवेशने । न्यधाषां पट्टचन्द्राख्यं सोप्यारब्धै विनिर्घेयौ ॥२५०५॥
 दिवाहृत्कादयो मुख्य - - - सह गायकैः । धन्यमेवान्वयुर्बाष्पाध्याये राजोपजीविनः ॥२५०६॥
 धन्याविषु तिलग्रामं कोटसिन्धुतटाभयम् । अथ - - - हारेणो ब्रह्मस्यः वृषपङ्कतीः ॥२५०७॥
 हठप्रवेशायोग्याजिमुख्यहेवाकवजितः । शोषचण्डिचतो पैर्यगम्भीरं स भयवहारत् ॥२५०८॥
 कुडारिकाविभिः कारवृद्धैर्मन्दिरपङ्कतीः । धन्यो मधुमतीतीरे नगरस्पर्धनीर्ध्वभात् ॥२५०९॥
 2510 निर्धर्मानं हुमसंबाधं सनिकेता वनस्थलीः । कटकं सर्वभोगाढ्यं शक्तः परिवृढो करोत् ॥२५१०॥
 देशे भूरितुषारोपहिमर्षी भाग्यसंपदा । भूमर्तुरभिवोग्यैव भूरभुजातुभुविता ॥२५११॥
 भुवनान्नतसंभारप्रेषणं विजयैविणः । हैराज्यमीलिताग्रेषि काले राज्ञो न खण्डितम् ॥२५१२॥

२४८८. १) Emended; A च दुर्लभ. २४८९. १) Emended; A हृन्मन्.—) Emended with C; A 'यता. २४९०. १) Thus A; perhaps read अयोपहस्या वस्यान; cf. viii. 2513; C अयोपहित वस्यान. २४९२. १) Conjectural reading; A 'अधिरम्भ-
 न्तिरतः; G (sec. manu) 'अथ अन्ते स्थित. २४९५. १) Doubtful emendation; A 'अथ. २४९६. १) Comp. for this name viii.
 2789. 2912. 8313.—) Emended; A वा हरिः; cf. viii. 2748. 2750. 2793. 2837.—) Emended; A 'किन्तु. २५०१. १) A
 तत्कन्या. २५०६. १) A does not indicate the lacuna; C दुस्साधारणैः. २५०७. १) Thus A; perhaps read with C अवस्थायवच्छद.

उत्थान एवोपहतिं भवे यावत्परास्तरम् । भारोद्विषीकृतवास्याकन्दः सान्तिवर्कपमाम् ॥२५१३॥

वीर्यपवासनिर्वेदाक्षितान्द्रीयबुधम् । स्थास्त्वं तोषयन्दायैः स्वैर्ये निये नृपथमूः ॥२५१४॥

इत्थं त्रिबनुराग्न्यासांतिष्ठन्निरपि निवृत्तेः । नैवादातुमशक्यन्त कटकैः कोटिसंभयाः ॥२५१५॥

2515

नेपां हि वीर्यभासारनितोधादीनि वृथ्यताम् । अप्रियाणि न जातानि दैन्यदाशीनि कानि चित् ॥२५१६॥

चिकीर्षवस्तुपारान्ते स्वविभूतिप्रकाशनम् । तस्युरङ्कुरितोलासाः पर्वता इव डामराः ॥२५१७॥

कुर्षि कृषीवलेवैदपाठमुत्सृज्य च द्विजैः । उत्पिञ्जसज्जैर्षोमेषु सर्वतः शस्त्रमादधे ॥२५१८॥

प्रतीक्षमाणाः प्रात्येयलयं मार्गभूताम् । दारदास्तुरगानीकैः सज्जैस्तस्थुर्जिगीषवः ॥२५१९॥

मिहिकासंहतेः कालानुलतलपाकनेर्दधत् । पातभीतिं जनो राजसेना शश्वद्वेषत ॥२५२०॥

2520

इत्थं प्रत्यर्थासामर्थ्यपरमार्थापरीक्षणात् । क्षमाभृन्मिथैवमारमे संदेहं च जयेभजन् ॥२५२१॥

वैदग्ध्यद्विधमनसामयमेक एव कोप्यस्ति वञ्चनविधेरुचितः प्रकारः ।

येनात्मना किल विशद्विगतशक्त्यस्ते मुग्धेपि धैरिणि विचारहतोद्यमाः स्युः ॥२५२२॥

मयादमात्रसाराद्यस्त्रसेव्यारिकरादरेः । स्वयैव तस्य विद्ध्येत सिद्धिचिन्तान्धया धिया ॥२५२३॥

विध्येदाभु शिलीमुखैः प्रवितरेत्पक्षैरवस्कन्दनं बध्नीयाच्चदिवं गुणैः परिकरैर्मिथ्या प्रसिद्धैरिति ।

स्यावेदम्वरुहं द्विपस्य भयकृचिन्तासहैः साहसं प्रत्युहेत ततो निरैरपवनेरप्येतदुन्मूलने ॥२५२४॥

लोठनायैर्हि कृपाहांस्त्रिस्त्रीर्गैस्तैः कथंचन । प्रातेलंकारचक्रेषु राज्यमन्त्राणि निर्मितम् ॥२५२५॥

2525

मिथैव यथिना कन्या स्वयूचैः कथमन्यथा । तस्मिन्नमन्दमास्कन्द धावन्नाराधिपो ददौ ॥२५२६॥

प्रत्यवस्थित्यसामर्थ्यात्ततः कोटौ व्यसर्जयत् । स राजबीजिनस्तांश्च परेषुः स्वयमन्वगान् ॥२५२७॥

कोट्वाहिः सलिलस्यान्तः कृशोऽयं पृष्ठैर्ध्वभाक् । स तैर्वैसारिण्यास्ययो वक इवैक्षयत् ॥२५२८॥

निःसामर्थ्ये तद्विलोक्य गजागारमिवागजम् । तस्यजुर्विजयाशंसां भयं चोद्वहन्दादि ॥२५२९॥

ततः शरैर्दृष्टैर्ध्वभाक्प्राथेतो विरोधिनः । अर्णसो रक्षणमितो रक्षया यन्त्रोपला इतः ॥२५३०॥

2530

इत्थं स तैरभिदधैर्दादाय डामरः । मेने स्वगुमिमावार्था न युजे बद्धनिश्चयः ॥२५३१॥युग्मम् ॥

ततः कन्दलितास्कन्दे निलप्राप्ते द्विपदले । प्रतीकाराक्षमे दस्यौ ते चिन्ताक्षामतां दधुः ॥२५३२॥

विश्रवाविबुधपञ्चासौष्ट्रो लोठनः पुनः । डामरं कृत्यसंपूर्णमगूढं तमगृहत् ॥२५३३॥

भोजंस्नूद्विजितं यज्ञो श्रेष्ठो रोहिति बुबन् । हज्जा पितृभ्यं तं व्याजस्तुत्या नित्यमुपाचरत् ॥२५३४॥

विमुखे लोठनेकुण्डशास्त्रस्तव नु सान्त्वयैः । मेने मन्त्रज्ञतां किञ्चित्सोवार्तिष्टं च संविदि ॥२५३५॥

2535

हन्यान्मां भूमृदित्येव यतेश्वेतेषु संत्यजेत् । नास्मानुक्स्वेत्यरौरसीस्त पितृभ्यं गमनार्थनात् ॥२५३६॥

स्वव्यस्माद्य च सर्वेषु वेष्टितेषूकटा द्विषः । पृष्ठकोपमसंभाव्य कुतश्चिन्धिष्यलोद्यमाः ॥२५३७॥

२५१३. '1) Doubtful emendation; A एवोपह'नवे; C एवोपहस'नवे.—') Emended; A 'कन्द' सान्ति' (the letter स is of unusual shape and resembles ह) ; C सान्तिवर्कपमाम्. २५१४. '1) Emended; A चलितां; another possible emendation would be चलिता इत्यवुधम् । स्थास्त्वं. २५१५. '1) Emended; A संघावाः. २५२०. '1) Emended with G (sec. manu); A द्विपिका'. २५२५. '1) Thus A; cf. कर्णाडका' viii. 2485, २५२५. '1) Emended; A कृपोषः.—') Emended with C; A तैर्वैसारज'. २५३१. '1) Emended; A शरैर्दृष्टैर्ध्वभाक्. २५३२. '1) Emended; A तैरभिदधैर्दादा; C तैरभिदधैर्दादा'वा'.—') A, २. २५३४. '1) Emended; A भोजं; R भोजो. २५३५. '1) Emended; A सान्त्वयैः.—') Doubtful emendation; A 'संघातिष्ट' च; C 'संघातिष्ट सं'.

- यथादिदभ्युः सिधेयत्तदेकं त्यज मामितः । अन्याल्लवण्यानामीध द्रदो वा जवेनं वः ॥२५३८॥
 बन्धनं त्वपनेष्यामि युक्तमित्युक्तवांध तम् । डामरं विदधे किंचिदिव सांमत्यमाभितम् ॥२५३९॥
 2540 विमोक्षयामि क्षपायां स्वामद्य धेवं वेति तं ब्रुवन् । स स्वसंक्षीणदाक्षिण्यो विप्रलेभे प्रतिसगम् ॥२५४०॥
 भव्यरोधे छदुरस्यैर्यथावदकृतेरभिः । बाह्यप्रामादतैस्ते त्वहान्यस्यबाहवन् ॥२५४१॥
 दुरुदकर्मयाशङ्क्य समयं ते व्यजिज्ञपन् । धन्यादयोहितैः संधिधिधेय इति भूपतिम् ॥२५४२॥
 तैस्तैर्मितैः संधानमविधेयं विदधृषः । तानादिदेश कर्तव्यं कोडाहालकवेष्टनम् ॥ २५४३ ॥
 संदिदेश च दायारा बन्धनस्थयातिमागताः । निजास्पदे ताञ्जहति दणोस्कोधेय डामरे ॥ २५४४ ॥
 2545 भूस्था कजोरेत्यारम्भानिष्ठा निःसौष्ठवा भुवम् । क्रियातिपच्युपालम्भैर्यास्यामोनुशयं विशाम् ॥२५४५॥ ॥
 नात्यक्षद्वयं देवश्चेत्सप्राज्ञान्युद्यमं ततः । दुग्धप्रवाहं प्राप्यस्सं भुख्येव्योऽपि तप्यते ॥२५४६॥
 प्राप्तव्यं प्राप्तवान्सर्वो निजैः कृष्यैः शुभाशुभैः । क्रियातिपत्तिर्लोकैर्ब्रैलोक्यं तु मुखेर्व्यते ॥२५४७॥
 पादेषु पक्षेषु च सत्त्व मोक्ष्यां न व्योम्नि वा पक्षपिपीतकस्य ।
 पङ्कजवक्ष्यङ्कमणं तु तर्ते किं संपदा स्यान्नियमे गतीनाम् ॥२५४८॥
 सहस्रपादस्य गतेर्मित्तमनूरुभावव्येरुणः प्रजातः ।
 तस्यामविष्यपादि पादयुग्मं ततोधिकं तत्किमिवाकरिष्यत् ॥२५४९॥
 2550 उपेक्ष्य साक्षितां तस्मात्कृत्स्नं कोट्टं विवेष्टव्यताम् । प्रयातु तत्रैवास्माकं तेषां च पुरुषायुषम् ॥२५५०॥
 अविभ्रान्तो वातो दहन इव सोयं जनयति प्रसक्तिं सातत्याहलयति कुलाग्नीनजं जलम् ।
 प्रसूते कृत्येषु व्यवसितिरनिर्व्यङ्ग्यद्वन्द्वता फलावाप्तिं लोके प्रतिकलमसंभाव्यविभवाम् ॥२५५१॥
 क्रूरां नरपतेराज्ञां भुक्त्वा धन्यादवस्ततः । कोट्टप्रतोलीं कूर्तं तं स्वत्काप्यादरुहुर्जवात् ॥२५५२॥
 कथं युद्धं विधास्यन्ति कथं स्थास्यन्ति वेति तान् । शरान्कारन्तः कोट्टस्था यावत्प्रैक्षन्त कौतुकात् ॥२५५३॥
 अधः सोऽप्यूर्ध्वगान्युदैर्निष्पीद्य निविडैर्व्यधात् । धन्यः प्रदेशं तावत् न निकैतैः पत्नोपमम् ॥२५५४॥ युग्मम् ॥
 2555 अविभ्रान्तैस्ततः संख्यैरसंख्येयधमक्षयः । प्रतिक्षणं प्रवृत्ते सैन्ययोऽहमयोरपि ॥२५५५॥
 परेषुः शारदां दृष्ट्वा संप्राप्ते गर्गनन्दनः । संक्रन्दनपुरीषैरवृद्धिं योर्ध्वैर्हैर्व्यधात् ॥२५५६॥
 अलंकारामिधो बाह्यराजस्थानाधिकारमाक् । अधृष्योमानुषैर्युद्धैर्विरुद्धान्वद्धावधीन् ॥२५५७॥
 क्व भूधरचरैः स्पर्धां वक्ष्यथातलचारिणाम् । तथापि धृतनायन्वानन्त्यं विन्त्यमविन्त्यकृत् ॥२५५८॥
 अलपीयांसः कोट्टनिष्ठा भूमिष्ठाः कटकाश्रयाः । अतः पूर्वं बहून्प्रन्तोप्यासन्कृत्याल्पया क्षताः ॥२५५९॥
 2560 श्लिष्टशरारिपटं द्विजैः पीडितमाहवैः । मीलिताक्षमिव त्रासात्ततो दुर्गमजायत ॥२५६०॥
 गोमृषेद्वान्तस्यैधमुखच्छिद्रानुसारिणः । धन्यादीन्वीक्ष्य विश्वासं कोट्टस्था नोपलेभिरे ॥२५६१॥
 निद्राच्छेदार्थमन्योन्यं कोट्टान्तो नास्वपसिषि । स्वपन्तोऽङ्घ्रि तु निःशब्दभून्त्यं कोट्टमसीदृशन् ॥२५६२॥

२५३८. ^१) Emended with G (sec. manu); A वा येन; C बवेन. २५४०. ^१) Emended with C; A द्यो.—^२) Emended with C; सव्यसङ्घि. २५४५. ^१) A करोप्या; C करोप्या.—^२) Could be read in A also "निद्राभि".—^३) A "स्यामो" शब्दं C "स्यामो" संशय. २५४६. ^१) Emended; A प्राप्यन्त. २५४७. ^१) Emended; A "लोकं" "लोकैः"; C "लोकैः" वि. २५४८. ^१) Emended with G (sec. manu); A गर्ज. २५५१. ^१) Emended; A "यैरेवन्त. २५५३. ^१) Thus A; perhaps read अषःस्थो.—^२) A. २. २५५६. ^१) Emended with G (sec. manu); A "वीर्योर्ध्वैर्हृदि हतैः"

निशासु तप्तस्थूतना यामनूर्यवैरपि । चटकाः कोटरगता मेघशङ्खैरिवाचसन् ॥२५६३॥

अहर्निशं भ्रमन्तीभिर्नीभिः संदृढपावसः । तान्समभ्रमयन्सर्वप्रकारं राजसैनिकाः ॥२५६४॥

ते दृढपावसस्तर्पशोर्वा कंचिद्विषेहिरे । निःसंचारास्तु संस्तीणे भोक्तव्ये कैव्यमाययुः ॥२५६५॥

2565

बुभुक्षयः क्षमापयोग्याभोग्याभ्याग्नोर्जितास्ततः । कद्वैर्नृपदायादा अशानार्शसमं व्यधुः ॥२५६६॥

दुरे स्वर्षास्तु निस्तीर्णाः क्षुधितास्तेषिकं व्यधुः । भूमर्तुर्भोगभाभिभो भृत्येभ्योप्यन्वहं स्पृहाम् ॥२५६७॥

व्युरेवस्वस्माद्ध पर्याप्तमकार्षमिति भाषिणम् । भोजं व्यधान्मध्यमृङ्गे दुर्यस्याय स तं पृथक् ॥२५६८॥

एकस्य वार्द्धकाद्देहवापुष्वत्वादपरस्व च । जानस्योग्यतां मेने हैराज्याहं तमेव सः ॥२५६९॥

विनामुं चानयोः सव्यक्स्तरम्भेरस्य वैरिणः । इति मिथ्या प्रथां निन्ये तद्विनिःसरणं वक्षिः ॥२५७०॥

2570

कान्तालंकारचक्रस्य काङ्क्षन्ती क्षयमित्तरी । चक्षुरागात्पृष्ठचन्द्रे सान्द्रक्षेहाहतां गता ॥२५७१॥

बहिराभ्यन्तरं भेदं नयन्ती मन्त्रमायवौ । सान्द्रहणेः कर्णसराणि सर्वमन्विष्यतोन्वहम् ॥२५७२॥ युग्मम् ॥

रागभ्रान्ताम्वितभियः प्रतिभेदभयेन सः । तस्य प्रकाशयन्नेनां गन्तुं तु पार्थनां व्यधात् ॥२५७३॥

क्षमावाडिशितोपेक्षो मैत्रीस्यैवै मुदं भजन् । नागः सागस्यपि इधे बोधिसत्त्व इव क्रुधम् ॥२५७४॥

प्रियामन्युः सरागेण मृत्युहेतुर्महानपि । हृदि विस्मर्यते पृष्ठे शरभेणेव वारणः ॥२५७५॥

2575

अथ प्रस्थापितो भोजः क्षमारिशिविरान्तरात् । यातप्रायोप्यलंकारतनयेनानुयायिना ॥२५७६॥

क्षोहेच्छया मयाहापि ध्वस्तसत्त्वेन सत्वरम् । व्यावृत्त्यादोपितो भूयः कोद्वस्थस्यान्तिकं पितुः ॥२५७७॥ युग्मम् ॥

निर्भर्त्स्यं पुत्रं गन्तासि श्वो निशीत्यभिधाय तम् । उन्नमस्थापयस्तोक्त्रि यात इत्यखिलान्वहन् ॥२५७८॥

शोचल्यानिधयादेकः प्रायाद्वी श्वः प्रयास्यतः । बोधितैरथ धन्याधिरजागर्ग्यलितैर्निशि ॥२५७९॥

प्रस्थास्तुः स निशीथेय कोद्वहालाद्यलोकयत् । जापतः कटके सर्वान्परितो रीपितानले ॥२५८०॥

2580

प्रकाश्य वक्षिना दुर्गे प्रतीलीनिर्गतो यथा । पिपीलकोप्यलक्ष्यत्वं नोन्मुखानां हिषां ब्रजेत् ॥२५८१॥

ज्वालाप्रकाशचान्दल्याहिलोला इव रक्षिताः । न्यबेधन्मूर्धकम्पेन सान्द्रहणिं साहसाद्गृहाः ॥२५८२॥

तद्वन्तुमक्षमं शिषं क्षपापाके स डामरः । अधोवातीतरच्छ्रमालिङ्गितवटाकरम् ॥२५८३॥

क्षेमराजाभिधानेन डामरेशेन सोंत्थितः । शिलां वितर्दिकानुल्यामध्यास्त श्रद्धमध्यगाम् ॥२५८४॥

आदृष्टासनमात्रे तां पथोमां पातभीतिनः । निर्भिद्वी पञ्चरात्रीस्तावत्प्रायश्चित्तमुभौ ॥२५८५॥

2585

निर्वर्तितप्राणयात्री करस्थेः सज्जुपिण्डकैः । तत एव व्यजहतां विष्टां नीडार्द्रिवाण्डजौ ॥२५८६॥

अव्यक्तव्याकृती चित्रावृत्रिताविष तौ स्थितौ । वीर्यारिकटके लक्ष्मीं पृष्ठाद्विस्मयमीवतुः ॥२५८७॥

तयोराभीयत स्कीतशीतविस्मृतिकारिणा । जयसिंहप्रतापाप्रिसंतापेनोपकारिता ॥२५८८॥

पठेक्षि तत्र निःशोबीभूतभोक्तव्ययोरथ । क्षतक्षार इवारम्भि मुषारं वार्धितुं वक्षैः ॥२५८९॥

अगृह्यतोविने दन्तवीणावाद्योद्यमे तथा । शीतासादितसादेन पाणिवादेन क्षप्रता ॥२५९०॥

2590

२५६४. ') Emended with C; A तान्ससम्भ्रम'. २५६५. ') The letter च is indistinctly written; C 'चोव'; R 'चोव'. २५६६. ') Emended; A 'सर्वप्रकारः'. २५७२. ') A, २. २५७३. ') Emended with C; A प्राका'. २५७५. ') A 'विशिरा'. २५७७. ') A, २. २५७८. ') Emended with C; A निभर्त्स्य. २५८१. ') Emended; A 'प्रकाशं प्राक'. २५८६. ') Emended; A 'व्यजः'. २५९०. ') Emended with C; A पाणिवादेन.

- तावन्विनयतामय भुष्कीताभिहतौ भुवम् । पतिव्यावोरिकटके पाशबद्धविषाण्डजौ ॥२५९१॥
 क पुरकुर्वः कस्य वावां विदितौ यो विनिर्हरेत् । ततः पङ्कान्तरामगौ वृषपः कलमावि ॥२५९२॥
 विषमस्यावधेत्थं तौ नक्तमभ्यर्थं डामरः । आरोप्य रज्ज्वावसथे भून्वे स्थापयति स्म सः ॥२५९३॥
 2595 कृतशीतप्रतीकादौ पलालानलसेवनैः । दुःखं व्यस्मरतां तत्र निव्रया चिरलम्बया ॥२५९४॥
 ततोऽप्यधिका व्यापङ्गेने लोटनविप्रहौ । अवभृष्यौ जनास्तिग्धां गिरम्यापनुर्न यौ ॥२५९५॥
 यत्रकोद्ववपूपादि तयोः सतुषमभतोः । गात्रैर्वस्त्रैश्च वैवर्ण्यं शुद्धिवन्धनतया दधे ॥२५९६॥
 धन्योल्लंकारश्चक्रस्य क्षीणभोज्यस्य सर्वतः । स्वीचकाराचदानेन तुल्यौ होल्यशस्करौ ॥२५९७॥
 ततः स दूतैर्विकेतुमङ्गीचके नृपादिषः । बुभुक्षाभुभितो भृत्यभेदभौतश्च डामरः ॥२५९८॥
 हुस्तरव्यापदुत्रेकद्रुतसस्वतायत्यजत् । पापोपतिप्रतश्चित्तमधर्माकीर्तिताध्वसम् ॥२५९९॥
 2600 भूतेर्विह्विच्छेयस्थापनात्स्वस्य रक्षणम् । ख्यातिभुञ्जै विकीर्षुश्च कुशकाशावलम्बनम् ॥२६००॥
 भृत्यस्योदयनाख्यस्य धिया प्रच्छादितं तथा । ररक्ष सान्द्राणि भोजं हौ तु दातुं स तत्त्वरे ॥२६०१॥
 तं विना च तयोर्भूपाण्डं जानन्नसांप्रतम् । अबाधं स्वस्य चाशेषकृत्यं युक्तमन्यत ॥२६०२॥
 भोज्याभावंकृतां तस्य व्यापदं तच्च मन्त्रितम् । तदा नाशसिपुर्धन्यादयः संधिं विधित्सवः ॥२६०३॥
 मियाश्चिल्लिया तेषां कस्माद्विदभवत्ततः । किं पुनस्तेन दयादह्ये दातुं प्रतिश्रुते ॥२६०४॥
 2605 देयविभ्राणनानीकोत्थानादिपणसिद्धये । भ्रातृव्यमनयद्वन्द्वः कल्याणमवकल्यताम् ॥२६०५॥
 प्रबन्धं निर्बन्धरिमुपचरञ्छादितरुषं महाहिं संगृह्यत्यकुटिलचेष्टं व्यवहरन् ।
 स भूमिः सिद्धीनां दधतुवितकर्तव्यपरतां भवेद्योनिर्व्यूहावपि सुदृढसंरम्भरभसः ॥२६०६॥
 दुःखैर्विप्रत्रासौत्तरपसारितसौष्ठवाः । तदा संरम्भशैथिल्यं भूभृङ्ग्याः प्रवेदिरे ॥२६०७॥
 स सत्यं सन्निवेशप्राप्यः संप्रहरीतुं प्रगल्भते । कथाशरीरमिव यो निर्व्यूहौ कार्यमाकुलम् ॥२६०८॥
 संधिं निबद्धं विशाव सैनिकाः स्वगृहोन्मुखाः । उपेक्ष्य स्वामिदाक्षिण्यं क्षणादेवप्रतस्थिरे ॥२६०९॥
 2610 तद्विहीतमवाप्याहं लब्धव्यः कार्यमन्यतः । धन्यायाः स्वल्पसैन्यत्वादासन्कृच्छ्रगतासवः ॥२६१०॥
 प्रतोलीकीर्तितरुशः प्रार्थितागमनाशया । तदहः सोभियोक्तृस्तानददत्तावतापयत् ॥२६११॥
 रथाङ्गाक्रान्दिनी राविस्तेषां कृच्छ्रेण सावमत् । विना जीवितसंन्यासमन्यरकार्यमपश्यताम् ॥२६१२॥
 प्रयत्नसंभूते कृत्ये नष्टे मन्दतया धियः । अस्मत्संभाषनादुरीकृतवाक्यादरं प्रभुम् ॥२६१३॥
 नष्टानुशोचनव्याजात्सत्तुल्यनुपहासिनः । सद्यं नो धृतं दुःस्वीकरिष्यन्त्यन्यमन्त्रिणः ॥२६१४॥
 2615 सद्यो यात्रातारतम्यासाध्यन्तो नस्त्रपार्थणम् । कार्यनिष्ठामपश्यन्तः कुर्युर्वैत्यपरेषुवन् ॥२६१५॥
 मायामेतां निहितवांस्तैः संमन्य नृपाहितैः । सिद्धसाध्योधुना दस्युर्वैस्यस्मान्धुर्न स्थितः ॥२६१६॥
 अल्पेतरास्तु संकलपानेर्षं तेषां वितम्बताम् । दत्तानन्ततनुज्यानिः प्रभाता सा विभावि ॥२६१७॥ कुलकम् ॥
 प्राक्केथ राजस्थानीयोल्लंकारः साहसौख्यकः । डामरं कोद्वमाद्य निन्ये नयमयैर्विशम् ॥२६१८॥
 पकाहं गमने सोढविलम्बस्त्र वासरे । लोटनं क्षीणदाक्षिण्यः स गच्छेत्सब्रवीत्सुकुटम् ॥२६१९॥

२५९१. ') Emended; A अनभिल्लिग्धां. २५९७. ') Emended; A 'भोजस्व. २६०१. ') Emended; A भोजभाष'.
 २६११. ') Emended with G (sec. manu); A 'कानि'. २६१५. ') Emended with C; A 'पश्यन्त. २६१६. ') Emended;
 A लोभने.

उपन्यास्यंस्ततस्तस्य म्लानिप्रक्षालनक्षमम् । मानिनः केपि कर्तव्यं कीर्तिव्ययनिर्वाणम् ॥२६२०॥ 2620

कालः सोयं सकलजननालोचनभ्रान्तहायी नित्यालोकप्रकटनपटुः किंतु सत्सन्धिपाणाम् ।

अभ्रहयामाहुतमसिलता स्वर्धुसंततापि व्यक्तं सर्किं दिशति रभसान्मण्डलेनोष्णभातोः ॥२६२१॥

संप्राप्तुयन्ति ननु मण्डलमेकमेव क्षमाया जये समरसीमि वपुस्तु हित्वा ।

स्रग्दंभुमण्डलमथाभिमतानि कामं येमार्हनिर्जरवधूकुचमण्डलानि ॥२६२२॥

नास्मिन्संततवेष्टनोल्बणतलैस्तल्पैरुदेति व्यथा मन्थिभ्यश्चलितैर्न चातमसुभिर्मर्मव्यथा जन्यते ।

क्रन्दद्वन्द्वज्वलनादचकितस्त्वान्तं न वा स्थीयते नन्वेतन्मरणं सुखस्य ह्यभागा काप्येव संप्राप्तिभूः ॥२६२३॥

मर्गिः खड्गलताविज्ञानगहनैर्यातः पिता ते दिवं भ्रातृभ्यामसिधेनुकण्टकवने भ्रान्तस्वाभिता सन्नतिः ।

वंशक्षुण्णमिमं निषेध्य रभसाद्वानमुसज्जया वृत्त्या व्योसि विशार्कमण्डलमिह स्वान्तं चतेजस्विनाम् ॥२६२४॥

साम्राज्यं विधिनोपनीतमसकृत्कैम्येन यद्धारितं तत्रापि प्रशमोचिने वयसि यत्संचेष्टितं बालवत् ।

प्रायश्चित्तममुष्य लभ्यमधुना तद्वैधसापादितं मा भूत्राज्यमिवैतद्व्यवृत्तं कर्तव्यमूकस्य ते ॥२६२५॥ 2625

राज्यं प्राप्तमपि प्रनष्टमसमोच्छिष्टाशानैर्यापितः कालः सर्वजनक्षयस्य विषये याता स्थितिर्हेतुताम् ।

इत्यासीत्किमिचोचितं प्रभवतो भिक्षाचरक्षमापतेर्निर्व्यूढं तु तदस्य देहविरतौ येनैव सर्वोत्ततः ॥२६२६॥

स तथोत्तेजितोऽप्योजो नारदे तेजसोज्झितः । न ज्वलस्यमिसङ्ग्रेपि निर्वायं वानरेऽनधनम् ॥२६२७॥

शान्ताहेतुस्तु संवृत्तनिद्राभङ्ग इवार्भकः । ऐच्छदुष्टाज्ञयेहेनो रोदितुं प्रसूताधरम् ॥२६२८॥

डामरेणापितं नेतुं प्रवृत्तास्तं नृपाभिताः । तादृशं वीक्ष्य कारुण्वादैर्याधानार्थमभ्यधुः ॥२६२९॥

मा विपीद न देवय्यं दयाचन्द्रोदयोऽज्ज्वले । इति प्ररोहति स्वैरं विकारतमिरान्धता ॥२६३०॥ 2630

स सौजन्यसुधासिन्धुः स स्थिरत्वद्वाराचलः । स प्रपञ्चार्तिस्तापच्छेदचन्द्रनपादपः ॥२६३१॥

पुण्यां पुष्टां च संलक्ष्य शरदीय शुवाहिनीम् । मूर्तिं तस्योल्बणं चेतः समाधारयत एव ते ॥२६३२॥

निष्कलङ्कैर्वैश्वर्यैर्निर्विशेषं समाजयन् । चारित्र्यं लाघवभुवो ह्रियस्त्वां सोपनेष्यति ॥२६३३॥

अपकर्तृन्विषममन्त्रयमानः परानपि । क्षमापरीक्षाहेतुत्वात्स वेत्ति क्षुपकारिणः ॥२६३४॥

उत्तेजित इष्टसैलौलस्यूतकूर्चो गृहान्तः । व्यालम्बकम्बलो गोष्ठाहृदोऽस इव निर्वयौ ॥२६३५॥ 2635

निर्मूर्ण्यं म्लानजीर्णवज्रशस्त्रं निरीक्ष्य तम् । युग्याधिकृष्टमाथान्तं धन्यो ह्रीनश्रतां रपे ॥२६३६॥

दीर्घास्पन्देक्षणं कृक्षचनकूर्वांसविग्रहम् । व्यलोकयद्योलोकमिव नष्टं गुहागृहान् ॥२६३७॥

देजे शैलश्चलद्भ्रस्तेः शिबिरोरीपितानलः । भूप्रतापस्वर्णस्य कषाहमस्वमिवागतः ॥२६३८॥

स्कन्धावारे गते वर्षसुषारं प्रसभं नभः । अमर्त्यभावे भूमर्तुर्विशां लिच्छेद संशयम् ॥२६३९॥

प्राक्तेरपतेद्धिमं तावन्म्रियेरन्मुडिगाः क्षणात् । पिष्टातकान्तर्गतैः प्रविष्टा इव सैनिकाः ॥२६४०॥ 2640

एवमेकाक्षविशेषे दशम्यां भुक्कफाल्गुने । न्यूनाम्बषष्टिदेशीयो निषडो लोटनः पुनः ॥२६४१॥

दीर्घपत्रासादायातं सरक्तं कटकं पुनः । निर्ममो हर्म्यमुत्तुङ्गमाहरोह महीपतिः ॥२६४२॥

२६२०. ') Emended; A उपन्यास्यंस्त. २६२८. ') A, gloss शान्ता अहन्ता अहंभाषो बल्ल. २६३०. ') Emended; A देवय्य. २६३७. ') Emended; A 'कूर्च' ल. २६३८. ') A 'पिबितो'. २६३९. ') A स्कन्धावारे. २६४०. ') Emended with G (sec. manu); A प्राच्छेद. २६४१. ') A 'काल्पुणे'.

- प्रयोजितं दानमानसंभाषणविलोकनैः । संतोष्य व्यसृजस्तेन्य धन्यादीन्प्रैक्षतागतान् ॥ २६४३ ॥
 २६४५ तेषां पुनश्च दोर्हन्त्रमूले क्षिप्तकरं भटैः । न्यस्तेनानासिकं वासःप्रान्तेनाच्छादिताननम् ॥ २६४४ ॥
 निर्भूषणभोत्रपालिप्रविष्टैः दमभूलोमभिः । बलक्षरैः प्रव्यक्तकार्यक्षेपैः कणोलयोः ॥ २६४५ ॥
 उद्यावचोक्तिमुखरे पौरलोकेन्तरान्तरा । व्यापारबन्तं नेत्रान्नी दीनस्तिमिततारकी ॥ २६४६ ॥
 कान्तयैव्यभीह्रान्तिशुदलरमीकटाक्षितम् । वेपमानविनिद्राङ्गं गां शीतेनार्द्रितामिव ॥ २६४७ ॥
 भ्रान्तामिव क्ष्मां पर्यस्तानिवाश्रीन्पतितामिव । विदन्तं च दिवं शोष - - - रदच्छदम् ॥ २६४८ ॥
 दैविको धान्नरायोस्तु धान्नं चोयं प्रवर्तताम् । राजीकोभ्यर्णतां यातं वाता वा जहयन्निवहम् ॥ २६४९ ॥
 २६५० सर्वोपकारकृत्राज्ञः स्यास्यामि पुरतः कथम् । पदानि संनिरुपानं निर्धारयेति पदे पदे ॥ २६५० ॥ भन्तुर्गुलम् ॥
 बहुलोकावृततया स्तोकसंतक्षयमैक्षत । प्रतीहारैरयात्रेद्यमानं लोटनमङ्गने ॥ २६५१ ॥ कुलकम् ॥
 भूतसंज्ञया वित्तीर्णोऽज्ञो राज्ञा तामारोह सः । सर्वां पारिप्रव्याम्भोजामिव प्रेक्षकलोचनैः ॥ २६५२ ॥
 रष्टया निर्दिष्टपार्श्वोर्वीर्यस्थितिः पृथ्वीभुजस्ततः । अस्यास्तीक्ष्णितिक्षिप्तजानुर्भ्रूङ्गिपङ्कजे ॥ २६५३ ॥
 हस्ताम्बुजाभ्यामालम्ब्य ललाटतटमानतम् । सस्नाट्संभ्रमनमस्य तस्योदनमयच्छिरः ॥ २६५४ ॥
 २६५५ रजौषधीनुषोः स्पर्शः पाण्योस्तापं स चेतसः । दौर्भाग्यमहरहेहाश्वस्य श्रीलण्डस्थितलः ॥ २६५५ ॥
 पुण्यानुभावात्कारुण्यभाजो भूमर्तुरञ्जसा । विषम्भसंभावयया स क्षणात्स्वस्थो हवि ॥ २६५६ ॥
 मा मैत्रीरिति ह्रोक्तेः छलं संपाप्यसीति वाक् । अगाम्भीर्येण भवेद्य मन्वुर्न स्वयि सोधुर्ना ॥ २६५७ ॥
 इत्युक्ते पुन्यैराणां भवेदुद्घाटनं कृतम् । बान्धवो न स्वयमित्यस्मिन्परीहास इव क्षणे ॥ २६५८ ॥
 २६६० क्रिडोतीनि स्वप्रतापप्रभावाभाषणं भवेत् । ध्यात्वेति भूभृद्भूषस्य नाप्यायं तु गिराकरोत् ॥ २६५९ ॥ तिलकम् ॥
 अभवार्थनया पावरी स्पृष्टुं नमयतः शिरः । संस्पर्शं मौलिषु पुनर्विग्रहस्याङ्गिकाकरोत् ॥ २६६० ॥
 का योग्यता सक्तियायां ममेति वदता बलात् । अजिघ्रहस्तिपतृव्येण ताम्बूलं स्वकरार्पितम् ॥ २६६१ ॥
 नम्रं हारेणमूत्रेभूषणमो व इति सस्मितम् । धन्यं षष्ठं च स्पर्शं प्रष्टं सव्येन बाहुना ॥ २६६२ ॥
 दाक्ष्यदाक्षिण्यागाम्भीर्येविनयाधैर्यिभाव्य तम् । भूभृदुषैः परीतं स्वं लोटनोमन्यतावरम् ॥ २६६३ ॥
 भाविद्य सान्त्वनं धन्यमुखेनाथ प्रपानतम् । पितृव्यं प्राहिणोद्दिहम भाजिष्णु विनयाञ्जलिः ॥ २६६४ ॥
 २६६५ अभियोगे य एवास्व नीती विन्यस्यतो दृशम् । मुखरागः स एवाभूत्कलात्रामावबिभ्रुतः ॥ २६६५ ॥
 नादानि वाडवशिखिकथनेन तापं दौत्यं हिमाद्रिपयसा विश्रुता न चाधिः ।
 कश्चिद्भरभरमनां सततं विषादकाले प्रमोदसमये च समोनुभावः ॥ २६६६ ॥
 प्रीतिर्यैर्विज्ञातियोग्यैषोपचारैरकृत्रिमैः । क्रमाव्राजाहरलज्जां वीरुषधंशजीवयोः ॥ २६६७ ॥
 दायादोऽहयादेव राष्ट्रे कृष्टेपि मन्त्रवित् । भोजेनेतिस्त्रसपस्य दन्तं सोन्तरविम्वयन् ॥ २६६८ ॥
 प्रवासायासमीत्या सैस्त्वक्त संरम्भसंभ्रमैः । जिगीर्षुर्विद्विषच्छेषैश्चक्रे यक्षिप्रजागरः ॥ २६६९ ॥
 २६७० सान्द्राणिः स तु निर्लेपिणः श्रद्धाच्छून्यगृहे वसन् । पितृव्यविग्रहोदन्तमुपलेभे न कंचन ॥ २६७० ॥

२६४५. ^१) A वलक्ष. २६४६. ^१) Emended with C; A 'पतितामिव.'—) Thus A; C supplements शोषहस्युत्तर. २६४९. ^१) Emended with C; A दैविकोभ्यर्ण. २६५५. ^१) Emended; A 'हृष्यास्व'; C 'हृष्यास्व'. २६५७. ^१) Emended with G (acc. manu); A मन्वुना स्वयि साधुना. २६५८. ^१) Emended; A चणं पुं. २६५९. ^१) Emended; A 'कृषिना. २६६८. ^१) Conjectural reading; A भोजनोत्पिष्ट. २६७०. ^१) Emended; A सन्ध्या.—) Emended; A विसीर्ष.

राजगृहं स्वल्कारं डामरान्तिकमागतम् । पृष्ठाक्ष्याभवद्रोहोहसंभावनस्तदा ॥२६७१॥
 ददर्श च क्रमादूरतया दुर्लक्ष्यविवृतित् । स्कन्धावारं वद्धभानं मागे नगरगामिनि ॥२६७२॥
 भ्रजानेन विदूरत्वास्तितृष्येणाश्रितं ततः । युग्यं चासौ धन्यपष्टयुग्ययोरन्तरैस्ततः ॥२६७३॥
 अचिन्त्ययक्ष को हेतुः कटकप्रस्थितेरितः । युग्यारुढश्च कोय स्यात्तृतीयो धन्यपष्टयोः ॥२६७४॥
 पृष्ठस्तेनावदत्कश्चित्पामरोध प्रमोदभाक् । संधिनिर्वहो नगरं गतौ लोटनविप्रहो ॥२६७५॥ 2675
 संदेहीजहतद्रोहो भयमुन्मुलतां भजेत् । ज्ञातिक्लेहेन तस्यासीन्मुदूर्तमपहस्तितम् ॥२६७६॥
 सैन्यं गतं धून्यतया मिलितैर्विहयैः सरित् । रुचज्जिस्तेन तौ नीतौ क्रन्दन्तीव व्यकल्प्यत ॥२६७७॥
 लवन्त्य एव मे दध्याद्यास्वेहस्यमवेत्य ते । पुनर्नयेयुर्धन्यायाः क्रमादभ्यावधेति सः ॥२६७८॥
 स्वं नेतुं पार्थिवचर्मं प्रत्यावृत्तां निनाक्षिमीम् । भुनेन्तरामन्तरा घोषे भिक्षुरागामशङ्कत ॥२६७९॥
 अथाजायत जीमूतवित्तीर्णतिमिरं जगत् । वन्यं मध्यदिनेनेव निशीथव्ययितभिया ॥२६८०॥ 2680
 राधमासावधि दधुस्ततः प्रभूति वारिदाः । दीक्षां क्षेण्यां तृपारौचसत्साज्जकर्मणि ॥२६८१॥
 विक्षम्भात्यमव्योहं निर्व्रक्ष्णयो द्वियोज्जितः । निन्दस्त्वमिति भोजामे तनो दस्युरुपाविशत् ॥२६८२॥
 समयपेक्षयाक्षोभो मन्थुं संस्तभ्यं सान्द्राणिः । सान्त्वयन्निव नास्यागस्तवावेति जगाह तम् ॥२६८३॥
 ऊचे च संभितापस्यज्ञात्याद्यापहन्ते त्वया । ज्ञानुमेतत्कृतं तव गह्रं नाईक्षि कस्यचित् ॥२६८४॥
 तत्र द्रोहवृष्टा स्यान्नेषानुदास्यं भवेन्मयि । परवत्ताभवत्तस्मादियं कालानुरोधतः ॥२६८५॥ 2685
 राज्ञश्च हर्षभूमन्वृन्दया इव न वा वयम् । उच्छेद्याः किं तु संवम्या राजधर्मानुरोधिनः ॥२६८६॥
 स्वस्याख्यातिस्तयोर्बाधा राज्ञामार्गगमिता । शोषं मां रक्षता हन्त निषिद्धा धीमता त्वया ॥२६८७॥
 इत्युक्तवन्तं तं त्यक्तलज्जामार इवावदन् । साक्षी स्वमर्थं सर्वत्र ममेति सततं स्तुयन् ॥२६८८॥
 क्षणेन च प्रक्षिण्णं मामधुनेत्यभिधायिनम् । तमेव द्विगृह्यन्ते कर्तास्मीत्युक्तवाक्ययौ ॥२६८९॥
 स्ययि दस्युर्विपर्यस्येन्मन्थुं जानन्नभोजनम् । भोजस्तत्रेति केनापि कथितो व्यथिताशनम् ॥२६९०॥ 2690
 स्पृष्ट्वाश्चं चिरात्पामिदं विक्रीय ताविति । ध्यायञ्ज्ञास्योर्देहमांसं तयोर्भुक्तममन्यत ॥२६९१॥
 दस्युस्तु हिमवृष्टन्ते त्वं प्रहेष्यामि निशयात् । श्रो वाच वेति कथयन्तौ मासौ न मुमोच तम् ॥२६९२॥
 मां ज्ञात्वेह स्थितं राज्ञः कृतारम्भेर्हिमात्यये । विक्रीणात्येष मत्वेति भोजोपाहमने त्वराम् ॥२६९३॥
 मिवं यं यं निषिधाय गमनाद्योदपादयत् । दस्युस्तं तं समुच्छेद्य सापराधं व्यथन्त तम् ॥२६९४॥
 तेजोनासो बलह्रास्तंजतो भारमातुरः । अभ्यधात्वात्यमाशास्य लम्बकम्बलकावृतः ॥२६९५॥ 2695
 तेजोविस्फूर्जितं तंचहीरोत्कर्षकपोपले । हैराज्ये सौस्तले सैन्ये पङ्क्तिपवनतां गतः ॥२६९६॥
 पितुरामृतया राज्ञा वधितस्तद्वन्नतरम् । एवेनकादिविषयाधीकारित्वं क्रमाज्जगत् ॥२६९७॥

२६७१. ¹) Emended; A राजा गृहे स्वल्कारावतः; cf. viii. 2925, 2618. २६७२. ¹) Emended; A 'विदूरतित्.—' A स्कन्धा'.
 २६७५. ¹) Emended; A पृष्ठस्तेन'. २६७६. ¹) Thus A; the text of this *pāda* appears to be corrupt; perhaps read संदेहं
 जहतो द्रोहययु'.—²) मज्जे corr. by A₁ from मज्जेन. २६७७. ¹) Emended; A व्यकल्पय. २६८३. ¹) Emended with C;
 A संस्तभ्य. २६८७. ¹) Emended; A शोषं मां; C स्वं मां. २६८८. ¹) Emended with G; A तमेव. २६९०. ¹) Emended;
 A दस्युर्विषय'. २६९१. ¹) Conjectural reading; A विक्रीयतामिति; cf. for the context viii. 2598 *fig.*. २६९२. ¹) Emended
 with C; A रक्षि. २६९३. ¹) Emended; A राज्ञा. २६९५. ¹) Emended; A भोजो'; cf. viii. 2682 and the *ev. ll.* तेजो,
 ओजो viii. 1084.—²) Emended; A 'ज्ञात'.—³) The text of this *pāda* is corrupt. २६९६. ¹) Emended with G; A 'जितोस्तत्'.

- विमुले राशिं नागेन खूयाश्रममुवा कृते । तं राजवदनो नाम विजिघृक्षु ररक्ष तम् ॥२६९८॥ चकलकम् ॥
 2700 अनृशंस्यं भृत्यभावादलत्रन्यतयास्य च । प्रत्यवस्थित्यसामर्थ्ये राशिं सर्वे शशङ्किते ॥२६९९॥
 भीतोलंकारक्रेण कुर्वन्तेऽर्थमर्थनाम् । हैराज्येच्छो राजबीजी तदा न स समर्थ्यत ॥२७००॥ युगलकम् ॥
 नीतः प्रत्यक्षतां दूरस्थितेऽप्युदयेन स तम् । विमृष्टवति दुभुक्षुस्त्वक्तुमेनं न सोशकत् ॥२७०१॥
 राशा कर्तुं विनियमं भोजस्य प्रहितो धनैः । पार्षं ब्रह्मामलंकारो विषयाधिकृतस्ततः ॥२७०२॥
 तत्पार्थमुपातं गन्तुं मां समुत्सृज्य यासि चेत् । त्यक्त्यामि तद्वन्नेवमूषे भोजस्तु डामरम् ॥२७०३॥
 अस्त्वां प्रभाते द्रक्ष्यामीत्येतावत्तत्र जल्पति । कोट्टादनुल्लैव निशस्तुर्ययामे विनिर्ययी ॥२७०४॥
 2705 वनवर्षेऽप्यमर्षेण मार्गान्वेषी गवेषणम् । यावच्छेक्षपान्ते तं तावच्छुभाव निर्यतम् ॥२७०५॥
 असाध्यप्रतिषेधोयं तमङ्गचतुर्जगाम सः । प्रस्थितं शारदादेवीस्थानं यावन्मितानुगः ॥२७०६॥
 एकसारथेणतौ ज्ञाती विना तौ ज्ञातियोषिताम् । दाक्षिण्यादक्षमः स्यातुमपे सागा भवन्निव ॥२७०७॥
 प्रवयाः पञ्चषान्वारान्यधादारब्धिमेष तु । युष्माप्यकल्पः कौलीनमिति स्वस्य च चिन्तयन् ॥२७०८॥
 दुराण्डगमने खण्डितेच्छः संश्रित्य दारदान् । संयुक्तसमधुमतीरोपसा मार्गमपहीत् ॥२७०९॥ तिलकम् ॥
 2710 कापि इयानाश्मसूच्यभिमृत्युर्दंष्ट्राङ्गुरोत्कटात् । क्वचिदुपकाशाप्रकाशप्राप्त्यकारितात् ॥२७१०॥
 प्रभ्रष्टद्विजसंघातजगज्ज्योत्स्वगान्कचित् । कापि निर्झरफूत्कारनाराचक्षतविप्रहान् ॥२७११॥
 क्वचिन्नुत्सर्गपथनस्पष्टस्फुटदृग्धरान् । क्वाप्यातपक्षतहिमज्योतिर्निहन्तद्वृक्षपथान् ॥२७१२॥
 दूरावरोहं प्रसूते स्फुटमप्रसूते विदन् । ऊर्ध्वावरोहमसकृन्मन्यमानोऽप्ययोगतेः ॥२७१३॥
 तुषारकालविषमान्पट्सप्तान्पथि वासरान् । उद्वेग्य स दरद्रादूसीमान्तपाममासदन् ॥२७१४॥ कुलकम् ॥
 2715 गुहापिनात्मसाममीहताकिचन्यलाचवम् । तं दुग्धपाद्विकोद्वेष्टः प्रणम्यानयद्व्येताम् ॥२७१५॥
 दूरस्थितो विडुसीहस्तद्वृत्तान्कनदागमः । प्रक्रियां प्राहिणोच्छन्नवादित्रायां नृपोषिताम् ॥२७१६॥
 आविष्टदिष्टद्विष्टिभ्यो राष्ट्रे कोट्टापिपेन सः । अवारयस्वकोशस्य स्वाभिरव राजबीजिनः ॥२७१७॥
 राजायमानो भोजोष राजवासगतोऽभितुम् । आनिन्ये राजवदनापत्येनाभ्येत्य पश्यताम् ॥२७१८॥
 2720 स विप्रैकान्ततो राज्ञो भिक्षेन प्रहितोऽन्तिकम् । तेनाज्ञाप्यरिनीत्युपशापस्थापनोपमः ॥२७१९॥
 कार्यगौरवविश्वासाभावव्यतिकरोचितम् । संदिश्य प्राहिणोत्तं स न स्वीकुरुष्व चोत्सृजन् ॥२७२०॥
 किमात्रोहं किमेकान्तमित्रो राज्ञः शनैरिति । मां ज्ञास्यसीति तं दूतैः स राजवदनेवावन् ॥२७२१॥
 तस्य दाढ्ये दर्शयितुं गोत्रैश्चरिमिषानृपे । ब्रुवाणेश्च विदोषन्वं नागाद्यैरनीकब्रणम् ॥२७२२॥
 सामग्र्ययूनः शनैः सैथै ततः साम्यमय क्रमात् । आधिक्यं चादधे तेषां विप्रैर्हैर्येनिधुरः ॥२७२३॥
 तथा प्रतिष्ठं स प्राप तस्यापूर्वस्य भूमिजाः । दास्यमेत्य यया ग्रीडां नागुर्नोऽस्य बान्धवाः ॥२७२४॥
 2725 स हि त्यागक्षमास्तम्भालोभादिगुणभूषितः । अभिगम्योभवन्नित्याभ्यस्तभूतिरिवोन्मिषन् ॥२७२५॥

२७००. १) Emended; A कुर्यतास्व. २७०२. १) Emended; A प्राप्य. २७०३. १) Conjectural reading; A सन्तु मासुष्य; C माससुसुष्य. २७१२. १) Emended; A विहित. २७१३. १) Emended; A योह. २७१५. १) Thus A; cf. दुग्धपातम् viii 2468. २७१६. १) Emended with C; A गमस्य.—) Emended; A वादित्राद्यावृषो. २७१८. १) Emended; A गतं चित्तम् C गतं चित्तम्. २७२२. १) Emended; A ब्रणे. २७२३. १) Conjectural reading; A सामग्री न.

स्थैर्यं पृथ्वीहारादीनां साभयाणां न कीदृक् । आडम्बरो निरात्मस्वस्यास्य स्तुत्यस्तु विस्तृतः ॥२७२६॥

घषयन्पुलात्पुहांधोराटधिकोपेक्षैः । क्रान्त्यामोय तस्यै स भोजादीन्यतिपालयन् ॥२७२७॥

जहुरन्मोयसंवर्षसेर्ष्यामात्यमनेन वा । ततो लुण्ठिप्रियत्वाद्वा नीतिमन्येपि डामराः ॥२७२८॥

उद्गतध्वंसितां विप्रवेष्टा लौटनबन्धने । याधात्तेषां तदानीं सा जगाम शतशाखताम् ॥२७२९॥

त्रिल्लको जयराजश्च राजा संवर्धितावपि । अकार्यं नैव तपसा विवशौ चक्रमीलनात् ॥२७३०॥

2730

यो घुकानामिव श्वभ्रमामयानामिव क्षयः । दैत्यानामिव पातालं यादसामिव सागरः ॥२७३१॥

आश्रयः सर्वदस्युनां त्रिल्लको माययोत्बलः । स देवसरसाधीशं संबध्नन्विप्रवं व्यधात् ॥२७३२॥ युग्मम् ॥

काङ्क्षन्तोय तदाक्षेपं क्षोणीत्राणां धिना द्विजाः । प्रार्य नृपतिमुद्दिश्य चक्रिरे विजयेभ्यरे ॥२७३३॥

अकालंदस्युनिर्माधं जानतोभ्यर्चनां न ते । राशोगृहस्ततः सोभूषाणिष्यात्सभातुगः ॥२७३४॥

प्रस्थातुं पार्थिवे सज्जे ज्यायान्यो विभूतेष्वभूत् । स जातोत्पातपिटको जयराजो व्यपद्यत ॥२७३५॥

2735

भाग्यशानेकतोजातदस्युर्वैविक्त्यमीशिता । ततो मडवराज्यं स विप्ररीत्यै विनिर्ययौ ॥२७३६॥

अमात्यदत्तवैमस्यैः स्वशाद्यमउरैरथ । द्विजैर्निषिद्धोलंकारो मन्त्री राशोऽङ्गितोन्तिकात् ॥२७३७॥

स व्यवस्थापने दुःस्वदस्युनां सोद्यमः सदा । सेर्ष्याणां प्रत्यभात्तेषां तद्दोषपरिपोषकः ॥२७३८॥

त्रिल्लकोन्मूलनं कुर्यां कृत्वा द्वैराज्यमञ्जनम् । प्रतिज्ञायेति नृपतिर्विषाग्नायाड्यश्रीवर्तन् ॥२७३९॥

बन्तोय त्रिल्लकस्तैस्तैरिवैरुदवेजयत् । अनुजिह्वमुखो गुडामयो रोगान्तरेरिव ॥२७४०॥

2740

जयराजानुनं राजा यशोराजं निवेशितम् । तन्मतेनावचस्कन्द भ्रातृव्यं राजकामिभः ॥२७४१॥

जातु तं देवसरसं दृष्ट्वात्याभिर्न गतः । सञ्ज्वालोत्पलसैन्यत्वात्संदिग्धविजयोभवत् ॥२७४२॥

ज्ञातोदन्तस्तनोभ्येत्य रिन्हुणो रणमुन्वगम् । जयलक्ष्मीकटाक्षणां प्रथमातिथितामगात् ॥२७४३॥

मन्दरेणाय तेनारिवारिराशौ विलोडिते । कल्योभूस्सञ्ज्वालोत्पलस्तुङ्गारातिजलाहतौ ॥२७४४॥

जितेपि राजको स्वोर्ध्वां विनानुपाहकं क्षमः । न बभूव यशोराजः भूत्ये बाल ह्वासितुम् ॥२७४५॥

2745

प्रतीक्षमाणो द्वैराज्यपर्यामि क्षमाभुजेकरोत् । त्रिल्लकः कालहरणं तैस्तैर्मायानतिक्रमैः ॥२७४६॥

यथाकालं ततो गुडोपेढान्मण्डलकण्टकान् । स्वपक्षसूचीविशिखान्द्रिषु श्वाविदिवाक्षिपत् ॥२७४७॥

अथ पाथ्वीहरिर्योभूखतुत्को लोडकानुनः । राजा भ्रात्रा समं बद्धः कारागारात्पलायितः ॥२७४८॥

स तेन निजजामात्रा रक्षितः स्वोपवेशने । असंख्यडामरपुतः शमालो संपवेशितः ॥२७४९॥ युग्मम् ॥

आकर्ष्य कुरुरस्येवं निनादं तस्य भेजरे । व्यक्ततां दस्यवो गुडा ह्रदस्थाः शफरा हव ॥२७५०॥

2750

दृष्ट्वन्तं राजवदनं षष्ठचन्द्रोय गग्गजः । दुरोध प्रलोभं बलाद्रिखि वारिभिम् ॥२७५१॥

वर्धमानक्षीयमाणसंज्ञो तौ स्वजायताम् । धर्मं सजम्बालहिमौ नुषारान्नितदाविव ॥२७५२॥

पट्टस्य जयचन्द्रश्च श्रीचन्द्रश्चातुजौ ततः । दूरविपकृतौ राजमण्डिरावाप्तवैतौ ॥२७५३॥

ज्ञातनिवृत्त्यपर्यामि धुर्यकार्यवशप्रियात् । प्रतीक्ष्यादमजाब्राह्मः शङ्कितावधुभागम् ॥२७५४॥

२७२८ ¹) Emended; A वः. २७३४. ¹) Emended; A जानते. २७३७. ¹) Doubtful emendation; A स्वदायं मड. २७४४. ¹) Emended; A पालाधिपनुषट्. २७४६. ¹) Emended; A प्रतीक्षमाणो. २७४८. ¹) Emended; A एकः कोडका; comp. for the name of PRITHVĪHARI's elder son, viii. 2912, 2799, 2496, 3313. २७५०. ¹) A₂ gloss कुरुरस्येति कुरुरः नष्ट हृद इति पापका कर्मणिरु प्रसिद्धः. २७५१. ¹) Thus corr. by A₄ from गग्गजः.

- 2755 कटकादिदुतौ राजवदान्तिकमागतौ । अशुर्वावपि भूमर्तुरागतौ प्रतियोगिताम् ॥२७५५॥
 शैलप्रस्थानपथिकैरसंख्यैरथ खाशकैः । स पूर्वराजकोशार्थी भूतेश्वरमल्लुण्ठयत् ॥२७५६॥
 तस्कराक्रान्त्यशरणं बलवन्निहताबलम् । अराजकमिवाशेषं राष्ट्रं कष्टं दशमगन्तुं ॥२७५७॥
 उदयं कम्पनाधीशं रिल्हणं च ततो नृपः । चतुष्कयुद्धमादिबध्न नगरं विवशोविशत् ॥२७५८॥
 पार्थ्वीहस्तिरु दुःसाधो महाव्याधिरिवीर्यैः । स्तम्भितोभूतयोः सैन्यैः संहन्तुं न त्वशक्यत ॥२७५९॥
- 2760 कालापेक्षां स्वपक्ष्याणां दुर्बुद्धिं वानुरुन्धतः । आसीन्मन्दप्रतापत्वं रिल्हणस्यापि तत्क्षणम् ॥२७६०॥
 विडुसीहस्तु विशातभोजोदन्तो व्यसर्जयत् । दूतानानेतुमुर्षांशान्सुबहनुत्तरापथे ॥२७६१॥
 अपि विनेशवितारहोषैरात्ययेदिभिः । अपि किमानुपपुरीगीतोद्धारिदरीमूहैः ॥२७६२॥
 अत्यौष्ण्याहातुकामोपेः शीतावेदिभिरैकतः । अपि भृङ्गानिलैः प्रीतान्कुर्वाणैरुत्तरान्कुरुन् ॥२७६३॥
 हिमात्रिकम्बैर्लेच्छेष्टाः प्रधावन्तोपिशिभिः । दिशस्तुर्यै रुन्धन्तः स्कन्धावारं दूरत्येते ॥२७६४॥ तिलकम् ॥
- 2765 राक्षां संघटनं यावद्यथादेवं द्रष्टव्यः । दिग्भ्यो भोजान्तिकं तावत्तत्सामन्ताः प्रपेदिरे ॥२७६५॥
 स पिप्रिये तानज्ञातालापान्भीक्ष्य गिरिजान् । प्रीतिप्ररूढप्रणयानवकृद्भान्कपीनिव ॥२७६६॥
 जयचन्द्रादयो राजवदनप्रहिता अपि । कीराः काङ्क्षीरकाः पार्थमभज्जानजीजिनः ॥२७६७॥
 अभ्यर्णस्यान्बलहरपमुखांश्च विदूरगान् । अपुण्यात्साल्हाणिः स्वर्णैः परां कोशेशतां भजन् ॥२७६८॥
 ततः स्रजनिनोत्पिञ्जतया निधोद्यचक्रिकः । भोजेन राजवदनः समग्रस्तापसाध्वसम् ॥२७६९॥
- 2770 तवोरकृतकर्तव्यविशेषेणेतरेतरम् । जातसौष्ठवयोः क्षिप्रमविश्वासो व्यशीर्यत ॥२७७०॥
 अभ्यमित्रीणतां तस्यानिच्छतो दरदं विना । मदात्साहायकायैश्चन्मितानेव स तान्दृष्टवान् ॥२७७१॥
 स्तुधेरसोढाविमाटोपाः कटकस्याथ नो द्विषः । तस्साम्यमुन्मिषेष्टा मङ्गो भूयोपि योगमित् ॥२७७२॥
 तस्मात्सर्वाभिसारेण रणमेकं ममेच्छतः । विजयावजयावामिरेकाहस्तारिता मता ॥२७७३॥
 व्याजहारेति यद्भोजस्तदेषोय हसन्मयात् । विन्ये तद्धारदं सैन्यमुपेक्षयागामिनीधमूः ॥२७७४॥ तिलकम् ॥
- 2775 संकटान्ते वितीर्णानुयात्रस्तेषां प्रसर्पताम् । स राजवीजी भुभाव द्रव्राजमयागतम् ॥२७७५॥
 तत्संगमाय व्यावृत्ते तस्मिन्कोटान्तिकं पुनः । प्रावेशयद्बलहरो मातृग्रामं स तद्वलम् ॥२७७६॥
 विशस्तो वीर्यं वरिध्रन्तवातमृगा इव । निसर्गधीरधीर्गार्गिनं पौर्यैर्यहीयत ॥२७७७॥
 तस्य सर्वेपि नीलाश्वामराः स्वे च सैनिकाः । विपक्षैः सह बद्धैक्याः सैन्यान्बुधुस्त्वा ययुः ॥२७७८॥
 स तथा विषमस्थोपि प्रसिरत्यै पार्थितो निजैः । म्लानाननः पशुं दृष्टुं न क्षमोस्मीत्यभाषत ॥२७७९॥
- 2780 स सूर्यवर्मचन्द्रस्य न जातः कश्चिदन्वये । उपयोगाय यो नागान्मल्लभिनजन्मनाम् ॥२७८०॥
 भोजं सभाजित्वाथ विडुसीहः सपार्थिवः । सारैः समं स्वसामन्तैर्विजयाय व्यसर्जयत् ॥२७८१॥
 ततो म्लेच्छगणाकीर्णा वज्रसंवाहयधूमः । प्रयाणमात्रान्तरितः धृष्टे तस्य बभूव च ॥२७८२॥
 प्राबुद्धतजगत्क्षोभे बले तवानुयायिनि । उत्साहत्साल्हाणिर्मेने कृत्वा हस्तगतं महीम् ॥२७८३॥

२७५५. ^{१)} Emended; A प्राप्तयान्ताम्. २७५६. ^{१)} Emended; A कम्पनाधीशरि. २७५७. ^{१)} A स्कन्धा. २७५८. ^{१)} Emended; A काङ्क्षीरका. २७५९. ^{१)} Emended; A गमिनी. २७६०. ^{१)} Emended; A कैचि.

वाजिभिस्तानि स्लेच्छराजैश्च बलमूर्जितम् । स्थाने समुद्रधाराख्ये निबन्धनाथ तत्पदम् ॥२७८४॥

स राजवदनस्ताह्वर्जुन्याभ्यबलोज्ज्वलः । मृत्युदन्तान्तरे दिष्टे षष्ठचन्द्रमन्यत ॥२७८५॥ 2785

ततः प्रावृत्पयोवाहकृतोदीपपरिभुता । संजायते स्म वसुधा समीभूतजलरथला ॥२७८६॥

धरित्रीपानपात्रेभ्यःसीधुपूर्णं दधुर्मुमाः । मघा लक्ष्यशिखामात्रा बलव्रीलोत्पन्नोपमा ॥२७८७॥

षष्ठस्य संकटं जानन्भूम्युच्छेदैर्वलैः समम् । अथोदयद्वारपतिं तं च धन्यं व्यसर्जयत् ॥२७८८॥

वाहिनीरुद्धमार्गी-तौ पदवीमनुसन्नतुः । मार्गे धनंजयस्येव श्रेनियपवनरत्नजौ ॥२७८९॥

लम्बासुदेव्यरे दूरं वारिपूर्णं च भूतले । स्यूतेव विद्युद्वृशे भिन्नघोतननिःस्वना ॥२७९०॥ 2790

शोभाभावावितागर्हपरिवर्हावहिष्कृतः । तत्राविभक्तकटकः पार्थिवः समजायत ॥२७९१॥

अनास्यो राजवदने सत्त्वावष्टम्भयोः पुरा । अत्रापरो न निक्षेप्तो राजकीजीति दारदान् ॥२७९२॥

त्रिल्लङ्कः संदिशन्तूतैर्वृद्धिं पार्थ्वीहरिं नयत् । तयोरेकस्य सामर्थ्यैर्द्वेष्टन् हस्तपातिनम् ॥२७९३॥ युग्मम् ॥

अभिक्षितिलितालेख्यकल्पं बलहरस्य तत् । तादृग्विलोक्य सामर्थ्यमथ राक्षसं सर्वतः ॥२७९४॥

विभक्तशेषसैन्यस्य तत्र तत्रारिसंकटे । श्लात्वापतिसमाधेयत्किञ्चमुन्मुद्रतुर्नयः ॥२७९५॥ 2795

अकृशशाविवापारधिरं स्वाङ्गैः स गोपितम् । बहिर्वर्धर्षमत्याक्षीक्रीतीयमपि कण्टकम् ॥२७९६॥ तिलकम् ॥

ध्वान्तेन्दुधराजालान्ध्यमहावाते रजोभरः । स्वपक्षभेदयोर्ज्ञातकर्णजपमहोद्यमः ॥२७९७॥

कुलच्छेदकृतो राजस्तत्र तत्रातिसंकटे । अशान्तजागरोत्थमनर्थपरिषेकः ॥२७९८॥

सोय भूरपुरेकस्माद्ब्रह्मभिः सह डामरैः । तेन संपूरितः पृथ्वीहरजो लोटकोपेतत् ॥२७९९॥ तिलकम् ॥

तस्य संपटतः कन्यां प्रयातं वैकृतं विरात् । पालीभङ्गे तटस्येव प्रावृत्पूर्णस्य लक्ष्यताम् ॥२८००॥ 2800

निद्रागोपेन्द्रजटरप्रसादनिस्तुतं जगत् । समेतमिव तस्मिन् प्रत्यभाञ्जलशगमे ॥२८०१॥

यावज्जिः पाथेते नेदृक्संख्यातुमपि तद्रत्नम् । भर्तव्यकल्पैः सुस्वप्नयोधमध्यगतैरपि ॥२८०२॥

तावज्जिरनुगैः पिञ्चदेववज्राधिपो युधि । तयोधान्याभ्यहरितं सरितश्चातिथीन्व्यधात् ॥२८०३॥ युग्मम् ॥

तटोऽज्जलैश्चितावकैर्बिम्बितैस्तटिनीजले । मृतानामपि संस्कारः क्रियमाण इवाभवत् ॥२८०४॥

इति विस्मृतमृत्युः स कुर्वन्नेकाहमाहवम् । कथंचिदाग्रेरन्येषुर्भग्नसारोपसारितः ॥२८०५॥ 2805

पुरे स भूज्ये सैन्यानि संगृह्यस्तत्र सर्वतः । द्वित्रैरहोभिर्नगरं सुखमाश्रममन्यत ॥२८०६॥

इच्छां पद्मपुरास्कन्दे मन्दत्वं त्रिल्लङ्कोनयत् । पृष्ठस्थयोर्यशोराजकम्पनाशीशोर्भेयात् ॥२८०७॥

न भृत्यैस्तद्विधैः सिद्धाश्चैकस्मिन्नसंमते । विधेयान्यलवन्त्यस्य डामरं होलडौकसि ॥२८०८॥

हैराज्ये सुस्तलस्यापि नैवावृक्ष्यत तादृशः । अनर्थो यादृमुत्स्थौ तत्सुतस्य समन्ततः ॥२८०९॥

चतुष्कमवधीर्षायां राज्ञा पादगदोपमम् । रिल्लङ्गः प्रैषि तं श्रीवागण्डतुन्यं व्यपेक्षितम् ॥२८१०॥ 2810

प्रस्थितस्तत्प्रमाथायां शमालैः सोन्वबध्यत । व्रजन्प्राग्ज्योतिषं हन्तुं पार्थः संशप्तैकैरिव ॥२८११॥

अथावद्याभ्यमित्रीणस्तान्यावृत्य निपातयन् । पद्माकरोन्मुखः पृष्ठलग्नमृङ्गानिव द्विपः ॥२८१२॥

२७८५. १) Doubtful emendation; A 'स्तजितो'. २७८६. १) Emended with C; A प्रावृत्पूर्णो'. २७८९. १) A 'सीधु'. २७९९. १) Thus A; comp. for this name viii. 2496. 2748. 2912. 3313. २८०३. १) Emended with C; A 'हरित'. २८०८. १) A होलडौकसि. २८१०. १) Emended with G; A रिल्लङ्गवेषितं.

- रणभान्तेन गमिता त्रियामा तेन रामशे' । गर्जैकुल्यापिताराति पृतनानादसंक्षिये ॥२८१३॥
 त' कल्याणपुरं प्राङ्गे विंशन्तं सोयमापतः । हरोधाम्येस्य भूयोपि बलैर्मरितदिङ्मुखः ॥२८१४॥
 2815 आपतत्रैव चारातिपवानीन्संमुखागतान् । दृष्टनष्टान्धधाच्छागानिबाधेजगतो गिलन् ॥२८१५॥
 उद्धुत्तमास्तस्येव तस्यापाते पदातिभिः । तस्यजे रिन्हूणः पर्णैर्मन्त इव पादपः ॥२८१६॥
 पश्यतस्तस्य ते विब्रवन्तो जिह्वा न जिह्रियुः । देहस्पृहापारमित्यै कस्यैचित्स्यमनस्यम् ॥२८१७॥
 अग्नैरथापस्तस्य स्त्रैरर्धितो रिन्हूणोन्नवीत् । नयन्प्राद्यजा साम्यं स्वामिभक्तिस्मृतः स्मितम् ॥२८१८॥
 हिं--वाविशेषेपि जन्तोर्जन्तोर्दृशीशिता । भृत्यभावेपि यो लुप्तकृत्यो धित्तस्य जीवितम् ॥२८१९॥
 2820 जातं वक्त्रसरः इमभुराजिनीलाञ्जभाजनम् । जराकैरवगौरं च राक्षः पादान्प्रपद्य यान् ॥२८२०॥
 म्लायसु तेषु भूभङ्गभूङ्गभ्राजिणुभिर्भवेत् । कथं लक्ष्मीविलासैस्तदखण्डैरविद्वम्बितम् ॥२८२१॥ युग्मम् ॥
 एषा कापुरुषासेव्या धीराणां नैव पडतिः । यदायासलवत्रासात्सौख्यवैमुख्यभागिता ॥२८२२॥
 वस्त्रापासन एव शीतजनितस्त्रासोष तीर्थाम्बुभिः स्नाने ह्लादस्तुलोपलम्भिरसमब्रह्मानुभावोपमा ।
 वैभल्यं समरे वपुर्विजहतामेवं किलोपक्रमे कैवल्यल्लोपलम्भपरमा पश्चात्पुनर्निर्भुतिः ॥२८२३॥
 एवमुक्त्वा परानीकमेकाकी स ष्वगाहत । गृह्णन्शरान्हरिप्रोयथासंसिद्धिभूक्तान् ॥२८२४॥
 2825 स्फर्णैस्सप्रभाजालहरितालोच्चलोज्ज्वलोभजत् । खड्गपट्टनटस्तस्य रणरङ्गोत्तरङ्गात्मा ॥२८२५॥
 तत्खड्गस्य घतः खड्गास्त्रिवैजालच्छलाद्भुवम् । उत्थाय लभं शत्रूणां तृणैस्तृणमणेरिव ॥२८२६॥
 आजौ तमज्जगमुस्ते वैरगण्यन्त वैरिणः । तिर्यञ्चोलक्ष्यतां यातास्तेषां पाणास्तृणान्यपि ॥२८२७॥
 संप्रविष्टौ मुखान्मृत्योः कैश्चिन्मर्गैः स निर्गतः । तिमेः संमीलितस्यस्य भोत्रन्यैरिवोदकम् ॥२८२८॥
 शश्वत्कुर्वन्परावृत्तीः भ्रमशास्त्रै विनिर्गतः । प्रक्षीणभूविष्ठबलो लम्बोत्सेको रिपावभूत् ॥२८२९॥
 2830 पृष्ठतोय पपाताय चतुष्कः पुष्कलैर्बलैः । साहायकागतं प्राक्स यं स्वं कंचिदमन्यत ॥२८३०॥
 तस्योभयमुखस्यारिसैन्यस्याहरिविषणात् । न संरम्भः शिखण्डीव परं ताण्डवितोभवत् ॥२८३१॥
 तौ व्युहावथ पर्यायैर्मुखपृष्ठं प्रदर्शयन् । सोक्षिणोपुधि मन्धात्रिर्मथनेष्पितटाविव ॥२८३२॥
 कीलनिधलयोभ्राम्यन्नक्षत्रहान्तरे इयोः । कुचिन्व इव -- -- तुरंगमस्वरान्वितः ॥२८३३॥
 भासः प्रत्यग्रहीतस्य तमेकपुतनारयम् । एकतोम्भोभरं द्वीपस्येव कूलविलोद्वगम् ॥२८३४॥
 2835 तेन वैरिचमूढके लुलितायुधकुण्डला । क्रीडता चण्डवेगेन पुरुषायितुमक्षमा ॥२८३५॥
 त्रासपाण्डुशिषां वक्त्रकुम्भास्वेदाम्भसावितान् । स कुर्वन्भुजं जाने भूयो राज्येभ्येष्वयत् ॥२८३६॥
 स च पाथर्वीरश्चास्तामन्योन्यस्य क्षपाक्षणे । सज्जौ मान्विकवेतालाविव रन्ध्रपक्षेविणौ ॥२८३७॥
 साहायकागतान्सक्षीकृत्य क्षमापतिसैनिकान् । अन्येषुः सोकरोच्छ्रुं वनेमार्गावपाहिनम् ॥२८३८॥
 पर्यस्तशौचान्संचिन्त्य त्रिद्विधाकीनथायौ । सज्जपालस्तृतीयस्मिन्निवसे रिन्हूणान्तिकम् ॥२८३९॥

२८१३. ^१) Should probably be रामशे, cf. ii. 55. —^२) Emended; A गजैकुल्या. २८१४. ^१) Emended; A तत्कल्या. २८१६. ^१) Thus A; perhaps read with G (see. manu) प्रभासजभास्य. २८१९. ^१) Thus A; C श्रीप्रभासविशेषे. २८२०. ^१) Emended; A भोजनम्. २८२३. ^१) Thus corr. by a later hand from A, वैह्वे. —^२) Conjectural reading; A वैह्वे. २८२५. ^१) Emended with C; A प्रभाजाल. २८३१. ^१) Emended; A संरम्भे. २८३३. ^१) Thus A; C supplements दुर्योधनरंग. —^२) Emended; A समनुराजित. २८३४. ^१) Emended with C; A पुनरावयम्. २८३६. ^१) Emended with C; A अभास. २८३८. ^१) Emended; A साक्षात्कृतक्षमा.

नृपपतापरपतितः स ताभ्यां पर्यदोष्यत । वनान्तः शुचिभुक्ताभ्यां वृणक्षीण इव द्रुमः ॥२८४०॥ 28
 चितानल इवासैर्युद्धैः शममनाभितः । उदयेन शनैर्नये चतुष्कोपि मितोष्मताम् ॥२८४१॥ 98
 दारदं^१ वत्^२ नृप्यदेमसंनहवाहिभिः । हयैरवहरोहाद्रिकुहरादाहवोन्मुखम् ॥२८४२॥
 तुरुष्कोलेकेनाक्रान्तान्तेदंशस्तद्वशमीयुषः । शङ्कमानैर्जनैर्ज्ञाता कृत्वा म्लेच्छावृतेव भूः ॥२८४३॥
 प्रयाणमात्रान्नरिते धन्ये हारपतावपि । साहसं निःसहायस्य तत्सहैरुपतोभवत् ॥२८४४॥
 ज्वलत्कनकसंभाहं तत्तेन्यं स द्विपोरुधत् । कनज्ज्वालावलिं दावं सनिर्झर इवाचलः ॥२८४५॥ 2845
 विधूय जयचन्द्रादीनमप्रस्थानरोधिनः । बलबाहुल्यदृष्टास्ते श्वगाहन्ताहवावपिम् ॥२८४६॥
 तेषां हयसहस्राणि त्रिशद्विंशत्तुरंगमैः । रंहसा प्रतिजयाह विजयाह च गर्गजः ॥२८४७॥
 तस्यासुहृद्भिर्देवैः पौषं तदमानुषम् । एकैकस्यापतो यस्त वैश्वरूप्यमिवावधे ॥२८४८॥
 अश्ववज्रायनिवस्तवक्वास्ते विव्रुताः क्षणात् । जगाहिरे कापुरुषा गिरिर्गिकपुरुषा इव ॥२८४९॥
 अभूमिज्ञतया शाश्वतैर्प जातः पराभवः । श्वस्तदस्मान्पुरस्कृत्य जयं प्रत्याहरित्यथ ॥२८५०॥ 2850
 इत्युक्ता राजवदनजयचन्द्रादिभिर्निर्गताः । तथेति मिथ्याकथयन्दारदा विव्रवैन्मुखाः ॥२८५१॥ युग्मम् ॥
 प्रवेद्य धन्यद्वारेणौ दूरं बलहरो बली । ऐच्छत्सन्नमिसंभातुं रुद्धा पाशाव्यपहृतीः ॥२८५२॥
 स्कन्धावारेण सार्धं च दरदां राजवीजिनम् । विधातुं विदधे बुद्धिं तं ततस्तारमूलके ॥२८५३॥
 चिकीर्षति ततस्तस्मिन्मत्तेष्वन्येषु दस्युषु । वत्सेहे सालहणिः कृत्स्नं राज्यं निश्चर्य निर्जितम् ॥२८५४॥
 जयाभावेन्यनन्तेदृक्सामन्तसहितस्ततः । भव्योस्मि भवितेत्येवं त्रिनित्येतिस्तिथिच च सः ॥२८५५॥ 2855
 पद्मोन्माथाश्चिरदरदनैरप्रियैः पद्मबन्धोरिन्यौ स्पर्धिन्युदयति वपुः खण्डशः स्वं श्रियेत ।
 तापस्त्यज्येत च रुचिरताभागिभिः सूर्यकान्तैर्भद्राभङ्गं व्यसनसमये संभवेदप्रतर्क्यम् ॥२८५६॥
 यो डामरतया भिक्षोः शश्वत्कुच्छ्रेय्येषुक्षणम् । टिक्कादीनां च कौटुम्भ्याद्भुर्भुर्गौर्गंधुर्मुर्धनि ॥२८५७॥
 अलवन्यतयानन्यसामान्याध्वर्थवर्धनात् । ततः कुच्छोपयोगाच्च विश्वासस्त्वेव मूर्धनि ॥२८५८॥
 तौ नागराजवदनौ व्यसनावसरे तदा । चित्रं स्वकार्यतात्पर्यादद्भुतादरतां गतौ ॥२८५९॥ तिलकम् ॥
 स्वयं विधेयं नागोन्मृकृतं तं वीक्ष्य विप्रवम् । अदूरमर्थमन्येन कृतं कविरिवाधुचत् ॥२८६०॥ 2860
 क्षमाभुविपत्तं स्वं पक्षीकृतं क्लृप्तानं ततः । संत्यज्यं राजवदनं मां भजस्वैत्यभाषत ॥२८६१॥
 संग्रामं वः प्रतीक्षध्वं तेजोबलहरात्मजम् । युग्याधिरूढं किं नारीसेवतां यामिको यथा ॥२८६२॥
 इति ते संदिशन्तं च व्यसहस्रं विहाय तम् । कामधेनुसमं नागं आगात्रेषाद्विधि- यत् ॥२८६३॥
 सर्वः स्वकार्यतात्पर्यात्प्रवर्तत प्रियायिषे । स्नेहवैरेन्यदीये तु न किञ्चिदधिगच्छति ॥२८६४॥
 ज्योतिस्तर्जितकान्तिं बन्तयुगलं बाध्यं सुधादीपितेर्दोनास्वादधिया प्रिया मधुलिहं कुम्भस्थलीं कुम्भिनः ।
 वासस्त्वैव विरोधभाक्सरसिजस्येत्यत्र नेत्रो रतिस्तस्याप्यायकृतो हितोयमिति नाप्यस्य विरेका द्विषः ॥२८६५॥ 2865

२८४२. ^१) Thus A, C तद्वत्.—^२) Emended with C; A इत्येद्वत्. २८४४. ^१) Doubtful emendation of C; A तत्सल्ल-
 शेषम्. २८५३. ^१) A स्कन्त.—^२) Emended; A राजवीजिनम्. २८५४. ^१) Emended with G (sec. manus); A निश्चयनि.
 २८५५. ^१) Emended; A 'सहितास्ततः. २८५६. ^१) Emended; A रुचिरताभा. २८५९. ^१) Emended with C; A सास्याज्य.
 २८६२. ^१) Emended with C; A प्रतीक्षध्वं.—^२) Cf. ओमोनासो बलहरास्तंजातो viii. 2695 and note.—^३) Thus A; perhaps
 read नाडीसे. २८६३. ^१) The text of this verse is evidently corrupt; A as above. C reads व्यसहस्रं विहाय तं कामधे-
 नुसमं नागं आगात्रेषां विधिर्न यत्. २८६५. ^१) Doubtful; A वा-स्त्वैव; C सूर्येष्व.

प्रतिष्ठातोडनं कर्तुं ततो बलहरस्य सः । आजन्म वैरं संरेभे तेन भुभुक्षितेच्छया ॥२८६६॥

सं तथा दारदाम्भमानभिन्नो भुभुक्षैव यः । सभोजाज्जाजवदनो हन्यादित्यभ्यधासिजैः ॥२८६७॥

दरत्राजानकानीतनेतारौ कम्पनापती । प्रख्यातक्षेमवदनमत्ता- 'भिधाबुधौ ॥२८६८॥

वस्यन्नोजसनामा च कोष्ठेणो मन्त्रितं रहः । बुवाणास्तद्व्यहस्यन्त भोजेनान्तरवेदिना ॥२८६९॥

2870 स्फाटिकेनेव सैन्येन तेनैव रुद्धमप्यथ । दिधक्षुं राजाकर्महो विदुसिहैर्धनेपतत् ॥२८७०॥

पार्थिवानर्थदुश्चिन्तामययक्ष्मपरिक्षितः । स यत्कृष्णक्षणाक्षीणसोमसाम्यं समाययौ ॥२८७१॥

रोगग्रस्ते रणप्रष्ठे पृष्ठगोत्ररि भर्तेरि । तयामिभोज्ये स्थाने च भयजर्जरतां गते ॥२८७२॥

आहारस्यं बलहरं विहाय निखिलास्ततः । पलायितं तेन्येषुविगाह हरिभिर्गिरिन् ॥२८७३॥ युग्मम् ॥

दृष्ट्वा बहुमतं प्रातरागन्तारः पुनर्वयम् । कथयित्वेति संप्रार्थ्य सालहृणिं सह तेनयन् ॥२८७४॥

2875 प्राक्पीनकोशो वैवदयात्स तेषामनुगोभवत् । भटकार्यस्तु वैहृल्यं श्रेष्ठे मज्जासिवाक्षे ॥२८७५॥

मुहुः सर्वशिरोरिक्तेरक्तपूर्णमिव ज्वलत् । अवरोहदनच्छाम्बुसोपानादमनिभं मुहुः ॥२८७६॥

ज्ञानेन पतितेनेव मुहुर्ध्वोस्त्रा महीसमम् । व्रजतस्तस्य वैलक्ष्यावलक्ष्याक्षमभून्मुखम् ॥२८७७॥

दध्यौ च पिङ्गे ये शश्वत्भावं वयमीदृशम् । राक्षो दृष्ट्वाप्यनात्मज्ञा जानीमो मर्त्यधर्मताम् ॥२८७८॥

प्रतिभापौढनिर्भातत्तत्त्वानां नान्यथा शिरः । महाकवीनामेतादृक्प्रतापानलवर्णेने ॥२८७९॥

2880 राज्ञः प्रतापशिविनः कणाः क्षौणी न सन्ति चेत् । तत्कस्माद्वयमायाताः पदन्त्यासेप्यधीरताम् ॥२८८०॥

अनेकशोङ्गेर्वीराणां पीतधारासुडम्बरे । शीपः प्रातुक्क्रानो न स्यात्तज्ज्वालासंज्वरं विना ॥२८८१॥

किमन्तरेण तदुदमालान्यं प्रोन्मिषवृशः । मार्गामार्गविभागस्य परिज्ञाने विमुहता ॥२८८२॥

मधुमत्यास्तटेन्यस्मिन्निबन्धन्यं दरदः स्थितान् । वीचीजवनिकाच्छन्नः सोवाप्याथ तटेवसन् ॥२८८३॥

क्रमादुत्खातखेदस्तैर्गत्वा स्वशिविरान्तरम् । तत्रैष्यतेति संधातुं रोहशोहस्पर्शानुरैः ॥२८८४॥

2885 नृपं तेषां ह्यगण्यार्थवर्षिणं नयमैपुणात् । उपजीवितुमिच्छाभूत्तद्वक्षणवर्णिज्यया ॥२८८५॥

नानेहा विषहस्यायं प्रत्यासन्नो हिमागमः । मधुमासि विधास्यामः पुनरारब्धिमुत्तमाम् ॥२८८६॥

कालक्षेपेक्षमत्वं चेदुद्वाराद्व्याधनाधुना । त्वान्तर्निदध्मो बलिनस्त्रिहृल्लक्षस्योपवेशने ॥२८८७॥

राजानं राजवदनः शितस्तैरित्यसावतः । उल्लेप्यत स्वराष्ट्रान्तर्गुत्तया बन्धुं नराधमैः ॥२८८८॥ तिलकम् ॥

अपि राजपुरीयाणां कौटिल्यं तैर्हि जायते । दैर्घ्यं निदाघवज्राणां वियोगद्वित्रैरिव ॥२८८९॥

2300 तथा यातमुपालेभे दूतैर्बलहरोथ तम् । प्रहो निहितवास्त्वस्मीति त्रोटितवटाकरः ॥२८९०॥

उत्साहादाह्वयोपि स तथा गार्गिमभिमम् । आयातं च नृपनीकमुत्साहाच्च व्यचिन्तयत् ॥२८९१॥

अकस्माद्ब्रुतदरत्राजभोजादिवार्तया । न व्यदीर्यत यदैर्यपर्यमिस्तत्किलाङ्कनम् ॥२८९२॥

आडम्बरालम्बनस्य भेदेप्यच्छन्नविषहः । यदयुद्धोद्धतं सिध्येत्तत्कस्यामानुषं विना ॥२८९३॥

२८६८. ¹) Thus A; the *akshara* before the *lacuna* could be read also *युः*; C 'वचनमधुप्रतिधा'. २८७०. ¹) Emended with C; A विदुसि.—') Emended; A विदुसिहैर्धने. २८७३. ¹) Emended; A पलायितंस्त्रे. २८७५. ¹) A 'कोषो. २८७६. ¹) Doubtful emendation; A सर्वशिरोरिक्ते.—') Emended; A 'वचनम्. २८८४. ¹) A स्वशिवाक्षे.—') Emended; A राक्षोः स्पर्श. २८८५. ¹) Emended; A 'वज्राणां. २८९२. ¹) Emended with C; A गार्गिम.—') Doubtful emendation; A 'कमु-हाल; C 'नीकं दृष्ट्वापि नयम्'.

कालानुरोधासंस्थित्व धन्यद्वाराधिपावथ । सोयोजयद्विलम्बेन भोजयत्प्रागमाशया ॥२८९४॥
 ततोत्तंकारचक्रः स नेतुं सान्दृग्निमाययौ । शान्तेबाह्वारदानेत्य प्राथिता परिपन्थिनीः ॥२८९५॥ 2895
 बुद्धा तदनुबन्धेपि द्रोहनिर्बन्धिनीः सभाः । अमहीन्मार्गसेत्वमे निधनाद्यवसायिताम् ॥२८९६॥
 भूचैः सह युवप्रायैर्वक्ष्यतं मर्तुमुद्यतम् । दरातुरं दरव्राजसैन्यं तस्यैन्माययौ ॥२८९७॥
 व्यपोहन्ती बलद्वारी वाहुभिः कतहं सरित् । कल्लोलास्फालनोष्ठापैर्निनिन्देव दरद्वलम् ॥२८९८॥
 ह्रेपितः स्वावरोधिषं सेव्यैश्च म्लेच्छपाधिषैः । सैन्यैः कदनभीतैर्षं विवृसीहोषं तं जहौ ॥२८९९॥
 पुरःसरैर्भगसेतुपालैः पारं परं ततः । विश्राप्य तानि स प्राप भिन्दस्नूर्यैर्द्विंशः ॥२९००॥ 2900
 असामर्थ्ये वरुथिन्त्याः स्वस्य चार्थितसंधिना । आनीतो विवृसीहिनं दूतः प्रोक्तोऽयं भूपतेः ॥२९०१॥
 अमानुषानुभावेन तावद्वत्स्वामिना भवेत् । प्रातिसीमिकसामन्तबुद्ध्या स्वर्षाद्ध भीवरः ॥२९०२॥
 अभयेयानुसंधान एव यान्तौ यमान्तिकम् । जयराजोऽस्मि वामुष्य प्रभाववेदकौ द्विजि ॥२९०३॥
 तेन दिव्यानुभावेन निर्जयोपि जयो मम । पान्यस्य कुलविधंशासीर्थे पतनमुच्चितः ॥२९०४॥
 अथायातः पुरे स्थित्वा कंठिकात् निजेविशत् । यमराष्ट्रमसत्कीर्तिलसद्वन्द्वमालिकम् ॥२९०५॥ 2905
 अबुद्धा भोजमायान्तं संधिं तत्रैव वासरे । सार्धं हरिशधन्याभ्यां स राजवृद्धनोप्यगात् ॥२९०६॥
 अन्धगतं तं व्यावृत्त्य वष्टं प्रष्टं मनस्विनाम् । आशय तावथाभ्यर्चणं प्रातिक्षातां क्षमापतेः ॥२९०७॥
 अहंकारादिमोहादविमर्शेन बहिष्कृतौ । उपेक्षामसते भोजेभजनां राजकीजिनि ॥२९०८॥
 आहूतस्तु हठोत्कण्ठाभाजापि प्रभुगासकृत् । अग्निः शोषीकृतारतिर्न व्यावर्तत रिल्हणः ॥२९०९॥
 प्रभोः पुरस्तात्कार्यान्ते तेन स्यानुमशक्यत । प्रसादाकाङ्क्षिणा सूरदेव भोक्तुं न हि क्वचित् ॥२९१०॥ 2910
 द्विधा कृता येन युद्धे पृथ्वीहरद्वन्द्वयौ । मगधेन्द्राकृतिर्भमिनेव कार्याक्षमाभवत् ॥२९११॥
 मातृकुक्षिमिव शोर्वी तेनाजौ लोष्ठकः कृतः । खाण्डके खण्डितः सपे हव गाण्ड्विनाविशत् ॥२९१२॥
 भर्जंश्चतुष्टकः संकोचं दुर्भेदं त्रिल्लकालयम् । स्वकायकर्परं दप्योऽजितः कुर्म हवाविशत् ॥२९१३॥
 निःशोषीकृतकार्यः स शौर्येणैव महीपतेः । पार्थं पादनखज्योतिःपट्टबन्धाप्रये ययौ ॥२९१४॥
 प्रतापैर्वृपेरित्यं विप्रवः शोषितोऽप्यभूत् । अमात्यमतिदोषेण भूयः प्रादुर्कृताङ्कुरः ॥२९१५॥ 2915
 वण्डार्हो राजवृद्धो दानेनाप्यायितो यतः । निर्भयं भोजमायान्तं प्रतिजग्राह न पुनः ॥२९१६॥
 उत्कोचपरिणामात् सोऽयं स्यापयति स्म तम् । दिव्याप्रामाभिषे स्याने खाशकानां निवेशने ॥२९१७॥
 इत्येवमब्रवीच्छ्रेयसास्यो नानुगामिनः । मितानुयायी हारेशः प्रायास्वश्रोचरान्मम ॥२९१८॥
 सौत्कम्पः साहसक्रान्तः पानेनीयत कैरिव । त्रिल्लकेनापि स स्यैव नीतिरङ्गुप्रसारणात् ॥२९१९॥
 व्यसमोऽस्मासवैवदयं विशां पत्युद्वर्च्यन्तयत् । येनाव्यवस्थाप्राथम्यं स जाल्मः पुनरपरीत् ॥२९२०॥ 2920
 अलंकारादिभिः स्वास्थे स्याप्यमानोपि मन्त्रिभिः । अत्यजसैव कौटिल्यमजितारमेव दुर्गहम् ॥२९२१॥

२८९५. ^१) Emended; A 'हारसाथैव'; the text is corrupt. २९००. ^१) Emended; A विप्रविनिनि. २९०१. ^१) Emended;
 A वरुथिन्त्या. २९०२. ^१) Emended; A तावत्स्वामिना. २९०३. ^१) Emended with C; A यान्तौ. २९०५. ^१) Emended;
 A 'मालिकाय'. २९०७. ^१) The letter corresponding to य cannot be read with certainty in A; C तावताभ्यर्चः. २९०८. ^१) A
 'विमर्श'...^१) Emended; A मज्जते. २९१२. ^१) Comp. note to लोठन. viii. 2456. २९१३. ^१) Emended with C; A भर्जंश्च.
 २९१९. ^१) Emended with C; A 'कोतपाने'. २९२१. ^१) Emended; A अत्यजसैव and 'जितारमेव'.

गदं वैद्य हवापाकं तमवशाद्य पार्थिवः । पकण्डानिवारेभे रिपून्पाटयितुं परात् ॥२९२२॥

आगन्तव्यं त्वया पथायास्त्वस्माच्छ प्रकम्पताम् । भोजमुक्तेष्वलंकारचक्रोपादिब्रवीषतः ॥२९२३॥

तं जयानन्दवाडाङ्गयो दस्तुरानन्दवाडजः । अन्वयुक्तिमोदयाः परेपि क्रमराज्यजाः ॥२९२४॥

2925

अवस्थितो राजन्मृगोलंकारः स्वल्पसैनिकः । बालुकासेतुकल्पसैर्जैत्रे सिन्धुरथैरिव ॥२९२५॥

स तु रामचर्यायाजिज्ञेभसंभावनां विशाम् । उदपादयदेकाकी कुर्वन्बह्वमिराहवम् ॥२९२६॥

आगानरभसक्षुब्धब्रह्मसंभ्रमदक्षिणम् । रणं जगाम गञ्जात्वमञ्जसाक्षपरिक्षुतः ॥२९२७॥

स तूलकूटमिव तत्कटकं विकटे द्विषाम् । किमन्यत्पैरयत्कापि प्रभञ्जनं हवाञ्जसा ॥२९२८॥

यासाय गुणकङ्कादिपक्षिवातस्य तत्यजे । आनन्दवाडंक्षुः स हत्वा तेनेषुणा रणे ॥२९२९॥

2930

भोजस्योत्थातुकामस्य निवृत्तोः स्मामुज्ज्वलं तत् । पङ्कप्रधातृककटव्याधन्यायो व्यवधत् ॥२९३०॥

अनुड्वयनसामर्थ्यः आभ्यति क्रकरो यथा । धावन्पङ्के पतन्व्याधोऽप्यनुधावत्यध्यान्वहम् ॥२९३१॥

प्रसङ्गे साहसस्यैवं भोजः कैभ्यमगात्सदा । तं प्राप्तुमिच्छुर्भूयोपि मतिमोहं मुहुर्मुहुः ॥२९३२॥ युग्मम् ॥

दिक्षाग्रामस्थिते भोजे स राजवदनोऽप्यगात् । पुनः किं वीरचण्डालाः श्रेयसीत्युक्तिमीदृशितुः ॥२९३३॥

डामरा भ्रमसंघाता भूयः पूर्वाधिकां ततः । कन्यां ते प्रनययामाच्छुर्मुहुर्न शौर्यशालिनः ॥२९३४॥

2935

ते शारपतिमायातं सोढुं शोर्कुर्न केवलम् । अशक्यैराहवैर्यावत्तात्पर्यादुद्वेजयन् ॥२९३५॥

तेषां वार्णार्थमन्येषामुत्थानार्थमथाययौ । कूटोलंकारचक्रेण नीद्वि दत्त्वा स सान्द्रहिः ॥२९३६॥

तेषां परेषुः पार्श्वे स वियाद्वरसङ्कषदा । हायाश्रमं आन्तसैन्यो हारेशोबुद्ध तं तदा ॥२९३७॥

अज्ञानश्च तेषां स व्याजसंधिं निबद्धवान् । मिषात्कुतोऽप्यगात्सिर्वैक्षिण्यं सत्सारमूलकम् ॥२९३८॥

तस्मिन्तत्र स्थिते दूरात्कुतस्तस्यामि पूकृतिम् । भुत्वा भोजोवदत्सायं किमपि व्याकुलीभवन् ॥२९३९॥

2940

निर्गैरिहस्यमानोपि प्रासात्तस्मादहेतुकात् । व्यरंसीत्संभ्रमाप्राप्तौ चक्रे सञ्जांस्तु वाजिनः ॥२९४०॥

व्रत्तोलंकारचक्रोय दशग्राभ्यपतो व्रतम् । क राजपुत्र इत्येवं कथयित्वा पलायितः ॥२९४१॥

उदतिष्ठत्तो याममध्याचर्यध्वनिर्महान् । आस्कन्दावेदकः सेनानिनादथ क्षपामुखे ॥२९४२॥

अलक्षितो ध्वान्तमध्ये भेजे भोजः पलायनम् । भः कर्तव्येऽवलंकारचक्रो बुडाय संदधे ॥२९४३॥

दत्तो हाराधिपनाभिर्गिरिवर्त्म प्रकाशयन् । ध्वान्तध्वस्तात्मनां तेषां तदामूदुपकारकः ॥२९४४॥

2945

हाराधिपस्य क्षाम्यन्तः संधिं भोजप्रतीक्षया । भुत्वा तमथ वृत्तान्तं भङ्गं ते डामरा ययुः ॥२९४५॥

असंख्यजपत्यादिबन्धं धीरोच्छलाभयात् । आजि स भोजोलंकारचक्रेणामङ्गलावहम् ॥२९४६॥

.....' । भोजस्तत्राप्यभूत्तर्वासाहारादिद्विखान्वितः ॥२९४७॥

बाणामिजस्त्रिपुरनिर्दहने प्रतापः पायोनिधिः प्रमथने वडवाभिजन्मा ।

आसाद्य मन्दरजगेन समामर्गं हि न कापि पद्मगपतेः द्वावसख्यमासीत् ॥२९४८॥

२९२३. ') Emended with C; A 'चक्रोपादि'. २९२४. ') A 'बालाङ्गयो' and 'बालजः'. २९२५. ') Emended with G (see margin); A 'कल्पस्तं जज्ञे'. २९२६. ') Conjectural reading; A 'रामराधा'; C 'रात्रिराधा'. २९२७. ') Emended A 'पतिप्राप्तयः'; C 'पतिप्रा'. २९२८. ') A 'आनन्दवाडः'. २९२९. ') Emended; A 'तदामू'. २९३०. ') Emended; A 'सन्ता'. २९३१. ') Emended; A 'सन्ता'. २९३२. ') Emended with C; A 'सन्ता'. २९३३. ') Two or more *pādas* seem to be lost here; A does not indicate the lacuna; C supplements *सोऽस्मात्कर्मणारेने साधन्याय च चक्षते*.

क्षुधिरासाधनं हन्तुं प्राप्तः स्वविषयावनौ । अलंकारात्मनैर्मूढो बन्धुं भोज्योऽथलभ्यत ॥ २९४९ ॥
 पिनुर्मतेन बुद्ध्या वा स्वया तत्तद्विधितस्ततः । सोभितभाय निर्यातः प्रापाय विषयान्तरम् ॥ २९५० ॥ 2950
 ततो बलहरेणैव कृत्यं निश्चित्य कार्यवित् । अनास्थोऽन्यलवन्धेषु दिङ्माग्रामं पुनर्ययौ ॥ २९५१ ॥
 हारापिगोहितोद्धारपीरोप्यत्रान्तरक्षमः । चक्षुरोगेण भ्रमाभियोगोक्तस्माद्यधीयत ॥ २९५२ ॥
 भोजाय दातुमैच्छथो डामरस्ते ह्यते दशै । पर्माण्डये गुल्हणाय राजजाय च निर्जितः ॥ २९५३ ॥
 रोगोद्यच्छतया दण्डपयोगावसरे कृते । तत्र साम प्रयुज्यैव हारेशो विवशोविशत् ॥ २९५४ ॥
 अभियोगक्षणे तस्मिन्त्ययौ भारसहः क्षयम् । दुर्नामकामयक्षामः पष्ठचन्द्रोपि गर्गजः ॥ २९५५ ॥ 2955
 तत्रामयाविश्वेषात्तोद्रेकौ तदनुजौ निजौ । चक्राते वक्षुषां दुःस्थामास्कन्दायैरुपद्रवैः ॥ २९५६ ॥
 त्रिल्लङ्कः प्रबलैरन्यैः सहाभेदं प्रवर्धयन् । नायहीद्विषहैकापः सान्त्वनामपि भूपतेः ॥ २९५७ ॥
 षष्ठे निष्ठां गते रोगमग्रे हारपतावपि । नियुक्तः क्षमाभुजा धन्यो निरगान्तरमूलकम् ॥ २९५८ ॥
 भोज्यभुतोमुतोऽन्येषां बलिनां गोचरे पतेत् । प्राप्तप्रतिष्ठो निस्तीर्णो देशाहासाध्यातां व्रजेत् ॥ २९५९ ॥
 इति संविन्य सामाद्यैरुपायैस्ते जिघृक्षुः । क्षमाभुजामन्दसंरम्भो विदधे सोभियोगभाक् ॥ २९६० ॥ युग्मम् ॥ 2960
 अज्ञातोदकैवम्या दुर्नितिः सा महीभुजम् । व्यावृत्त्याबाधताच्छिष्यपुच्छाकृष्टेव पन्नगौ ॥ २९६१ ॥
 बलिनं राजवदनं नृपं चावेत्य निर्बलम् । आभ्यन्तराश्च बाह्याश्च विक्रियां यत्कमाद्युयः ॥ २९६२ ॥
 छिद्रान्तराणि छलमानि सदैव हन्त पातालरन्ध्रसरणेरिव दण्डनीतेः ।
 बरीभवनप्रसरमन्तरसंप्रविष्टो यास्यपनर्क्यनियमात्पतनं भजेहा ॥ २९६३ ॥
 भोज्यलगाधोऽधितो राज्ञा क्षीणार्थैस्तु व्रजेदिति । उक्त्वैत्यमुं बलहस्तस्य वृत्तिकारयत् ॥ २९६४ ॥
 तां लब्धपतरां मायां राजपक्षे विलोक्य सः । युक्त्यन्तराणि संलेभे प्रयोक्तुं नीतिकौशलान् ॥ २९६५ ॥ 2965
 संधिं परे परे बद्धा सार्धं बलह्रादिभिः । कुर्वन्गतागतं धन्यो जनस्वाधाप हास्यताम् ॥ २९६६ ॥
 शश्वद्यावर्तमानस्य राजकार्यस्य नावधिम् । अरवद्विषटीयन्त्रगुणस्यैवाससाद सः ॥ २९६७ ॥
 तस्य चक्र इवोद्धान्ते कर्तव्ये तैक्ष्ण्यभागपि । भेत्तुं प्ररोदुं बाप्यासीन्नयो बाण इवाक्षमः ॥ २९६८ ॥
 नीतराजह्वयो व्ययः शेषस्यैकस्य विपदे । चतुरङ्ग इव क्रीडन्विवशोभूद्विशं पतिः ॥ २९६९ ॥
 बद्धलक्ष्यः प्रवानार्थं ततश्च छद्मना परान् । भञ्जतो वाजिपत्त्यादि नाप्यासीन्नाप्यजीगणन् ॥ २९७० ॥ 2970
 दस्युषु स्यूतसङ्केषु शीतापायप्रतीक्षिषु । नागाद्वलहरः स्वेषामुन्मूलनमशङ्कन् ॥ २९७१ ॥
 सामर्थ्यांशिधिलामित्रभावे सूचितविधिये । तस्मिन्धावति धन्ये च शश्वत्सोऽपेताकुलः ॥ २९७२ ॥
 संमन्य सार्धं भोजेन धन्यं समदिशन्ततः । बद्धापेयत नागं मे भोजं हास्यामि वस्ततः ॥ २९७३ ॥
 भूरिकार्यकृतं स्वस्य बन्धनार्थावहं रिपोः । धन्यो व्यसनवैवदयादियं नाबुद्ध तस्य ताम् ॥ २९७४ ॥
 पार्थिवाः स्वार्थसंसिद्धिस्वरारितरसस्वया । धियाविश्रुद्धं यत्किञ्चित्कुर्वन्नीति न नूतनम् ॥ २९७५ ॥ 2975
 काकुत्स्थोऽपि प्रियाप्रार्थी व्ययः सुप्रोवसंगे । वीरोविधेयं स्वार्थान्याहार्यं व्यथित वालिनः ॥ २९७६ ॥

२९४९. १) A बन्धु. २९५१. १) Emended; A तन्मूलं निजम्; cf. पष्ठस्य जयचन्द्रस्य श्रीचन्द्रभाष्यजी viii. 2753.
 २९५८. १) Emended; A धन्ये. २९६१. १) Emended; A युगाम. २९६९. १) Emended; A 'व्यपतनं'. २९७१. १) A. has
 written first स्यूतसङ्केषु and subsequently indicated the reading स्यूत. २९७४. १) Emended; A 'वह'. २९७६. १) Em-
 ended with C; A काकुत्स्थोपि.

संहत्य सत्यनित्यत्वं राज्यमर्थाविशुद्धीः । आचार्य पाण्डवो राजा धर्मनिष्ठोऽप्यज्ञातयत् ॥२९७७॥
 आ भिक्षुविग्रहाक्षित्यश्रेष्ठानुर्गास्य विग्रहः । स्वार्थापेक्षी तटस्थस्य तत्कालं न विगर्हितः ॥२९७८॥
 अगृहीत्वा तु भूभर्त्रा कंचिद्भोजार्पणे पणम् । सोऽवाट्मभीत्यभूतस्मिन्मन्युर्मतिमतो मनाक् ॥२९७९॥
 २९८० यथा तत्कृत्यमादृत्या हितं जातं तथैव चेत् । विचार्याकारि राज्ञा तच्छ्रेयसीयममानुषी ॥२९८०॥
 विभिन्न इव भोजस्तु नागं समदिशयथा । दिच्छर्वलहरो रात्रौ स्वदर्पणपणेन माम् ॥२९८१॥
 बन्धमभ्रधानोऽस्य राजस्त्रासादसौ श्रेयत् । स विदन्त्य माध्यस्थ्यमिति तं हि तथावदत् ॥२९८२॥
 षष्ठ्यन्तरे गते निष्ठां जयचन्द्रेण पार्थिवः । संगृहीतेन तं नागं पार्थि प्रावेदशयत्ततः ॥२९८३॥
 पक्षीकृतः क्षमाभुजायं हन्यादस्मान्मभयादिति । चलन्तमपि तं भोजस्तन्मन्त्रिणमवोधयत् ॥२९८४॥
 २९८५ तथेति जानषपि तं कृष्टोऽस्येतैरनीशताम् । यातः किमपि हन्तेति दूतैर्नागोऽप्यभाषत ॥२९८५॥
 नियतं निमित्तोत्तोरगं जल्लोर्मिमज्जतः । कथ्यमानं तटस्थेन श्रोतुं न श्रवणौ क्षमौ ॥२९८६॥
 नागे बद्धे तत्कुटुम्बैर्भतिरेत्य समाभितः । मायाशाली बलहरो दुर्दर्शीः समपद्यत ॥२९८७॥
 भोजनिष्क्रयविक्रेयं तमादाय ययौ ततः । रिन्हेणेन समं धन्यो धावन्बलहरांस्तिकम् ॥२९८८॥
 सान्तर्हासोमोहयत्तौ प्राङ्गागं दत्त मे ततः । भोजं दास्यामि व इति ब्रुवन्भ्रामयति स्म सः ॥२९८९॥
 २९९० बद्धमूलतया दूरं दुर्धर्षो योऽमुमागतम् । सर्वं तच्च तयोः सैन्यं निन्ये हृत्यविधेयताम् ॥२९९०॥
 वर्षयुद्धापकर्षादि - खिन्नो तौ ततोऽभ्यधार्त् । हनोपसृतयोः कुर्या युययोर्मतमित्यसौ ॥२९९१॥
 एकप्रयागन्तरिते स्थितयोः पथि चाकरोत् । कार्यन्तःपातवैवश्ये तयोर्मतिविमोहनम् ॥२९९२॥
 काचिद्बलहरस्यासीत्पर्यामिषिर्धैर्यसत्त्वयोः । निश्चोषाद्यतने काले कीराणां विरलैव या ॥२९९३॥
 तथा हारितमार्गाय साहसात्पार्थमीयुषे । ब्रुषति स्म न धन्याय लोभाद्भोजाय नापि यः ॥२९९४॥
 २९९५ मतिमोहेन नागं चेष्टुमं सचिवास्ततः । कुर्या तं स्वपदेभ्यर्थं नकारेति च चेतसि ॥२९९५॥
 नागासांनिध्यलभार्थादिशार्थं गूढवैकृतः । भ्रातृव्यापातयन्नागं धन्यायैल्लोष्टकाभिधः ॥२९९६॥
 सचिवैर्निहते नागे निर्वैकल्यमोहितैः । दुर्मन्त्रितं नरपतेः स्वैः पदैश्च व्यगर्धत ॥२९९७॥
 स्वजातीयवधकोऽपिहिद्वैः सर्वङ्गामरैः । नागानुगैश्चाभितोभूततो बलहरो बली ॥२९९८॥
 हेहिनो व्यसनापातवैवदयाङ्गमतोपयि । अकार्यं कुर्वतः कार्यं सिद्धः संसाधयेद्विधिः ॥२९९९॥
 सद्यःसहस्रचित्तानवतया बद्धावधाने मनस्युन्मार्गभ्रमणेवशस्य रभसाच्छ्रुपे परिभ्राम्यतः ।
 ३००० अन्योपाहितकोशशृङ्गलुत्तनात्संदाशिताङ्गुस्तेजन्तोर्हन्त तनोति दुर्गतिशमं रम्यानुलोभ्यो विधिः ॥३०००॥
 तथा निरनुसंधानं नागं पीसचिवैर्हन्तम् । नाबुद्ध भोजः संजातत्रासस्त्वेवं व्यकल्पयत् ॥३००१॥
 लब्धवर्णस्य नावर्णवर्णं कर्मैवमीशितुः । अलभ्यपणवन्धस्य वाञ्छिताप्त्यै विशङ्क्यते ॥३००२॥
 'यश्च युद्धमिति व्यर्थं हर्षादाद्यामवापि यः । भोजमन्यकरस्थोऽयमशक्यो ह्यन्यथा मम ॥३००३॥

२९७७. ^१) Emended; A ^२) ^३) ^४) ^५) ^६) ^७) ^८) ^९) ^{१०}) ^{११}) ^{१२}) ^{१३}) ^{१४}) ^{१५}) ^{१६}) ^{१७}) ^{१८}) ^{१९}) ^{२०}) ^{२१}) ^{२२}) ^{२३}) ^{२४}) ^{२५}) ^{२६}) ^{२७}) ^{२८}) ^{२९}) ^{३०}) ^{३१}) ^{३२}) ^{३३}) ^{३४}) ^{३५}) ^{३६}) ^{३७}) ^{३८}) ^{३९}) ^{४०}) ^{४१}) ^{४२}) ^{४३}) ^{४४}) ^{४५}) ^{४६}) ^{४७}) ^{४८}) ^{४९}) ^{५०}) ^{५१}) ^{५२}) ^{५३}) ^{५४}) ^{५५}) ^{५६}) ^{५७}) ^{५८}) ^{५९}) ^{६०}) ^{६१}) ^{६२}) ^{६३}) ^{६४}) ^{६५}) ^{६६}) ^{६७}) ^{६८}) ^{६९}) ^{७०}) ^{७१}) ^{७२}) ^{७३}) ^{७४}) ^{७५}) ^{७६}) ^{७७}) ^{७८}) ^{७९}) ^{८०}) ^{८१}) ^{८२}) ^{८३}) ^{८४}) ^{८५}) ^{८६}) ^{८७}) ^{८८}) ^{८९}) ^{९०}) ^{९१}) ^{९२}) ^{९३}) ^{९४}) ^{९५}) ^{९६}) ^{९७}) ^{९८}) ^{९९}) ^{१००}) ^{१०१}) ^{१०२}) ^{१०३}) ^{१०४}) ^{१०५}) ^{१०६}) ^{१०७}) ^{१०८}) ^{१०९}) ^{११०}) ^{१११}) ^{११२}) ^{११३}) ^{११४}) ^{११५}) ^{११६}) ^{११७}) ^{११८}) ^{११९}) ^{१२०}) ^{१२१}) ^{१२२}) ^{१२३}) ^{१२४}) ^{१२५}) ^{१२६}) ^{१२७}) ^{१२८}) ^{१२९}) ^{१३०}) ^{१३१}) ^{१३२}) ^{१३३}) ^{१३४}) ^{१३५}) ^{१३६}) ^{१३७}) ^{१३८}) ^{१३९}) ^{१४०}) ^{१४१}) ^{१४२}) ^{१४३}) ^{१४४}) ^{१४५}) ^{१४६}) ^{१४७}) ^{१४८}) ^{१४९}) ^{१५०}) ^{१५१}) ^{१५२}) ^{१५३}) ^{१५४}) ^{१५५}) ^{१५६}) ^{१५७}) ^{१५८}) ^{१५९}) ^{१६०}) ^{१६१}) ^{१६२}) ^{१६३}) ^{१६४}) ^{१६५}) ^{१६६}) ^{१६७}) ^{१६८}) ^{१६९}) ^{१७०}) ^{१७१}) ^{१७२}) ^{१७३}) ^{१७४}) ^{१७५}) ^{१७६}) ^{१७७}) ^{१७८}) ^{१७९}) ^{१८०}) ^{१८१}) ^{१८२}) ^{१८३}) ^{१८४}) ^{१८५}) ^{१८६}) ^{१८७}) ^{१८८}) ^{१८९}) ^{१९०}) ^{१९१}) ^{१९२}) ^{१९३}) ^{१९४}) ^{१९५}) ^{१९६}) ^{१९७}) ^{१९८}) ^{१९९}) ^{२००}) ^{२०१}) ^{२०२}) ^{२०३}) ^{२०४}) ^{२०५}) ^{२०६}) ^{२०७}) ^{२०८}) ^{२०९}) ^{२१०}) ^{२११}) ^{२१२}) ^{२१३}) ^{२१४}) ^{२१५}) ^{२१६}) ^{२१७}) ^{२१८}) ^{२१९}) ^{२२०}) ^{२२१}) ^{२२२}) ^{२२३}) ^{२२४}) ^{२२५}) ^{२२६}) ^{२२७}) ^{२२८}) ^{२२९}) ^{२३०}) ^{२३१}) ^{२३२}) ^{२३३}) ^{२३४}) ^{२३५}) ^{२३६}) ^{२३७}) ^{२३८}) ^{२३९}) ^{२४०}) ^{२४१}) ^{२४२}) ^{२४३}) ^{२४४}) ^{२४५}) ^{२४६}) ^{२४७}) ^{२४८}) ^{२४९}) ^{२५०}) ^{२५१}) ^{२५२}) ^{२५३}) ^{२५४}) ^{२५५}) ^{२५६}) ^{२५७}) ^{२५८}) ^{२५९}) ^{२६०}) ^{२६१}) ^{२६२}) ^{२६३}) ^{२६४}) ^{२६५}) ^{२६६}) ^{२६७}) ^{२६८}) ^{२६९}) ^{२७०}) ^{२७१}) ^{२७२}) ^{२७३}) ^{२७४}) ^{२७५}) ^{२७६}) ^{२७७}) ^{२७८}) ^{२७९}) ^{२८०}) ^{२८१}) ^{२८२}) ^{२८३}) ^{२८४}) ^{२८५}) ^{२८६}) ^{२८७}) ^{२८८}) ^{२८९}) ^{२९०}) ^{२९१}) ^{२९२}) ^{२९३}) ^{२९४}) ^{२९५}) ^{२९६}) ^{२९७}) ^{२९८}) ^{२९९}) ^{३००}) ^{३०१}) ^{३०२}) ^{३०३}) ^{३०४}) ^{३०५}) ^{३०६}) ^{३०७}) ^{३०८}) ^{३०९}) ^{३१०}) ^{३११}) ^{३१२}) ^{३१३}) ^{३१४}) ^{३१५}) ^{३१६}) ^{३१७}) ^{३१८}) ^{३१९}) ^{३२०}) ^{३२१}) ^{३२२}) ^{३२३}) ^{३२४}) ^{३२५}) ^{३२६}) ^{३२७}) ^{३२८}) ^{३२९}) ^{३३०}) ^{३३१}) ^{३३२}) ^{३३३}) ^{३३४}) ^{३३५}) ^{३३६}) ^{३३७}) ^{३३८}) ^{३३९}) ^{३४०}) ^{३४१}) ^{३४२}) ^{३४३}) ^{३४४}) ^{३४५}) ^{३४६}) ^{३४७}) ^{३४८}) ^{३४९}) ^{३५०}) ^{३५१}) ^{३५२}) ^{३५३}) ^{३५४}) ^{३५५}) ^{३५६}) ^{३५७}) ^{३५८}) ^{३५९}) ^{३६०}) ^{३६१}) ^{३६२}) ^{३६३}) ^{३६४}) ^{३६५}) ^{३६६}) ^{३६७}) ^{३६८}) ^{३६९}) ^{३७०}) ^{३७१}) ^{३७२}) ^{३७३}) ^{३७४}) ^{३७५}) ^{३७६}) ^{३७७}) ^{३७८}) ^{३७९}) ^{३८०}) ^{३८१}) ^{३८२}) ^{३८३}) ^{३८४}) ^{३८५}) ^{३८६}) ^{३८७}) ^{३८८}) ^{३८९}) ^{३९०}) ^{३९१}) ^{३९२}) ^{३९३}) ^{३९४}) ^{३९५}) ^{३९६}) ^{३९७}) ^{३९८}) ^{३९९}) ^{४००}) ^{४०१}) ^{४०२}) ^{४०३}) ^{४०४}) ^{४०५}) ^{४०६}) ^{४०७}) ^{४०८}) ^{४०९}) ^{४१०}) ^{४११}) ^{४१२}) ^{४१३}) ^{४१४}) ^{४१५}) ^{४१६}) ^{४१७}) ^{४१८}) ^{४१९}) ^{४२०}) ^{४२१}) ^{४२२}) ^{४२३}) ^{४२४}) ^{४२५}) ^{४२६}) ^{४२७}) ^{४२८}) ^{४२९}) ^{४३०}) ^{४३१}) ^{४३२}) ^{४३३}) ^{४३४}) ^{४३५}) ^{४३६}) ^{४३७}) ^{४३८}) ^{४३९}) ^{४४०}) ^{४४१}) ^{४४२}) ^{४४३}) ^{४४४}) ^{४४५}) ^{४४६}) ^{४४७}) ^{४४८}) ^{४४९}) ^{४५०}) ^{४५१}) ^{४५२}) ^{४५३}) ^{४५४}) ^{४५५}) ^{४५६}) ^{४५७}) ^{४५८}) ^{४५९}) ^{४६०}) ^{४६१}) ^{४६२}) ^{४६३}) ^{४६४}) ^{४६५}) ^{४६६}) ^{४६७}) ^{४६८}) ^{४६९}) ^{४७०}) ^{४७१}) ^{४७२}) ^{४७३}) ^{४७४}) ^{४७५}) ^{४७६}) ^{४७७}) ^{४७८}) ^{४७९}) ^{४८०}) ^{४८१}) ^{४८२}) ^{४८३}) ^{४८४}) ^{४८५}) ^{४८६}) ^{४८७}) ^{४८८}) ^{४८९}) ^{४९०}) ^{४९१}) ^{४९२}) ^{४९३}) ^{४९४}) ^{४९५}) ^{४९६}) ^{४९७}) ^{४९८}) ^{४९९}) ^{५००}) ^{५०१}) ^{५०२}) ^{५०३}) ^{५०४}) ^{५०५}) ^{५०६}) ^{५०७}) ^{५०८}) ^{५०९}) ^{५१०}) ^{५११}) ^{५१२}) ^{५१३}) ^{५१४}) ^{५१५}) ^{५१६}) ^{५१७}) ^{५१८}) ^{५१९}) ^{५२०}) ^{५२१}) ^{५२२}) ^{५२३}) ^{५२४}) ^{५२५}) ^{५२६}) ^{५२७}) ^{५२८}) ^{५२९}) ^{५३०}) ^{५३१}) ^{५३२}) ^{५३३}) ^{५३४}) ^{५३५}) ^{५३६}) ^{५३७}) ^{५३८}) ^{५३९}) ^{५४०}) ^{५४१}) ^{५४२}) ^{५४३}) ^{५४४}) ^{५४५}) ^{५४६}) ^{५४७}) ^{५४८}) ^{५४९}) ^{५५०}) ^{५५१}) ^{५५२}) ^{५५३}) ^{५५४}) ^{५५५}) ^{५५६}) ^{५५७}) ^{५५८}) ^{५५९}) ^{५६०}) ^{५६१}) ^{५६२}) ^{५६३}) ^{५६४}) ^{५६५}) ^{५६६}) ^{५६७}) ^{५६८}) ^{५६९}) ^{५७०}) ^{५७१}) ^{५७२}) ^{५७३}) ^{५७४}) ^{५७५}) ^{५७६}) ^{५७७}) ^{५७८}) ^{५७९}) ^{५८०}) ^{५८१}) ^{५८२}) ^{५८३}) ^{५८४}) ^{५८५}) ^{५८६}) ^{५८७}) ^{५८८}) ^{५८९}) ^{५९०}) ^{५९१}) ^{५९२}) ^{५९३}) ^{५९४}) ^{५९५}) ^{५९६}) ^{५९७}) ^{५९८}) ^{५९९}) ^{६००}) ^{६०१}) ^{६०२}) ^{६०३}) ^{६०४}) ^{६०५}) ^{६०६}) ^{६०७}) ^{६०८}) ^{६०९}) ^{६१०}) ^{६११}) ^{६१२}) ^{६१३}) ^{६१४}) ^{६१५}) ^{६१६}) ^{६१७}) ^{६१८}) ^{६१९}) ^{६२०}) ^{६२१}) ^{६२२}) ^{६२३}) ^{६२४}) ^{६२५}) ^{६२६}) ^{६२७}) ^{६२८}) ^{६२९}) ^{६३०}) ^{६३१}) ^{६३२}) ^{६३३}) ^{६३४}) ^{६३५}) ^{६३६}) ^{६३७}) ^{६३८}) ^{६३९}) ^{६४०}) ^{६४१}) ^{६४२}) ^{६४३}) ^{६४४}) ^{६४५}) ^{६४६}) ^{६४७}) ^{६४८}) ^{६४९}) ^{६५०}) ^{६५१}) ^{६५२}) ^{६५३}) ^{६५४}) ^{६५५}) ^{६५६}) ^{६५७}) ^{६५८}) ^{६५९}) ^{६६०}) ^{६६१}) ^{६६२}) ^{६६३}) ^{६६४}) ^{६६५}) ^{६६६}) ^{६६७}) ^{६६८}) ^{६६९}) ^{६७०}) ^{६७१}) ^{६७२}) ^{६७३}) ^{६७४}) ^{६७५}) ^{६७६}) ^{६७७}) ^{६७८}) ^{६७९}) ^{६८०}) ^{६८१}) ^{६८२}) ^{६८३}) ^{६८४}) ^{६८५}) ^{६८६}) ^{६८७}) ^{६८८}) ^{६८९}) ^{६९०}) ^{६९१}) ^{६९२}) ^{६९३}) ^{६९४}) ^{६९५}) ^{६९६}) ^{६९७}) ^{६९८}) ^{६९९}) ^{७००}) ^{७०१}) ^{७०२}) ^{७०३}) ^{७०४}) ^{७०५}) ^{७०६}) ^{७०७}) ^{७०८}) ^{७०९}) ^{७१०}) ^{७११}) ^{७१२}) ^{७१३}) ^{७१४}) ^{७१५}) ^{७१६}) ^{७१७}) ^{७१८}) ^{७१९}) ^{७२०}) ^{७२१}) ^{७२२}) ^{७२३}) ^{७२४}) ^{७२५}) ^{७२६}) ^{७२७}) ^{७२८}) ^{७२९}) ^{७३०}) ^{७३१}) ^{७३२}) ^{७३३}) ^{७३४}) ^{७३५}) ^{७३६}) ^{७३७}) ^{७३८}) ^{७३९}) ^{७४०}) ^{७४१}) ^{७४२}) ^{७४३}) ^{७४४}) ^{७४५}) ^{७४६}) ^{७४७}) ^{७४८}) ^{७४९}) ^{७५०}) ^{७५१}) ^{७५२}) ^{७५३}) ^{७५४}) ^{७५५}) ^{७५६}) ^{७५७}) ^{७५८}) ^{७५९}) ^{७६०}) ^{७६१}) ^{७६२}) ^{७६३}) ^{७६४}) ^{७६५}) ^{७६६}) ^{७६७}) ^{७६८}) ^{७६९}) ^{७७०}) ^{७७१}) ^{७७२}) ^{७७३}) ^{७७४}) ^{७७५}) ^{७७६}) ^{७७७}) ^{७७८}) ^{७७९}) ^{७८०}) ^{७८१}) ^{७८२}) ^{७८३}) ^{७८४}) ^{७८५}) ^{७८६}) ^{७८७}) ^{७८८}) ^{७८९}) ^{७९०}) ^{७९१}) ^{७९२}) ^{७९३}) ^{७९४}) ^{७९५}) ^{७९६}) ^{७९७}) ^{७९८}) ^{७९९}) ^{८००}) ^{८०१}) ^{८०२}) ^{८०३}) ^{८०४}) ^{८०५}) ^{८०६}) ^{८०७}) ^{८०८}) ^{८०९}) ^{८१०}) ^{८११}) ^{८१२}) ^{८१३}) ^{८१४}) ^{८१५}) ^{८१६}) ^{८१७}) ^{८१८}) ^{८१९}) ^{८२०}) ^{८२१}) ^{८२२}) ^{८२३}) ^{८२४}) ^{८२५}) ^{८२६}) ^{८२७}) ^{८२८}) ^{८२९}) ^{८३०}) ^{८३१}) ^{८३२}) ^{८३३}) ^{८३४}) ^{८३५}) ^{८३६}) ^{८३७}) ^{८३८}) ^{८३९}) ^{८४०}) ^{८४१}) ^{८४२}) ^{८४३}) ^{८४४}) ^{८४५}) ^{८४६}) ^{८४७}) ^{८४८}) ^{८४९}) ^{८५०}) ^{८५१}) ^{८५२}) ^{८५३}) ^{८५४}) ^{८५५}) ^{८५६}) ^{८५७}) ^{८५८}) ^{८५९}) ^{८६०}) ^{८६१}) ^{८६२}) ^{८६३}) ^{८६४}) ^{८६५}) ^{८६६}) ^{८६७}) ^{८६८}) ^{८६९}) ^{८७०}) ^{८७१}) ^{८७२}) ^{८७३}) ^{८७४}) ^{८७५}) ^{८७६}) ^{८७७})

उक्तेति मोहवन्धन्यमुख्या - - स्मिं संदिशेत्^१ । इति मां राजवदनः स्थितस्तच्चनमन्यथा ॥३००४॥ युग्मम् ॥

भा भिक्षुविप्रवाहोवसुभिक्षस्यानुबन्धिनः । किं राजवदनोऽप्येव लोभास्त्वभाभ्यते न भूः ॥३००५॥ 3005

अथाविशक्तिनस्त्रासन्मुदासायास्य खाशकाः । रक्ताव्रकृत्स्नस्ताङ्गि कोशपानं प्रचकिरे ॥३००६॥

प्रापुष्कृतभियः क्षिप्ररक्षिणोमुख्य तिष्ठतः । विश्वासार्थं बलहरो विरलः पार्श्वमाययौ ॥३००७॥

अमात्यमतिज्ञानेन नष्टे कृत्येय कृत्यवित् । स्वयमुत्तमने नीतः संरेभेसंप्रभो नृपः ॥३००८॥

शैत्रः पाहपमण्डलस्य तटिनीनोवस्य वर्षागमः सत्कारो गुणगौरवस्य नयनप्रेम्णोन्तिकसेवनम् ।

ऐश्वर्यस्य महोद्यमो जयविप्रेर्गाहाविषादग्रहः कर्तव्यस्य च सिद्धदेवनृपतिस्तीनौ न तत्त्वावहः ॥३००९॥

प्रवाहेणेव कृत्यस्य हडेन हरतोन्तरे । प्रातिलोम्यं भितवता पारं गन्तुं न पार्यते ॥३०१०॥ 3010

अतो भूगो नृपो मुग्ध इति ज्ञातोऽरिर्भुम्भा । मौढ्यं प्रदर्शयस्तेषां यतनेस्माभिसंधये ॥३०११॥

स हि यत्तत्प्रदानेन भजन्भोज्ञान्तिकस्थितौ । तस्याविश्रासपात्रत्वं मन्त्रस्तस्याभिनोयत् ॥३०१२॥

गन्धेन वासितोस्तङ्गाः कुरङ्गार्यङ्गजन्मना । प्रज्वलन्त्यो विभाष्यन्ते तटिन्योऽपि कषाटिभिः ॥३०१३॥

मीढस्यान्तः सरन्ध्रस्य सर्वतो हि भयं स्पृशन् । जाले हारावबदे च निर्गमे पतनं विदन् ॥३०१४॥

ताम्येद्यथा खगो भोजस्तथान्तःस्थेऽवविशसन् । बहिर्भूषेन रुद्धाध्यापस्यानेप्यभजन्नयम् ॥३०१५॥ युग्मम् ॥ 3015

नरा स दौष्ट्यातिथितां प्राप्तः प्रैक्षत न क्षणम् । मनोविनोदनं किञ्चित्कृत्यं लोकद्वयोचितम् ॥३०१६॥

उपामिषङ्गमनुयङ्गि परस्य दुःखं हन्ताभ्यर्थं व्यथयति प्रसभार्हभावम् ।

बद्धः सरोजकुहरे विरहार्तनादैश्चक्रामिषस्य मधुपोधिकमेति दैन्यम् ॥३०१७॥

रणे पूर्णव्रणायानशोणितो लूनकुन्तलः । फेगोहार्याननः क्रन्दंस्तेनैकः प्रैक्षत द्विजः ॥३०१८॥

स पृष्ठो विप्रुर्नैतिं सर्वस्वं विक्षतं तथा । स्वं डामरैर्निवेद्यैव निनिन्द ज्ञातुमक्षमम् ॥३०१९॥

स्वदौष्ट्यातिमनास्तस्य दुःखेन व्यथितोन्वहम् । चङ्किताईव्रण इव प्राह स्मेति स सान्त्वयन् ॥३०२०॥ 3020

गर्हाहोस्मि न ते ब्रह्मन्योनुयाहोहमीदृशः । विषमे वर्तमानश्चेत्यथ सोऽपि तमब्रवीत् ॥३०२१॥

दुर्धरेणामुना ब्रूहि कोर्यः पार्थिवपुत्र ते । सारासारविदो युनः कुले जातस्य मानिनः ॥३०२२॥

प्राणान्संदेहमारोप्य प्रणम्य प्राकृताशयान् । पीडयित्वा विशाः क्रेशैः कार्यं किमिव पश्यसि ॥३०२३॥

यश्च ते प्रतिभास्येव जेतव्यो विदितो न किम् । अभिशीचः स सारङ्गः परदौर्ध्याधिमज्जने ॥३०२४॥

यत्र शस्त्रशालाकापि विकला तद्विधीयते । इन्दीवरबलद्रोण्या घटनं स्फाटिकाहमनः ॥३०२५॥ 8025

पृथ्वीहारावतारादिप्रत्यनीकितजितः परे । के नामास्य न संघर्षं क्षुद्रपाया वरिद्रति ॥३०२६॥

किं ह्य्यां एव बुद्ध्यापि कृत्यं हैराज्यजीविनाम् । भृत्याशयाः फणिपाहिगृहीता इव भोगिनः ॥३०२७॥

जातैः क्षमावलयोद्भवे फणिकुले पिग्भोगिडम्बैर्मुदा^२ व्यालमाहिविकासितस्यकुहैर्मासस्य^३ हा गृधरे ।

एतान्भिक्षयितुं न तु प्रथयितुं ते जीविकायै जनत्रासार्थं ननु कारयन्ति हि हर्तोर्मज्जनोन्मज्जनम् ॥३०२८॥

इत्युक्तवन्तं ते सान्त्वयित्वा भोजो व्यसर्जयत् । तदैव चाभु व्याकोशविवेकः समपद्यत ॥३०२९॥

३००४. ^१) Thus A; C 'युक्त्वान्मन्योऽस्मि सन्निहोत्'.—^२) Perhaps read संविद्यन्. ३०१५. ^१) Emended with C; A 'नीलः' ३०२२. ^१) सारसा no longer legible in A; found in R G C. ३०२५. ^१) Emended; A इत्य. ३०२६. ^१) Emended with G (sec. manu); A 'कुलेपिर्भोगि'.—^२) Emended; A बुधा.—^३) Emended with G (sec. manu); A 'कासितस्य कुहैर्मासस्य' ३०२९. ^१) Emended; A संघर्ष.

भव्यात्मत्वं प्रशममहिमोद्भासने हन्त हेतुर्भावानां तु ध्रुवमपरया मार्गं कूरता वा ।

- 3030 स्पृष्टं पादैरमृतमदसः स्यात्कठोरं हिमांशोर्योति प्रावाप्यहह रभसादार्शनां चन्द्रकान्तः ॥३०३०॥
 राजन्याभिजने जातोप्यलज्जत्वमशिक्षितः । सोमन्तं स्वस्य राज्ञश्च मुहुर्बहदचिन्तयत् ॥३०३१॥
 गुणैः शौर्यनयत्वागसत्यसत्त्वादिभिः प्रभोः । पूर्वप्युर्ध्वभिजः खर्वाः क्षुद्राः स्पर्षाष्ट के वयम् ॥३०३२॥
 तस्य प्रभावर्येति समये क्षान्तिशीतला । शक्तिः क्षयजडत्वेपि सुगंधानां नो महोष्मता ॥३०३३॥
 श्वेदाधितापनिविडोरगसंगमेपि तुङ्गस्य चन्दनतरोरपि शीतलत्वम् ।

काले हिमर्तुपरिपिञ्जरसंज्वरेपि निघ्नस्य कूपकुहरस्य महोष्मयोगः ॥३०३४॥

- 3035 कुनोपि पर्ययात्कार्यं क्षमे नृपममुं विना । प्राप्य कस्य पुनः प्राप्यमप्यभुङ्क्ष्या न बाधितम् ॥३०३५॥
 भ्रष्टं निर्हरेत्तवारि भुभ्रमचलैः स्वीयेन भूयः क्वचिदभ्यं लभ्यमयाभ्रतः कलुषतादुष्टं प्रकृष्टं न तत् ।
 निर्घेक्षिर्भरनिघ्नगाम्बु नभसः प्राप्येत नित्यं दधत्प्रातेयत्वमुपेत्य शुद्धिर्माधिकां नात्रेहिमाद्रिनैः ॥३०३६॥
 तदर्थमेव पथितो योनयोपथितात्मनः । स तेन स्वस्थतां नेतुमर्थितो न स्पृशेद्रुषम् ॥३०३७॥
 श्रोषाय योऽय दववह्निमदादमुष्मिन्स्वस्थे स तेन शिखिना ग्लपितः समीपम् ।
 अभ्येति चन्दनतरोरितवंक्षिराहशान्त्यै यदि त्रियकुदेष न तस्य किं स्यात् ॥३०३८॥
 समर्पतुर्गतावहं दपकतैव भूपतिम् । लोहनाथं तमुदतुं धीरं धन्यः पुनः पुनः ॥३०३९॥

- 3040 राजपसादोपायान्वेषी बलह्रान्तिकम् । राजदूतमथायान्तमेकैकं व्यलोकयत् ॥३०४०॥
 दरेद्रेशं व्रजन्ष्टवान्प्राक्प्रज्ञातमन्तिकम् । स नमन्तं तमानीय ततः स्मेर इवाब्रवीत् ॥३०४१॥
 राज्ञः किमन्यसंधानिः संधिं बध्नांत्वसौ मया । प्राक्षीहि भिषजा भोज्यमातुराय समर्च्यते ॥३०४२॥
 तत्तस्याभ्रह्मणस्य नमस्मेरस्य जानतः । प्रत्ययोत्पादनं नैस्तैरालपिः किंचन व्यधात् ॥३०४३॥
 निर्देम्भभाविनैरुदविस्रम्भः स कथान्तरे । अथाभिगम्य राजानं स्तुवन्भोजमभाषत ॥३०४४॥
 3045 राजपुत्राभिजातस्य पादच्छायास्य लभ्यते । स्वर्णद्विरिव कल्याणप्रकृतेः पुण्यभागिभिः ॥३०४५॥
 अनुवृत्त्यतिमुद्रापि तस्यायोद्योतं बैकुण्ठम् । ज्योत्स्नयेव शरद्गन्तुपरितापौष्ण्यमम्भसः ॥३०४६॥
 अपि स्मरसि चारंत्वे नियुक्तोऽसि महीभुजा । विशतस्ते दरंद्रेशमभूयं पुरतः पुरा ॥३०४७॥
 ततो निवृत्तो वृत्तान्तं मुख्यमाख्याय तावकम् । कालं क्षेम कथां दैव्यं नयन्मध्ये तमभ्यधात् ॥३०४८॥
 क्षुण्णैर्ध्वजैर्महान्तान्देव त्वामवलोकय माम् । निन्दतः स्वातुगन्भोजो निर्भर्त्स्यैव तवाब्रवीत् ॥३०४९॥

- 3060 स दैवतमिवास्माकं कुलालंकरणं प्रभोः । वयं त्वसुकृतो यस्य नाग्रुमः पादसेवनम् ॥३०५०॥
 गण्याः पर्यन्तनिःसारास्तस्मैबन्धादिमे वयम् । चन्दनभ्रान्तिकृत्काष्ठं यत्स्यात्तद्वन्धवासितम् ॥३०५१॥
 तच्छ्रुत्वाैव दयाद्वन्द्वं स्वयि यातः स लक्षितः । दृक्छन्पितेव किं गर्भरूपो वक्तीति मां पुनः ॥३०५२॥
 तस्मिंश्चैव भोज्यस्य ब्रवीभूतमभून्मनः । सोमन्तर्वास्पोष्यपश्यत्तं सान्त्वयन्तमिवायतः ॥३०५३॥

३०३०. ^१) Emended with C; A स्पृष्ट. ३०३५. ^१) Emended; A बाधितम्. ३०३९. ^१) Emended with G (sec. manu); A समीपम्. ३०४०. ^१) Emended with G (sec. manu); A 'मेकमेकं. ३०४९. ^१) Emended; A 'वन्धवासितम्'; C 'नाग्रमयाग्रम्'. ३०४२. ^१) Emended with C; A सन्धिबन्धवासितम्. ३०४६. ^१) Emended; A 'पौष्ण्य. ३०४९. ^१) Emended; A चारत्वे. ३०४८. ^१) Emended; A कथार्थम्.—^२) Emended; A तमभ्यधात्. ३०४९. ^१) Doubtful emendation of C; A शुण्णैर्ध्वजैर्महान्ता.—^१) Emended; A भोज्य. ३०५३. ^१) व्व omitted in A; supplied with C.

सद्यः कामावांसोपमृष्येन विहीयते । तत्त्ववित्कारणाद्वादान्तःकरणवेदनम् ॥३०५४॥

अप्रदधानस्तामिच्छां भोजस्याकुक्ष्यवर्तिनः । प्रतिदुतीकृते तस्मिन्धन्यो न प्रययं दधे ॥३०५५॥ 3055

दविताभूयथा नागवृत्तान्ते न भवेत्तथा । महीभुजं मोहयितुं मायया दीड्यते मया ॥३०५६॥

मा भूद्भिन्नोयमित्येवमुक्ता बलहरं रहः । व्याजार्जवेन भोजस्तु संधिबन्धाय तत्त्वे ॥३०५७॥ युग्मम् ॥

तत्कालयोग्यसाविध्यक्षिकाचतुरस्तथा । तेनाथु वैशिकापत्यमेको दूत्ये न्ययोष्यत ॥३०५८॥

स बालकतया नित्यस्वतन्त्रव्यक्रिकां स्वयम् । आचरेदिति नाशङ्कान् भोजे बलहरोभजत् ॥३०५९॥

पार्थिवः प्रार्थितः संधिवृतामत्र प्रतीक्षते । प्रत्यागतेन तेनेति ततो भोजोभ्यधीयत ॥३०६०॥ 3060

तत्रासंनिहितान्याम्रः स्त्रीत्वाद्यतिभामपि । भार्वा नोनाभिधानां स्त्रां राज्ञोभ्यर्णं व्यसर्जयत् ॥३०६१॥

मृतेन पित्रा मात्रा च हीनं तमनुयातया । मातृकृत्यं यथात्रासीच्छेदशवे माननीयया ॥३०६२॥

पत्युः प्रीत्यै विसंधानभ्रंसाकल्पादिकल्पनात् । सखीकृत्यं सपत्नीनां यथा शान्तेर्यथा कृतम् ॥३०६३॥

ह्रासोह्रासे हि कार्याणां योग्यकृत्यामनिधयान् । न यां सुक्षत्रियां समाभृत्संधान्तां जातु वीक्षते ॥३०६४॥

श्वशुरेण प्रजाभिध कृतं राजोभिषेचने । आश्रास्यं यां महादेवीपट्टवन्धं समादधे ॥३०६५॥ 3065

अपत्याम्रयताभोगलेभभर्तृप्रसादनैः । प्रेयमाणाप्यकार्येषु बुद्धिर्यस्या न भावति ॥३०६६॥

स्वचाप्यत्र च संधाने जाते भर्तुरभिप्रीतिः । भार्योदयेष्वनुसिक्ता या चाखण्डितसङ्गता ॥३०६७॥

आ तान्याद्वावधिर्जुतः कुप्यन्नुत्तौ न सः । कार्यमर्थं विगाहेत मानाभिजनरक्षिणी ॥३०६८॥

इति कन्हणिकादेव्या माध्यस्थ्ये स धियं व्यधात् प्रस्थानपद्व्यानां सासीमान्तप्रापणावधिः ॥३०६९॥ कुलकम् ॥

गुप्त्यै लभकवित्तादि परार्थे मध्यपतिनाम् । पाथेयार्थे पृथुस्वर्णभाजि कोशादि चामनः ॥३०७०॥ 3070

प्रापयामास किं चाष्टौ प्रकृष्टाभिजितोद्भवान् । पालनार्थं राजपुत्रान्देवी यस्सर्वसन्निविदम् ॥३०७१॥ युगलकम् ॥

वाचकं तद्दृष्ट्वा तामागमत्पार्थिवेन सः । भार्वा स कारयन्धन्यो बडेच्छासिद्धिनिधयाम् ॥३०७२॥

विहितप्रत्ययस्तस्याः सद्यः स्यात्तु महीपतिः । राजधर्मस्य च वससासीशेलाकुलशयः ॥३०७३॥

स हि दध्यौ निर्दिरोधो वैराग्येणाथ मायया । संकटान्मोचितोद्योसौ यायात्कलेन विक्रियाम् ॥३०७४॥

अनिःशेषितजीमूतजालमाविर्भवन्नविः । अनूनकेशशेषं च विवेको न स्फुरेच्चिरम् ॥३०७५॥ 3075

मुग्धाच्चिरनुसंधाननागबाधादवेत्य नः । स्वार्थस्य सिद्धये माया तेनेयं निरमायि वा ॥३०७६॥

लब्धलक्षेपरिक्षीणे शक्ते युनि गणाश्रिते । क्षत्रधर्मस्थिते नेहृविवेकः क्षापि लक्ष्यते ॥३०७७॥

अवलिं कुङ्कुमं पुष्पमुष्णं क्षीरिणः फलम् । अकालपर्ययापेक्षं वैराग्यं वा महात्मनाम् ॥३०७८॥

न त्याग्यो राजपुत्रासर्वेषं मायानिधिर्यदि । एवंविधवर्ततेतस्मिन्सदृष्टे किं हृशोः फलम् ॥३०७९॥

राक्षी राजात्मजाधैते प्रतिष्ठाभङ्गशंसिबः । ऋजुपभावात्सुस्पष्टमन्यत्कार्यं न मन्यते ॥३०८०॥ 3090

अटन्ती कुटिलं स्पष्टं सरित्सर्वेन लक्ष्यते । कान्नाकुन्तलविष्यन्ती तोयविन्दुरिव क्रमः ॥३०८१॥

३०५४. ¹) Emended with G (sec. manu); A 'कारणज्ञा'. ३०६२. ¹) Emended; A हीने. ३०६४. ¹) Emended; A 'ह्रासो'. ३०६५. ¹) Emended; A वा. ३०६९. ¹) Emended; A सीपन्त्याया. ३०७०. ¹) Emended; A 'पातिनम्'. ३०७१. ¹) Emended with C; A प्रायुयामास.—²) Emended with G (sec. manu); A 'नेसीयस्त'. ३०७४. ¹) Doubtful emendation; A 'तच्चासो'. ३०७६. ¹) Emended; A मुग्धाविर'. ३०७७. ¹) Emended; A शक्ते. ३०७९. ¹) Emended with C; A has first written अ-सं and then supplied it over the lacuna.—²) Emended with C; A शरस्व'.

- इति ध्यात्वा राजधर्मं सत्यप्रज्ञोचितं व्यधात् । धन्यरिल्हणयोः कार्यं भुतावन्यान्विसर्जयन् ॥३०८१॥
 स्वस्यैवार्थस्य दाढर्थाय सान्हर्णिस्त्वां दिक्षते । समागमावेत्युक्ताथ धन्यो द्वैतनीयत ॥३०८३॥
 मा भैषीदेव संघिग्धः सैन्यादिति मितानुगः । अवर्तिष्ट तटिन्याः स ह्रीपान्तस्तत्पतीक्षया ॥३०८४॥
 8085 सरित्सा जानुद्वाम्भा भूत्वा घर्मेदुते हिमे । गगनालिङ्गिभिर्मामा तरङ्गैः समपद्यत ॥३०८५॥
 भवाप्रा चेर्षयालङ्घ्यभावं यास्यपि दन्तिताम् । रुदः सिन्धुभावस्तोयं हिषां रन्प्रविणां वशे ॥३०८६॥
 सिन्धोरुभयतस्तोषैर्याप्रतीरभुवोन्तरे । ते विण्डीरोपमां प्रापुः पिण्डिताः पाण्डुवाससः ॥३०८७॥
 खाशंकानां सहस्राणि भोजस्य पतिर्तं बले । स्थितवन्ति निहन्तुं तं तथास्थितमचिन्तयन् ॥३०८८॥
 8090 हृग्भ्यां संभ्रमदीनाभ्यामघशान्त्यै स्पृशस्त्रिव । कर्णे सल्हणसुनुस्तान्तं संतर्ज्यावृजिनोब्रवीत् ॥३०८९॥
 निर्दम्भस्य विलम्बादावतो विहिते वधे^१ । निरत्ययो निपातः स्यान्निरये पुनः ॥३०९०॥
 हनोस्मिन्बहुभृत्यस्य न च शक्तिस्यः प्रभोः । नैकपक्षस्य तादृश्यैरेहः संहारमर्हति ॥३०९१॥
 अपि वा वास्यता राज्ञामेवं विलम्बबाधनात् । तुल्यस्तुन्येन कर्तव्यं किमुध्याय वध्यते ॥३०९२॥
 यथायं वृत्तयन्यकर्मा भूप^२ निवेद्यते । तथा ममापि यत्नोयं तत्सेवासादने यतः ॥३०९३॥
 युक्तमित्यादि तेनोक्ता अपि निश्चलनिश्चयाः । ते न्यविध्यन्त निर्बन्धाद्यतिज्ञायात्मनो वधम् ॥३०९४॥
 8095 राजौ तथैवान्तराश्रिद्धं तद्रक्षितुं ततः । कारिताः कोशपानं ते तमर्थं सोपि बोधिनः ॥३०९५॥
 तेनावेदिननिष्ठाजतया भीरो महीपतिः । अनुध्यायाथ संदिग्धं संधिसिद्धिममुपधीः ॥३०९६॥
 भञ्जतनिश्चयः सिद्धेर्विनान्तःकरणं परैः । अथ पास्यापयदेर्वै सामात्यो नारमूलकम् ॥३०९७॥
 राजधर्मविधेयत्वादवार्थकूरशङ्किनी । प्रस्थानप्रार्थनां भूतेः सा स्वीकृत्य ततोब्रवीत् ॥३०९८॥
 असामान्येवमात्येषु कुसृत्यालोकनास्तकृत् । आर्यपुत्र विचार्योस्ति विलम्बः किं विरोधिनाम् ॥३०९९॥
 3100 यद्वा निर्मानुषोन्मेष^३ शोमुपीत्वं विगाहितुम् । प्रयते नु कथंकारं मूर्तेर्यं मर्त्यधर्मिणाम् ॥३१००॥
 देहोपकरणत्वं ते प्राणैर्मम विचिन्त्यते । सनीधर्मस्तु सहने राजधर्मस्य नोचितम् ॥३१०१॥
 व्यञ्जितास्यसदाचारं कलिहृत्यं हिषि स्वयि । पारभ्यो देव भोजेन हिमाद्रौ हिमविक्रयः ॥३१०२॥
 न गृह्णाति शर्म वेत्ति स्वस्यान्यस्य न चान्तरम् । निर्व्यूढमदोषोषा प्रायेण प्राकृतो जनः ॥३१०३॥
 पुत्रमन्यविरोधादिवुष्टाभुष्टा प्रधावति । साध्वानारोपि भूपातः कुप्यन्विष्वक्प्रधावने ॥३१०४॥
 3105 समयात्कृणामोषगिरा देवेन पीयते । लोकव्ययैकपात्रेस्मिन्यशो नूनं मया सह ॥३१०५॥
 ज्ञातव्यसंशयोपेक्ष्यप्राणायामस्वप्नदाशयः । ममैवास्वादयन्त्यादादात्मभिरुरारिधिति^४ ॥३१०६॥
 इत्युक्त्वा विरतां सत्यसंधः साध्वीं धरापतिः । शान्तशङ्कामकृत्वा तां समामन्त्र्य न्ययोजयत् ॥३१०७॥
 भङ्गं सर्वानयं ज्ञातुं प्रयोक्तुं येतनं नृपः । संरम्भे किमयं ध्यायत्यन्तः सर्वोप्यचिन्तयत् ॥३१०८॥

३०८३. ^१) Emended; A 'चित्तां. ३०८४. ^१) Emended; A 'वेपिथि सन्धिस्व. ३०८५. ^१) Emended with C; A 'रूपमनं. ३०८६. ^१) Emended; A 'खश. —^२) Emended; A 'पतिते. —^३) Emended; A 'चिन्तयत्. ३०८९. ^१) Emended; A 'नृप. ३०९०. ^१) Emended; A 'विषे. ३०९२. ^१) Emended; A 'कोषनात्. ३०९३. ^१) Emended; A 'रूप. ३०९५. ^१) The akshara 'र्या' could also be read 'न्या'; thus C. ३०९९. ^१) Doubtful emendation; A 'विचार्योस्ति. ३१००. ^१) Conjectural reading; A 'माया. ३१०४. ^१) Emended with C; A 'कुप्यन्वि. ३१०५. ^१) Thus A; the text of this verse requires emendation. ३१०५. ^१) Conjectural reading; A has written originally ---न्दयो and subsequently filled up the lacuna with माया मन्त्र्या; C (see. manu) सौमामन्त्र्य.

उपायेषु प्रयुक्तेषु देवीसंशेषणावधि । नान्यदस्य प्रयोजक्यं यदवाशिष्यत क्वचित् ॥३१०९॥

स्वपक्षमेवाद्भुतः सबलत्वाबलत्वयोः । परीक्षकत्वाद्ये केचिन्माध्यस्थेनावसक्तचित् ॥३११०॥

3110

तेत्यन्ते वा महान्तो वा क्षीणशक्तिर्यभृङ्गलाः । भोजगृहैः सहाबध्नकन्यां सर्वेपि डामराः ॥३१११॥

ते षष्टिजनतस्यत्वाच्चैराज्येस्माभिरिदृशः । भोजः संजात इत्याधु माध्यस्थं परिजहिरे ॥३११२॥

त्रिल्लको भोजसविधं तनून् प्राहिणोबुतम् । प्रावेशयच्छमालां च क्षतुष्कं पुष्कलैर्बलैः ॥३११३॥

ये भिक्षुविश्रब्ध्यासन्नाजशक्तिर्यरक्षिणः । विरोधिसविधं प्रापुस्तेपि नीलाश्रडामराः ॥३११४॥

लहरादेवसरसाहोलाडातथ डामराः । वयो नीलाश्रतथैका डामरी पर्यशिष्यत ॥३११५॥

3115

न व्यरसीद्धिं तत्तल्लवन्त्ये साल्हणेर्बले । पतत्पावृट्प्रमत्तौधवोभ्योधाविवोन्नतः ॥३११६॥

भोजस्तु देवीमायान्ती' भुत्वा बलहरं ततः । धुवं संपित्तया बद्ध इति सुयुक्तमभ्यधात् ॥३११७॥

एतावन्ति दिनान्यासीदुत्प्लो भ्रमयिता पुमान् । संबन्धिनीनां माध्यस्थे स्वकुल्यात्कोन्यथा भवेत् ॥३११८॥

कुलचूडामणिः प्रेम्णा स यत्रैवं प्रवर्तते । किं स्यादगण्यपायाणां कार्कश्यं तत्र मादशाम् ॥३११९॥

यद्य मायामिमां ब्रूथ तत्तथास्वस्मि वञ्चितः । विश्वास्यैव भविष्यामि नाकीर्तनां निकेतनम् ॥३१२०॥

3120

मा च भूहिजयाशा वः समेता निखिला इति । अद्वाश्म चेदृशान्बुहानवादक्षाम्' कोषतेः ॥३१२१॥

युक्तियुक्तमिदं चान्यच्चोक्तवान्बहु निधयात् । नाशक्यतान्यथा कर्तुं भोजो बलहरादिभिः ॥३१२२॥

त्रिजानान्तरितेतिव्रजमायेपरया कथम् । फलकालेसि संवृत्तमिति तं चावदधुषाः ॥३१२३॥

तारमूलस्थितौ' राद्यां सस्यैव धन्यैरिलहणौ । राजपुत्रैः सह ततः पाञ्चिग्राममवापतुः ॥३१२४॥

प्राप्तावत्रेत्य तौ नयास्तीरेवात्र कृतस्थितौ । परस्मिन्कुलग्रहने भोजोप्येतावुपाविशतुः ॥३१२५॥

3125

अश्रान्तं विशते दिगुल्विष्यस्तत्कटकं भटान् । पश्यन्तः केपि संधिं न अद्भुतुर्पतेबले ॥३१२६॥

हठप्रविष्टासिर्न्यातुमक्षमानल्पसैनिकान् । धन्यादीन्नाजवदनो हन्तुं शब्दवचिन्तयत् ॥३१२७॥

छिन्त्वा सुयुगपुरास्तेषु राहः सैन्यं जिघांसवः । महापद्मसरोनौपु निभूतं केचनावसन् ॥३१२८॥

अन्ये तत्साहसोदन्तान्वेदिणः पतनोन्मुखाः । स्वैः स्वैर्मर्गैस्तत्र तत्र तत्पुर्भुद्दसंमताः ॥३१२९॥

आस्कन्दं भाङ्गिलेयाद्याः पुरे शंकरवर्मणः । शमालाक्षिमिकावामिं डामराः समचिन्तयन् ॥३१३०॥

3130

प्राप्यं महासिरिस्कृतं त्रिल्लकाद्यैरगण्यत । नीलाश्रडामरैर्वीशां कार्या च नगरान्तरे ॥३१३१॥

किमन्यव्राजगृहाणां समं सर्वं जिघांसवः । कारण्डवानां तोयान्तर्वेष्टितानामिवाभवन्' ॥३१३२॥

संदिग्धशिक्षितं कार्यं सर्वतः समतां तदा । प्राप वृटेस्ववाहप्रहयोगान्तरस्थितेः ॥३१३३॥

पदे पदे राजचमूपायोत्थानमिच्छतः । छिन्दन्बलहरस्यैच्छां भोजो व्यपस्वमपहीत् ॥३१३४॥

क्षणे क्षणे विंशधानध्यायिना तेन कथन । बध्यमानास्वन्तरायः संविधाधु व्यपीयत ॥३१३५॥

3135

वटनामुष्यौ यो यो विरोधः कटकहयात् । सखैकापः स्वयं भोजस्तं तं स्वरितमच्छिन्तत् ॥३१३६॥

३११९. ') A 'जोलात्तथ. ३११९. ') Emended; A 'साल्हणे बले.—') Emended with C; A 'प्रमत्तौध. ३१२०. ') Doubtful emendation; A 'सीरीमायान्ती. —') Emended A 'हरस्तनः. ३१२१. ') Doubtful emendation; A 'चेदृशां व्युत्पन्न-वदक्षाम; C 'चेदृशं व्युत्पन्नवदक्षामि. ३१२४. ') Doubtful emendation; A 'स्थिते राद्यां; C 'स्थिते राति.—') Emended with C; A 'धेन्य'. ३१३०. ') A, gloss 'आह'. ३१३१. ') Thus A; C 'रैरीर्वा. ३१३२. ') Emended with C; A 'भवन्. ३१३२. ') Emended; A 'बध्यमानास्वान्त'.

दुष्टे च कल्यकल्ये वा येद्वन्नाजरञ्जकाः । भयेन प्रययुस्ते यद्वैकल्यं कार्यसंकटे ॥३१३७॥

कणं तत्कथयन्ति दुन्दुभिरिव राष्ट्रे यदुद्वेष्टितं तस्यञ्जितया वदन्ति कर्णं यस्माच्चपावान्भवेत् ।

श्रापन्ते तदुदीर्यते यदरिणाप्युषं न मर्मोर्न्तङ्कये केचिन्ननुं शायमौग्यनिषयस्ते भूभुजो रञ्जकाः ॥३१३८॥

भण्डस्ताण्डवमण्डपे कटुकपावीधीषु कन्धाकविर्गोष्ठश्चा स्वगृहाङ्गने शिखरिभूयते^१ खटाकुः स्फुटम् ।

विण्डीभूरतया विटथ पटुनां भूभृद्वहे गाहने गच्छन्ति ह्रदकटकच्छपलतां^२ त्रिवं ततोऽन्यत्र ते ॥३१३९॥

3140 भूरोद्रेकविपर्यासाच्छान्तोष्मदमाभृतस्ततः । वासरः शरीणचक्रे तुङ्गस्थोत्तुङ्गमञ्जसा ॥३१४०॥

भानुर्दत्तपदं नूरोर्भ्रातुर्गोवलयान्तरे । दमाभूच्छिरोर्यितकरो रक्तमण्डलतां दधे ॥३१४१॥

अहस्त्रियामामुषयो^३ मध्यस्थया दधे । संधया वन्दनीयत्वं जनस्य^४ व्यञ्जिताञ्जलेः ॥३१४२॥

कवाटिदन्तैर्यस्कोटाधन्वराकतैः सिरोग्रमः । श्वयथुः पयसां पत्या दधे राक्ष्युदयोन्मुखे ॥३१४३॥

सदैन्येश्वरविन्देषु हीनहन्त्रोपजीवतैः । कवाटिनां घटेष्वेव षट्पदैर्घटितं पदम् ॥३१४४॥

3145 अर्द्धकार्यपर्यन्तास्ततस्ते त्रिषमस्थिताः । सरित्तटे सकटकाः पर्येतप्यन्त मन्त्रिणः ॥३१४५॥

न किञ्चित्पत्यभासं लघु भ्रान्तं च जानताम् । ओषेन ह्रियमाणानामिषैयामवलम्बनम् ॥३१४६॥

तीरे परस्मिन्सरितो वसन्बलहरः पुनः । रुद्धः कन्दलितास्कन्दबुद्धिः सान्द्रहिनांसकुन् ॥३१४७॥

कार्यानिपातादायातं मन्त्रिणां तन्मित्रं बलम् । तस्य प्रवर्धमानस्य ह्यलोच्छेदं बभूव यत् ॥३१४८॥

त्रितस्तासिन्धुसंभेदयात्रायां नगरे यथा । तथा तथापतञ्जात्री लोकोभ्रान्तो व्यवर्तत ॥३१४९॥

3150 लेखैर्दामरसंहारखण्डनाय विसर्जितैः । सान्तैर्येयिता बासिर्नानाथै राजवीजिनः ॥३१५०॥

शाद्यान्वितैरनुसरेस्तुमुलोत्पादनैरपि । धीरो धैर्यास्त्रिधयाह्रा स्वैः स कटुं न पारितः ॥३१५१॥

सामन्तानामागतानामविलम्बावसंभ्रमम् । न्यकृतोयं निपत्याभु कुर्यादव्याहित रषा ॥३१५२॥

कृते च कर्णोकारेनेन^५ समुन्मिषेत् । विज्ञानामिव दस्थूनां समूहस्तेन सर्वतः ॥३१५३॥

इति निर्ध्याय दुष्टेषुश्रिव भोजः क्षपात्यये । कुर्मः साहसमिल्युक्ता निन्ये बलहरं समम् ॥३१५४॥तिलकम्॥

3155 एषां मदर्थायातानां सामन्तानां सभोजनः^६ । राक्षिण्यादिति नाभोजि तेनाप्यभिजनस्पृशा ॥३१५५॥

तथा स्वमत्याधैमत्यं तमहात्वा तु मन्त्रिणः । निपत्यायस्तेन जातममन्यन्त नयात्ययम् ॥३१५६॥

पक्षिपक्षस्फुटास्फालशफरस्फुरितेप्यान् । तेषामासन्धिभास्कन्वः^७ प्रधावदहितभ्रमम् ॥३१५७॥

कृते परस्मिन्कूलिन्याः स्वाभिसंधाननिर्वृतेः । समभाष्यत तैर्नान्यो रथाङ्गैभ्योभिपन्नभाक् ॥३१५८॥

महत्काकुत्स्थयूदनस्य कपेस्तीर्णानुधेः पिता । ततान तेषां दूतानां सरित्पारगती^८ ॥३१५९॥

११३८. १) This verse and the following are found in *Pallabhadēva's Subhāshitāvalī*, 462-463 (ed. Peterson and Durgūprasāda).—२) ब्रह्माङ्गतया supplied by A₂ in space left by A₁.—३) Thus corr. by A₂ from कर्णः.—४) Thus corr. by A₂ from A₁ कपाशः.—५) Thus in *Subhāshitāvalī*; A₁ °लुपेण.—६) Thus corr. by A₂ from A₁ कर्मा.—७) लघु supplied by A₂ in space left by A₁. ११३९. १) Emended: A कटुकपावीधीषु; *Subhāsh.* कटुकपावीधीषु.—२) Thus A₁ in margin and *Subhāsh.*; A₁ in text भुयते. ११४०. १) तुङ्गः supplied by A₂ in space left by A₁. ११४१. १) Thus A₂; C supplements 'योरपि'.—२) Emended with C; A जनयन्त्यस्त्रि. ११४६. १) Emended; A °आत्स्व. ११४७. १) Emended with C; A °स्कन्वः/लु. —२) Emended with C; A सान्द्रहिनांस. ११४९. १) Emended A °वसत्रापी. ११५१. १) नेन supplied by A₂; A₁ indicated originally a lacuna of four aksharas; C supplements सर्व. ११५४. १) A बुद्धः. ११५५. १) Doubtful emendation; A एषां मदर्थाया.—२) Doubtful emendation; A सभोजन; C सामन्तानामभोजने. ११५६. १) Doubtful emendation; A समस्यावै. ११५७. १) Emended; A °स्कन्वधः. ११५९. १) Emended with C; A काकुत्स्थः.—२) Thus A; C fills up the lacuna with बलम्.

कीर्णकर्णज्वरांश्चारीन्पीत्कुनैस्तीरभूहाम् । आधित्योन्निद्रकेनेत्थं निन्युस्ते तां निशीथिनीम् ॥३१६०॥ 3160
 क्षपान्ते क्षमाधरोत्तसहेमतामरसभ्रमम् । उद्गच्छतो रवेर्यावबिच्छिदुर्न करच्छटाः ॥३१६१॥
 चक्राहविरहात्कोकसशोकानामिवागलत् । कुटमलाक्षिपुटाद्यावन्नैशं नाम्भषा वीरुधाम् ॥३१६२॥
 मितपत्तियुदस्तावत्तत्कच्छाह्विनिर्गतः । - - - स्वरयन्युद्धवाहान्मूर्ध्वेक्षिणा स्फुरन् ॥३१६३॥
 रोदुक्तामाण्डामरीयान्वीरान्पेटेर्धिलोकितैः । सर्वतो धावतः कुर्वन्योधान्प्रतिहतौजसः ॥३१६४॥
 पारश्रधी चारुवेधो युवा संमुखमापतन् । युग्याधिकहस्तेः प्रैक्षि संप्राप्तः सरितस्तप्तम् ॥३१६५॥ कुलकम् ॥ 3165
 अवृष्टपृथं तं दृष्ट्वा श्रीखण्डोल्लिखितालकम् । कुकुमालेपिनं चैते भोज्यायामिति मेनिरे ॥३१६६॥
 अनिवाद्य निशां राजवदनं तं विमोहयन् । प्रातश्च तरसामन्वय स तथा संमुखोद्यभूत् ॥३१६७॥
 प्रविष्टयुग्यं तोयान्तः पाराद्वावितवाजिनः । धन्यादयस्तमभ्येत्य मुदिताः पर्यवारयन् ॥३१६८॥
 उदभूत्तुलः शब्दस्ततः कटकयोर्हयोः । एकत्राकन्दमुखरः परवानन्दनिर्भरः ॥३१६९॥
 भादमाकर्ण्य संसामनुद्धया दिग्भ्यः प्रधावितैः । तं परैर्मिलितं वीक्ष्य मूर्धन्यताद्यात डामरैः ॥३१७०॥ 3170
 तस्याभिनन्दनालापप्रमुखा प्रक्रियाभवत् । अदैन्यभुद्धन्यादिष्वनुज्ञितनिजक्रमा ॥३१७१॥
 प्रव्रजमानं मनोहर्षं वेगास्तेस्तभ्यं सर्वतः । अथेत्यं स्तुवता तत्तत्स धन्येनाभ्यधीयत ॥३१७२॥
 राजपुत्र पवित्रेयं पृथिवी र्धैर्यशालिना । त्वया धाम्ना सुमनसां मरुणा वा महीभृता ॥३१७३॥
 गवां जयति सर्वासां निर्धकारतया वसन् । विक्रियोपहतं गौस्ते क्षीरं -^१ क्षीरवातिधेः ॥३१७४॥
 कस्य पुंस्कोकिलस्येव त्वां विनाधममध्यतः । निर्गत्य निजकुल्यानां सिद्धं मध्यावगहनम् ॥३१७५॥ 3175
 सदाचारस्य भवता प्रथमं प्रहते पथि । न तबिन्नं संवरामश्चरं चेत्ततोधिकम् ॥३१७६॥
 इत्यादिप्रसूतापदलोदापोधिरोहं सः । जयोत्तरङ्गं तुरगं स्तुवन्नस्तिरनीयत ॥३१७७॥
 लवण्याः कतिचित्क्रोशान्क्रोशान्तस्तदा ययुः । स्वकुल्यैर्नियमानं तं काका इव पिकान्तिकम् ॥३१७८॥
 स एवमेकविंशेऽप्येष्टस्यं दशमेहनि । त्रयस्त्रिंशद्वर्षदेहयः समगृह्यत भूभुजा ॥३१७९॥
 राज्ञी कृतप्रणामं तं प्रियं पुत्रमिवागतम् । अभ्यनन्दच्छान्तभृत्यमव्याहारमकल्पयत् ॥३१८०॥ 3180
 हन्तुर्दंशाविसंवादिगुणयाममवेक्ष्य तम् । प्रागदृष्टवती मेने वञ्चिते सा विनोचने ॥३१८१॥
 गुणैरदाद्यादाक्षिण्यमाभ्युष्यैरकुजिभैः । तस्या विशदशालं स क्षमापतिममन्यत ॥३१८२॥
 मुखरांगो मनोवृत्तेर्हारीरज्ज्वल्यं गृहभियः । भर्तृस्वभावस्याचागो योपितामनुमापकः ॥३१८३॥
 दिनक्षयव्यञ्जिताभ्यङ्गमं प्रस्थानुमुत्सुकम् । राज्ञोभ्यर्ण्य विशेषेणैवं दाक्षिण्यात्कोपि नाव्रवीत् ॥३१८४॥
 कथंचिदुद्धमाध्यस्यचैमयैः सचिवैरथ । स त्वादक्षिन्नरपरितराशान्तेष्वेभ्यधीयतं ॥३१८५॥ 3185
 राज्ञोभ्यर्ण्य विशेषेणैरुपादानोपमं वचः । तत्तस्य ओत्रशस्कुल्यां -^२ शङ्कुक्रियां व्यधात् ॥३१८६॥

३१६१. ^१) Thus A; C स वारस्वर.—^२) Emended with C; A 'न्वुद्धयवा'.—^३) The letter न cannot be read with certainty; C 'वृषाव'. ३१६२. ^१) Emended; A 'क्रान्ति'. ३१७०. ^१) Thus corr. by A; from डामरमि. ३१७१. ^१) Emended with G (acc. manu); A 'मुखापकि'. ३१७२. ^१) Emended with C; A 'स्तम्भ'. ३१७४. ^१) Thus A; C supplements न. ३१७७. ^१) Emended; A 'वन्तोदापोधिरोह'. ३१७८. ^१) Emended; A 'स्कोशाधि'. ३१७९. ^१) Emended with C; A 'उयेष्टस्य'. ३१८१. ^१) Emended; A 'हन्तुर्दंशा'. ३१८२. ^१) Emended; A 'मुखरागमनो'. ३१८४. ^१) Emended with C; A 'क्षमं.—^२) Emended; A 'विशाल्येन'. ३१८५. ^१) Doubtful emendation; A स त्वादक्षिन्नरपरितराशान्तेष्वेभ्यधीयतं. ३१८६. ^१) Emended; A 'विशङ्कु'.—^२) Thus A; C supplements तथा

- चिरात्ताडितमर्मैव समाश्वासैश्चैतथा सः । मध्यस्थानां स्थितं स्थैर्यं^१ दाक्षिण्यादिद्वयोः परम् ॥३१८७॥
 प्राणान्मुमुक्षुस्ते रूक्षभाषिणस्तस्य सान्त्वनैः । मन्दत्वं विक्रियां निन्युर्विनयान्तमौलयः ॥३१८८॥
 आचारं चैनमस्त्रिधमपि न्याय्यं वचस्विनम् । न कोपि प्रतिवाक्येन शक्यं जेतुममन्यत ॥३१८९॥
 3180 अथ स्वान्तस्थितस्वामिवैवदयं दर्शयन्निव । दशनांशुवनैर्धन्यो वीरः स्निग्धमभापत ॥३१९०॥
 पद्धतिं राजधर्माणां सदाचारे स्थितां च ते । जानतोपि कथं मोहः क्रमायातेषु वस्तुषु ॥३१९१॥
 किं संधिः सोभिधीयते यत्र संशेयदर्शनम् । अकृत्वा गम्यत इति प्राज्ञो कथगजीगणः ॥३१९२॥
 अनद्यतनभूभर्तृद्वलभं भूभुजं तव । ज्ञात्वा सख्योज्ज्वलं ज्ञातिधर्मजातप्रवर्तनम् ॥३१९३॥
 नास्य दम्भस्मयस्तम्भाप्रीतिस्थैर्यखलोक्तयः । आदरादर्शवैशद्ये निःश्वासस्यापि काः श्रियः ॥३१९४॥
 3195 अस्थोपजीवनाद्या भीः साम्राज्यासादनाच्च सा^१ । प्रकाशो विम्बितो^२ योर्कौहीपात्स्याज्ज्वलतः स किम् ॥३१९५॥
 विर्वाणगोष्ठीनिष्ठत्वं शमिनामाश्रयेषु यत् । तत्पर्ययास्य राजर्षेः -- च्चन्दानुबन्धिनः ॥३१९६॥
 एवं भवगृहसंप्राप्त्यप्रायोनिःश्रेयसस्य ते । स्थितिः श्रियः समाप्याथ किं स्यादन्यैर्महीधरैः ॥३१९७॥
 मुञ्चा न केचन परे गणिताः फणिभ्यः कालानुकूलनिजकुण्डजलव्यजो^३ ये ।
 शिष्यन्ति चन्दनतृट्तिशिरासिदाये मावेत्यशीतमनव^४ विवरं विशन्ति ॥३१९८॥
 प्राणोपकरणं राशो राज्ञी राजात्मजाश्च ये । तद्धिते यदनौचित्यं तेषामौचित्यमेव तन् ॥३१९९॥
 3200 त्यक्तोष्मवैकृतं पाथ इव कथितशीतलम् । अनुतापेन ते कृत्यं भूयो वैरस्यनेप्यति ॥३२००॥
 तथा समर्थं सामर्थ्यार्द्रप्रत्याख्याय भारतीम् । कुण्डशाद्यलवस्तस्मै प्रस्थानार्थं स मन्थरः ॥३२०१॥
 पथि संमथितस्तोत्राज्यास्तज्यान्वीक्ष्य सर्वतः । अजायताथ संरूढकृत्यसप्तुत्सदाहोषीः ॥३२०२॥
 पदातिचरगलुण्णरेणुज्याजदहद्वयत । वद्वधरानलं बद्धसंधीव नभसा समम् ॥३२०३॥
 दध्यौ ----^५ भोजिः कश्चित्संप्राप्त्यां नृपम् । कश्चिदमुष्य विद्येत दर्शनं विप्रलम्बकैः ॥३२०४॥
 3205 भाराधन --^६ धासि नान्तरान्तरितो विष्टेः । स्वामिनां क इवामोति गुणाविष्करणक्षमम् ॥३२०५॥
 शीतोपचारकरणादयितो भवेयमौर्ध्वार्दितस्य जलधेः प्रसृतं धियेति ।
 कोतो हिमाद्रिपयसो विनिपात एव घासीकृतं तिमिभिराहत --^७ स्यात् ॥३२०६॥
 हत्यादिचिन्तासैमित्यात्पुरुक्षोभायलक्षयन् । सैन्यस्य रुद्धाधतयाबुद्धासं नृपास्त्वम् ॥३२०७॥
 नातिप्रांशुं नातिकृदां सूर्याशुदयामलाननम् । सरोजकर्णिकागौरं शिथिलस्रग्धविषहम् ॥३२०८॥
 ककुष्मल्ककुक्षोस्तेषिस्कन्धमायतवक्षसम् । इमभ्रुणानतिदीर्घं व्यक्तगण्डगोलान्तिम् ॥३२०९॥
 3210 उन्नसं पक्वविम्बोष्ठं विस्तीर्णानुलब्धालिकम् । तिर्यग्बिषेक्ष्य --^८ धीरमन्थरगामिनम् ॥३२१०॥
 समाहितांशुकोष्णीष --^९ श्रीखण्डव --^{१०} म् । सीमन्त --^{११} चुम्बिन्या रेख्या चन्द्रौरेया ॥३२११॥

३१८७. ^१) Emended with C; A स्थैर्यं. ३१९३. ^१) Emended; A सुलभः. --^२) Emended; A भूभुजां. ३१९४. ^१) Emended with G (see. manu); A "स्तम्भपी". ३१९५. ^१) Emended with C; A सः. --^२) Emended with C; A विम्बितो. ३१९६. ^१) Thus A; perhaps read राजर्षिद्वन्द्वः; C "वैजयान्त वृक्षाः". ३१९८. ^१) Emended with C; A "जल-भोः". --^२) Emended with C; A "हीतम-वः". ३२०१. ^१) Doubtful emendation; A समप्राप्त्यामर्थो प्रत्या; C "साम-याज प्रत्या". ३२०४. ^१) Thus A; C supplements विज्ञतः. ३२०५. ^१) Thus A; C भाराधनं प्रदुं धासि. ३२०६. ^१) Thus A; C "तमेव तन् स्यात्". ३२०७. ^१) Emended; A "सखन्यास्त्वम्". ३२१०. ^१) Thus A; C "विषयमापत्य". ३२११. ^१) Thus A; C "लीषमौर्ध्वः". --^२) Thus A; C श्रीखण्डवद्वन्द्वः. --^३) Thus A; C सीमन्तस्थानम्.

अश्वावच्छब्दं हर्षस्थसन्निवेशः परिवारितः । --- मायान्तं तमवैक्षत पार्थिवः ॥ ३२१२ ॥ कुलकम् ॥
 मीतिविस्फारितदृशा राज्ञा पृष्ठस्ततः सभाम् । सोभ्यासरोह संबाधां कौतुकोत्कन्धरैर्जैः ॥ ३२१३ ॥
 स्पृष्ट्वा पादौ निष्णोभे नृपस्यानीय पाणिना । खड्गधेनुं पाणिबद्धामासनानि समर्पयन् ॥ ३२१४ ॥
 पाणिं सफणिवलीकं विवृतापाकुलिह्वयम् । ततोऽस्य त्रिबुकोपान्ते विन्यस्यपार्थिवोन्नयत् ॥ ३२१५ ॥ 3215
 न विगृह्य गृहीतोसि नापुनापि निबन्धसे । तदङ्गं कस्माद्दृष्टीमः शस्त्रमेतत्स्वयार्पितम् ॥ ३२१६ ॥
 व्यजिज्ञप्तसं भूपालं देव शस्त्रस्थं धारणम् । स्वामिसंरक्षणं स्वस्य परित्राणस्य कारणम् ॥ ३२१७ ॥
 देवे निजप्रतापमिगुप्तसप्तसरिस्पतौ । सेषावकाशो विरलः स्वशस्त्रस्यापि दृश्यते ॥ ३२१८ ॥
 लोकान्तरेपि शरणं चरणाभ्रयणं प्रभोः । तत्रात्र लोके किं कार्यं त्राणोपकरणैः परैः ॥ ३२१९ ॥
 राजा जगाद ते सत्स्वस्यार्थान्वेषुना भवान् । निर्व्यूढकृत्यो वादीन कृत्यं नो वर्तते परम् ॥ ३२२० ॥ 3220
 भोजो बभामे दाक्षिण्यजननायापुना प्रभोः । दृष्टाद्वते मया किञ्चिदोपचारार्थमुच्यते ॥ ३२२१ ॥
 किं ते न चिन्तितं दुष्टं किं किं न कृतमपियम् । यदसिद्धं न तद्व्यक्तिमगादित्यवधार्यताम् ॥ ३२२२ ॥
 किं न मल्लान्नये कश्चित्कारणेषुदितो भवान् । विप्रः स्मानन्यकुल्यं प्राग्यं वयं चर्मचक्षुषः ॥ ३२२३ ॥
 यदा यदा देव वाङ्मनकामं भवदपिये । भूमिस्तदा तदा भूमा भूय --- भूयसः ॥ ३२२४ ॥
 यावत्कवीनां निर्माति प्रतिभातेन भास्वरः । देवाभयस्य प्रत्यक्षः प्रतापस्तादृशस्तव ॥ ३२२५ ॥ 3225
 न शेखरे न पदरे न दरेष्वुच्छितो मया । प्रालये भूमाः कुञ्जे संज्वरस्त्वप्यतापजः ॥ ३२२६ ॥
 ततः प्रभृत्यवनतिप्रणयः शार्ङ्गविणः । सिद्धः संध्यादिबन्धव्यादेव दूरस्थितेर्मे मे ॥ ३२२७ ॥
 अथाभेदाभिलाषेण पापार्थत्किल चेष्टितम् । स्फुरन्नामात्रकव्यस्यैव न तु तद्विग्रहाग्रहात् ॥ ३२२८ ॥
 त्वत्संबन्धादिमे दिक्षु प्रतीक्ष्याः श्मामुजां वयम् । सङ्गातृङ्गाभ्यसः कानकुम्भसंभावना भुवि ॥ ३२२९ ॥
 अथापि शीतले दाहिराद्वयेन दिगन्तरे । तत्संतानमवोनन्तः समूहः क्षत्रजन्मनाम् ॥ ३२३० ॥ 3230
 त्वय्यर्पिते पार्वतीयभूभृत्सङ्केन्यदादि नः । कदम्बाशनवु --- मुखैः खेदोन्मुखैरभूत् ॥ ३२३१ ॥
 इतीदृशीभिः --- प्रमाणमथ वा प्रभुः । इत्युक्त्वा भूपतेर्मूर्धां सोमृक्काचरणौ पुनः ॥ ३२३२ ॥
 प्रणामसंभ्रमस्तोष्णीवशीर्षं ततो नृपः । तस्योत्थितस्य स्वशिरोत्रासना समग्रस्त्वयन् ॥ ३२३३ ॥
 स्वां तां च शर्षां तद्व्यस्तामुस्तङ्के सान्त्वयन्त्यधात् । तस्यासंशोभगाम्भीर्यस्तमूचे च निश्रेष्ठिनम् ॥ ३२३४ ॥
 दत्ते मया विभूति वा त्वमेते पूजयाथ वा । न शस्त्रपहवैमुख्यं कार्यं मण्डासनं त्वया ॥ ३२३५ ॥ 3235
 अवन्त्यशासने --- त्वयुक्तवर्ति ते व्यधात् । शठ्यै राजानुगत्यैव वन्दित्वाङ्के स कालवित् ॥ ३२३६ ॥
 ततो निर्यन्त्रणत्वस्य नर्मणः सान्त्वनस्य च । चिरसेवीव तत्कालं राज्ञो जायत भाजनम् ॥ ३२३७ ॥

[३२१२. ') Emended; A 'रित्त-'] Thus A; C अन्तःपुन्यव्याप्त-') Emended with C; A पार्थिवम्.
 ३२१४. ') Emended with C; A समर्पयन्. ३२१६. ') Emended; A न बभामे. ३२२३. ') Emended with C; A विप्र स्मा'.
 ३२२४. ') Thus A; C तत्रा भूमा पार्थ कम्पस्य भूयसः; perhaps read भूमा यः प्रकम्पस्य भूयसः. ३२२६. ') Emended; A
 चिह्निते. ३२२७. ') Emended; A संध्यादिब-') Emended; A दूरस्थिते न. ३२२८. ') Emended with C; A पापार्थत्किल.
 ३२२९. ') Emended; A श्मामुजा. ३२३०. ') Emended; A शार्ङ्गविणः. ३२३१. ') Thus A; doubtful-') Thus A;
 C कदम्बाशनवुर्भोगाद्यस्यैः के. ३२३२. ') Emended with C; A इतीदृ-') Thus A; C supplements स्तुतिभिः.
 ३२३५. ') Emended; A दत्ते. ३२३६. ') Emended; A 'शालयो-'; perhaps read अवन्त्यशासने राक्षस्युः; C 'शासनोमानी-
 त्व-') Emended; A 'त्यनुवर्ति ते; the lacuna not indicated-') Emended; शठ्यौ.

- अन्वपविष्टो धन्योय स्वावाम - 'यन्कृती । कृतप्रणामो भूपाल स्वहृणाकर्णनं विना ॥३२३८॥
- न प्राणा ब्रविर्ण नाद्य गण्यं निर्विक्रिया पुनः । सत्क्रिया स्वामिनोऽप्यर्थे तस्मात्प्राथम्यं विन्यताम् ॥३२३९॥
- 3240 तथापि कथ्यमानं तत्र स्यात्संभाषनाभुवि । यदस्मिन्विन्यतेस्माभिरिति भूषो व्यभाषत ॥३२४०॥
क्षणमुच्चावचं चर्चां विरचय्य विशां पतिः । भोजेन सार्धं शुद्धान्तं रज्जुदेव्यास्ततो ययौ ॥३२४१॥
कृतप्रणामस्तो वीक्ष्य सौजन्यादिगुणोज्ज्वलम् । स राजपरिजातं तं मेने कल्पलतायुतम् ॥३२४२॥
मान्योयं देवि सौजन्यज्ञानेयाभ्यामिहागतः । विशिष्यतेसौ पुत्रेषु क्षमाभूषोपेत्यभाषत ॥३२४३॥
सभाजनाय सौजन्यनिधिर्भोजान्वितस्ततः । उबुहकार्यभाराणां दाराणामप्यगाह्वान् ॥३२४४॥
- 3245 अभागीन्निपुणा राज्ञी भोजं राज्ञा सहागतम् । अपुनैव नृपस्यामः संवृत्तोसीति^१ सस्मितम् ॥३२४५॥
लज्जास्मितमुखी पत्युः प्रणत्या स्वागतोक्तिषु । ददत्येवोत्तरं भोजं निर्विशयव्यभाषत ॥३२४६॥
भार्यपुत्रं न विस्मये प्रत्याख्याताममन्त्रितम् । मानैकशरणस्यास्य ज्ञातिप्रीतिप्रवर्तनम् ॥३२४७॥
पूर्वोपकर्तृ सलिलं वृद्धावस्पृशतोन्वहम् । पद्मान्स्वकुलपद्मानां युक्तं जेतुं भवार्हशाम् ॥३२४८॥
कार्यकुष्ठेवसन्नामानमुप्यागमनं विना । सिध्येदौघस्यसंरक्षा नेह प्रत्यागमनः नः ॥३२४९॥
- 3250 उदीपे^२ रस्तस्तीरं शरीराभयिणी भवेत् । ध्रुवं वनस्पतेर्वीरुर्लक्षिपातानुपातिनी ॥३२५०॥
पतिगत्यनुगामित्वं प्राणानां परिचिन्तितम् । तथा कार्यं यथा न स्यान्नातव्यस्यान्यथात्मनः ॥३२५१॥
राजा जगद तां देवि सर्वकर्तव्यसाक्षिणी । अन्यथाप्रतिपत्त्यर्थं मे स्वमप्यर्थं न मन्यसे ॥३२५२॥
निगृहीतवतो दुष्टो मुज्जिमल्लार्जुनावपि । निस्तापं मम नाद्यापि प्राप्तानुशयमाशयम् ॥३२५३॥
अथ राजार्थातः स्यात्तु परार्थे धासि सानुगः । भोजो नामन्यतान्यत्र राजधान्याः स्थिरां स्थितिम् ॥३२५४॥
- 3255 विदुराभयनिर्गोष्ठभावापचुरदर्शनैः । आराधनं धरामर्तुरसाध्यं ध्यातवान्हि सः ॥३२५५॥
रक्षितृनमहील्लमापात्तिर्यत्र च समकल्पयत् । अनया - नृपं कार्या न स्राराधनागमे ॥३२५६॥
विज्ञाय भावं प्रीतिन राज्ञा दत्तं ततो गृहम् । सर्वोपकरणापूर्णं राजधान्यन्तरेभजत् ॥३२५७॥
राजापि ममतास्कीतप्रीतिभिः स्वैः परैस्तथा । उपासितस्तत्र रतिं विराभित इवाययौ ॥३२५८॥
भोगवेलेलितार्थव्यदर्शनादौ नृपोपि तम् । पितृ पुत्रमित्रास्मार्धाहूतैः पार्श्वे निताय च ॥३२५९॥
- 3260 जग्राह वक्षिणे पार्श्वे भुज्जानं ज्ञातिगौरवात् । स्पर्शास्वादितभोग्यादिवाने नैव व्यवर्जयत् ॥३२६०॥
अकृत्रिमं तथा क्षेहमुवाह - 'यथा । लडितं ज्ञातिवत्तस्मिन्स्तद्वत्तापत्यकैः समम् ॥३२६१॥
तामेवालम्बत व्यक्तां^३ सोपि वृत्तिं यथा यथा । राजा सपरिवर्होपि विजम्भमविगर्हितम् ॥३२६२॥
आसन्नाभ्यन्तरा भिक्षा ये ह्रैषे तानदर्शयत् । राज्ञां विरक्तिं स्वस्त्यारिवाहुल्यं च व्यसर्जयत् ॥३२६३॥

३२३८. ^१) Thus A; C स्वाचानमलपयन्कृती. ३२३९. ^१) Emended with C; A स्वामिनोऽर्थे. ३२४०. ^१) Emended, A यशस्मिन्. ३२४१. ^१) Emended with C; A क्षमाभूषोपेत्य. ३२४५. ^१) Emended; A संवृत्तोसीति; C संवृत्तोऽस्मीति. ३२५०. ^१) A, gloss वरीपः अतिवृष्ट्या अत्युत्क्रज्जलागमः—^१) Emended with C; A वीरुस्तान्. ३२५२. ^१) Emended; A प्रतिपत्त्यर्थः—^१) Emended with C; A स्वमप्यर्थः. ३२५५. ^१) Emended; A धास्यान्. ३२५६. ^१) Emended; A क्षमापादित्यर्थः—^१) Thus A; the text is here evidently corrupt; C अनवाचं नृपं; G (acc. manu) अनुयान्तं नृपं कार्योन्मुखाराधनागमे. ३२५७. ^१) Emended with C; A शान्तं. ३२६०. ^१)—^१) Written by A₂ on new paper. ३२६१. ^१)—^१) Written by A₂ on new paper.—^१) Thus A; C supplements जनको.—^१) Emended; A^० स्तब्धतापत्यकैः. ३२६२. ^१) Conjectural reading; A तमेवालम्बत व्यक्ति. ३२६३. ^१) Emended; A राज्ञां.

अकृत्रिमात्समाधानास्करणानां सभान्तरे । न प्रत्यभाज्जो नापि धृष्टो नापि शकवतः ॥३२६४॥

प्रमादस्त्वलिते हीनानिरिक्तत्वे च भूपतेः । कार्ये नावदधे क्षुद्रः कवितेव महाकवेः ॥३२६५॥

3265

न विक्रमकथासञ्ज - - - 'व्यकथ्यत । प्राग्वृत्तमन्तरा पृष्टः सोपस्कारं च नाभ्यधात् ॥३२६६॥

वि - कात्प्रभोः साम्यसकुल्यत्वाद्विप्रादुभिः । धीरापृष्टैरुष्टिपतैरपुनर्भाषिणो ब्रवधात् ॥३२६७॥

तथा स्पृष्टास्थनुत्तानाशयोभूद्वग्राहितुम् । न शोकुस्तं यथा जाल्मनर्मवित्पशुनादयः ॥३२६८॥

क्षणेध्ववसितालोकक्षोभादिविशारारुषु । प्रा - 'वसथं गच्छच्छाङ्कां कामपि नातनोत् ॥३२६९॥

यथा यथास्य विज्ञम्भाङ्गोभूच्छिथिलाग्रहः । तथा तथैव सिद्धोश्च हव नाधवदुद्धतम् ॥३२७०॥

3270

सदैवायेसरोन्यत्र पश्चादुद्धपदोभवत् । अनिपिद्धोपि भुजान्तमन्त्रागारावगाहने ॥३२७१॥

विज्ञप्यौपयिकावामिप्रार्थनमादरात्स्वयम् । दूरार्चकं परापेक्षां शश्वन्मंशयिताशयः ॥३२७२॥

अना - - - समये तस्या - - - 'रक्षिणः । न स्वप्रवृत्तमप्यासीदनावेषं महीभुजे ॥३२७३॥

मन्त्र्यान्तःपुरिकादीनां परस्परविगर्हणम् । नावर्णयद्विस्मृतिं च दुष्टस्वप्रमिवावयत् ॥३२७४॥

सचेतनोपि दुर्नर्मगोष्ठीववृणनग्वचः । अवदत्स्फुरदप्यन्तर्विडानां नाम लाघवम् ॥३२७५॥

3275

एवं भुजानुभावस्य तस्य कृत्येन कृत्यवित् । पुत्रेभ्योप्यपिकां प्रीतिं क्षिण्यन्नेत्रे क्रमानुपः ॥३२७६॥

कालिकालमहीपालदुस्तरः सिंहभुजः । सोयं गोत्रपरिवाणे नवः सेतुः प्रवर्तितः ॥३२७७॥

इत्थं विद्रावितशेषोपद्रवस्त्रिदृक्कस्तनः । अग्नि - - - मपि स्वास्थ्य - - - भूभृदचिन्तयत् ॥३२७८॥

असौ हि निर्दिष्टोर्वाभूमार्गं काले पलायनम् । शाठ्यं सच्चरुस्य दुःसाध्यं वदं ध्यायन्त्यलम्बन ॥३२७९॥

अतः सुमेधा यात्रायां यावत्क्षगमपेक्षतः । सञ्जपालेनाविचारात्तावत्पारम्भि धावनम् ॥३२८०॥

3280

अल्पाभिष्ठानसुभटः स देवसरसोद्भटैः । बहुभिः सहितः सैन्यैर्मातीर्ण्डे विदधे पदम् ॥३२८१॥

निर्निरोधप्रवेशः स प्रदेशः परिपन्थिनाम् । नासाश्च योधा निःसारा र्वापेक्षति विवेद सः ॥३२८२॥

त्रिद्विक्कानुचरा युद्धमसंनिहितसायकाः । तेन सार्धं विदधिरे न वाहीयन्त पौरुषम् ॥३२८३॥

निःसीमसैन्यसहितो लवन्त्योन्यत्र डामरे । तत्र सर्वाभिसारेण धावतो युयुधे कुधा ॥३२८४॥

लुण्ठितव्रविणापूर्णस्ते देवसरसौकसः । सर्वे ततः सञ्जपाले विवृताः परिजहरे ॥३२८५॥

3285

द्विषत्सर्ववर्षात्यं सर्वत्र मुडितेभवन् । अभिष्ठानभेटा एव कुलशैला इवाब्धताः ॥३२८६॥

ते तीक्ष्णतीक्ष्णतरणौ सोढारातिरुपशिरम् । बहुवृद्धतवन्तोऽन्यास्तत्र तत्राह्वे हताः ॥३२८७॥

'अनेपु युधि सर्वेषु विन्दानैर्मण्डलं निजैः । भूरेपु तत्र मार्ताण्डोऽप्यासीदवितलघ्नः ॥३२८८॥

रराजाजौ साङ्गपालिर्गयापालो हतेषु यः । त्रिपु वाजिपुं चानुर्यात्पराविर्नौपलक्षितः ॥३२८९॥

३२६६. ^{१)} Thus A; C supplements 'सकृत्सनादी' स्वं च. ३२६७. ^{१)} Thus A; possible emendations would be विहङ्ग. कान्धमोः or विगर्हकान्धमोः; C विचारकात्प्रभोः. ३२६९. ^{१)} Thus A; C प्राप्तेऽप्यथा. —^{२)} Emended: A गच्छच्छाङ्कां. ३२७१. ^{१)} Emended with C; A गदने. ३२७२. ^{१)} Conjectural reading; A प्रायेण-हरत्स्वयम्, C प्रायेणः स हरत्स्वयम्. ३२७३. ^{१)} Thus A; C अनासमये तस्य न यत्तुः पयि रक्षिणः. ३२७४. ^{१)} —^{२)} Written by A₃ on new paper. ३२७६. ^{१)} Emended with C; A नोमे. ३२७८. ^{१)} Thus A; C अग्निप्रोपमपि स्वास्थ्यहेतुं भू. ३२८०. ^{१)} Emended with C; A नि सीम ते. ३२८१. ^{१)} Emended; A 'अग्निरे. ३२८६. ^{१)} Thus corr. by a later hand from A₃ अभिष्ठाने भेटा. —^{२)} Emended with C; A बहुवृद्धता. ३२८७. ^{१)} Emended with C; A बहुवृद्ध. ३२८८. ^{१)} —^{२)} Written by A₃ on new paper. ३२८९. ^{१)} Emended; A साङ्गपालि. —^{२)} Emended; A गदपालः; cf. viii. 3322. —^{३)} Emended; A वाजिपुश्चात्. ३२८९.

- 3290 तस्यायम्योपलब्धाजिर्जस्तदनुजः शिशुः । निनाय विस्मयं वीरान्गुष्टांसंख्यमहाह्वान् ॥३२९०॥
 दक्षिणं दोनं तच्छक्रे यथामं कम्पनापतेः । महेशांस्तापयत्यर्कः कुर्याद्भ्रमरदान्विधुः ॥३२९१॥
 स धावन्वाजिनाराजदेकदोःस्फुरितायुधः । सधूमदण्डो दावाभिः सपक्षेत्राविवं स्थितः ॥३२९२॥
 नं वैरिमुमुक्षे षाणत्रयमङ्गेष्वसौ पुनः । प्रष्टादलोत्थवाजी - - चाबद्धपद्भितः ॥३२९३॥
 यर्मगैरवभुष्टकाविन्याघातपीडितः । स विसंज्ञो द्विषन्मध्यास्तनयाभ्यां विनिर्दतः ॥३२९४॥
- 3295 कटके सर्वतो नष्टे मार्ताण्डपाङ्गनान्तरे । विरोध्यसाक्षि सिन्धवा तं तावपासरतः ततः ॥३२९५॥
 तत्रस्थं - - 'ना क्षमाभृष्टस्थितः पृथुलैर्बलैः । तावन्निः प्राप्यमप्याशु डामरं पिण्डितं व्यधात् ॥३२९६॥
 क्षमापाते विजयक्षेत्रं प्राप्ते त्रोटितवेषनः । सञ्जपास्तो लव्न्यस्य वसतीर्नरवाहयत् ॥३२९७॥
 स तादृगपि भूपाले कुर्वे वकीकृतभुवि । अवरिद्रो गिरिद्रोणीभेगिभूसुलभाशानः ॥३२९८॥
 संवृत्तो निःसहायश्च परिपहबहिष्कृतः । आपत्सुलभपाण्डित्यमृत्योपालम्भभाजनम् ॥३२९९॥
- 3300 विहृतकलशाखोक्ष क्षमापकोपकपेक्ष्यधात् । निरालम्भतया - - 'स स्वशीर्षकलार्थनाम् ॥३३००॥
 रङ्गादेशीतनूजानां ज्यायांसं गुलङ्गाभिधम् । श्रीमाल्लोह्रराज्येक्ष क्षमावृषा सोभ्येषेवयत् ॥३३०१॥
 षट्समहायनो राजतनयः स वयोधिकान् । चूनाङ्कुरो जीर्णतस्निवेशानजयङ्गुलैः ॥३३०२॥
 अभिवेक्तुं सुतं देव्या यातायाः क्षमाभुजो व्यधुः । शिरःशोणादमक्तिरोधैरगौ यावकादगौ ॥३३०३॥
 तत्राभिविक्ते वधुधामुपावपहशोषिताम् । देवीभावाभिषेकार्थमिवासिञ्चन्पयोमुचः ॥३३०४॥
- 3305 भूयोपि राजवदनो विप्रयोत्पादनोत्सुकः । अमन्दमवचस्कन्द जयचन्द्रं नृपाक्षया ॥३३०५॥
 नागभ्रातृव्यसहिता गार्गेरनुपवेशिनः । पश्चात्सपिण्णीः सेनाः सोवधीस्तंकटेध्वनि ॥३३०६॥
 गार्गिः परिभवम्लानानं तिशन्निवैस्ततः । नागभ्रातृसुतामप्यमन्त्राह्लोष्ठकं मृधे ॥३३०७॥
 दुर्गमत्वादनाक्रान्तमन्यैर्वैगात्पविश्य च । दग्ध्वा चं दिन्नाग्रामं स निरागल्लुपविक्रमः ॥३३०८॥
 तथापि राजवदनो न शौर्यात्पर्यहीयत । न संदधे न चुकोप शक्यमस्य विनिर्गमम् ॥३३०९॥
- 3310 अहन्वहनि शिनाभिः सेनाभिर्न्यपतन्वृषे । जयचन्द्रमुखाच्छब्दसुखान्वयधीभवत् ॥३३१०॥
 क्षमानायकं निःसीमनखबाहुप्रसारणः । रणान्तरेव तं तीक्ष्णैर्दृश्यसैरघातयत् ॥३३११॥
 तन्मुण्डगण्डलेखेन लुठता खण्डशः कृतः । झटिति नृटितः स्वास्थ्यवितप्यङ्कुरणोन्मुखः ॥३३१२॥
 पृथ्वीहरकुलाच्छेदस्वच्छशा मेदिनीपतिः । अवधील्लोठनमपि घञ्चरणप्रयुक्तिभिः ॥३३१३॥
 एकवारं धेतिोपि रक्षितस्त्रिल्लकेन सः । भूमिभृक्षीतिपाशस्य निपातेनायवर्तत ॥३३१४॥
- 3315 मल्लकोष्ठधुरजयसङ्कुचन्नादयोभवन् । जीवन्मृताथ शान्ताथ दारिद्र्योपप्रवार्दताः ॥३३१५॥

३२९०. ^१) Emended with C; A 'नृष्टसहस्य'. ३२९२. ^१) Emended with C; A 'वृष्ट-'. ^२) Emended with C; A 'प्रतिषि.
 ३२९३. ^१) Thus A; C तदन्वायवत्. ३२९६. ^१) Thus A; C कम्पनाक्षमा. ३२९८. ^१) Emended with C; A कुड्मो-'. ^२) Emended
 with C; A 'अल-सुल'. ३३००. ^१) Thus A; C supplements तस्य. ३३०१. ^१) Emended; A श्रीमाल्लो-'. ^२) Written by A₂
 on new paper. ३३०२. ^१)—') Written by A₂ on new paper. ३३०३. ^१) Emended with C; A 'सुतापय्यामव-'. ^२) Comp. viii.
 2996. ३३०८. ^१) Emended; A स. ३३१०. ^१) Doubtful; thus C; A 'लावचवधीभवत्'. ३३१२. ^१) Conjectural reading;
 A 'विधीस्वङ्कुरो', C 'विवास्वङ्कुरो'. ३३१३. ^१) Emended with C; A 'यते-'. ^२) Comp. regarding this name the note
 to viii. 2496. ^३) Emended; A 'वृष्टवृष्ट'. ३३१४. ^१) Emended with C; A 'वधवर्तिता'. ३३१५. ^१) Thus A; misread
 'सुचन्ना' in R C; cf. सङ्कुचन्ना viii. 643.

अविचिन्त्योऽलक्षोणिभूतः प्राणान्विनश्चरान् । ऐश्वर्यैर्बहिर्भूत्वा दनिर्गुह्यवस्थितौ ॥३३१६॥
 मनेनुमितकोशस्थं तत्तद्राजाभ्यागतं । कुलोद्गो विहितवांस्त्रिहृदयो व्यवस्थितम् ॥३३१७॥ युग्मम् ॥
 सुल्लाविहारं चैतृद्यं पितुर्देवगृहत्रयम् । तत्पार्थसिद्धपासादं परिपूर्णं व्यवधृष्टम् ॥३३१८॥
 स एव ग्रामान्तं मयीमहापणसमर्पणः । निर्दोषपारिषद्यादिदद्यात्तथापि धर्म्यं ॥३३१९॥
 अवरोधेभ्युदनां मुगामुद्दिश्य चन्दलाम् । प्रत्यष्टापि मडोनृन्भीहारेवारितातिथिः ॥३३२०॥ 3390
 स्पृष्टो नगरनिर्दिष्टः सोपि सूर्यमतीतमठः । पूर्वाधिकोपगर्भेण तेनैव निरमीयत ॥३३२१॥
 संजाते सञ्जपालस्य ततो लोकान्तराभये । कम्पने निदधे राज्ञा गयापालस्तदात्मजः ॥३३२२॥
 विपाकसुकुमारोपि दुःसहः सनुनाभवत् । विस्मारितः स सौम्येन शरजानुविन्दुना ॥३३२३॥
 मीष्मोष्मशेषविषयेष्वविशेषवृत्तेर्मोदये तटतोस्तटिनीपवाहः ।
 पश्यन्नकाण्डतद्विदापतनेन नाशं नाशंसति स्वसलिलस्व विभूतिलाभम् ॥३३२४॥
 आ भिक्षुक्षपणाङ्गाजमञ्जनादपि भुभुजः । विभुरे कार्यभाराणां वोभुद्वयपुरः परम् ॥३३२५॥ 3395
 तस्य त्रिमन्त्रपरते क्षीणप्रक्षीणकण्टके । स धन्योन्यसांमान्यप्रेमा प्रमथयामयौ ॥३३२६॥
 ताम्बूलमायात्रिकतां नीत्वाभूतामयातिव । आर्पिण्यमधुरावहं जीवं यस्य तिजः धृतः ॥३३२७॥
 स जगज्जीवितेनापि रक्षणीयः क्षमापतिः । पदे पदे विपन्ममः प्रजोद्धरणधीरधीः ॥३३२८॥
 व्याधितस्य विविधोपि संसङ्गान्मङ्गलेच्छभिः । नान्तक्षणे तस्य पार्श्वकृतकोवाचलवृष्टः ॥३३२९॥
 प्रियप्रजस्यामात्यस्य स्वरूपं विपरीतता । तस्य कंचित्क्षणं जाता जननीवितदा भवे ॥३३३०॥ 3390
 भुभुजामपि मान्धातुमुत्तानां निधनेन याः । दुःखं ययुः प्रजास्तासां समभावि तदा ह्यखम् ॥३३३१॥
 हिराज्योपश्रुते राट्रे नवस्य नृपतेरभूत् । अध्याह्नं यत्साविध्यं तस्य सर्वाभिषङ्गमिह ॥३३३२॥
 कालो बली व्यवहतेनेन तद्देशेन पूर्वापराचरणविस्मरणे न कस्य ।
 शक्तिः क्षितेर्वहनकर्मणि योग्यतायां निर्दारेणे मुरजितस्तु वराहतायाम् ॥३३३३॥
 नगराधिकृतो भूत्वा मुञ्जेर्निर्वापिते पुरा । खिरप्रकटां यो देशस्याव्यवस्थां न्यवारयत् ॥३३३४॥
 भट्टः क्रयेषु दीक्षारव्यवहारोऽव्यवस्थया । निगृह्य तं शंशकार्येनिषिततटः प्रवर्तितः ॥३३३५॥ 3395
 परिणीताङ्गनाशीलभ्रंशे गृहपतेरभूत् । वण्डप्रवृत्तिर्या तेन सा विचार्य निवारिता ॥३३३६॥
 एकान्ततो हितो भूत्वा विशाभेयं पुनर्व्यधात् । नगराधिक्रियां लब्ध्वा स एव परिपीडनम् ॥३३३७॥
 बद्धाभिनेतृकीभिश्च परिणीतगृहस्थितौ । संययुक्तान्कथ्यमानान्हतेनादण्डयद्वहून् ॥३३३८॥

३३१६. '1)---') Written by A₃ on new paper.—') Emended with C; A ऐश्वर्यैर् क°. ३३१७. '1)---') Written by A₃ on new paper.—') Emended; A° स्थितम्. ३३१८. '1)---') Written by A₃ on new paper.—') Emended with C; A स्पृष्टो; cf. viii. 248.—') Emended with C; A ऐश्वर्य.—') Emended with C; A —वृष्टः. ३३१९. '1) Emended with G (sec. manu); A मानसा°. ३३२०. '1) Emended with C; A ऐश्वर्य.—') Thus A, R; A सनुनाभवत्; C चन्दलाम्. ३३२१. '1) Emended with G (sec. manu); A घटो नगरनिर्दिष्ट (घटो written by A₃); cf. viii. 1193. 1528. ३३२३. '1) Emended; A सौम्येन. ३३२६. '1) Emended; A धन्यो नाव्यवस्था°. ३३२७. '1) Thus A; perhaps read मीष्मोष्मता.—') Emended with C; A आर्पिण्यमधु°. ३३२९. '1)---') Written by A₃ on new paper. ३३३०. '1)---') Written by A₃ on new paper. ३३३२. '1) Emended with C; A अव्याहृतं. ३३३३. '1) Emended with G (sec. manu); A निर्दारेणे. ३३३५. '1) Doubtful emendation; A प्रवर्तित; C प्रवर्तित. ३३३७. '1) Emended; A पीडयत्. ३३३८. '1) Emended with C; A° बद्धाभि-—कीभिश्च.—') Conjectural reading; A परि-—सहृष्ट; C परिपीडयत्.

- किंवे -- 'लेशानां तुपाणामिव चिन्तनैः । अद्रोहालोमयोर्भूमिर्न तादृगपरोभवत् ॥३३२९॥
- 3340 भिक्षुमल्लार्जुनौ कालानुवृत्त्याभितर्कानपि । नासौ जहौ स्वाभिहितं न तौ ---^० नावधीत् ॥३३४०॥
 अक्षीणत्यागरीनस्य विभूतिसमयेव्यभूत् । संस्कारौपयिकं नास्य पर्याप्तं निधने धनम् ॥३३४१॥
 कृतज्ञतायां राशोन्यत्पर्याप्तं किमुदीर्यताम् । यो जीवित इवानीतान्संविभेजेनुजीविनः ॥३३४२॥
 लोकान्तरातिथिं विज्ञाभिधामुद्दिश्य वक्ष्यताम् । धन्यस्य विज्ञानमाद्यध्वंविहारारम्भकारिणः ॥३३४३॥
 परलोकं प्रयातस्य निर्माणप्रतिपूरणम् । स्थितं व्यवस्थितेः कं च विनियोगं चकार सः ॥३३४४॥ युग्मम् ॥
- 3346 भूभृद्भारिकावाप्तकृतोत्सेकवासवैः । युद्धैकवृत्तिभिरपि प्रवृत्ते पुण्यकर्मणि ॥३३४५॥
 विपक्षाणां सुभिक्षेण नुरुक्तविषयाभयात् । जन्मभूमेर्वृत्तये यैः क्रौर्यादन्यत्र शिशितम् ॥३३४६॥
 'धेयि वृत्तिं विरोध्यांजियमे सुसलभभूभुजि । कलहावसरोध्वेवं कद्मरीषु प्रपेदिरे ॥३३४७॥
 गोत्रे तेषां क्षत्रियाणां जातः कर्मलियानुजः । राजबीजी सङ्ख्याख्यः प्रतिष्ठां स्वाख्ययाकरोत् ॥३३४८॥
 वितस्तापुलिने बाणलिङ्गे तेन निवेदिता । जायते स्वर्धुनीरोधःसंपरुद्धविमुक्तधीः ॥३३४९॥
- 3360 तदीयं च मठं चैव तपोधनविभूषितम् । वृद्धा निर्वर्तते हस्तलोकालोकनकौतुकम् ॥३३५०॥
 लोठनेन्यप्रतिष्ठानामधन्यद्रविणार्पणे । न तेनाद्यतने काले संरम्भं शुद्धबुद्धिना ॥३३५१॥
 उदयस्य प्रिया चिन्ताभिधाना कम्पनापतेः । पुलिनोर्बां वितस्ताया विहारेण व्यभूषयत् ॥३३५२॥
 प्रासादपञ्चक्याजातद्विहारस्थितः करः । उदस्त इव धर्मेण प्रोत्तुङ्गाङ्गुलिपञ्चकः ॥३३५३॥
 साधिविपक्षिको मङ्गुकाख्योलकारसोदरः । समठस्याभवत्प्रथः श्रीकण्ठस्य प्रतिष्ठया ॥३३५४॥
- 3365 मठाप्रहारदेवौकीर्णीजोर्द्वारादिकर्मभिः । अनुजः सुमना नाम रिल्हणस्यासदनुलाम् ॥३३५५॥
 भूतश्वरे मठं कृत्वा त्रिधाम्यामप्यपाययत् । तोयं कनकबाहिन्त्या वितस्तायाश्च यः पितृन् ॥३३५६॥
 प्रदेशे कश्यपागाराभिधाने नीलभूः सरित् । जीगीषयेव जाह्नव्या यत्र पूर्वा दिशं गतां ॥३३५७॥
 उत्ताराय गवादीनां यः सेतुं तत्र बन्धयत् । निर्ममे निर्मलं कर्म संसारोत्तरणक्षमम् ॥३३५८॥
 नगरेपि स्वनामाङ्कवृषाङ्कगारकारिणा । मठो येन कृतोभ्रष्टजटाधरघटाश्रयः ॥३३५९॥
- 3360 मम्मेश्वरं स सौवर्णमलसारं चकार वः । सोमतीर्थं तथा तोयोद्यानादुद्घोषितान्तिकम् ॥३३६०॥
 अत्र क्षमाभुजो वंशे वंशोत्पन्नादिषु । सासूयस्वादमार्त्यानां धनप्राणादिहोत्तरिणः ॥३३६१॥
 कुप्यस्रनासनाध्यासासूयया वासवोपि वा । पाशंशयतिवो देवो मान्धातारं पराभुजम् ॥३३६२॥
 अविप्रुतमतिर्भृत्यान्कृत्यौसत्यवतान्वहम् । वृद्धा ध्यातस्वमाहात्म्यवृद्धिस्तु प्रीयते नृपः ॥३३६३॥
 कलद्राक्षमापतेः प्राशोपशं भृत्योस्य रिल्हणः । कुर्वन्स्वर्णोत्तपत्राणां प्रतिष्ठां प्रीतिकार्यभूत् ॥३३६४॥

३३३९. ^१) Thus A. C. हो अवेद्वलघातान्. ३३४०. ^१) Thus R C; A₂ भिक्षुमल्लार्जुनौ. ^२)—^३) Written by A₂ on new paper.—
^४) Thus A₂; C 'वृष्णा भूत'.—^५) Emended; A स्वाभिहितं.—^६) Thus A; C supplements तावपि. ३३४१. ^१) Doubtful emenda-
 tion; A 'नामाख्य'. ३३४४. ^१) Emended with G (acc. manu); A निर्वाण. ३३४५. ^१) Emended with C; A नुरुक्तविषया.
 ३३४७. ^१)—^२) Written by A₂ on new paper. ३३४८. ^१)—^२) Written by A₂ on new paper. ३३५१. ^१) Emended; A संरम्भे.
 ३३५५. ^१) Emended; A अनुजा. ३३५६. ^१) Emended; A त्रिधाम्यामप्यपाययत्; cf. वामेन सिन्धुविषाम्या वितस्ता वक्षिणम् नृ
 v. ७7. ३३५७. ^१) Emended; A प्रदेश. ^२) These two *pādas* and the following three verses are written by A₂
 on new paper. ३३५८. ^१) Emended with C; A₂ R 'मलहार'.—^२) Emended; A₂ R 'द्यानामुद्योति'. ३३५९. ^१) Doubtful
 emendation; A 'नामभुजो'.—^२) Emended; A 'स्वनामाख्यानां'.—^३) Emended; 'पिशङ्गि'. ३३६२. ^१) Emended with C; A
 पेशं. ३३६४. ^१) Thus corr. by A₁ from 'वति'.—^२) Thus A; cf. vii. 528 ff.

स्वर्णपत्रं^१ सुरेश्वर्यां शिवयोः समवेतयोः । सदीपारात्रिकामत्रमैत्रीमेति सचण्टिकम् ॥३३६५॥ 3365
 बन्धोर्हिमाद्रिदेयितः सुताजामातरौ शिवौ । स्वर्णच्छच्छलान्मेरुर्न्यून्याप्रातुमुपागतः ॥३३६६॥
 उद्दिश्य यद्विदधुद्यममात्मयोनिर्दग्धो मयाङ्गचटनं दयितेन गौर्याः ।
 सिद्धं तदत्र --- मुमयेति हेमच्छच्छलान्तरुदशधलितोद्गिच्छम् ॥३३६७॥
 छञं तत्र च रिल्हणेन विहितं रौक्मं महद्भुक्तिमणीप्रियोमन्दिरमूर्ध्नि नडमधुनादधं परिभ्राजते ।
 क्षेप्येन क्षतजावपानजनुषा नष्टं ततः स्वामिना प्राप्तं चक्रमवेक्षितुं स्वचचिरे भास्वानिवाभ्यागतः ॥३३६८॥
 तीर्थं मन्मथजित्खगध्वजवृद्धाजयौजिताचार्यके साधाराभरणं क्रियापारिणति स्वर्णोत्पन्नं प्रभोः ।
 भात्येकस्य शिखाहिकृत्कृतिवल्गुङ्गास्त्रेणुगणं^२ किशान्तस्थितमेवपार्श्वगतद्विषिण्डामभन्यस्य च ॥३३६९॥
 सौवर्णद्विषिण्डकपर्परपुरे संसूत्रिता छत्रकव्याकोशस्य समुद्रकपतिकृतौ दीर्घार्धित^३ घने ।
 सङ्गेनेन्दुकिरीटकैटभरिपुदयामासितालंक्रिया सत्रत्वाकरयोः पिधानकरिणं स्वर्णोत्पन्नं गतम् ॥३३७०॥ 3370
 नं लोहमहीपालमन्वजायन्त भूभुजः । रज्जुदेव्या गुणोदाराधत्वारधतुराः सुताः ॥३३७१॥
 गुल्हणेनापरादिष्यो राघवेणेव लक्ष्मणः । अभिन्नभावः संवृद्धिं वर्तते लोहरे भयन् ॥३३७२॥
 ललितादिर्न्यदेवेन जयापीडो हि वाक्कः । भरतेनेव शत्रुघ्नः पाल्यमानः प्रवर्तते ॥३३७३॥
 पार्थिवाहस्कराद्यानमस्काराद्याशस्करः । पञ्चमः क्षितिभृद्वर्यो बालातप ह्योदितः ॥३३७४॥
 चपलैः शैशवाच्छदानुभावात्वाससौष्ठवैः । लडितैर्ललितादिष्यो भिस्त्रीरप्याद्रैयत्यहो ॥३३७५॥ 3375
 दत्तरक्षाञ्जनं ताम्राधरं गौरं तदाननम् । सवालातपभृङ्गाङ्कस्वर्णपङ्केरुहायते ॥३३७६॥
 आलापास्तस्य माहात्म्यगर्भा बाल्यांस्कुटा अपि । अमृताद्रा ह्योद्यारा मथ्यमानस्य वारिधेः ॥३३७७॥
 महाभिजनसंज्ञानो राजसूनुः स शैशवे । अभिधत्तेनुभायेन भयेनागामि जृम्भितम् ॥३३७८॥
 अत्यक्तमण्डनशिखण्डिशिखोपि तोयस्पर्शासहान्वितकलापिकलापभङ्ग्या ।
 वर्षां निपीतसलिलो बलितं प्रयाति चेटोक्तभावमहिमा वरवर्णिभावः ॥३३७९॥
 चतस्रो मोनिना राजलक्ष्मीः पद्मश्रिया समम् । संजाताः कमला चास्य कन्याः सत्कृत्यवृत्तयः ॥३३८०॥ 3380
 विनोदनीलोषानैस्त्रैर्नित्यकान्तैरपत्यकैः । विद्योतेतेनवधौ तौ प्रावृट्पुष्पाकराविव ॥३३८१॥
 तीर्थायतनपूनेस्मिन्मण्डलेखण्डितैर्यथैः । रज्जुदेव्या एव याता भाग्यभावं विभूतयः ॥३३८२॥
 कुतानुयात्रा सा दैवयात्राश्च^४ क्षितिपाङ्गना । राजलक्ष्मीरिवाभाति राजसामन्तमन्त्रिभिः ॥३३८३॥
 सतीदेशो तीर्थसार्थास्वयजन्त्यस्या निमज्जने । क्षानासक्तसतीमूर्तिस्पर्शशैलखड्गमञ्जसा ॥३३८४॥
 चित्रे कालेन यात्रासु बह्वं वृष्ट्युत्तरैः सदा । यत्प्रावृडिव - - - जीमूतैरनुगम्यते ॥३३८५॥ 3385

३३६५. ^१) Emended; A पत्रां. ३३६०. ^२) Thus A; C कल्याणवर्ति.—) The last *pāda* and the following verse written by A₃. ३३६८. ^३) Emended with C; A₃ R चक्रविभं. ३३६९. ^४) Thus A; C पत्रं. ३३७०. ^५) Thus A; C विताये घने. ३३७१. ^६) Emended with C; A अनुरस्मृताः. ३३७३. ^७) Emended with C; A ललितादिष्यो.—) Emended with C; A पालमानः. ३३७४. ^८) The last two *pādas* and the following verse written by A₃ on new paper. ३३७५. ^९) Emended with C; A रज्जुदेव्या. ३३७६. ^{१०}) Emended; A बालास्कुटा. ३३८०. ^{११}) Emended with C; A मेनिना; cf. viii. 3394, 3397. —) Emended; A संजाता. ३३८२. ^{१२}) Doubtful emendation; A विद्योतयात्रावधौ; C विद्योतयात्रावधौ. ३३८३. ^{१३}) Emended with C; A यात्रास्वति.—) These two *pādas* and the first *pāda* of the following verse are written by A₃ on new paper. ३३८५. ^{१४}) Thus A; C supplements तैश्चैव.

सा पार्थिवेषु तीर्थेषु क्षान्नाय प्रस्थिता भुवम् । दिव्यैर्वर्षमिषासीर्थैः प्रादृश्येत तदीर्घ्यया-॥३३८६॥

अभ्रंलिहाभ्रं च गिरिच च कूलं कषा नदीः । मृद्वङ्गी वृणमा मागे तीर्थोत्सृज्येन वेद्यसौ ॥३३८७॥

स्रष्ट्रीभिः प्रतिष्ठाभिर्जीर्णैश्चरिष धीरया । तया चित्रं चतुरया पञ्चदिक्षा विलङ्किता ॥३३८८॥

अथापि विश्वरत्नीरार्णवकान्तिच्छटाच्छलात् । यो भीतीव द्रुधासुतिसितश्वेतादमनिर्गतः ॥३३८९॥

3390 उपमन्योरुदन्त्याया वारिद्र्योपद्रवापहः । रुद्रो रुद्रेभ्यो नाना श्रीमान्कदमीरभूषणम् ॥३३९०॥

जगत्सौन्दर्यसारं स सत्त्वर्णामलसारकः । शान्तावसादप्रासादोद्धारश्च विहितस्तया ॥३३९१॥

सत्त्वानामिष भृत्यानां कोपौर्वधिकृते नृपे । उदन्वतीव शरणं सिन्धुर्हैमवतीव सां ॥३३९२॥

स्थिरप्रसादे भूपाले निपहानुपहौ क्षणात् । भूभुजामपि संवृत्तावविच्छिन्नौ तदिच्छया ॥३३९३॥

सोमपालात्मजो भूभृङ्गपालः प्रापितस्तया । मानिन्या मेनिलादेव्या विवाहेन महाहताम् ॥३३९४॥

उत्पत्तिभूमिष्ठलभानुभवो न भूधा कस्याप्यहो व्यभिचरत्यनुभावभावः ।

3395 तेजस्तमोविलुवनव्रतमुष्णभानोऽष्टेदं तदुत्थमकरोत्तमसोपि चक्रम् ॥३३९५॥

भुवनान्नुतसाभ्राज्यमार्जने भूभुजाभवत् । प्रातिभाष्यं हृष्टं रत्नाक्रान्तसम्पङ्कलावनिः ॥३३९६॥

ऊढायां मेनिलादेव्यां परितेतुरभूदपि । पिता वैमत्यमुत्सृज्य निर्व्याजं राज्यदायकः ॥३३९७॥

राज्ञः प्राजिधरस्यासौ तस्मा भूभुजोनुजः । वैरिभिर्विहतस्यामे वैरसंशोधनोद्यतः ॥३३९८॥

रङ्गां शरणमेत्योद्धमानोक्तंघो घटोत्कचः । भजे राज्यश्रियं प्राप्य चित्रं राज्यभियं पराम् ॥३३९९॥ कुलकम् ॥

3400 कृतसाहायकोमाद्यै राज्ञः सप्रस्तिमद्गदम् । राज्यात्वाभ्रंशंयद्भानुवुहं पञ्चवर्टं नृपम् ॥३४००॥

अलङ्कृतत्वभावात्स्फारदानाम्बुनिर्भरात् । सरितं खङ्गवर्लीं च कुण्डां विधेःषिगोचराम् ॥३४०१॥

द्वितीयस्योरशामर्तुरकीर्तिं निर्जयासृजन् । देवप्रभावायोधामम्युग्रपुरमपहीन् ॥३४०२॥

शीतोष्णवारणशशिद्योतकलोलितास्ततः । बहयो वाहिनीनाथाः प्रथामित्थं प्रपदिरे ॥३४०३॥

समाहाविंशती राजशवाग्नेः प्राग्भूभुजो गता । तावत्येवामराज्यस्य पञ्चविंशतिवत्सरे ॥३४०४॥

3405 इषड्वृष्टमन्यत्र प्रजापुण्यैर्महीभुजः । परिपाकमनोऽन्नत्वं स्थेयाः कल्पातिगाः समाः ॥३४०५॥

अभ्येति प्रवहस्त्वभावमशनैराद्यानमरमायते यावाम्भः । खवति द्रवत्वमुदितोत्रेकेषु चावेयुषः ।

कालस्यास्त्वलितप्रभावरमसं भाति प्रभुवेन्दुते कस्यामुत्र विधातृशक्तिवटिते मार्गे निसर्गे स्थिरः ॥३४०६॥

प्रयाते व्यधिकेऽर्धसमापट्कशते कलेः । कदमीरेऽवास्त गोमन्दः पार्थानां सेवया नृपः ॥३४०७॥

सुनुर्दामोदरोऽस्याथ तस्य पत्नी यशोमती । गोमन्दोऽन्यस्तस्सुतोपि ततोतीत्य महीपतीन् ॥३४०८॥

पञ्चविंशतमज्ञातानुपहाभिजनाभिधाम् । राजामवल्लवो नाम सूनुस्तस्य कुशस्ततः ॥३४०९॥

३३८६. ') Emended; A परिपत्तं. ३३९२. ') Emended with C; A सरणं.—') The last *pāda* and the following two verses written by A, on new paper. ३३९३. ') Emended; A, R C 'चिच्छास्त्वसि'. ३३९५. ') Emended with C; A उपपत्तिः. ३३९६. ') Emended; A 'वाजोनी. ३३९९. ') Emended; A 'स्वाभं मानोत्क'. ३४००. ') Emended; A राज्यं.—') Doubtful emendation; A 'वद्रे. ३४०१. ') The last *pāda* and the following verse written by A, on new paper. ३४०२. ') Doubtful emendation of G (*see manu*); A 'कीर्तिमिज'. ३४०३. ') Emended with C; A 'विशानु व'. ३४०४. ') Emended with C; A प्रायोम्यः. ३४०५. ') Emended with C; A शमोवरस्याथ.—') Comp. यद्योपवि i. 70.—') Emended with C; A 'पत्नी. ३४०९. ') Emended with C; A राजा वल्लवो; cf. अधावल्लवो नाम i. 84.

रौ खगेन्द्रसुरेन्द्राख्यौ पुषपैवावमुप्य तु । गोधरोथान्यकुलजः सुवर्णस्यस्तदात्मजः ॥३४१०॥ 3410
 तज्जन्मा जनकोप्यासीत्सूनुः श्रद्धयाः शचीनरः । अथाशोकोभवद्भृश्राशोस्य प्रपितृव्यजः ॥३४११॥
 तज्जो जलौकाः सदिग्वर्षशो दामोदरस्ततः । तुल्यं त्रयोष हुष्काद्यास्तुरुष्काभिजनोद्भवाः ॥३४१२॥
 अभिमन्युस्तीयोथ गोनन्दोस्य विभीषणः । राजेन्द्रजिद्रावणश्च - - - क्रमशोभवत् ॥३४१३॥
 अन्यो विभीषणः सिद्ध उत्पलाक्षश्च तदनुं । पश्चात्ततो हिरण्याक्षहिरण्यकुलयोरभूत् ॥३४१४॥
 राजा वसुकुलस्तस्य सूनुः ख्यातस्मिकोटिहा । क्षितिनन्दो वकात्तज्जाद्रुसुनन्दस्तदात्मजः ॥३४१५॥ 3415
 नरोन्योक्षस्ततस्तस्माद्रौद्रा गोकर्णको नृपात् । तस्माच्चरेन्द्रादित्योभूत्सुनुरन्धयुधिष्ठिरः ॥३४१६॥
 तस्य प्राशंसितो भूत्वैरन्याभिजनसंभवः । भूपः प्रतापादित्योभुज्जलौकोपि तदात्मजः ॥३४१७॥
 तुज्जीनं निःसुते तज्जे विजयोन्यकुलोद्भवः । जयन्त्रेस्य सुतेपुत्रे सचिवः संधिमानभूत् ॥३४१८॥
 युधिष्ठिरस्य वैत्रेण भूपादित्यात्मजजन्मना । श्रीमिषवाहनेनाथ गौनन्दैर्युदितं कुले ॥३४१९॥
 ..... ॥

ततः प्रवरसेनोन्यस्तोरमाणाल्मजः क्षितिम् । लेभे हिरण्यभ्रातृव्यस्तस्य पुत्रो युधिष्ठिरः ॥३४२०॥ 3420
 ततो नरेन्द्रादित्यश्च रणादित्यश्च भूपतिः । क्रमादभूतां तत्पुत्रो विक्रमादित्यभूपतिः ॥३४२१॥
 बालादित्यश्चोदभवद्गणैरणादित्यस्य नन्दनः । बालादित्यस्य जामाता ततो दुर्लभवर्धनः ॥३४२२॥
 सुतुर्दुर्लभकस्तस्य चन्द्रापीडोभवत्ततः । तारापीडोनुजन्मा च मुक्तापीडोश्च चानुजः ॥३४२३॥
 भूपावास्तां कुवलयापीडो वैमातुरोस्य च । वज्रादित्यः सुतो राज्ञो मुक्तापीडस्य तत्सुतौ ॥३४२४॥
 पृथिव्यापीडसंप्रामापीडावतु नृपोभवत् । जयापीडोस्य मन्त्री च जज्जः पुत्रावपि क्रमात् ॥३४२५॥ 3425
 ललितापीडसंप्रामापीडौ ज्येष्ठमजस्ततः । श्रीचिष्यटजयापीडः कल्पपालयुद्धोभवत् ॥३४२६॥
 अभिचारेण तं हत्वा सांमत्यादितरेतरम् । उत्पलायैरसंप्रामराज्यैस्त्वमातुलैः कृतः ॥३४२७॥
 भ्रातुः पुत्रोजितापीडो जयापीडस्य तत्पदे । अनङ्गापीडनामा च संप्रामापीडजस्ततः ॥३४२८॥
 तमुत्पाटयोत्पलापीडोस्याजितापीडनन्दनः । अवन्तिवर्मा धूरेण तं निवार्याथ मन्त्रिणा ॥३४२९॥

३४१०. ¹) The last three *pādas* and the following verse are no longer found in A as the upper portion of fol. 327 has broken off; the text is given from R G.—²) Emended with C; R G (*prima manu*) सुवर्णस्यस्तदा³; cf. i. 97. ३४१२. ¹) Emended; R C °वर्षो; the upper strokes of the letters are not legible in A. ३४१३. ¹) Thus A; C पितापुत्रो कर्मावपि. ३४१४. ¹) Here the name of NARA is omitted.—²) Emended; A उत्पलायश्च.—³) Thus A; doubtful.—⁴) Emended; A हिरण्याक्षोहिरण्यकुलयोर. ३४१५. ¹) C inserts here two *pādas* श्रीमिषिस्तुलो राज्ञो वकात्तज्जाद्रुसुनन्दनस्ततः.—²) Emended; A क्षितिनन्दो वकात्तज्जाद्रुसुनन्दनस्ततः. ३४१६. ¹) Emended; A तुज्जीनं; cf. ii. 11.—²) Emended; A जयन्त्रेस्य—पुत्रे; C जयन्त्रेस्तस्यसुतौ. ३४१७. ¹) Thus A; but compare ii. 145 ff. G.—²) Emended with C; A गोनन्दायुदितं.—³) After this verse C inserts the following: ततः प्रवरसेनोभूद्रुपः काशमीरमण्डले । तत्सुतुश्च हिरण्योभूत् पालवन् क्षितिमण्डलं । मातृगृहोऽभवत्तारायस्तेन नामाख्याता ॥ One verse containing the names of PRAYASENA I., HIRANYA and MĀTRIGUPTA appears to have been omitted here by A. ३४२०. ¹) The remaining portion of this verse, the following verse and the first *pāda* of verse 3422 are no longer found in A, as the upper portion of fol. 327 has broken off; the text is given from R G.—²) Thus C; R पुत्रो—विजितात्, corr. sec. manu as above; G पुत्रायुधिष्ठिरात्. ३४२१. ¹) Thus C R; G तद्वच विक्रमादित्य उदरेण. ३४२२. ¹) Thus C R; G °वधोदभवद्गणैः.—²) Emended with R G; A °विवच नं. ३४२३. ¹) Thus C; R G °वीडस्य; in A three *aksharas* after पुक्ता have become illegible. ३४२५. ¹) Emended with C; A जयजपुत्रावपि. ३४२६. ¹) Emended with C; A °पीडवर्धनः. ३४२७. ¹) Emended with C; A सत्मात्मा. ३४२९. ¹) Here ends the text of A at the foot of fol. 327 *rev.*, the last leaf of the MS. being lost. The text of the remaining verses is given from R G.

- 3430 नम्रोत्पलस्य विदधे साम्राज्ये सुखवर्मजः । शूरः शंकरवर्मा स गोपालस्तस्य चात्मजः ॥३४३०॥
 रथागृहीतः प्रामुख्यं तद्भाता संकटाभिधः । सुगन्धाख्या तयोर्मता तां विनादयाथ भुभुजम् ॥३४३१॥
 शूरवर्मपणंनारं पार्थ तन्निपदातवः । चक्रुर्निजितवर्मणि ततस्तस्य च तत्कमात् ॥३४३२॥
 चक्रवर्मा शूरवर्मा चेति निजितवर्मजः । विहिता बद्धशो राज्ये ततस्मिन् शंभुवर्धनः ॥३४३३॥
 तदन्तरे लम्पराज्ये मन्वी व्यापाथ तं नृपम् । चक्रवर्मण्यतीतये पापी पार्थात्मजः क्रमात् ॥३४३४॥
- 3435 उन्मत्तावन्तिवर्मासीत्तपुत्रे शूरवर्मणि । राज्याद्भुष्टे द्विजशक्ते राज्ये मन्वी यशस्करः ॥३४३५॥
 प्रपितृश्यान्मजस्तस्य वर्णस्तनयोतु तम् । राज्ये वक्राङ्गिसंप्रामस्तस्यो निष्पाट्य तं ततः ॥३४३६॥
 भ्रमात्यः पर्वगुनाख्यो राज्यं श्रेणेण लम्पवान् । क्षेमगुप्तः छलोस्यासीदभिमन्यो तदात्मजे ॥३४३७॥
 शान्ते मात्रा पाल्यमाने नन्दिगुप्ते च तत्सुते । ततस्त्रिभुवने भीमगुप्ते च कूरचेष्टया ॥३४३८॥
 पौत्रे तथैव निहते स्वयं दिहाख्यया कृतम् । राज्यं संप्रामराजोपि भ्रातृव्यान्ते नृपः कृतः ॥३४३९॥
- 3440 हरिराजानन्तदेवावास्तां तस्यात्मजौ ततः । कलशोनन्ततनयः क्रमाद्भुवौ तदात्मजौ ॥३४४०॥
 उभावुत्कर्षहर्षाख्यावपि निष्पाट्य भूपतिम् । हर्षदेवं तमुषामनिकमोनन्यबंशजः ॥३४४१॥
 भ्रातुः पुत्रस्य दिहाया जस्सरराजस्य नमृतः । मल्लभियानादुद्भूतो भूपतामुखलोभजत् ॥३४४२॥
 श्रेणेण तं हतवतां भृत्यानामपतस्ततः । शङ्कराजान्न्यनामाभूद्भुवः क्षणिको नृपः ॥३४४३॥
 गर्गेण निहते तस्मिन्सन्तो ह्यैमातुरोप्यभूत् । तस्योच्चलमहीभर्तुर्भ्राता निर्वध्य तं बली ॥३४४४॥
- 3445 सुस्तलाख्योमहीराज्यं मालिहृचलसोदरः । विरक्तैः पाटिते तस्मिन्नाज्यादुर्वैर्नृपः कृतः ॥३४४५॥
 षण्मासान्हर्षभूभर्तुना प्रोक्षाचराभिधः । पुनर्निर्वास्य तं प्राप्रराज्ये सुस्तलभूभृति ॥३४४६॥
 क्रमाच्चवर्णैर्विश्वस्यैर्ह्यराज्येद्विजिते हते । लवन्न्याज्जिखिलास्तं च हत्वा भिक्षाचरं नृपम् ॥३४४७॥
 सुतः सुस्तलभूभर्तुः संप्रत्यप्रतिमक्षमः । नन्दयन्मेदिनीमास्ते जयसिंहा महीपतिः ॥३४४८॥
 गोदावरी सरिदिवोत्सुलैस्तरङ्गैर्वक्ष्यैः स्फुटं सपदि सप्रभिरापतन्ती ।
 श्रीकान्तिराजविपुलाभिजनाभिधमर्धं विभ्रान्तये विशति राजतरङ्गिणीयम् ॥३४४९॥

1 इति श्रीमहाकविश्रीकण्ठकृतायां राजतरङ्गिण्याष्टमस्तरङ्गः ॥

समाप्तं राजतरङ्गिणी

कृतिः श्रीमहायात्यच्छणकप्रभुसुनोर्महाकवेः कण्ठस्य ॥

१४३०. ¹) The last two *pādas* are found in the above form in C; in R G they are added *sec. manu*, being probably copied from C. १४३१. ¹) Emended with C; R G निनादय. १४३२. ¹) Thus R G; cf. v. 287 ff.; C ततः पाथस्ततः क्रमात्. १४३३. ¹) These two *pādas* and the first half of the following verse are omitted in C.—²) Thus R; G —स्त्र. १४३४. ¹) Thus C R (*sec. manu*); G R (*prima manu*) सोमगुप्त. १४३५. ¹) Emended; R G C निहते.—²) Emended; R G राज्ये; C कृते । राज्ये. १४४५. ¹) Emended; R G C मन्वी; R (*sec. manu*) सन्वी. १४४६. ¹) Thus R; G लांस्ते च; C लांस्तां च. १४४७. ¹) Emended; R G C श्रीकान्तः; comp. vii. 1235. *Colophon*. ¹)—²) This part of the *Colophon* is not found in G.

Santo. Verse.

१. १०. For स्कन्धावारं read स्कन्धावारं, adding note: ¹⁾ Emended; A स्कन्धावारं.
१. १०१.¹⁾ For A, भुव्येश्वरो read A, भुव्येश्वरी.
१. ११०. For स्वादुभीक्ष्णं read स्वादु भीक्ष्णं.
२. १. For ललनापुं read ललनापुं.
२. ४४. For वीक्षमापाय read वीक्षमापाय.
२. ११८. For संवाक्षिनिखिला read वक्षणि विखिला.
२. १७०. For जरद read जरद, adding note: ¹⁾ A जरद.
१. १०१. To पुरुषाधमः add note: Subhāshitāvalī, 361, reads पुरुषाधम.
२. ४२२. To निक्षयस्त्रिषं add note: Subhāshitāvalī, 579, reads निक्षयस्त्रिषं
To जगत्स्त्रिषं add note: Subhāshitāvalī, 579, reads जगत्स्त्रिषं.
४. १२९. For योयं read योयं.
To परापकरपाय add note: Subhāshitāvalī, 3133, reads जनापकरपाय.
४. १४८. For अक्षिभयंस्तं read अक्षिभयंस्तं.
४. २३४. To स्कालेतिबालो add note: Subhāshitāvalī, 3028, reads स्कालेति बालो.
४. ४२८.¹⁾ For A, हेरा, A, हेरो read A, हेरो, A, हेरो.
४. ७१२. For अनुसम्भ read अनुसम्भ, adding note: ¹⁾ Emended; A अनुसम्भ.
५. ११५. For सत्कर्मजन्मसु read सत्कर्म जन्मसु.
५. १२५. For वर्षे एकानपठे read वर्षे एकोनपठे.
५. १३२. For शिष्यन् read शिष्यन्.
५. १४५. For मुमुक्षु read मुमुक्षु.
५. ११५.¹⁾ For बराहमलं read बसहपुत्र
५. २११. To कनकुकाभिधाम add note: Comp. the name of the Shāhiya King Kamālī, Al-Bīrūnī's Indica (transl. by Sachau) ii, 13.
५. २५०. For महका read महका.
५. २५५. For द्यपुस्तत्रि read द्यपुस्तत्रि.
५. १०५. For श्रीवक्त्र read श्रीवक्त्र.

Santo. Verse

१. १८. For समर्पयन् read समर्पयन्, adding note: ¹⁾ Emended; A समर्पयन्.
१. १४५. For लहल read लहल.
१. १४५. For काश्मीरिकावलं read काश्मीरिकावलं.
१. ११७. For स्वप्नानुगोभयन् read स्वप्नानुगो भयन्.
१. ४१५. For स्कन्धानां read स्कन्धानां, adding note: ¹⁾ Emended; A स्कन्धानां.
१. ११०. For हेक्षमक्षिभयन् read हेक्षमक्षिभयन्.
१. ५८०. For खिपटव्ये read खिपटव्ये.
१. ५८८. To कीर्तिन्यवपुस्त add note: ¹⁾ Thus A; perhaps read कीर्तिवद्वपुस्त; comp. viii, 538.
१. ५२०. For काटवाट read काटवाट.
१. ५२२. For च्यससीपं read च्यससीपं.
१. ५०१.¹⁾ For A प्रत्यास्ते read A, प्रत्यास्ते.
१. ७१२. For पक्षमक्षिभयन् read पक्षमक्षिभयन्.
१. ८०४. To सतिरमः add note: Subhāshitāvalī, 3132, reads निजातिः.
To दिव्या रवेण add note: Subhāshitāvalī, 3132, reads दिव्याः सैव.
१. ८४९. For जरद read जरद, adding note: ¹⁾ A जरद.
१. ८८१. For कोपाचकुले read कोपाचकुले
१. ८९१. For मुमुक्षु read मुमुक्षु.
१. ९०५. For विरलापुं read विरलापुं.
१. ९०९. For काश्मीरिकाणां read काश्मीरिकाणां, omitting note.
१. १००८. For काश्मीरिकाणां read काश्मीरिकाणां, omitting note.
१. १०११. For मुमुक्षु read मुमुक्षु.
१. ११११. For संप्रत्यमुपनयतः read संप्रत्यमुपनयतः.
१. ११८५. For काश्मीरिकाः read काश्मीरिकाः, omitting note.
१. ११८५. For स्कन्धावारं read स्कन्धावारे, adding note: ¹⁾ Emended; A स्कन्धावारे.

CORRIGENDA AND ADDENDA.

Canto. Verse.

७. १४७. For मन्त्रहासीब^० read मन्त्रहासीब^०, adding
note: ^१) Emended; A °हासीब^०.
७. १४८. For शर्वबानु मोविघल् read शर्वबानुमोविघल्.
७. १४९. For भुतिनिषा^० read भुतिनिषा^०.
८. १५४. For °स्कन्धावारिषु read °स्कन्धावारिषु^१, adding
note: ^१) Emended; A °स्कन्धा^०.
८. १८९. For वेघासी read वेघासी^१, adding
note: ^१) Emended; A वेघासी.
८. १७७. For हम्ब read हम्बं.
८. १७८. For तेजबो मोषिवा^० read तेजबोमोषिवा^०.
८. ८८०. For काष्मीरिका^१ read काष्मीरिका^०, omitting
note.
For °पाटव read °पाटव.
८. ९०१. For °तालावीषाघ^० read °तालावीषाघ^०.
८. ९२१. ९२१. For काष्मीरिका^० read काष्मीरिका^०, omitting
note.
८. १००८. For °कान्धमुखरे read °कान्धमुखरे.
८. १०५५. For स्कन्धावार read स्कन्धावार^१, adding
note: ^१) Emended; A स्कन्धावार.

Canto. Verse.

८. १०८४. For °निष्ठिकास्थान read °निष्ठिकास्थान^०.
८. ११४८. For काष्मीरिका^१ read काष्मीरिका^०, omitting
note.
८. ११९८. For राजालम्बजगाम read राजालम्बजगाम.
८. ११४५. For निजप्रभा: read निजप्रभा:.
८. १०१८. For उद्योतीरसा^० read उद्योतीरसा^०.
८. १०४१. For °स्कोष्ठेशरी read °स्कोष्ठेशरी.
८. ११११. For संस्तम्भेन^० read संस्तम्भेन^०, omitting
note.
८. १०१८. ^१) For PRITHVIHARI'S read PRITHVIHARA'S.
८. १०५७. For काष्मीरिका^१ read काष्मीरिका^०, omitting
note.
८. १०११. ^१) For सारासा read सारासा.
८. ११०१. For °संस्तम्भ read °संस्तम्भ, omitting
note.
८. ११८१. For इन्दुवध^० read इन्दुवध^०.

N.B.—Some letters, especially Y and F, have occasionally broken in the printing.

